The Library
of the
University of North Carolina

Endowed by The Dialectic
and
Philanthropic Societies

[redacted]
L955r

This book must not be taken
from the
[redacted]

00006610508

DATE DUE

~~OCT 2 1 2009~~	SEP 2 3 2009		
RECEIVED NOV 1 8 2014			
GAYLORD			PRINTED IN U.S.A.

BIBLIOGRAFÍA DE LES IMPRESSIONS LUL·LIANES

ESTUDIS DE BIBLIOGRAFÍA LUL·LIANA

PUBLICATS EN CELEBRACIÓ
DEL SISÈ CENTENARI DE LA MORT DE RAMÓN LULL

II

BIBLIOGRAFÍA
DE LES
IMPRESSIONS LUL·LIANES

BARCELONA
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
MCMXXVII

BIBLIOGRAFÍA
DE LES IMPRESSIONS LUL·LIANES

PER

ELÍES ROGENT I ESTANISLAU DURÀN

AMB UN PROEMI, ADDICIONS I ÍNDEX

DE RAMÓN D'ALÓS-MONER

BARCELONA
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
MCMXXVII

R012
L955r

Impremta de la Casa Provincial de Caritat : Montalegre, 5 : Barcelona

PROEMI

Dintre l'actual renaixement dels estudis lul·lians que tan bella florida d'obres presenta cada dia, aquesta BIBLIOGRAFÍA de les impressions lul·lianes restarà sempre com una de les aportacions més útils i més ben construïdes. Els seus autors Elíes Rogent i Estanislau Duràn, antics alumnes de la càtedra de Literatura Catalana dels Estudis Universitaris Catalans, foren dels primers a aprofitar-se d'aquelles memorables lliçons sobre Ramón Lull que el professor senyor Rubió i Lluch donà durant diversos cursos. En el lluminós sumari[1] que les aplegava, treball alhora científic i de vulgarització, resum del que s'havía fet fins aleshores en materia lul·liana i punt de partida d'estudis ulteriors, el senyor Rubió ja feia referencia a la tasca que, responent a la seva crida en pro de la bibliografía lul·liana, duien entre mans, amb infatigable zel, els dos avantatjats alumnes. Cert és que aviat es donaren a conèixer, com a bibliògrafs de Ramón Lull, amb llur treball *Les edicions lulianes de la Biblioteca Universitaria de Barcelona*,[2] que tan bona acollida va tenir i que ha estat fins el moment actual la bibliografía que descriu obres lul·lianes en més gran nombre.

Érem en aquell temps en vigilies del quart centenari de la mort de Ramón Lull. L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, per tal de commemorar aquell esdeveniment, redactava una memoria sobre la celebració del Centenari.[3] Ella es concretava especialment en la publicació d'una serie d'*Estudis de Bibliografía Luliana*, el primer dels quals, consagrat a *L'Edició maguntina de Ramón Lull*, pel doctor Adam Gottron, apareixía en 1915, any del Centenari. D'acord amb el susdit pla, l'INSTITUT anunciava que els senyors Rogent i Duràn preparaven la publicació d'una bibliografía completa de les edicions de Ramón Lull i de la seva escola. Ultra comptar amb els materials de la Biblioteca Universitaria de Barcelona ja publicats, els senyors Rogent i Duràn havíen estat comissionats per l'Institut en viatge a Mallorca, on es conserven fons riquíssims

1. *Ramon Lull en els Estudis Universitaris Catalans* en *Estudis Universitaris Catalans*, 1910, pp. 281-98. Reimprès poc després en llibret a part : *Ramon Lull. Sumari d'unes lliçons en els Estudis Universitaris Catalans*. Barcelona, 1911.

2. *Estudis Universitaris Catalans*, 1912.

3. *Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als excel·lentíssims senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona sobre la celebració del VIè Centenari de la mort de Ramon Lull*, 1914.

d'estampacions lullianes. Durant llur estada a la ciutat de Mallorca, en desembre de 1913, havíen explorat amb èxit les principals biblioteques, com són les de la Sapiencia, Institut Balear, la del Seminari, Arxiu Capitular, Causa Pía Lulliana, Episcopal, Societat Arqueològica Lulliana, la dels Jesuïtes i les de diversos particulars. Encara, més endavant, l'INSTITUT els pensionava per a altres recerques, com les que realitzaren a Madrid i, sobretot, a París, on treballaren l'estiu de 1915, en plena Guerra. Aviat els materials recollits foren nombrosos, més del que hom es podía imaginar, i ja enllestides les enquestes en altres biblioteques estrangeres, es podía emprendre la publicació del llibre.

Malauradament, la Guerra Gran fou, per a la celebració del Centenari, i, en el cas nostre, per a l'estampació de la BIBLIOGRAFÍA, començada l'any 1916, causa d'entorpiments que no permeteren avançar l'obra sinó amb lentitud extrema. Però res no ha estat tant de plànyer, durant la confecció de la BIBLIOGRAFÍA, com la perdua d'un dels autors, Elíes Rogent, la bona memoria del qual tenim el sentiment de veure'ns precisats a evocar.

Elíes Rogent i Massó pertanyía a un llinatge català que ha donat noms illustres a la patria. Nat a Barcelona en 22 de març de 1893, seguí a la Universitat de Barcelona la carrera de Dret, que va acabar en 1915. Freqüentà, també, els cursos dels Estudis Universitaris Catalans empès del seu afany de saber i de decidida inclinació per conèixer el passat gloriós de la nostra terra. Fou en la càtedra del senyor Rubió i Lluch que es desvetllà la seva forta preparació per a la historia literaria de Catalunya, en què es va especialitzar ben aviat — junt amb el seu condeixeble Estanislau Duràn — com a bibliògraf de Ramón Lull. El treball, esmentat abans, sobre les edicions lullianes de la Biblioteca universitaria, n'és una prova palesa. En totes les obres en què va participar posava tot el seu entusiasme generós coadjuvat d'una cultura sòlida. Recordem prou bé aquella memorable Exposició Lulliana que tingué lloc a la Universitat de Barcelona, a principis de 1915, l'èxit de la qual es degué, en bona part, a la intervenció eficaç del nostre amic. La BIBLIOGRAFÍA que avui es publica constituí una de les seves més grans illusions, però, desgraciadament, no l'ha pogut veure terminada : la mort se'ns l'enduia precipitadament el dia 4 de maig de 1924, quan es trobava en plena joventut encara, quan els coneixements i l'esforç que havía aportat a diverses empreses de caràcter intellectual i de caràcter material li preparaven un esdevenidor de ventura i de gloria. Nosaltres recordarem sempre Elíes Rogent com a company fidel, de cor bondadós, prompte a sacrificar-se per tota empresa de finalitat patriòtica o cultural.

Podríem esmentar, encara, d'altres circumstàncies adverses a l'estampació de la present obra, algunes de les quals, les dels darrers temps, s'endevinen prou bé. Últimament, el senyor Duràn, dedicat de ple a activitats ben allunyades de la bibliografía i dels estudis lullians, en què tant excellía, s'ha vist en la necessitat imperiosa d'abandonar l'empresa quan ja tocava a la fi.

És així com l'INSTITUT ens encomanava no fa gaire la missió de donar l'última mà a la BIBLIOGRAFÍA : tasca per a nosaltres molt honrosa, però alhora de forta responsabilitat, i que hem acceptat no sense la temença de causar perjudici a una publicació que ningú podía acabar amb millors garantíes que els autors mateixos, especialitzats en la seva materia.

Quina sigui la transcendencia que l'obra dels senyors Rogent i Duràn hagi de tenir per als estudis lul·lians, és cosa fàcil de comprendre. A l'interès bibliogràfic estrictament tal, com a recull de tantes edicions descrites amb tot detall i amb gran cura, s'afegeix la circumstancia que aquesta BIBLIOGRAFÍA constitueix, sens dubte, una de les bases més segures amb què caldrà comptar en fer la historia de les idees lul·lianes, a penes intentada si no és darrerament amb lloable entusiasme, per mossèn Joàn Avinyó. Efectivament, les erudites anotacions que segueixen cada descripció bibliogràfica són comentaris vius de cada llibre i del que ell representa en la historia del lul·lisme. És d'aquesta manera que els autors saben donar amenitat a llur treball fatigós i que ens fan adonar de les diverses èpoques per les quals ha travessat aquell moviment apassionador, les diverses direccions que ha seguit segons els temps i segons els països, etc.

Les edicions més velles lul·lianes que coneixem avui per avui són de Venecia, any 1480. A la ciutat adriàtica segueix cronològicament Barcelona, que, als primers temps de la impremta, és el centre editorial lul·lià més important de la península, la qual cosa s'explica fàcilment per l'existencia en la nostra ciutat de la famosa Escola lul·liana. Ja solament del segle XV coneixem una dotzena d'impressions barcelonines d'obres de Ramón Lull o de la seva escola. La fama de les doctrines del gran mallorquí s'expandeix d'un cantó per terres de França i Italia, i de l'altre, Espanya endins : Valladolid, i, sobretot, Sevilla, es distingiren en aquest sentit. El català Pere de Gui, professor en la càtedra lul·liana fundada a Mallorca per Agnès de Quint, i autor d'obres que tingueren bona fortuna, fou un dels principals portaestendards d'aquella difusió. Un altre, Jaume Janer. Els autors de la BIBLIOGRAFÍA fan notar, amb raó, el fet que la quinzena centuria es clou sense que hom hagi publicat cap edició en vulgar de Ramón Lull ni dels seus deixebles.

La prosperitat que el lul·lisme assoleix a la península al segle XVI es reflexa en el moviment editorial. A principis del segle continúa al cap la ciutat de Barcelona, la qual, però, aviat s'eclipsa quant a centre editorial lul·lià, i sols presenta un breu reviscolament en la segona meitat de la centuria, al temps del canonge Vileta, un dels grans propugnadors de l'ortodoxia del beat Ramón. Segueix, a curta distancia, Valencia, seu d'una forta escola lul·liana, figures de la qual, entre d'altres, són Alfons de Proaza i Joàn Bonllabi. Recordem, també, que a Valencia s'imprimíen, en 1521, per primera vegada, obres en vulgar de Ramón Lull (bé que vertides en «llengua valenciana») : el *Blanquerna* i el *Libre d'oracions* (n.º 76). Compten, demés, en aquest temps, amb impressions lul·lianes Mallorca (a qui no havía arribat, encara, l'hora del seu febrós moviment editorial lul·lià), i diverses poblacions castellanes, com Madrid, Sevilla, Salamanca i Alcalà, la darrera ciutat altre nucli valuós de lul·lisme, importat pel mallorquí Nicolau de Pax.

Més enllà de la península el lul·lisme s'enforteix a França, Italia i Alemanya. A França, la sola ciutat de París, en el segle XVI, compta amb una vintena d'estampacions lul·lianes; també és centre important Lió. Tota una colla de francesos lul·listes, més o menys convençuts, ens són perfectament coneguts a través de la BIBLIOGRAFÍA, com per exemple : Levèbre d'Etaples, devot de

la mística de Ramón Lull; l'editor Josse Bade; el filosof Lavinheta, i el biògraf Bouvelles. En un mot, podem afirmar que, en el primer terç de segle, França té el predomini de la producció lul·liana estampada. En canvi, en la resta de segle, passa a l'Europa central, sobretot a Alemanya; però és una direcció completament errada que falseja per molt de temps la veritable figura de Ramón Lull : l'edició d'obres d'alquimia posades sota el seu nom o d'autors que les comenten, fet que tot just havía apuntat, en casos esporàdics, a principis de la centuria, en el segón terç pren una volada extraordinaria i perdura gairebé tot un segle. Colonia, Basilea, Strasburg, etc., en són els principals focus. Àdhuc la mala llavor sembrada ja en temps anteriors a l'estampa, germina en terres franceses, tot i la intel·ligent direcció que havíen donat al moviment molts dels seus lul·listes.

A principis del segle XVII el moviment editorial lul·lià augmenta en extensió, hagut compte dels molts indrets on apareixen edicions del gènere, però aviat minva en intensitat amb la desaparició d'Alemanya del mapa de la tipografía lul·liana. Durant tot el segle França continúa demostrant un esforç editorial ben digne d'ésser tingut en compte : són importants les seves traduccions; Rouen apareix com nou centre editorial lul·lià, i segueixen essent-ho Lió i, singularment, París, ciutat que no és superada en nombre d'edicions lul·lianes sinó per Mallorca.

Per a Mallorca comença la gran època de producció editorial lul·liana, la qual seguirà tot el segle següent. Ara, que entre les edicions mallorquines d'aquell temps abunden els panegírics, les vides del Beat, els memorials en defensa de la seva ortodoxia, tot literatura en gran part produïda com a protesta contra l'Eymerich (del qual se succeíen les edicions del *Directorium Inquisitorum*) i els seus sequaços. D'aquesta manera, en la mateixa patria del Mestre Ramón els estudis de la seva Obra, per als quals no mancava gent preparada, s'esterilitzaren en mig de lluites fratricides i d'escola. Barcelona a penes figura en el moviment editorial lul·lià, ni en tota la península es publiquen gaires llibres d'aquest caràcter, tot i que en terres castellanes perdura una certa tradició lul·liana. El segle XVII es tanca amb una obra important, que són les *Disertaciones* del P. Jaume Custurer, any 1700 (n.º 283), llibre escrit amb un intent apologètic, però d'innegable utilitat encara avui, ben documentat.

L'obra del jesuïta mallorquí presenta molts punts de contacte amb una altra d'un germà seu de religió, l'hagiògraf belga P. Sollier, que, en els *Acta Sanctorum* (primera edició : 1708, n.º 291), consagra a Ramón Lull pàgines importantíssimes, singularment respecte la seva biografía. Pocs anys més tard, en 1721, s'iniciava la publicació de la gran edició maguntina (n.º 302), deguda a l'entusiasme de Salzinger, i la qual marca la data més famosa de la historia de les estampacions lul·lianes. L'esforç inaudit del gran lul·lista tudesc repercuteix no solament a Alemanya, on es crea una vera escola lul·liana representada en la present BIBLIOGRAFÍA per alguns números, sinó, també, a la mateixa Mallorca, la qual assistí emocionada al reforç que a la causa del seu preclar fill li venía d'aquelles terres de l'Europa central. L'exemple de Salzinger, a les lliçons del qual assistiren alumnes enviats des de Mallorca, influí

certament en la producció lul·liana de l'illa, que guanyà en interès. Perquè si és veritat que durant el setcents abunda encara aquella mateixa literatura apologètica dels temps anteriors, també és cert que cap a mitjans del segle s'origina a Mallorca una activitat ben orientada vers la publicació d'obres originals de Ramón Lull.

En conjunt, més de la meitat dels números de la BIBLIOGRAFÍA, pel que respecta el segle XVIII, són de Mallorca, la qual, d'altra banda, acapara tota la producció lul·liana de les terres de llengua catalana : Barcelona, on el lul·lisme es trobava en completa decadencia, sols figura amb un número (391) en la BIBLIOGRAFÍA.

També havem d'esmentar que en l'any 1778 apareix a Avinyó la gran obra del P. Pasqual, *Vindiciae Lullianae*, que, singularment en la part biobibliogràfica de Ramón Lull, marca un pas enorme en la historia de la crítica lul·liana. El P. Pasqual és igualment conegut com a contradictor del P. Feyjóo, figura de relleu en el rengle dels antilul·listes, originadora d'una literatura especial en pro i contra de Ramón Lull, la qual està representada en la BIBLIOGRAFÍA per diversos números.

La producció francesa és gairebé nul·la, contrastant amb el que havía estat per espai d'uns dos cents anys.

El segle XIX aporta una renovació dels estudis lul·lians, bé que no presenta un moviment editorial gaire nombrós (cal tenir, però, en compte que l'obra dels senyors Rogent i Duràn comprèn solament dos terços de segle). Per compensació hi apareixen obres importants, que són altres tantes fites. Basta citar l'edició de les *Obres rimades de Ramón Lull*, per Jeroni Rosselló, en 1859 (n.º 412), i la *Biblioteca de Escritores Baleares*, de Joaquim Bover, en 1869 (n.º 415); més endavant, ja fòra dels límits de la present BIBLIOGRAFÍA, constitueix un esdeveniment remarcable la publicació del volum 29 de la *Histoire Littéraire de la France*, dedicat, en gran part, a Ramón Lull. Qualsevol d'aquestes obres podía servir als autors de la BIBLIOGRAFÍA per cloure-la dignament en el segle XIX, posat que el temps excessiu transcorregut en la seva estampació descartava el primer intent de fer-la arribar fins els nostres díes. La tria ha estat, per l'esmentada obra de Joaquim Bover, aportadora d'un nombre considerable de notícies sobre l'escola lul·liana de Mallorca que tanta representació té en la BIBLIOGRAFÍA.

Veus ací algunes consideracions que ens ha suggerit la lectura de l'obra dels senyors Rogent i Duràn. Fer-ne una crítica a fons no ens és llegut d'escriure-la ací; sols amb el que havem dit fins ara hom pot comprendre que ella no podría ésser sinó ben favorable. Si algunes omissions s'hi poden trobar no sabríem fer-ne massa retret als autors : ja és cosa sabuda que, en materia de bibliografía, en treballs d'erudició com el present, és materialment impossible de dir la darrera paraula. Cal recordar, també, en descàrrec dels autors, les dificultats de tota mena sorgides durant l'estampació de l'obra, ja al·ludides: el lector no estranyarà que la correcció de proves se n'hagi ressentit en alguns indrets, particularment en qualque descripció bibliogràfica.

El pla adoptat pels senyors Rogent i Duràn es fa palès tot d'una : seguint la pauta de *Les edicions lulianes de la Biblioteca Universitaria de Barcelona*

han registrat tota obra que porta el nom de Ramón Lull, sigui autèntica o atribuïda, o francament apòcrifa, les referents a Ramón Lull o a la seva escola o doctrines, i totes aquelles publicacions d'altre caràcter, en les quals es destina un lloc important a la figura de Ramón Lull (cròniques franciscanes, bibliografíes, etc.). Acompanya cada descripció bibliogràfica, ultra el comentari a què abans fèiem referencia, la indicació del lloc on es troba l'exemplar descrit, i, finalment, la de les principals obres consultades. Per a les edicions posteriors al 1700 hom ha pogut prescindir, amb raó, de la darrera.

La nostra intervenció forçosa en aquesta obra s'ha reduït a la correcció dels darrers números, a dreçar la llista de les obres consultades, i una altra d'*Addenda*, a la composició de l'Índex del llibre i a la redacció de la fe d'errades.

No hauríem donat la llista d'*Addenda* si no hagués estat que algunes de les edicions que hi registrem era de doldre que no figuressin en l'obra : ens referim, particularment, als incunables donats a conèixer per la *Bibliografía Ibérica del siglo XV*. Apressem-nos a declarar que el segón volum de l'obra de Haebler on figuren, es va publicar quan la present BIBLIOGRAFÍA era més enllà dels incunables.

En la fe d'errades havem inclòs alguns punts dubtosos que ens han sortit al pas a mesura que anàvem redactant l'Índex.

Respecte l'Índex, que ja havíen projectat de fer els autors de l'obra, havem procurat (tant de bo n'hàgim reeixit!) que la nostra tasca fes manejable el llibre i que fos, a l'ensems, una bibliografía compendiada d'una part ben considerable de la producció que du el nom de Ramón Lull. Hi consten no sols els noms personals i geogràfics i els d'obres descrites o simplement citades, sinó, també, cada una de les diverses edicions o traduccions (llevat de les obres consultades, de les quals donem la llista a continuació d'aquestes ratlles). Quant a les obres posades sota el nom de Ramón Lull, les havem classificades en tres grups : «Reculls» d'obres autèntiques o atribuïdes, o que participen d'un i altre caràcter, però solament aquells que han estat publicats en tal concepte i que duen el nom de Lull; «Obres autèntiques», preses individualment, i «Obres apòcrifes i atribuïdes». Totes elles han estat ordenades alfabèticament, atenent-nos en tot el possible al concepte essencial del títol, o element immutable, és a dir, que hi prescindim de mots com *Liber*, *Tractatus*, etc., que poden variar, segons els manuscrits i les edicions. Potser que no sempre haurem estat lògics en l'aplicació d'aquest sistema que ja havíem assajat en una obra nostra de bibliografía lulliana. En tot cas, les repetides referencies reduiràn els inconvenients que hom hi pugui percebre.

Per al millor maneig de l'Índex tingui el lector, també, present que tot allò que forma part propiament de la descripció bibliogràfica de cada llibre té una numeració en negretes, la qual fa referencia al número correlatiu que l'edició porta. La numeració en rodó correspòn a la pàgina. Per la resta havem seguit un sistema prou corrent que fóra innecessari que el detalléssim.

Per acabar, ens cal, una vegada més, manifestar el nostre sentiment que causes de força major ens hagin privat de veure com aquesta obra era duta

a feliç terme pels seus autors, sobre els quals recaurà sempre la gloria d'haver bastit una Bibliografía lulliana de la més gran importancia, instrument preciós de treball. Havem de manifestar, encara, el nostre agraïment per la cooperació que ens han prestat les senyoretes Concepció Casanova i Dolors Hostalrich en el cumpliment de la comanda que ens donà l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS.

Barcelona, 20 de juliol de 1927.

RAMÓN D'ALÓS-MONER

LLISTA D'OBRES CONSULTADES

ALÒS, Ramón de, *Los Catálogos lulianos*. Barcelona, 1918.

— *El manuscrito Ottoboniano Lat.* 405, en *Cuadernos de Trabajos* de l'«Escuela Española de Roma», 1914.

ANDRÉ, Marius, *Le bienheureux Raymond Lulle*. París, 1900.

ANTOLÍN, Guillermo, *Catálogo de los Códices latinos de la Real Biblioteca del Escorial*. T. 1-3. Madrid, 1910-13.

ANTONIO, Nicolás, *Biblioteca Hispana Nova*. T. 1, 2. Matriti, 1783-88.

— *Biblioteca Hispana Vetus*. T. 1, 2. Matriti, 1788.

ARBOLÍ Y FARAUDO, S., *Biblioteca Colombina. Catálogo de sus libros impresos*. T. 1, 2. Sevilla, 1888-91.

BACKER, A. et A., *Bibliothèque des écrivains de la Compagnie de Jésus*. Série1-7. 1853-61.

BATISTA Y ROCA, Joseph M.ª, *Catàleg de les obres lulianes d'Oxford*, en *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras*, VIII, 1915-16.

BAUDRIER, *Bibliographie Lyonnaise*. IIIe i Xe série. Paris, 1897, 1913.

BELLARMINO, R., *De scriptoribus ecclesiasticis*. Lugduni, 1613.

BENNAZAR. — V. BENNASSER.

BENNASSER, Pedro, Memorial *Al Rey Nuestro Señor D. Carlos Segundo*. Mallorca, 1691.

Biblioteca de Autores Españoles. Madrid, Rivadeneyra. Vols. 56, 65.

BLANCO Y SÁNCHEZ, Rufino, *Bibliografía Pedagógica de obras escritas en castellano o traducidas a este idioma*. T. 1-5. Madrid, 1907-12.

BOREL, P., *Biblioteca chimica seu catalogus librorum philosophicorum hermeticorum*. París, 1654.

BOVÉ, Salvador, *Bibliografía luliana*, en *Revista Luliana*, desembre 1901, pp. 68-71.

BOVER, Joaquim M.ª, *Biblioteca de Escritores Baleares*. T. 1, 2. Palma, 1868.

BRUNET, J.-Ch., *Manuel du libraire et de l'amateur de livres*. 5 éd. T. 1-6. París, 1860-65.

BURGER, K., *Index Typographorum et librariorum* al final de COPINGER, *Supplement to Hain's Repertorium Bibliographicum*. Vol. II. London, 1902.

CASTRO, Adolfo de. — V. *Biblioteca de autores españoles*. Vol. 65. «Discurso preliminar».

CATALINA GARCÍA, Juan, *Ensayo de una tipografía complutense*. Madrid, 1889.

Catálogo de la Biblioteca del Excmo. Sr. D. Pedro Caro y Sureda, Marqués de la Romana... Madrid, 1865.

Catalogus librorum doctoris D. Joachimi Gomez de la Cortina, Marchionis de Morante ... Vol. 1-6, amb «Supplementum». Madrid, 1854-59.

Catholic Encyclopedia, The. New York, vol. V.

CHEVALIER, Ulysse, *Répertoire des sources historiques du moyen âge*. Vol. II. París, 1907.

CLÉMENT, David, *Bibliothèque curieuse ou catalogue raisonné de livres diffiles à trouver*. Vol. I. Göttingen, 1750.

COPINGER, W. A., *Supplement to Hain's Repertorium Bibliographicum*. P. 1, 2 (vols. I, II). London, 1895-1902.

CORNEJO, Damián, *Chronica seraphica*. Parte tercera. Madrid, 1734.

COSTA Y LLOBERA, Miguel, «Prólogo» de l'edició de R. LULL, *Obras. Arbre de Filosofía d'amor* i *Llibre de Oració*. Palma de Mallorca, 1901.

CUSTURER, J. *Disertaciones históricas del culto inmemorial del B. Raymundo Lullio.* Mallorca, 1700.

DAÇA, Antonio, *Quarta parte de la Chronica general de Nuestro Padre San Francisco.* Libro quarto. Valladolid, 1611.

DALTON, O. M., *A Portable Dial in the form of a Book, with figures derived from Raymond Lull*, en *Archaeologia.* Oxford, 1925, LXXIV, 89-102.

DAMETO, Juan; MUT, Vicente, y ALEMANY, Jerónimo, *Historia general del reino de Mallorca.* 2.ª ed. T. III. Palma, 1841.

DU PONT, Alexandre, *Roman de Mahomet ... et livre de la loi au sarrazin...*, par Raymond Lulle, publiés ... par MM. Reinaud ... et François Michel. París, 1831.

ESCOLANO, Gaspar, *Décadas de la Historia de ... Valencia.* Primera parte. Valencia, 1878.

ESCUDERO, Francisco, *Tipografía hispalense.* Madrid, 1894.

FABRICIUS, J. A., *Bibliotheca Latina mediae et infimae aetatis.* T. 1-6. Florentiae, 1858-59.

FAVA, M., *Le «Appendices ad Hainii - Copingeri Repertorium Bibliographicum» del Prof. D. Reichling*, en *Bibliofilia*, XII (1910-11), pp. 176-204.

FÉRET, P., *La Faculté de Théologie de Paris et ses docteurs les plus célèbres.* T. 1-4. París, 1894-97.

FITA, Fidel, *Cartas inéditas de D. Arnaldo Descós en la colección Pascual*, en *Boletín de la Real Academia de la Historia*, XIX, 377-446.

FOURQUET, Antoine, *Catalogue des livres imprimés et manuscrits de la Bibliothèque Communale de Perpignan.* Perpignan, 1861.

FUERTES ACEVEDO, M., *Bosquejo acerca del estado que alcanzó en todas épocas la literatura en Asturias seguido de una extensa bibliografía de los escritores asturianos.* Badajoz, 1885.

GALLARDO, Bartolomé José, *Ensayo de una biblioteca española de libros raros y curiosos.* T. 1-4. Madrid, 1863-89.

GALMÉS, Salvador, Proemi de l'edició de R. LULL, *Libre de Blanquerna.* Mallorca, 1914.

GENOVÉS, Eduardo, *Catalech descriptiu de les obres impreses en llengua valenciana.* T. [I-IV]. Valencia, 1911-14.

GÓMEZ URIEL, Miguel, *Bibliotecas antigua y nueva de escritores aragoneses de Latassa.* T. 1-3. Zaragoza, 1884-86.

GONON, Benedictus, *Vitae et sententiae patrum occidentis.* Lugduni, 1625.

GOTTRON, Adam, *L'Edició maguntina de Ramón Lull.* Barcelona, 1915.

HAEBLER, Conrado, *Bibliografía ibérica del siglo XV.* T. 1, 2. La Haya-Leipzig, 1903-17.

HAIN, Ludovicus, *Repertorium bibliographicum.* T. 1, 2. Stuttgartiae et Lutetiae Par. 1826-31.

HEREDIA, R., *Catalogue de la Bibliothèque de M. Ricardo Heredia.* P. 1-4. París, 1891-94.

H. L. P. : *Histoire Littéraire de la France.* Vol. XXIX.

HURTER, H., *Nomenclator literarius theologiae catholicae.* Vol. II. Ed. 3.ª. Oeniponte, 1906.

LA SERNA SANTANDER, C. de, *Dictionnaire bibiliographique choisi du quinzième siècle.* P. 1-3. Bruxelles, 1805-07.

LATASSA, Félix de, *Biblioteca Nueva de los escritores aragoneses.* T. 1-6. Pamplona, 1798-1802.

Mss. Sapiencia : LL[ABRÉS, Gabriel], *Manuscritos de Ramon Lull existentes en la Biblioteca de Ntra. Señora de la Sapiencia*, en *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*, Palma de Mallorca, 1886, n. 27, pp. 6-7.

LUANCO, José Ramón, *La Alquimia en España.* T. 1, 2. Barcelona, 1889-97.

— *Ramón Lull (Raimundo Lulio) considerado como alquimista.* Barcelona, 1870.

MAITTAIRE, Michael, *Annalium typographicorum tomus quintus ... pars posterior.* Londini, MDCCXLI.

MANRESA. — V. RUPERT M.ª DE MANRESA.

MARÉCHAL, Felix, *Tableau historique, chronologique et médical des maladies endémiques et contagieuses, qui ont regné à Metz...*, Metz, 1850.

MARTÍNEZ ELORZA, Jesús F., *Orígenes y estado actual de la Biblioteca del Instituto de Jovellanos*. Gijón, 1902.

MÉNDEZ, Francisco — HIDALGO, Dionisio, *Tipografía Española*. Madrid, 1861.

MENÉNDEZ Y PELAYO, Marcelino, «Noticia sobre R. Lull», en l'edició del *Blanquerna maestro de la perfección cristiana*. Valencia (vol. 1, 2), 1881-82.

— *La Ciencia Española*. 3.ª ed. T. 1-3. Madrid, 1887-88.

— *Historia de los Heterodoxos Españoles*. Vol. 1. Madrid, 1880.

— *Historia de las Ideas Estéticas en España*. T. 1. 1.ª ed. Madrid, 1883.

— *Orígenes de la novela*. T. 1-3. Madrid, 1905-10.

MUT. — V. DAMETO, Juan.

OBRADOR, Mateu, Ilustracions i notes a l'edició de R. LULL, *Libre de Amich e Amat*. Palma de Mallorca, 1904.

— *Noticia y mostra del llibre lulià «De Benedicta tu in mulieribus»*, en *Revista luliana*. 1902.

— Proemi, ilustracions i notes a l'edició de R. LULL, *Libre de Contemplació*. Vol. 1. Mallorca, 1906.

— Pròlech, ilustracions i notes de l'edició de R. LULL, *Doctrina Pueril*. Mallorca. 1906.

— Proemi de l'edició de R. LULL, *Felix de les Maravelles del Mon*. Palma de Mallorca, 1903.

— *Ramon Lull en Venecia. Reseña de los códices é impresos lulianos existentes en la Biblioteca Veneciana de San Marcos*, en *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*. Palma de Mallorca. VIII, 1900, pp. 301-324.

OLSCHKI, *Monumenta Typografica. Catalogus LIII*. Florentia, 1903.

— *Riche et précieuse collection de livres à figures des XVe et XVIe siècle. Catalogue L*. Florence, 1900.

PANZER, G. W., *Annales Typographici*. Vols. 1-11. Norimbergae, 1793-1803.

PASQUAL, Antonio Raymundo, *Examen de la crisis de el R.mo Padre Maestro Don Benito Geronimo Feijóo*. T. 1, 2. Madrid, 1749-50.

— *Vindiciae lullianae*. T. 1-4. Avenione, 1778.

PEDDIE, Robert Alexander, *Conspectus incunabulorum : an index catalogue o fifteenth-century books*. P. 1, 2. London, 1910-14.

PELLECHET, M., *Catalogue Général des Incunables des Bibliothèques Publiques de France*. T. 1-3. París, 1897-1909.

PÉREZ PASTOR, Cristóbal, *Bibliografía madrileña*. T. 1-3. Madrid, 1891-1907.

PI Y ARIMÓN, Andrés A., *Barcelona antigua y moderna*. T. 1, 2. Barcelona, 1854.

PICATOSTE, Felipe, *Apuntes para una bibliografía científica española del siglo XVI*. Madrid, 1891.

PIJOAN, Josep, Introducció a l'edició de R. LULL, *Libre de Santa Maria*. Vilanova i Geltrú, 1905.

PROST, Aug., *Les sciences et les arts occultes au XVIe siècle. Corneille Agrippa, sa vie et ses oeuvres*. T. 1, 2. París, 1881-82.

REICHLING, Dietrich, *Appendices ad Hainii-Copingeri Repertorium Bibliographicum*. Additiones et emendationes. Fasc. I-VI. Monachi, 1905-10. Indices. 1911.

REINAUD. — V. DU PONT.

RENOUARD, Ph., *Bibliographie des impressions et des oeuvres de Josse Badius Ascensius*. T. 1, 3. París, 1908.

RIBER, Llorenç, *Vida i actes del reverent mestre i benaventurat màrtir Ramon Lull*. Mallorca, 1916.

ROGENT, Elies, i DURAN, Estanislau, *Les edicions lulianes de la Biblioteca Universitaria de Barcelona*, en *Estudis Universitaris Catalans*, VI (1912).

RUBIÓ Y LLUCH, Antoni, *Ramon Lull en els Estudis Universitaris Catalans*, IV (1910). —

Tiratge a part : *Ramon Lull. Sumari d'unes lliçons en els Estudis Universitaris Catalans*. Barcelona, 1911.

RUPERT M.ª DE MANRESA, *Libro de la Concepción virginal atribuído al Beato Raimundo Lull. Versión castellana por D. Alonso de Cepeda*. Barcelona, 1906.

SALVÁ Y MALLÉN, Pedro, *Catálogo de la Biblioteca de Salvá*. T. 1, 2. Valencia, 1872.

SÁNCHEZ, Juan M.ª, *Bibliografía aragonesa del siglo XVI*. T. 1, 2. Madrid, 1913-14.

SANCHO, P. A., *Donatiu dels manuscrits y llibres lulians de la Biblioteca Rosselló*, en *Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana*. Palma de Mallorca, 1902. IX, 347-50.

SANPERE Y MIQUEL, Salvador, *De la Introducción de la Imprenta en las Coronas de Aragón y Castilla y de los impresores de los incunables catalanes*, en *Revista de Bibliografia Catalana*, IV (1904) i V (1905).

SERRANO Y MORALES, J. E., *Diccionario de las Imprentas que han existido en Valencia*. Valencia, 1898-99.

SOTO Y MARNE, Francisco, *Refexiones crítico-apologéticas sobre las obras del RR. P. Maestro Fray Benito Gerónymo Feyjóo*. Vol. II. Salamanca [1748-9].

Testimonia virorum illustrium, en el vol. I de R. Lulli, *Opera* (Maguncia, 1721).

THOMAS, Henry, *Short-title Catalogue of Books printed in Spain and of Spanish Books printed elswhere in Europe before* 1601 *now in the British Museum*. London, 1901.

TORRAS Y BAGES, Josep, *La tradició catalana*. 3.ª ed. Barcelona, 1913.

TORRES AMAT, Félix, *Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes*. Barcelona, 1836.

VILLANUEVA, Jaime, *Viaje literario a las iglesias de España*. Vols. XXI i XXII. Madrid, 1851-52.

VOGT, Johannes, *Catalogus historico-criticus librorum rariorum*. Hamburg, 1753.

WADDING, Lucas, *Scriptores ordinis Minorum*. Roma, 1906.

1

VENECIA — 13 de novembre — per Felip Petio — 1 vol. in 8.º — 224 ff. sense xifrar — signatures : a-u^8 A-F^8 xy^4 — a ratlla tirada — 35 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica d'una mida — buits per a les capitals — mides de la caixa : 137 × 87 mm. **1480**

Ars generalis ultima.

f. a_1. — [En blanc.]

f. a_2. — Deus cum tua summa perfectione Incipit ars generalis ultima. // [ ]Uoniam multas artes fecimus generales...

f. y_2 v.º — Deus cum tua gratia sapientia ꝛ amore incipit ars breuis que est // imago Artis generalis Nam ista scita ab intellectu suptili ꝛ fundato // ipse potest scire generalem artem : // M.cccclxxx. die xiii. nouembris. // fuit impressa hec ars uenetiis per magistrum philippum petione // magistri ioannis cordubensis eiusdem professoris qui ipsam // diligenter correxit. Finis.

f. y_3. — Registrum.

f. y_4. — [En blanc.]

L'*Ars generalis ultima (H. L. F.,* núm. 51) és la compilació cabdal de la doctrina lul·liana. Fou començada a Lió l'any 1305, i acabada a Pisa, al monestir de Sant Donnino, l'any 1308. Actualment no se'n coneix text català; l'única versió existent és la llatina, si bé l'observació que fa l'Obrador *(R. L. en Venecia. B. S. A. L.,* 1900, p. 313) que en el capítol *De Navigatione* es llegeixen els noms del vents *trasmontana, exaloch, leveich,* etc., pot ésser una prova de l'existencia d'un text català primitiu, que es transparenta a travers de la versió llatina impresa. Aquesta, com remarcà el Brunet, és la primera edició lul·liana, ja que té raó el Méndez en dir que és equivocada la data del *Liber divinalis vocatus arbor scientiae,* que el Caballero suposa imprès a Barcelona l'any 1473, i a Valencia l'any 1475. (Vid. Caballero, núms. VII i IX.)

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma.

HAIN : núm. 10320. — BRUNET : vol. III, p. 1233. — FÉRET : vol. III, p. 141. — OBRADOR : *Venecia* p. 313. — *H. L. F.,* p. 237.

2

VENECIA (?) — per Felip Petio (?) — 1 vol. in 8.º — 6 ff. sense xifrar — signatura : A^6 — a ratlla tirada — 35 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica d'una mida — buits per a les capitals — mides de la caixa : 137 × 87 mm.

Logica brevis et nova.

f. a_1. — Deus cum tua summa ꝑfectione incipit logica breuis noua. // [ ]Ogica est ars cum qua uerum ꝛ fl'm ratiocinan // do cognoscuntur ꝛ argumentatiue discernūtur // In logica considerant' tria inter alia .s. termi // nus ꝓpositio ꝛ argumentu. Terminus est dictio...

f. a_6 v.° — Tertio ꝗ arguens ꝓbꝫ uel imꝓ // bet ꝑ aliquam spēm argumētatōis fundādo argm suꝓ aliquā spe=// ciē demr̄atiōis q̄rto ꝗ īter disputātes sit cōis āicitia ut r̄frenet ꝑticu // laris cōtrarietas quam habēt circa hoc de quo disputant. // DEO GRATJAS.

Els autors del vol. XXIX de la *Histoire Littéraire de la France* fan menció de quatre lògiques : *Logica Nova (Libre de Nova Logica), Logica en rims, Logica brevis et nova* i *Logica parva*. La individualitat de les dues primeres es prou caracteritzada perquè calgui insistir en la llur diferenciació; mes les donades incertes que la *H. L. F.* proporciona de les dues darreres, són a posta per originar confusions. La *Logica brevis et nova*, diuen, comença : Logica est ars cum qua verum et falsum ratiocinando cognoscuntur; i la *Logica parva* : Logica est ars et scientia. Citen tres edicions de cada una. De la *Logica brevis et nova* : Strasburg, 1596, 1617 i 1651; i de la *Logica parva* : Alcalà, 1518, Mallorca, 1584, i Palma, 1740. No és això cert del tot; car, com veurem més endavant, l'edició de 1584 és completament diferent de la de 1518, i substancialment igual a la de 1480. Rectificarem, en son degut lloc, la informació deficient de la *H. L. F.;* ara com ara en tenim prou amb indicar que l'obra que ocupa el segón lloc en la nostra bibliografía és la *Logica brevis et nova (H. L F.*, núm. 57) De la seva autenticitat en respòn la cita que en fa el catàleg de 1311, amb el nom de *Logica brevis*. La *Logica parva* no ofereix, com veurem després, les mateixes garantíes.

El Hain (núm. 10320) suposa que aquesta impressió de la *Logica brevis et nova* forma un sol número amb la descrita immediatament abans *(Ars generalis*, Venecia, 1480); però a nosaltres, la circumstancia que en nombre d'exemplars (el descrit per l'Obrador i algún que vegérem a la Biblioteca Provincial de Palma) l'*Ars generalis* vagi sola, portant a la fi registre i colofó, ço que li dóna l'aspecte d'un imprès acabat, i el fet que la *Logica* comenci amb signatures noves, ens han inclinat a fer-ne un número diferent, si bé la identitat de les llurs característiques tipogràfiques (lletra, nombre de ratlles, mides de caixa, etc.) no ens permeti dubtar que es tracta de dues edicions eixides de les mateixes premses amb poc temps de diferencia, per ventura a la vegada.

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma.

HAIN : núm. 10320.

3

1481 BARCELONA — 12 de setembre — per Pere Posa i Pere Brun — 1 vol. in 4.° — 30 ff. sense xifrar — signatures : a^{12} b^{10} c^{8} — a ratlla tirada — 27 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica d'una mida — buits per a les capitals — figures xilogràfiques — mides de la caixa : 144 × 99 mm.

Art breu : *Artificium sive Ars brevis ad absolvendam omnium artium encyclopediam* (text llatí).

f. a_2. — De9 cū tua grā sapiētia et amore incipit ars // breuis : q̄ ē ymago artis : q̄ sic intitulat' : De9 // cū tua sūma ꝑfectōe īcipit ars generalis ꝛc̄. // [ ]Atio quare facī9 istā artē breuē ē : ut ars // magna facili9 sciat'. Nam scita ista : ars // supradc̄a et etiā alie artes de facili pote // rūt addisci siue sciri.

Subiectū hui⁹ ar // tis ē respōdere de oīb⁹ // q̄stionib⁹ : supposito ꝯ sciat': q̄d dicit' ꝑ nomē. // Diuidit' iste liber ī terdeciꝫ ꝑtes // ī quas sil'r ars magna ē diuisa...

f. e_7. — Ad honorem et laudem dei ꝛ publice vtilitatis fi // niuit Raymund⁹ lull hūc librum Pisis in mona=// [f. e_7 v.°] sterio sancti dominici mense Ianuarii Anno mille // simo. ccc°. vii°. incarnationis domini nostri Jesu // christi. Deo gratias Amen. // Deo dante : diuinū opus ars brevis reueren=// dissimi magistri Raymundi lull nuncupatū : // Anno millesimo. cccc°. lxxxi°. xii. septēbris : ꝑ / Petrū posa presbiterū et Petrum bru socios // impressuꝫ Barchinone optīe fidelit'ꝯ finiuit. [Segueix el registre.]

f. e_8. — [En blanc.]

La versió llatina de l'*Art breu (H. L. F.*, núm. 50) és l'obra de Ramón Lull que ha estat impresa més vegades, però el text català és encara inèdit. L'*Art breu* fou acabada a Pisa, en el monestir de Sant Domènec, pel mes de gener de l'any 1308. La seva edició prínceps és la que acabem de descriure; amb ella comença la serie interessantíssima dels incunables lul·lians de Barcelona. Si Venecia inaugura amb l'*Ars generalis ultima* la bibliografía impresa de Ramón Lull, Barcelona és, cronològicament, el primer centre editorial del lul·lisme. Això es deu, com fa notar el Sanpere *(De la Introducción de la Imprenta en las coronas de Aragón y Castilla y de los impresores de los incunables catalanes,* pp. 157-161), a l'existencia d'una Escola lul·liana barcelonina, que fomentava aquestes publicacions; i explica que sigui l'*Art breu* la que s'estampi tot-d'una i es reimprimeixi pocs anys més tard, el seu caràcter didàctic, de vulgarització que la feia apta per a servir d'obra de text. A més, aquesta edició, per tants conceptes rara, ho és perquè marca una fita en la historia de la tipografía a Barcelona; és la darrera que van imprimir el Posa i el Brun, abans de desfer la societat que formaven. En parlar d'ella el Sanpere (lloc citat, p. 157), diu : «Hasta aquí (publicació de l'*Art breu;* Barcelona, 1481) no habían salido de las prensas de Posa y Brun más que libros impresos en caracteres góticos; pero el Dr. Haebler da a su imprenta la bula del año 1481, impresa en caracteres romanos, por cuanto con estos mismos caracteres imprimió Posa en 1482 la *Ianua artis Raimundi Lulli* de Pedro de Gui. Este libro y aquella bula son las únicas producciones impresas por Posa en letra romana.» I en la p. 160, diu, contradint-se totalment : «Posa, que nos había dado en 12 de setiembre de 1481, la *Ars brevis* de Lull impresa en letra romana, nos da ya en 25 de febrero su *Ianua artis* (de Gui), también en letra romana.» ¿Hem de creure en l'existencia d'una altra impressió de l'*Ars brevis,* de la mateixa data, feta amb lletra romana? Creiem aquesta hipòtesi insostenible, i que la donada del Sanpere s'ha d'interpretar com una lamentable equivocació.

En nostre treball *Les edicions lulianes de la Biblioteca Universitaria de Barcelona,* dèiem que aquesta és la segona impressió lul·liana. Cal rectificar-ho, perquè la *Logica brevis et nova,* si bé no porta indicacions tipogràfiques, és, com hem vist, anterior.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona. Diu el Haebler que, desaparegut el que existí a Montserrat, del qual tregué ses noticies el P. Méndez, és aquest, per ventura, l'únic conegut. El seu estat de conservació és excel·lent, i com totes les produccions del Posa, és molt ben fet, damunt paper fort. En el text hi ha interpol·lades figures xilogràfiques amb les llegendes, part impreses i part manuscrites. Molts buits per a les capitals han estat omplerts a mà amb tinta vermella. Sols és de doldre la manca del foli a_6 que ha estat estripat. En la Biblioteca de l'Institut Balear n'hem vist un altre exemplar, molt mutilat; hi manquen les nou darreres fulles.

Hain : núm. 10321. — Caballero : núm. XXIV. — Méndez : p. 49. — Brunet : vol. III, p. 1233. Haebler : núm. 378. — Pasqual : *Vinditiae,* vol. II, p. 772. — Feret : vol. III, p. 142. — Obrador: *Venecia,* p. 314. — Rubió i Lluch : *Sumari,* p. 292. — Sanpere : pp. 157 i 161. — Rogent-Durán: *Barcelona,* núm. 1. — *H. L. F.,* p. 236.

4

1482 BARCELONA — 25 de febrer — per Pere Posa — 1 vol in 8.° — 16 ff. sense xifrar — sense signatures — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — lletra romana d'una mida — minúscules en lloc de les capitals.

PERE DE GUI : *Ianua artis magistri Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — [En blanc.]

[f. 2.] — Clemētissime deus cum tua gratia et auxilio // Incipit liber qui uocatur ianua artis excellē // tissimi magistri Raymundi lull / editus a dn̄o // Petro degui prebitero uille montis albi // [i]N noīe Jesu...

[f. 14. v°.] — Fuit impressum presens opus Barchino // ne / et completuʒ per me Petrum posa p̄ // biterum et cathalanum / uicesimo quīto // die mēsis febroarii. Anno a natiuitati do // mini. M.CCCC. LXXXII.

La *Ianua artis* en alguns catàlegs ha estat consignada com obra de Ramón Lull. L'error és degut al seu títol *Ianua artis magistri Raymundi Lulli.* Per provar la falsetat de l'atribució, com diuen els autors del vol. XXIX de la *H. L. F.*, p. 237, n'hi ha prou amb reproduir el títol sencer : *Ianua artis Magistri Raymundi Lulli edita a domino Petri degui.* Aquest Pere de Gui, autor de l'obra, és un dels primers deixebles de Ramón Lull. El Salzinger el posa entre els autors de la primera categoría. Nasqué a Montblanc (no se sab la data certa) i morí a Sevilla, l'any 1500, essent capellà dels Reis Catòlics. Refereix el P. Pascual (*Examen de la crisis del Rdo. P. M. Benito G. Feijoo.* vol. I, pp. 126-129) que, segons ell mateix retreu en el seu llibre de *Methaphysica,* a l'edat de trenta set anys va posar-se a estudiar durant set mesos la doctrina lul·liana, i quan només sabía les primeres lletres, *nihil nisi maternas habens litteras.* Fruit de la seva aplicació fou la *Ianua artis,* que acabà d'escriure a Barcelona l'any 1473. En 1481 fou cridat a Mallorca per llegir la càtedra lul·liana que N'Agnès de Quint acabava de fundar. Abans d'anar-hi, enllestí els treballs preparatius de la primera impressió de la seva *Ianua artis,* que sortí de les premses del Posa el 25 de febrer de l'any següent.

Aquesta impressió raríssima, com totes les del primer período del Posa, és la primera que féu en romans, i l'única, juntament amb la butlla de l'any 1481. El P. Fita *(Bol. de la Real Academia de la Historia,* vol. XIX, p. 389) posa en dubte la seva existencia.

Exemplar de la Biblioteca Nacional, Madrid. Diu el Haebler que és l'únic conegut.

HAEBLER : núm. 191. — PEDDIE : p. 303. — COPINGER : núm. 3684. — CABALLERO : núm. XXXI. — COSTURER : pp. 298 i 448. — PASQUAL : *Examen,* p. 128. — TORRES AMAT : p. 106. — BOVER : *Biblioteca.* Apéndice, núm. 154. — FITA : p. 382. — SANPERE : p. 161.

5

BARCELONA — 22 d'agost — per Pere Posa — 1 vol. in fol. — 293 fulles xifrades amb aràbics — sense signatures — a dos corondells — lletra gòtica de dues mides — buits per a les capitals — mides de la caixa : 208 × 147 mm.; amplada de la columna : 67 mm.

Arbre de Sciencia : *Liber divinalis vocatus arbor scientiae* (text llatí).

f. 1. — Incipit liber divinalis vo=// catus arbor scientie / editus // a reuerendissimo doctore ma // gistro Raymundo lull. In // quo fere omnium scien-

tiarū // traditur notitia. // Deus cum tua uirtute incipit // arbor scientie. // [i]N desolatione et fleību⁹ // stans Raymundus sub // quadaʒ arbore pulchra // ꝛ suam desolationeʒ cā // tabat : ut modicum suuʒ // alleuiaret dolorem quē // habebat. quia negotium sanctum // Jesu christi et toti⁹ christianitatis // et publicam utilitatem in curia ro=// mana non potuit obtinere...

f. 293 v.º (per errada 290 v.º) — Deo dante. Arbor scientie reueren // dissimi magistri Raymundi lull p̄ // sens opus nuncupatum in no=// bili ciuitate Barchinone ꝑ // Petrum posa prebiterū // et cathalanum. xxii. // Augusti aṅi. M. // .cccc. lxxxii. cor // rectissime fi=// deliterꝯ // cōple=// tuʒ // fuit. Deo // gratias // amen //

L'*Arbre de Sciencia (H. L. F.*, núm. 72) fou acabat a Roma, a les calendes d'abril de l'any 1295. Està citat en el catàleg complementari de 1313 amb el nom de *Liber de arbore scientiae et est magnus.* El text original català no ha estat publicat; en canvi, la versió llatina ha assolit un nombre considerable d'edicions. La primera és la que acabem de descriure. De manera, diu el Sanpere, «que son tres las obras de Lull publicadas por Posa, y esto en tan corto tiempo, no se puede comprender, como no sea entendiendo que era Posa un ardiente lulista o bien que los Estudios de Barcelona favorecían su publicación». Es de les produccions més vulgars del Posa. En descriure-la, diu el Haebler que té 290 ff., però, en realitat, són 293. La foliació és corrent fins al f. 291, però en els dos darrers (292 i 293) es repeteixen els números 289 i 290.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Hain : núm. 10318. — Caballero : núm. XXXI. — Méndez : p. 50. — Brunet : vol. III, p. 1233. — Villanueva : vol. 22, p. 218. — Féret : vol. III, p. 142. — Rubió : *Sumari*, p. 292. — Rogent-Durán: *Barcelona*, núm. 2.

6

Roma (?) — 14 de febrer — per Euchari Silber (?) — 1 vol. in 8.º — 32 ff. sense xifrar — sense signatures — a ratlla tirada — 27 ratlles a cada pàgina — lletra romana — buits per a les capitals — mides de la caixa : 144 × 96 mm. **1485**

Art breu (text llatí).

[f. 1.] — [En blanc.]

[f. 2.] — Deus cum tua gratia sapientia & amore incipit ars // breuis : que est imago artis : que sic intitulatur : De⁹ // cum tua summa ꝑfectione incipit ars generalis ꝛc̄. // [ ]Atio quare facimus...

[f. 32.] — ¶ Deo dante : diuinum opus Ars breuis reuerendis // simi magistri Raymundi Lull nuncupatum : Anno // Millessimo quadringentessimo octuagessimo quinto. // XIIII. Februarii : optime fideliter finiuit. // Registrum. //

L'exactitut dels tipus i del nombre de ratlles de cada pàgina, la similitut de la caixa i de l'aspecte tipogràfic d'aquesta impressió amb la que descriurem seguidament de la *Ianua artis,* feta a Roma el mateix any, ens fa suposar que es tracta de dos llibres estampats pel mateix impressor. La cita que fa el Reichling d'una edició de l'*Ars brevis* (Roma, 1485), ens ha confirmat en nostre criteri. Amb tota seguretat el Reichling, que és l'únic bibliògraf que parla d'aquest imprès, es refereix a l'edició que acabem de descriure. No és tampoc aventurat con-

jecturar que aquesta segona impressió de l'*Art breu* és deguda a l'estada que a Roma féu el de Gui per defensar-se de les acusacions de l'inquisidor Guillem Caselles. A l'hora que s'estampava la *Ianua artis,* amb l'aprovació dels censors, devía curar el de Gui de la impressió de l'obra del seu mestre.

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma.

Reichling : fasc. IV, p. 42.

7

Roma — per Euchari Silber (?) — 1 vol. in 8.º — 18 ff. sense xifrar — sense signatures — a ratlla tirada — 27 ratlles a cada pàgina — lletra romana — buits per a les capitals — mides de la caixa : 144 × 96 mm.

Pere de Gui : *Ianua artis magistri Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — CLEMENTISSIME DEVS CVM TVA GRª // tia & auxilio : Incipit liber qui uocatur Ianua artis : Magistri Raymundi Lull aeditus a dño Petro degi // uille montis Albi presbytero...

[f. 16.] — ❑| FINIS. // ❑| Impressum Romę Anno M. CCCC. LXXXV // [Segueix una aprovació que comença:] [ ]EATISSIME PATER POST PEDVM // oscula beatorum saepius fuimus cū magistro // Petro dagui ut uidemus intellectum...

[f. 18. v.º] — [Acaba l'aprovació, que firmen:] ❑| Antonius episcopus Fanen̄. // ❑| Noyanus episcopus Xephalensis // ❑| Ferdinandus Cordubensis subdiaconus domini nostri. // ❑| Ioannes abbas sancti Bernardi Valentini // ❑| Jacobus Conill. // ❑| Guilermus Bodonit.

La particularitat que ofereix la segona impressió de la *Ianua artis* és l'aprovació posada a la fi, i que es reimprimeix en les edicions posteriors. El Pere de Gui, en possessió de la seva càtedra de Mallorca, fou acusat de sustentar doctrines heretiques. Per defensar-se, anà a Roma i aconseguí una honrosa aprovació, que signaren els censors nomenats per Sixte IV : els bisbes de Fano i Cefalonia, l'abad del monestir de Sant Bernat de Valencia, Jaume Conill, Guillem Bodonit i Ferràn de Còrdoba. Algú ha cregut que aquest darrer era un lul·lista acèrrim. El Corneli Agrippa, en els seus comentaris a l'*Art breu,* diu : «Notum est Fernandum Cordubam Hispanum, per cuncta ultra et citra montes gymnasia, omnibus studiis hac arte celebratissimum extitisse»; i el Nic. Antonio *(Bibl. Hispana Vetus,* vol. I, p. 324), en parlar dels que firmen l'aprovació de la *Ianua artis,* diu : «Omnes nemse Raymundinae doctrinae asseciae». Però és tot el contrari. El Ferràn de Còrdoba és autor d'una obra *De artificio omnis et investigandi et inveniendi natura scibilis* (còdec 3177 de la Bibl. Vaticana), on es declara contrari de la doctrina de Lull, que qualifica de buida i inepta, com retregueren el Menéndez Pelayo *(Ciencia española,* II, p. 139, i *Historia de los Heterodoxos,* I, p. 535) i el mateix Antonio *(lloc citat,* p. 319), el qual, en tan curt espai, es contradiu palesament. El P. Pasqual *(Examen de la crisis del Rdo. P. Feijoo,* p. 140) parla també del Ferràn de Còrdoba, com d'un anti-lul·lista convençut.

Després de la mort de Sixte IV, diu el P. Pasqual *(obra citada,* p. 126-129), rebròta l'acusació, i tornà el de Gui a Roma, on obté una confirmació de l'aprovació que estampà per primera vegada al darrera de l'edició present, i reimprimí en les successives de la *Ianua artis.* Continúa l'erudit benedictí dient que confirma la llegitimitat d'aquesta aprovació, «la que juntamente con el permiso dió el Dr. Jaime Conill, siendo Vicario General de Valencia, año 1506, para estampar el *Arte Metaphysical* del P. M. Jayme Janer Cistercieuse, en donde se refiere que el mismo Conill en Roma fué Juez y Comisario destinado para examinar el libro del Dr. Pedro

Dagui por el Sumo Pontífice Inocencio VIII, año primero de su Pontificado, en cuyo tiempo hizo Dagui el segundo recurso a Roma». El P. Fita *(Bol. de la Real Acad. de la Historia,* XIX, p. 389) titlla d'inversemblable la hipòtesi del P. Pasqual, referent a l'existencia de dos recursos del de Gui, un en temps de Sixte IV i l'altre en temps de Innocenci VIII. No essent aquest el lloc oportú per a desfer aquesta incertitut en la biografía del Pere de Gui, direm, solament, que si el P. Fita pot tenir raó en dir que no és probable que existissin dos recursos, no en té en fundar-se per provar-ho en el fet de la suposada no existencia de les dues edicions de la *Ianua artis,* la barcelonina (1482) i la romana (1485), «que da como ciertas el P. Pascual... pero que en realidad no han logrado crédito de los modernos bibliógrafos». El P. Fita s'equivoca, perquè les edicions existeixen. El P. Pasqual les devía haver vistes, almenys la de Roma, que es troba a la Biblioteca Provincial de Palma. Si molt convé, l'exemplar que serví al P. Pasqual és el mateix que nosaltres hem descrit.

Aquesta edició no porta nom d'impressor. El Reichling l'atribueix al Guldinbeck, però el Fava *(Bibliofilia,* 1910-1911, p. 190) diu que li sembla que no hi ha dubte que és del Silber, impresa amb el tipus primer. El Peddie no la cita.

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma.

Reichling : fasc. II. p. 64. — Fava : p. 190. — Costurer : pp. 298 i 448. — Pasqual : *Vinditiae,* vol. I, dis. I. p. 22. — Pasqual : *Examen,* vol. I, p. 128. — Torres Amat : p. 106. — Bover : *Biblioteca,* Apéndice, núm. 154. — Fita : p. 382.

8

Barcelona — per Pere Posa — 1 vol. in 8.º — 18 fulls sense xifrar — sense signatures — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de dues mides — capitals d'impremta — mides de la caixa : 102 × 67 mm. **1488**

Pere de Gui : *Ianua artis magistri Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — Clementissime deus cuʒ // tua gratia et auxilio inci // pit liber : qui vocatur ia=// nua artis magistri Ray // mundi lull editus a dn̄o // Petro degui ville Mō // tis albi prebitero // [I]N nomine iesu : ī quo omne genu...

[f. 16 v.º] — [Acaba el text. Segueix l'aprovació.]

[f. 18.] — [Acaba l'aprovació.] // Barchinone impressum // per Petrum posa. An=// no M. cccc. L xxxviii.

Diu el Haebler que aquesta edició la féu el Posa reproduint la de 1482, i que amb ella entra aquest impressor en el segón període de la seva activitat tipogràfica. Diu, també, que existí amb altres rareses en la biblioteca de Montserrat, i d'allà en prengué el P. Méndez les noticies bastant exactes que en dóna. La seva descripció és feta damunt d'un exemplar de la Bibl. Univ. d'Evora, on es troba en un volum de diversos, amb altres produccions del Posa i alguna del Pere Miquel. El Hain, en el núm. 8149, fa menció encara d'una altra edició de la *Ianua artis* feta en 1489. Es tracta d'una de les nombroses errades d'aquest bibliògraf ocasionada sens dubte pel fet d'haver estat enquadernada aquesta obra amb altres del mateix autor estampades aquell any; per exemple, la *Metaphysica,* de Barcelona. La *H. L. F.* recull també aquesta data equivocada (1489), segurament traient-la del Hain. És evident que aquesta edició no ha existit mai; el Peddie *(Conspectus incunnabulorum,* p. 303) ho diu terminantment.

Hem vist el foli 1 d'aquesta impressió a la biblioteca de D. Pere Sampol, de Palma, i hem

completat amb la del Haebler (feta damunt l'exemplar de la Bibl. Univ. d'Evora) nostra descripció deficient.

Hain : núm. 10323. — Caballero : núm. LXXIII. — Méndez : p. 50. — Haebler : núm 192. — Brunet : vol. III, p. 1233. — Reichling : fasc. V, p. 179. — Peddie : p. 303. — Burger : p. 544. — Menéndez i Pelayo : *Heterodoxos,* vol. I, p. 536. — Sanpere : p. 194. — *H. L. F.*, p. 237.

9

1489 Barcelona — per Pere Posa — 1 vol. in 8.º — 174 ff. sense xifrar — signatures : a-z A-U⁴ X² — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de dues mides — buits per a les capitals majors, cursives en lloc de les menors — mides de la caixa : 102 × 67 mm.

Pere de Gui : *Opus de formalitatibus, sive Metaphysica.*

f. a_1. — In nomine Iesu et sanc=// tissime trinitatis trinissi=// me et ad honorem eius. // Incipit opus diuinum continens in se quatuor. // videlicet metaphisicam / phisicam / logicam et plu=// rificabilem distinctionem. editum ꝑ magistrum Pe=// trum degui presbiterum et cathalanum ville mon=// tisalbi sequentem veritatem artis magistri Raymun // di lull. // [ ]Uoniam intellectus humanus...

f. X_1. — Deo gratias. Explicit // opus perutile compilatum Maioricis per Magistrū // Petrum degui sequacem preclarissimi doctoris magi // stri Raymundi lull. Quod opus vicio scriptorum // aliqualiter viciatum fuit nouiter feliciter ꝯ correctū // nō sine labore per deuotum religiosū fratrem Jacobū // ianer discipulum dicti magistri Petri degui. Et ꝑ eū // dem fratrē fuit traditum Petro posa impressori ad ī=// primendum. Barchinone. Anno domini millessimo // quadringentessimo octuagessimonono.

f. X_2. — [En blanc.]

Diu el Haebler : «Este libro reune la escuela luliana de Barcelona con la de Mallorca, que en el segundo decenio del siglo XVI hizo imprimir muchas de las obras de su maestro y fundador en Valencia por Juan Joffre y por Diego de Gumiel. El libro se ha reimpreso varias veces; la edición original es la de Roma 1485, que existe en la Bibl. Prov. de Palma, impresa con los caracteres de Euchario Silber, y sobre ésta se hicieron las posteriores.» Suposa, doncs, el Haebler que l'edició que acabem de descriure és la reimpressió d'una altra que se'n féu a Roma l'any 1485. No creiem nosaltres que això sigui cert. En efecte : El Pere de Gui anà a Roma per defensar-se de les acusacions del Guillem Caselles, inquisidor general de Mallorca, motivades per les explicacions que el prevere de Montblanc donava de la seva *Ianua artis* impresa a Barcelona, l'any 1482 (Costurer : *Disertaciones,* p. 184). La data del seu viatge la fixa el P. Fita (*Bol. de la R. Acad. de la Historia,* XIX, p. 389) cap al gener o febrer de l'any 1484. A Roma obtingué una aprovació, que féu estampar al darrera de la segona edició de la *Ianua artis,* l'any 1485, per l'Euchari Silber. I a mitjans d'aquest mateix any, torna a Mallorca a fer-se càrrec de la càtedra, que durant la seva absencia llegí el canonge de Barcelona Gabriel Desclapés. Una vegada a Mallorca, es traslladà a Randa, amb els estudiants vinguts de Castella i de França fugint de la fam i les revoltes que agitaven la ciutat, i allí escrigué el seu *Opus de formalitatibus,* conegut generalment amb el nom de *Metaphysica.* L'explícit ho diu clarament «Composuit Magister Petrus dagui hoc opus in Regno Mayoricarum in Podio Rande, 20 die Septembris anno domini 1485.» L'obra és el resum de les lliçons que aleshores

donava a sos deixebles. Com és possible, doncs, l'afirmació del Haebler? ¿Com és possible que si el de Gui l'acabà a darrers de setembre, l'obra s'estampés a Roma abans d'acabar-se l'any? Creiem que el Haebler confongué aquesta suposada primera edició de la *Metaphysica* amb la que es féu a Roma l'any 1485, precisament amb els caràcters de l'Euchari Silber, de la *Ianua artis* del Pere de Gui. A més, a la Bibl. Prov. de Palma no hi hem trobat l'edició de la *Metaphysica* i sí la de la *Ianua artis*. En resum, estem convençuts que la impressió del Posa (Barcelona, 1489) és la prínceps. Estant el de Gui a Mallorca durant l'any 1485, qui se li haguera cuidat de la impressió de l'obra a Roma? En canvi, a Barcelona, quatre anys més tard, el seu deixeble Jaume Janer tenía cura de corretgir-la *non sine labore*, i donar-la a l'estampa, segons resa el colofó. Altrament, cap bibliògraf, que nosaltres sapiguem, ha parlat d'aquesta impressió de 1485. Al contrari, el P. Fita (*lloc citat*, p. 392) diu que les lliçons del de Gui en el Puig de Randa tornaren a motivar una persecució de part de l'inquisidor Guillem Caselles, veient-se obligat el de Gui, expulsat de Mallorca, a acollir-se a la protecció de la reina en 31 de maig de 1487. Els Reis Catòlics el nomenaren capellà llur, i d'aleshoresençà no abandona la cort, malgrat la deposició del Guillem Caselles, ni torna a llegir la càtedra, acontentant-se d'enviar-hi sustituts que la regentessin. Això motivà gran descontent a Mallorca, i hi hagué qui influí sobre el bisbe perquè apliqués la dotació de la càtedra a la fundació d'un nou ardiacanat a la catedral. I diu el P. Fita : «El obispo no se dejó persuadir : Dagui publicó en Barcelona aquel mismo año (1488) su *Ianua artis*, y al siguiente su *Metaphysica*.» El P. Fita parlava d'aquestes dues impressions com d'edicions prínceps, perquè ja hem dit que no creia en l'existencia de les impressions de 1482 i 1485 de la primera de aquestes obres. (Vid. núms. 4 i 7.)

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya.

Hain : núm. 8149. — Caballero : núm. LXXIV. — Méndez : p. 50. — Arboli : vol. II, p. 257. — Coppinger : vol. III, p. 264. — Haebler : núm. 194. — Reichling : fasc. IV, p. 33. — Burger : p. 544. — Peddie : p. 304. — Torres Amat : p. 106. — Fita : p. 392. — Sanpere : p. 194.

10

Barcelona — per Pere Posa — 1 vol. in 8.° — 26 ff. sense xifrar — signatures : a-e^4, f^6 — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de dues mides — capitals d'impremta — figures xilogràfiques — mides de la caixa : 102 × 67 mm.

Art breu (text llatí).

f. a_1. — Ars breuis siue artificium // magistri Raymundi lull. // Deus cum tua gr̄a sa // pientia et amore. Incipit ars breuis que ē imago // artis : que sic intitulatur // De⁹ cū tua sūma perfecti // one īcipit ars gn̄alis ꝛc̄. // [R]atio quare facimus istam arte bre // uem est vt ars magna facilius sci // atur. Nā scita ista : ars supradicta ꝛ // etiam alie artes de facili poterunt // addisci siue sciri...

f. f_5. — De fine huius libri. // ad honorem et laudem dei et publice vtilitatis // finiuit Raymundus lull hunc librum Pisis ī // monasterio sancti dominici / mense ianuarij / anno mil // lesimo. ccc°. vij°. incarnatiōis domini nostri iesu chri // sti. Cui sit laus et honor per infinita secula seculoꝝ // Deo gratias amen. // Impressū Barchn̄e per // Petrum posa. Anno // millesimo. cccc. lxxxix.

f. f_6. — [En blanc.]

Terça impressió de l'*Art breu,* feta també per compte de l'Escola lul liana de Barcelona.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona. En bastant mal estat: el primer foli està tan malmès, que per llegir ço que transcrivim, ho hem tingut de completar amb les indicacions que dóna el Haebler, tretes del P. Méndez, qui les copià de les notes que el P. Ribas prengué damunt de l'exemplar de Montserrat, avui perdut; la signatura b, i el darrer full de la f, que és el que suposem estava en blanc, manquen. Es molt probable que sigui exemplar únic.

Hain : núm. 10322. — Méndez : p. 50. — Haebler : núm. 379. — Reichling : fasc. V, p. 44. — Féret : p. 142. — Sanpere : p. 194. — Rogent-Durán : *Barcelona,* núm. 4.

11

Barcelona — per Pere Posa — 1 vol in 8.º — 10 ff. sense xifrar — sense signatures — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de dues mides — capitals d'impremta — mides de la caixa : 102 × 67 mm.

Logica brevis et nova.

[f 1.] — Logica abbreuiata ma // gistri Raymundi Lull. // Deus cū tua sūma perfe // ctōe īcipit logica breuis // [L]Ogica est ars cum qua verū et flm̄ // ratiocinando cognoscuntur / et ar=// gumentatiue discernuntur. ¶ In // logica ꝓsiderant' tria inī alia. s. īmī⁹ // propositio / et argumētum. ¶ Ter // minus est dictio significatiua : ex q̄ // propositio constituitur / vel consti // tui potest. sicut bonitas magnitudo ꝛc̄. Deus ange=// lus ꝛc̄. iusticia prudentia ꝛc̄. auaritia gula ꝛc̄. Ter=// minus est duplex. s. communis discretus...

[f. 10.]— De disputatione. // Disputatio est ꝓtrarietas spiritualis que per ẏ // bum manifestat conceptionem quam habet v // nus intellectus contra alium. ¶ Disputans enim // primo debet habere intentionem cognoscendi et odiendi falsitatē. / Et propter hoc verus disputator debet concedere ve // ra cognita / et falsa negare. Secundo ꝗ supponat // ī principio ꝗ vtraꝝ pars questionis sit possibil'. s. // affirmatiua vel negatiua. vt intellectus in inuestiga // tione sit liber / et non ligatus. Tertio ꝗ arguens ꝓ // bet vel improbet per aliquam specīem argumentatio=// nis fundato argumentum super aliquam specieꝫ de // monstrationis. Quarto ꝗ inter disputantes sit cō // munis amicitia. vt refrenetur particularis contrarie // tas quam habent circa hoc de quo disputant. // Deo gratias. Per reue // rendum fratreꝫ Jacobū // ianer correctū et per Petruꝫ posa īpressum opus // istud feliciter finit.

Segona edició de la *Logica brevis et nova,* corretgida per fra Jaume Janer, monjo de Santes Creus i deixeble del de Gui, qui després donà a l'estampa diverses obres de doctrina lul liana. El caràcter didàctic de la *Logica brevis et nova* i la seva curta extensió devien fer-la apta per les fins de l'Escola de Barcelona, a compte de la qual l'estampà el Posa.

En la nota que segueix (núm. 12), raonem el per què col·loquem aquest imprès indatat, entre els de l'any 1489.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona. Diu el Haebler que, desaparegut el que existí a Montserrat, del qual prengué ses noticies el P. Méndez, el d'Evora

(que és el que ell descriu) i el de Barcelona són els únics coneguts. El de la Biblioteca Universitaria de Barcelona està catalogat juntament amb l'*Art breu*, Barcelona 1489, descrit immediatament abans (núm. 10).

Méndez : p. 58. — Copinger : vol. II, núm. 3683. — Haebler : núm. 382 — Reichling : fasc. V, p. 178. — Pi i Arimon : vol. II, p. 258. — Sanpere : p. 194. — Rogent-Durán : *Barcelona*, núm. 3.

12

Barcelona — per Pere Posa — 1 vol. in 8.º — 6 ff. sense xifrar — sense signatures — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de dues mides — capitals d'imprenta — mides de la caixa : 102 × 67 mm.

Pere de Gui : *Tractatus brevis formalitatum.*

[f. 1.] — Incipit tractat⁹ formali // tatū breuis edit⁹ a magis // tro Petro degui in artē // magistri Raymūdi lull. // [O]Nes homīes natura scire desiderāt //...

[f. 6, ratlla 16.] — .. q̄ ē necessaria ad distīctionē se totis obiectiue // Ad dei laudē per reuerē // dū fratrē Jacobū gener magistri degui discipulū // correctū et per Petrum // posa īpressum Barchñe // op⁹ istud feliciter explicit.

Com que ni aquesta edició ni l'anterior *(Logica brevis et nova,* Barcelona, 1489) porten indicació d'any, el Méndez les exclou del seu catàleg d'incunables espanyols, si bé en parla en l'article dels impressors de Barcelona. Però no hi ha dubte, com fa notar el Haebler, que ambdúes s'han de situar en el període 1488-1489, en el qual el Posa estampà alguns tractadets per l'Escola lul·liana de Barcelona, començant per la *Ianua artis* (1488). Després, el Posa no estampa cap més obra lul·liana fins entrada la setzena centuria. Si es comparen totes les obretes impreses a Barcelona durant aquesta època : *Ianua artis* (1488), *Opus de formalitatibus* i *Art breu* (1489) i *Logica brevis et nova* i *Tractatus brevis formalitatum* (sense data), es veurà que tenen les mateixes característiques tipogràfiques; vénen a integrar una mena de biblioteca lul·liana, composta de cinc volums del mateix format i d'idèntica impressió. És per això que no dubtem en col·locar les dues edicions indatades dintre de l'any 1489, seguint fidelment en aquest punt la cronología del Haebler. Amb la impressió del *Tractatus brevis formalitatum* acaben els incunables lul·lians del Posa. Aquest impressor, afavorit per l'Escola de Barcelona, realitza el primer intent d'una col·lecció d'impresos formant serie; dirigí les publicacions, segons es veu pels explícits, el deixeble del Pere de Gui i lul·lista entusiasta, fra Jaume Janer, qui més tard estampà algunes obres originals.

Exemplar de la Bibl. Univ. d'Evora. No l'hem vist; treiem la nostra descripció de les noticies que en dóna el Haebler. L'exemplar està enquadernat, juntament amb altres, en un sol volum, la producció més recent del qual és de l'any 1491.

Méndez : p. 50. — Haebler : núm. 194. — Peddie : p. 304. — Reichling : fasc. IV, p. 33. — Menéndez i Pelayo : *Heterodoxos,* vol. I, p. 536. — Sanpere : p. 194.

13

Sevilla — 1 de març — per Pau de Colonia i socis — 14 ff. sense xifrar — signatures : a⁸ b⁶ — a ratlla tirada — 32 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de dues mides — buits per a les capitals — mides de la caixa : 134 × 81 mm. **1491**

PERE DE GUI : *Ianua artis magistri Raymundi Lulli.*

f. a_1. — Ianua artis.
f. a_2. — Clementissime deus cum // tua gratia z auxilio. Incipit liber qui vocat' ianua artis : // magistri Raymundi Lull. Editus a dño Petro degi uille // montis albi presbytero...
f. b_6. — Hispali impressum prima die martij. Anno 1491.

Sembla que el Pere de Gui, aprofitant el sojorn a Sevilla que el seu càrrec de capellà dels Reis Catòlics imposava, emprengué en aquella ciutat una edició completa de les seves obres. Per diferents fonts bibliogràfiques tenim noticia que a començaments de març de l'any 1491 s'estamparen a Sevilla els tres tractats coneguts del prevere de Montblanc : la *Ianua artis*, el *Tractatus brevis formalitatum* i la *Metaphysica*. El Haebler no aconseguí veure cap d'aquestes reimpressions, així és, que sols dóna crèdit sencer a l'existencia de la del *Tractatus formalitatum*, de la qual el Diosdado Caballero dóna detalls abundants i correctes. De la *Ianua artis* en sabía ço que en diu el Nicolau Antonio, que indica vagament la impressió amb aquestes paraules : «Ianuam artis Raymundi Lully ibidem eodem anno» (Sevilla, 1491), i com que els bibliògrafs posteriors, prenent la cita de l'Antonio, no són tampoc més explícits, el Haebler tenía raó en dir : «La fecha del libro que como el nombre del autor es idéntica con el núm. 195 *(Tractatus formalitatum)* hace muy probable que esta cita (la de l'Antonio) deba su origen a una equivocación. Solamente por partir la cita de tantas y tan buenas autoridades no me atrevo a dejar de mencionarlo.» Malgrat ésser fonamentada la presumpció, l'instint bibliogràfic del Haebler fallà aquesta vegada; l'edició existeix.

Exemplar de la Biblioteca de D. Jaume Planes, de Mallorca. Admirablement conservat i relligat amb dos incunables lul·lians : el *Liber Proverbiorum* (Barcelona, 1493, per Pere Miquel) i el *Liber conceptionis virginalis* (Sevilla, 1491).

HAIN : núm. 8150. — CABALLERO : núm. XCVII. — ESCUDERO : núm. 18. — COPPINGER : vol. II, núm. 3684.—HAEBLER : núm. 193.—BURGER : p. 381.—PEDDIE : p. 304.—REICHLING : fasc. II, p. 208.— ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 324. — TORRES AMAT : p. 106. — BOVER : *Biblioteca*. Apéndice, núm. 154.

14

SEVILLA — 1 de març — per Pau de Colonia i socis (?) — 1 vol in 4.° — 9 pàgines (?) sense xifrar — a ratlla tirada — 32 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de dues mides — mides de la caixa : 134 × 81 mm.

PERE DE GUI : *Tractatus brevis formalitatum.*

[p. 1.] — Libellus formalitatum per // reverendum magistrum Petrum Degui // presbyterum in arte reve=// rendissimi ac clarissimi viri magistri Raymundi Lulli pe=// ritissimum sacrae Theologiae professorem editum : feliciter incipit.
[p. 9 (?)] — Absolutae distinctiones per dominum fratrem Martinum al=// modovar ordinis militiae de calatrava traditae impressori=// bus : & per eos impressae hispali prima die Martii. Anno ab incarnatione dñi 1491.

El Haebler diu que l'únic bibliògraf que cita de visu aquesta impressió és el Diosdado Caballero, qui treu les noticies d'un exemplar de la Biblioteca secreta del Col·legi Romà; que els de-

talls que en dóna són tan abundants i estàn tan d'acord amb ço que se sab de la tipografía sevillana, que sería temerari negar la seva existencia; i que els impressors d'aquest llibre seríen probablement Pau de Colonia i socis, que pocs dies després van donar a la publicitat un altre opuscle a despeses del mateix Almodòvar, que féu imprimir aquest *(Liber conceptionis virginalis*, Sevilla, 1491). El Nic. Antonio *(Bibl. Hispana Vetus,* vol. I, p. 324) en parlar de la impressió de la *Ianua artis* (Sevilla, 1491), la confón d'una manera inexplicable amb la que acabem de descriure. Diu : «Post hanc *(Ianua artis,* Sevilla, 1491) sequuntur Absolutae distinctiones per dominum Fratrem Martinum de Almodovar, Ordinis Militiae de Calatrava. In fine libri apponitur haec nota» (l'aprovació que hem vist sempre al darrera de la *Ianua artis).* El Nicolau Antonio suposa dues coses, que cal rectificar. En primer lloc, el Martí d'Almodòvar no és l'autor de les *Distinctiones,* sinó el que les féu estampar a ses despeses. Aquestes *Distinctiones,* no són altra cosa que el *Tractatus brevis formalitatum* del de Gui, estampat en 1491, l'explícit del qual diu : «Absolutae distinctiones, per dominum Fratrem Martinum de Almodovar traditae impressoribus et per eos impressae». I en segón lloc, l'aprovació de què parla l'Antonio, no va al darrera del *Tractatus formalitatum,* sinó al darrera de la *Ianua artis.* Aquests dos llibres, estampats el mateix dia, són completament diferents, i cada un porta el seu colofó apart. Insistim sobre aquest punt per desfer l'embull de l'enigmàtica explicació de l'Antonio, embull que l'haver vist la impressió de la *Ianua artis* i el tenir de la del *Tractatus formalitatum,* la completa nota que en donen el Caballero i el Menéndez i Pelayo ens permet aclarir.

Exemplar de la Biblioteca Ambrosiana de Milà. No l'hem vist : treiem nostra descripció de la noticia bastant exacta que en dóna el Menéndez i Pelayo (*Hist. de los Heterodoxos,* vol. I, p. 536).

Hain : núm. 8151. — Caballero : núm. XCL. — Méndez : p. 86. — Escudero : núm. 16. — Haebler : núm. 195. — Reichling : fasc. III, p. 930. — Burger : p. 381. — Peddie : p. 304. — Menéndez i Pelayo : *Heterodoxos,* vol. I, p. 535.

15

Sevilla (?) — per Stanislau Polono (?) — 1 vol. in 4.° (?)

Pere de Gui : *Opus de formalitatibus sive Metaphysica* (?).

El primer que cita aquesta edició és el Nic. Antonio, que diu : «Metaphisica sive de formalitatibus : cum tribus preambulis quae quidem priorem et majorem libri partem conficiunt. Hispali MCDXCI ab Stanislao Polono impensis Joannis de Montserrat artium magistri ad quem autor direxerat.» Després d'ell, cap bibliògraf la cita de visu, i això motivà els dubtes de Haebler a propòsit d'aquest imprès, dubtes que raonà de la manera següent : «No se conoce libro alguno impreso por Stanislao solo antes de entrar en compañía de Menardo Ungut, pero sí existen libros impresos por él solo en 1499 y 1500, y entre ellos hay una edición de la Metaphisica de Pedro de Gui, acabada en 22 de Junio de 1500 e impresa a expensas del mismo Juan de Montserrat. Por esto estoy convencido de que la edición de 1491 es equivocación de la de 1500.» Malgrat ésser fundadíssim aquest raonament del Haebler, ens priva d'atorgar-li nostra adhesió sencera el fet que l'any 1491, i a Sevilla, es féu una reimpressió de les altres dues obres del Pere de Gui, la *Ianua artis* i el *Tractatus brevis formalitatum,* que tampoc aconseguí veure el Haebler, i de l'existencia de les quals, especialment de la de la *Ianua artis,* dubtà tan fundadament com de l'existencia de la present edició. Si, malgrat les vehements sospites que tingué el Haebler que la impressió de la *Ianua artis* (Sevilla, 1491) no existía, la vegérem a Palma, per què no pot passar el mateix amb la *Metaphysica?* Tenim una *Ianua artis,* feta a Barcelona l'any 1488, tenim un *Tractatus formalitatum,* fet, també, a Barcelona l'any 1489, i tenim una *Metaphysica* de la mateixa ciutat i el mateix any. S'hi veu

un mateix intent editorial. Doncs, no és lògic presumir que al darrera de les dues impressions del *Tractatus formalitatum* i de la *Ianua artis* de l'any 1491, segueix una edició de la *Metaphysica?* Es per això que no havent-la vista, i no tenint arguments suficients per rebutjar-la, incloem aquesta impressió, l'existencia de la qual és evidentment sospitosa.

Hain : núm. 8151. — Méndez : p. 86. — Escudero : núm. 17. — Haebler : núm. 197. — Burger: p. 543. — Peddie : p. 304. — Antonio : *Vetus,* vol. II, p. 324.

16

Sevilla — 12 de març — per Pau de Colonia i socis — 1 vol. in 4.º — 28 fulles sense xifrar — signatures : a-e^8 d^4 — a ratlla tirada — 32 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de dues mides — buits per a les capitals — mides de la caixa : 134 × 81 mm.

Ramón Astruch de Cortyelles (?) : *Liber conceptionis virginalis.*

f. a$_1$. — Jhesuchriste gloriose in // quo vniuersi creati nobilitas ac perfectio p̄. sistūt vnite. ꝛ // vt laudibus ꝛ honore matris // tue cōceptus valeat a tuis // fidelibus venerari : q̄ quidem pro tui sacratissima incarna // tiōe p̄ordinata extitit āteq̄ adam creasses. placeat tibi be // nigne saluator illuminare indignū famulū tuū vt te aman // do ꝛ diligendo disputationē incipiat secularis ꝛ iacobite. // De prologo. // [ ]Ontigit q̄ sedens in choro fratrū predicatorū // Auinione...

f. d$_4$ v.º — Ad laudem ꝛ honorē intemerate virginis marie : liber // de ei⁹ cōceptu ab omī labe originali īmuni : ab egregio vi // ro magistro Raymundo lull doctore illuminato compila // tus (qui pro fide catholica lapidū ictibus occubit apud // tunicem ciuitatem agarenor) felici numine est explicitus. // Impressus hispali impensis religiosi viri fratris martini // almodouar militie de calatraua. opera vero ꝛ īgenio ma // gistri pauli d'colonia ꝛ sociorū ei⁹ alemanorū duodecima // die martii. Anno ab incartione [sic] dñi. 1491.

La manía d'atribuir a Ramón Lull una serie d'obres escrites molts anys després de la seva mort, comença aviat. El *Liber conceptionis virginalis (H. L. F.*, núm. 80), malgrat els esforços que fa el P. Pasqual *(Vinditiae,* vol. I, p. 246) per justificar-ho, no és una obra autèntica. Com fan notar l'Alva i el Nic. Antonio, l'autor fa memoria, imprudentment, del decret de Joàn I d'Aragó a favor de la concepció immaculada de la Mare de Déu, publicat en 1395, vuitanta anys després de la mort de Ramón Lull. Aquesta sola observació prova la falsetat de l'atribució, que inútilment vol defensar el P. Pasqual. De qui és, doncs? L'Alva, mogut, com fa remarcar l'Antonio, pel següent dístic que es troba en la portada de l'edició de Valencia, 1518, feta pel Joàn Vinyau

«En ego cintillis scutum pro Virgine presto
contra hostes presto bella parare suos»

l'atribueix a un tal Centelles. Però l'Antonio creu, a nostre judici encertadament, que el Centelles de qui parla el dístc, no és l'autor de l'obra, sinó el Serafí de Centelles, a qui el Rafel Gerald, que pagà les despeses de la impressió, l'endressà. En el foli 1 v.º de l'edició de 1518 consta explícitament aquesta endressa : «Raphaelus Geraldus Tarraconensis, Spectabilissimo Domino Seraphino de Cintillis dignissimo Oliue Comiti. S. D.» Potser està en el cert el Nicolau Antonio, quan atribueix el llibre a un tal Ramón Astruch de Cortyelles, fundant-se en què el mateix

Alva vegé en la Biblioteca de l'Escorial un ms. del *Liber conceptionis*, sub nomine d'aquest Astruc de Cortyelles, i escrit l'any 1305. «Qui quidem Raymundus» continúa l'Antonio, «ut habetur in codice isto, Canonicus tunc erat Vit. [Vicensem credimus] et ibi in 60 bono dies suos finivit extremos.» Aquest Ramón Astruch de Cortyelles o Cortylles fou, realment, canonge a Vic; prengué possessió en 1410, i morí en 1434 o 1444 (Torres Amat, p. 58). De manera que encara que l'Alva diu que la data del ms. (1305) deu corretgir-se 1395, sempre resulta que quan escrigué l'obra no era canonge de Vic, en contra de ço que ell sosté. Per altra part, encara que el Torres Amat diu que existeix manuscrit a l'Escorial, l'exemplar que va pertànyer a D. Antoni Agustín (ço que sembla corroborar l'opinió del Nic. Antonio), el P. Guillem Antolín, en el *Catálogo de los Códices latinos de la Real Biblioteca del Escorial*, no cita aquest ms. Per tot això, creiem que és amb moltes reserves que deu acceptar-se la paternitat del *Liber conceptionis* a favor del canonge Ramón Astruch, o Struch de Cortyelles o Cortylles, encara que l'abonin els prestigis del Nicolau Antonio, l'Antoni Agustín i el Torres Amat.

Aquesta edició feta a despeses del Martí Almodòvar, com la del *Tractatus brevis formalitatum* (Sevilla, 1491), és pariona seva i de la *Ianua artis* del mateix any. Les característiques tipogràfiques són idèntiques en totes tres.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

HAIN : núm. 5603. 10325. — CABALLERO : núm. LXXXVI. — MÉNDEZ : p. 87. — ESCUDERO : núm. 23. — BRUNET : vol. III, p. 1233. — GALLARDO : vol. III, pp. 554, 555. — SALVÁ : núm. 2837. — HAEBLER : núm. 385. — ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 135. — COSTURER : p. 26. — PASQUAL : *Vinditiae*, vol. I, p. 246; vol. II, p. 772. — MANRESA : p. 8. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, lletra A. — *H. L. F.*, p. 257.

17

BARCELONA — 9 de juny — per Pere Miquel — 1 vol. in 8.° — 38 ff. sense xifrar — signatures : a-d^{8} e^{6} — a ratlla tirada — 24 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica d'una mida — una sola capital d'impremta.

JAUME JANER : *Naturae ordo studentium pauperum.*

f. a$_{1}$. — Diuina bonitas cuꝫ tua sapiẽtia gratia et // perfectiõe. Incipit liber qui nature ordo stu=// dẽtium pauperuꝫ nuncupatur. In modo ad // discendi magistri Raymundi Lull illumina=// ti doctoris artẽ // ac ceterorum utiq̃ doctorum // Edit⁹ a reuerẽdo preceptore nostro magistro // Jacobo Janer: in sacra theologia professore. // Cenobii sanctarum crucuꝫ monacho sistersiẽ // sis ordinis. // De prohemio hu=// ius nature ordinis. // [D]Jco. n. reuerende domine...

f. e$_{6}$. — Guido hunc totum : fecit imprimere libruꝫ.
De nobili fatetur : quibus agnoscitur ipse.
Discipulus componentis : est ipse fidelis.
Correxitq̃ illum fideliterq̃ bene.
Sociatusq̃ aliis iacobo atq̃ iohanne.
Hoc quidẽ fuit ciuitati Barchinone.
Est huius impressor : petrus utiq̃ michaelis.
Anno. m°. cccc. xci. atq̃ Junii utiq̃. ix°.

Les noticies que se saben de la vida del Jaume Janer, un dels més caracteritzats lul·listes de la quinzena centuria, són escasses. El Torres Amat i el Nicolau Antonio, que no donen ni la

data ni el lloc de les seves naixença i mort, diuen solament que fou monjo del monestir de Santes Creus i que ensenyà l'art lul·liana a Barcelona, Valencia i Lleida i amb privilegi del rei Ferràn, *el Catòlic,* a Sevilla. Podem completar aquestes notes biogràfiques, afegint que va ésser deixeble del Pere de Gui, que en el período que va de 1489 a 1491 va residir a Barcelona, on corretgí i féu estampar pel Posa dues obres lul·lianes, la *Metaphysica* del de Gui i la *Logica brevis et nova,* i que més tard, convertí la seva col·laboració d'editor en producció original, acabant, el dia 19 de maig de l'any 1491, en el monestir de Sant Pau de l'Ordre de Sant Benet, la seva obra *Naturae Ordo studentium pauperum,* que el dia 9 del mes següent sortí de les premses del Pere Miquel. El Jaume Janer no s'ocupà ell mateix d'aquesta edició, la qual, segons el colofó mètric, féu fer el Guido de Nobili, amb els seus companys Jaume i Joàn.

Cronològicament, diu el Haebler, és el primer imprès del Pere Miquel, i afegeix que era desconegut de tot-hom. Això no és cert : el Torres Amat (p. 317), en parlar del Jaume Janer, retreu un «*Tractatus de ordine naturae.* Barc. por Pedro Posa 1491», i si bé és veritat que ni el títol ni el nom de l'impressor són correctes, l'al·lusió és evident.

Exemplar de la Biblioteca Universitaria d'Evora. No l'hem vist; ens valem de la descripció del Haebler.

Haebler : núm. 334. — Pasqual : *Vinditiae,* vol. I, dist. I, p. 23. — Torres Amat : p. 319. — Sanpere : p. 210.

18

Lió — 4 de desembre — 1 vol. in 8.° — 134 ff. sense xifrar — signatures : a-m^8 no^6 AB^8 — a ratlla tirada — 35 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica d'una mida — capitals d'impremta ornades, mancant-n'hi alguna — mides de la caixa : 149 × 83 mm.

Disputatio Eremitae et Raymundi super aliquibus dubiis questionibus Sententiarum magistri Petri Lombardi.

Quaestiones Attrebatenses.

f. a$_1$. — QUestiones dubitabiles super // quattuor libris sententiarum // cum questionibus solutiuis // magistri Thome attraba // tensis.

f. a$_1$ v.° — [En blanc.]

f. a$_2$. — Deus qui es sūmum omibus bonis ad tuaʒ laudē // et honorem Incipit disputatio Heremitae et Raymundi // super aliquibus dubijs questionibus sententiarum magi // stri Petri lombardi. // Raymundus parisius studēs...

f. o$_6$. — Fuit finita presens disputatio parisius. Anno christi. M. // cc. xcviij. in octavis assumptionis beate marie. // Finis.

f. o$_6$ v.° — [En blanc.]

f. A$_1$. — In christo domino nostro deo et beata virgi // ne matre eius dilectissimo tuo magro thome // atrabatēsis Raymūd^9 lullij su^9 deuot^9 salutē // ꝛ dei amorē. vidi dne lras vras ē q̄b^9 cōtīeba // tur. q soluere vobis aliq̄s q̄stiones...

f. B$_7$ v.° — Compilatus fuit iste tractatus parisiis Anno dni M. CC. XC. nono. mense iullij ad honorem dni dei nostri iesu // christi. Et impressus Lugduni Anno eiusdem dni mille // simo. CCCC. nonagesimo primo. die. iiij. decēbris.

f. B$_8$. — [En blanc.]

Aquesta impressió comprèn dues obres que s'han estampat juntes dues vegades. La *Disputatio Eremitae et Raymundi super aliquibus dubiis quaestionibus Sententiarum magistri Petri*

Lombardi (H. L. F., núm. 22), fou acabada a París, l'octava de l'Assumpció de l'any 1298. És una de les obres més saborejades pels lul·listes, ço que explica el fet d'una tan primerenca impressió, i contra d'ella s'encarnissà la virulencia inquisitorial de l'Eymeric. Les *Questiones Attrebatenses (H. L. F.*, núm. 71) són així nomenades perquè foren sotsmeses a Ramón Lull per un canonge d'Arras, de nom Tomàs Le Myèsier, amic seu i deixeble entusiasta. Fou escrita a París poc temps després de l'altra (any 1299), i el segón dels catàlegs coetanis la cita ja amb el nom de *Liber de quaestionibus quas quaesivit magister Thomas Limiesiers de Attrebato.*

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma. Hi és repetit algunes vegades.

HAIN : núm. 10326. — ANTONIO : *Vetus,* vol. II, p. 134. — SBARAGLIA : p. 201. — FÉRET : vol. II, p. 151. — *H. L. F.*, pp. 144, 249.

19

BARCELONA — 21 de juny — per Pere Miquel — 1 vol. in fol. — 98 ff. sense xifrar — signatures : a[10] b-m[8] — a dos corondells — 50 ratlles a cada corondell — lletra gòtica d'una mida — capitals impreses; algunes substituïdes per minúscules — mides de la caixa : 208 × 151 mm. — amplada del corondell : 71 mm. **1492**

JAUME JANER : *Ingressus facilis rerum intelligibilium.*

f. a$_1$. — ¶ Epistola reuerēdi patris carissimiꝯ in sacra // theologia magistri fratris Jacobi ianuarii ceno // bii scāꝯ crucū monachi : cisterciencis [sic] ordinis ad // reuerendissimū dn̄ꝫ fratreꝫ petruꝫ de mendos= // sa : eiusdeꝫ monasterii abbateꝫ : in qua eius virt⁹ // docilitasꝯ comendatur. // [R]Euerentissimo ī cristo patri ꝛ dn̄o // domino meo...

f. a$_1$ v.° — Sāctissīa triū vnitas vnisīa trīitasꝯ trinissīa // cū tua supma coīcabilitate īteriori exteriorīꝯ sa // pīa vtiq̄ ꝛ grīa. Incipit liber q̄ īgress⁹ facilis rerū / ītelligibiliū credibiliū scibiliūꝯ studētiū paupū // nūcupatur precipue artis generalis illuminati // doctoris magistri raymūdi lull ceterorūꝯ doc- // toꝯ. Edit⁹ a reuerēdo p̄ceptore nostro : magistro // iacobo ianer cathalano ī sacra pagīa professore // cenobi scāꝯ crucū monacho cistersiēsis ordinis // [Q]Voniam bone Ihū sapīa dei...

f. m$_1$. — De correctore impressoreꝯ huius ingress⁹ fa // ciiis seu metaphisices. // ¶ Hic siquideꝫ ingress⁹ facilis seu metaphi // sica putilis aliqualiter scriptorum vicio ignorā // tiuꝫ viciatus atque a doctoris positione ac clasu // laruꝫ cōtexatione. non eniꝫ sentencia deuiat⁹ // fuerat. Ea propter imprimendi causa : vt corre=// ctione compateretur : per prestanciorē virum // dissertissimūꝯ studētē ac in raymundina pro=// ficienteꝫ arte iohānеꝫ baronis illius insignis ī // cliteꝯ ciuitatis barchinone ciueꝫ : actorisꝯ hu // ius fideleꝫ examussiꝫ discipuluꝫ petro michae // lis impresori librarioꝯ imp̄sēciaꝯ educt⁹ atꝯ tradit⁹ fuit quē ilariter letabūdusꝯ suscepit ab // eodēꝯ correctū non sine labore fideliter atꝯ bū // ī iuxta ei⁹ posse atꝯ exploratū : aliq̄ absꝯ ruga // rubigineꝯ secundo nonas febrvarias post bea // tissime virginis purificationis diem anno anati // uitatis domini nostri iesucristi; millesimo cccc. // xc° ii° : barchinōe insigni īcliteꝯ ciuitati : hec // pauperuꝫ vtilitas studentiuꝫ seu raymūdi de // claratio ceteroruꝯ // ¶ Est impress⁹ p dei gratiā ad diuine bonitatis // laudem ꝛ honorem benedictionēꝯ

hic ingres // sus facilis ad habendum rep intelligibiliuꝫ cre // dibilium scibilium ꝯ intelligenciam notitiā ꝯ anno anatituitatis saluatoris nostri iesu millesi // mo quadringentesimo nonagesimo secundo // vicesima prima mensis iunii vispere corporis // domini nostri iesu cristi tertia hora post meri=//diem.

f. m_4. — ...Amen //. Deo gratias. // [Segueix la taula.]

f. m_7 v.º — [Acaba la taula.]

f. m_8. — [En blanc.]

L'*Ingressus facilis rerum intelligibilium* fou començat el dia de Santa Caterina, pel mes de desembre de l'any 1489, i acabat el dia 2 de febrer de 1490; romangué dos anys inèdit, fins que a començos de l'any 1492 el Joàn Baró, qui aleshores llegía una càtedra d'art lul liana a Barcelona, tingué cura de corretgir-lo i fer-lo estampar pel Pere Miquel.

Diu el Haebler que el no estar les indicacions tipogràfiques a la fi del text, ha fet que aquesta edició es registrés com sense lloc ni any d'impressió, encara que, com es veu, és, en aquest sentit, bastant explícita. El Hain (núm. 9361) parla d'una edició feta a Valencia l'any 1490, però té raó el Haebler quan diu, vist lo terminant de l'explícit d'aquest imprès, que ço que féu el Hain és intentar, sense èxit, la catalogació d'un llibre del qual no en coneixía les característiques tipogràfiques.

Exemplar de la Biblioteca Universitaria de Barcelona. N'hem vist un altre a la Provincial de Palma, segurament el que el Haebler digué s'havía perdut. A més, hi ha el de la Colombina de Sevilla.

Hain : núm. 9361. — Méndez : p. 403. — Antonio : *Vetus*, vol. II, p. 140. — Costurer : p. 446. — Torres Amat : p. 317. — Rogent-Duran : *Barcelona*, núm. I.

20

1493 Barcelona — 10 de maig — per Pere Miquel — 1 vol. in 4.º — 102 ff. sense xifrar — signatures : a-m^8 n^6 — a ratlla tirada; la taula a dos corondells — 35 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica d'una mida — buits per a les capitals — mides de la caixa : 147 × 94 mm.

Libre dels Proverbis : *Liber Proverbiorum* (text llatí).

f. a_1. — [En blanc (?)]

f. a_2. — ¶ Omniuꝫ generalisiimi [sic] artiū clarissimi doctoris magistri ray // mundi lull illumīati a spitu sācto mirifice ꝑuerbiorꝫ liber // qui faustissime incipit // [ ]Um ꝑuerbiū sit breuis ꝑpositio ꝯ in se magnā // continet scientiā ꝛ cōtē // plationē ꝑ prouerbia significare volum⁹ ꝛ ostē // dere sequēdo doctrinā tabule generalis ꝛ plura // volum⁹ facere ꝑuerbia vt iꝑa magnā dem⁹ // doctrina...

f. n_3. — ¶ Raymūd⁹ sua prouerbia in ciuitate romana finiuit ad glo // riam ꝛ laudem domini dei nostri in cuius custodia hunc tra // ctatum cōmendauit. // ¶ Prouerbiorum liber reuerēdissimi magistri raymūdi lulli // scriptorum vicio aliqualiter corruptum fuit non sine labore // correctum fuit per dñm iohanneꝫ baro cathedram legentem // dicti magistri raymundi lulli. Et ꝑ eundem impressori tradi // tuꝫ fuit Sociāter eū dño iohāne font mercatore presētj ciuita // tis barchinone. ꝛ ꝑ me petrū michael impressus fuit ꝛ perfe // ctus insigni ciuitati barchinone. x. Madij anno. Millesimo // ccccxciij.

f. n_3 v.º — ¶ Tabula prouerbiorum reuerendissimi magistri Raymundi // lulli in tres diuiditur partes. // ¶ De prima parte //...
f. n_8 v.º — Deo gratias.

No s'ha de confondre el *Libre dels Proverbis (H. L. F.*, núm. 43) acabat a Roma l'any 1296 i que conté sis mil sentencies, amb altres reculls més curts, com el *Libre de mil proverbis.* El text català original no ha estat estampat encara; en canvi, la versió llatina ha estat l'objecte de nombroses impressions, de les quals la prínceps és la que acabem de descriure, feta per cura del Joàn Baró, qui la corretgí, i del Joàn Font, mercader de Barcelona, qui segurament en pagà les despeses.

Exemplar de la Biblioteca Universitaria de Barcelona.

Hain : núm. 10325. — Caballero : núm. CXII. — Méndez : p. 52. — Brunet : vol. III, p. 1233. — Haebler : núm. 383. — Pasqual : *Vinditiae,* vol. II, p. 772. — Rubió : *Sumari,* p. 293. — Sanpere: p. 222. — *H. L. F.,* p. 210. — Rogent-Durán : *Barcelona,* núm. 5.

21

Barcelona (?) — per Pere Miquel (?) — 1 vol. in fol. (?)

Liber principiorum theologiae (?)

L'únic bibliògraf que menciona aquesta impressió és el Hain núm. 10319, que la indica vagament amb aquests termes : «Theologia. Barcinone per Petrum Miquel, f.» El Haebler, tenint en compte que les indicacions del Hain no sempre són fidedignes, creu fundadament que és equivocació del *Libre de Proverbis,* majorment, quan els altres bibliògrafs en nomenar-la es limiten, com els autors de la *H. L. F.*, a retreure la cita del Hain. En tot cas : quina obra vol indicar aquest bibliògraf amb el nom de *Theologia?* Creiem que entre totes les de Ramón Lull, l'única que pot entendre's designada és el *Liber principiorum theologiae (H. L. F.*, núm. 3), publicat en el vol. I de l'edició maguntina; però la nostra opinió, coincidint amb el Haebler, és que aquesta edició no ha existit mai.

Hain : núm. 10319. — Caballero : núm. CXIII. — Haebler : núm. 383. — Sanpere : p. 223. — *H. L. F.,* p. 81.

22

París (?) — 1 vol. (?) — per Guiot le Marchand (?) 1494

Libre de Sancta María : *Liber de Laudibus B. Mariae* (text llatí) (?)

L'única noticia que es té de l'existencia d'aquesta impressió és ço que en diu el Costurer (*Disertaciones*, p. 374, nota 18) : «Jacobus Faber Stapulensis in prefat. ad liber de laudibus B. Mariae editum Parisijs anno 1494.» Sembla, doncs, deduir-se d'aquestes paraules, que el Jacques Lefèbvre d'Étaples, cinc anys abans de l'edició del Joàn Petit (vegi's núm. 24), havía fet imprimir tot sol el *Libre de Sancta Maria.* L'acarament del pròleg que transcriu el Costurer amb el de les impressions de 1499, sembla abonar, per les notables addicions que en aquest darrer es noten, l'existencia de l'edició de 1494. El troç copiat per l'autor de les *Disertaciones*, diu així:

«Ut verum fatear de me ipso (cū modestia tamen loquar) in libris illius viri plurimam mihi proficere visus sum. Neque vos quidquam deterreat, quod vir ille idiota fuerit, ꝛ illiteratus

horrida rupis, ꝛ vasta solitudinis assiduus accola. Nam ꝛ creditur quadam superna infusione dignatus, quae sapientes huius seculi lōge praecelleret. Et estote a B. Paulo admoniti, quia omnis doctrina divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum. Neque item sermonis eius simplicitas avertat Qui enim nimium delicatas aures habent praesertim in ijs, qua pertinent ad vitæ instituta timeant ne sint de numero illorum, de quibus Beatissimus Paulus vaticinatus, ait: erit tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideriae coacervabunt sibi magistros prurientes auribus, ꝛ a veritate, quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. Ingenue autem fateor Raymundo ferme verba defuisse, quibus suos pulchros posteritati mandaret conceptus, qui tamen volet introrsus aspicere, nihil videt barbarum, ꝛ quod sententiam non contineat scitu dignissimam. Et Deus clementissimus tempestate nostra, sua solita benignitate oculos hominū adaperiat, ut videre queant, quae vera sunt bona.»

Costurer : p. 374. — Obrador : *Venecia,* p. 315. — Pijoán : p. X.

23

1497 Valencia (?)

Pere de Gui : *Ianua artis magistri Raymundi Lulli.*

El Peddie *(Conspectus incunabulorum,* vol. II, p. 303) reporta aquesta edició com trobant-se citada o descrita en *Deutsche Kommission für den Gesamkatalog der Wiegendrücke.* No sabent-ne cap més detall, i no havent-la vista retreta per cap bibliògraf, la seva existencia és per a nosaltres molt dubtosa.

Peddie : p. 303.

24

1499 París — 6 d'abril — per Guiot le Marchand — 1 vol. in 4.° — 86 ff. xifrats en aràbics — signatures : a-d^{8} e-g^{6} h^{8} i-m^{6} n^{4} — a ratlla tirada — 46 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica d'una mida — buits per a les capitals — gravat — mides de la caixa : 144 × 99 mm.

Libre de Sancta Maria : *Liber de laudibus B. Mariae* (text llatí).
Libre de Clerecia : *Liber Clericorum* o *Clericus* (text llatí).
Disputatio clerici et Raymundi phantastici o Phantasticus.
Liber natalis o De natali pueri parvuli Christi Jesu.
Jacques Lefèbvre d'Étaples : *Benignis lectoribus Epistola.*

f. 1. — ¶ Hic continentur libri Remundi // pij eremite // Primo // Liber de laudibus beatissime virginis Marie : // qui et ars intentionū apellari potest // Secundo // Liber de natali pueri paruuli // Tertio // Clericus Remundi // Quarto // Phantasticus Remundi.

f. 1 v.° — Jacobi Fabri Stapulensis / benignis lectoribus. // [c]Um duo sint que... Et vt verum fatear de me ipso / cum // modestia tamē loquar / in libris illius viri plurimū michi proficere visus sum. et in=// gratus nimirum viderer / et diuini precepti reus (quo iubet : accensam lucernā non // sub modio sed super candelabrum ponendam vt omnibus illuceat) nisi in publicū // proferrem quod omnibus intelligo profuturum. Qua propter librum ad publi=// cum bonum recognoui. qui tamen deuota / ꝛ simplici menti

quasi in orantis modū // legendus est : quē admodū a miti / deo ꝯ dicato viro profectus. Neꝯ vos quicꝯ // deterreat ꝗ vir ille idiota fuerit / et illiteratus horride rupis ꝛ voste solitudinis assi=// duus accola. nam et creditur quadam superna infusione dignatus : qua sapientes // hui⁹ seculi longe precelleret et estote a beato Paulo āmoniti : quia omnis doctrina // diuinitus inspirata vtilis est ad docendum / ad arguēdum / ad corrigēdum / ad eru // diendum. neꝯ item sermonis eius simplicitas vos auertat. qui enim nimiū delica=// tas aures habent presertim in ijs que pertinent ad vite instituta : timeant ne sint de // numero eorum de quibus beatissim⁹ Paulus vaticinatus ait. erit enim tēpus quo // sanam doctrinā non sustinebunt: sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros // prurientes auribus. et a veritate quidem auditum auertent : ad fabulas autem cō=// uertentur. Quod minus humile / depressum / deiectūꝯ propter stillum visum est : // aliquantulum erexi / nichil de sententia mutans. quod Remundus passim in libris // suis benignissime fieri postulauit. Ingenue enim fateor Remundo ferme verba de // fuisse : quibus suos pulchros posteritati mandaret conceptus. qui tamen valet in=// trorsus aspicere : nichil vided barbarum / et quod sententiam nō contineat scitu di=// gnissimam. Et deus clementissimus / tempestate nostra sua solita benignitate ocu=// los hominū adapertat: vt videre queant que vere sunt bona. Adieci libellū de na=// tiuitate dñi / simili deuotione legendū. Insup̄ clericū / et phantasticū eius : ꝗ facilio=// res sint / et nō nichil bone cōtineant eruditionis. Valete / et proficite.

f. 2. — Remundi pij Eremite liber de laudibus beatissime virginis Marie. // Maria dei mater virgo gloriosissima : intentione te laudandi / honorandi / // orandi / cognoscendi / ꝛ amandi hunc librū incipimus. quē amore tui: librū // de laudibus beate marie nuncupamus. // [q]Uestiones...

f. 56 v.° — Finit liber Remundi lullij pij eremite : de // laudibus / intentionibus / et oratio=// nibus sacratissime virginis // Marie / Matris dei // honoralissime. // Pij eremite Remundi de natali paruuli pueri Ihesu liber. // Deus cum tua gratia : incipit liber natalis paruuli Christi Ihesu.

f. 57. — ¶ Epistola ad magnificum dominū regem Francie. // [g]Oriosissimo...

f. 66 v.° — Pij eremite Remundi // libelli de natali // pueri fi=// nis.

f. 67 (per error 65). — [Index del Clericus.]

f. 67 v.° — Pij eremite Remundi : clericus. // Deus cum tua benedictione / sapientia / et amore : // librum intendimus facere clericorum. // Prohemiū. // [l]Iber iste...

f. 80 v.° — Ad laudem / et honorem dei : hunc librum / in ciuitate pisana / // in monasterio sancti domini / finiuimus. Anno ab incarna=// tione dñi nostri ihesu christi : millesimo / trecētessimo octauo. // Pij eremite remundi // libelli clerico=// rum fi=// nis.

f. 81. — Pij eremite Remundi / phantasticus. // Deus cum tua benedictione librum disputationis // petri Remundi incipimus. // [a]Ccidit duos homines...

f. 85 v.° — Ad gloriam / et honorem dei : finitus est // presens liber a Remundo. Anno // 1311. incarnationis domini // nostri Ihesu // Christi. // Impressum Parhisij / per Guidonem // Mercatorē : proprijs eiusdē sump=// tib⁹ / et ex-

pēsis. Anno eiusdē // domini saluatoris. 1499. // 6. Aprilis. // Recognita ex officina... // Registrum. //...

El *Libre de Sancta Maria (H. L. F.,* núm. 81) no porta data, però el Pijoàn creu que fou escrit a Montpeller l'any 1290, poc després de l'*Ars inventiva veritatis.* El catàleg de 1311 el cita amb el nom de *Liber Beatae Mariae* i fou un dels condemnats a requesta de l'Eymeric. El *Liber natali (H. L. F.,* núm. 53), acabat a París el mes de gener de 1311, fou endressat a Felip, *el Bell,* rei de França; en el ms. núm. 3323 de la Bibliothèque Nationale, de París, es conserva l'original que Ramón Lull li dedicà. Del *Liber de clerecia,* més conegut amb el nom llatí de *Clericus (H. L. F.,* núm. 78) i acabat a Pisa en el monestir de Sant Domènec l'any 1308, se n'ha perdut el text català; avui, la versió més antiga i més correcta que n'existeix és la llatina que estampà el Lefèbvre en el present recull, de la qual es serví el Mateu Obrador per fer l'edició de les Obres completes, amb preferencia al text d'un exemplar manuscrit que es conserva a la Biblioteca Provincial de Palma, la utilització del qual negligí. El *Phantasticus (H. L. F.,* núm. 54), un dels més vius i més interessants diàlegs de Ramón Lull, fou acabat l'any 1311; se'n coneix el text català, però el títol amb que se'l designa és sempre el llatí. El qui curà d'aplegar i fer estampar aquests quatre llibres interessantíssims fou el Jacques Lefèbvre d'Étaples (1455-1536), ben conegut pels seus estudis bíblics i de patrística, i que, com molts filosops renaixentistes, simpatitzà amb el lullisme, veient-hi una protesta contra la fèrula escolàstica, i per tal, una mena de precedent de les tendencies reformistes. El Lefèbvre s'enamorà dels escrits místics i doctrinals de Ramón Lull, els més interessants, i tenint-ne els mitjans a l'abast (els mss. lul·lians hi eren nombrosos a la Sorbona i a Sant Víctor), n'emprengué la publicació.

Malgrat el que acabem de dir, creiem que fóra temerari qualificar al Lefèbvre de lul·lista en el sentit d'afiliat a la doctrina de Ramón Lull, perquè ben mirat, la seva afició no passà d'ésser un diletantisme, ni les obres que publicà foren mai de filosofía, i sí tant sols místiques i doctrinals. Si es compara aquesta edició amb les descrites fins ara, es veurà tot d'una que el criteri que informà la tria de les obres escollides fou el gust d'un humanista més aviat que el proselitisme fervorós del de Gui i el Janer.

Exemplar de la Bibl. Universitaria de Barcelona.

Maittaire : vol. II, p. 36. — Reichling : fasc. III, p. 95. — Coppinger : vol. II, núm. 3686. — Gonon : p. 382. — Costurer : p. 531. — Sbaraglia : p. 179. — Olschki : *Catalogus LIII,* p. 145. — Pijoán : p. I. — Rogent-Durán : *Barcelona,* núm. 6. — Gottron : *Maguntina,* p. 90.

25

París — a 10 d'abril — per Guiot le Marchand, a despeses de Joàn Petit — 1 vol. in 4.°

Libre de Sancta Maria (text llatí).
Libre de Clerecia (text llatí).
Liber de natali pueri parvuli Christi Jesu.
Disputatio clerici et Raymundi phantastici (text llatí).
Jacques Lefèbvre d'Étaples : *Benignis lectoribus Epistola.*

f. 1. — Hic continentur libri Remundi // pij eremite. // Primo // Liber de laudibu⁹ beatissime virginis marie : // qui et ars intentionū apellari potest. // Secundo // Libellus de natali pueri paruuli // Tertio // Clericus Remundi // Quarto // Phantasticus Remundi. // [Un gravat amb la marca de l'impressor Jhean Petit: un arbre entre un lleó i un lleopart i un escut amb ses inicials.]

f. 85 v.° — Et impressum Parhisij / per Guidonem // Mercatorē sumptib⁹ / et expēsis // Joannis parui. Anno eiusdē // domini saluatoris 1499. // 10 Aprilis. // Recognita ex officina... // Registrum.

Reimpressió de l'edició anterior, feta quatre dies després, i que presenta amb ella només que lleugeríssimes variants. Entre altres detalls diferencials cal consignar que en el primer foli apareix la marca de l'impressor Joàn Petit, qui, segons es diu en el colofó, la féu fer a ses despeses, i que l'errada de foliació que retreguérem en parlar de l'edició de 6 d'abril, fou corretgida en la del dia 10. El Pijoàn menciona encara una edició de l'11 del mateix mes, qual cosa, és nostre judici, que deu interpretar-se com una al·lusió incorrecta de l'imprès que acabem de descriure.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

HAIN : núm. 10327. — BRUNET : vol. III, p. 1233. — ANTONIO : *Vetus,* vol. II, p. 150. — PASQUAL: *Examen,* p. 82. — *Mss. Sapiencia* : pp. 6, 7. — OBRADOR : *Venecia,* p. 315. — PIJOÁN : p. I. — RUBIÓ: *Sumari,* pp. 295, 297. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona,* núm. 7.

26

SEVILLA — 22 de juny — per Estanislau Polono — 1 vol. in 4.° — 16 i 214 ff. xifrats en romans — signatures : a-b⁸, A⁴ a-z⁸ &⁸ aa⁸ bb¹⁰ — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — lletra romana d'una mida — títols semigòtics — minúscules en lloc de les capitals. **1500**

PERE DE GUI : *Traclatus de differentia.*
Opus de formalitatibus sive metaphysica.

f. i. [En gòtic.] — Tractatus de differentia.

f. ij. — ¶ Deus cū tua benedictione & amore incipit tra // ctatus de differentia: prout est principiū artis di=// ui magistri Raymūdi Lull. Editus a magistro Pe // tro dagui. // [i]N nomine dn̄i nostri iesu xp̄i et toti⁹ // trinitatis incipit tractatus de differen // tia. Circa quā studētes oēs corde et a=// nimo debent ingiter conari...

f. xvj. — ... tunc me fideliter submitto : ut uerus christianus // ecclesie sacro sācte. // Finitur hic liber de differentia. editus a magistro // Petro dagui in urbe Giennēsi. Anno a natiuitate // dn̄i Millesimo Quingentesimo. Die uero Vigesi // ma Mensis Maii.

f. xvj. v.° — [En blanc.]

f. I. — [En gòtic.] Methaphisica magistri // Petri Dagui.

f. II. — (e)Fflagitasti sepe Ioannes mōtis serrati in // artibus magister & in medicina bacalla=// rie : ut opus illud de formalitatibus emi // terem. quod multo labore...

f. III v.° — Sequitur tabula presentis libri nominati metha=// phisica. qui diuiditur in duas ꝑtes prīcipales...

f. IV v.° — Finis tabule.

f. V. — [d]Eus cū tua benedictiōe & amore In=// cipit liber formalitatū : quē nr̄i disci // puli Methaphisicā appellāt : cū qui=// busdā preambulis preiacētibus intro // ductiuis ipsarū. Editus a dn̄o Petro Dagui sacra=// rū litteraꝝ magistro : necnō & capellano potētissi // morū dn̄oꝝ Regis & Re-

gine Ispaniarum. // De prohemio. Capitulū primū. // [q]Voniam intellectus huma=// nus ut plurimū positus est // in anxietate...

f. CCXII. — ... deo gratias. // Cōposuit magister petr⁹ dagui hoc op⁹ in regno // maioricarū in podio rāde uigesimo die septēbris // anno dni. Millesimo octuagesimo quinto. // .cccc.

f. CCXIII. — Absolutum opus de formalitatibus cū quibusdā // preambulis introductiuis ipsarū uulgo nomina=// tum metaphisica. impressum hispali opera & di // ligentia Stanislai poloni. impensis uero domini // Ioannis montis serrati in artib⁹ magistri & in me // dicina bacalarii. die uigesimo secundo mensis iu=// nii. anno domini millesimo quingentesimo. // [Marca de l'impressor : S. Polonus.] // [Registre.]

f. CCXIII v.°, i CCXIV. — [En blanc.]

Aquest llibre comprèn dues obres del Pere de Gui : el *Tractatus de differentia*, que acabà a Jaén el 20 de maig de 1500, pocs mesos abans de morir, i una reimpressió de la *Metaphysica*. Com fa notar el Haebler, les indicacions variades que s'hi contenen s'han prestat a una pila d'errors. Els inicía el Laserna Santander *(Dictionnaire bibliographique,* vol. I, p. 446), quan, enganyat per l'explícit del *Tractatus de differentia*, diu que el llibre fou estampat a Jaén el 20 de maig de 1500. El Méndez *(Tipografía*, p. 389), qui no havía vist el llibre però tenía més fi instint bibliogràfic que el Laserna, en recollir aquesta catalogació equivocada, fa notar que li sembla més probable que la data es refereixi a la composició de l'obra que no pas a la seva impressió. En canvi, el Hain (núm. 8147) incorre en el mateix error del Laserna, que ratifica el Sr. Pere Vidal, en descriure l'exemplar gaire-bé únic de la Biblioteca Municipal de Perpinyà. Les equivocacions que aquest bibliògraf consigna en la seva descripció són verament lamentables; no sols fa de les dues parts del llibre edicions distintes i creu el *Tractatus de differentia* imprès a Jaén i la *Metaphysica* a Sevilla, tot i reconèixer que la lletra i altres particularitats tipogràfiques són idèntiques en ambdúes obres, sinó que, intentant esbrinar llur paternitat, atribueix la del *Tractatus de differentia* a Ramón Lull. Aquesta desorientació absoluta es retroba encara en el Fourquet *(Catalogue des livres imprimés et manuscrits de la Bibliothèque Communale de Perpignan)* el qual, en el núm. 1692, diu : «Dagui (P.) Metaphysica. — *Hispali*, 1500, in 4.°», i en el núm. 1775 : «Lulli (R.) Prout est principium artis, Tractatus de differentia; editus a Magistro P. Dagui. — *In urbe Giennensi*, 1500, in-4.» La rectificació definitiva la porta a terme el Haebler, quan diu, desenrotllant la insinuació del Méndez, que encara que tinguin portada, signatures i foliació diferents, formen les dues obres un sol cos, acabat d'estampar el 22 de juny, i que l'impressor ho al·ludeix en posar a la fi del llibre les paraules : «cum quibusdam preambulis introductivis». Aquests preàmbuls no són altra cosa que el *Tractatus de differentia* que el de Gui escrigué a posta per aquesta edició, i acabà a Jaén, precisament el dia 20 de maig de 1500. Això, i el que aquesta edició sigui feta a despeses del Joàn de Montserrat, cohonesta, a judici del Haebler, la no existencia de la de 1491 (vid. núm. 15), impresa també per l'Estanislau Polono, del qual, com hem dit, no se sab si aleshores tenía ja impremta. Al contrari, sembla que l'edició atribuïda a l'any 1491, pel Méndez i el Hain, és aquesta mateixa de 1500. Aquest darrer bibliògraf (núm. 8152), cita encara una altra impressió de la *Metaphysica*, de l'any 1495, sense que la mencioni cap altre bibliògraf, i que el Peddie *(Conspectus incunabulorum*, p. 304) diu clarament que no ha existit mai.

Exemplars de la Bibliothèque Communale, Perpinyà i de la Bibliotheca Casanatensis Romana. No els hem vist; treiem la nostra de les respectives descripcions que en fan el Pellechet *(Catalogue Général des Incunables des Bibliothèques publiques de France*, vol III, p. 88) i el Reichling *(App. Hain. Coppinger*, fasc. V, pp. 131 i 132).

Laserna : vol. I, p. 446. — Caballero : núms. CCXLII i CCXLIII. — Hain : núms. 8153 i 8147. — Méndez : pp. 104 i 389. — Escudero : núm. 88. — Fourquet : núm. 1175. — Haebler : núm. 198. — Pellechet : vol. III, p. 88. — Reichling : fasc. V, pp. 131 i 132. — Burger : p. 543. — Peddie : p. 304. — Antonio : *Vetus,* vol. II, p. 324. — Costurer : pp. 49, 302 i 448. — Pasqual : *Vindiciae,* vol. II, p. 774; *Examen,* p. 128. — Menéndez i Pelayo : *Heterodoxos,* vol. I, p. 536. — Fita : p. 382.

27

Sevilla (?) — 26 de juny (?)

Pere de Gui : *Ianua artis magistri Raymundi Lulli* (?)

El Costurer és l'únic que cita aquesta edició, de l'existencia de la qual no en tenim cap més prova. Es tracta d'una confusió amb la impressió anterior? No podem assegurar-ho, per lo qual ens veiem obligats a incloure-la en nostre catàleg. Altrament, les indicacions del Costurer les hem trobades sempre exactíssimes.

Costurer : pp. 298 i 448.

28

Sense indicacions tipogràfiques — 1 vol. in 8.° — 28 ff. sense xifrar — signatures : a-c^8 d^4 — a ratlla tirada — 32 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de dues mides — buits per a les capitals — mides de la caixa : 102 × 62 mm.

Art breu (text llatí).

f. a$_1$. — Introductorium omniū // scienciarum artificiale di // uinitus datuʒ intellectui // humano.

f. a$_1$ v.°-a$_3$ r.° — [Figures.]

f. a$_3$ v.° — ❑| Deus cū tua gratia sapientia ꝛ amorē [sic] incipit // ars breuis que est ymago artis gn̄alis que sic inti // tulatur. De^9 cū tua summa perfectione incipit ars // generalis ꝛc̄...

f. d$_4$ — ... Ad hono // rem ꝛ laudeʒ dei ꝛ publice vtilitate finiuit raymū // dus hūc libꝛ pisis in monasterio sancti dn̄ici men // se ianuarij. añ̄o millesimo tricentesimo septīo dn̄i n̄ri ihesu cristi. Deo gracias. Amen.

El Haebler diu que no està segur que aquest llibre sigui incunable espanyol, però que algunes de les seves característiques, com el «Deo gracias» de la fi, li fan sospitar, amb fonament, que fou fet a Espanya. Com que no porta data d'impressió, i és per altra part indubtable que fou imprès durant la xv.ª centuria, a falla d'altres indicacions que ens permetin catalogar-lo amb més precisió cronològica, el situem al darrera dels altres incunables.

Exemplar de la Bibliothèque de la Ville de Lyon; diu el Haebler que no en coneix d'altre.

Haebler : núm. 380. — Coppinger : vol. II, núm. 3862.

29

París — sense data — per Pere Levet (?) — 1 vol. in 8.° — 56 ff. sense xifrar — signatures : a-g^8 — a ratlla tirada — 19 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica d'una mida — capitals substituïdes per minúscules — mides de la caixa : 91 × 63 mm.

PERE DE GUI : *Ianua artis magistri Raymundi Lulli.*

f. a_1. — Speculū radicalis cognitiōis nature.

f. a_2. — aD tuam laudē ꝛ benedictionē // deus. Cupientes huius opu=// sculi dignitatem cognoscere // paucis aduertant. Per ipsū namq̃ in // primis...

f. d_8. — ... seminata in arbore existentium secun // dum q̃ supra diximus.

f. e_1. — Clemētissime deus cum tua gratia et auxilio. Incipit liber qui vocat' // ianua artis excellentissimi magistri // Raymundi lulli / editus a dn̄o Petro // dagui prebsytero [sic] montis albi. // iN noīe iesu (in quo oē genu // celestiū terrestriū et inferno // rum flectatur) valeat intel=// lectus noster lumine fidei illuminari // illiq̃ oīo ...

f. g_6. v.° — Si te nosse juuat lector nūc officiose // Vn̄ tibi tersa hec littera p̄ssa venit : // Parisii manib⁹ noscas hec ingeniosis // Cōscripta : ꝛ doctis an̄ relecta viris. // Necte peīteat p̄ciū huic īpēdere dignū : // Quē docta īpressit regia Parisius : // Expliciunt distinctiones olim ro // me edite a Domino Petro dagui // presbytero / ibidemq̃ cum libello // impressae.

f. g_7 i g_8. — [En blanc.]

Encara que no porta nom d'impressor, el Pellechet *(Catalogue Général des Incunables des Bibliothèques publiques de France,* vol. III, 87) atribueix aquesta edició al Pere Levet. Al davant de la *Ianua artis* hi ha una obra intitulada *Speculum radicalis cognitionis naturae,* que no sabem de qui pugui ésser. El Pellechet (lloc citat) diu que és del mateix de Gui, però no creiem que sigui encertada l'atribució. Pel fet de no portar data d'impressió, i no haver-hi cap dubte que és un incunable, el posem lo mateix que l'anteriorment descrit (*Art breu* sense indicacions tipogràfiques), al darrera de tots els llibres impresos durant la XV.ª centuria.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

PELLECHET : núm. 4087. — COPPINGER : vol. II, núm. 1868. — BURGER : p. 526. — PEDDIE : p. 304.

En acabar amb la impressió parisenca de la *Ianua artis* la bibliografía dels incunables lullians, ens cal fer menció, tant sols per refutar la llur existencia, de dues edicions que alguns bibliògrafs han reportat com incunables : una impressió llatina de l'*Art breu* feta a Tarassona, sense data, i una impressió del text català del *Libre de Cavalleria,* sense indicacions tipogràfiques. Probar que la primera d'aquestes edicions, que retreuen, entre altres, Sbaraglia i la *H. L. F.,* no ha existit, és ben fàcil. El Méndez no cita pas Tarassona entre les ciutats que tingueren impremta durant el s. XV, i el Sr. Joàn M.ª Sánchez, en la seva *Bibliografía aragonesa del s. XVI,* continuació de la *Bibliografía zaragozana del s. XV,* diu clarament que Saragossa fou l'única ciutat aragonesa que tingué impremta dintre aquesta centuria, i que sols a darreries de la següent tingueren també la ciutat d'Osca i la vila d'Epila impremtes particulars, si bé filials de la de Saragossa. És evident, doncs, que Tarassona no tingué impremta fins a començaments del s. XVII, i per tant és impossible situar-hi un incunable. Però hi ha més, precisament a començaments del s. XVII (1613 i 1619) el canonge Jeroni Sánchez de Liçarazo féu estampar a Tarassona l'*Art breu* per dues vegades. No és, doncs, aventurat conjecturar que Sbaraglia, que és el que primer parla d'aquest suposat incunable de Tarassona, i els que, prenent-la d'ell, han recollit posteriorment la cita, el confonen amb alguna de les dues edicions que a començaments del s. XVII féu estampar a Tarassona, amb uns comentaris seus, el fervent lul·lista i canonge de la Catedral, Jeroni Sánchez de Liçarazo.

Si és transparent la no existencia d'una edició incunable de l'*Art breu* feta a Tarassona, ho és més encara la del *Libre de Cavalleria.* Qui, malgrat les reserves que fa en parlar-ne, cregué que aquest suposat incunable existí, fou nomenys que el Haebler (núm. 386), enganyat d'una

manera inexplicable per la descripció que d'un manuscrit fa el Gallardo en la seva *Biblioteca española* (núm. 2838).

És tan evident ço que acabem de dir, que sols l'autoritat d'un bibliògraf com el Haebler és prou per fer-nos aturar un moment a evidenciar-ho, per lo qual ens cal només transcriure íntegrament la descripció del Gallardo. Diu:

«¶|Libre de Cavayleria del Ilum. Doctor.»

(Así el encabezamiento de letra del s. XVI) (B-Jerez.)

En fol. — l. del s. XV. a dos cols. — 95 h. Principia:

«¶|Deu honrat gl'ios q̄ sots cō / plimēt de tots bēs ab gracia e / benedicció vra comēca aq̄st / libre q̄ es del ordre de cauaylerī. / Incipit ꝓlogo.»

(De letra como la de arriba. «Mestre Ramón Lull».)

«Per significāça de / les .VII. planetes / qui son corsos / celestials e goū / nen e ordenē los corsos terre / nals. Departim aq̄st libre de / cauayleria en .VII. parts. a demostrar que los cauaylers han honor e sēyoria sobre lo pobre a hordonar e a deffendre.»

«¶|La p̄mera part es del comē / çament de cauaylaria. ¶| La segona es del ofici de cauaylaria. ¶| La tercera es de la examinacīó qui cōue esser feta al escuder con uol entrar en l'ordre de cauaylaria. ¶|La quarta es de la manera segons la qual deu esser fet cauayler. ¶| La quīta es deço que signifiqū les armes de cauayler. ¶| La sicena es d' les costumes que pertanyē a cauayl'r. ¶| La setena es de la honor q̄s coue ēēr feta a cauayler,» etc.

Finaliza:

«E en aq̄sta manera e ab aquesta condicīó ho complí lo dit frare qui hage bon guardo d nre senyor Deu. AMEN.»

La sola lectura de ço que acabem de transcriure, sense necessitat de cap comentari, evidencía que el llibre que descrigué el Gallardo és un manuscrit. La XV.ª centuria es tanca sense que s'hagi imprès ni un sol llibre en vulgar de Ramón Lull o d'algún de sos deixebles.

30

BARCELONA — 10 d'abril — per Pere Posa — 1 vol. in fol. — 92 ff. sense xifrar — signatures : a-o^6 p^8 — a dues columnes — 50 ratlles a cada columna — lletra gòtica de dues mides — capitals d'impremta — figures xilogràfiques — mides de la caixa : 233 × 160 mm. **1501**

Ars generalis ultima.

f. a$_1$. — ARS MAGNA.

f. a$_2$. — Deus cum tua summa per=// fectione. Incipit ars gene=// ralis ultima / edita a magis=// tro Raymundo lull. // Quoniam // multas artes // fecimus gene // rales : ip̄as vo // lumus clarius // explanare per istam...

f. p $_7$ v.° col. 2. — De fine huius libri // ISta ars fuit incepta a Raymūdo lull // Lugduni sup̄ rodano mēse nouēbris. // Anno. M. ccc. quinto. Et ip̄e eā finiuit ī ciuita // te Pisana / ī monasterio sancti dominici. ad // laudem ꝛ honorem dei Mense martij. Anno // .M.ccc. octauo. incarnatōis dn̄i nostri Jesu // christi. Et sit ei recōmendata / et beate virgini // marie matri

eius. Amen. // [Segell.] // Deo gratias. Barchñe // impressum per petruʒ posa // completumꝯ Anno domini // M. d. primo. Decima men=// sis aprilis die / Sabbato san=// to / fuit opus istud.

Segona edició de l'*Ars generalis ultima* amb la qual torna a aparèixer el Posa com impressor d'obres lul·lianes. Juntament amb les seves dues pariones (vid. núms. 32 i 34) forma una mena de col·lecció, les luxoses característiques de la qual (format gran, dues columnes i gravats), són ben oposades a l'aspecte modest i al format en octau de les que féu per encàrrec de l'Escola lul·liana de Barcelona en el lapse 1488-1489.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Costurer : p. 524. — Pi i Arimon : vol. II, p. 218. — Torres Amat : p. 348. — Bové : *Bibliografia*, p. 69. — Sanpere : p. 319. — *H. L. F.*, p. 237. — Rogent-Durán : *Barcelona*, núm. 8.

31

1503 Barcelona — 28 de setembre — per Joàn Luschner — 1 vol. in fol. — 232 ff. sense xifrar — signatures : a-i^8 k-n^{12} o-z^8 $ꝛ^8$ 3^8 $ꝯ^8$ j^8 — a dues columnes — 41 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de tres mides — capitals d'impremta — mides de la caixa : 214 × 149 mm.

Nicolau Eymeric : *Directorium Inquisitorum.*

f. a_1. — [En l'exemplar que descrivim manca aquest foli que devía contenir el títol.]

f. a_2. — Ad reuerẽdissimũ d. eꝑm // Palentinũ Comitem per=// nie. Petri badie Epistola.

f. a_3 col. I. — ¶ Incipit epistpla in librũ // directorium inquisitoꝯ ap [col. II] // pellatum / edituʒ a fratre Nicholao // eymerici / ordinis fratrũ predicatoꝯ // Sacre theologie magistro atꝯ inq̃=// sitore aragonie. heretice prauitatis.

f. m_6. — ¶ Postꝯ dñs papa greg⁹ // xj. in cõsistorio etiã de cõcilio fratrũ ĩter // dixit ꝛ ꝯdenauit cuiusdã raymũdi lulli // catalani mercatoris ... : q̃ doctrina // cõtinebat plus ꝯ q̃ngentos articulos er // roneos de q̃bus vt ꝑlixitati parcaĩ cẽtuʒ // pñtibus inferunt. ¶ Primus articulus ... [Parla de Ramón Lull fins al fol. n_3.]

f. $ꝯ_8$. — Explicit totum directoriũ // inquisitorum heretice pra=// uitatis cõpilatũ Auinione ꝑ fratrẽ // Nicholaũ Eymerici ordinis fratruʒ // predicatoꝯ sacre theologie magistꝯ // ac inquisitorem Aragonie heretice // prauitatis. Impressum barçhinone // per iohãnem luschner Alemanum. // Sub factis ꝛ expensis Reuerendissi // mi dñi didaci de deça Eꝑi Palenti // ni Comitis ꝑnie Anno dni. M. d. iij. // Die .xxviij. Mẽsis Septembris.

f. j_1. — Tabula [Fins al f. j_8.]

El dominicà i inquisidor Eymeric, el primer i més terrible detractor del lul·lisme, nasqué a Girona, l'any 1320, i morí en 1399. En 1357 fou nomenat inquisidor general del regne d'Aragó. Deposat del càrrec i reelegit poc temps després, en 1366, emprengué l'obra d'obtenir del Papa Gregori XI la condemnació de les obres de Ramón Lull que judicava herètiques. El problema de l'autenticitat de la butlla de gener 1376, no l'hem d'abordar. Ens acontentem amb dir, com els autors de la *H. L. F.* (p. 53), que si aquesta butlla existí, tingué ben poca publicitat, car en 7 de gener de 1377, Pere d'Aragó escriu a Gregori XI una carta relativa a dos breus

dels anys 1372 i 1374, la lectura de la qual fa dubtar que tingués coneixement de la butlla de 1376. Els lul·listes han sostingut sempre que la butlla havía estat una invenció de l'Eymeric. El zel inquisitorial del terrible dominicà, tingué encara altres manifestacions; les obres que escrigué contra el lul·lisme són diverses, perquè ademés del *Directorium inquisitorum,* única que s'ha estampat, deixà inèdites, la *Fascinatio Lullistarum*, el *Dialogus contra lullistas* y el *Tractatus contra doctrinam Raymundi Lulli*, dedicat a Climent VII *(The Catholic Encyclopedia,* vol. V, p. 736). El cisma posà un parèntesi a l'apassionada controversia que provocà la campanya de l'Eymeric, el qual, caigut en desgracia, fou succeït pel Bernat Ermengaud, favorable a la doctrina de Lull. Mort l'Eymeric (1399), semblava la qüestió acabada amb la publicació de la *Sententia deffinitiva* (vid. núm. 42), quan la present edició del *Directorium* tornà a enverinarla. El Guillem Caselles, inquisidor de Mallorca, que tingué diferencies amb els lul·listes a propòsit de les explicacions que donava el de Gui, damunt de la *Ianua artis,* fou expulsat i es venjà publicant el *Directorium,* amb el text de la butlla de Gregori XI. Aquesta edició, primera del *Directorium,* fou feta a despeses de la Inquisició. El Sanpere i Miquel *(De la Imprenta y de los Impresores,* p. 321) diu : «el martes 4 de Octubre siguiente (1503) daba recibo *Joannes Lusner stamperius ordis Regni Alamanie pro nunc civis et habitator Barchinone* a Pedro Badia, Escribano de la Real casa y receptor de la Inquisición de Barcelona, de 75 libras, precio de 300 ejemplares de dicho *Directorium,* que le había comprado por mandato del Obispo de Palencia, confesor del Rey Católico».

Exemplar de la Biblioteca de D. Joaquim de Montaner, Barcelona. Hi manca el f. a_1; altrament en esplèndid estat de conservació.

Costurer : p. 281. — Pasqual : *Vinditiae,* vol. II, p. 7. — Menéndez i Pelayo : *Heterodoxos,* vol. I, p. 527; *Ciencia española,* vol. III, p. 179. — Sanpere : p. 327.

32

Barcelona — 14 d'agost — per Pere Posa — 1 vol. in fol. — 12 ff. xifrats en romans — signatures a-b^6 — a dues columnes — 50 ratlles a cada columna — lletra gòtica de dues mides — capitals d'impremta — gravat — mides de la caixa : 233 × 160 mm. **1504**

Libre dels articles de la fe : *Liber de articulis fidei sacrosanctae et salutiferae legis christiane sive liber Apostrophe* (text llatí).

f. i. — Apostrophe // [Gravat que representa Ramón Lull amb un llibre a la mà, guaitant el sol, inspirat per l'Esperit Sant.] // Raymundi.

f. i v.° — [A mitja pàgina.] Apostrophe ad summum pontificem.
Suscipiat sublimis apex reuerenda corona.
Ecclesiae : quod sancta fides romana ministrat.
Undiqꝫ per latium mundi per climata cuncta
Gentibus et populis : tu qui Bonifacius esse
Dicens octauus. qui petri sedes refulges.
Ut pean celi solio super omnia cuius.
Lumen ades : digneris opus breue sūmere missum.
Articulos fidei producens ordine pleno.
Illos atqꝫ probans rationum motibus omnes.
Allijs concludens premissis inde duabus.
Si quid in his positum non esset : ut esse liceret:

Illud corripiat vestre solertia lime.
Omnia non omnes possent ubicunꝗ videre.
Ad magestati vestre Raymundus in illis
Euigilans studuit supplex et talia vobis
Scripsit. ut in robur fidei pertranseat istud.

f. ii. — Deus in virtute tua speran=// tes / et de tua gratia confiden=// tes incipimus probare arti // culos fidei catholice ꝑ neces=// sarias rationes. // Ad probationem articulorum accedentes...

f. xi. — Factus fuit iste tractat⁹ Rome ānо dn̄i // M. cc. lxxxxvi°. E ꝓpletus ibidē ī vi=// [f. xi v.°] gilia beati Johānis babtiste precursoris do // mini iesu christi. cui placeat dominium deꝑ=// precari : vt sicut ipse preco lucis et luminis / et // iꝑm q̄ vera luce est : digito demonstrauit / suosꝗ // tempore fuit gratia inchoata : sic placeat dn̄o // iesu christo nouam lucem mundo infundere // ad cuius lucem ambulantes infideles con=// uersi nobiscum secure ocurrant eidem domi // no iesu christo. qui est honor et gloria. per oīa // secula seculorum. Amen. // Ad laudem dei. Opus presēs // impressum fuit impensis ꝛ ar // te Petri posa ꝑsbyteri Bar // chinone. et completum .xiiij. // Augusti. Anno M. D. iiij.

Del *Libre dels articles de la fe (H. L. F.,* núm. 28), acabat a Roma, l'any 1296, la vigilia de Sant Joàn Baptista, n'hi ha impreses dues versions llatines : la que féu fer el mateix Ramón Lull, i que comença amb les paraules : «Ad probationem articulorum fidei accedentes», estampada en la present edició, i la que conté el vol. IV de l'Edició Maguntina, les primeres paraules de la qual són : «Antequam probemus articulos». En tots els mss. i impressions del *Libre dels articles de la fe,* s'hi troba al començ l'«Apostrophe ad Summum Pontificem», versos molt dolents, que són l'endressa de l'obra al Papa Bonifaci VIII. Els autors de la *H. L. F.* dubten que siguin de Lull. En el catàleg del Salzinger s'hi registren dues obres del mateix títol *(Liber de articulis fidei sacrosancte sive liber Apostrophe)* i el mateix explicit (Roma, 1296). Sembla, en principi, que es tracta de la catalogació de les dues versions llatines del *Libre dels articles de la fe,* però els autors de la *H. L. F.* diuen que, més ben estudiada la qüestió, es veu que no és més que una confusió, que cal evitar, entre la versió llatina del *Libre dels articles de la fe* i el *Liber in quo declaratur quod fides sancta catholica est magis probabilis quam improbabilis (H. L. F.,* 29), que comença amb les paraules : «Aliqui christiani et magni in scientia nominati», i fou acabat a París pel mes d'agost de l'any 1310. Criticarem més endavant (núm. 40) aquesta teoría. La present edició és pariona de la de l'*Ars generalis ultima* (vid. núm. 30).

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Feret : vol. II, p. 151. — Torres Amat : p. 348. — Rubió : *Sumari,* p. 293. — Sanpere : p. 319. — *H. L. F.,* p. 166. — Rogent-Durán : *Barcelona,* núm. 9.

33

Sevilla (?) — 1 vol. in fol. — 18 ff. sense xifrar — a dues columnes — 47 ratlles a cada columna — lletra gòtica de tres mides — gravat — mides de la caixa : 227 × 150 mm.

Luis de las Casas : *Tratado de la Santa Concepcion.*
— *Tractatus defensorium sancte Conceptionis.*
— *Libellus quatuor conclusionum.*

[f. 1.] — [Gravat representant la Verge amb el nen Jesús.]

[f. 2.] — Bien auēturada vir // gen madre de dios toda hermosa : cō vr̄a // gracia: ayuda y bendición. Comiença el // tractado de vuestra sancta y limpia cōce // pción.

[f. 6.] — Comēço el doctor Luys de las casas // este tractado en jueues en la noche q̄torze // dias del mes de deziēbre del año de nasci // miento de nr̄o saluador Jesu xp̄o de mill // y q̄niētos y tres años : y acabolo el saba // do siguiēte, diez y seis dias de dicho mes // a ora de bispas en la dicha civdad de Se // villa. El qual dia sabado y esta civdad : y esta obra son de nr̄a señora madre y abo // gada nr̄a : a la que nos encomendamos los // q̄ de su sancta cōcepciō somos d'uotos : ꝑa q̄ por sus ruegos su hijo nos libre de mal // y lleue a su gloria. Amen. // Ludouicus vtriusque iuris doctor.

[f. 6. v.°] — Ihesu xp̄e gloriosse : // qui deus et homo verus es. fili dei et btissi // me virginis. cū vr̄e bonitatis eterne et ma // gne sapientie auxilio. Incipit defensoriū // tractatus sancte conceptionis.

[f. 12.] — Ludouicus vtriusqꝫ iuris doctor.

[f. 12. v.°] — Libellus quattuor cō // clusionum.

[f. 14 v.°] — Prima cōclusio // Fides xp̄iana non indiget defensionis auxilio.

[f. 15.] — Secunda conclusio // Articuli fidei sic tenēdi sūt : ut etiā si rō // ne nō cōprehēdātur firmiter credantur.

[f. 16.] — Tertia conclusio // Sacra pagina nos inuitat ad inuesti // gandā rationē eorūq̄ fide firma credims // et propterea fides nō perdit finem meritū.

[f. 17.] — Quarta conclusio // Ratione necessaria ꝑbatur esse īpos- // sibile : vllū hoīem saluari sine xp̄o. Et oīa // q̄ de xp̄o credimus fieri oportere. et ideo illa // rationibus necessariis probari possunt. // Fide tamen supposita.

[f. 18.] — Finiuit ludovicus lullista vtriusqꝫ iu // ris doctor hūc libellū quattuor cōclusio // nū in sabbato die nona mensis nouēbris // anno dn̄i millesimo. d. iiij.

El Lluís de las Casas, de Sevilla, en el temps en què a la seva patria era viva la controversia entre domínics i franciscans, escrigué en defensa de la Concepció. L'esperit de les seves obres és lul·lià, i ell mateix, en l'explicit del *Libellus quatuor conclusionum*, es titula lul·lista. És amb aquest títol que l'incloim en la nostra bibliografía. Aquesta edició, única que creiem que es féu de les seves obres, no porta indicacions tipogràfiques i és solament com a conjectura probable que la suposem feta a Sevilla, i en 1504.

Exemplar de la Biblioteca de D. Marià Barceló, Palma.

ANTONIO : *Nova*, vol. II, p. 29.

34

BARCELONA — 20 d'agost — 1 vol. in fol. — 182 ff. xifrats en romans — signatures: a-z⁶ A-F⁶ GH⁴ — a dues columnes — 50 ratlles a cada columna — lletra gòtica de dues mides — capitals d'impremta — gravats — mides de la caixa : 233 × 160 mm. **1505**

Arbre de Sciencia (text llatí).

f. I. — ARBOR SCIĒTIE // RAYMUNDI.

f. I v.º — [Un gravat que representa Ramón Lull en hàbit franciscà, contemplant el sol, inspirat per l'Esperit Sant.] // Opus preclarum et valde mi // rabile Arbor scientie. // [Taula.]

f. II. — [Gravats al r.º i al v.º]

f. III. — Deus ī virtute tua incipit ar // bor scientie. // IN desolatō // ne z fletibus stans // Raymundus...

f. CLXXXII. — Ad laudē dei ꝓpletū fuit Bar // chñe ꝑ petꝛ // posa .xx. augusti // .1505.

Segona impressió de l'*Arbre de Sciencia,* feta damunt de la de Barcelona, 1482. El Pi i Arimón *(Barcelona antigua y moderna,* vol. II, p. 218), en parlar-ne, reprodueix l'explicit de l'*Ars generalis ultima,* Barcelona, 1501 (vid. núm. 30), i s'estranya de la coincidencia. El Pi i Arimón devía veure els dos llibres enquadernats junts, i com que tipogràficament són exactament iguals, va creure's que eren un sol, i va copiar l'incipit del primer, i el colofó del segón. Altrament, no ens expliquem la seva cita.

La impressió, com hem apuntat, és pariona de l'*Ars generalis ultima* (núm. 30) i del *Libre dels articles de la fe* (núm. 33).

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Méndez : p. 50. — Torres Amat : p. 348. — Luanco : *Ramón Lull como alquimista,* Ap., p. 48. — Sanpere : p. 222. — Rogent-Durán : *Barcelona,* núm. 10.

35

París — 10 de desembre — per Joàn Petit — 1 vol. in fol. — 96 ff. xifrats en aràbics — signatures : a-p^6 q^4 — a dues columnes; el pròleg a ratlla tirada — 54 ratlles a cada columna — lletra gòtica de tres mides — capitals d'impremta, mancant-hi les primeres de cada llibre — mides de la caixa : 205 × 148 mm.

Libre de contemplació en Deu (primer volum; text llatí).
Libre de amic e amat (text llatí).
Jacques Lefébvre d'Étaples : *Gabrieli neophito cartusio Epistola.*
Beat Rhenanus Alsaticus : *Epigramma ad lectores.*

f. 1. — Contenta // ¶ Primum volumen contemplationum // Remundi duos libros continens. // ¶ Libellus Blaquerne de amico et amato. // ¶ Beati Rhenani Alsatici // ad lectores epigramma. // En pius egreditur latum remundus in orbem : // ... // Fac prece (quot quot opus restituere) iuues. // [Marca de l'editor Jehan Petit.] // ¶ Venales habes in leone argenteo // vici sancti Jacobi.

f. 1 v.º — ¶ Jacobus Stapulensis Gabrieli neophito Cartusio. S. in domino omniū saluatore. // Fluxerunt anni supra... // ¶ Vale z exulta in eo qui venit z qui venit salus z restauratio omnium. Parisiis. Ex claustro Diue // Marje. Calendis Nouembris. M. CCCCC. v.

f. 2. — ¶ Deus pater et dñe cuius essentia in // trinitate constitit : z trinitas in vnitate // essentie, ego confisus ex infusione tue // bndictionis z gratie tui auxilii : incipio // istū librū qui vocat' liber contēplatio=// nis que sit in deo. Incipit ꝓlogus. // [s]Umme de // us qui es verus deus...

f. 85 v.º — ¶ Finit primum volumen et secundus // liber huius operis ad honorem et glo=// riam omnipotentis dei.

f. 86. — Blaquerna de amico et amato. // ¶ Breue argumentum // [b]Laquerna / alterius anachorete petitio // nibus acquiescens : 365 breuia verba in // libellum compegit / quē pretitulauit de // amico et amato...

f. 96. — ¶ Libelli blaquerne de amico et amato Finis. // ¶ Impressū est hoc opus Parisijs // pro Joanne paruo / mercatore morā=// te in vico sancti Jacobi / in leone argē=// teo : e regione Maturinoꝝ // Anno sal // uatoris veri amati // ꝛ vere hominum // amatoris. M. cccccv. x. Decembris. // ¶ Index eorum que in hoc // opere pius eremite Remūdus distin=// ctionatim ꝑtractat : religiosas ac deo // dicatas mētes nō parū promotura. // ... // ¶ Finis. // ¶ Deo rerum omniū cōditori gratie.

Les dues obres que el Lefèbvre féu estampar a París, l'any 1505, són les produccions més interessants de la mística lul·liana. L'edició present té, doncs, un valor extraordinari, perquè, a més de sa raresa i valor tipogràfic, conté les primeres versions impreses del *Libre de contemplació* i del *Libre de amic e amat*. El *Libre de contemplació en Deu (H. L. F.,* núm. 48), l'obra cabdal de Ramón Lull, no hi és sencer; se n'imprimiren tan sols dos llibres, ço és, cent dos capítols, el conjunt dels quals integra el primer volum. El Lefèbvre sentía una devoció extraordinaria per la mística lul·liana, ço que es veu clarament en el prefaci en forma epistolar, endressat a un tal Gabriel, neòfit cartoixà, on diu com fortuitament li arribà a mà un trellat manuscrit del llibre, i, mogut per sa lectura, determinà divulgar-lo en lletra d'estampa per edificació de tot-hom. El *Libre de amic e amat* és la cinquena part del *Blanquerna (H. L. F.,* núm. 76), però ha gaudit sempre d'una individualitat propia, ja que més vegades el trobem imprès sol, que no pas formant part de tot el llibre. La distinció entre el *Blanquerna* i la seva cinquena part, que és contemporania de Ramón Lull (el catàleg de 1311 menciona primer el *Liber Brachernae,* i després, apart, el *Liber amici et amati*) es retroba en nombre de catàlegs, p. e. en el que el Peña féu de les obres condemnades com heretiques. És per això que nosaltres, seguint aquest corrent general, respectem la individualitat del *Libre de amic e amat,* cosa que també féu el seu primer editor, quan l'afegí tot sol, quasi sigillo, al *Libre de contemplació.* Diu l'Obrador *(Libre de amic e amat,* Barcelona, 1904), que el text estampat, en sa major partida, reprodueix i interpreta fidelment el pensament de l'original que emprà el traductor, i els autors de la *H. L. F.*, raonant l'antiguitat indiscutible de la versió utilitzada pel Lefèbvre, sostenen que és la mateixa de l'exemplar que Ramón Lull, essent a Venecia, regalà al dux Gradenigo, i que es conserva en la Biblioteca de Sant Marc. Si així fos, l'autenticitat d'aquest text fóra innegable, però cal compaginar l'afirmació dels autors de l'*H. L. F.* amb la que fa el mateix editor, que diu que el copià a Padua, quan hi anà l'any del Jubileu. Aquesta edició demostra palesament el gust segur del Lefèbvre d'Étaples. A ell es deuen les primeres edicions, que de vegades han estat les úniques, de la part més interessant de la producció lul·liana, la mística, negligida pels devots més fervents, que curaven sols de la impressió de les obres filosòfiques. Avui dia, l'única versió impresa d'una de les més interessants disputacions de Ramón Lull, el *Phantasticus*, és la llatina que el Lefèbvre féu a París l'any 1499, mentre que les impressions de l'*Art breu,* arriben, per ventura, a una vintena.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Antonio : *Vetus,* vol. II, p. 131.—Hurter : vol. II, p. 474. — Costurer : pp. 209, 444 i 483. — Sbaraglia : p. 199. — *Testimonia*, p. 5. — Brunet : vol. III, p. 1232. — Féret : vol. II, p. 146. — Obrador: *Libre amic e amat,* p. 156; *Libre de contemplació,* p. XXII.—Rubió i Lluch : *Sumari,* pp. 290 i 294.—Panzer: vol. III, p. 514. — *H. L. F.*, pp. 235 i 253. —Rogent-Durán : *Barcelona,* núm. 11.—Batista : núm. II.

36

1506 VALENCIA — 28 de febrer — per Lleonart Hutz — 1 vol. in 4.° — 290 ff. : 282 xifrats en romans i 8 preliminars sense xifrar — signatures ✠[8] a-z[8] A-L[8] M[10] — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de tres mides — capitals d'impremta; n'hi manca alguna — mides de la caixa : 154 × 86 mm.

JAUME JANER : *Ars metaphisicalis.*
— *Epistola ad Bartholomeum Gentil.*
ALFONSO DE PROAZA : *Ad lectorem Epigramma.*
— *Carmen endecasyllabum in laudem Artis Raymundi Lulli.*
Officium gloriosissimi et beatissimi martyris Raymundi Lulli.
JAUME CONILL : *De operatione et confirmatione Artis metaphisicalis.*
Privilegi de Ferràn II a favor del Jaume Janer.

f. ✠$_1$. — ¶ Tabula primi libri methaphisicales. [Ocupa tota la signatura ✠.]

f. I. — Ars methaphisicalis naturalis or // dinis cuiuslibꝫ rei intelligibilis arboris nature // reuerendi doctoris p̄clarissimi magistri Jaco // bi Januarij monachi Terraconensis dioce=// sis : ꝑ seniorib[9] iunioribusꝯ : qui in antiq̄s // codicibus proficere minime valuerunt : // vel nequaꝯ inceperūt : ad intelligendū // facillime ꝑmū subiectū prime philoso // phie : ꝛ ab'm p̄me sciētie: aliarūꝯ sub // iecta scīaꝝ : ipsa posterioꝝ : sciēdūꝯ // ob'm formale primūꝯ scibile : alia // ꝯ scibilia obiecta : ip̄o posteriora // rōne cuius absꝯ p̄ceptore ipsa // mediāte : oēs vtiꝯ libros sciē=// tificos : artesꝯ artificiosas : // illūinati doctoris magistri // Raymūdi Lull : ac etiaꝫ // ceteroꝝ oēs doctoꝝ pre // clarissimoꝝ dissertissi // morumꝯ libros per // se conspicere scire // atꝯ ītelligere. vt // experientia nos // edoctos reddit // profecto in // prescitis.

f. I v.° — ¶ De generalitate principiorū ge // neralis artis Raymūdi doctoris illūīati.

f. III. — ¶ Epistola reuerēdi magistri Jacobi ja=// ner : ad Bartholomeū gētil ingenuum. // ¶ Ingenuo atꝯ prestantissimo viro dn̄o Bartholomeo gentil ex Januensiuꝫ ci // uitate exorto in valētina eniꝫ degenti inclita vr // be. Jacobus januarius cenobij sanctoꝝ crucū // cisterciensis ordinis monachus humillime se // totuꝫ suis mancipatum cōmendat obsequijs : // et hanc methaphisicalem dedicart artem natu // ralis ordinis arboris nature.

f. CCLXXVI. — ¶ De huius artis methaphisicalis // nat'alis ordīs arboris nat'e opatōe et ꝯfirmatōe acta // ꝑ reuerēdū dn̄m in sacra theologia magistrū Jaco // bū conil canonicū sedis valentiī. et vicariū gn̄aleꝫ // reuerēdissimi cardinalis valētinēsis diocesis archi // episcopi et cancellariuꝫ vniversitatis gn̄alis studij // inclite vrbis valentie. Et ꝑ reuerēduꝫ in sacra theo=// logia magistrū Iohannē alfageri canonicuꝫ ꝛ vna // vicariū generalē eiusdē reuerēdissimi cardinalis cū // prelibato : cum sibi collegis reuerendo in sacra the=// ologia magistro Iohanne Bayari : et reuerendo in // sacra theologia magistro Iohāne box.

f. CCLXXVII v.º — ❑| De fine huius artis methaphisi=// calis naturalis ordinis arboris nature. // Ad intelligēdū amandū et re // colendū ens ⁊ sūmū ens vnū ⁊ trinū : ⁊ ad // laudē ⁊ honorē ei⁹ dn̄i nr̄i iesu xp̄i virginis // ꝯ matris ei⁹ fetōꝯ angeloꝯ hominūꝯ // ⁊ ad defensionē veritatisꝯ ostēsionē fidei catholice ar // ticuloꝯꝯ ei⁹ ꝓtra infideles sophistas ꝓtra ipsoꝯ veri // tatē ⁊ realitatē īpugnātes finiuit hāc artē methaphi=// sicalē generalē naturalis ordinis arboris nature ia=// cobu⁹ giner monach⁹ cisterciēsis ordinis terraconēsis // diocesis in vrbe inclyta valētina sed'a februarij in die // purificatiōis sacratissime ꝟginis marie ab oī macula // imunis. Anno a natiuitatis dn̄i nr̄i iesu xp̄i. millesi // mo quīgētesimo sexto. in cui⁹ custodia cōmendet' ⁊ sā // ctissime t'nitatis vnitatisꝯ ⁊ purissime sue mr̄is gr̄as // deo : pax viuis ⁊ reges ꝑ oīa scl'a scl'oꝯ amē.

f. CCLXXIII. — ❑| De priuilegio elargito reuerendo // ⁊ in sacra theologia ꝓfessori mgr̄o iacobo ianer mo=// nacho ꝑ serenissimū illustrissimū xp̄ianissimū ⁊ obser // uādissimū regē hyspanie ferdinādū neapolis ⁊ insu=// laꝯ legendi artē generalē illuminati doctoris ꝑ oīa re // gna ei⁹ ⁊ signāter in regno valēcie ⁊ discipulis eius.

f. CCLXXIX v.º — ... // Datū in ciuitate Hispali .xxvij. die mensis Januarij // Anno a natiuitate dn̄i millesimo quingētesimo.

f. CCLXXX. — ❑| Alphonsus de proaza ad lectorem // ❑| Si iuuat occultas rerum cognoscere causas:...

f. CCLXXXI. — ❑| Eiusdeʒ alphonsi de proaza in lau=// dem artis magnum illuminati doctoris magistri ray // mūdi lull indecasyllabum carmen. // |D Astra qui condit : nitidumꝯ celum:...

f. CCLXXXI v.º — ❑| Officium gloriosissimi et beatissi=// mi martyris magistri raymundi lulli qui passus est // pro christi nomine in Tunici ciuitate:...

f. CCLXXXII. — ❑| Hec ars methaphysicalis naturalis or // dinis arboris nature fuit tradita impres=// sori per ingenuū virum Bartholomeū gē // til mercatorem: cuius expensis fuit im=// pressa in inclyta vrbe valencia per discre=// tum virum Leonardu hutz germanice // natioīs. Anno salutis xp̄iane millesimo // quīgētesimo sexto. Vltimo calēndas marti. // Deo gratias. [La marca de Lleonart Hutz.]

El Jaume Janer, que en el període 1489-91 residí a Barcelona, on deixà, com rastre de la seva activitat lul·liana, les edicions, que corretgí, de la *Logica brevis et nova* i de la *Methaphysica* del Pere de Gui (vid. núms. 9 i 11), i dues obres originals d'exposició doctrinal, el *Naturae ordo studentium pauperum* (núm. 17) i l'*Ingressus facilis rerum intelligibilium* (núm. 19), reapareix a Valencia, després d'un parèntesi de quinze anys, en contacte amb el fort nucli lul·lià congriat mercès a l'entusiasme fervent de l'Alfons de Proaza. Aquesta edició, que representa l'aparició de Valencia en la historia del lul·lisme, és, doncs, a la vegada, la confluencia de les dues escoles lul·lianes més fortes d'Espanya : la de Barcelona, representada pel Janer, i la de Valencia, al cap de la qual cal posar el Proaza. L'obra que s'estampà, mercès a la munificencia del Bartomeu Gentil, mercader de Gènova, fou la cabdal del monjo de Santes Creus, l'*Ars methaphysicalis*, acabada pel mes de febrer de 1506. El Jaume Janer llegía aleshores una càtedra d'art lul·liana a Valencia, amb privilegi de Ferràn *el Catòlic*, ço que es veu llegint el text íntegre de la Real Llicencia, estampat a continuació de l'obra. A la vegada s'imprimí també l'aprovació que, juntament amb el permís, donà el Jaume Conill, Vicari General de Valencia, on se retreu que

l'aprovant va ésser un dels censors nomenats per Innocenci VIII en el primer any de son pontificat, per examinar la *Ianua artis*, del Pere de Gui (vid. núm. 7).

Finalment, després d'uns versos de l'Alfons de Proaza, es troba el text de l'*Officium Gloriosissimi et beatissimi martyris Raymundi Lulli*, l'existencia del qual constitueix pel Cornejo i altres propugnadors de l'ortodoxia lul·liana, un argument que creuen decissiu.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 141. — COSTURER : pp. 348 i 447. — PASQUAL : *Vinditiae*, vol. I, diss. I, p. 23; *Examen*, p. 94. — *Testimonia*, p. 34. — CORNEJO : p. 441. — SALVÁ : núm. 3917. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, núm. III.

37

1507 VENECIA — 12 de juliol — per Joàn Tacuini — 1 vol. in 8.° — 76 ff. xifrats en romans — signatures : A-I[8] K[4] — a ratlla tirada — 40 ratlles a cada pàgina — lletra romana; la portada gòtica — gravat — mides de la caixa : 159 × 117 mm.

Libre de Proverbis (text llatí).

MARIANO ACCARDI : *Ioanni Francisco de Iudicibus Fregellanos Epistola.*

f. I. — [En gòtic.] // Illuminati doctoris : Raymundi Lull. om // nium disciplinarum consumatissimi. Qui // Deum : ꝛ seipsum cognoscere docet. // Naturas substantiarum : ꝛ eo // rum accidentiū demonstrat // Moralesꝫ virtutes : ꝛ vi // tia complectitur sen // tentiarum li // bellus // [Un gravat que representa un munt de casetes apilotades en el vessant d'un turonet; a primer terme, en una de més gran, hi ha un mestre explicant la lliçó a sos deixebles, i aquest rètol : CATALAGYRONI.]

f. I v.° — ¶ MARIANVS ACCARDVS SICVLVS IOANNI FRANCI // SCO DE IVDICIBVS FREGELLANOS. S. // Prouerbiorū libellū... // Panhormi .xij. cal. maias. Mcccccvij.

f. II. — ¶ ILLVMINATI DOCTORIS RAYMVNDI LVLL. QVI SPIRI // TVS SANCTI AFFLATV OMNES ARTES OMNIVMQUE // SCIENTIAM EST ADEPTVS PROVERBIORVM LIBER. // CVM prouerbium sit breuis propositio...

f. LXXV v.° — ¶ Raymundus sua prouerbia in ciuitate romana finiuit ad gloriā & laudē // domini dei nostri in cuius custodia huic tractatum cōmendauit. // ¶ Impressum Venetiis per Ioannem Tacuinum de Tridino : Anno domini // M.D.VII. Die .XII. Iulii. // REGISTRVM. // ... // ¶ Tabula prouerbiorum reuerendissimi magistri Raymundi lulli in tres di // uiduntur partes. // ¶ De prima parte. // ...

[f. 76 v.°] — Deo Gratias.

Segona impressió del *Libre de Proverbis*, que, segons es dóna a compendre en l'Epístola proemial, fou feta damunt la que el Joàn Baró havía corretgit i fet estampar a Barcelona l'any 1493.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 130. — COSTURER : pp. 36, 377 i 378. — HURTER : vol. II, p. 474. — *Testimonia*, p. 7. — SBARAGLIA : p. 201. — PANZER : vol. VIII, p. 386. — OLSCHKI : *Catalogue L*, núm. 641. — RUBIÓ I LLUCH : *Sumari*, p. 296. — *H. L. F.*, pp. 210 i 296. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, núm. 12. — BATISTA : núm. III.

38

VENECIA (?) — 15 de juliol — per Joàn Tacuini — 1 vol .in 8.° — 86 ff. : 84 xifrats en romans i 2 sense xifrar — signatures : AA-KK[8] LL[6] — a ratlla tirada; l'índex a dues columnes — 40 ratlles a cada pàgina — lletra romana; la portada gòtica — mides de la caixa : 159 × 117 mm.

Disputatio Eremitae et Raymundi super aliquibus dubiis questionibus Sententiarum magistri Petri Lombardi.

Quaestiones Attrebatenses.

MARIANO ACCARDI : *Iustiniano Deodato Epistola.*

f. I. — [En gòtic.] // Questiones dubitabiles super // quatuor libris sententiarū // cum questionibus so // litiuis Magistri // Thomae attrabatē // sis. // [Un gravat sobre fusta, igual que en l'edició anterior.]

f. I v.° — ¶ MARIANVS ACCARDVS NETINVS IVSTINIANO DEODA=// TO PRAECEPTORI CIVIQVE SVO. S. // QVemadmodum hominum improbitas... // ...Vale Panhormi .x. kalen. maias. M.cccccvij.

f. II. — QVESTIONES PRIMI LIBRI SENTENTIARVM. // ¶ Deus qui es summus in omnibus bonis ad tuam laudem : & honorem in=// cipit disputatio Haeremitae & Raymūdi super aliquibus dubiis quaestionib⁹ // sententiarum magistri Petri lombardi. // Raymundus Parisius studens...

f. LXXV. — ¶ Fuit finita praesens disputatio Parisius Anno christi .M.cc.xcviij. in octaua as // sumptionis beatae mariae. // [i]N christo domino nostro deo : & beata uirginæ matræ eius dilectis // simo suo magistro Thomae attrabatensi. Raymundus lulii suus de=// uotus salutem : & dei amorem. uidi dn̄e litteras uestras in quib⁹ con // tinebatur : q̄ soluerem uobis aliquas quaestiones...

f. LXXXIII v.° — ¶ Compilatus fuit istae tractatus parisius. Anno dn̄i. M. CC. XC. nono. Men=// se iulii ad honorē dn̄i dei nostri iesu christi. // ¶ Opera : & Impensa Ioānis Tacuini Tridinēsis : Acuratissimi chacographi // cusum est : hoc opus : ex Autoris exemplari : Anno a recōciliata diuinitate .M. // CCCCC. VII. die .xV. Iulii. // REGISTRVM.

[f. 85.] — TABVLA.

[f. 86 v.°] — FINIS.

Les dues obres impreses en aquesta edició, ho foren ja a Lió l'any 1491. Encara que aquesta impressió no porta nom de lloc, no hi ha dubte que fou feta a Venecia. El nom de l'impressor i la igualtat absoluta de totes les característiques tipogràfiques que hi ha entre aquesta i l'anterior, ho prova palesament.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya.

ANTONIO : *Vetus,* vol. II, pp. 130, 134 i 135. — COSTURER : p. 36. — FERET : vol. II, pp. 150 i 151. — OLSCHKI : *Catalogue L,* núm. 641. — *H. L. F.,* p. 144. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona,* núm. 13.

39

PALERM (?) — per Joàn Tacuini (?) — 1 vol. in 4.° (?)

Disputatio Eremitae et Raymundi super aliquibus dubiis questionibus Sententiarum magistri Petri Lombardi (?).

Questiones Atrebatenses (?).

El Nicolau Antonio i l'*H. L. F.*, entre altres, mencionen aquesta edició. Ha existit mai? Nosaltres creiem que no, i que es tracta d'una catalogació defectuosa de la que acabem de descriure (vid. núm. 38), originada per dos motius : perquè l'edició anterior no porta lloc d'impressió, i perquè l'epístola proemial està datada a Palerm. Aquestes dues circumstancies poden haver fet creure al que veiés l'edició desglosada de la seva pariona *(Liber Proverbiorum*, Venecia, 1507) que el llibre s'havía estampat a Palerm. Hem tingut cura d'examinar tots els exemplars que ens han vingut a mà, i mai hem trobat una variant que pogués justificar l'existencia d'aquesta suposada impressió panormitana Altrament, la creença en la seva existencia és un dels errors que té una ària de dispersió més gran en la bibliografía de Ramón Lull.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 134. — HURTER : vol. II, p. 474. — *H. L. F.*, p. 144.

40

1509 COLONIA (?) — 1 vol. in 8.° — 32 ff. sense xifrar — signatures : A^4 B^8 C^4 DE^8 — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de dues mides — capitals d'impremta — mides de la caixa : 135 × 87 mm.

Libre dels articles de la fe (tex llatí).

f. A_1. — ¶ Articuli fidei sacrosancte ac salutife // re legis christiane cum eorūdem perpulchra // introductione. Quos (ceteras leges // oēs īprobādo) Illūiat⁹ doctor // Magr̄ Raymūd⁹ Lull // rōnib⁹ necessarijs de // mōstratiue ꝓ // bat. // [En lletra romana :]

¶ Hic demōstrat' veritas
Articulorum fidei
Quam non facit auctoritas
Sed quia est & Quid rei
Propter quid assint Iudei
Turci Barbari et omnes
Respondere Si est dei
Et dent' his Solutionis
Negant' propositiones
Veras & necessarias
Sciant' demonstrationes
Suis datis contrarias
Negent' leges falsarias
Et sumant' legem gratie
Quam dedit verus messias
Iesus christus rex glorie
Ut coronam victorie
Sumant' veri christiani
Hoc volumen memorie
Prestent & non sint inani
Inuadant' terrai soldant
Armis hic spiritualibus
Non sint timentes nec vani
Bona ferre hominibus
Emundent ab erroribus
Legem aliam tenentes

Omnes his mediantibus
Trinitatem approbantes
Nomen Iesu sint laudantes
Redemptoris humanorum
Mariam ꝯ supplicantes

Aduocatam peccatorum
Natum suum qui sanctorum
Tota laus est & gloria
Oret sic ꝗ delictorum
Propicietur venia.

f. A_1 v.º — Introductio in articulorū fidei pro // bationem. // Aliqui christiani ꝛ magni in sciētia nominati...
f. A_3. v.º — Apostrophe ad Summum Pontificem.
f. A_4. — ❑ Deus in virtute tua sperantes ꝛ de tua gratia cō // fidentes intendimus probare articulos fidei per necesarias rationes...
f. E_8. — Finis.
f. E_8 v.º — [En blanc.]

En parlar de la primera impressió del *Libre dels articles de la fe* (núm. 32), diguérem que n'hi ha impreses dues versions llatines : la que féu fer el mateix Ramón Llull, «non littera ad litteram sed sensu ad sensum», i comença amb les paraules : «Ad probationem articulorum fidei accedentes», que és la que s'estampà a Barcelona l'any 1504, i la que s'insertà a continuació de la primera en el vol. IV de l'edició maguntina, feta mot per mot, segurament pel mateix editor, les primeres paraules de la qual són : «Antequam probemus articulos». El Salzinger, com és natural a nostre entendre, reportà en son catàleg aquests dos textos del *Libre dels articles de la fe*, i per tant cita dues obres del mateix títol *(Liber de articulis fidei sacrosancte sive liber Apostrophe)* i el mateix explicit (Roma, 1296). A primera vista, sembla, doncs, que es tracta de la catalogació de les dues versions llatines del *Libre dels articles de la fe*, però, com en assenyalar l'incipit respectiu d'aquestes versions, diu que n'hi ha una que comença «Aliqui christiani et magni in scientia», els autors de la *H. L. F.* creuen que el Salzinger confongué la versió llatina del *Libre del articles de la fe*, amb el *Liber in quo declaratur quod fides sancta catholica est magis probabilis quam improbabilis.* Diuen : «Aquesta confusió la féu el mateix Salzinger, en donar la mateixa data als dos escrits. Altrament tots dos tenen per objecte provar que els articles de la fe cristiana son lògicament demostrables.» Seguidament es posen a corretgir l'errada : «En el catàleg del Salzinger s'hi llegeix que el tractat que comença per : «Aliqui christiani et magni in scientia nominati», fou fet a Roma en 1296, la vetlla de Sant Joàn Babtista. Aquesta data és la de l'*Apostrophe*. El tractat diferent que comença, en efecte, per «Aliqui christiani», té per explicit, en el núm. 16111, fol. 60, de la Bibliothèque Nationale : «Ad laundem et honorem domini finivit Raymundus istum librum Parisius, anno 1310, mense augusti...» Una edició d'aquest tractat es publicà a París en 1578, in 16. En el catàleg de 1311, es distingeixen les dues obres amb aquests títols : *Liber de articulis fidei, Alius liber articulorum.*» Creiem que els autors de la *H. L. F.* obraren una mica gosadament, corretgint d'anduvi el catàleg del Salzinger. Llegint la descripció de la present edició del *Libre dels articles,* es veurà que el text que comença amb les paraules : «Ad probationem articulorum accedentes», va precedit d'una introducció, les primeres paraules de la qual són : «Aliqui christiani et magni in scientia», de la qual careix l'edició que en 1504 es féu a Barcelona. Aquesta circumstancia s'articula perfectament amb la citació que fa el Salzinger d'un doble text del *Libre dels articles,* l'un que comença dient : «Ad probationem articulorum», i l'altre : «Aliqui christiani», i acabats tots dos a Roma la revetlla de Sant Joàn de l'any 1296. Ço que féu el Salzinger, sembla, doncs, que més aviat que la catalogació de les dues versions del llibre (la contemporania de l'autor i la feta per l'edició maguntina), fou la consignació precisa de les dues variants que presenta el text que Ramón Lull mateix féu traduir, la una (text, Barcelona, 1504) sense introducció, i l'altra (text, Colonia, 1509) precedida d'una introducció que comença : «Aliqui christiani». La hipòtesi d'una confusió

amb el *Liber in quo declaratur quod fides sancta catholica est magis probabilis quam improbabilis* acabat a París l'any 1310, queda totalment desfeta. És possible que existeixi un text d'aquest llibre en el manuscrit núm. 16111 de la Bibliothèque Nationale; és possible que aquest llibre s'acabés a París l'any 1310, i àdhuc és possible que comenci amb les paraules «Aliqui christiani», talment com l'introducció que precedeix alguns textos del *Libre dels articles de la fe;* però el que no és possible és que el Salzinger l'al·ludís en parlar de dues variants de l'*Apostrophe;* i el que tampoc és possible, com veurem en son degut lloc, és que s'estampés a París l'any 1578. Aquesta edició, feta per l'Egidi Gorbin, és exactament una reimpressió del *Libre dels articles*, feta damunt la de Colonia, 1509; el seu incipit és, per tant, «Aliqui christiani», però el seu explicit és Roma, 1296, i de cap manera París, 1310. Finalment, ço que diuen els autors de la *H. L. F.*, que el catàleg de 1311 ja distingeix el *Libre dels articles* del *Liber in quo declaratur*, etc., és un argument frèvol. La distinció que fa el catàleg *(Liber de articulis fidei, Alius liber articulorum)* podría perfectament referir-se, i per ventura és la veritat, a l'existent entre el *Libre dels articles de la fe* i a aquell *Liber XIV articulis fidei,* estampat en el vol. II de l'edició de Maguncia.

Aquesta edició, desconeguda fins avui dels bibliògrafs, no porta indicacions tipogràfiques. La situem a Colonia, l'any 1509, perquè D. Josep M.ª Batista, en el *Catàleeh de les Obres Lullianes d'Oxford,* diu que en la Bodleian Library està catalogada d'aquesta manera. Com que ignorem els motius que poden haver determinat aquesta catalogació, l'admetem amb reserves.

Exemplar de la Bliblioteca Provincial de Palma.

Batista : núm. IV.

41

París (?)

Ars demonstrativa (?).

La *H. L. F.* (p. 123) diu : «Sbaraglia fa menció d'una antiga edició d'aquest tractat, publicada a París l'any 1509.» Cap més bibliògraf en parla. Consultat Sbaraglia *(Scriptores Ordinis Minorum*, Roma, 1906, p. 198), hem trobat la cita següent : «*Ars demonstrativa veritatis*. Parisius an. 1309.» La data es refereix, no pas a la impressió, sinó a l'acabament del llibre. És que els autors de la *H. L. F.*, vegeren una altra edició del Sbaraglia? És possible, però sigui com sigui, creiem que l'edició no existeix.

H. L. F., p. 123.

42

1510 Valencia — 30 d'abril — per Joàn Jofre — 1 vol. in 8.° — 100 ff. : 2 sense xifrar, 80 foliats en aràbics i 18 sense xifrar — signatures : a-d^8 e^6 A^4 B-E^8 fg^8 — a ratlla tirada — 38 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de tres mides — gravat — mides de la caixa : 156 × 98 mm.

Liber qui est disputatio Raymundi Christiani et Hamar Sarraceni.
Liber de demonstratione per equiparantiam.
Disputacio dels V savis : *Disputatio quinque hominum sapientium* (text llati).
Liber de accidente et substantia.
Sententia definitiva in favorem lullianae doctrinae.
Alfonso de Proaza : *Bartholomeo Gentili Epistola.*

[f. 1.] — [Gravat que representa Lull, darrera una reixa, disputant amb Hamar.] // Disputationem quaꝫ dicunt Remõ // di christiani ꝛ Homerii sarraceni. Demostratõeꝫ

per eq̄pe=// rantiā. Disputatōeʒ q̄nqʒ hoīuʒ sapiētū. Tractatulū de sbā ꝛ // accidēte / Remōdi Lullij pij heremite intus feliciter lectitato.

[f. 1 v.°] — Alphōsus a ꝑaza Rmi ac generosisimi domini. D. // Guillelmi de Mōcada Eꝑi Tyrasoñ. Secretari9 Bar // tholomeo gentili / Ciui nobilissimo Ianueñ. ac acerrimi // ingenij viro. S.

[f. 2 v.°] — ¶ Index eoꝝ : q̄ in hoc volumine ꝓtinētur...

f. 1. — [En vermell.] // Deus cum tua gratia et benedictione in // cipit liber : q̄ intitulatur disputatio Rai // mundi Lulii christiani / pii heremite : & Homerii Sarraceni editus primū in ser // mone arabico in ciuitate Bugia. // Prefatio.

f. 39. — Deus cum tua gratia et benedictione in // cipimus tractatum de demonstratione // per aequiparantiaʒ ꝑ in diuinis sit distinc // tio. // Prologus.

f. 42. — Pii heremite Raymundi disputatio // quinqʒ hōīum sapiētium.

[f. 81.] — Pii Remondi lullii tractatulus in ꝑ=// bationem trinitatis : quem pretitulat de substantia ꝛ accidente.

[f. 82.] — De erratis tumultuarie reco // gntis ad lectorem.

[f. 83.] — Instrumentu cuiusdaʒ sententia retra // ctantis quicquid attentatuʒ est ꝑ quos // cunqʒ : et qualiterqunqʒ ꝛc. auctoritate // cuiusdā asserte bulle Gregorii undeci=// mi contra doctrinam illuminati docto // ris Raymundi lullii pii heremite. atqʒ // ipsū raymudū : eiusqʒ doctrinam / vt // bonam et catholicam / in pristinū statū // reducentis. Per lege feliciter quisquis // es / aut boni consultor : aut exosor.

[f. 100.] — Imꝑssuʒ Valeñ ꝑ ioānē iofredū. año. m. d. x. ꝑdie Kl' maias.

La *Disputatio Raymundi Christiani et Hamar Sarraceni (H. L. F.,* núm. 25) fou escrita a Pisa en el monestir de Sant Domènec, i acabada pel mes d'abril de 1308. El *Liber de demonstratione per equiparantiam,* fou acabat a Montpeller l'any 1304 *(H. L. F.,* núm. 30). El *Liber de accidente et substantia (H. L. F.,* núm. 66), un dels més breus tractats de Ramón Lull, fou acabat a Messina en 1313, i és citat en el catàleg suplementari amb el nom de *Liber de accidente et substantia per novum modum.* D'aquesta manera queda diferenciat, com diu el Sr. Ramón d'Alós *(El manuscrito Ottoboniano Lat. 405.* Escuela Española de arqueología é historia en Roma, II, p. 103), d'un altre tractadet del mateix títol, acabat a Montpeller, en febrer de 1308, i citat en el catàleg coetani de 1311, amb el nom de *Liber de substantia et accidente.* El Salzinger el cita : *Liber de venatione trinitatis per substantiam et accidens.* La *Disputacio dels V savis (H. L. F.,* núm. 9), és l'única obra, de les publicades en aquest recull, de la qual se'n coneix el text català.

La impressió d'aquestes quatre obres i la de l'*Ars metaphysicalis* del Jaume Janer, són les primeres monjoies del lul·lisme a Valencia, introduït per l'asturià Alfons de Proaza, que anà a establir-se a la ciutat llevantina, i publicà el seu elogi en uns versos molt celebrats. De primer tot sol, i després col·laborant amb el Nicolau de Pax, publicà el Proaza a Valencia, en l'espai de 1510 a 1515, tres reculls d'obres de Lull interessantíssims, el primer dels quals, que és el present, fou dedicat al Bartomeu Gentil, ciutadà de Gènova, que pagà generosament les despeses d'aquella edició de l'*Ars metaphysicalis,* en la qual intervingué també el Proaza (vid. núm. 36). El mèrit principal d'aquest lul·lista (no se li coneixen obres de comentari ni d'exposició) és, doncs, ademés de la formació del Catàleg dels escrits de Ramón Lull, la seva feina editorial. Encapçala el present recull ço que els lul·listes nomenen la *Sententia definitiva.* La qüestió de la butlla de l'Eymeric, tingué diferents rebrotades. Sense entrar a discutir el fons de la qüestió, cal fer notar que en 1417, havent-se sotsmès el rei d'Aragó a Martí V, aquest li envià com a llegat el cardenal Alemanni. Els amics i els parents de Lull cregueren que era arribat el mo-

ment favorable per obtenir l'anul·lació completa de la butlla i de les al·legacions de l'Eymeric; fou l'ocasió de ço que els lul·listes en diuen la *Sententia definitiva*. Bernat, bisbe de Città di Castello, nomenat comissari pel cardenal Alemanni, publicà a Barcelona, el 24 mars 1419, una sentencia que anul·lava la butlla de Gregori XI, com falsa o bé obtinguda subrepticiament, i reservant a la Santa Seu l'autorització i correcció dels escrits de Ramón Lull. És un triomf definitiu del lul·lisme. Es comprèn que el Proaza, en publicar la seva edició, per desvirtuar l'efecte recent de la publicació del Directori d'inquisidors, s'afanyés a juntar-hi per la primera vegada la *Sententia definitiva*.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

ANTONIO : *Nova*, vol. I, p. 42; *Vetus*, vol. II, p. 131. — COSTURER : pp. 511 i 525. — SBARAGLIA : p. 201. —*Testimonia*, p. 2.— MENÉNDEZ I PELAYO : *Orígenes de la novela*, vol. III, pp. VII i VIII.— FUERTES : pp. 170 i 174. —ROGENT-DURÁN : Barcelona, núm. 14. — *H. L. F.*, pp. 107, 158, 171 i 247.

43

VALENCIA (?) — per Joàn Jofre (?) — 1 vol. in 4.° (?)

Libre de Proverbis (text llatí) (?).

El primer que parla d'aquesta impressió del *Libre de Proverbis*, és el Nicolau Antonio. Després d'ell cap més bibliògraf la cita de visu. La seva existencia és, doncs, per nosaltres, bastant dubtosa.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 130. — *H. L. F.*, p. 210.

44

1511 BARCELONA — per Carles Amorós — 1 vol. in 8.° — 27 ff. sense xifrar — signatures : a-c^8 d^3 — a ratlla tirada — 32 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de tres mides — capitals d'impremta — gravats — mides de la caixa : 112 × 72 mm.

Art breu (text llatí).

f. a$_1$. — ¶| Ars breuis siue artificium // Magistri Ramundi Lull. // Deus cum tua gratia sapien // tia et amore incipit arts breuis : que est // imago artis : que sic intitulatur Deus // cum tua summa perfectiōe incipit ars // generalis ꝛc̄. // [Gravat : un crucifix.]

f. a$_2$v.° — Ratio quare fecim⁹ istā artē breuē...

f. d$_3$. — ¶| Correctum ꝑ Uenerabilē Magistruꝫ // Ferdinandū de Castanyeda. Lectoreꝫ // huius artis : in presenti Ciuitati. // ¶| Impressum Barchinone // Per Carolum Amorosum. // Anno Millesimo .ccccc. xj.

Aquest imprès, gaire-bé desconegut, forma serie amb dos altres impresos que el mateix Amorós féu a Barcelona l'any següent (vid. núms. 46 i 47). Fou corretgit pel Ferràn de Castanyeda, que aleshores llegía la càtedra lul·liana de Barcelona, i porta intercalats gravats representatius de les figures de l'*Art breu*.

Exemplar de la Biblioteca Nacional de Madrid, procedent del Gayangos.

COSTURER : p. 524.

45

PARÍS — 3 de desembre — per Josse Bade — 1 vol. in 8.° — 68 ff. xifrats en romans — signatures : a-h[8] i[4] — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — lletra romana; títols gòtics — gravat — mides de la caixa : 147 × 90 mm.

CHARLES DE BOUVELLES : *Commentaria in primordiale evangelium S. Ioannis.* — *Epistola in vitam Raymundi Lulli.*

f. I. — [En gòtic.] // In hoc opere contenta. // [En romans.] // Cōmentarius in primordiale // euangelium diui Ioannis. // Vita Remundi eremitę // Philosophiçe aliquot Epistolae. // [Gravat que representa diversos obrers treballant en una premsa, en la qual, en gòtic, es llegeix:] Prelū Ascensianu // [En gòtic.] // Venundatur in edibus Ascensianis.

f. II. — [En gòtic.] // Epistola nūcupatoria. // [En romans.] // Carolus Bouillus Samarobrin[9] Celeberrimo patri Carolo // de Genlis Nouiodunensi Pontifici. S. P. D.

f. II v.° — Diui Ioānis dilecti discipuli euangelicū primordiū in trigī=// ta propositiones diductum.

f. III. — Gloriam quasi vnigeniti a patre // Plenum gratiae & veritatis. // Deo gratias. // Carolli Bouilli Samarobrini in primordiale diui Ioānis eu // angelium cōmentarius:...

f. XXXIII v.° — Expositionis in primordiale euangelium diui Ioannis finis. // Edite ambianis in aedibus reuerendi in christo patris Fran=// cisci de Halewin eiusdem loci Pontificis. // Anno ab incarnato // sacratissimo dei verbo .M.CCCCC.XI. Vigilia natiuitatis diui Ioannis : eiusdem verbi & precursoris & Babtiste. // Gratię deo & incarnato eius Verbo ac sancto Pręcursori. // AMEN.

f. XXXIV. — Epistola in vitam Remundi Lullii Eremitę. // Carolus Bouillus Samarobrinus studiosissimo viro Re=// mundo Boucherio iurisperito. S. P. D.

f. XL v.° — Ex Ambianis xxvij Iunii .M.CCCCC.XI.

f. XLI. — Carolus bouillus Illustri viri Ioanni Ganaio magno // Franciae Cancellario. S. P. D. // [Comença una col·lecció d'epístoles filosòfiques i històriques.]

f. LXV v.° — Supplicatoria oratio ad Reuerendum patrē Franciscum // de Hallewin Ambianensem pontificē : pro liberatione // cuiusdam captiui sacerdotis.

f. LXVII v.° — Impressa sunt haec in aedibus Ascensianis Tertio No // nas Decemb. M.D.XI.

[f. LXVIII.] — [En blanc.]

D'aquesta col·lecció d'obres del Charles de Bouvelles, n'hi ha dues, els *Commentaria in primordiale evangelium S. Ioannis,* i la *Vita Raymundi Lulli,* que tenen interès per la nostra bibliografía. La primera d'aquestes obres ha estat amb freqüencia, d'ençà del Nicolau Antonio *(Bibl. Hisp. Vetus,* vol. II, p. 132), catalogada com una obra lul·liana, que fou estampada a Amiens, «in edibus Francisci de Hallewin ejusdem urbis Episcopi anno MDXI». Deu refusar-se decididament aquesta catalogació, perquè, com ja fan notar els autors de la *H. L. F.* (p. 258), es tracta d'una obra no estampada a Amiens, sinó a París, i no de Ramón Lull, sinó del Charles de Bou-

velles. Ço que féu confondre al Nic. Antonio és l'explícit una mica equívoc d'aquest tractat, i la circumstancia d'haver-hi ajuntada en el mateix recull una Vida de Ramón Lull. Aquesta *Epistola in vitam Raymundi Lulli,* és interessant, per ésser la primera biografía impresa de Ramón Lull, feta damunt l'anònima coetania. El Charles de Bouvelles, son autor, perteneix a aquella categoría d'humanistes a qui, talment com al Lefèbvre d'Étaples, fou simpàtica l'obra de Ramón Lull, sense mai, però, arribar a ésser acèrrims convençuts de la doctrina, a la qual, per ventura, ni tant sols s'atançaren. L'única obra que sobre Ramón Lull escrigué el Bouvelles és aquesta epístola biogràfica datada a Amiens el 27 de juny de 1511, i unes *Responsiones ad novem quaesita Nicolai Paxii Majoricensis,* que s'estamparen a París l'any 1522. La present i primera edició de la *Vita Raymundi Lulli* és poc coneguda; en general, se cita com única edició feta pel Josse Bade la reimpressió de 1514 (vid. núm. 51).

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

ANTONIO : *Vetus,* vol. II, p. 131. — SBARAGLIA : p. 200. — CHEVALIER : vol. II, p. 3891. — *H. L. F.,* p. 258.

46

1512 BARCELONA — 31 de març — per Carles Amorós — 1 vol. in 8.° — 32 ff. sense xifrar — signatures : a-d^8 — a ratlla tirada — 32 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de quatre mides — capletres d'impremta — gravats — mides de la caixa : 112 × 72 mm.

Liber novus phisicorum compendiosus.
Metaphisica nova et compendiosa.

f. a$_1$. — Incipit Li=// ber nouus phisicorum compendiosus. // Magister [sic] Raymundi Lullij. // [Combinació de tres gravats representant dos homes que disputen.]

f. a$_1$ v.° — [Gravat representant un sant escrivint, la Verge i un ocell dictant : «Verbum caro factum est».]

f. a$_2$. — ¶ Deus cum tua gracia sapi // entia virtute atqꝫ ineffabile caritate // Incipit liber nou^9 phisicoꝫ/ ꝯpēdios^9. // Magistri Raymundi Lullij. // Cum aggredi retrum phisicarum...

f. b$_4$. — [Acaba.]

f. b$_4$ v.° — [Gravat : La Resurrecció de Jesucrist.]

f. b$_v$. — ¶ Deus cum tua altissima sa // pienta caritate ꝛ gracia. ¶ Incipit me // taphisica noua ꝛ cōpendiosa. Magistri Raymundi Lull. // Quoniā q̄dē ītellectus naturalis nihil...

f. d$_8$ v.° — ¶ Impressum Barchinone // per Carolum amorosuꝫ prouensal. // An // no Incarnātionis Domini : Millesi=// mo quingētesimo duodecimo. Die ve=// ro vltima Mensis Marcij. // [El segell del Carles Amorós, amb les inicials A. R. L.]

El *Liber novus physicorum compendiosus (H. L. F.,* núm. 60), que va ésser acabat a París el mes de febrer de 1309, i havía estat començat al mes de gener del mateix any, es troba ja retret en el catàleg de 1311. La *Metaphysica nova et compendiosa (H. L. F.,* núm. 61) fou acabada també a París, pel mes de gener de 1309. Aquesta edició, juntament amb les seves pariones, *Art breu,* Barcelona, 1511 (vid. núm. 44), i *Logica brevis et nova* i *Disputatio fidei et intellectus,* 1512 (vid. número 47), impreses també per l'Amorós, formen una serie molt interessant, desconeguda fins avui dia dels bibliògrafs més ben informats. L'activitat tipogràfica de Barcelona en la impressió

de les obres de Ramón Lull, semblava que s'aturés l'any 1505, amb la darrera producció del Posa, i que, exceptuant les isolades edicions del Vileta, no tornés a revivar-se fins ben entrada la XIX.ª centuria.

El nucli imprès per l'Amorós en 1511-1512, revela que de l'intens escalf lul·lià de les darreries de la XV.ª centuria, en restaven encara a Barcelona romanalles delatores d'una activitat, que es pot comparar amb la que a Valencia revelaven simultaniament les edicions del Proaza. En el present imprès, algunes lletres indicant la signatura d estàn canviades per c. Els gravats semblen aprofitats d'altres llibres.

Exemplar de la Biblioteca Nacional de Madrid, procedent del Gayangos.

47

BARCELONA — per Carles Amorós — 1 vol. in 8.° — 68 ff. sense xifrar — signatures: a-h^8 i^4 — a ratlla tirada — 31 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de tres mides — gravats — mides de la caixa : 162 × 110 mm.

Logica brevis et nova.
Disputatio fidei et intellectus.
ANÓNIM (?) : *Opusculum de ordinatione intellectus.*
JAUME JANER : *Naturae ordo studentium pauperum.*
Aprovació de la doctrina lul·liana per la Universitat de Paris.

f. a$_1$. — Incipit tractatus paru^9 de logica ꝛ de dispu // tatione fidei ꝛ intellectus valde vtilis. D. illu. Ray. lullij. [Gravat que representa Ramón Lull dret, en hàbit francescà, amb un llibre a la mà.]

f. a$_1$ v.° — Hoc est translatū fideliter sumptū a quibusdā lit=// teris sigillo cereo depēdenti curie parisiensis : si=// gillatis quarū quidē litterarū que in pergameno // scripte sunt tenor ī oĩbus sic se habet.

f. a$_2$ v.° — Logica abbreuiata magi // stri Raymundi lullij. // Deus cum tua summa perfectione // incipit logica breuis // [Gravat.]

f. a$_3$. — Logica est ars cū q̄ verū ꝛ falsuʒ ratio // cinando cognoscūt' / ꝛ argumētatie discer // nunt'...

f. b$_4$ v.° — Quarto q inter disputātes sit cōmunis amici // tia. vt refrenet' particularis cōtrarietas quā habet circa hoc // de quo disputant : // Finis. Deo grās.

f. b$_5$. — Deus cum tua benedictiōe Incipit // liber qui est de disputatione intl'tus ꝛ fidei. // Theologorum studia ianuam scientie sibi cupien // tium aperiri...

f. b$_6$ — [En grans lletres gòtiques:] Utrum articuli fi // d'i catholice pos // sint probari aut non. [La darrera ratlla de cos més petit.]

f. e$_6$ v.° — Finiuit Raymundus cum dei gratia ꝛ be=// nedictione librū istū apd' montēpesullanū : ī mense octobris // Anno dñi. m. ccc. iij. Incarnationis dñi nostri jhesu xp̄i. // Deo Gratias.

f. e$_7$. — [Gravat d'un arbre lul·lià.]

f. e$_7$ v.° — Deus cū tua altissima virtute sapiētia // ꝛ caritate īcipit opuscūlū d^e ordinatiōe ītellect^9.

f. f$_8$. — Diuina bonitas cum tua sapientia gratia ꝛ // perfectione. Incipit liber q̄ nature ordo studentium paupe=// rum nūcupatur : in modo addiscendi ma-

gistri raymūdi Lull // illuminati doctoris artem ac ceterorum utiqꝫ doctorum. E=// ditus a reuerēdo magistro : Iacobo ianer in sacra theologia // professore cenobij sanctorum crucium monacho cisterciensis // ordinis.

f. i_4 v.º — De fine huius nature ordinis // ad diuine trinitatis vnitatisqꝫ honorem ꝛ laudem fini=// tus fuit hic nature ordo ī insigni īclytaqꝫ ciuitate Bar=// chinone in cenobio sancti Pauli ordinis sancti benedicti. No // na .X. mensis Madij āno natiuitatis dn̄i nr̄i. Iesu christi. M. // cccc. xc. j. // Deo gratias. // Ad honorem laudem et gloriam omnipoten=// tis dei ꝛ reypublice utilitatē: Presens opus īpressum fuit : in // ciuitate Barchinone per Carolus Amorosius. Expēsis ꝟo dn̄i // Atarazani militis : ꝛ correctum ꝑ fratrē Sebastianū nauarro // monachu sancti bernardi. Anno incarnationis dn̄i nr̄i ihesu // christi. M. D. xij. [Gravat.]

Aquesta edició, desconeguda fins avui dels bibliògrafs, lo mateix que les seves pariones (núms. 44 i 46), és la més interessant de la serie estampada per l'Amorós. Conté en primer lloc la terça impressió de la *Logica brevis et nova,* i la primera de la *Disputatio fidei et intellectus.* Aquesta darrera obra *(H. L. F.*, núm. 26) fou acabada a Montpeller el mes d'octubre de l'any 1303, i s'estampà més tard en l'edició de Maguncia. Encapçala l'edició el trallat fidel de l'aprovació que la Universitat de París donà a l'art lul·liana. El Beat de Mallorca, com diuen els autors de la *H. L. F.* (p. 43), tingué a París veritables èxits, i el seu desinterès en la defensa de la religió li valgué poderoses proteccions. Sembla que en 10 de març de 1310 (novell istil) quaranta mestres i batxillers de la Universitat de París signaren una aprovació, en la qual qualifiquen de bona, necessaria i útil l'*Ars generalis ultima* de Ramón Lull. Aquesta aprovació, que després han reproduït el P. Sollier, el Salzinger, el Costurer i altres biògrafs, s'estampà per la primera vegada al començ de l'edició present, tal volta com a rèplica a aquella edició del *Directorium* de l'Eymeric, que nou anys abans havía estampat el Luschner per compte de la Inquisició (vid. núm. 31). Completen l'edició un tractat anònim d'escola lul·liana, l'*Opusculum de ordinatione intellectus,* i una reimpressió del llibre del Jaume Janer, *Naturae ordo studentium pauperum.* Respecte a la paternitat del primer, consignem, com a donada orientadora, a la qual ens abstenim d'adjudicar un valor definitiu, que en el fol. e_7 v.º de l'exemplar de la Biblioteca Universitaria de Barcelona, que descrivim, hi ha una apostil·la manuscrita, que, referint-se a l'*Opusculum de ordinatione intellectus*, diu : «Libellus hic factus est a dn̄o... Ciue Valentīo.» Malgrat els nostres esforços, no hem pogut dexifrar les lletres que versemblablement contenen el nom de l'autor; i no ens atrevim a donar-ne, per judicarles totalment improbables, les dues o tres lectures que ens ha suggerit. Però donem aquest detall, perquè un estudi més pacient i uns coneixements paleogràfics superiors poden interpretar per ventura llur sentit, i afegir un nom més a la historia dels lul·listes valencians de la XVI.ª centuria, ja que sembla evident que les lletres per nosaltres indexifrables no corresponen a cap dels fins ara coneguts. El qui curà d'aplegar els materials i corretgí aquesta edició fou fra Sebastià Navarro, monjo de Sant Bernat.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

ROGENT-DURÀN : *Barcelona,* núm. 16.

48

VALENCIA — 9 de desembre — per Jordi Costilla — 1 vol. in 8.º — 118 ff. distribuïts en dues foliacions en aràbics de 56 i 62 ff. — signatures A-O^8 P^6 — a ratlla tirada — 39 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de dues mides — gravats — mides de la caixa : 153 × 98 mm.

Libre de Nova Lògica : *Logica nova* (text llatí).
Liber correlativorum innatorum.
Liber de ascensu et descensu intellectus.
ALFONSO DE PROAZA : *Joanni Bonlabii Epistola.*
— *Epistola ad Joannem Martinum Figuerolam.*

f. 1. — [A dintre una orla.] // RAYMUNDI // Lully // Doctoris illumi // nati de noua logica // de correlatiuis necnon ꝛ // de ascensu et descensu intellectus : // quibus siquidē tribus libellis ꝑ breui ac fa=// cili artificio non solum logicaliuꝫ intētionū // ꝛ reꝫ phisicarum : sed ꝛ theologaliū // cōtemplationum nō mediocris // habetur cognitio : opuscula // ad Archetypos emēdata // feliciter // INTROSPICICTO.

f. 1 v.° — ¶| Alphonsus a proaza Asturicen̄. Joanni suo ꝯꝫ di=// lectissimo cognomeno bonlabij. S.

f. 2. — Formula contentoꝫ in hac logica.

f. 2 v.° — [Un gravat representant un:] Arbor naturalis et logicalis.

f. 3. — ¶| Deus cum tua gratia ꝛ benedictine novuꝫ ꝛ com // pēdiosum hoc opus incipimus : ubi nouaꝫ logicam cōpilamus.

f. 49 v.° — ¶| Raymundi Lullij illuminati doctoris tractatulus correlativorum. // ¶| Deus cum tua benedictione incipit liber correlativorum innatorum.

f. 56. v.° — ¶| Finiuit Raymundus hunc librum parisi⁹ ad dei laudē ꝛ hono // reꝫ in mēnse februario Anno incarnatiōis dn̄i nr̄i iesu xp̄i. M. 1310. // ... // ¶| De erratis tumultuarie recognitis.

f. 1. — [Un gravat representant l'escala dels sers, des de les pedres fins a Déu.]

f. 1 v.° — Formula contentorum in hoc libro.

f. 2. — Raymūdi Lullij doctoris illūinati liber de ascēsu et descēsu intell's // ¶| Deus cū grā ꝛ influentia intellect⁹ tui lōge sublimis incipit liber : q̄ de ascensu et descensu intell's apellat'.

f. 61 v.° — Impressum inclyta ciuitate Ualentia ꝑ industrium virum Ge // orgium Costilla die vero nona mensis dezembris. Anno humane // salutis. 1512. absolutum.

f. 62 [per errada 64]. — Alphonsus de proaza Asturicēn ad venerabile virū Joanneꝫ // suum Martinum Figuerolam ꝛc̄.

El *Libre de Nova Logica (H. L. F.,* núm. 56) fou acabat a Gènova l'any 1303; com hem dit (vid. núm. 2), cal distingir-lo dels altres dos tractats lul·lians de lògica : la *Logica brevis et nova* i la *Logica brevis,* molt més curts ambdós, i el segón, d'una autenticitat dubtosa, per no estar garantida com la del *Libre de Nova Logica* per la cita que en fa el catàleg de 1311. El *Liber correlativorum (H. L. F.,* núm. 63), acabat a París el mes de febrer de 1311, es troba també citat en un dels catàlegs coetanis. El *Liber de ascensu et descensu intellectus (H. L. F.,* núm. 62), un dels més típics de Ramón Lull, registrat també en el catàleg de 1311, fou acabat a Montpeller pel mes de mars de l'any 1304. Aquestes tres obres formen el segón dels reculls que el Proaza publicà a Valencia, l'epístola proemial del qual és endressada a Mn. Joàn Bonlabi, que després féu estampar, a la mateixa ciutat i a despeses de Mn. Gregori Genovart, la cèlebre edició del *Blanquerna* en llengua valenciana. El Nicolau Antonio, i darrera d'ell algún altre bibliògraf, sitúen equivocadament el present recull a l'any 1519. L'edició, com totes les del Proaza, és feta amb molta cura. No obstant, hi ha algún error de foliació : el f. 62 està xifrat 64, semblant que l'edició tingui dos folis més dels que verament té.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Antonio : *Velus*, vol. II, pp. 127 i 128. — Sbaraglia : p. 198. — Costurer : pp. 376 i 516. — Menéndez i Pelayo : *Heterodoxos*, vol. I, p. 518; *Origenes*, vol. III, p. VIII; *Ciencia*, vol. III, p. 190. — Rubió: *Sumari*, p. 292. — Fuertes : p. 174. — *H. L. F.*, pp. 243, 245, 246. — Rogent-Durán : núm. 15.

49

1513 Roma.

Art breu (text llatí).

Un exemplar d'aquesta poc coneguda edició de l'*Art breu*, que va precedida d'una Aprovació, es troba en la Biblioteca Real de Munich, on està registrada amb el núm. «8. Enc. 141» i amb el títol d'*Ars brevis cum approbatione*.

No hem pogut veure aquest exemplar, ni procurar-nos-en una descripció completa, però no dubtem gens de la seva existencia. Creiem que es deu tractar d'una reproducció d'aquella altra edició de l'*Art breu*, coetania de l'estada del de Gui a Roma (vid. núm. 6).

50

1514 Venecia — 30 de maig — per Jordi Arrivabene — 1 vol. in fol. — 121 ff. xifrats en aràbics — signatures : a-n^4 o-q^3 — a dues columnes — 60-65 ratlles a cada columna — lletra gòtica.

Liber de secretis naturae seu de quinta essentia (atribuïda).

f. 1. — Consilioꝫ cōsumatissimi artiuꝫ // medicine doctoris dn̄i Joānis Matthei de grade Mediolanen=// sis secunduꝫ viaꝫ Auicenne ordinatoꝫ vtile reꝑtoriuꝫ. Ad // ditis antiquissimi medici Rabbi Moyssi de regimine // vite quinqꝫ tractatibus ad Sultanuꝫ inscriptis. // Necnon Sacri doctoris Raymūdi Lullij // de insula Maioricaꝫ de secretis na=// ture libris duobus : nūc primuꝫ // in lucem editis. Que ora no // uissime recognita : ac // īfinitis errorib^{9} // castigata // fuere // ✠.

f. 111 [per errada 103]. — Incipit liber prime distinctionis secretoruꝫ nature seu // quinte essentie sacre doctoris magis // tri Raymūdi Lullj // de insula maioricaꝫ : qui doctrinā cinis extractioni ꝛ ap // plicationis ad corpora humana ad opera terribilia totius // artis medicine procuranda : ꝛ et metalloꝫ trāsmutioeꝫ // referat : qui est ymago oīum libroꝫ super his tractantiuꝫ. // Contristatus erat Raymundus ꝛ non modica desolatione repletus...

f. 121 v.° [per errada 113]. — Laus Deo Patri ꝛc̄. // Expliciunt perutilia consilia ... // Addito mirabili ꝛ stupendo libello secretorum na // ture : Seu quinte essentie : nullibi locorum antea impresso : // Raymundi Lullij de insula Maioricarum qui non solum // omnium fere simplicium gradus ꝛ propietatem demon=// strat : verum etiam totius artis alchimie archana accura // tissime tractat : Que omnia nouissime a viro bene docto // castigata fuere : ꝛ in pristinum candorem deducta. Man // dato ꝛ impensis heredum nobilis viri domini Octavia // ni Scoti ciuis Modoestiensis ꝛ locioruꝫ impressa // quoqꝫ Venetjs suma diligētia per Georgium arrivabenum. An // no reconciliate natiuitatis. 1514. die penultimo Maii. // Registrum.

El nucli més nombrós de les obres atribuïdes a Ramón Lull el formen les obres d'alquimia. El problema de l'autenticitat llur sembla, avui dia, resolt. Els arguments de tots els que l'han defensada, des del Salzinger, el seu més fervent propugnador, fins al Rosselló i el Dr. Torras i Bages en *La Tradició Catalana,* han de cedir a la crítica iniciada pel Luanco, en *Ramón Lull considerado como alquimista,* i definitivament portada a terme pels autors de la *H. L. F.* Segons aquests, els arguments de caràcter general en contra de l'autenticitat de les obres alquímiques són tres: Ramón Lull, adés i ara, en els seus escrits autèntics condemna l'alquimia; cap dels llibres d'alquimia, tan nombrosos, no és mencionat ni en la biografía ni en els catàlegs coetanis; no es coneix cap manuscrit d'obra alquímica atribuïda a R. Lull anterior al s. XV. Aquests tres arguments de caràcter general, i per tant d'aplicació a totes les obres d'alquimia, que en el curs de la present bibliografía citarem, vénen cohonestats en cada una d'elles per circumstancies particulars inequívoques. El *Liber de secretis naturae seu de quinta essentia (H. L. F.,* núm. 114) és evidentment una obra apòcrifa. L'autor, volent suplantar la personalitat de Ramón Lull, cita com obres seves, publicades anteriorment, el *Testamentum,* el *Codicillus* i altres llibres apòcrifs, i per si no n'hi hagués prou, el falsificador es traeix encara parlant de mestre Hortolanus, en francès Ortolan, Lortolan o Lortelain, cèlebre alquimista, però posterior de mitja centuria a Ramón Lull. El *Liber de secretis naturae* ha estat de les obres d'alquimia que s'ha imprès més vegades. La present edició és la princeps.

Exemplar en la Bodleian Library, Oxford.

ANTONIO : *Vetus,* vol. II, pp. 136 i 137. — PANZER : vol. VIII, p. 418.

51

PARÍS — 13 de setembre — per Josse Bade — 90 ff. xifrats en romans — signatures : a-k^{8} l^{10} — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — lletra romana; títols gòtics — gravat — mides de la caixa : 147 × 90 mm.

CHARLES DE BOUVELLES : *Commentaria in primordiale evangelium S. Joannis. — Epistola in vitam Raymundi Lulli Eremitae.*

f. I. — [En gòtic:] // In hoc opere contenta. // [En romans:] // Commentarius in primordiale euāgeliū diui Ioannis. // Vita Remundi eremitae. // Philosophicae & historicae aliquot Epistolae // Hęc de nouo castigatius impssa sunt cum nōnullis ad // ditionibus & epistolis pluribus. // [Marca del] Prelū Ascensianū // [Assota, en gòtic:] Venundatur in ędibus // Ascensianis.

f. I v.º — [En blanc.]

f. II. — Carolus Bouillus Samarobrinus Celeberrimo patri Ca // rolo de Genlis Nouiodunensi Pontifici. S. P. D.

f. II v.º — Diui Ioannis dilecti discipuli euāgelium primor // dium in triginta propositiones diductum. // i. In principio erat verbum.

f. III. — Gloriam quasi unigeniti a patre — XXIX. // Plenum gratiae et veritatis — XXX. // Deo gratias //. Caroli Bouilli Samarobrini : ī primordiale diui Ioānis euāgelium. Commētarius...

f. XXXIII v.º — Expositionis in primordiale euangelium diui Ioannis finis. // Editae Ambianis in aedibus reuerēdi in CHRISTO prīs Frā // cisci de Halewin eiusdem locis Pontificis. Anno ab incarnato // sacratissimo dei verbo. M.D.XI.

Vigilia natiuitatis diui Ioā // nis : eiusdem verbi & pręcursoris & Baptistae. // Gratię Deo & incarnato eius Verbo ac sancto Precursori. // AMEN.

f. XXXIIII. — Epistola in vitam Raemundi Lullii Eremitae. // Carolus Bouillus Samarobrinus studiosissimo viro Rae // mundo Boucherio iurisperito. S. P. D.

f. XL. — VALE. Ex Ambianis. XXVII. Iunii. M. D. XI.

f. XLI. — [Comencen les cartes filosòfiques.]

f. XC. — FINIS RVRSVS CVM MAIORE ACCV=// RATIONE AVCTO ETIAM OPERE // IN ÆDIBVS ASCENSIANIS // AD IDVS SEPTEMBRIS // MDXIIII. // DEO SIT LAVS ET GLORIA. // Nicolai Auxiacensis tetrastichon // Ad lectorem // [Segueixen els versos.]

f. XC v.° — [Acaben els versos; assota, un escut.]

Reimpressió considerablement augmentada de l'edició de 1511 (vid. núm. 45). És la més coneguda de les dues que féu el Josse Bade.

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, pp. 131, 136 i 137. — SBARAGLIA : pp. 200 i 202. — COSTURER : pp. 56 i 100. — PASQUAL : *Examen*, p. 82; *Vinditiae*, vol. I, p. 3. — FABRICIUS : vol. III, p. 574. — *Testimonia*, p. 6. — PANZER : vol. VIII, p. 13. — *H. L. F.*, pp. 65 i 258. — BATISTA : núm. XXVIII.

52

LIÓ — 15 de desembre — per Esteve Baland — 1 vol. in 8.° — 30 ff. sense xifrar — signatures : a-e^8 d^6 — a ratlla tirada — 32 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica — capitals d'impremta — figures xilogràfiques — mides de la caixa : 123 × 78 mm.

Art breu (text llatí).

f. a$_1$. — Ars breuis Illuminati Do=// ctoris Magistri Raymundi lull. que est ad omnes sci // entias pauco ꝛ breui tempore assequēdas introducto // rium ꝛ breuis via : Vna cū figuris illi materie deserviē=// tibus : necnō ꝛ illius scientie approbatione. In cuius // castigatione attēdat lector ep castigatissime Magister // Bernardus de la vinheta artis illius fidissimus inter // pres insudarit. Quia si elementum aut demas aut ad=// dis (ip3 vel iota) totius rei summā immutas : ꝛ ad ali=// os artis huiusce libros que prope diem in eadem facul // tate sumus emissuri te reddis inhabilem. // [Marca d'impremta : Sant Pere i Sant Pau aguantant un drap amb la faç de Crist, i les inicials P. V.]

f. a$_2$. — Approbatio artis.

f. a$_3$. — Prologus. // Deus cum tua gratia...

f. d$_6$. — ¶ Impressum Lugduni per magistrum Stephanu3 // Baland. Anno domini M. ccccc xiiij. Die. xv. mēsis // Decembris. Et fideliter correctum per Bernardū de // lavinheta. in Artibus ꝛ in Theologia magistrum.

Nova edició de l'*Art breu*, feta per cura de Bernat de Lavinheta.

Exemplar de la Biblioteca Nacional, Madrid.

OBRADOR : *Venecia*, p. 314. — BATISTA : núm. IV.

53

VALENCIA — 12 de febrer — per Didac de Gumiel — 1 vol. in fol. — 226 ff. : 219 xifrats en romans i 7 sense xifrar — signatures : a-k^{8} mn^{6} A-C^{8} d^{2} D-O^{8} PQ^{6} — a dues columnes — 55 ratlles a cada columna — lletra gòtica de dues mides — gravats — mides de la caixa : 222 × 154 mm. **1515**

Ars inventiva veritatis, seu ars intellectiva veri quae est instrumentum intellectivae potentiae.

Taula general : *Tabula generalis* (versió llatina d'ALFONSO DE PROAZA).

Art de fer e solre questions : *Lectura super artem inventivam et tabulam generalem* (versió llatina d'ALFONSO DE PROAZA).

NICOLAU DE PAX : *Divi Raymundi Lulli Doctoris illuminati ad Reverendissimum patrem dominum D. Franciscum Ximenez Cardinalem Hispaniarum Carmen.*

ALFONSO DE PROAZA : *Epistola ad reverendissimum Franciscum Ximenez.*

— *Ad lectores Epistola.*

— *Index librorum Raymundi Lullii.*

Declaració de Ferràn el Catòlic a favor de la doctrina de Ramón Lull.

f. I. — [Dintre una orla, i a dues tintes, hi ha un escut cardenalici, i assota:] // Diui Raymūdi Lulli doctoris illuminatiss. // Ars inuentiva veritatis. // Tabula generalis. // Commentum in easdem ipsius raymūdi.

f. I v.° — ¶ Diui Raymundi Lulli doctoris illuminati ad reuerendissimum in xp̄o patrem dominum .d. Franciscum ximenez // cardinalem Hispaniarum ꝛc. Carmen.

f. II. — Ad reuerendissimum in x̄po patrem dn̄m Franciscum ximenez cardina lem hispanū et Toletanum archiepiscopum / ... // ... Alphonsi a proaza Asturicen̄, // Epistola.

f. II v.° — Effigies ac descriptio montis Rande // [Gravat que representa la muntanya, i assota uns versos descriptius.]

f. III. — ¶ Deus potentissime et beni // gnissime cuius sapientie ꝛ amoris nō est nume=// rus neqꝫ finis / vt te cognoscere sciamus ꝛ ama=// re Incipit ars inuentiua. Et primo de prologo. // Raymundus lullius // Ars presens ab arte d'mō // stratiua descēdit...

f. LXXII. — ¶ Corectiones artis inuentiue in quibus serua // tur formula dicēda in calce totius huius volu=// minis.

f. LXXII v.° — Formula artificiales contentorū in arte inuentiua. // ... // ¶ Alphabetum tabule generalis.

f. LXXIII. — Eiusdem illuminati doctoris Raymundi Lullij // tabula generalis. // Deus bone in virtute tue ma=// gne bonitatis incipit tabula gn̄alis ad omnes // scientias aplicabilis. // Prologus. // Ratio q̄re ista tabula // ponit̄ gn̄alis...

f. XCIX. — Incepta fuit hęc sciētia in mari in portu tu=// nici. in medio mensis septembris. anno incarna // tionis dn̄i M. ccxc 2°. Et fuit finita in eodem // anno predicto in octauis ephie in ciuitate nea=// polis ad honorē dn̄i nr̄i ihesu christi ꝛ beate ma // rie virginis per infinita secula seculoꝫ Amen.

f. XCIX v.° — Index artificiosus reꝫ que in hoc opę ꝺtinentur.

f. C v.º — [Gravat que representa el martiri de Ramón Lull, apedregat pels sarrains.]
f. CI. — [Figures.]
f. CI v.º — Alphonsus de Proaza ad lectores.
f. CII. — Eiusdem Raimundi Lullij illuminatissimi doctoris / super artem inuen // tiuam et tabulam generalem ars expositiua / seu lectura. // Excellentissime de⁹ et summe gloriose cum tua // virtute / gr̄a / benedictione ⁊ auxilio incipit hęc // ars que est ad faciendu3 et soluendu3 q̄stiones // et inquirēdu3 secreta naturalia et re⁊ proprie // tates. Incipit feliciter ꝓlogus. // Prologus. // Ars ista modu3 // sequitur et doc // trinā...
f. CCXIX v.º — [Acaba.]
(f. 220). — Formula contentorū in hac lectura : // ...
(f. 220 v.º) — ¶ Alphonsus a proaza pratri domino Senensi ex // ordine minimorum viro litteratissimo. S. // ... // Index librorum sequitur. // ...
(f. 222 v.º) — Artis inuentiue / tabule generalis et earu3 // lecture Raymundi lulli explicit prima // impressio / per Didacu3 de gumiel // in inclyta ciuitate Valentia die // xij. mēsis Februarij. Anno ve // ro xp̄iane salutis decimo // quinto supra mille // simum. // [Marca del Gumiel.]
(f. 223). — ¶ Priuilegia catholicoru3 Aragonie regum / ac po // tissimum Ferdinandi cesaris nostri semper inui // ctissimi in fauorem et gratiam scientiarū / studio // rum et sequacium diui Raymundi Lulli doctoris // illuminati. // Hoc est translatum fideliter sumptum a quo=// dam priuilegio pergameneo ... // ... tenoris sequentis. // ¶ Nos Ferdinandus...
(f. 225). — Errata...
(f. 226). — [Acaba el llibre.]

L'*Ars inventiva (H. L. F.*, núm. 34) fou acabada a Montpeller l'any 1289. La *Taula general (H. L. F.*, núm. 35), començada al port de Tunis l'any 1292, s'acabà el mateix any a Nàpols el dia de l'Octava de l'Epifanía. L'*Art de fer e solre questions (H. L. F.,* núm. 38) no porta data, malgrat això, la seva autenticitat no ofereix cap dubte. La nomenem així perquè a Munic existeix un text català amb aquest títol. La reunió d'aquests tres tractats forma el terç i més interessant dels tres reculls que el Proaza publicà a Valencia, i això, no sols pel mèrit tipogràfic, malgrat ésser aquest superior. En aquesta edició hi intervingué un altre lul·lista cinccentista famós, el Nicolau de Pax, protegit del Cardenal Cisneros i introductor del lul·lisme a la Universitat d'Alcalà. Els versos d'endressa que encapçalen l'edició, i el capell cardenalici que presideix la portada, proven la intervenció qui hi tingué el Pax. Malgrat això, el mèrit de l'edició cal reconèixer que correspòn al Proaza. Ell fou qui traduí del català al llatí la *Taula general* i l'*Art de fer e solre questions*, i ell és l'autor del Catàleg que segueix. Cal fer notar que el text de l'*Art de fer e solre questions*, imprès a Valencia, no és igual al de l'edició maguntina, i que ambdós són incomplets. Ramón Lull anuncía mil qüestions, i l'edició més completa (la maguntina) només en conta noucentes dotze. Els editors de la maguntina diuen que no han trobat la resta en cap dels textos arribats a les seves mans. El catàleg que ajuntà el Proaza a aquesta edició, encara que està molt lluny d'ésser complet, és interessant per ésser el segón que s'estampà. És superior al del Bouvelles, que es limità a copiar el coetani, i revela un estudi directe dels textos. Serví de base al del Nicolau Antonio. Ademés, es troba en aquesta edició la declaració de Ferràn *el Catòlic* a favor de la doctrina de Ramón Lull, de 21 febrer de 1503, en la qual hi ha inserta una carta d'Alfons d'Aragó de 26 gener de 1449.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Brunet : vol. III, p. 1233. — Reichling : fasc. IV, p. 43. — Panzer : vol. VIII, p. 335. — Serrano : p. 208. — Antonio : *Vetus,* vol. II, p. 127. — Sbaraglia : p. 198. — Costurer : pp. 45, 376 i 510. — Pasqual : *Vinditiae,* vol. I, p. 335; vol. II, p. 775. — Hurter : vol. II, p. 474. — *Testimonia* : p. I. — Villanueva : *Viaje,* vol. XXI, p. 120. — Luanco : *Ramón Lull,* Apéndice, p. 18. — Obrador : *Felix,* Pròleg, p. XXI. — Menéndez i Pelayo : *Origenes,* vol. III, p. IX; *Ciencia,* vol. III, p. 190. — Rubió : *Sumari,* pp. 292 i 293. — *Catálogo de la Biblioteca del Marqués de la Romana,* p. 37. — Fuertes : p. 174. — *H. L. F.,* pp. 182, 187 i 196. — Rogent-Durán : *Barcelona,* núm. 17.

54

Lió (?) — 28 d'abril — per Gilbert de Villiers (?) — 1 vol. in 8.° — 10 ff. sense xifrar — signatures : a^6 b^4 — a dues columnes — 46 ratlles a cada columna — lletra gòtica de tres mides — mides de la caixa : 148 × 99 mm.

Introductorium magnae artis generalis.

f. a_1. — Introductorium magne ar=// tis generalis reuerendissimi // doctoris illuminati magistri // Raymundi Lullij ad omnes // scientias utilissimum.

f. a_2. — ¶ Incipit introductorium magne artis generalis // reuerendissimi doctoris illuminati Magistri Ray // mundi Lullij ad omnes scientias.

f. b_3. — ¶ Explicit introductorium ma // gne artis generalis reuerendissimi // doctoris illuminati magistri Raymū // di Lullij ad omnes scientias utilissi // mū quod nuperrime in lucem pro // dijt. Anno dn̄i millessimo ccccc.xv. // die v̊o.xxviij. mensis Aprilis.

Els autors de la *H. L. F.* citen l'*Introductorium magnae artis generalis* (núm. 131) com obra inedita, i diuen que no en coneixen cap manuscrit. Ens estranya aquesta manca de documentació sobre un llibre que s'ha imprès bastant, ja que gairebé totes les edicions que es feren de l'*Arbre de Sciencia,* del segle XVI en avant, porten com complement l'*Introductorium.* Els detalls que dóna la *H. L. F.* d'aquest llibre, els treu del Salzinger i són correctes, però en transcriure'ls insinúa una presumpció equivocada. Diu : «Suposem algún error en la menció del Salzinger, perquè el Catàleg de 1714 diu que aquest *Introductorium magnae artis generalis* va ésser publicat a Lió l'any 1515. ¿No es tracta d'un fragment de l'*Ars generalis ultima,* publicada, no pas en 1515, sinó en 1517?». L'intent de rectificació del Salzinger és desgraciat. El lul·lista de Maguncia està en el cert; l'edició de 1515 de què parlava, és justament la que acabem de descriure; l'*Introductorium* i l'*Ars generalis ultima* no tenen res que veure l'un amb l'altra. Encara que l'edició no porta nom de lloc, no hi ha dubte que sortí de les mateixes premses que l'*Arbre de Sciencia,* que descriurem seguidament, estampat a Lió pel Gilbert de Villiers sis dies després.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Rogent-Durán : *Barcelona,* núm. 18. — Batista : núm. VI.

55

Lió — 4 de maig — per Gilbert de Villiers — 1 vol. in 8.° — 224 ff. xifrats en romans — a dues columnes — 50 ratlles a cada columna — lletra gòtica de tres mides — gravats — mides de la caixa : 156 × 108 mm.

Arbre de Sciencia (text llatí).

Josse Bade : *Epigramma ad lectorem.*

f. i. — Arbor sciētie venerabilis ꝛ || celitus illuminati patris Raymundi lullij Ma || ioricensis : cuius farrago ꝛ fructus admirabilis || a tergo huius indicabitur. ꝛ in cuius commen=|| dationeꝫ est hoc extemporaneū Iodoci Badij || Ascensii ad pium lectorem epigrāma. || [En rodones:] || Suscipe Remundi celesti lumine clari || ... || Uenales habentur Lugduñ. in vico mercuriali apud || cenobiū p̄dicatorū : vulgo nostre domine de confort : in domo Francisci fradin impressoris.

f. i v.° — Opus preclarum ꝛ || valde mirabile Arbor sciētie vo || catum a multum reuerendo ma=|| gistro Raymundo lullio editum. || In quo omnium scientiarum tra || ditur notitia. Que arbor genera || lis in xvj arbores speciales di=|| uiditur. que sunt || ...

f. ij r.° i v.° — [Gravats.]

f. iij. — Deus in virtute tua || incipit arbor scientie. || iN desola=|| tione et fletib⁹ stans Raymūdus.

f. ccxxiiij. — Tabula arboꝝ in || hoc volumine contentarum. || ... || ❑| Finis tabule arboꝝ. || ❑| Opus preclarum ꝛ valde mirabile || Arbor scientie vocatū: a multū reuerē || do magistro Raymundo lullio editū : || in quo omniū scientiaꝝ || traditur noti=|| tia : finē optatū accepit in inclyta vrbe || Lugd'. opera Gilberti de villiers. Im || pēsis ꝟo magistri Guilhelmi huyon ꝛ || Constantini fradin ibidē cōmorantes. || Anno salutis Millesimo quingentesi || mo decimo quinto .iiij. Nonas Maij || Registrum.

Aquesta nova edició de l'*Arbre de Sciencia* la féu fer a Lió el Josse Bade, del qual més endavant parlarem com un dels més fecundes editors d'obres lul·lianes. A mitjans de la XVII.ª centuria se'n féu una reimpressió en lletra rodona, que constitueix una veritable contrefaçon i que nosaltres, en nostre treball *Les edicions lulianes de la Biblioteca Universitaria de Barcelona* (núm. 20), situàvem, creient en la veracitat de l'explicit, a continuació de l'edició matriu.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

MAITTAIRE : vol. II, p. 36. — BRUNET : vol. III, p. 1233. — PANZER : vol. VII, p. 309. — RENOUARD: vol. III, pp. 44 i 45. — ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 132. — SBARAGLIA : p. 200. — FERET : vol. II, p. 142. —RUBIÓ : *Sumari*, p. 292.—*H. L. F.*, p. 250.—ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, núm. 19.—BATISTA : núm. VI.

56

VALENCIA — 11 d'agost — per Joàn Jofre — 1 vol. in 8.° — 22 ff. sense xifrar — signatures A-B⁸ C⁶ — a ratlla tirada — 38 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de dues mides — mides de la caixa 157 × 88 mm.

JAUME D'OLESA : *Liber de lege christiana.*
— *Quatuor mysticae lamentationes de quadruplici peste mundi.*

f. A_1. — [Un gravat que ocupa mitja pàgina.] ❑| Liber de lege christiana et de || eius excellētia : vna cū quattuor || mysticis lamētationib⁹ de qua || druplici peste mūdi edit⁹ a ma=|| gnifico viro dño Jacobo de ole || sia maioricensi bonaruꝫ artiuꝫ || omnium insignito.

f. A_1 v.° — ❑| Liber ad lectorem.

f. A_2. — ¶ Prologus libri de lege christia=// na editi a Jacobo Olesia ciue maio // ricensi.

f. B_2 v.º — [Acaba l'obra.] ¶ Lamentationes mystice eiusdē // Olesię de quadruplici peste mūdi. Et primo de generali // Ambitiosorum perditione prima lamentatio.

f. B_4 v.º — ¶ Secunda lamentatio de nomi=// nalium perditione.

f. B_5 v.º — ¶ Tertia lamentatio de vanitate // astrologorum fata dicere volentium.

f. B_7. — ¶ Quarta lamētatio de Auerroi=// stis mystice / sed ad lr̄am de philosophorū doctrina scienti // fica determinatio ꝗ nulla ph'ia est vera nisi theologicata.

f. C_5. — ¶ Ad confictum supradictarū // festium Assurgentem defensorem.

f. C_5 v.º — Idem olesia ad suas lamētatiōes // ¶ Ite meę lachrymeę... // ¶ Explicit presens opusculū de le=// gis xp̄iane veritate a magnifico ia // cobo de olesia ciue maioricensi di=// serto virum editum : ꝛ si que offendi // cula interpremendo emanarūt : id // nō authori sed negligentie impres // soris imputetur. Parce lector qm̄ // ars nostra preceps : visus fallax.

f. C_6. — Valētie hispaniaꝝ. Anno dn̄i. m. d. xv. // iij. idus augusti. por Joannem iofre. // ¶ Errata in imprimendo.

f. C_6 v.º — [En blanc.]

Nombre de crítics i historiadors del lul·lisme, el Mut (Ed. 1841, vol. III, p. 73), el Costurer (p. 443), el P. Pasqual, el Bover, el Menéndez Pelayo *(Ciencia española*, vol. III, p. 190), sitúen el Jaume d'Olesa, un dels més eminents representants de la intel·lectualitat maliorquina del traspàs de la XV.ª centuria a la XVI.ª, dintre el nucli de seguidors de les idees lul·lianes. El Bover *(Biblioteca*, núm. 826), en enumerar les seves obres, en cita dues que es cataloguen tot d'una entre les d'escola lul·liana. Són, uns *Commentaria super arte Raymundi Lulli*, que existíen mss. a la Biblioteca del Convent de Mont-Sió a Palma, i una altra obra, dita *Fornax Jacobi Olesiae civis Balearici constructa in examinationem non omnium sed aliquorum errorum Petri Daguini pseudo Lulliste* i destinada, com se veu pel títol, a corretgir alguna heterodoxia del Pere de Gui. La primera d'aquestes obres, segons diu el cronista Mut, s'estampà. No sabem si és fe-faent la cita del cèlebre historiador de Mallorca, però, cas d'haver existit, de la impressió dels *Commentaria super arte Raymundi Lulli* se n'ha perdut totalment el rastre. L'esperit de les dues obretes impreses a Valencia, úniques entre les de l'Olesa que vegeren la llum en lletra d'estampa i que poden reclamar un lloc en nostra bibliografía, és evidentment lul·lià. Amb aquesta filiació les citava ja el Joàn Riera, en son cèlebre *Memorial*. Preferentment la darrera de les quatre *Lamentationes mysticae*, els quatre-cents seixanta sis versos de la qual estàn destinats a combatre com una de les quatre pestes del món, les doctrines dels filosops averroistes. Retreu el Bover (lloc citat) que en un passatge d'aquesta lamentació, en parlar de Ramón Lull li dóna el títol de sant. Aquests dos versos, que diuen:

«Aut per Aristotelis summas ascende reales
Aut divi Lulli dogmata Sancta lege»,

no foren coneguts del Costurer, ço que fa remarcar amb complacencia el Bover.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

COSTURER : p. 443. — BOVER : *Biblioteca*, núm. 828.

57

PARÍS — 18 de novembre — per Josse Bade — 1 vol. in 8.° — 28 ff. sense xifrar — signatures : a-c^8 d^4 — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — lletra rodona; títols gòtics — mides de la caixa : 144 × 92 mm.

In Rhetoricam isagoge (atribuïda).
Oratio exemplaris (atribuïda).
REMIGIUS RUFUS : *Antonio Bohero Epistola.*

f. a_1. — RAemundi Lulli Eremitę diuinitus // illuminati in Rhetoricem Isagoge // perspicacibus ingeniis expectata // [Marca del] Prelū Ascensianū // Vęnundatur in Ascensianis aedibus.

f. a_1 v.° — Remigius rufus candidus Aquitanus. Antonio bohero the=// saurario regio & Franciscus eius fratri carnotensi praeposito // ingenuis adolescentibus foelicitatem.

f. a_2. — [En gòtic.] Rhetorice // [En romans.] Ręmundi Lulli anachoritę diuinitus illuminati // in rethoricem Isagoge. IHESUS MARIA. // Deus cum tua ope & gratia incipit ars rhetorica...

f. d_2. — [En gòtic.] // Oratio exemplaris.

f. d_4. — Finis // Sub praelo Ascensiano ad XIIII Kalendas // Decembris : Anni huius. M. D. XV.

Les dues obres impreses en aquest recull no són de Ramón Lull. Ja el Pasqual féu notar que la *In Rhetoricam Isagoge (H. L. F.,* núm. 75) no era auténtica; el Salzinger no la menciona, i la *H. L. F.* no creu tampoc en la seva autenticitat : l'obra no és citada en els antics catàlegs. El mateix es deu dir de l'*Oratio exemplaris.* Qui les féu imprimir era el Josse Bade (1462-1535), un dels més cèlebres i entesos editors de París, que tenint afició a les obres del Lull, en publicà moltes, ja sol, ja ajudat pel Lavinheta, el Lefèbvre d'Etaples, o el Bouvelles.

En 1511 i 1514 publicà dues edicions successives de la *Vita R. Lulli* del Bouvelles, i en el període 1515-1521, arriben a set els reculls de diverses obres que estampà. A més de la correcció de les obres que publicava, cal tenir en compte algún pròleg i epigrama encomiàstic que ajuntà a ses edicions.

Els anys 1515-1516 representen el punt àlgid de la boga del lul·lisme a França, que era ensenyat públicament per Lavinheta, i que trobà en dos humanistes cèlebres, el Lefèbvre d'Etaples i el Josse Bade, dos editors entusiastes.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

ANTONIO : *Vetus,* vol. II, p. 128. — COSTURER : p. 382. — *Testimonia,* p. 81. — PASQUAL : *Vindiliae,* vol. I, p. 214. — PANZER : vol. VIII, p. 22. — *H. L. F.,* p. 251. — RENOUARD : vol. III, pp. 45 i 46. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona,* lletra B.

58

1516 PARÍS — 18 de febrer — per Josse Bade — 1 vol. in 8.° — 20 ff. sense xifrar — signatures : AB^8 C^4 — ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — lletra rodona; títols gòtics — gravat — mides de la caixa : 147 × 90 mm.

Liber lamentationis philosophiae o Duodecim principia philosophiae.

f. A_1. — [En gòtic.] // Duodecim principia Phi // [En romans.] // losophiae Remundi Lulli : quae & lamentatio seu expostula // tio philosophiae contra Auerroistas : & Physica eiusdem di // ci possunt // [Marca del] Prelū Ascensianū // [En gòtic.] // ❑ Venundatur Parrhisiis in officina Ascensiana.

f. A_1 v.° — ❑ Deus cum tua altissima sapientia & virtute // Incipit lamentationis philosophiae.

f. C_4 v.° — ❑ Ad laudem & honorem dei finiuit Raymūdus istum li // brum Parrhissii mense februarii Anno M. CCCX. Incarna // tionis domini nostri Iesu Christi. // Quem impressit Iodocus Badius ad XII. Kalēdas // Martias Anno ad calculū Romanū M. D. XVI.

El *Liber lamentationis philosophiae (H. L. F.*, núm. 55) fou acabat a París pel mes de febrer de 1311. És un manifest vehement, adressat a Felip *el Bell* de França. Els autors de la *H. L. F.* creuen equivocadament que la primera edició d'aquest llibre és la de 1518, essent així que aquesta no és altra cosa que una reimpressió de la de 1516.

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma.

RENOUARD : vol. III, p. 46. — FERET : vol. II, p. 148.

59

PARÍS — 20 de febrer — per Josse Bade — 1 vol. in 8.° — 20 ff. sense xifrar — signatures : AB^8 C^4 — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — lletra rodona — títols gòtics — gravat — mides de la caixa : 147 × 90 mm.

Metaphysica nova et compendiosa.

JOSSE BADE : *Bernardo Lavinhete Epistola.*

f. A_1. — [En gòtic.] // Remundi Lulli Eremitae // [En romans.] // celitus illuminati Metaphysica noua : & Philosophiae in // auerroistas expostulatio // [Marca del] Prelū Ascensianū. // Venundatur Parrhisiis in officina Ascensiana.

f. A_1 v.° — Iodocus Badi⁹ Ascensi⁹, Bernardo Lauinethe Theo=// logiae professori, & artis Lullianae interpreti acuttissi // mo. S. D.

f. A_2. — Deus cū tua altissima sapientia charitate e gratia in=// cipit metaphysica noua & compendiosa.

f. C_3 v.° — Impressit autē Iodocus Badius Ascensius Parrhisiis ad // decimum Kalendas Martias. anno eiusdē salutis ad suppu // tationē Romanā. M.D.XVI.

La portada d'aquesta segona edició de la *Metaphysica nova*, anuncía juntament l'*Expostulatio philosophiae in averroistas*, o sigui el *Liber lamentationis philosophiae*, i dóna a creure que les dues obres s'estamparen juntament. Mes no és així; el *Liber lamentationis philosophiae*, forma una edició completament apart de la de la *Metaphysica*, amb la circumstancia d'haver-se estampat dos dies abans. Això ha fet que nosaltres, malgrat ço que diu la portada, i sense tenir en compte el fet de què en gairebé tots els exemplars que hem examinat d'aquesta impressió hi hem vist al davant

la *Methaphysica*, les considerem com dos llibres diferents, i respectant rigorosament l'ordre cronològic, situem primer el *Liber lamentationis* (vid. núm. 58).

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Renouard : vol. III, p. 46. — Costurer : p. 376. — *Testimonia*, p. 7. — *H. L. F.*, p. 244. — Rogent-Durán : *Barcelona*, núm. 22.

60

París — 3 d'abril — per Josse Bade — 1 vol. in 8.° — 18 ff. xifrats en romans — signatures : A[8] B[10] — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — lletra rodona; títols gòtics — gravat — mides de la caixa : 147 × 90 mm.

Logica brevis et nova.
Tractatus de venatione medii inter subjectum et praedicatum.
Tractatus de conversione subjecti et praedicati per medium (atribuïda?).

f. I. — [En gòtic.] // Dialectica seu logica no=// [En romans.] // ua Venerabilis Eremitae Raymundi Lullii diligen // ter reposita : restitutis q̄ nuꝑ fuerant sublata. // Et additis Tractatu de inuentione medii. Item // tractatu de cōuersione subiecti & p̄dicati ꝑ me // dium per M. Bernardum Lauinhetam. // [Marca del] Prelū Ascensianū // [En gòtic.] // Venūdatur in edibus Io // doci Badij.

f. II. — Deus cū tua ꝑfectiōe īcipit logica breuis & noua.

f. IX v.° — Additio ex propia intentione de inuestigatione // medii inter subiectum & praedicatum. // Medium existens inter subiectū & praedicatū...

f. XI v.° — Finit cum gratia dei tractatus de Venatione medii.

f. XII. — Deus cū tua altissima sapientia charitate & virtute in // cipit de Cōuersione subiecti & p̄dicati ꝑ medium tractat⁹ // Quoniam opiniones crescūt quib⁹ intelle // ctus ē offuscat⁹...

f. XVIII v.° — Impressit autem Ascensius tertio nonas Aprilis // M. DXVI.

El *Tractatus de conversione subjecti et praedicati per medium (H. L. F.*, núm. 64), fou fet a París pel mes de juliol, i es troba citat en el Catàleg de 1311. El *Tractatus de venatione medii inter subjectum et praedicatum (H. L. F.*, núm. 65) no es troba citat en els antics catàlegs. La seva autenticitat no és, doncs, tan certa com la del seu parió, però, com diuen els autors de la *H. L. F.*, si no és de Lull és d'un servil imitador de son istil. Altrament, la seva falsa atribució no ha estat sostinguda per cap bibliògraf.

L'edició és pariona de totes les fetes pel Josse Bade.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Renouard : vol. III, p. 47. — Rogent-Durán : *Barcelona*, núm. 21.

61

Colonia — maig — pels fills de Quentell — 1 vol. in 8.° — 10 ff. sense xifrar — signatures : A[6] B[4] — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de tres mides — capitals d'impremta — mides de la caixa : 161 × 71 mm.

PERE DE GUI : *Ianua artis Raymundi Lulli.*

f. A¹. — Ianua artis Lulli. // Introductorium // admodum breue et succintum. // [En rodones.] // ad omnes sciētias. quod Ianua artis illuminati do // ctoris magistri Raymundi Lulli nūcupatur. In q̄ // quidem ianua artis agitur de rebus creatis & in=// creatis videlicet de Corporalib⁹ Spūalibus & Di // uinis. Hoc aūt vl' explicite vl' implicite intelligēdo.

f. A². — ¶| Clementissime deus cū tua gratia ꝛ auxilio Incipit liber // q̄ vocat' Ianua artis. excellētissimi mgr̄i Raymūdi Lulli // In noīe Iesu (in quo...

f. B⁴. — ¶| Hoc introductorium est ꝓpositū a reuerendo magistro Pe // tro Degui Mōtis albi. Presbytero seculari. et Inq̄sitore ge // nerali heretice prauitatis ꝑ totā Hispaniā. Correctū ꝟ per // Bernardū de Lauinheta artiū ꝛ theologie mgr̄m in Colo=// nia. ibidēqꝫ impressum in Officina litteraria ingenuoꝝ libe=// roꝝ Quentell. Anno M. CCCCC. xvi in Maio.

Darrera edició de la cèlebre obra del Pere de Gui, feta a Colonia a cura del Bernat de Lavinheta. L'activitat editorial d'aquest lul·lista tingué tres centres, en primer lloc Lió, després París i Colonia.

Exemplar de la Bibliothèque de la Ville de Lyon.

TORRAS I BAGES : p. 265. — *Testimonia,* pp. 20 i 43.

62

PARÍS — 13 de desembre — per Josse Bade — 1 vol. in 8.º — 174 ff. : 2 sense xifrar i 172 xifrats en romans — a ratlla tirada — 34 ratlles a cada pàgina — lletra romana — gravat — mides de la caixa : 152 × 93 mm.

Libre de Proverbis (text llatí).
Arbre de Philosophia d'amor : *Arbor philosophiae amoris* (text llatí).
JACQUES LEFÈBVRE D'ETAPLES : *Domino Alphonso ab Aragonia Epistola.*
JOSSE BADE : *Tetrastichon ad lectores.*

f. a_1. — [Gravat que representa Ramón Lull pregant, i al mig :] // Prouerbia Raemundi // Philosophia amoris // eiusdem // [Fora i assota:] // Iodocii Badii qui impressit tetrastichon. // Et cibus hic animi purgati pneumate sacro // ...

f. a_1 v.º — R. in Christo patri & domino domino Alphonso ab // Aragonia, Caesaraugustae & Valētiae archiepiscopo, // Jacobus Faber. S. D.

f. I. — Deus in virtute tua incipiūt prouerbia Raemundi.

f. CIX. — Deus ꝑpter tui amorē īcipit arbor philosophiaę amo // ris. Cuius hęc PRAEFATIO.

f. CLXXI. — In chalcografia Ascensiana : impensis eius & // Ioannis Parui. Ad Idus decembris. M. DXVI.

L'autenticitat de l'*Arbre de Philosophia d'Amor* (*H. L. F.*, núm. 40) no ofereix cap dubte, ja que el mateix Lull diu haver-lo escrit a París pel mes d'octubre de l'any 1298, durant la seva segona estada en aquella ciutat. Aquesta primera edició de la versió llatina la féu fer el Jacques Lefèbvre d'Etaples, que ja havía publicat altres obres doctrinals i místiques; l'endressà a l'Alfons d'Aragó,

arquebisbe de Saragossa i Valencia. Com gairebé totes les obres que publicà el Lefèbvre, l'*Arbre de Philosophia d'Amor* fou condemnat a requesta de l'Eymeric. Aquesta edició del *Libre de proverbis* i de la *Philosophia d'Amor,* és la darrera mostra de l'activitat lul·liana del Lefèbvre d'Etaples. El Josse Bade, que, juntament amb el Joàn Petit, la impremtà a ses despeses, posà a la portada un tetrastichon al·lusiu.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Renouard : pp. 14 i 48. — Antonio : *Vetus,* vol. II, p. 130. — Sbaraglia : p. 199. — *Testimonia,* p. 4. — Feret : vol. II, p. 151. — Obrador : *Libre de Contemplació,* vol. I, p. 151; *Arbre de Filosofia d'Amor,* Pròleg, p. XII. — Rubió : *Sumari,* pp. 295 i 296. — *H. L. F.,* pp. 203 i 210. — Rogent-Durán : *Barcelona,* núm. 23.

63

Roma — per Jaume Mazochi — 1 vol. in 8.º

Ars juris.

Com diuen els autors de la *H. L. F.,* Ramón Lull escrigué dues obres, que nomenà *Ars juris;* ço que es veu ja en el Catàleg de 1311, que les retreu amb el nom d'*Ars juris* i *Alia ars juris.* De les dues, la que s'estampà és la que comença : «Quoniam vita hominis brevis est et scientia juris multum prolixa» (*H. L. F.,* núm. 73). La seva edició princeps, que és la que a Roma féu el Jaume Mazochi, no l'hem vist. Sabem, però, que es troba en la Biblioteca Real de Munic, registrada amb la signatura «4. Jur. In 38s» i és per això que la seva existencia no ens ofereix el més petit dubte.

Brunet : vol. III, p. 1233. — Panzer : vol. VIII, p. 257. — *H. L. F.,* p. 251.

64

Roma (?) — 1 vol. (?).

Libellus de conservatione vitae (atribuïda?).

Els autors de la *H. L. F.* diuen que el *Libellus de conservatione vitae* (núm. 91) no és fet segons els mètodes ordinaris de Ramón Lull, i l'Antonio cita també aquest llibre com dubtós. En efecte, no es troba citat en cap dels antics catàlegs. Nosaltres no hem vist aquesta edició, de la que parlem referint-nos a la *H. L. F.,* encara que no creiem en la seva existencia. Els autors de la *H. L. F.* no diuen si l'han vista, o, en cas negatiu, d'on han tret la cita, però, com en casos anàlegs, es pot presumir, amb garantíes de certesa, que parlen referint-se al Nicolau Antonio. Ara bé : aquest bibliògraf (*Bibl. Hispana Vetus,* vol. II, p. 138) diu : «*De conservatione vitae humanae* in cuius fine sic legitur : *Explicit lib. Raym. Lulli. De conserv. vitae humanae, Romae M. DXVI. die XVII. mensis Octobris.* M. S. ibidem in iisdem libris cod. 185. Fuit & in Bibliotheca Cardin. Carpensis.» D'aquestes paraules, ens sembla evident que es desprèn que el Nicolau Antonio parla d'un ms. L'error que patiren els autors de la *H. L. F.* és anàleg al del Haebler, quan parla d'un incunable del *Libre de cavayleria* (vid. pàg. 26).

Antonio : *Vetus,* vol. II, p. 138. — *H. L. F.,* p. 261.

65

1517 Lió — 11 de maig — per Jaume Marechal — 1 vol. in 8.º — 128 ff. : 4 sense xifrar i 124 xifrats en romans — signatures : A⁴ B - Q⁸ R⁴ — a dues columnes — 59 ratlles a cada columna — lletra gòtica de tres mides — gravats — mides de la caixa : 150 × 90 mm.

Ars generalis ultima.

BERNARD DE LAVINHETA : *Annotationes in artem magnam.*

LAURENTIUS THEOBALDUS CENOMANUS : *Epigrammatum ad lectorem.*

Oratiuncula ad Beatum Raymundum Lull.

f. A_1 — [A dues tintes:] // Illuminati sacre pagi // ne ꝑfesoris amplissimi magistri // Raymundi Lull. Ars magna ge= // neralis et ultima : quarucūnque ar= // tium ꝛ scientiarum ipsius Lull, assecutrix et // clauigera : ꝛ ad eos aditum faciliore prebēs : // ante hac nunꝯ arti impressorie enūctius cō= // mendata : ꝛ per magistrum Bernardum la // Uinheta artis illius fidellissimū interpretē // elimata. Una cum figuris suo situ decenter // intextis et totius operis enucleatiuis Incer // tis preterea cuilibet parti capitulo et rubri // ce titulis et annotationibus : adicto indice // alphabetico siue repertorio, sententias ele // ctiores cōplectente : ad folia remisiuo. // [Marca de l'editor.] // Cum gratia et privilegio.

f. A_1 v.º — Laurentii Theobaldi Cenomani super do=// xis huius artis A Raymundo Lullio nullius // lingue / nullius ve artis diuinitus experte ex=/ cogitate : ad lectorem epigrammatum. // Hic quid messis habet lector decocte libellus.

f. A_{11} — ¶ Artis magne generalis ꝛ vltime Raymūdi Lull. doctoris famossissimi // Index Alphabeticus.

f. A_4 — FINIS TABULE.

f. A_4 v.º — Ars ista magna : generalis ꝛ vltima : incepta fuit a Bea // to Raymundo : Lugduni super Rhodanū mēse no // uembris. Anno domini: .M.cccv. Et finita ab ipso in // ciuitate Pisana in monasterio sancti Dominici ad // laudem ꝛ honorē dei : mense martij. Anno domini .M.cccviij. // incarnationis domini nostri iesu christi : ꝛ sit ei commendata et // beate virgini Marie matri eius AMEN. // [En rodones:] // AD BEATVM RAYMVNDVM // LVLL. ORATIVNCVLA. // Ad te martirij palmam remunde gerentem // ... // [En gòtic:] // ¶ Inscriptio artis magne a Beato Ray= // mundo Lull edita. // ¶ Deus cum tua summa perfectione : incipit ars generalis vltima.

f. j. — Illuminati doctoris ma // gistri Raymundi Lull. // Ars magna generalis ꝛ // vltima. // Quoniam multas artes fecimus generales...

f. cxxiiij. — ¶ Illuminati viri magistri Raymundi Lull. sacre pagine // profesoris amplissimi ars magna : generalis et ultima : quarū= // uis aliarum artium et scientiarum eiusdem Lull enucleatiua : // cum cottationibus marginalibus et tabula siue indice : finē au= // spicata est optatum Lugduni per Jacobum Marechal Calco // graphum : sumptibus vero Simonis Vincent fidelis bibliopo // le Anno verbi incarnati M. ccccccxvj. quinto idus mayas. // Registrum huius operis // ... // [En rodones:] Me dedit in lucem multos lauinhete per annos // Desertam doctis undiq̃ liuor obest // Grata sophocleis fueram doctoribus olim // Sorbonicis : esse rursus habere peto. //

f. cxxiiij v.º — [Marca de l'impressor : Sant Pere i Sant Pau aguantant un drap amb la faç de Crist i les inicials P. V.]

El Bernat de Lavinheta, que havía fet estampar a Lió l'*Art breu* en 1514, fa estampar en 1517 l'*Ars generalis ultima,* amb anotacions marginals i taules copioses. Aquestes dues edi-

cions, que nosaltres sapiguem, són les úniques que es feren a Lió d'aquestes obres. Però els bibliògrafs no estàn d'acord en aquest punt. La *H. L. F.* (p. 236) cita una edició de l'*Art breu*, Lió 1518; el Feret (*La Faculté de Théologie de Paris*, vol. III, p. 141), una *Ars generalis ultima* del mateix any i lloc; i finalment, el Nicolau Antonio (*Bibl. Hispana Vetus*, vol. II, p. 126) i el Hurter (vol. II, p. 474) parlen d'una *Art breu* «Cum Arte generali», feta també a Lió l'any 1517. No podem creure en aquest nombre fantàstic d'edicions, així és que ni tampoc en fem de cada una un número apart, creient que es tracta de confusions amb les que nosaltres hem descrit : l'*Art breu* de 1514, i l'*Ars generalis ultima* de 1517, que a nostre judici són les úniques que s'han fet.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Brunet : vol. III, p. 1233. — Panzer : VIII, p. 318; IX, p. 315. — Antonio : *Vetus*, vol. II, p. 140. — Costurer : pp. 53 i 445. — Menéndez i Pelayo : *Ciencia*, vol. III, p. 191. — Bover : *Bibliografia*, p. 67. — *H. L. F.*, p. 237. — Rogent-Durán : *Barcelona*, núm. 24.

66

1518 Valencia — 12 de gener — per Joàn Vinyau — 1 vol. in 8.º — 22 ff. sense xifrar — signatures : AB^8 C^6 — a ratlla tirada — 38 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de dues mides — gravat — mides de la caixa : 155 × 112 mm.

Ramón Astruch de Cortyelles (?) : *Liber conceptionis virginalis.*
Rafel Gerald : *Epistola Seraphino de Cintillis.*
Bernat Torrents : *Epigramma in laudem virginis Mariæ.*

f. A_1. — Liber de conceptu virginali in quo ipam // dei matrem purissimā sine aliqua originalis peccati labe esse con=// ceptam rationibus necessarijs patet.·. // [Un gravat representant la Verge María, i als costats, verticalment:] // Nec dum erant abyssi // Et ego iam concepta eram. // [Més avall un escut, i a cantó i cantó:] // En ego cintillis // scutū ꝑ virgine ꝑsto // Contra hostes // ꝑsto bella ꝑare suos.

f. A_1 v.º — ¶ Raphaelus Geraldus Tarraconensis Specta // bilissimo Domino Seraphino de Cintillis dignis // simo Oliuę Comiti. S. D.

f. A_2. — Jesuchriste gl'iose in quo vniversi creati // nobilitas ac perfectio ꝑsistunt vnite. ꝛ vt laudibus ꝛ honore ma=// tris tue conceptus valeat a tuis fidelibus venerari : q̄ quidem pro // tui sacratissima incarnatiōe preordinata extitit anteꝯ adā creas // ses. placeat tibi benigne saluator illuminare indignum famuluꝫ // tuum vt te amando ꝛ diligendo disputationeꝫ incipiat secularis // ꝛ iacobita. // ¶ De prologo.

f. C_5 v.º — Explicit liber secularis disputātis de cō // ceptu virginali in ciuitate Auinionensi in // ecclesia Jacobitarum cum quodam cano // nista ꝛ cum alio iacobita. Canonista ade // rens Seculari conuersus est ad veritatem // conceptus virginis : Jabobita vero in pra // ua remansit oppinione contra virginis cō // ceptum ꝛ male pro eo ꝛ sequentibus auꝫ. // Impressum per Johannē vinyau vicū cō // morantem virginis Marie sub titulo gra // tie in ciuitate Valentina. Impensis vero // Raphaelis Geraldi Tarraconensis duo // decima mensis Januarij. Anno dñi mille // simo quingentesimo. xviij.

f. C_8. — Bernardi torrentis Tarraconen // sis in laudem virginis Marie et // huius pariter diuini opusculi epi // gramma.

f. C_6 v.º — [En blanc.]

Segona edició del *Liber conceptionis virginalis* (vid. núm. 16), feta a Valencia per cura del Rafel Gerald, de Tarragona. En la portada hi ha el dístic que féu suposar a l'Alva que l'obra era original d'un tal Centelles, i al vers del mateix foli, consta explícitament l'endressa que l'editor féu del llibre al Serafí de Centelles, ço que, com diu el Nicolau Antonio, prova abastament la infundada presumpció de l'Alva. Al darrera d'aquest imprès hi ha uns versos del Bernat Torrents a llaor de la Mare de Déu i del *Liber Conceptionis virginalis*.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 135. — HURTER : vol. II, p. 474. — SALVÁ : núm. 3937. — SERRANO: pp. 589 i 590. — *Catalogue Heredia*, núm. 4017. — *H. L. F.*, p. 257. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, lletra C.

67

PARÍS — 1 d'abril — per Josse Bade — 1 vol. in 8.º — 20 ff. sense xifrar — signatures: AB^8 C^4 — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — lletra romana — mides de la caixa : 147 × 90 mm.

Liber lamentationis philosophiae o Duodecim principia philosophiae.

f. A_1. — Duodecim principia Phi // losophiæ Ręmundi Lulli : quæ & lamentatio seu ex postula=// tio philosophiæ contra Auerroistas : & Physica eiusdem di=// ci possunt. // [Marca del] Prelū Ascensianū. // Vænundatur in ædibus Ascensianis.

f. C_4. — ❑ Ad laudem ꝛ honorem dei finit Raymundus istum li=// brum Parrhisii mense februario Anno M. CCC. X. Incarna=// tionis domini nostri Iesu Christi. // Quem impressit Iodocus Badius ad Kalē. April // Anno. M. D. XVIII.

Reimpressió de l'edició de 1516 (vid. núm. 58), feta també pel Josse Bade. No l'hem pogut veure; en donem la descripció que en fa el Renouard (*Bibliographie des impressions et des œuvres de Josse Bade*, III, p. 46). El mateix autor cita com a únic exemplar que coneix el de la Biblioteca Universitaria de Gand.

RENOUARD : vol. III, 46. — *H. L. F.*, p. 242.

68

PARÍS — 3 d'abril — per Josse Bade — 1 vol. in 8.º — 18 ff. xifrats en romans — signatures : A^8 B^{10} — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — lletra romana — mides de la caixa: 147 × 90 mm.

Logica brevis et nova.
Tractatus de venatione medii inter subjectum et prædicatum.
Tractatus de conversione subjecti et prædicati per medium (atribuïda?).

f. I. — Dialectica seu logica no // ua Venerabilis Eremitæ Ræmundi Lulli diligenter repo=// sita : restitutis quæ nuper fuerant sublata. // Et additis Tractatu de inuentione medii. Item Tractatu // de conuersione subiecti & præ-

dicati per medium per M. // Bernardum Lauinhetam // [Marca del] Prelū Ascensianū // Venūdatur in edibus // Jodoci Badij.

f. I v.° — [En blanc.]

f. II. — [Comença el text.]

f. XVIII v.° — ¶ Ad laudem ꝛ honorē domini nostri Iesu Christi ꝛ bea=// tissimæ Mariæ semper virginis matris eius finiuit Raymū=// dus istum librum. Parrhisii anno. MCCC.X. incarnatiōis // domini nostri Iesu Christi. Mense Iulio // Impressit autem Ascensius tertio nonas Aprilis // M. D. XVIII.

Reimpressió de l'edició de 1516 (vid. núm. 60). Donem d'aquest llibre, que no hem vist, la descripció que en fa el Renouard (III, pp. 47 i 48). Cita com a exemplar conegut el de la Biblioteca Universitaria de Gand.

Renouard : vol. III, pp. 47 i 48.

69

Alcalá — 27 d'octubre — per Arnau Guillem Brocar — 1 vol. in 8.° — 14 ff. sense xifrar — signatures : A^8 B^6 — a una i dues columnes — 48 ratlles a cada columna — lletra gòtica de dues mides; algún troç en rodones — caplletres d'impremta — gravat — mides de la caixa : 158 × 103 mm.; amplada de la columna : 50 mm.

Logica parva (atribuïda?).

f. A_1. — [Un escut cardenalici.] // Logicalia parua illu // minati Doctoris Raymundi Lulli. [La primera ratlla en lletra gòtica, i la segona en rodona.]

f. A_1 v.° — Pax tyronibus in dyalectica. [Escrit en lletra rodona.]

f. A_2. — Dyalectice ītro // ductiones Illuminati doctoris ꝛ // martyris Raymūdi Lulli. // Gratia ꝛ illustratione diuina pullulat ar // bor sciētę logicalis. // Cui⁹ fruct⁹ est verū ꝛ // flm̄ cognoscere ꝛ unū ab altero discernere. // Logica est ars ꝛ sciētia cū // qua verū ꝛ flm̄ rō // cinādo cognoscun // tur ꝛ unū ab altero // dicernit' verę eligē // do ꝛ flm̄ dimittēdo // Cui⁹ principia specifica sunt tria : scilicet // terminus : propositio ꝛ argumentatio // De radicibus arboris // terminus est dictio significatiua ex q̄ // ꝑpō cōstituit'. Est aūt terīus ī ꝑpōe // sb̄ʒ : ꝑdicatū vel ꝑs eoꝝ : copula vel signū. // Prīo terīus diuidit' in terīm cathegore // maticum ꝛ sincathegorematicum.

f. B_8. — ¶ Nunc p̄mū impressum in celebri Aca // demia Cōplutēsi : in officina laudatissimi // Chalcographi Arnaldi Guillermi Bro=// carij. Anno ab ortu salutis nr̄ę M. D. // XVIIJ. in vigilia aꝑlorū Symonis ꝛ Iudę.

Aquesta terça *Logica* que el Nicolau Antonio i la *H. L. F.* (núm. 58) nomenen *parva,* per distingir-la de la *brevis et nova,* amb la qual podría fàcilment confondre's, donada la similitut dels inciptis respectius, és d'autenticitat dubtosa. Ni els catàlegs antics, ni el del Salzinger la nomenen. La forma d'exposició sembla una amplificació de la *Logica brevis et nova,* i possiblement obra del Nicolau de Pax, qui primer la féu imprimir a Alcalà. Aquest Nicolau de Pax fou a Alcalà ço que el Proaza a Valencia, l'introductor del lul·lisme. En 1508, quan el Cardenal Cisneros inaugurà la Universitat Complutense, cridà al mallorquí Nicolau de Pax, perquè hi ensenyés la doctrina lul·liana. Entre sos companys de mestratge hi havía el cèlebre Pere Ciruelo, de qui més endavant parlarem com autor d'una obra sobre el lul·lisme. La tasca lul·lia-

na del Pax és molt grossa. Prescindint de la col·laboració que prestà al Proaza en l'edició del recull que estampà a Valencia en 1515 (vid. núm. 53), i de les traduccions, edicions i obres originals de què parlarem més endavant, hem de fer constar que és autor d'uns *Commentaria super artem divi Raymundi Lulli*, dels quals parla el Mut, i que el Bover suposa que existeixen a la Biblioteca d'Alcalà, juntament amb altres obres manuscrites. Ademés, com ja hem indicat, és molt probable que aquestes *Dialecticae introductiones* siguin obra seva. L'edició va endressada al Cardenal Cisneros.

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 128. — COSTURER : p. 47. — SBARAGLIA : p. 198. — CATALINA : núm. 34. — *H. L. F.*, p. 243.

70

VENECIA — per Segimón Grimm — 1 vol. in 4.°.

Liber de secretis naturae seu de quinta essentia (atribuïda).

Segona edició d'aquest llibre tantes vegades imprès. Encara que no l'hem vista, no dubtem de la seva existencia; treiem del Nicolau Antonio les noticies transcrites, poc abundants, però a nostre judici correctes. Segurament es tractarà d'una reimpressió de la de 1514, feta també a Venecia (vid. núm. 50).

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 137. — *H. L. F.*, p. 282.

71

AUGSBURG.

Liber de secretis naturae seu de quinta essentia (atribuïda).

Com se veu, l'any 1518 es feren dues impressions del *Liber de secretis naturae*, una a Venecia i l'altra a Augsburg. Aquesta darrera, no l'hem vista, però sabem que es troba en la Königlichen Universitäts-Bibliothek de Göttingen, en la Kaiserliche Universitäts-u. Landesbibliothek de Strasburg i en la de Munic, on està registrada «4. alch. 49d». Per aquest motiu és temerari posar en dubte la seva existencia.

PANZER : vol. VI, p. 151.

72

VENECIA (?).

Ars cabbalistica o **Opusculum de auditu cabbalistico** (atribuïda?) (?).

El Panzer és l'únic bibliògraf que parla d'aquesta edició, primera de l'*Ars cabbalistica (H. L. F.*, núm. 87). La seva existencia és, doncs, per nosaltres, una mica dubtosa, malgrat que l'autoritat del Panzer és un argument de pes. L'opúscul imprès, té tot l'aire d'ésser apòcrif. La *H. L. F.* fa notar que s'hi cita un tractat *de conditionibus figurarum et numerorum* que no és de Ramón Lull, i el P. Pasqual afegeix que l'estil de l'obra no és pas el que usa correntment el Beat mallorquí. Per fi, l'obra no és retreta en cap dels antics catàlegs.

PANZER : vol. VIII, p. 444.

73

1519 Alcalá — 14 d'agost — per Arnau Guillem Brocar — 1 vol. in 8.° — 32 ff. sense xifrar — signatures : A-D[8] — a una i dues columnes — 42 i 50 ratlles a cada columna — lletra gòtica de tres mides — caplletres d'impremta — gravat — mides de la caixa : 150 × 100 i 159 × 104 mm.; amplada de la columna : 50 mm.

Novell libre de anima racional : *Liber de anima rationali* (text llatí).
Nicolau de Pax : *Epistola Domino Joanni Ruffo.*
— *Vita divi Raymundi Lulli.*

f. A_1. — Cui voluere simul deus ꝛ natura fauere // Prospera constantis signa dedere Rotę. // Oraꝯ purpureo resplendens aurea campo // Non nisi quid magnum significare potest // [Un escut cardenalici.] // Illuminati Doctoris ꝛ Martyris Raymundi Lulli. // Opusculum // De Anima Rationali : // Et vita eiusdem Doctoris.

f. A_1 v.° — Nicolaus de Pax patricius Maioricē // sis illustri ac Reuerendissimo Dño. D. Joanni Ruffo Theodolo // Foroliniensi miseratione diuina Archiep̄o Consentiuo ꝛ // in Regnis Hispaniarum Nuncio ꝛ Collectori gene // rali apostolico meritissimo humi // lem reuerentiam — [Datada a Alcalà, diada de Santa Pràxedes de 1519.]

f. A_4. — Uita diui Raymundi Lulli. Docto // ris illuminati ꝛ Martirys [sic].

f. A_6 v.° — Raymundi Lulli // Doctoris illuminati ꝛ Martyris. // ¶ Deus cum tua virtute incipimus no=// uum librum de anima rationali. // QVoniaꝫ aīa rōnalis.

f. D_6 v.° — ¶ Deo gratias. // [Segueixen les errades.]

f. D_7. — Absoluto libro / reuerendissime Antistes / quū hec duo folia superessent : // hosce meos versiculos / quos alioquin tue. d. mittere cupiebam / adieci / na // turam imitatus / que nullum vacuum esse permittit. // Nicolai de Pax patricij Maioricēsis Epitaphiū pro Sar // cophago ... Reue // rēdissimi atꝯ illustriss. dñi sui. d. Francisci Ximenes de Cis // neros...

f. D_7 v.° — Eiusdem Nicolai epigramma positum // in primis exequijs inuictissimi ꝛ christia // nissimi Regis nostri Ferdinandi Quin // ti / ...

f. D_8. — ¶ Correctum est hoc opus de anima rationali cū // duobus vetustissimis exemplaribus ꝛ impressum // in celebri vniuersitate complutensi : industria Ar=// naldi Guillermi Brocarij solertissimi Calchogra=// phi / Anno salutis nostrę .1519. In vigilia assum // ptionis dñę nr̄ę beatę Mariaę virginis ꝛ mr̄is dei.

El *Novell libre de anima racional (H. L. F.,* núm. 44) porta en aquesta edició i en la de Maguncia la data Roma, 1294. És un error que ja assenyalà el P. Pasqual, fan remarcar els autors del vol. XXIX de la *H. L. F.*, i l'evidencia del qual és indubtable : s'hi parla de dues obres de data posterior (1295 i 1296). La data correcta és potser la que es troba a la fi d'un text català de Munic : 1296, vigilia de Sant Joàn Babtista. Davant d'aquesta edició hi estampà el Pax la *Vita Raymundi Lulli,* que és cronològicament la segona biografía impresa, feta vuit anys després de la del Bouvelles, segurament aprofitant-ne elements, ja que, com es veurà més enda-

vant, ambdós biògrafs estigueren en relació epistolar. A més de l'adressa al Nunci i Colector general apostòlic, posà el Pax, a la fi del llibre, un epitafi per la tumba del Cardenal Cisneros i un epigrama a les exequies de Ferràn *el Catòlic*.

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma.

DAÇA : p. 279. — ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 129. — COSTURER : pp. 47 i 379. — SBARAGLIA : pp. 199 i 202. — PASQUAL : *Vinditiae*, vol. I. p. 3; *Examen*, vol. I, pp. 80 i 81. — FABRICIUS : vol. IV, p. 574. — *Testimonia*, p. 3. — CHEVALIER : vol. II, núm. 3893. — MENÉNDEZ I PELAYO : *Ciencia*, vol. III, p. 190. — BOVER : *Biblioteca*, núm. 896. — *H. L. F.*, pp. 65 i 215.

74

Sense nom de lloc — 1 vol. in 8.° **1520**

Liber de secretis naturae seu de quinta essentia (atribuïda).

Quarta edició d'aquesta obra, que igual que la segona (vid. núm. 70), no hem aconseguit veure. Treiem de la *H. L. F.*, la imprecisa indicació que en donem, sense atrevir-nos a assegurar la realitat de la seva existencia, i sense tampoc impugnar-la obertament.

H. L. F., p. 282.

75

PARÍS — 15 de març — per Josse Bade — 1 vol. in 8.° — 56 ff. xifrats en romans (XLVIII + VIII) i repartits en plecs de 8 fulls — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — lletra rodona — títols gòtics — gravat — mides de la caixa : 147 × 94 mm. **1521**

NICOLAU DE PAX : *Epistola Carolo Bouillo.*

CHARLES DE BOUVELLES : *Responsiones ad novem quaesita Nicolai Paxi.*

f. I. — AETATUM // mundi Septem supputatio, per Carollum Bovillum // Samarobrinū, ad Franciscum Molinū virū clarissi. // & Regiorū eleemosynarum principem. // [Marca del] Prelū Ascēsianū // Venundatur Iodoco Badio Ascensio.

f. XLVIII. — Libelli de Septem Mundi ętatibus seu temporum in // teruallis finis. Editi in Samarobrina diui Quintini, // anno domini Millessimo Quingentessimo vigesimo, // Vigilia dominicae Natiuitatis.

f. XLVIII v.° — [En blanc.]

f. I. — EIVSDEM CA // rolli Bouilli Samarobrini Respōsiones ad nouē que=// sita Nicolai Paxii Maioriceñ. seu Balearici in arte // Lullistarum peritissimi. // [Marca del] Prelum Ascēsianū // Venundatur cū superiori opusculo Iodoco Badio.

f. I v.° — [En blanc.]

f. II. — Nicolaus Paxius Maioricensis, cultissimi & sermo=// nis & ingenii viro: Carolo Bouillo. S.

f. VIII. — ... Vale. // Ex nostra Samarobrina Veromāduorum, decimaoctaua No=// uembris. 1514. // Apud Badii, ad eidus [sic] Martias. An. MDXXI.

f. VIII v.° — [En blanc.]

Aquestes *Responsiones* a les preguntes fetes pel Nicolau de Pax, prova el que dèiem adés (vid. núm. 73) respecte les relacions existents entre ell i el Charles de Bouvelles. La carta dirigida pel mallorquí al biògraf francès no la incloeix el Bover en el Catàleg de les obres del Nicolau de Pax contingut en la seva *Biblioteca de escritores baleares* (núm. 896). Aquesta edició de les *Responsiones* és la darrera aparició que fan en el camp de la bibliografía impresa de Ramón Lull el Charles de Bouvelles i l'editor Josse Bade.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

PANZER : vol. VIII, p. 70. — *H. L. F.*, p. 65.

76

VALENCIA — 30 de maig i 12 de juliol — per Joàn Jofre — 1 vol. in fol. — 160 ff. : 8 preliminars sense xifrar i 152 foliats en romans — signatures : $+^{8}$ A-O^{8} RS^{6} T^{12} — a dues columnes — 43 ratlles a cada columna — lletra gòtica de tres mides — gravats — mides de la caixa: 202 × 142 mm.

Blanquerna (versió valenciana de JOAN BONLLABI).

Libre de Oracions e Contemplacions del enteniment en Deu (versió valenciana de JOAN BONLLABI).

JOAN BONLLABI : *Epistola proemial contenint la vida del il-luminat doctor i martir mestre Ramon Lull.*

— *Epigrama als lectors.*

BEAT RHENANUS ALSATICUS : *Epigramma ad lectores.*

JOAN ANGEL : *Carmen super arma redemptoris Jhesu-Christi.*

— *Carmen super artem contemplationum et libellum orationum et contemplationum intellectus in deum.*

f. $+_{1}$. — [Fòra de la caixa i en vermell.] // ¶ Ab gracia i preuilegi : // [En mig d'un frontis barroc, que és una arcada apoiada damunt dues columnes que descansen en un sòcol, exornat tot amb profusió, i en vermell :] // ¶ Blãquerna : qui trac=// ta de sinch estaments de persones : de Matri=// moni : de Religiõ : de Prelatura : de Apostoli=// cal senyoria (la qual es en lo pare sanct : y en los // Cardenals) y del estat de vida Hermitana con // templatiua / debax e los quals son conten=// guts. Hordenat ꝑ lo Illuminat doctor : y mar // tir mestre Ramon Lull. Traduit: y corretgit a // ra nouament dels primers originals : y estam=// pat en llengua Valenciana. // Ab lo Libre de oracions : y contemplaciõs del // enteniment en deu / fet per lo matex doctor.

f. $+_{1}$ v.° — [Un gravat.] // ¶ Beati Rhenanī Alsatici ad lectores epigramma.

f. $+_{2}$. — [En mig d'una orla i en vermell:] // ¶ Epistola ꝑemial del .R. // mossen Joã Bõlabij Catala nat̃al d' Rocafort d' q̃ralt // mr̃e ẽ arts : y p̃uere / sobre d' la p̃sẽt obra cõtenīt la vida d' l // illũinat doctor y martyr mr̃e Ramõ lull auctor d'lla / Di // rigida al magnifich : y R. S. mossẽ Gregori Gẽouart // Canõge d' la seu d' Mallorca / doctor ẽ theologia : y p̃di // cador singularissim.

f. $+_{4}$. — Segueix la Taula d' la p̃sent obra.

f. $+_{8}$ v.° — [Un gravat que ocupa tota la plana.]

f. I A_{1}. — [Dins d'una orla, en vermell i a ratlla tirada:] ¶ Senyor deu glorios : hu en essen=// cia y tres en persones : a llaor y hon=// rra vostra ab la vostra gra-

cia : virtud : y benediccio : començа lo libre de // Euast y de Aloma : e de Blanquerna son fill : lo qual es fet per intencio // que los homens agen de amar : entendre : recordar : e servir a vos : com a // ver deu. Senyor y creador : que sou de totes coses.

f. CXXXX. — [Acaba l'obra. Més avall, al mig de la plana :] // ¶ Diu lo traductor // de la obra a tots los lectors. // [Segueixen tres quartetes. Després, a tota l'amplada de la caixa:] // ¶ A laor : y gloria d' la sanctissima Tri // nitat la qual es principi medi : e fi ultim de totes coses. Y a hōra : y llaor de // la sacratissima humanitat assumpta del fill d' deu. Y d' la humil verge : y ma // re sua .S. Maria: reyna dels angels : aduocada dels pecadors : y senyora // nostra. Per anunciar noua benedicció : y alegria de tots los sancts de pa // rais. Especialment els molt triumphals : y exellents sancts lo archan=// gel sanct miquel .S. Johan Babtista y. S. Johan euangelista. Fon es // tampada la present obra en la insigne y molt noble ciutat de Valencia : en // casa de mr̄e Johan Joffre stāpador prop lo moli d' la Rouella. A despeses // del magnifich : y molt Rn̄d senyor mossē Gregori Genouart Canōge d' la // seu de Mallorca doctor en theologia : y predicador singularissim. Ab gra // cia y priuilegi de no poderse tornar a estampar dins sis anys : ni vendre la // ningu impresa de altra part ꝛc. sots les penes en aquell largament contē // gudes. E acabas de estampar lo vespre abans de la celeberrima : y molt ale // gre festa del corpus : que fon a .xxx. de Maig. Any. Mil. D.xxj.

f. CXXXX v.° — ¶ Joannis Angeli super arma // redemtoris Jesu-Christi Carmen // [Segueixen cinc dístics.] // ¶ Super artem contēplationū // que preiascent : et libellum orationum ꝛ contēplationum in=// tellectus in deū eiusdem Raymundi : qui subsetq̄tur Carmen // [Segueixen tres dístics]

f. CXLI. — [Se repeteix el frontis del foli +1, i al mig es llegeix, també en vermell :] // ¶ Libre d'oracions : y cō // templacions del enteniment en // deu : compost per lo Illuminat // doctor : y martyr mestre Ramon // Lull. Traduit : y corregit ara no // uament dels primers originals // en lengua Valenciana.

f. CXLI v.° — [Un gravat representant a R. Lull agenollat, pregant. Del cap li surten tres a manera d'arbres, sostenint quiscún una figura simbòlica. Els dos sobirans representen l'Enteniment i la Memoria, el més jussà la Imaginativa. Del cor ne creix un altre, tan enlairat com els dos primers, que és la Voluntat. Assota es llegeix :] // ¶ Figura ymaginaria d' la eleuacio : que te // nen les tres potencies racionals de la anima a les altres corporals : y la ymaginati // ua a les potencies sensitiues // dins l'home / contemplant aquell en deu. Y com entressi // se distinguexen per propijs actes : orguens : y objectes : segōs q̄ desi representa esta // ymage : o figura del Illūinat doctor : y martyr mestre Ramon Lull, auctor de la pre // sent obra.

f. CXCII. — [Adins una orla, igual a la del foli +2, es llegeix, a ratlla tirada i en vermell :] ¶ Senyor deu glorios : qui sou primera causa : y nosaltres vostres efectes, / perque // vostres excelents dignitats sien conegudes : y ama=// des : lo huma enteniment per vostra gracia : y virtut : se // exalça ab ton son poder a coneixer aquelles : e la volun=// tat les desliga a amar : y seruir en la exaltacio del enteni=// ment : y la memoria recordarles. E perço un home de=// fectiu e peccador en la vostra gracia : y benediccio con // fiant / fa aquest libre: lo qual es dit // Libre de oracions : // y contemplacions de enteniment.

f. CLI v.º — Laus deo // ¶ A llaor : y gl' ia de nostre senyor deu : y util de la republica : y de tots los qui // legiran en ella fon correcta : y acabada // de estampar la presenta obra (ab dos // originals tant solament : perque mes // lauos no sen trobaren) lo dia de Sant // Nabor : y de sanct Foelix : martyrs glo // riosos de Valēcia : a casa de mestre Jo // han Joffre estampador prop lo molí // dena Rouella : a. xij. de Juliol. 1521.

Aquesta edició és notable per diferents conceptes. En primer lloc, és la primera impressió sencera del Blanquerna (hem vist en el núm. 35 que la versió llatina de la seva cinquena part, el *Libre de amic e amat,* l'estampà a París el Lefèbvre d'Étaples, l'any 1505), i després és la primera que trobem impresa en llengua vulgar. Marca, doncs, una fita important en la historia de la impressió de les obres de Ramón Lull, car, com hem dit abans (vid. pàg. 27), no és certa l'existencia d'una impressió del *Libre de cavayleria,* durant la quinzena centuria. Ademés, el seu mèrit tipogràfic és superior : la portada amb el frontis barroc i a dues tintes, els gravats nombrosos, el format, tot contribueix a fer-la interessant tipogràficament. Malhauradament el seu mèrit literari és nul. Mn. Joàn Bonllabi, prevere, i natural de Rocafort de Queralt, que traduí el *Blanquerna,* «en esta lengua valenciana bastarda», com ell mateix diu, afollà el text primitiu, malmetent la sintaxis i plagant-lo de castellanismes. Del que hem dit, resulta que és falsa l'afirmació de l'Antonio, el Torres Amat i altres bibliògrafs, quan diuen que el Bonllabi traduí el *Blanquerna* del llatí, essent així que es limità a alterar, modernitzant-les, les formes d'un original català. Malgrat això, no cal ésser massa severs amb la feta de Mn. Bonllabi, ja que, bo o dolent, el text de Valencia ha estat, fins ara fa poc, l'única versió vulgar impresa, i per tant, l'única a la qual podía acudir el qui volent llegir l'obra cabdal de Ramón Lull, no se'n podía procurar una copia manuscrita del bon temps. I tan mateix, a través dels innobles valencianismes que l'afollen, i millor que en les versions llatina i castellana més corrents, s'hi transparenten el llenguatge saborós i l'estil de l'original. Mn. Bonllabi no és nou en la historia del lul·lisme : ja en 1512, l'Alfons de Proaza li endressava l'edició del *Libre de Nova Logica* (vid. núm. 48) en una epístola introductoria. A més, afegí a la seva edició una *Vida de Ramon Lull,* i la transcripció d'aquell *Epigramma ad lectores* del Beat Rhenanus Alsaticus que apareix ja en la portada de l'edició que el Joàn Petit estampà a París, l'any 1505 (vid núm. 35). Així mateix hi estampa juntament dos epigrames del Joàn Angel a llaor de Ramón Lull, que el Mut (ed 1841, vol. III. p. 731), el Costurer (p. 443) i el Riera, en son celebre *Memorial,* citen amb elogi, en la pacient recerca que s'imposaren de catalogar curosament tots aquells, que més o menys directament mostraren una simpatía per la discutida figura del Beat.

Mn. Bonllabi afegí, a l'edició del *Blanquerna,* el *Libre de oracions e contemplacions del enteniment en Deu,* com ja es fa saber en la portada. És estrany, doncs, que els autors de la *H. L. F.* que teníen coneixença d'aquesta edició, en parlar del *Libre de oracions,* que ells nomenen *Liber de orationibus et contemplationibus intellectus* (núm. 147), el cataloguin com inèdit, i es vegin obligats a treure del P. Pasqual *(Vinditiae,* vol. I, p. 126) les vagues indicacions que en donen. És per altra banda indubtable que el núm. 147 del Catàleg de la *H. L. F.* és el mateix llibre que féu estampar Mn. Bonllabi, al darrera del *Blanquerna,* ja que el començ que, referint-se al P. Pasqual, li assenyalen els autors de la *H. L. F.,* «In ignorantia effectus», es correspòn exactament amb l'incipit de l'edició de Valencia : «En la ignorancia : que el efecte.». Cal, doncs, rectificar aquesta informació deficient, i catalogar el *Libre de oracions e contemplacions del enteniment en Deu,* o *Liber de orationibus et contemplationibus intellectus,* com obra impresa, que comparteix amb el *Blanquerna* el prestigi d'haver-se estampat tan primerencament el seu text català, jatsía malmès per la traducció de Mn. Bonllabi.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

Antonio : *Vetus,* vol. II, p. 130. — Costurer : p. 382. — *Testimonia,* p. 8. — Gallardo : vol. III,

núm. 2839. — Feret : vol. II, p. 151. — Bover : *Biblioteca*, núm. 526. — Menéndez i Pelayo : *Origenes*, vol. I, p. LXXXIIII; *Blanquerna*, Pròleg, vol. I, p. XXV. — Obrador : *Libre de Amic e Amat*, pp. 158 i 159. — Rubió : *Sumari*, pp. 290 i 293 — Serrano, pp. 235 i 236. — André : p. 213. — Genovés : vol. I, pp. 90 i 91. — *H. L. F.*, p. 252. — Rogent-Durán : *Barcelona*, núm. 25.

77

Venecia — per Lluc Antoni Junta — 1 vol. in 8.°.

Liber de secretis naturae seu de quinta essentia (atribuïda).

Cinquena impressió d'aquesta obra, de l'existencia de la qual no dubtem gens. Treiem la nostra cita del Nicolau Antonio, que diu : «Item cum eisdem (els *Consilii Matthæi de Gradi*) et Blasi Astari Consiliis ibidem (Venecia) apud Lucam Antonium Iuntam». De l'any 1514, en què es féu la primera edició, al 1521, s'estampà aquest llibre cinc vegades. Aquesta és una reimpressió de la de 1514 (vid. núm. 50) augmentada amb els *Consilii Blasii Astari*.

Exemplar en el British Museum, Londres.

Antonio : *Vetus*, vol. II. pp. 136 i 137. — *H. L. F.*, p. 282.

78

Lió — 30 de maig — per Joàn Moylin, alies de Cambray — 1 vol. in 8.° — 270 ff. : 6 preliminars i 264 xifrats en romans — signatures : +³ a-z⁴ A-K⁴. — a ratlla tirada — 43 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de tres mides — gravats — mides de la caixa : 170 × 117 mm. 1523

Bernard de Lavinheta : *Explanatio compendiosaque aplicatio artis Raymundi Lulli.*

f. +₁. — [A dues tintes :] // ¶ Practica cōpendiosa Raymūdi Lul // ¶ Explanatio compēdiosaqꝫ applicatio artis illumi // nati doctoris magistri Raymundi Lull ad oēs facul= // tates; per reuerendū magistrū Bernardū de lauinhe=// ta artium ꝛ theologie doctorem lucubrata : et ad com= // munem omnium vtilitatem edita. // ¶ Huius operis nouē sunt libri. // ¶ Primᵒ ē de sermociali facultate : seꝫ de gramatica : logica : ꝛ rēthorica. // ¶ Secundus est de diuino esse : in quo diuina vnitas personarumqꝫ tri // nitas evidentissime probatur. // ¶ Tertius est de creatione mundi; et rerum spiritualium corporaliuqꝫ // ordine ad hominem vsqꝫ inclusiue. // ¶ Quartᵒ de possibilitate necessitate et modo incarnationis verbi dei : // tempore : et statu innocentie. // ¶ Quintus de lapsu primi parētis; ꝛ vtroqꝫ testamēti. De diuisione to= // tius seculi : ꝛ supputatione annoꝝ a creatiōe mūdi vsqꝫ ad p̄sentē diē. // ¶ Sextus de reparatione generis humani : ac oībus articulis fidei ad humanitatē pertinētibus. De sacramētis ecclesie; ꝛ potestate pape. // ¶ Septimvᵒ est de practica vtriusqꝫ testameti : ꝛ de arte predicādi. De decē // preceptis legis : de septē donis spiritus sancti : ꝛ septē operibus mīe. // Octauᵒ de consideratione cuiuslibet artis : scilꝫ. //

De mathematica ī gn̄ali. De agricultura. De cura morboꝝ q
De eadem in speciali. De lanificio. vulgo incurabi-

De geometria.
De arithmetica.
De musica.
De astrologia.
De perspectiua.
De arti mechanicis : vez
De venatione.
De militia.
De architectura.
De nauigatione.
De medicīa speculatiua
De medicina operatiua
lis habentur.
De Ptria naturali.
De metaphisica.
De theologia.
De ptria moralio
De vtroqz iure.

¶| Novus liber z vltimus est questionibus artificialibus : z ad mentē || cuiuslibet artificis. De memoria : ac de Jesu xpo : z probatione fidei || christiane cōtra turchos et infideles cōfutādo eoꝝ || erroneas sectas. || ¶| Opus aureum z omni laude dignissimū mira quadā rerum diuina=|| rum: humanarumqz ac figurarum varietate sparsum : qd' Lauinheta || regum ac principum dici potest : quoniam vt Horatij vtar verbis. || Eque pauperibus prodest : locupletibus eque || Eque neglectum pueris senibusqz nocebit. || 1523.

f. $+_1$ v.º — Exordium.
f. $+_3$. — Tabula.
f. $+_6$. — [Acaba la] Tabula.
f. $+_6$ v.º — [Un gravat.]
f. I. — Quāq̄ ars genera || lis illuminati doctoris...
f. CCLXIII v.º — ¶| Ad laudem Jesu Christe et gloriosissime virginis Marie || matris eius / ac totius celestis curie / et ad vtilitatem rei publi= || ce finiuit Bernardus de Lauinheta hoc opus in conuentu || sancti Francisci al's sancti Bonauenture Lugduni prima || Martij Anno domini, 1523. Impressum in edibus Joan= || nis Moylin al's de Cambray. Anno a virgine partu. 1523. || Die XXX. mensis Maij. || Registrum.
f. CCLXIV v.º — [Marca del Simón Vincent, de Lió, amb les paraules :] Salve Sancta facies, Symon Vincentius.

El Bernat de Lavinheta, el més típic representant del lul·lisme francès de la setzena centuria que hem vist fins ara com editor i corrector de textos, ens apareix com autor d'una obra d'explanació i comentari extensíssima, que dintre de la gradació dels lul·listes el col·loca al nivell del Pere de Gui i el Jaume Janer. El Bouvelles, el Lefèbvre, i el Bade, són més aviat diletants que no pas convençuts de la doctrina, i la seva tasca més editorial que altra cosa. El Lavinheta és, dintre França, el que el de Gui o el Janer foren a Espanya, personalitats, l'eficacia de les quals fou tota acaparada per la figura de Ramón Lull, que no els hi deixà un marge d'activitat alliberada de la seva empremta. L'*Explanatio artis Raymundi Lulli* ha tingut sempre gran predicament entre els lul·listes, i el Lavinheta és un dels astres de primera magnitut en la gran constel·lació de lul·listes que florí durant el primer terç de la setzena centuria. A tots els exemplars que hem vist d'aquesta edició manquen els ff. CCLX i CCLXI, però el text no s'interromp. Creuríem que es tracta d'una errada de foliació, si el registre no fes quaterna la signatura K.

Exemplar de la Biblioteca Universitaria de Barcelona.

Pasqual : *Vinditiae*, vol. I, disp. I, p. 22; *Examen*, p. 131. — *Testimonia*, p. 34. — Brunet : vol. III, p. 1233. — Panzer : vol. VIII, p. 334. — Rogent-Durán : *Barcelona*, núm. IV. — Gottron : p. 90. — Batista : núm. XXXVII.

79

COLONIA — per Joàn Soter — 1 vol. in 8.º. **1531**

HEINRICH CORNELIUS AGRIPPA VON NETTESHEIM : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli.*

— *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivae* (?).

— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola.*

— *Adolpho Roboreo Epistola* (?).

[f. 1.] — Henrici Corn. Agrippae in artem breuem Raymundi Lullii Commentaria. Coloniae, opera Joannis Soter. Anno 1531.

La personalitat del Cornelius Agrippa (1486-1535) té molts caires : escriptor, metge, filosop i alquimista. El seu aspecte lul·lià és poc interessant. No obstant, la seva creença en la possibilitat de la transformació dels metalls el devía acostar al quimèric Ramón Lull, alquimista que forjà la setzena centuria. Els *Commentaria in artem brevem*, si bé impresos per la primera vegada a les darreríes de la seva vida, corresponen, segons diu el Prost (*Les sciences et les arts occultes au XVI siècle : Corneille Agrippa, sa vie et ses oeuvres*, vol. I, p. 35), aparentment a una època molt anterior, potser en temps de la jovenesa de l'autor, com es pot deduir de la dedicatoria al Joàn de Laurencin, personatge amb el qual estigué l'Agrippa en relació durant el seu sojorn a Italia en 1517. En ella diu que feia molt temps que havía compost aquesta obra, trobà aquest nou amic i li volgué endressar. La *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivae* és la taula abreujada dels comentaris a l'*Art breu*, indatada també, encara que dels mots d'endressa al canonge Roboreus, diu el Prost (lloc citat, p. 36) sembla deduir-se que fou escrita molts anys després. Aquesta primera edició no l'hem vista, així és que no podem desfer el dubte que tenía el Prost, de si realment la *Tabula abbreviata* s'hi troba inclosa. Creiem que sí, perquè així succeeix en les edicions posteriors.

Treiem la breu noticia transcrita de les indicacions que en donen el Panzer i el Prost.

PANZER : vol. VI, p. 415. — PROST : vol. II, p. 530.

80

LEIDEN (?) — pels germans Bering (Jofre i Marcel) (?) — 2 vols. in 8.º (?).

Vol. I.

[p. 1 (?)] — Henrici Cornelii Agrippae Opera sc. de oculta philosophia... Lugduni per Beringos fratres, 1531.

Vol. II.

HEINRICH CORNELIUS AGRIPPA VON NETTESHEIM : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli* (?).

— *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivae* (?).

— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola* (?).

— *Adolpho Roboreo Epistola* (?).

La qüestió de l'autenticitat de les edicions de les Obres completes del Cornelius Agrippa, és intrincadíssima. Hi ha bibliògrafs que assenyalen una edició de 1510. Aquesta no ens interessa, ja que és de molts anys anterior a la publicació dels *Commentaria in artem brevem*, que, amb

la *Tabula abbreviata commentariorum,* són les úniques obres lul·lianes d'aquest autor. L'edició de 1531, la citen el David Clement (*Bibliothèque Curieuse*, vol. I, p. 94) i el Panzer (*Annales tipographici,* vol. VII, p. 351). El Prost (*Corneille Agrippa,* vol. II, p. 518) diu que no hi ha dubte, a judicar pel títol, que es tracta d'una edició de les Obres completes, però que «la data de 1531 fixada a aquest volum, és evidentment falsa, perquè el Tractat de filosofía oculta que conté no s'estampà, per primera vegada sencer, fins a l'any 1533». Creiem que, autèntica o no la data de 1531, el segón volum d'aquesta edició deu contenir els *Commentaria in artem brevem* i possiblement la *Tabula abbreviata commentariorum,* que sembla es publicaren per primera vegada a Colonia, l'any 1531 (vid. núm. 79).

No coneixem cap exemplar d'aquesta edició.

Panzer : vol. VII, p. 351. — Clement : vol. I, p. 94. — Prost : vol. II, p. 518.

81

1532 Augsburg — 1 vol. in 8.º

Anònim (?) : *Künstliche Eröffnung aller Verborgenseiten.*

Tenim esment que en la Biblioteca Real de Munic i en la Universitäts Bibliothek de Heidelberg hi ha una obra intitulada *Künstliche Eröffnung aller Verborgenseiten... der Natur. Aus dem Latein.*, catalogada entre les obres referents a Ramón Lull. No tenint-ne altres noticies, ens limitem a consignar la seva existencia i a expressar la nostra opinió que es tracta d'una obra de comentari alquímic.

En la Biblioteca Real de Munic l'edició està catalogada amb la signatura «4. Nathur 137».

82

1533 Colonia — agost — per Joàn Soter — 1 vol. in 8.º — 13 ff. (?).

Heinrich Cornelius Agrippa von Nettesheim : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli.*

— *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivae.*

— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola.*

— *Adolpho Roboreo Epistola.*

[f. 1.] — Henrici Cornelii Agrippae armatae militiae equitis et utriusque juris doctoris in Artem brevem Raymundi Lulli commentaria. Coloniae Joannes Soter excudebat an. 1533, mense augusto.

[f. 13 (?)] — Commentariorum Henrici Cornelii Agrippae in artem brevem Raymundi Lulli finis.

Reimpressió de l'edició de 1531, feta pel mateix Joàn Soter (vid. núm. 79).

Exemplars en la Biblioteca Universitaria de Gand i en el British Museum. No els hem vistos, treiem nostra descripció de les notes del Prost. Altre exemplar en la Stadtbibliothek de Colonia.

Panzer : vol. VI, p. 425. — Prost : vol. II, p. 532.

83

VENECIA — 1 vol. in 8.°

Ars cabbalistica o **Oppusculum de auditu cabbalistico** (atribuïda).

No hem vist aquesta edició, segona que es féu de l'*Ars cabbalistica* i que cita la *H. L. F.* La seva existencia no és per nosaltres dubtosa.

H. L. F., p. 255.

84

AUGSBURG — 1 vol. in 8.°

ANÒNIM (?) : *Künstliche Eröffnung aller Verborgenseiten.*

Reimpressió de l'edició de 1532 (vid. núm. 81). No l'hem vista.
Exemplar en la Biblioteca Real de Munic.

85

LIÓ — 3 d'abril — per Jaume Giunti — 1 vol. in 4.° — 106 ff. xifrats en aràbics — signatures : a-r^{6} s^{4} — a dues columnes — 77 ratlles a cada columna — lletra gòtica de tres mides — caplletres d'impremta — mides de la caixa : 245 × 161 mm. **1535**

Liber de secretis naturae seu de quinta essentia (atribuïda).

f. 1. — [A dues tintes, i en lletra rodona.] // CONSI : IOAN : MATH . DE GRADI // [Dins d'orla.] // CONSVMMA= // TISSIMI ARTIVM ET MEDICI=// ne doctoris do..Jo. Math. de Gradi Mediolanen̄. // Cōsilia secundū uiā Auicen. ordinata. Additis anti=// quissimi medici Rabbi Moysi de regimine uitae quin // ꝯ tractatibus ad Sultanū suscriptis. Itē sacri doc. // Raymūdi Lulij de insula Maioricarū de secretis na // turae libri duobus : Vna cū praecipuis cōsilijs quibus // dā Blasij Astarij tempestate nostra medici expertissi // mi : Cū tabula. Nūc secūdo recusa lucidātur. // [Segell del] IACOB^{9} GIVNTI // Vœneūt Lugdun̄. in ædibus Jacobi Giūti Bibliopolae. // 1535.

f. 1 v.° — Clarissimo philosopho : excellentíssi=// moꝯ medico practice ordinarie in alma Ticinensi academia docenti Augu=// stino balbo Gabriel carlus Astensis salutem plurimam dicit.

f. 2. — Repertoriū. Consil. de Gradi.

f. 3. — ¶ Consilia perutilia ad diuersas egritudines cele=// berrimi artium ꝛ medicine doctoris preclari ac fa // mosissimí domini M. Johanis Matthei de fer=// rarijs de Gradi Mediolanēsis in medicinis do // centis ordine compilata : ꝛ ab eius originali fide=// liter extractata feliciter incipiunt.

f. 89. — ¶ Tractatus Rabbi Moysi : quem dn̄o ꝛ magnifi // co Soldano babilonie transmisit.

f. 93 v.° — ¶ Incipit liber prime distintionis secretorum // nature seu quinte essentie sacri doctoris magistri // Raymundi Lulij de insula maioricarū : qui do // ctrinam eius extractionis ꝛ applicationis ad cor // pora humana ad opera terribilia totius artis me // dicine procuranda : ꝛ etiam metallorum transmu // tationem referat : qui est ymago omnium librorū // super his tractantium. // Contristatus erat // Raymundus...

f. 101. — ¶ Laus deo ꝛ virgini Marie.

f. 101 v.° — ¶ Consilia quedā valde vtilia Spectantissimi artiuꝫ // ꝛ medicine doctoris ꝛ Monarche domini magnifi=// ci Blasij Astarij Papiēsis nondum impressa felici=// ter incipiunt.

f. 106. — ¶ Lugduni cura ꝛ sumptibus honesti probiꝫ viri Ja=// cobi giunti calcographi Anno gratie. // M. D. XXXV. die iij Aprilis. // Regestum. // [Segell.]

Les obres que integren aquest recull, menys els *Consilii Blasii Astari,* foren impreses per primera vegada a Venecia l'any 1514 (vid. núm. 50); en 1518 se'n féu una reimpressió, també a Venecia (vid. núm. 70); en 1521 s'hi afegiren els *Consilii Blasii Astari,* en una edició feta a la mateixa ciutat (vid. núm. 77), i per fi, en 1535, à Lió, es reimprimí el recull de 1521. Fins aquesta data, el *Liber de secretis naturae* és l'única obra d'alquimia de les que s'atribuïren a Ramón Lull, que havía eixit de les premses.

Exemplar de la Bibliothèque Mazarine, París.

Panzer : vol. VII, p. 336.

86

Leiden (?) — pels germans Bering (Jofre i Marcel) (?) — 2 vols. in 8.° (?).

Vol. I.

[p. 1 (?)] — Henrici Cornelii Agrippa Opera... Lugduni, per Beringos fratres. 1535.

Vol. II.

Heinrich Cornelius Agrippa von Nettesheim : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli* (?).

— *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivae* (?).

— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola* (?).

— *Adolpho Roboreo Epistola* (?).

Aquesta nova edició de les obres completes de l'Agrippa, la cita el Dr. Félix Maréchal (*Tableau historique des maladies endémiques,* p. 133). El Prost creu que donada la falsetat de les dates de 1510 i 1531 (vid. núm. 80), atribuïdes a dues edicions de les *Opera,* es pot dubtar també amb fonament de l'autenticitat d'aquesta.

Maréchal : p. 133. — Prost : vol. II, p. 518.

87

SOLINGEN — per Joàn Soter — 1 vol. in 8.º — 142 ff. sense xifrar, — signatures : a-r^8 s^6 — a ratlla tirada — 25 ratlles a cada pàgina — gravat — mides de la caixa : 114 × 68 mm. **1538**

HEINRICH CORNELIUS AGRIPPA VON NETTESHEIM : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli.*

— *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivae.*

— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola.*

— *Adolpho Roboreo Epistola.*

f. a_1 — HEINRICI CORNELII AGRIPPAE ARMATAE // militiae Equitis Aurati, & vtriusq; Iu=// ris Doctoris in Artem Brevem // Raymundi Lullii, Com=// mentaria. // Salingiaci, Ioannes Soter excudebat, // Anno M.DXXXVIII.

f. a_2 — REVEREN // DO PARITER ATQUE GENEROSO // Domino. Ioanni Laurencino // Lugdunensi Praeceptori Primario Diui // Antonij apud Riuum euersum Prouin=// ciae Pedemontium, Henricus Cornelius // Agrippa. S. D.

f. a_4 — HENRICI // CORNELII AGRIPPAE ARMATAE // militiae Equitis Aurati, & vtriusq; Iu // ris Doctoris, In Artem Breuem // Raymundi Lullij, Com=// mentaria.

f. q_8 v.º — Finis.

f. r_1 — ORNATISSIMO VI // RO LL. DOCTORI ADOLPHO ROBO // *reo Agrippinensi Canonico ad gradus Mariae Virginis,* // *Henricus Cornelius Agrippa. S. D.*

f. r_1 v.º — TABULA ABBREVIATA // Commentariorū artis inuentiuę Hen // rici Cornelii Agrippae.

f. s_6 v.º — Commentariorum Henrici Corne=// lii Agrippae in artem breuem // Raymundi Lullii // Finis.

Reimpressió de l'edició de 1533 (vid. núm. 82). Encara que el títol ho faci suposar, i algún catàleg, com el de la Marciana de Venecia, indiqui aquest volum (segons diu l'Obrador, *R. Lull en Venecia,* p. 315) com «Ars brevis cum comment. Henr. Corn. Agrippae», el text lul·lià no s'hi troba, sinó tant sols els comentaris, i així s'expressa in capite a cada pàgina. El Costurer (pp. 224 i 446) diu que la Inquisició espanyola va prohibir aquests Comentaris, però no el text lul·lià, que no hi és.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

COSTURER : pp. 224 i 446. — OBRADOR : *Venecia,* p. 314. — PROST : p. 534.

88

COLONIA (?) — 1 vol. in 8.º (?).

HEINRICH CORNELIUS AGRIPPA VON NETTESHEIM : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli* (?).

— *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivae* (?).

— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola* (?).

— *Adolpho Roboreo Epistola* (?).

En la Biblioteca Real de Munic, registrada amb la signatura «8. A. lat. a. 2041», hi ha una edició dels *Commentaria in artem brevem*, que el Catàleg sitúa a Colonia. ¿Es tracta d'una catalogació defectuosa de la que hem descrit immediatament abans com feta a Solingen? Veient tant sols la portada, es podría resoldre fàcilment la qüestió.

89

SALAMANCA — 1 vol. in 4.°

PEDRO CIRUELO : *De Arte Lulli in Metaphysica.*

[f. 1.] — Paradoxae questiones decem. I. De modis significandi dictionum in Gramatica. II. De dicilibus, trascendentalibus, et imitatis, in Logica. III. De veritate activa agentis naturalis. IV. De Rarefactione, et condensatione corporum. V. De arte Lulli in Metaphysica. VI. De loco Paradisi terrestris a Deo conditi, in Cosmographia. VII. De tertia Lege Spiritus Sancti circa finem mundi, in Theologia. VIII. De Multiplicatione sensus literalis in Sacra Scriptura. IX et X. De cabala, et Mesia Iucœdorum in enarranda Divina Biblia.

El Pere Ciruelo, natural de Daroca, posat pel Menéndez Pelayo com un dels representants més eminents de la ciencia espanyola de la setzena centuria, dedicà una de les deu qüestions paradoxals que estampà a Salamanca l'any 1538 a l'art de Ramón Lull. La major partida d'aquestes qüestions paradoxals, tracten punts de Lògica i de Metafísica, i diu el Menéndez i Pelayo que el Ciruelo propendí bastant en totes elles al sistema lul·lià. Tenim esment, per altre cantó, que el Ciruelo no fou pas un convençut de les doctrines filosòfiques de Ramón Lull, per lo qual ens abstenim de fer cap comentari crític damunt la seva posició espiritual enfront del sistema lul·lià, limitant-nos a consignar el fet bibliogràfic que la cinquena de les seves qüestions paradoxals parla de la metafísica lul·liana.

No hem vist aquesta edició; la noticia tant mateix sumaria que en donem, és treta del Latassa, *Biblioteca Nueva de escritores aragoneses*, vol. I, p. 189.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 141; *Nova*, vol. II, p. 186. — COSTURER : p. 447. — LATASSA : vol. I, p. 189. — MENÉNDEZ I PELAYO : *Ciencia española*, vol. III, p. 195. — GÓMEZ URIEL : vol. I, p. 322.

90

1540 MALLORCA — 23 d'agost — per Ferràn de Cansoles. — 1 vol. in 8.° — 16 ff. sense xifrar — signatures : a^8 b^8 — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — lletra gòtica de quatre mides — caplletres d'impremta — gravat — mides de la caixa : 116 × 76 mm.

Desconort (versió castellana de NICOLAU DE PAX).
FERRAN DE CANSOLES : *Epistola al lector.*

f. a_1 — [Un gravat en fusta, que representa els dos protagonistes del «Desconort», Ramón Lull i l'Ermità, i assota :] // Descōsuelo muy // piadoso / del illumina=// do Doctor Raimūdo // Lullio Mallorquin : au // tor del Arte general // Nuevamēte impresso.

f. a_1 v.° — ❑ Hernando de Cansoles : al Lector.

f. a_2 — ¶ Comiença el descōsuelo : que Raimundo Lullio Doctor illuminado compuso en su senectud / quando vio que el sumo Pontifice / Cardenales / y Principes de la santa yglesia no querían dar orden en conuertir los infieles, segū que infinitas vezes les suplico / requirio / y mostro. // Dios cō vuestra virtud comiēço este Dscōsuelo...

f. b_8 v.º — ✠ A loor y gloria de dios omnipotente, // y de la virgē y madre gloriosa santa Maria // señora nuestra. Aqui fenece este piadoso y // triste descōsuelo. Traduzido en lengua // Castellana / por el magnifico y virtuo // so Nicolas d' Pachs patricio Ma=// llorquin. Fué impresso en la insi=// gne ciudad de Mallorca (Pal // ma nombrada) por Her=// nando de Cansoles. / Acabose a veynte y // tres días d'l mes // d' Agosto. Año // de. M. D. // XXXX. // + + + // + + // ✠ // ¶ Fué impresso este tratado a costa del Reue=// rendo Doctor Antonio Serra Mallorquin. // Maestro del Estudio General.

Aquesta traducció del *Desconort,* feta pel Nicolau de Pax, és la segona edició de Ramón Lull impresa en llengua no llatina, i la primera feta en castellà. El mèrit d'aquesta edició és múltiple, i la seva raresa extrema. El Bover (*Biblioteca de escritores baleares,* p. 78), diu que en coneixía solament dos exemplars : un d'ells en poder del Gayangos, i l'altre del senyor M. Ferràn Capdebou. El Brunet (*Manuel du libraire,* vol. III, p. 1233), en parlar-ne, fa notar equivocadament que és la primera producció tipogràfica mallorquina, essent així que d'ençà de l'any 1485 ha tingut impremta Mallorca. Les dues edicions posteriors que es feren d'aquesta obra, són més corrents. Segons diu el Bover (lloc citat) i es desprèn del ms. original de lletra del Pax, que existeix al convent de Mont-sió, Palma, el traductor pensà en publicar la seva versió castellana en prosa, precedida de l'original català rimat, però per causes que ignorem no s'arribà a fer; el poema, com tantes altres produccions de Ramón Lull, restà durant segles tenint solament impresa una traducció. Qui curà d'estampar-la, fou el Ferràn de Cansoles, i qui pagà les despeses de la impressió, el Dr. Antoni Serra, mestre de l'Estudi General.

De l'exemplar que nosaltres hem descrit, que és a la Biblioteca Nacional de Madrid, en cal dir alguna cosa. És el mateix que posseí el Gayangos, i del qual parlà el Bover com un dels dos únics que en coneixía. A la guarda davantera, s'hi llegeixen les següents inscripcions de possessió : «Es el pñte libro de Pedro Antº Capó Impr»; «est Antonii Raymdi Pasqual Cistersis Aplicado a la Librería del B. Raymdo Lulio de el Convto de Sn Franco de Assis de Palma». «En 2 de Abril de 1853 cerca las seis a la tarde adquiri este precioso librito del Desconsuelo por precio 8 Dos. — Migl Fernando Capdebou». A la portada hi ha els segells de «Pascual de Gayangos» i de la «Biblioteca Nacional». Resulta, doncs, ésser un exemplar que posseïren successivament persones prou conegudes entre els aficionats a la figura del Beat. Si es té en compte que, com hem retret abans, el Bover diu que els dos únics exemplars que en coneix són el del Gayangos i el del Capdebou; i segons es desprèn del Registre de la guarda, ambdós exemplars són el mateix, ja que el Gayangos l'adquirí del Capdebou, podría ésser que el de la Biblioteca Nacional fos actualment únic, per tal com l'exemplar que el Brunet diu que vegé, i que es vengué per 1 liv. 11 sh., potser no existeix; tan incorrectes són les indicacions que en dóna. L'exemplar de Madrid està molt ben conservat.

Pasqual : *Vinditiae,* vol. I, p. 7; *Examen,* vol. I, p. 189. — Brunet : vol. III, pp. 1232 i 1233. — Bover : *Biblioteca,* núm. 896. — Menéndez i Pelayo : *Ciencia española,* vol. III, p. 190. — *H. L. F.,* p. 267.

91

1541 STRASBURG — març — per Baltasar Beck — 1 vol. in 8.° — 191 ff. : 4 ff sense xifrar, 183 xifrats en aràbics i 4 sense xifrar — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — lletra rodona — mides de la caixa : 117 × 67 mm.

Liber de secretis naturæ seu de quinta essentia (atribuïda).

[f. 1.] — RAIMVNDI // LVLII MAIORICI PHILO- // sophi acutissimi, medicigꝫ celeber- // rimi, De secretis naturæ // siue Quinta essentia // libri duo. // His accesserunt, ALBERTI MAGNI SVMMI // philosophi, De mineralibus & re- // bus metallicis Libri // quingꝫ. // Quæ omnia solerti cura repurgata rerum // naturæ studiosis recens publicata // sunt per M. Gualtherum H. // Ryff, Argentinensem. // Medicum. // Anno Domini M.D.XLI. // Mense Martio, // Cum Regiæ Maiestatis priuilegio ad // sexennium.

[f. 2.] — ORNATISSIMO VIRO // Philippo Imssero Mathematico, varia- // rumꝫ rerum doctissimo Gualthe- // rus H. Ryff, Argentinus. // S. D. P.

[f. 3.] — RAIMVNDI LVLII MAIORI- // ci, Philosophi acutissimi medicigꝫ celeber- // rimi in primum librum de naturæ // secretis siue Quinta essentia // Præfatio.

f. 1. — DE QVINTA // ESSENTIA SIVE NA- // turæ Arcanis Raymundi Lulij phi- // losophi acutiss. liber // primus.

f. 56 v.° — Laus deo // patri, // &c.

f. 57. — ALBERTI // MAGNI PHILOSOPHI // clarissimi in primum librum suum de // minerallibus & rebus metal- // licis, Præfatio.

f. 183 v.° — [Acaba.]

[f. 184.] — INDEX LI- // BRORVM ALBERTI MA- // gni de minerallibus & rebus metallicis.

[f. 187 v.°] — FINIS // Argentorati apud Balthassarum Beck. // Anno XLI. Mensę Martio.

Aquesta nova impressió del *Liber de secretis naturae,* no és ja una reimpressió de la col·lecció que s'estampà per primera vegada a Venecia en 1514, i que amb lleugeres variants i addicions es reimprimí diverses vegades fins l'any 1535 (vid. núm. 85). Forma part d'un altre recull del mateix caràcter que publicà per primera vegada a Strasburg el metge Valter Ryff. En aquestes col·leccions d'obres alquímiques la figura predominant no és la de Ramón Lull; no són filles d'un moviment lul·lià intens; la seva fi no era divulgar una obra del beat mallorquí, sinó la publicació d'obres que oferíen un interès alquímic i que s'amagaven sota el prestigi del seu nom.

Exemplar de la Bibliothèque Mazarine, París.

ANTONIO : *Vetus,* vol. II, p. 137. — BOREL : p. 141. — *Catalogus Cortina,* núm. 14225. — *H. L. F.,* p. 282.

92

1542 VENECIA — per Pere Schaeffer — 1 vol. in 8.° — 324 pàgs. i 4 ff. finals sense xifrar — a ratlla tirada — 27 ratlles a cada pàgina — lletra itàlica — mides de la caixa : 112 × 70 mm.

Liber de secretis naturae seu de quinta essentia (atribuïda).

[p. 1.] — RAIMVN- // DI LVLLII MAIO- // RICI PHILOSOPHI // acutissimi, medicique celeberri // mi, de secretis naturae // siue Quinta essentia // libri duo. // *His accesserunt,* // ALBERTI MAGNI // summi philosophi, De mineralibus & // rebus metallicis libri // quinque. // Quæ omnia solerti cura repurgata rerum naturae // studiosis recens publicata sunt per magi- // strum Gualtherum H. Ryff. // Argentinensem // Medicum. // *Venetijs apud Petrum Shaeffer* // *Germanum maguntinum* // *Anno* // M. D. XLII.

[p. 2.] — [En blanc.]

[p. 3.] — ORNATISSIMO // Viro Philippo Imssero Mathematico... // ... Gualthe- // rius H. Ryff. Argentinus // S. P. D.

p. 6. — RAIMVNDI LVLLI MAIORICI, PHI- // *losophi acutiss. medicique; celeberrimi in primū librum* // *de nature secretis siue Quinta essentia, Præfatio.*

p. 7. — DE QVINTA ESSEN- // TIA SIVE NATVRAE ARCA- // nis Raymundi Lulij philoso- // phi acutiss. // LIBER PRIMVS.

p. 107. — [Acaba.] // ALBERTI MAGNI // PHILOSOPHI CLARISSIMI IN // primun librum suum de mineralibus // & rebus metallicis // Præfatio.

p. 324. — [Acaba.]

[f. 1.] — INDEX LIBRORUM // ALBERTI MAGNI DE MINERALI- // bus & rerum metallicis.

[f. 4.] — FINIS. // *Impressum Venetijs, apud Petrum Schaeffer Ger-* // *manum Maguntinum Anno* // M.D. XLII.

[f. 4 v.º] — [Un gravadet que representa dos àngels aguantant una safata amb el cap de Sant Joàn Baptista.] // *Venundatur Venetijs apud Io. Baptistam* // *sub insignio Turris.*

Reimpressió de l'edició anterior (vid. núm. 91).
Exemplar de la Bibliothèque de la Ville de Lyon.

ANTONIO : *Vetus,* vol. II, p. 137. — SBARAGLIA : p. 202. — OBRADOR : *Venecia,* p. 317. — *H. L. F.,* p. 252. — BATISTA : núm. XI.

93

PARIS — per Venanci Gaultherot — 1 vol. in 8.º — 104 ff. : 8 preliminars sense xifrar i 96 xifrats en aràbics — signatures : a^8 A-M^8 — a ratlla tirada — 30 ratlles a cada pàgina — lletra rodona — mides de la caixa : 121 × 73. **1543**

PHILIPPE ULSTADE : *Liber de secretis naturæ collectus ex variis authoribus Ioanne de Rupescissa Raymundo Lullio Arnaldo de Villanova Albertoque Magno.*

f. a_1 — COELVM PHILOSOPHO- // RVM, SEV SECRETA NATURÆ, // Id est, quomodo non solum à vino, sed etiam ex // omnibus metallis, fructibus, carne, ouis, radici- // bus, herbis, & alliis quam plurimis Quinta Essen // tia, siue aqua vitae, ad conseruationem // humani corporis debeat educi, Liber tum medicis // ac chirurgis tum pharmacopolis, Imo // & omnibus sanitatis retinen- // dae studiosis pernecessarius, // ex variis authoribus, Ioāne // de Rupescissa, Raymūdo, // Lullio, Arnaldo de Villa- // noua, Albertoque, Ma- // gno, a Philippo Vl- // stadio adiectis // clarissimis fi- // guris, col- // lectus, // PA-

RISIIS, // Væneunt Apud Vinantium Gaultherot; // in Via Iacobea, Sub Intersignio // Sancti Martini // 1543.

f. a_2 — AD LECTOREM.

f. a_3 — [Endressa.]

f. a_4 — INDEX ALPHABETICVS // HVIVS OPERIS.

f. a_8. v.° — PROLOGVS // ... // CANON GENERALIS. // STellarum vim, quæ cœlo Philosophico appicuntur, cuiuscunq; sint complectio- // nis, naturæ seu proprietatis, ipsum cœlum perfe- // ctissime ad se trahit, Lullio, Arnaldo & Rupe- // scissa authoribus.

f. 1 — Cœlvm phi- // LOSOPHORVM VEL DE SE- // cretis naturæ Philippi Vlstadij Liber, rei // medicæ studiosis vtilissimus, cuidam // Fœlici Gennasio dicatus.

f. 95 v.° — FINIS. // Parisiis, per Vinantium Gaultherot, sub intersi- // gnio sancti Martini, in Via Jacobea.

[f. 96.] — [En blanc.]

Aquesta obra del Felip Ulstade no és més que una recopilació de receptes alquímiques tretes de diversos autors, entre altres del quimèric Ramón Lull alquimista, producte de la setzena centuria.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

94

1546 NURENBERG — per Joàn Petreius — 1 vol. in 4.° — 113 ff. xifrats en aràbics — a ratlla tirada — 31 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 141 × 104 mm.

Apertorium (atribuïda).
Magia naturalis (atribuïda).
Liber de secretis naturae seu de quinta essentia (atribuïda).
Compendium animae transmutationis metallorum (atribuïda; terça distinció).

[f. 1.] — RAIMVNDI LVL- // LII MAIORICANI DE ALCHI- // mia Opuscula quæ sequuntur. // APERTORIVM // ITEM. // MAGICA NATV- // RALIS // ITEM // DE SECRETIS NATURÆ, // Seu de Quinta essentia liber unus. Iam // non mutilus, ut in prioribus editioni- // bus omnibus. Adiecimus enim tertiam // distinctionem de Transmutatione me- // tallorum, quæ plusquàm dimidia pars // est totius libri. // Norimbergæ, apud Iohan. Petreium. // M. D. XLVI.

f. 2. — APERTORIVM RAI- // MVNDI LVLLII MAIO- // RICANI.

f. 11. — MAGICA NATVRA- // LIS MAGISTRI RAIMUNDI // LVLLII.

f. 16 v.° — RAIMVNDI LVLLII // MAIORICANI DE SECRETIS // naturæ, seu de Quinta Essentia, // Liber unus.

f. 58. — TER- // TIA DE TRANSMVTATIONE // metallorum in aurum & argentum.

f. 113. — FINIS. // Norimbergæ per Ioh. Petreium // Anno 1546.

Amb aquesta edició comença el període que hom podría nomenar de les edicions d'alquimia. L'espai de temps que va de l'any 1546 a les darreries de la setzena centuria, salvant leugeres excepcions, està solament integrat per reculls d'obres d'alquimia falsament atribuïdes a Ramón Lull. El moviment lul·lià intensíssim i ben orientat del primer terç del segle XVI, mor;

Alcalà, Barcelona, Valencia, París i Lió emmudeixen durant un temps, i Colonia, Francfort, Basilea, i Nurenberg prenen relleu dintre la nostra bibliografía. Solament a darreríes del segle, Strasburg torna a renuar, amb les edicions del Zetzner, la tradició gairebé interrompuda de la publicació de les obres autèntiques. L'edició de les obres alquímiques és un fenomen característic dels països de raça teutònica, però que es manifesta amb una intensitat agudíssima, acaparant durant tot aquest període l'atenció del bibliògraf. El recull que inaugura aquest período és el nomenat *Opuscula de alquimia* publicat pel Joàn Petreius. És cert que abans d'ell s'havía publicat repetides vegades el *Liber de secretis naturae*, però les seves edicions, com hem dit ja, tenen un caràcter diferent; són repeticions d'una col·lecció en la qual Ramón Lull no hi era la figura predominant. Quatre són les obres incluïdes en aquest recull. L'*Apertorium* (*H. L. F.*, núm. 106), creu el Luanco (*Ramón Lull considerado como alquimista*, p. 38) que no és de Ramón Lull, perquè s'hi parla sovint d'un rei Robert que l'autor presenta voltat d'homes de ciencia. La *H. L. F.* opina que no és això una raó decisiva, per tal de rebutjar l'autenticitat del llibre, ja que es pot tractar del rei Robert de Nàpols, que en efecte tenía molts savis en la seva cort, però que en canvi li és aplicable algún dels arguments generals contra l'autenticitat dels llibres d'alquimia (vid. núm. 50), per exemple, el fet convincent de què l'autor cita com a seu el *Testamentum antiquum*. L'autor de la *Magia naturalis* (*H. L. F.*, núm. 123) cita també com a seves diverses obres que no han estat mai de Ramón Lull, l'*Apertorium*, el *Liber de secretis naturae* i altres. Finalment, el *Compendium animae transmutationis metallorum* (*H. L. F.*, núm. 115), del qual en el present recull n'hi ha publicada solament la terça distinció, és tant mateix una obra feta uns quants anys després d'haver mort Ramón Lull. En efecte : com diuen els autors de la *H. L. F.*, n'hi hauría prou amb dir que aquest llibre és un compendi d'un altre intitulat *Anima transmutationis metallorum*, que porta la data de 1321. Però a més, en el ms. núm. 10407 de la Bibliothèque Nationale de París hi ha una versió que acaba : «Finita est ars transmutatoria per mag. Raymundum, in praeclaro studio Montepessulano, regnante Roberto rege, anno Dom. 1333.» Aquest rei Robert, que a voltes es veu situat a Anglaterra, és un personatge quimèric, que surt adés i ara en edicions successives. Els autors de la *H. L. F.* (núm. 124) diuen que el Salzinger parla d'un *Liber tertius super artem alchimiae* o *Tertia distinctio quae est de cura metallorum*, imprès a Colonia i a Nurenberg, les edicions del qual no han pogut veure. ¿No es tracta d'aquesta terça distinció del *Compendium animae transmutationis metallorum* que veiem impresa a Nurenberg, l'any 1546? Cal corretgir 1546 la data de 1556, que la *H. L. F.* assenyala a l'edició de l'*Apertorium* feta a Nurenberg.

Exemplar de la Bibliothèque de la Ville de Lyon.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 136. — BOREL : p. 141. — OBRADOR : *Venecia*, pp. 317 i 318. — *H. L. F.*, pp. 177 i 282. — GOTTRON : *Maguntina*, p. 95. — BATISTA : núm. XII.

95

PARÍS (?) — 1 vol. in 8.° (?). **1548**

Ars generalis ad omnes scientias (?).

Diuen els autors de la *H. L. F.* (núm. 49) que aquesta obra és un resum molt concís; que la seva autenticitat és dubtosa, i que el Sbaraglia en cita tres edicions : París 1548, Lió 1617 i Palma 1645. Hem de confessar que no n'hem vist cap, i que l'edició del Sbaraglia que hem consultat no en parla. El que podem afirmar és que existeix una edició de l'*Ars generalis ultima*, Lió 1517, i no 1617; una altra del mateix llibre, Palma 1645; i que la majoría dels bibliògrafs parlen d'una traducció castellana de l'*Ars generalis ultima* amb el nom de *Arte general*

para todas las ciencias, impresa a Madrid l'any 1548. Tot això ens fa pensar que aquestes suposades edicions de l'*Ars generalis ad omnes scientias* no han existit, i que la creença en la seva existencia prové d'una confusió amb les edicions veres o suposades de l'*Ars generalis ultima.*

HURTER : vol. II, p. 474. — *H. L. F.*, p. 236.

96

1550 FRANCFORT — juny — per Ciríac Jacob — 1 vol. in 8.° — 280 ff. : 3 preliminars sense xifrar i 276 xifrats en aràbics — a ratlla tirada — 27 ratlles a cada pàgina.

Compendium animae transmutationis metallorum (atribuïda).
Liber artis compendiosæ qui Vade mecum nuncupatur (atribuïda).

[f. 1.] — DE ALCHIMIA // OPUSCULA // COMPLURA VETERUM PHI- // losophorum, quorum catalogum se- // quens pagella indicabit // [Un gravat.] // *Cum gratia & Privilegio Cæsareo.*

[f. 1 v.°] — QUÆ IN HOC VOLUMINE // continentur.

[f. 2.] — ILUSTRISSI // mo, ac GENEROSO PRINCI- // PI, D. Ottoni Henrico, Comiti Palatino Reni... // Cyriacus Iacobus Typographus // S. P. D.

[f. 3 v.°] — [Acaba.]

f. 92 v.° — INCIPIT // COMPENDIUM ANIMÆ // TRANSMUTATIONIS, ARTIS ME // tallorum, Ruperto Anglorum // Regi per Raymundum // transmissum.

f. 100. — FINIS.

f. 153. — INCIPIT // VADE MECUM VENERA // BILIS RAYMUNDI LULLII ARTIS // *compendiosæ.*

f. 162 v.° — FINIS.

f. 276. — FRANCOFURTI // EX OFFICINA CY // riaci Jacobi, Mense Junio // Anno 1550.

El *Liber artis compendiosae qui Vade mecum nuncupatur* (*H. L. F.*, núm. 111) no és tampoc, evidentment, de Ramón Lull; l'autor hi cita el *Testamentum* com una obra seva.

Exemplar de la Bodleian Library, Oxford. No l'hem vist; ens servim de la descripció que en fa el Sr. Josep M.ª Batista en son *Catalech de les obres lulianes d'Oxford,* núm. XIII.

BATISTA : núm. XIII.

97

1557 VENECIA — per Joàn Baptista i Marc Sessa — 1 vol. in 8.° — 28 ff. sense xifrar i 152 xifrats en aràbics — a ratlla tirada — 30 ratlles a cada pàgina — lletra itàlica — gravats — mides de la caixa : 121 × 73 mm.

Liber de secretis naturæ seu de quinta essentia (atribuïda; versió italiana de PIETRO LAURO).

f. $*_1$ — RAIMONDO LVLLO // MAIORICO FILOSOFO // ACVTISSIMO, ET CELEBRE MEDICO // *de' secreti di natura, o della quinta essentia.* // LIBRI DVE. // ALBERTO MAGNO SOMMO // *Filosofo, de cose minerali, & metalliche.* // LIBRI CINQVE. // Il tutto

Tradotto da M. Pietro Lauro. // CON PRIVILEGIO. // [Marca.] // In Vinegia Per Gioambattista, & Marchio Sessa fratelli.

f. $*_2$ — MARCHION SESSA // A // LECTORI S.

f. $*_3$ — TAVOLA DE I CANONI, // OVER REGOLE DEL PRIMO // *Libro della Quinta essentia.*

f. $*_4$ — TAVOLA DE I CAPITOLI DEL // PRIMO LIBRO DE' MINERALI.

f. $*_4$ v.º — TAVOLA DELLE COSE // *Notabili di Raimondo Lullo di quinta essentia:* // *done A, significa la prima faccia-* // *ta, & B, la seconda.* // [A dues columnes.]

f. $**_6$ — TAVOLA DI TVTTE LE // COSE NOTABILI CONTENVTE // *nel Libro delle cosa minerali di Alberto Magno :* // *done A, significa la prima facciata,* // *& parimente B, la seconda.*

f. $****_4$ — [Acaba la Taula.]

f. 1. — DI RAIMONDO LVLLO // MAIORICO FILOSOFO, // ACVTISSIMO, ET CELEBRE // MEDICO DE I SECRETI // di Natura, ouero della // Quinta Essentia. // LA PREFATIONE // nel primo Libro.

f. 48. — FINE DEL SECONDO LIBRO.

f. 48 v.º — IL PRIMO LIBRO // DI ALBERTO MAGNO // FILOSOFO CLARISSIMO // de Minerali, & di co- // se Metalliche. // LA PREFATIONE.

f. 152. — IL FINE DEL QVINTO, ET VLTIMO // LIBRO DELLE COSE MINERALI.

f. 152 v.º — REGISTRO // [Segueix.] // IN VINEGIA PER GIOAMBATTIS- // STA, ET MARCHIO SESSA FRA- // TELLI. // L'ANNO DEL SI- // GNORE MDLVII.

Traducció italiana de l'edició de Strasburg, 1541, feta per Pietro Lauro (vid. núm. 91). Exemplar de la Bibliothèque Mazarine, París.

OBRADOR : *Venecia,* p. 317.

98

BASILEA — per Enric Petri (?) — 1 vol. in fol. — 532 pp. **1558**

ANTONI LULL : *De oratione libri septem.*

[p. 1.] — Antonii Lulli Balearis de oratione libri septem. Quibus non modo Hermogenes ipse totus, uerumetiam quidquid ferè a reliquis graecis ac latinis de arte dicendi traditum est, suis locis aptissimè explicatur. Accessit etiam locupletiss. rerum et verborum toto hoc opere memorabilium index. Isocrates [Ratlla en grec.] Basilea. Cum Ceaes. Maiest. et Christianiss. Galiarum regis Henrici gratia et privilegio ad annos X.

[A la fi, hi ha : «Joan Morisoti carmen in libros Ant. Lulli de oratione», i després, un índex de coses notables, sense xifrar.]

No sabem fins a quin punt es pot considerar l'Antoni Lull (15..-1582) com a lul·lista, ni la seva obra com d'escola lul·liana. Sens dubte haurem omitit altres autors amb drets preferents. El fet, però, d'ésser l'Antoni Lull setè nét de Ramón per linia mascle, segons diu el P. Moragues, ens ha mogut, més que altra cosa, a fer figurar el seu nom dins la bibliografía del seu avantpassat. Diu el Bover (*Biblioteca,* p. 414) que en els llibres *de oratione* segueix la doctrina de Ramón Lull, al que cita com ascendent seu, dient que el cognom que porta deu

escriure's Lullus i no Lullius, i en el cap. V, del lib. IV, adopta l'opinió de Ramón Lull, dient que l'affatus o potencia locutiva és el sisè sentit.

L'edició que acabem de descriure, és la model, i encara que no porta peu d'impremta, diu el Bover (lloc citat, p. 413) que sembla que és la que féu el Petri l'any 1558.

No l'hem vista. La nostra descripció és treta de les noticies que en dóna el Bover.

PASQUAL : *Vinditiae*, vol. I, p. 12. — BOVER : *Biblioteca*, p. 314.

99

1561 BASILEA — per Enric Petri i Pere Perna — 1 vol. in 4.° — 8 ff. sense xifrar i 299 pp. — a ratlla tirada — 50 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 230 × 136 mm.

Apertorium (atribuïda).
Ars intellectiva (atribuïda).
Practica (atribuïda).
Liber de intentione alchimistrarum (atribuïda).
Summaria lapidis consideratio et ejus abbreviationes (atribuïda).
Libellus de mercurio solo (atribuïda).
Compendium animæ transmutationis artis metallorum (atribuïda).
Liber mercuriorum (atribuïda).
Conclusio summaria o **Repertorium ad intelligendum testamentum et codicillum** (atribuïda).
Liber de secretis naturæ seu de quinta essentia (extracte; atribuïda).

[f. 1.] — VERÆ ALCHEMIÆ // ARTIS'QVE METALLICÆ, CITRA // AENIGMATA, DOCTRINA, CERTVS'QVE MO- // dus, scriptis tum nouis tum ueteribus nunc primùm & fideliter // maiori ex parte editis, comprehensus : quorum elen- // chum à Præfatioue reperies. // *Habes, amice Lector, admiranda utilissimaq; multa, quæ hactenus occultata, & ueluti // sepulta iacuerunt' : quorum editionis rationem in Præfatione ad phi- // losophos Chemistas paucis intelliges.* // BASILEÆ. // M.D.LXI.

[f. 2.] — ILLVSTRISSIMO... // ...FERDINANDO COMITI INOR- // tenburg...

[f. 3.] — SECRETIORES PHYSICÆ STVDIOSIS OMNIBVS, // *eruditisq; de pijs Alchemistis, gratiam & patientiæ prouentum a Deo patre optimo per* // IESVM CHRISTVM *precatur Guilhelmus Gratarolus // Bergomas, Physimedicus.*

[f. 4.] — BREVIS CATALOGVS CONTEN- // torum in hoc uolumine.

[f. 4 v.°] — PROLEGOMENA PERG. GRATAROLVM.

p. 104. — APERTORIVM RAYMVNDI LVLLII // DE VERI LAPIDIS COMPOSITIONE.

p. 112. — ARS INTELLECTIVA D. EXIMII RAYMVNDI // LVLLII SVPER LAPIDEM PHILO- // sophorum.

p. 127. — PRACTICA RAYMVNDI // LVLLII.

p. 139. — LIBER RAYMVNDI, VT PVTO, DE INTENTIONE // ALCHIMISTARVM, ET TOTVM CONTINENS : EX // Gallico in Latinum versus, relictis aliquot verbis Gallicis, ex tuto, ut erant.

p. 156. — SVMMARIA LAPIDIS CONSIDERATIO // ET EIVS ABBREVIATIONES. // *Libellus è Gallico in Latinum versus fideliter.*

p. 163. — LIBELLVS VTILISS. DE MERCV- // RIO SOLO.

p. 175. — *Pulcherrimum opus de transmutatione metallorum.*

p. 183. — LIBER MERCVRIORVM RAYMVNDI.

p. 185. — INTENTIO SVMMARIA, QVÆ ALITER DICITVR // Repertorium, valde vtilis ad intelligentiam Testamenti, codicilli, // & aliorum librorum Raymundi Lullij.

p. 188. — [Acaba.]

p. 248. — PRAXIS VNIVERSALIS MAGNI OPERIS, EX // TERTIA DISTINCTIONE LIBRI QVINTARVM // essentiarum Raymundi Lullij.

p. 249. — [Acaba.]

p. 299. — BASILEÆ PER HENRICVM PETRI // & Petrum Pernam, Anno salutis humanæ // M.D.LXI.

En aquesta célebre col·lecció d'obres d'alquimia s'hi contenen un gran nombre d'obres de les atribuïdes a Ramón Lull, les quals aleshores eixiren a llum per primera volta. L'*Ars intellectiva* (*H. L. F.*, núm. 119), que algún copista devía atribuir a Ramón Lull, ja que el seu autor no en té cap intenció, comença en aquesta edició amb les paraules «Sunt plures nimis errantes», però diuen els autors de la *H. L. F.* que en un ms. de la Bibliothèque Nationale de París comença altrament, i porta el títol de *Magica lapidis philosophorum*, malgrat lo qual deu entendre's que es tracta d'una mateixa obra amb incipits i títols diferents. I afegeixen : «Però per altra part, no s'identifiqui, com fa l'editor de l'any 1561, l'*Ars intellectiva* amb el *Liber de intentione alchimistrarum;* aquests dos tractats deuen distingir-se.» Nosaltres no hem sabut veure aquesta confusió que atribueix la *H. L. F.* a l'editor de 1561. En efecte: a la pàg. 112 comença l'*Ars intellectiva,* i a la 139 el *Liber de intentione alchimistrarum,* i entremig (pàg. 127) hi ha la *Practica.* Aquest llibre (*H. L. F.*, núm. 122) es deu distingir de la segona part del *Testamentum antiquum* que porta el mateix títol. L'atribució d'aquesta obra a Ramón Lull és una fantasía de l'editor de la *Veræ alchimiæ doctrina.* Una cosa per l'istil succeeix amb el *Liber de intentione alchimistrarum* (*H. L. F.*, núm. 107). El títol diu : «...ex Gallico in latinum versus, relictis aliquot verbis Gallicis, ex tuto, ut erant», i se sab positivament que Ramón Lull no escrigué mai en francès; l'atribució la féu algún copista. La *Summaria lapidis consideratio* (*H. L. F.*, núm. 113), traduïda, segons diu el títol, també del llatí al francès, és una obra falsament atribuïda; s'hi cita com filosop del temps passat al Joàn de Peratallada que vivía encara durant l'any 1357. L'autor diu encara que ha sojornat llargament a Bolonia i a Milà, viles que Ramón Lull mai visità. Ni el Salzinger, ni cap bibliògraf dels que creuen en l'autenticitat de les obres d'alquimia no ha mencionat al *Libellus de mercurio solo* (*H. L. F.*, núm. 109) entre les obres de Ramón Lull; l'editor de 1561, és el primer que, sense fonament de cap mena, l'hi ha atribuïda. El *Liber mercuriorum* (*H. L. F.*, núm. 108) porta la data de 1333; això sol demostra la falsetat de la seva atribució. Per fi, la *Conclusio sumaria* és una obra atribuïda capritxosament a Ramón Lull, sense que ho aboni cap argument. L'autor cita el *Testamentum* i el *Codicillum*, però no se'ls atribueix; en parla com de l'obra d'un altre alquimista, el nom del qual sembla desconèixer. L'editor d'aquesta col·lecció alquímica fou el Guillem Grataroli, metge i alquimista italià.

Exemplar de la Bibliothèque Mazarine, París.

BRUNET : vol. II, p. 1711. — CASTRO : *Bibl. Autores Españoles,* vol. 65, Preliminares, p. XVIII. — LUANCO : *Alquimia,* p. 111. — MENÉNDEZ I PELAYO : *Heterodoxos,* vol. I, p. 461. — *H. L. F.*, pp. 277-279, 282, 285-287. — BATISTA : núm. XV.

100

BASILEA — 1 vol. in 4.° — 347 pp. — 26 ratlles a cada pàgina — lletra rodona — mides de la caixa : 118 × 86 mm.

Ars operativa medica (atribuïda).

[p. 1.] — JOANNIS // DE RUPESCISSA QUI // ANTE CCCXX ANNOS VIXIT, // De Consideratione Quintæ Essentiæ // rerum omnium, opus sane // egregium. // ARNALDI DE VILLANOUA, // Epistola de sanguine humano distillato Raymundi Lul- // lij Ars operativa : & alia quædam. Omnia ad selectissi- // mam materiam medicam, & morborum cura- // tionem, vitæque conservationem mirabi // liter facientia; // Nunc primum in lucem data // ACCESSIT MICHAELIS SAVONAROLAE // Libellus optimus de aqua Vitæ, nunc valde correctior // quam ante annos 27 editus // ITEM HIERONYMI CARDANI // Libellus de Ae... re seu Quinta // essentia vini // BASILEÆ.

[p. 3.] — PRÆSTANTISSIMO // IMPERATORIS FERDI // nandi medico physico D. Doctori Stephano Lau // ræo Amorfortio, Guilhelmus Gratarolus // Medicus & Philosophus // S. D.

[p. 10.] — LIBER PRIMVS CONSIDERATIONE // QVINTÆ ESSENTIÆ OMNIVM RERVM // ... // ... compositus a magistro Ioanne de Rupescissa...

p. 175. — ARS OPERATIVA // MEDICA, MAGISTRI // Raymundi Lullij.

p. 208. — Finis artis operatiuæ Magistri Raymundi.

[p. 342.] — Index Brevissimus rerum // maiorum index in Ioanne de Rupescissa.

[p. 347.] — Errata inter excudendum præcipua.

L'*Ars operativa medica* (*H. L. F.*, núm. 89) comença amb les paraules «Cum ego Raymundus Ilerdæ existens, essem rogatus a quibusdam caris amicis». La primera linia traeix el falsari; Ramón Lull no estigué mai a Lleida. Sembla que l'obra és del convers Ramón de Tàrrega; fou estampada, juntament amb altres, per primera volta a Basilea, per cura del Guillem Grataroli, el mateix any que la gran col·lecció alquímica que hem descrit en el número anterior, i possiblement com un apèndix a la mateixa.

No hem vist aquesta edició. Copiem la nostra descripció de la del Sr. Josep M.ª Batista (*Catàlech de les obres lulianes d'Oxford*, núm. XIV) feta damunt l'exemplar de la Bodleian Library. N'hi ha exemplars en el British Museum i a la Biblioteca de Sant Marc, Venecia.

OBRADOR : *Venecia*, pp. 320 i 321. — *H. L. F.*, p. 260. — BATISTA : núm. XIV.

101

1563 COLONIA — pels hereus d'Arnau Birckmann — 1 vol. in 8.° — 272 pp. — a ratlla tirada — 21 ratlles a cada pàgina — lletra rodona — mides de la caixa : 113 × 67 mm.

Codicillus o **Vade mecum** (atribuïda).

p. 1. — Raymundi Lulli doctissimi et celeberrimi philosophi liber qui Codicillus seu Vade mecum inscribitur in quo fontes alchimiæ traduntur, ante

hac nunquam impressus. Coloniæ, apud hæredes Arnaldi Birckmanni, anno 1563.

p. 3. — CODICIL- // LVS SIVE VADE ME // CVM, AVT CANTILENA // *Raymundi Lulli.* // Deus in uirtute tri // nitatis, qua unitas di // uinitatis tuæ non cae // ditur nec confundi // tur in aliquo, incipi- // mus præsens Compendium...

p. 271. — Explicit Codicillus M. Raymundi // Lulli Maioricani.

[p. 272.] — [En blanc.]

L'*Antiquum Testamentum* (*H. L. F.*, núm. 103) és el més cèlebre i més voluminós dels escrits d'alquimia atribuïts a Ramón Lull. Es composa de tres parts : la *Theorica*, la *Practica* i el *Codicillus*, nomenat també *Vade-mecum, Compendium, Cantinela* o *Clausula testamenti*. Les dues parts primeres s'han imprès sempre juntes, en canvi la terça més sovint s'ha imprès separada. La individualitat, apart del total de l'obra que té el *Codicillus*, la demostra el fet d'estar estampat sol abans de les primeres parts; cosa semblant a ço que succeeix entre el *Libre de amic e amat* i el *Blanquerna*. Que el *Codicillus* no és una obra autèntica ho demostra la fe que dóna son autor a la fàbula del sojorn llarg de Ramón Lull a Anglaterra, i de les seves relacions amb la familia real. Els autors de la *H. L. F.* (p. 276) proven que aquesta terça part del *Testamentum* no és el *Vade-mecum* que figura en el procés de Bernard Delicieux.

El Joàn Birckmann i els hereus de l'Arnau, que estamparen per primera vegada el *Codicillus*, són dels editors més fecundes d'obres d'alquimia.

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma. Hi manca la portada; ço que en transcrivim és, doncs, tret d'altres fonts bibliogràfiques, en l'absoluta escropulositat de les quals no tenim una plena confiança. Designem altres dos exemplars d'aquesta edició a la Biblioteca Real de Munic «8. Alch. 161», i a la Marciana de Venecia, núm. 21708.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 137. — BRUNET : vol. III, p. 1233. — OBRADOR : *Venecia*, p. 317. — *H. L. F.*, p. 273.

102

BARCELONA — per Claudi Bornat — 1 vol. in 8.° — 40 ff. xifrats en aràbics — signatures : A-E[8] — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — lletra itàlica — figures — mides de la caixa : 114 × 74 mm. **1565**

Art breu (text llatí).

JOAN VILETA : *Dominis Ludovico et Paulo Lulli Epistola.*

— *Vita Raymundi Lulli.*

— *Lullianæ doctrinæ multiplex approbatio.*

JACQUES LEFÈBVRE D'ÉTAPLES : *Benignis lectoribus Epistola.*

— *Domino Alphonso ab Aragonia Epistola.*

HEINRICH CORNELIUS AGRIPPA VON NETTESHEIM : *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola.*

ALFONSO DE PROAZA : *Ad lectores Epistola.*

f. 1. — ARTIFICIVM // *SIVE ARS BREVIS* // *D. RAYMVNDI* // *LVLII* // AD ABSOVENDAM // Omnium Artium Encyclopediā // [Un segell.] // Cum gratia & facultate R. D. // Ordinarij, & R D D D. // Inquisitorū // Apud Claudium Bornatium // sub Aquila Forti. // Anno 1565.

f. 1. v.° — MAGNIFICENTISS. IVX // *TA AC PRÆCLARISS DOMINIS D. D. I.* // *Ludo-*

uico, & G. Paulo Lullijs. L. Joannes Villeta Lullianæ || Scholæ & Universæ Academiæ Barcinonensis Rector. S.

f. 2. — VITA D. RAYMVN- || *DI LVLLI, PRÆSERTIM EX NI || cholao de Pace Theologo, excerpta.*

f. 4 v.º — LVLLIANÆ DOCTRI- || *NÆ MVLTIPLEX APROBATIO CVM || honorificis eiusdem encomijs. Quæ qui voluerit videre legat, quæ citamus authentica Vniversitatū. Regum Pon- || tificum & Sacr. æcum. Concil. instrumenta. Nos e || nim sat esse duximus si breuitati studētes digi || tos intenderimus in fontes.*

f. 6. — LVLLIANÆ || *DOCTRINÆ COMMENDATIO EX || Jacobo Fabro Stapulensi, tam suo, quam caeterorum || Parisiensium Theologorum, nomine ad Reurē || diss. D. Alphonsum ab Aragonia Caesar || Augustae & Valentiae Archiepiscopū.*

f. 7. — IDEM JACOBVS FABER || *stapulensis studiosis lectoribus operum Diui Raymundi || in praefatione ad lib. de laudibus Beatae Mariae.* || [Més avall, a la fi de la pàgina.] LVLLIANI ARTIFICII PRÆ- || *stātia ex Hērico Cornelio I. V. D. ad D. Io. Laur. Lugdū.*

f. 8. — ADMONITIO D. AL || *PHONSI A PROAZA.*

f. 9. — ARS BREVIS || *D. RAIMVNDI || LVLLII || PROLOGVS || DEVS CVM TVA GRATIA || sapientia & amore incipit ars breuis.*

f. 37 [per errada 35]. — *De fine huius libri. || AD honorem & laudem Dei. & publice vtilitatis, || finiuit Raymundus Lull. hunc librum Pisis. in || monasterio sancti Dominici, in mense ja- || nuarij. Anno 1307. Incarnationis || domini nostri Jesu Christi, || Cui sit laus & honor || per infinita saecula || seculorū. Amen.*

[f. 38-40.] — [En blanc.]

D'ençà dels anys 1511-1512, que el Carles Amorós estampà els tres reculls, fins ara gairebé desconeguts (vid. núms 44, 46 i 47), l'activitat tipogràfica de Barcelona, en la impressió de les obres de Ramón Lull no té altre revivalla que el parèntesi degut al Joàn Vileta, nat a Barcelona, canonge de la catedral, professor de filosofía a la Universitat, teòleg del Bisbe Cassador al Concili de Trento, restaurador de l'antiga esplendor de l'escola lulliana barcelonina i un dels més formidables propugnadors que ha tingut l'ortodoxia de Ramón Lull. La primera manifestació impresa de la seva activitat és aquesta edició de l'*Art breu,* eixida l'any 1565 de les premses del Claudi Bornat. La part més interessant de la mateixa, són els preliminars. Hi ha en primer lloc, l'endressa a Lluís i Pau Lull, descendents del Beat, amb els quals el Vileta treballà, segons retreu el Torres Amat (p. 667) per tal d'obtenir la sospensió de la publicació de l'índex dels autors prohibits que Pau IV manà estampar en 1559. Després d'una *Vita Raymundi Lulli,* feta a base de la que el Pax publicà a Alcalà l'any 1519 (vid. núm. 73), inclogué el Vileta en aquesta edició una relació de les aprovacions de la doctrina lul·liana donades per Universitats, Sobirans i Papes, i especialment la consignació del triomf que el lul·lisme obtingué al Concili de Trento, on, mercès a sos esforços, reeixí l'ortodoxia de Ramón Lull, ço que ja recorda el Torras i Bages (Trad. Cat. p. 266) amb les mateixes paraules del Canonge de Barcelona, «Sancti œcumenici Concilii auctoritate de adversariis triumphantem». A més, ajuntà el Vileta a aquests preliminars, pròlegs i epístoles introductories i encomiàstiques que recercà diversament d'edicions anteriors, ço que prova que estava al corrent de la bibliografía lul·liana aleshores existent. Del Lefèbvre d'Étaples escollí aquella epístola *benignis lectoribus,* que es troba al capçal de l'edició del *Libre de Sancta Maria* (vid. núm. 22) i aquella altra carta d'endressa a Alfons d'Aragó, arquebisbe de Saragossa i Valencia, que hem reportat en parlar de l'edició del *Libre de proverbis* i de l'*Arbre de Philosophia d'Amor* que el Bade estampà a París l'any 1516 (vid. núm. 62). Acarat el text de la primera

d'aquestes epístoles amb la transcripció del Costurer (vid. núm. 22) es véu que coincideixen exactament, ço que cohonesta la presumpció de l'existencia d'una impressió del *Libre de Sancta Maria*, feta pel Lefèbvre l'any 1494, cinc anys abans de les edicions del Joàn Petit (vid. números 24 i 25), impressió que conegueren el Vileta i el Costurer, però que malhauradament no ha arribat fins a nosaltres. Hi ha, encara, la dedicatoria que el Cornelius Agrippa féu dels seus Comentaris a l'Art breu, al Joàn de Laurencin de Lió, que hem vist al davant de totes les edicions d'aquesta obra (vid. núm. 79); i per fi l'advertencia que l'Alfons de Proaza, amb el títol d'*ad lectores* posà al davant de l'*Art de fer e solre questions*, en el recull que publicà a Valencia l'any 1515 (vid. núm. 53). L'esperit que informa aquestes introduccions revela palesament l'exaltat lul·lisme del seu autor, el Joàn Vileta, un dels seguidors més interessants que han tingut les idees de Ramón Lull durant la setzena centuria, i un dels més formidables defensors de la seva ortodoxia. El Salzinger i el Torras i Bages (lloc citat) en parlar d'aquesta edició la sitúen equivocadament a l'any 1560, i el Torres Amat a l'any 1582.

Intercalades en el text, hi ha les figures de l'*Art breu* fetes amb molta cura. Hem de consignar una errada de foliació : els dos darrers folis xifrats (36 i 37) estàn numerats 34 i 35, semblant que l'edició tingui dos folis menys. Les dues fulles finals de l'obra (39 i 40) que completen la signatura E, i que deuríen estar en blanc, lo mateix que la 38, estàn tallades en tots els exemplars que hem vist.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Mut : vol. III, p. 93. — Antonio : *Vetus*, vol. II, p. 135. — Costurer : pp. 319, 343, 380, 381 i 445. — Daça : p. 298. — Pasqual : *Vinditiae*, vol. I, p. 23. — Soto-Marne : p. 38. — *Testimonia*, p. 18. — Torras i Bages : p. 266. — Obrador : *Venecia*, p. 135. — Rubió : *Sumari*, p. 292. — *H. L. F.*, p. 236. — Rogent-Durán : núm. 26.

103

Leiden — pels germans Bering (Jofre i Marcel) — 2 vols. in 8.° — lletra itàlica.

Vol. I. — 779 pp. — gravats.

[p. 1.] — *Henrici Cornelii Agrippæ ab Nettesheym. Opera, quæcumque hactenus vel in lucem prodiere vel inveniri poluerunt, omnia in duos tomos concinne digesta et diligenti studio recognita. Lugduni, per Beringos fratres.*

[p. 2.] — [Un retrat de l'Agrippa.]

Vol. II.

Heinrich Cornelius Agrippa von Nettesheim : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli.*

— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola.*

Aquesta edició sense data, feta amb lletra itàlica, el Prost la sitúa pels volts de l'any 1565, i creu que és la primera que es féu de les obres completes, de la qual les demés datades són contrefaçons (vid. núms. 80 i 86). No l'hem vista.

Brunet : vol. I, p. 114. — Prost, pp. 519 i 520.

104

Leiden — pels germans Bering (Jofre i Marcel) — 2 vols. in 8.° — a ratlla tirada — lletra rodona — mides de la caixa : 144 × 78 mm.

Vol. I. — 12 ff. i 694 pp. — gravat.

[f. 1.] — HENRICI CORNELII || AGRIPPÆ || AB NETTESHEYM, || ARMATÆ MILITIÆ EQVITIS || AVRATI, E IVRIS VTRIVSQVE || ac medicinæ doctoris, || OPERA || IN DVOS TOMOS CONCINNE DI || *gesta, & nunc denuo, sublatis omnibus men* || *dis, in φιλομθσων gratiam accu* || *ratissime recusa.* || QVIBVS POST OMNIVM EDITIONES || de nouo accessit ARS NOTORIA, vt satis in- || dicat Catalogus post praefationem positus || LVGDVNI, || PER BERINGOS FRATRES.

[f. 1. v.°] — [Retrat del Cornelius Agrippa.]

Vol. II — 16 i 1156 pp.

HEINRICH CORNELIUS AGRIPPA VON NETTESHEIM : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli.*

— *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivæ.*

— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola.*

— *Adolpho Roboreo Epistola.*

[p. 1.] — HENRICI CORNELII || AGRIPPAE || AB NETTESHEYM, || ARMATAE MILITAE EQVITIS || AVRATI, ET IVRIS VTRIVSQVE || ac Medicinæ Doctoris, || OPERVM PARS || POSTERIOR || *Quorum Catalogum exhibebunt* || *tibi paginæ sequentes,* || VNA CVM RERVM ET VERBORVM HOC || tomo memorabilium INDICE, || & locuplete || & certo. || Huic accesserunt Epistolarum ad familiares libri || septem, & orationes decem ante hoc || seorsim editæ. || LVGDVNI, || PER BERINGOS FRATRES.

[p. 2-16.] — [Index, Dedicatoria i Prefaci al lector.]

p. 1. — [Comencen les obres.]

p. 334. — HENRICI CORNELII || AGRIPPAE, ARMATAE MI || litiæ equitis aurati, & utriusque || Juris Doctoris, || IN ARTEM BREVEM RAY || mundi Lullij || COMMENTARIA.

p. 436. — [Acaba.]

p. 460. — HENRICI CORNELII || AGRIPAE AB NETTESHEYM || armatæ militiæ equitis aurati & || V. I. ac medicinæ Do || ctoris. || TABVLA ABBREVIATTA || Commentariorum in artem brevem Ray || mundi Lullii.

p. 479. — Commentariorum HENRICI CORNE || LII AGRIPPÆ, in artem bre || vem Raymundi Lullii || FINIS.

Aquesta edició, feta amb lletra rodona, correspòn, diu el Prost, a una època posterior a la feta amb lletra itàlica (vid. núm. 103), ja que s'hi troben nombre d'obres que no són a la primera, entre altres la *Tabula abbreviata commentariorum.* El vol. I l'hem vist a la Bibliothèque Nationale, de París, i el vol. II a la Universitaria, de Barcelona.

BRUNET : vol. I, p. 114. — PROST : vol. II, p. 519.

105

LEIDEN — pels germans Bering (Jofre i Marcel) — 2 vols. in 8.° — lletra rodona — mides de la caixa : 144 × 78 mm.

Vol. I. — 12 ff. i 694 pp.

[f. 1.] — HENRICI CORNELII || AGRIPPAE...

Vol. II. — 16 i 1156.

HEINRICH CORNELIVS AGRIPPA VON NETTESHEIM : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli.*

— *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivae.*

— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola.*

— *Adolpho Roboreo Epistola.*

[p. 1.] — HENRICI CORNELII // AGRIPPAE...

Reimpressió de l'edició anterior, que presenta amb ella només que lleugeres variants tipogràfiques.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

106

COLONIA — per Joàn Birckmann — 1 vol. in 8.° — 252 ff. : 4 sense xifrar, 240 xifrats en aràbics i 8 sense xifrar — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — gravats — mides de de la caixa : 125 × 62 mm. **1566**

Antiquum Testamentum (dos primers llibres; atribuïda).
Compendium animæ transmutationis metallorum (atribuïda).

[f. 1.] — RAYMVN // DI LVLLI DOCTIS // SIMI ET CELEBERRI // MI PHILOSOPHI TESTA // mentum, duobus libris universam // artem chymicam complectens // ante hac nunquam // excusum. // ITEM // EIUSDEM COMPENDIUM // ANIMAE TRANSMUTATIO // nis artis metallorum, absolutum // jam et perfectum. // COLONIAE AGRIPINAE. // Apud Joannem Byrckmannum. // Anno M. D. LXVI. // Cum gratia et privilegio Caes. Maiest.

[f. 2.] — OMNIBVS // CHYMICAE ARTIS // indagatoribus Ludolphus Ver // demannus S.

f. 1. — IN NOMINE // DOMINI NOSTRI JE // su Christi, Incipit Testamentum // magistri Raymundi Lul // li, & primum de // Theorica.

f. 168. — INCIPIT PRA- // CTICA MAGISTRI RAY- // mundi Lulli...

f. 211 v.° — INCIPIT // COMPENDIVM ANI // *mæ transmutationis artis metal-* // lorum Ruperto Anglorum Re // gi per Raymundum // transmissum.

f. 240. — [Acaba.]

[f. 241.] — De significatione litterarum.

[f. 242 v.°] — Index ma // teriarum co // piosissimus.

[f. 248.] — [Acaba.]

En aquesta edició s'imprimiren per primera vegada els dos primers llibres del *Testamentum antiquum*, ço és, la *Theorica* i la *Practica*. Els autors de la *H. L. F.* (pp. 274 i 275) s'entretenen d'una manera especial en demostrar l'apocricitat d'aquesta obra, perquè tots els alquimistes que han pres la màscara de Ramón Lull se n'han atribuït la paternitat. La refutació, basant-se únicament en les dues primeres parts, no és pas fàcil; l'autor declara formalment que ell és Ramón Lull, s'atribueix un dels seus llibres més autèntics, l'*Arbre de Philosophia desitjada*, i s'esforça en imitar son estil, en el primer capítol de l'obra. Però, diuen els autors de la *H. L. F.*, la il·lusió no dura : l'istil canvía del segón capítol enllà, i «no volent admetre que es pugui practi-

car cap mètode que no sigui l'experimental, tracta de sofistes als inventors de fórmules pedantesques que pretenen demostrar alguna cosa amb el sil·logisme, i ço que vilipendía i menysprea l'autor del *Testamentum* és precisament l'art de Ramón Lull». Per si això no fos prou, el *Codicillus* (terça part del *Testamentum*) acaba de demostrar la falsetat de l'atribució. Els autors de la *H. L. F.*, al parlar d'aquesta edició de 1566 diuen que és feta a Strasburg, «chez Birckmann». Creiem que es tracta d'un error, ja que no és versemblable l'existencia de dues edicions de 1566, una a Colonia i l'altre a Strasburg, i totes dues fetes pel Birckmann.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, 137. — *Catàlogo Marqués de la Romana*, p. 34. — *H. L. F.*, p. 273. — MARTÍNEZ ELORZA : núm. 1986. — BATISTA : núm. XVI.

107

COLONIA (?) — 1 vol in 8.° (?).

Testamentum novissimum (?).

No hem vist aquesta impressió. Els autors de la *H. L. F.* són els únics en citar-la. És tracta d'una confusió amb l'anterior? És probable. De totes maneres, com que la nostra conjectura no s'apoia en cap fonament sòlid, la incloem, remetent als dits autors la responsabilitat de la citació.

H. L. F., p. 288.

108

1567 BARCELONA (?) — per Claudi Bornat (?) — 1 vol. (?).

Art de Confessió (atribuïda) (?).
JOAN VILETA : *Epistola al Sr. D. Guillem Cassador, Bisbe de Barcelona* (?).

Els autors de la *H. L. F.* suposen que l'*Art de Confessió* no és de Ramón Lull, per l'istil i per la circumstancia de no trobar-se citada en cap dels antics catàlegs. L'Obrador (*Doctrina Pueril...*, Mallorca, 1906, p. XXXV) afegeix que cal arribar al segle XVI per trobar catàlegs que la mencionin; i que d'aquesta mateixa època són les copies manuscrites més antigues que fins ara se'n coneixen. A més, diu, «una circumstancia desfavorable sobre l'autenticitat d'aqueixa *Art de Confessió*, és el fet de no veure-la mai citada ni retreta en un sol passatge o fragment autèntic d'en Lull, amb tot i tantes vegades com solía tocar aquest punt de confessió i penitencia».

Si dubtosa és l'autenticitat de l'obra, també ho és l'existencia d'aquesta antiga impressió. El Joàn Vileta, que dos anys endarrera havía fet estampar l'*Art breu*, emprengué la publicació de l'*Art de Confessió* i aconseguí una aprovació del bisbe de Barcelona, Guillem Cassador. S'arribà a publicar? Veus-aquí el que se sab de l'edició : En un volum miscel·lani, del qual se serví l'Obrador per fer la impressió de 1906, hi ha un trellat ms. de l'*Art de Confessió* que duu aquest començament : «*Art de Confessar singular del Dr. el beato Ramon Llull. Impres en Barcelona en casa de Claudio Bornat en 1567, Ab llecencia y privilegi.*» A continuació trellada el pròleg i la dedicatoria de l'editor al bisbe de Barcelona; i a la fi, la llicencia i privilegi episcopals. El pròleg que copía l'Obrador (lloc citat, pàg. 445), diu : «*Al molt Ilustre e Rmo. Sr. el Sr. D. Guillem Cassador per la gracia de Deu Bisbe de Barcelona dignissim : el Dr. L. Joan Villeta penitencier y canonge de la Seu de Barcelona.*» Porta la data de 20 de març de 1567. El privilegi del bisbe porta data del dia següent. Realment, aquestes donades semblen indicis

positius de l'existencia de la impressió. No obstant, ningú l'ha vista; tant sols el Pere Bennassar en el *Memorial* (Mallorca, 1691) hi fa una vaga referencia. És per ço que si bé és indubtable que hi hagué el propòsit d'estampar-la, es pot dubtar que l'edició arribés a sortir de les premses. Els autors del vol. XXIX de la *H. L. F.*, citen el *Liber de confessione* (núm. 244) com obra inèdita.

OBRADOR : *Doctrina Pueril,* ed. 1906, p. 444.

109

COLONIA — per Joàn Birckmann — 1 vol. in 8.° — 200 ff. : 8 sense xifrar i 384 pp. — a ratlla tirada — 21 ratlles a cada pàgina — lletra itàlica — mides de la caixa : 114 × 69 mm.

Liber mercuriorum (atribuïda).
Apertorium (atribuïda).
Conclusio summaria, o **Repertorium ad intelligendum Testamentum et Codicillum** (atribuïda).
Ars intellectiva (atribuïda).
Magia naturalis (atribuïda).

[f. 1.] — RAYMUN // DI LVLLI DOCTISSI // SIMI ET CELEBERRIMI // PHILOSOPHI MERCVRIORVM // liber iam tandem subsidio manuscripti exemplaris perfecte // editus. // ITEM // *Eiusdem Apertorium, Repertorium, Artis intellectivae* // *Theorica & Practica, Magia naturalis,* // *opuscula plane aurea* // [Un gravat representant el sacrifici d'Isaac.] // COLONIAE AGRIPPINAE // Apud Iohannem Birckmannum, // ANNO M.D.LXXVII // *Cum gratia & priuilegio Caes. Maiest.*

[f. 2.] — DE ALCHYMI // AE SCRIPTORIBUS. // EX PROLOGOMENIS G. GRATAROLI.

[f. 5.] — INDEX LO // CORUM ET CAPI // tum...

[f. 8 v.°] — FINIS INDICIS.

p. 1. — RAYMUNDI // LVLLI DOCTISSIMI // ET CELEBERRIMI PHI // LOSOPHI MERCV // *riorum Liber.*

p. 184. — RAYMUNDI // LVLLI DOCTISSIMI // ET CELEBERRIMI PHI // LOSOPHI // Apertorium.

p. 224. — INTENTIO SVMMA // RIA, QVAE ALITER DICI // *TVR REPERTORIUM VALDE* // utilis ad intelligentiam Testamenti, Co // dicilli, & aliorum librorum // Raymundi Lulli.

p. 240. — RAYMUNDI // LVLLI DOCTISSIMI // ET CELEBERRIMI PHILO // *SOPHI ARS INTELLECTIVA* // super lapidem Philosophorum.

p. 357. — RAYMUNDI // LVLLI DOCTISSIMI // ET CELEBERRIMI PHI // LOSOPHI MAGIA // naturalis.

p. 381. — *FINIS.*

[p. 382.] — [El mateix gravat que a la portada.] // COLONIAE // *Apud Johannem Birckmannum* // Anno M. D. LXVII. // *Cum gratia & priuilegio Caes. Maiest.*

[p. 383-384.] — [En blanc.]

En aquesta col·lecció no s'estampà cap llibre inèdit. Tots els publicats havíen ja eixit a llum, la major part en la col·lecció *Verae alchimiae doctrina* del Grattaroli. Els autors de

la *H. L. F.* (p. 279) al parlar d'aquesta edició del *Liber mercuriorum* la sitúen equivocadament a Bolonia.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, pp. 136-138. — SBARAGLIA : p. 202. — OBRADOR : *Venecia*, p. 320. — *H. L. F.*, pp. 277, 279, 285 i 287. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, lletra D. — BATISTA : núm. XVII.

110

COLONIA — per Joàn Birckmann — 1 vol. in 8.° — 190 ff. : 4 sense xifrar i 376 pp. — a ratlla tirada — 26 ratlles a cada pàgina — lletra rodona — mides de la caixa : 115 × 67 mm.

Liber de secretis naturæ seu de quinta essentia (atribuïda).

Epistola accurtationis lapidis benedicti ad dom. Robertum, Anglorum regem (atribuïda).

Tractatus de duabus nobilissimis aquis (atribuïda).

[f. 1.] — RAYMUN- // DI LVLLI DOCTISSI- // MI ET CELEBERRIMI PHI // LOSOPHI DE SECRETIS NATVRAE, SEV // *de Quinta essentia liber unus, in tres distinctionis diuisus, omnibus // iam partibus absolutus.* // ADIECTA EST EIVSDEM EPISTOLA // ad Regem Robertum de Accurtatione lapidis Philoso- // phorum : cui adiunctus est tractatus de aquis ex scri // ptis Raymundi super Accurtationis epi- // stolam ab Artis studioso // collectus // [El mateix gravat que en l'edició anterior.] // COLONIAE // *Apud Joannem Birckmannum* // Anno M.D.LXVII. // *Cum gratia & priuilegio Caes. Maiest.*

[f. 1 v.°] — *Albanor : tripes arcanonum : furnus // Philosophorum* // [Un gravat representant un aparell d'alquimia.]

[f. 2.] — AD ALCHYMIAE // STUDIOSUM.

[f. 2 v.°] — INDEX...

[f. 4.] — *FINIS INDICIS*

p. 1. — RAYMUNDI // LVLLI DOCTISSI // MI ET CELEBERRIMI PHILO // SOPHI DE SECRETIS NATURAE, // seu de Quinta essentia, // Liber unus. // PRAEFATIO.

p. 4. — DISTINC'TIO PRIMA...

p. 356. — EPISTOLA // ACCURTATIONIS // LAPIDIS PHILOSOPHO // *RVM RAYMVNDI LVLLI // ad Regem Rober // tum.*

p. 372. — TRACTATUS DE AQUIS, COL // LECTUS A QVODAM STUDIOSO AR // *tis ex scriptis passim librorum Raymundi Lulli super // epistolam eiusdem, quae Accurtatoria nun // cupatur, & primo de aquis // mineralibus.*

p. 376. — FINIS.

Aquesta col·lecció conté dues obres inèdites : la *Epistola accurtationis* i el *Liber duabus nobilissimis aquis*. La primera (*H. L. F.*, núm. 112) comença amb les paraules : «Cum ego Raymundus de insula Majoricarum», i els autors de la *H. L. F.* reconeixen amb el Luanco que és l'obra d'un falsificador. Atribueix a Ramón Lull obres com el *Testamentum* i altres, notoriament apòcrifes. L'autor del catàleg de 1714 assenyala a l'*Epistola* la data de 1333, i l'edició del Manget la de 1412. En fi, la faula de la dedicatoria al rei Robert d'Anglaterra, l'estatge a Salern, tot prova d'una manera evident la falsetat de l'atribució. En el *Tractatus de duabus*

nobilissimis aquis (*H. L. F.*, núm. 125), s'hi citen, també, nombre d'obres que Ramón Lull no escrigué mai.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Borel : p. 144. — *H. L. F.*, pp. 280, 282 i 287. — Rogent-Duràn : *Barcelona*, lletra E.

111

Colonia — per Joàn Birckmann i Teodor Baum — 1 vol. in 8 ° — 310 pp. — a ratlla tirada — 23 ratlles a cada pàgina — gravats — mides de la caixa : 100 × 47 mm. **1568**

— Heinrich Cornelius Agrippa von Nettesheim. *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli.*

— *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivae* (?).

— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola.*

— *Adolpho Roboreo Epistola* (?).

p. 1. — HENRICI // CORNELII // AGRIPPAE ARMA- // TAE EQVITIS // aurati. & V. I. Doctoris, in artem // breuem Raymundi Lullij // Commentaria. // *Ex postrema Auctoris recognitione.* // [Un gravat representant l'autor.] // COLONIAE // Apud Joannem Birckmannum & Theo // dorum Baumium // Anno 1568.

p. 3. — REVERENDO // PARITER ATQVE // GENEROSO DOMINO, // *Domino Joanni Laurencino Lugdu* // nēsi Praeceptori Primario Diui An // tonij apud Riuum emersum // Provinciæ Pedemonti // um, Henricus Cor // nelius A- // grippa // S. D.

p. 12. — HENRICI COR // NELII AGRIPPÆ ARMA // tæ militae Equitis Aurati, & vtriusq; Juris Doctoris, in artē bre // vem Raymundi Lullij // Commentaria.

p. 310 [per errada 301]. — FINIS // [Una figura lul·liana.]

Nova edició dels *Commentaria in artem brevem*, feta segons la darrera revisió de l'autor. Creiem que essent aquesta edició reproducció de la de 1538 (vid. núm. 87) deu contenir també la *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivae*, però no ho podem assegurar.

No hem vist aquesta edició; ens valem de la descripció de D. Josep M.ª Batista, feta damunt un exemplar de la Bodleian Library, Oxford. Altre exemplar en la Stadtbibliothek de Colonia.

Batista : núm. XXXVIII.

112

Basilea (?) — 1 vol. in fol. (?).

Antoni Lull : *De oratione libri septem* (?).

Diu el Bover (*Biblioteca*, p. 413) que ha trobat citada aquesta nova edició de l'obra de l'Antoni Lull, però que no l'ha vista. És possible que es tracti d'una reproducció de la de 1558 (vid. núm. 98).

Bover : *Biblioteca*, p. 413.

113

1569 BARCELONA — 1 vol. in fol.

JOAN VILETA : *Commentaria in phisicam et in acromaticam Aristotelis philosophiam.*

El P. Pasqual (*Vinditiæ,* vol. I, disp. I, p. 20) cita uns *Commentaria in artem lullianum* del Joàn Vileta, impresos a Barcelona l'any 1569. Per altra banda, el Torres Amat (*Diccionario*, p. 668), en parlar de les obres d'aquest cèlebre lul·lista, diu : « — *In Aristotelis Universam phisicam.* Es una ilustración a la doctrina de Raymundo Lulio. 1 tomo en fol. Contiene primeramente «Prolegomena physica in VIII, libros Aristotelis de phisico auditu, dictata a Ludovico Joanne Villetano Barcinonensi». Siguen después varios tratados *de Cœlo, de anima, de ortu et interitu, de meteoris,* etc. Eran los tratados que dictó siendo catedrático. El ejemplar que tengo a la vista está sin la primera página y falto de hojas al fin, y así no sé el lugar ni año de impresión; pero el P. Caresmar vió otro ejemplar impreso en Barcelona con este título : — *Commentaria in phisicam et in acromaticam Aristotelis philosophiam.* Barcin. 1569. 1 tomo in fol.» Ens sembla indubtable que el P. Pasqual, el Torres Amat i el Caresmar parlen d'un mateix llibre. Adoptem el títol retret pel darrer, perquè sembla que és el que tingué a la vista l'exemplar més complet, i la citació del qual, té, per tant, més garantíes de correcció. Havent estat el Joàn Vileta durant molts anys catedràtic de filosofía, deuen ésser aquests tractats fruit de les seves explicacions en l'Escola lul·liana de Barcelona, l'antiga esplendor de la qual restaurà. No hem vist cap exemplar d'aquest llibre.

PASQUAL : *Vinditiæ,* vol. I, disp. I, p. 10. — TORRES AMAT : p. 668.

114

1571 BASILEA — 1 vol. in 8.°

Ars operativa medica (atribuïda).

No hem vist aquesta edició. És possible que es tracti d'una reimpressió de la de 1561 (vid. núm. 100). Altrament, no tenim dubtes sobre l'autenticitat de la citació que fa la *H. L. F.*

H. L. F., p. 260.

115

1572 COLONIA — pels hereus d'Arnau Birckmann — 1 vol. in 8.° — 248 pp. — a ratlla tirada — 26 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 114 × 57 mm.

Codicillus o **Vade mecum** (atribuïda).

p. 1. — CODICILLVS || SEV VADE || MECVM RAYMVN || DI LVLLI PHILOSOPHI || DOCTISSIMI, IN QVO FONTES || Alchimicæ artis ac philosophiæ reconditioris vberrimè || traduntur. || *Secunda editio in qua innumerabiles lo-* || *ci multorum exemplarium collatione resti-* || *tuuntur, & multa prius omissa supplentur.* || [Marca de l'Arnau Birckmann.] || COLONIAE || *Apud Haeredes Arnoldi Birckmanni,* || *Anno M. D. LXXII.* || Cum Priuilegio Cæs. Maiest. ad decen.

p. 3. — CODICIL- // LVS SIVE VADE ME- // CVM AVT CANTILENA, // *Raymundi Lulli.*
p. 248. — *Explicit Codicillus M. Raymundi // Lulli Maioricani.*

Reproducció de l'edició de 1563 (vid. núm. 101).
Exemplar de la Bibliothèque de l'Arsénal, París.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 138. — *H. L. F.*, p. 273. — BATISTA : núm. XVIII.

116

BASILEA — per Pere Perna — 1 vol. in 8.° — 264 ff. : 8 sense xifrar, 480 pp. i 16 sense xifrar — a ratlla tirada — 30 ratlles a cada pàgina — lletra rodona — mides de la caixa : 115 × 63 mm.

Testamentum novissimum (atribuïda).
Elucidatio testamenti (atribuïda).
Liber lucis mercuriorum (atribuïda).
Experimenta (atribuïda).
Liber artis compendiosæ qui Vade mecum nuncupatur (atribuïda).
Compendium animæ transmutationis metallorum (atribuïda).
Epistola accurtationis lapidis benedicti ad dom. Robertum Anglorum regem (atribuïda).
Liber medicinæ magnæ (atribuïda).
J. BRACESCO : *Lignum vitae.*

[f. 1.] — RAIMUNDI // LVLLI // MAIORICANI // PHILOSOPHI SVI TEM- // poris doctissimi libelli aliquot // Chemici : // *Nunc primum, exepto Vade mecum in lucem // opera Doctoris Toxitae editi.* // Quorum omnium nomina versa pa // gina dabit. // CVM PRIVILEGIO CAES. MAIESTAT, // *ad Decennium.* // ... // *BASILEÆ* APVD PETRVM PERNAM. // M. D. LXXII.
[f. 1 v.°] — QVAE IN HOC VOLV // *mine continentur Ray // mundi.*
[f. 2.] — *AD* // VIROS INGENIO // ERVDITIONE, ET VIR- // tute præstantes...
[f. 6 v.°] — NOMENCLATURA // *LIBRORUM RAYMUN // di Lullij, quos ipse citat in testamento // Nouissimo.*
[f. 7 v.°] — DE LAPIDE PHI- // losophorum carmen A. de // S. ad Guilhelmum // Blancum.
[f. 8.] — P. DR. MEDICUS // Lectori.
p. 1. — TESTAMENTI NO- // VISSIMI RAIMUNDI // *Lullij Maioricani, Regi Ca // rolo dicati.*
p. 175. — *ELUCIDATIO TE // stamenti Raimundi Lullij.*
p. 185. — LVX MERCVRIO // RVM RAIMVNDI LVL- // *lij Maioricani.*
p. 193. — EXPERIMENTA // RAIMVNDI LVLLII // *Maioricani.*
p. 314. — RAIMVNDI LVLLI // LIBER ARTIS COMPEN- // *diosae : quem Vade mecum // nuncupauit.*
p. 333. — RAYMUNDI LVLLI // COMPENDIVM ANIMAE // *transmutationis artis Metallorum, // Ruperto Anglorum Regi // transmissum.*
p. 389. — EPISTOLA ACCVR // *tationis lapidis Benedicti Raymundi Lul // lij, missa*

olim Domino Roberto Anglo || rum Regi ab ipso. Anno Domini || MCCCCXII.

p. 403. — LIBELLUS, || RAYMVNDI LVLLII || *MAIORICANI DE || Medicinis secretis || simis.*

p. 459. — LIGNUM VITAE, || *DIALOGUS RAIMVNDI || Lullij Maioricani, mysteria in lu || cem producens, ex Italico in Latinum || conuersus.*

p. 480. — FINIS.

[f. 1.] — INDEX IN OPVSCV || la Raymundi Lullij. || [Ocupa els setze darrers folis.]

Vol donar a compendre la portada, que totes les obres que integren aquesta col·lecció són inèdites, excepte el *Vade mecum.* Això no és cert, perquè el *Compendium animæ transmutationis artis metallorum* i l'*Epistola accurtationis,* s'havíen també publicat anteriorment. El *Testamentum novissimum* o *ultimum* (*H. L. F.,* núm. 128) és notoriament una obra apòcrifa. Diu l'explicit : «Factum habemus nostrum Testamentum ...in insula Angliæ terræ, in ecclesia S. Catharinæ, apud Londinenses..., anno post incarnationem 1332... cum Cantilena quæ sequitur ad praesens...». Aquesta *Cantilena,* que comença «Amor me facit hoc rimare...», és la traducció d'un text català que existeix a Palma i que el Jeroni Rosselló (*Obras Rimadas,* p. 307) publicà. Segueix encara un estrany escrit intitulat *Proverbia* que publicà després el Luanco (*La Alquimia en España,* vol. II, p. 76). L'autor de l'*Elucidatio Testamenti* (*H. L. F.,* núm. 105) s'atribueix el *Testamentum* i el *Codicillus;* el mateix succeeix amb el *Liber lucis mercuriorum* (*H. L. F.,* núm. 116). Els *Experimenta* (*H. L. F.,* núm. 110) porten la data de 1330; això prova suficientment la seva falsa atribució a Ramón Lull. El *Liber medicinæ magnæ* (*H. L. F.,* núm. 87), citat en aquesta edició amb el nom de *Liber de medicinis secretissimis,* és també una obra apòcrifa. S'hi parla, entre altres obres atribuïdes, del *Liber de secretis naturæ,* la data del qual és 1319.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

BOREL : p. 141. — LUANCO : *La Alquimia en España,* vol. I, pp. 75 i 78. — OBRADOR : *Venecia,* p. 320. — *Catalogus Cortina,* núm. 14226. — *H. L. F.,* pp. 260, 277, 280, 282 i 289. — ROGENT-DURÁN: *Barcelona,* lletra F. — BATISTA : núm. XIX. — GOTTRON : p. 95.

117

BASILEA — 2 vols. in 4.°

Vol. I.

[f. 1.] — Veræ alchemiæ artisque metallicæ... doctrina...

Vol. II.

Apertorium (atribuïda).

Ars intellectiva (atribuïda).

Practica (atribuïda).

Liber de intentione alchimistrarum (atribuïda).

Summaria lapidis consideratio et ejus abbreviationes (atribuïda).

Libellus de mercurio solo (atribuïda).

Compendium animæ transmutationis artis metallorum (atribuïda).

Liber mercuriorum (atribuïda).

Conclusio sumaria o Repertorium ad intelligendum Testamentum et Codicillum (atribuïda).

Liber de secretis naturæ seu de quinta essentia (extracte; atribuïda).

[f. 1.] — Veræ alchemiæ artisque...

Segona edició més completa de la col·lecció *Veræ alchimiæ Doctrina,* en dos volums. Suposem que les obres lul·lianes es troben en el segón, pel que diu el Nicolau Antonio en citar l'*Apertorium* com imprès en el segón volum de dita col·lecció. Encara que no l'hem vista, creiem que s'hi contenen les mateixes obres que en l'edició de 1561 (vid. núm. 99).

ANTONIO : *Vetus,* p. 136.

118

BASILEA — 3 vols. in 4.°

Vol. I.

[f. 1.] — Artis auriferæ quam chemiam vocant...

Vol. III.

Testamentum novissimum (atribuïda).
Potestas divitiarum de compositione lapidis philosophici (atribuïda).
Modus accipiendi aurum potabile (atribuïda).
Compendium artis alchimiæ et naturalis philosophiæ (atribuïda).
Liber de lapide et oleo philosophorum (atribuïda).
Liber lapidarii (atribuïda).
Elucidatio Testamenti (atribuïda).

[f. 1.] — Artis auriferæ quam chemiam vocant volumen tertium...

Aquesta edició és la primera d'una important col·lecció d'obres d'alquimia intitulada *Ars aurifera,* en el volum terç de la qual s'hi contenen nombre d'obres de Ramón Lull. Nosaltres no l'hem vista, però en coneixem les reimpressions de 1601 i 1610, i creiem amb fonament que conté les mateixes obres. Aquesta col·lecció, a l'igual que la *Veræ alchimiæ Doctrina* del Grataroli, va treure a llum una pila d'obres inèdites, però notoriament apòcrifes. L'autor de la *Potestas divitiarum* (*H. L. F.,* núm. 121), en el capítol VIII, parla del seu sojorn a la cort del rei Robert. El *Liber de lapide et oleo philosophorum* (*H. L. F.,* núm. 120) acaba dient: «Et haec... secundum Raymundum Lullum dicta sufficiant.» Aquestes paraules semblen, més que d'un autor de la doctrina, d'un expositor molt posterior. El mateix succeeix amb el *Modus accipiendi aurum potabile* (*H. L. F.,* núm. 126) i el *Compendium artis alchimiæ* (*H. L. F.,* número 127). En el *Liber lapidarii* (*H. L. F.,* núm. 113) l'autor cita el *Testamentum* com obra seva. Aquesta col·lecció es reestampà diverses vegades.

H. L. F., pp. 281, 286, 288.

119

COLONIA — per Joàn Birckmann — 1 vol. in 8.° — 244 ff. : 4 sense xifrar, 231 foliats en aràbics i 9 sense xifrar — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa: 122 × 62 mm. **1573**

Testamentum antiquum (atribuïda; dos primers llibres).
Compendium animæ transmutationis metallorum (atribuïda).

[f. 1.] — *TESTAMENTUM* // RAIMVN- // DI LVLLI DOCTIS- // SIMI ET CELEBERRIMI // PHILOSOPHI, DVOBVS // LIBRIS VNIVERSAM ARTEM // CHYMICAM COMPLE // CTENS. // *ITEM* // EIVSDEM // COMPENDIVM // *ANIMAE TRANSMVTATIO* // nis artis meta-

llorum. || *SECVNDA æditio multorum exemplarium* || *collatione infinitis locis castigatior.* || COLONIÆ AGRIPINAE. || Apud Joannem Birckmannum. || ANNO. || M. D. LXIII. || *Cum Gratia & Priuilegio Caesar. Maiestatis.*

[f. 1 v.º] — [En blanc.]

[f. 2.] — OMNIBVS || CHYMICAE ARTIS IN || *dagatoribus Ludolphus Verde* || *mannus S.*

f. 1. — IN NOMI || NE DOMINI NO || STRI IESV CHRISTI || INCIPIT TESTAMEN || TVM MAGISTRI RAY || mundi Lulli, & pri || mum de Theo || rica.

f. 161. — INCIPIT || PRACTICA MAGI || STRI RAYMVNDI LVLLI...

f. 202 v.º — Finis secundæ partis testamenti, || quæ est de praxi.

f. 203. — INCIPIT || COMPENDIVM A- || NIMAE TRANSMVTA || TIONIS ARTIS METALLO || RVM RVPERTO ANGLORVM || Regi per Raymundū trans- || missum.

f. 231. — Finis compendij animæ transmu || tationis artis metallorum.

f. 231. v.º — DE SIGNIFICATIONE LITERARVM.

[f. 232.] — INDEX.

[f. 239.] — FINIS.

[f. 240.] — [En blanc.]

Reimpressió de l'edició de 1566 (vid. núm. 106).

Exemplar de la Biblioteca Episcopal, Palma. Altre, en la Biblioteca Real de Munich, catalogat «8. Alch. 173».

ANTONIO : *Vetus,* vol. II, pp. 137 i 138. — *H. L. F.,* p. 273.

120

1578 PARÍS — per Egidi Gorbin — 1 vol. in 8.º — 82 ff. xifrats en aràbics — a ratlla tirada — lletra rodona — mides de la caixa : 94 × 52 mm.

Ars cabbalistica o **Opusculum de auditu cabbalistico** (atribuïda).

f. 1. — OPVSCVLVM || RAIMVNDINVM DE || auditu kabbalistico || siue ad || omnes scientias intro- || ductorium. || *Incipit libellus de Kabbalistico auditu in* || *via Raymundi Lullii* || [Marca de l'impressor.] || PARISIIS, || Apud Ægidium Gorbinum ē regione || Colegii Cameracensis. || 1578.

f. 2. — [Comença el text.]

f. 82 v.º — [Acaba.]

L'any 1578, l'impressor Egidi Gorbin donà a les premses tres tractats de Ramón Lull que ja havíen eixit a llum anteriorment, entre ells l'*Ars cabbalistica,* estampada a Venecia, els anys 1518 (vid. núm. 72) i 1533 (vid. núm. 83).

Exemplar de la Biblioteca Nacional, Madrid.

ANTONIO : *Vetus,* vol. II, p. 138. — OBRADOR : *Venecia,* p. 314. — *H. L. F.,* p. 255.

121

PARÍS — per Egidi Gorbin — 1 vol. in 8.° — 48 ff. sense xifrar — a ratlla tirada — lletra rodona — mides de la caixa : 89 × 57 mm.

Art breu (text llatí).

[f. 1.] — ARS // BREVIS ILLVMI- // NATI DOCTORIS MAGI // STRI RAYMVNDI LVLL. QVAE // est ad omnes scientias pauco & breui tem- // pore as sequendas introductorium & bre- // uis via, vna cum figuris illi materiæ deser // vientibus, necnon & illius scientiæ appro- // batione. In cuius castigatione attendat le- // ctor quàm castigatissimè Magister Bernar // dus de lavinheta artis illius fidissimus in- // terpres insudarit. Quia si elementum aut // demas, aut addis (ipsum vel iota) totius rei // summam immutas, & ad alios artis huius- // ce libros quæ propediem in eadem faculta // te sumus emisuri te reddis inhabilem. // [La mateixa marca, més petita.] // PARISIIS, // Apud Aegidium Gorbinum, sub insigni // Spei, ē regione Collegij Cameracensis. // 1578.

[f. 2.] — [Aprovació, i a seguida comença el text.]

[f. 48.] — [Acaba.]

Aquesta edició de l'*Art breu* és reproducció de la que el Bernat de Lavinheta féu a Lió l'any 1514 (vid. núm. 52).

Exemplar de la Biblioteca Nacional, Madrid.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 138. — OBRADOR : *Venecia*, p. 314. — *H. L. F.*, p. 236.

122

PARÍS — per Egidi Gorbin — 1 vol. in 8.° — 64 ff. xifrats en aràbics — a ratlla tirada — lletra rodona — mides de la caixa : 88 × 51 mm.

Libre dels articles de la fe (text llatí).

f. 1. — ARTICVLI // FIDEI SACRO- // SANCTAE AC SALVTIFE // ræ legis Christianæ cum eorundem // perpulchra introductione Quos // (cœteras leges omnes improbando) // Illuminatus doctor magister Ray- // mundus Lullius rationibus necessa- // riis demonstratiue probat. // [El mateix gravat que en les dues edicions anteriors.] // PARISIIS, // Apud Ægidium Gorbinum, sub insigni // spei, ē regione collegij Cameracensis. // 1578.

f. 2. — Hic demonstratur veritas articulorum fidei... //

f. 3. — [Comença la introducció.]

f. 7. — Apostrophe ad Summum Pontificem.

f. 8. — [Comença el text.]

f. 64 v.° — [Acaba el text.]

Aquesta edició del *Libre dels articles de la fe*, és una reproducció de l'edició feta a Colonia l'any 1509 (vid. núm. 40). Així, doncs, conté la introducció, que comença : «Aliqui

christiani...» Com diguérem, això motivà la confusió dels autors de la *H. L. F.*, que cregueren que aquesta edició de l'Egidi Gorbin ho és del *Liber in quo declaratur quod fides sancta catholica est magis probabilis quam improbabilis.* Remarquem que l'explicit d'aquesta edició és Roma 1296, i no París 1310.

Exemplar de la Biblioteca Nacional, Madrid.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 138. — OBRADOR : *Venecia*, p. 314. — *H. L. F.*, 256.

123

ROMA — per la impremta «Populi Romani» — 1 vol. in fol. — 16 ff. sense xifrar, 380 pp., 288 pp., 22 ff. sense xifrar, 4 ff., 164 pp. i 6 ff. sense xifrar — les primeres paginacions a ratlla tirada, la tercera a dues columnes — 63 ratlles a cada columna — mides de la caixa: 154 × 258 mm.

NICOLAU EYMERIC : *Directorium inquisitorum.*
FRANCESC PEÑA : *Scholii et annotationes in directorium inquisitorum.*

[f. 1.] — DIRECTORIVM // INQVISITORVM // R. P. F. NICOLAI EYMERICI // Ord. Praed. S. Theol. Mag. Inquisitoris haereticae // prauitatis in Regnis Regis Aragonum // DENVO EX COLLATIONE PLVRIVM // *exemplarium emendatum, & accesione multarum literarum // Apostolicarum, officio Sanctae Inquisitionis // deseruientium, locupletatum,* // CVM SCHOLIIS SEV ANNOTATIONIBVS // eruditissimis D. Francisci Pegnae Hispani, S. Theologiae // & Iuris Vtriusque Doctoris. // Accessit rerum & verborum multiplex & copiosissimus Index. // [Un gravat.] // *Cum Priuilegio, & Superiorum approbatione.* // ROMÆ, IN ÆDIBVS POP. ROM. MDLXXVIII.

[f. 2.] — BEATISSIMO PATRI // ET DOMINO GREGORIO XIII. // PONTIFICI MAXIMO. // FRANCISCVS PEGNA.

[f. 2 v.º] — GREGORIVS PAPA XIII. // *Ad Futuram rei memoriam.*

[f. 3.] — NICOLAI EYMERICI VITA.

[f. 4.] — IN DIRECTORIVM INQVISITORVM // NICOLAI EYMERICI PRÆFATIO.

[f. 5 v.º] — SVMMA RERVM QVÆ AB EYMERICO // *in singulis Directorij partibus tractantur.*

[f. 6.] — CATALOGVS EORVM // QVÆ IN SINGVLIS // HVIVS OPERIS PARTIBVS // eo ordine quo impressa sunt continentur.

[f. 10.] — INDEX // PARTICVLARIS COMPLECTENS // TAM HÆRESES ET ERRORES, // *Quam diuersi generis propositiones in hoc opere // a* NICOLAO EYMERICO // *congestas // in R. R. D. D. Inquisitorum gratiam // & commodum adiectus.*

[f. 16.] — EPISTOLA // IN LIBRVM DIRECTORIVM INQVISITORVM // apellatum...

p. 1. — PRIMA PARS DIRECTORII...

p. 56. — SECVNDA PARS DIRECTORII // INQUISITORVM.

p. 72. — QVAESTIONES LVLII. // DE HAERETICA PRAVITATE // AD OFFICIVM INQVISITIONIS // PERTINENTES.

p. 185, col. II. — QUAESTIO IX. // de haeresibus. a Rom. Ponti. damnatis post mortem auctorem earum. // 1. *Petri Ioannis errores xx damnati.* // 2. *Alij duo insuper eiusdem errores.* // 3. *Michael de Caesena haereticus.* // 4. *Errores*

Ioanni de Parma tributi. // 5. *Raymundus Lull errores quàm plurimi.* // 6. *Lullistarum errores.*

p. 189, col. II. — De Raymundo Lull. & eius // erroribus.

p. 195, col. II. — De Lullistis, & eorum erroribus.

p. 196, col. II. — [Acaba el capítol.]

p. 398. — FINIS.

p. 399. — FRANCISCVS PEGÑA // LECTORIBVS.

p. 1. — FRANCISCI PEGÑAE // ... // *In tres partes Directorij Inquisitorum* NICOLAI EYMERICI // *Scholiorum, seu Adnotationum* // LIBRI TRES.

p. 56, col. I. — SCHOL. XXV. // *In quaestionem ix. De hæresibus à* // *Rom. Pont. damnatis post mor* // *tem auctorum earum.*

p. 57, col. I. — ¶ *Condemnauit doctrinam cuiusdam Raymundi Lull...*

p. 287. — [Acaben els Escolis.]

[f. 1.] — INDEX.

[f. 22 v.º] — [Acaba.]

[f. 1.] — LITERAE // APOSTOLICAE // DIVERSORVM // ROMANORVM // PONTIFICVM, // Pro officio sanctissimæ Inquisitionis, ab Innoc. III. // Pont. Max. vsque ad hæc tempora, // CVM INDICE LOCVPLETISSIMO. // [Armes pontificies.] // *Cum Priuilegio, & Superiorum approbatione.* // ROMAE, // In Aedibus Populi Romani. MDLXXIX.

[f. 2-4.] — [Dedicatoria i taules.]

p. 1. — LITERAE APOSTOLICAE...

p. 164. — [Acaben.]

[f. 1.] — INDEX...

[f. 6.] — ROMAE, // In Aedibus Populi Romani. MDLXXIX.

[f. 6 v.º] — [Un gravat igual al de la portada.]

Segona edició del *Directorium Inquisitorum,* feta a cura del docte Francesc Peña, amb comentaris, aprovacions i capítols. La butlla de Gregori XI i greus acusacions contra l'ortodoxia de Ramón Lull s'hi contenen. Aquesta publicació reanimà altra vegada a Mallorca la qüestió mig adormida de l'autenticitat de la butlla, i fou la causa d'una nombrosa literatura de protesta que veurem més endavant.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

COSTURER : pp. 282, 457 i 458. — PASQUAL : *Examen,* p. 161. — *Testimonia,* p. 6.

124

COLONIA — per Nicolau Bohmbargen — 1 vol. in 4.º — 60 pp. — a ratlla tirada — 34 ratlles a cada pàgina — lletra rodona — gravats — mides de la caixa : 157 × 105 mm. **1579**

Clavicula quæ et Apertorium dicitur.

[p. 1.] — SECRETA // ALCHIMIÆ // MAGNALIA D. THOMAE // AQVINATIS, // De Corporibus supercœlestibus, & quòd in rebus inferiori- // bus inueniantur, quoque modo extrahantur : De // Lapide minerali, animali, & plantali, // Item Thesaurus Alchimiæ secretissimus, quem // dedit fratri suo Reinaldo. // ACCESSIT ET JOANNIS DE RVPESCISSA LIBER // *lucis, ac Raymundi Lullij opus pulcherrimum, quod inscribitur Clauicula & Aper-* // *torium; in quo omnia*

quæ in opere Alchimiæ requiruntur, venuste declaran- || tur, & sine quo, vt ipse testatur Lullius, alij sui Li- || bri intelligi nequeunt. || Opuscula studiosis artis secretissimæ, vt summè ne- || cessaria, ita lectu incundissima. || Opera DANIELIS BROVCHVISII artium & medici- || næ Doctoris nunc primùm in lucem edita. cum || Præfatione D. Ioannis Huernij. || [Marca amb la inscripció:] PERFICIT QUI PERSEVERAT. || COLONIAE AGRIPPINAE, || Excudebat Nicolaus Bohmbargen, || M. D. LXXIX.

p. 2. — *AD LECTOREM.*

p. 3. — D. IOANNIS HVER- || NII APVD VLTRA IECTEN- || SES MEDICI, AD CANDI- || DVM LECTOREM || PRAEFATIO.

p. 49. — CLAVICVLA || RAYMVNDI LVLLII MAIORI- || cani, quæ & apertorium dicitur, in qua omnia || quæ in opere Alchimiæ requiruntur || aperte declarantur.

p. 60. — FINIS.

L'autor de la *Clavicula* (*H. L. F.*, núm. 117) s'atribueix, com a obres seves, el *Testamentum* i el *Liber de secretis naturae.* Aquesta dada basta per provar la falsetat de l'atribució. La present edició, primera d'un cèlebre recull dit *Magnalia secreta alchimiæ,* que tregué a llum el metge Daniel Brouchviss, és a l'hora la primera que coneixem de la *Clavicula.*

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

H. L. F., p. 284.

125

1580 LEIDEN (?) — pels germans Bering (Jofre i Marcel) (?) — 2 vols. in 8.º (?)

Vol. I.

[p. 1.] — Henrici Cornelii Agrippa ab Nettesheym, Opera... Lugduni per Beringos fratres. 1580.

Vol. II.

HEINRICH CORNELIUS AGRIPPA VON NETTESHEIM : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lullii* (?).

— *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivae* (?).

— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola* (?).

— *Adolpho Roboreo Epistola* (?).

El Prost no creu tampoc en l'autenticitat d'aquesta data fixada pel David Clément a aquesta edició de les obres completes de l'Agrippa; nosaltres no l'hem vista.

PROST : vol. II, p. 518. — CLÉMENT : vol. I, pp. 94 i 96.

126

1582 STRASBURG — per Bernat Iobin — 1 vol. in 8.º

Apertorium (atribuïda) (?).

Tenim noticia que a la Universitäts Bibliothek de Göttingen s'hi troba un llibre, el títol del qual, segons el catàleg, és «Apertorium vegetabilium in Richardi Anglici correctorium Alchymiae», registrat entre els de Ramón Lull. Es tracta d'una reimpressió de l'*Apertorium?* És possible, però no havent-lo vist no ho podem assegurar.

127

BARCELONA — 20 de gener — per Pere Maló — 1 vol. in 8.º — 8 ff. sense xifrar — signatures : a-b⁴ — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — lletra itàlica — mides de la caixa 137 × 82 mm.

JOAN VILETA : *Appendix defensionis D. Raymundi Lulli eius doctrinae et operum.*
PERE MIQUEL i FRANCESC CARBONELL : *Relatio autentica multorum monumentorum in defensionem D. Raymundi Lulli.*

f. a_1 — *Appendix defensionis D. Raymundi Lullij & eius doctrinae || ac operum addita ad ea, quae in hoc institutū fuerant iam || praefata & praemissa Arti breui eiusdē Raymūdi Lul || lij impressae Barcinone* 1565. *& in responsionē ad || ea, quae cōtra inseruntur in Directorio Inq.* ||

f. a_4 v.º — *Barcinone die .xx. Ianuarij.* 1582. || V. M. Malendrich. vic. gene. & offi. V. Doctor Valentinus Ferreres || Apud Petrum Malo Typographum.

f. b_1 — Relatio autētica multorū monumētorū in archiuo Regio Barcino- || ne seruatorum in defensionem D. Raymundi Lullij & in approbationē || omnium librorum & doctrinæ eiusdem. & in refutationē eorum, quæ || contra inseruntur in directorio par. 2. q. 9. &. 26.

f. b_4 v.º — [Acaba la relació.]

El Joàn Vileta, que en 1565 (vid. núm. 102) publicà a Barcelona l'*Art breu,* amb uns preliminars que eren una exaltada vindicació de son autor, quatre anys després d'haver eixit a llum la primera edició romana del *Directorium inquisitorum* de l'Eymeric amb els escolis del Peña, va fer estampar a Barcelona una rèplica apassionada. No altre cosa és aquest *Appendix defensionis D. Raymundi Lulli,* fet a posta perquè s'afegís a la defensa de Ramón Lull, estampada abans de l'edició de l'*Art breu* de 1565 i a manera de complement a la mateixa. Això explica que gairebé tots els exemplars que hem vist d'aquesta edició portin ajuntada la vibrant defensa de l'ortodoxia lul·liana que escrigué el Vileta, on adés i ara es dóna a Ramón Lull el títol de sant; i explica també que el Pere Maló, que l'estampà, procurés escarnir el format i l'aspecte tipogràfic de l'edició del Bornat, la qual resulta tan mateix molt més acurada. Cal rectificar, doncs, ço que dèiem en nostre treball *Les edicions lul·lianes de la Biblioteca Universitaria de Barcelona* (núm. 26), on en parlar d'aquest opuscle n'atribuim la impressió al Claudi Bornat. Darrera l'*Appendix,* i animat del mateix esperit, segueix una relació autèntica de documents conservats en el Reial Arxiu de Barcelona, contenint aprovacions i privilegis a favor de la doctrina i de les obres de Ramón Lull donats principalment pels reis d'Aragó. L'extracte és degut al Pere Miquel i al Francesc Carbonell, notaris i arxivers.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

COSTURER : pp. 45, 315, 380 i 381. — PASQUAL : *Examen,* p. 132. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona,* núm. 26.

128

PARÍS — per Egidi Gorbin — 1 vol. in 8.º — 43 ff. xifrats en aràbics — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — lletra rodona. — mides de la caixa : 93 × 51 mm.

GIORDANO BRUNO : *De compendiosa architectura et complemento artis Lulli.*

f. 1. — PHILOTHEVS || IORDANVS || BRVNVS NOLA- || NVS DE COMPENDIO- || SA ARCHITECTVRA, || & complemento artis || Lullij || *Ad illustris. D. D. Ioannem Morum pro* || *Serenissima Venetorum R. P. apud Chri-* || *stianissimum Gallorum & Polono-* || *rum regem, legatum.* || PARISIIS, || Apud Ægidium Gorbinum, sub insigne || Spei, propè Colegium Comeracense. || M. D. LXXXII.

f. 2. — ILLVSTRISSIMO || D. D. IOANNI MORO || ..... || .., Iord. Brun. Nol. || S. D.

f. 3. — IORD. BRV. NOL. || DE ARCHITECTVRA LI- || bri Lullij commentum.

f. 42. — RAYMVNDI LVL- || LII DE DEFINITIO- || ne disputationis, & con- || ditionibus eiusdem.

f. 43. — PHONASCVS GRANDO- || NIVS POLICASTER... || ... || ad PH. || I. B. N. || [Segueixen els versos.]

[f. 44.] — PRO PHIL. IORD. BR. NO- || LANO MERLINVS RODO- || montius. || Phonasco Grandonio Policastro || ... || RESPONDET. || [Segueixen dos versos.]

El Giordano Bruno (1548-1600), com bona part dels filosops renaixentistes, es mostrà indulgent amb l'obra de Ramón Lull, la influencia del qual es deixà sentir en alguna de ses obres. Aquesta influencia es revela especialment en llibres destinats a tractar punts de doctrina. La primera que coneixem és *De Compendiosa architectura et complemento artis Lulli*, que publicà durant la seva estada a París l'any 1582.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

BRUNET : vol. I, p. 1275. — MENÉNDEZ PELAYO : *Heterodoxos*, vol. I, p. 538.

129

1584 MALLORCA — per Gabriel Guasp — 1 vol. in 8.° — 228 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 114 × 69 mm.

Logica brevis et nova.

ANTONI BELLVER : *Commentaria in Logicam brevem et novam.*

— *Epistola ad studiosum veritatis.*

p. 1. — D. RAYMVN || DI LVLLI LOGICÆ || COMPENDIOLVM PER || *ANTONIVM BELVE-* || rium Lullianæ doctrinæ professorem || commentariolis || illustratum || [Un gravat.] || MAIORICIS. || APVD GABRIELLIS GVASP. || 1584.

p. 2. — [Llicencia.]

p. 3. — AD VERITA || TIS STVDIOSVM || Beluerius.

p. 18. — INSCRIPTIO || OPERIS || *Deus cum tua summa perfectione* || *incipit logica breuis.* || Hęc est operis inscriptio duas cō- || plectēs partes...

p. 20. — *Logica est ars, qua verum & falsum ratio* || *cinando cognoscuntur, & argumentando discernuntur.*

p. 23. — *In logica considerantur tria, scilicet ter* || *minus, propositio, & argumentatio.*

p. 26. — *Terminus est dictio significatiua, ex qua* || *propositio constituitur. ut Deus, Angelus.*

p. 30. — *Terminus est duplex, videlicet commu* || *nis, & singularis. Communis est ille, qui sig* || *nificat, vel significare potest multa sub una impositione, sicut homo,*

animal. Discre || tus est ille, qui significat, vel significare po- || test unum sub una impositione, ut Jesus, Maria...

p. 226. — [Acaba l'obra, i a seguida un gravat de la Puríssima Concepció.]

[p. 227.] — ERRATA SIC CORRIGITO.

[p. 228.] — [Acaben les errades.]

Aquesta nova edició de la *Logica brevis et nova* fou feta a cura i amb comentaris il·lustratius de l'Antoni Bellver, catedràtic, penitencier de la Seu, i després del Nicolau de Pax, el més típic representant del lul·lisme mallorquí en la setzena centuria. La personalitat del Bellver és únicament la d'un lul·lista entusiasta. El rei Felip II, en 2 de març de 1578 (Bover: *Biblioteca*, núm. 112), li encarregà la formació d'un catàleg de les obres de Ramón Lull, que portà el Bellver a terme a satisfacció del monarca. Aquest catàleg, que donà lloc a la Reial cèdula de 19 de març de 1583, manant als Jurats de Mallorca que enviessin tots els llibres del Beat en ell consignats, per tal de col·locar-los a la Biblioteca de l'Escorial, és avui perdut. És el quart, després del coetani i dels del Bouvelles i del Proaza. L'única obra impresa del Bellver són els *Commentaria in logicam brevem et novam*. Cal, però, dintre de la bibliografía d'impressions d'aquest comentarista, fer notar ço que diu el Bover (lloc citat) : Una de les seves obres, el títol de la qual és *Apologia lulliana doctrinae, adversus Nicholai Eymerici, calumnias, ad S. D. N Sixtum V. divina providentia Papam, et Philippum II, Hispaniarum et novi orbis monarcham, Auctore Ant. Belver, primario cathedratico, penitentiario canonico majoricense*, es va començar a estampar a Madrid l'any 1611, segons conta el P. Moragues en son *Regestum*, a cura de l'Il·lm. P. Francesc de Sosa, bisbe de Canaries; però la Inquisició s'hi oposà i manà suspendre la impressió, malgrat tenir llicencia concedida en 1605 per publicar-la. Per fi, el Bellver és encara autor d'una altra obra inèdita : *Commentaria in logica B. R. Lulli*. En l'edició que acabem de descriure, el text lul·lià, que hi és sencer, està en lletra itàlica; i darrera de cada paragraf segueix el comentari en lletra rodona. Hi ha bibliògrafs, per exemple els autors de la *H. L. F.*, que diuen que el llibre il·lustrat per el Bellver i imprès en 1584 és una reedició de la *Logica parva* estampada per primera vegada a Alcalà en 1518 (vid. núm. 69), però això no és cert. N'hi ha prou amb comparar el troç de text que transcrivim amb el de l'edició de Venecia, 1480 (vid. núm. 2), per veure que en ambdúes impressions es tracta de la *Logica brevis et nova*.

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 128. — COSTURER : pp. 22 i 448. — *Testimonia* : p. 20. — PASQUAL: *Examen*, p. 132. — SBARAGLIA : p. 198. — BOVER : núm. 112. — MENÉNDEZ PELAYO : *Ciencia española*, vol. III, p. 190. — *H. L. F.*, p. 243.

130

MADRID — pels hereus d'Alonso Gómez — 1 vol. — 1 . , sense xifrar i 88 ff. xifrats en aràbics — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa 118 × 69 mm.

PEDRO DE GUEVARA : *Arte general y breve para todas las ciencias en dos instrumentos.*

[f. 1.] — TASSA.

f. 1. — ARTE || GENERAL || y breue, en dos instru- || mentos, para todas las || sciencias. || *Recopilada del Arte magna, y || Arbor scientiæ, del Doctor Rai- || mundo Lulio, por el Licenciado || Pedro de Gueuara, natural de la || villa de Belhorado.* || Dirigida a la sacra Catholica Real || Magestad del Rey Don

Filipe // nuestro señor. // CON PRIVILEGIO. // En Madrid, por los herederos de Alonso // Gomez, año de 1584.

f. 1 v.º — APROBACIÓN DE // Fr. Bartolomé de la Hinojosa.

f. 2. — [Llicencia.]

f. 3. — [Dedicatoria.]

f. 5 v.º — *Capitulo primero de la letra B y // de sus seys significaciones, emanaciones, y argumentos.*

f. 88 v.º — *FIN DEL ARTE // General.*

El Pere de Guevara, un altre representant del lul·lisme espanyol a les darreries del segle XVI, fou natural de Belhorado, prevere i autor de diverses obres, entre les quals aquest *Arte general para todas las ciencias,* que s'ha imprès diverses vegades. El Pérez Pastor fa notar que «el autor dice que ha escrito en castellano este libro por ser la voluntad del Rey que las ciencias que se enseñaren en la Academia que fundó en la corte se lean en dicha lengua, y añade : y con el favor de Dios y de V. M. saldrá luego el de Latin con otras cosas muy escogidas y de mucha erudicion y doctrina». Aquesta edició llatina, que nosaltres sapiguem, no ha sortit mai a llum. Afegeix el Pérez Pastor que l'Academia de què parla el Pere de Guevara és la de Matemàtica i Philosophica que Felip II acabava d'establir a Madrid.

Alguns bibliògrafs, com el Nicolau Antonio, el Bover, l'Obrador i la *H. L. F.*, citen una edició de l'*Ars generalis ultima* de Ramón Lull, traduïda al castellà i impresa a Madrid l'any 1548 amb el títol d'*Arte general de Raymundo Lulio para todas ciencias.* Nosaltres creiem que es tracta d'una confusió molt versemblable amb aquesta edició de l'obra del Pere de Guevara. En primer lloc, l'any 1548 a Madrid no hi havía impremta. El Pérez Pastor, que ha fet la bibliografía d'impresos madrilenys del segle XVI, sitúa el primer dintre la segona meitat de l'any 1566. Diu : «... y encontrandonos con cuatro libros impresos dentro de este mismo año en casa de Alonso Gomez y Pierres Cosin, entre ellos la *Provision* de 29 de Agosto, se puede afirmar que la imprenta empezó en Madrid en la segunda mitad del año 1566». Com és possible l'existencia d'una impressió en 1548? En segón lloc : El Bover reconeix que no ha vist aquesta edició; l'Obrador la cita de referencia; el Pérez Pastor, en la seva bibliografía completíssima, no en parla; i només l'Antonio en fa una anotació curtíssima, que no té cap aspecte d'ésser feta de visu. Aquests arguments fortifiquen la nostra creença en la no existencia de la impressió d'una traducció castellana de l'*Ars generalis,* estant convençuts de què es tracta d'una confusió amb l'*Arte general para todas las ciencias* del Pere de Guevara, que la igualtat del títol i la similitut de les dates (1548, 1584) han fet possible tant de temps. La *H. L. F.* assenyala a aquesta suposada traducció castellana de l'*Ars generalis ultima* la data de 1598. La creiem tan equivocada com la de 1548, i ens ratifiquem en nostre criteri de què es tracta de confusions, altrament ben explicables, amb l'obra del Pere de Guevara.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

ANTONIO : *Vetus,* vol. II, p. 126; *Nova,* vol. II, p. 199. — COSTURER : p. 448. — *Testimonia,* p. 25. — PASQUAL : *Examen,* pp. 76 i 77. — PÉREZ PASTOR : núm. 197. — PICATOSTE : núm. 357. — BOVÉ: *Bibliografia,* p. 76. — OBRADOR : *Venecia,* p. 313. — MENÉNDEZ PELAYO : *Ciencia española,* vol. III, p. 190. — BLANCO SÁNCHEZ : vol. IV, núm. 3128. — *H. L. F.*, p. 237.

131

MADRID — per Pere Madrigal — 1 vol. in 8.º — 54 folis : 4 preliminars sense xitrar i 50 foliats en aràbics — a ratlla tirada — gravat.

PEDRO DE GUEVARA : *Breve y sumaria declaracion de la Arte general.*

[f. 1.] — [Gravat que representa Jesucrist salvant Sant Pere en el mar de Tiberiades.]
[f. 2.] — [En blanc.]
[f. 3.] — Breve y sumaria declaracion de la Arte general. Nuevamente compuesta por el mismo Autor. // [Gravat.] // Con privilegio. En Madrid. Por Pedro Madrigal. 1584.
[f. 4.] — Proemio.
f. 1. — [Comença el text.]
f. 49 v.° — [Acaba el text.]
f. 50. — [Colofó.]

Primera impressió d'una altra obra del Pere de Guevara, que més tard s'estampà juntament amb l'*Arte General para todas las ciencias*. El Pérez Pastor no en parla.

Exemplar de la Biblioteca Nacional, Madrid. No l'hem vist; ens valem de la descripció que en fa el Blanco i Sánchez en la seva *Bibliografía Pedagógica*, vol. IV, núm. 3129.

Blanco y Sánchez : vol. IV, núm. 3129.

132

París — per Tomas Brumenn — 1 vol. in 8.° — 66 ff. xifrats en aràbics — a ratlla tirada — 23 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 93 × 50 mm. **1585**

Libre de amic e amat (text llatí).

f. 1. — BLAQVERNÆ // ANACHORETÆ IN- // TERROGATIONES ET // responsiones 365. de Ami- // co & Amato, // *Raymundo Lullio Eremita auctore, Claruit* // *circa annum Domini. 1311.* // Libellus omnibus viris spiritualibus non // minus incundis quàm vtilis. // [Marca : IHS] // PARISIIS, // Apud Thomam BRVMENNIUM, // in clauso Brunello, sub signo Oliuæ. // M. D. LXXXV.
f. 2. — BREVE ARGV- // MENTVM.
f. 2 v.° — INTERROGAVIT // amicus suum amatum...
f. 66 v.° — FINIS.

Aquesta edició llatina del *Libre de amic e amat* no la reporta cap bibliògraf. S'ha de fer notar que l'any següent (1586), el mateix editor, Thomas Brumenn, estampà la versió francesa del Gabriel Chappuys, que descrivim seguidament i que no cal de cap manera confondre amb la present. El text d'aquesta edició és versemblablement el que estampà el Jean Petit en 1505 (vid. núm. 35), i que altra vegada sortí de les premses a Rouen l'any 1632, amb el nom de *Liber meditationum totius anni*.

Exemplar de la Bibliothèque Mazarine, París.

133

París — per Tomas Brummen — 1 vol. in 8.°

Libre de amic e amat (versió francesa de Gabriel Chappuys).

[p. 1.] — Trois cents soixante-cinq demandes et réponses de l'hermite Blanquerne touchant l'amy et l'aimé, faictes par Raymond Lulle hermite, et mises en françois par Gabriel Chappuys. **1586**

Versió francesa de l'edició anterior, deguda al Gabriel Chappuys i impresa pel mateix Thomas Brumenn. No n'hem vist cap exemplar.

BRUNET : vol. III, p. 1232. — *H. L. F.*, p. 254.

134

MADRID — per Pere Madrigal — 1 vol. in 8.° — 148 folis : 8 preliminars sense xifrar, 86 de la primera obra xifrats en aràbics i 2 sense xifrar; 2 preliminars de la segona obra sense xifrar i 50 xifrats en aràbics — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — gravat — mides de la caixa : 113 × 64 mm.

PEDRO DE GUEVARA : *Arte general para todas las ciencias en dos instrumentos.* —*Breve y sumaria declaración de la arte general.*

[f. 1.] — ARTE // GENERAL // Para todas las sciencias, en dos instru- // mentos. // *Recopilada del Arte magna // y Arbor scientiae del Doctor Raymun- // do Lull: Nueuamente adicionada y enmendada por el Licenciado Pe- // dro de Gueuara, natural de la villa de Belhorado* // Dirigido a la C. R. M. del Rey Don // Phelipe nuestro señor // CON PRIVILEGIO. // *En Madrid,* Por Pedro Madrigal. M. D. LXXXVI.

[f. 1. v.°] — APROVACION.

[f. 2.] — SVMA DE LOS // Priuilegios.

[f. 2. v.°] — LICENCIA.

[f. 4.] — *A LA C. R. M.* // Del Rey Don Phelipe nue // stro Señor.

[f. 5.] — *PROHEMIO* // *Al Lector.*

[f. 8.] — ARTE // GENERAL PARA // todas las sciencias...

f. 1. — CAPITULO // *PRIMERO* // ...

f. 86 v.° [per errada 76]. — *Fin del Arte general.*

[f. 87.] — [Un gravat que representa Jesucrist i Sant Pere en el mar de Tiberiades.]

[f. 88.] — [En blanc.]

[f. 1.] — BREVE, Y // SVMARIA // Declaracion de la // Arte general. // *Nuevamente compuesta por* // el mismo Autor // [Un segell.] // CON PRIVILEGIO // *En Madrid, Por Pedro Madrigal.* // M. D. LXXXVI.

[f. 1. v.°] — APROVACION.

[f. 2.] — *PROEMIO.*

f. 1. — BREVE, Y SUMARIA // declaracion de la Arte // general.

f. 49 v.° — FIN.

f. 50. — En Madrid // *En casa de Pedro Madrigal.* // M. D. LXXXVI.

Com que aquesta edició comprèn dos textos, i el segón comença amb portada i signatures noves, hi ha bibliògrafs com el Salvà i el Blanco i Sánchez que els cataloguen com dos números diferents; però, com fa notar el Pérez Pastor, això és impossible, perquè «Siendo la licencia de 1586 para el Arte general y los Escolios añadidos y diciendo en la Division de la obra : «*Y finalmente se añade a esta segunda impresion una sumaria declaracion desta arte dividida en nueve capitulos, que está al fin desta arte y comiença Folio I*» es evidente que son una sola obra, es decir, la edicion 1.ª de 1584 añadida, y que de ella no se pueden formar dos artículos como hace

Salvá». I continúa : «Segunda edicion del *Arte general* y primera de la *Declaracion*». Aquí no estigué amb la veritat l'acurat bibliògraf, ja que la *Declaracion* s'havía estampat sola l'any 1584 (vid. núm. 131).

L'edició present és una refundició de les dues impressions d'aquell any.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 141. — COSTURER : p. 448. — *Testimonia*, p. 25. — PASQUAL : *Examen*, pp. 76 i 77. — SALVÁ : núm. 2277. — PÉREZ PASTOR : núm. 238. — BLANCO I SÁNCHEZ : núms. 3222 i 3224. — *Catalogue Heredia*, núm. 4267. — MENÉNDEZ I PELAYO : *Ciencia española*, vol. III, p. 190. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, núm. V.

135

WITTENBERG — 1 vol. in 8.° — 64 ff. sense xifrar — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — lletra itàlica — mides de la caixa : 118 × 66 mm. **1587**

GIORDANO BRUNO : *De lampade combinatoria lulliana.*

[f. 1.] — IORDANVS // BRVNVS // NOLANVS. // DE LAMPADE // COMBINATORIA // Lulliana. // Ad infinitas propositiones & media inue- // nienda, ad dicendum & argumentandum // iuxta modum habitus, quo faltē quispiam // de quocumq̃ subiecto descriptiuam quan- // dam, & qualemcumq̃ quid nominis habeat // rationem. Est & unica clauis ad omnium // Lullianorum (cuiuscumq̃ generis) operum // intelligentiā, & non minora plurima Py- // thagoricorum Cabalistarumq̃ myste- // ria consequenda, &c. // Ad amplissimum Vuitebergensis // Academiæ Senatum. // *VVITEBERGAE,* // *ANNO M. D. LXXXVII.*

[f. 2.] — AMPLISSIMO EXCEL // LENTISSIMOQVE O. D. RE- // ctori, & Vuitebergensis Academiæ Sena- // tui Iord. Brun. Nol. S. P. D.

[f. 13.] — IORDANVS // BRVNVS // NOLANVS. // DE LAMPADE // COMBINATORIA // Lulliana. // Cap. I. Proemium.

[f. 63 v.°] — [Acaba.]

[f. 64.] — [Hi ha una figura lul·liana.]

De Lampade combinatoria lulliana és una obra feta amb el mateix esperit que la *Compendiosa architectura* (vid. núm. 128). El Giordano Bruno la féu estampar per primera vegada durant son sojorn a Alemanya. Més tard es reestampà diverses vegades.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

BRUNET : vol. I, p. 1299.

136

ROMA — per Jordi Ferrari — 1 vol. in fol. — 16 ff. sense xifrar, 688 pp , 28 ff. sense xifrar, 154 pp. i 3 ff. — a dues columnes el primer tractat, i a ratlla tirada el segón — 62 ratlles a cada pàgina.

NICOLAU EYMERIC : *Directorium Inquisitorum.*

FRANCESC PEÑA : *Scholii et annotationes in Directorium Inquisitorum.*

[f. 1.] — [A dues tintes.] DIRECTORIVM || INQUISITORVM || F. NICOLAI EYMERICI || ORDINIS PRAED. || CVM COMMENTARIIS FRANCISCI PEGÑAE || *Sacræ Teologiæ ac Juris utriusque Doctoris* || IN HAC POSTREMA EDITIONE ITERVM EMENDATVM || & auctum, & multis litteris Apostolicis locupletatum. || AD S. D. N. GREGORIVM XIII. PONT. MAX. || ACCESSIT HAERESVM, RERVM ET VERBORVM || Multiplex, & copiosissimus Index. || CVM PRIVILEGIO, ET SVPERIORVM APPROBATIONE. || [Gravat com l'edició 1578.] || ROMAE, IN AEDIBVS POPVLI ROMANI || Apud Georgium Ferrarium MDLXXXVII.

[f. 2.] — BEATISSIMO PATRI || ET DOMINO D. GREGORIO XIII. || PONTIFICI MAXIMO. || FRANCISCVS PEGÑA.

[f. 2 v.º] — GREGORIVS PAPA XIII. || *Ad futuram rei memoriam.*

[f. 3.] — ILLVSTRISSIMIS || AC REVERENDISSIMIS || ...

[f. 3 v.º] — IN DIRECTORIVM || INQVISITORVM || Nicolai Eymerici Præfatio.

[f. 5.] — NICOLAI EYMERICI VITA || ...

[f. 6.] — SVMMA EORVM QVÆ AB || EYMERICO IN SINGVLIS || DIRECTORII PARTIBVS || TRACTANTVR.

[f. 7.] — CATALOGVS EORVM || QVAE IN SINGVLIS || HVIVS OPERIS PARTIBVS || eo ordine quo impressa sunt continentur.

[f. 11.] — INDEX || PARTICVLARIS COMPLECTENS || TAM HAERESES ET ERRORES, || *Quàm diuersi generis propositiones in hoc opere || a* NICOLAO EYMERICO *congestas || in R.R. D.D. Inquisitorum gratiam || & commodum adiectus.*

[f. 16.] — EPISTOLA IN LIBRVM || VOCATVM DIRECTORIVM INQVISITORVM || ...

p. 1. — PRIMA PARS DIRECTORII || ... || CVM COMMENTARIIS FRANCISCI PEGÑAE...

p. 80. — INCIPIT SECVNDA PARS || DIRECTORII...

p. 230. — QVAESTIONES QVINQVAGINTA || OCTO DE HAERETICA PRAVITATE || AD OFFICIVM INQVISITIONIS PERTINENTES.

p. 252, col. I. — QVAESTIO IX. || De hæresibus a Rom. Ponti. damnatis || post mortem auctorum earum. || *Summarium* || 1. *Petri Ioannis errores xx damnati.* || 2. *Alij duo insuper eiusdem errores.* || 3. *Michael de Caesena hæreticus.* || 4. *Errores Joanni de Parma tributi.* || 5. *Raymundus Lull errores quàm plurimi.* || 6. *Lullistarum errores.*

p. 255, col. II. — De Raymundo Lull, & eius || erroribus.

p. 260, col. II. — De Lullistis, & eorum erroribus.

p. 262. — [Acaba el capítol.]

p. 687. — [Acaba el llibre.] Franciscus Pegña Sacrae Theologiae & utriusque juris Doctor. || FINIS.

[ff. 1-28.] — INDEX.

p. 1. — LITTERAE APOSTOLICAE.

p. 144. — [Acaben.]

p. 145. — FRANCISCI PEGÑAE || ... || *Disputatio, de auctoritate seu robore, probatione et utilitate Extravagantium || seu litterarum Apostolicarum...*

p. 153. — [Acaba.]

[p. 154.] — INDEX.

[p. 160.] — ROMAE || In Aedibus Populi Romani. M. D. LXXXVII.

Nova edició del *Directorium* de l'Eymeric feta per el Peña, corretgint la de 1578.

En aquesta impressió els *Commentaria* no formen un tractat apart, sinó que estàn intercalats en el text de l'Eymeric. Quant a la resta, ambdúes són gairebé iguals.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

137

PRAGA — per Jordi Nigrinus — 1 vol. in 8.° — 68 ff. sense xifrar — a ratlla tirada — 29 ratlles a cada pàgina — lletra itàlica — gravats — mides de la caixa : 118 × 65 mm. **1588**

GIORDANO BRUNO : *De lulliano specierum scrutinio.*
— *De lampade combinatoria lulliana.*

[f. 1.] — Jordanus Brunus Nolanus // DE SPECIE- // RVM SCRUTINIO // ET LAMPADE COMBINA- // TORIA RAYMVNDI LVLLII // Doctoris Heremitæ omniscij, // propè modumque // diuini. // PRAGÆ. // *Excudebat Georgius // Nigrinus,* // Anno: M. D. LXXXVIII.

[f. 2.] — ILLVSTRIS // SIMO EXCELLEN- // TISSIMOQ. D. DON GVIL // HELMO A S. CLEMENTE, ... // ... // IOR. BRVNVS. NOL. S. D.

[f. 5.] — IOR. BRV. NOL. // De Lulliano // specierum scrutinio. // Cap. I. Propositum.

[f. 16.] — [Acaba.]

[f. 17.] — IORDANVS // BRVNVS // NOLANVS. // DE LAMPADE // COMBINATORIA // Lulliana. // Cap. I. Proemium.

[f. 67 v.°] — [Acaba.]

[f. 68.] — [Una figura lul·liana.]

Primera edició del llibre *De Lulliano specierum scrutinio* i reimpressió del *De Lampade combinatoria lulliana,* que s'havía estampat a Wittenberg l'any anterior (vid. núm. 135).

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

BRUNET : vol. I, p. 1299.

138

AUGSBURG — per Miquel Manger — 1 vol. in 4.° — 94 ff. : 4 sense numerar i 180 pp. — a ratlla tirada — lletra itàlica — mides de la caixa 138 × 90 mm. **1589**

VALERIO DE VALERIO : *Aureum sane opus, in quo ea omnia breviter explicantur, quæ scientiarum omnium parens, Raymundus Lullus, tam in scientiarum Arbore, quam arte generali tradit.*

[f. 1.] — AVREVM SANE // OPVS, IN QVO EA OMNIA // BREVITER EXPLICANTVR, QVÆ // scientiarum omnium Parens, RAYMVN- // DVS LVLLVS, tam in scientiarum // Arbore, ꝯ arte generali tradit. // AVTORE VALERIO DE VALE- // rijo Patricio Veneto, & scientia- // rum amatore. // M. D. LXXXIX. // AVGVSTÆ VINDELICO- // rum imprimebat Michaël // Manger. // Cum gratia & Priuilegio S. Cæs. Maj.

[f. 2.] — [Dedicatoria.]

[f. 3.] — [Epigrames dedicats a Valerio de Valerio.]

[f. 4.] — AD LECTOREM.

p. 1. — INTENTIO AV- // TORIS EXPLICATVR...
p. 179. — [Acaba el text.]
p. 180. — [En blanc.]

L'*Aureum opus* del Valerio de Valerio, patrici venecià, obra d'explanació compendiada de l'art de Ramón Lull, tingué un èxit decidit entre els lul·listes, i amb els *Comentaris a l'art breu* del Cornelius Agrippa, les obres del Giordano Bruno i l'Enric Alsted, mereixeren un lloc preferent en les edicions que el Zetzner féu a Strasburg. L'edició que el Miquel Manger estampà a Augsburg l'any 1589 és la prínceps.

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 140. — COSTURER : p. 446. — PASQUAL : *Vinditiae*, vol. I, dis. I, p. 20. — MENÉNDEZ I PELAYO : *Ciencia española*, vol. III, p. 151.

139

1592 COLONIA — per Gosvin Cholin — 1 vol. in 8.° — 4 ff. sense xifrar i 155 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 117 × 65 mm.

Liber secreti secretorum (atribuïda).

[f. 1.] — *SECRETA* // SECRETORVM // RAYMVNDI LVLLII // ET HERMETIS PHILO- // SOPHORVM IN LIBROS // TRES DIVISA // *CVM OPVSCVLO P. THO-* // *mæ Aquinatis, de Esse & Essentia minera-* // *raluim* [sic] *& Cornelij Aluetani Arnsrodij,* // *de conficiendo diuino Elixire libellus,* // ELISABETÆ *Reginæ* // *Angliæ, &c, dicatus.* // Omnibus Medicinæ & Chymiæ stu- // diosis fore vtilissimus. // *Materiam singulorum post præfationem pa-* // *gina indicabit.* // [Marca amb la llegenda:] Ex litterarum studiis immortalitas acquisitur // COLONIAE, // Apud Gosuinum Cholinum. // Anno M. D. LXXXXII. // *Cum gratia & privilegio Cæs. Maiest.*
[f. 2.] — BENEVOLO LECTORI // *salutem.*
[f. 3.] — [Index.]
p. 1. — Liber primus.
p. 124. — DIVI THOMÆ // AQVINATIS TRACTATVS DE ESSE. ET // ESSENTIA MINERA // lium tractans.
p. 143. — CORNELIVS // ALVETANVS ARNS // RODIVS DE CONFICI // ENDO DIVINO ELIXIRE // sive Lapide Philo- // sophico. // *DEO OPTIMO MAXIMO* // *TRINO ET VNO SACRUM.* // SERENISSIMAE AC // CLEMENTISSIMAE ELI // ZABETHAE, ANGLI- AE, FRAN- // ciæ & Hiberniæ Reginæ, &c Principi. // in omni fortuna moderatissi- // me, fortissimeque hu- // milime. // Anno M. D. LXXXXII.
p. 144. — [Comença.]
p. 155. — [Acaba datant 14 juliol 1565.]

El *Liber Secreti Secretorum* (*H. L. F.*, núm. 129) és notoriament apòcrif. L'autor cita com obres seves el *Testamentum* i altres obres també reconegudament apòcrifes. La present edició és la primera d'aquest tractadet.

Exemplar de la Biblioteca Nacional, Madrid. Altres en la Bibliothèque de la Ville de Lió i la Stadtbibliothek de Colonia.

BOREL : p. 141. — ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 139. — *Catalogus Cortina*, núm. 14228. — *H. L. F.*, p. 292.

140

BASILEA — 3 vols. in 4.° 1593

Vol. I.
[f. 1.] — Artis auriferae quam chemiam vocant...

Vol. III.
Testamentum novissimum (atribuïda).
Potestas divitiarum de compositione lapidis philosophici (atribuïda).
Modus accipiendi aurum potabile (atribuïda).
Compendium artis alchimiæ et naturalis philosophiæ (atribuïda).
Liber de lapide et oleo philosophorum (atribuïda).
Liber lapidarii (atribuïda).
Elucidatio testamenti (atribuïda).

[f. 1.] — Artis auriferae quam chemiam vocant volumen tertium...

Segona edició de la important col·lecció d'obres d'alquimia intitulada *Ars aurifera*. A l'igual que la primera (vid. núm. 118), no l'hem vista, però coneixem les reimpressions de 1601 i 1610, i per tant creiem que contenen totes les mateixes obres.

H. L. F., pp. 281, 286, 288.

141

COLONIA — per Enric Falckenburg — 1 vol. in 8.° 1595

EWALD VOGEL : *Liber de lapidis physici conditionibus quo continetur explicatio Gebri et Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — DE LAPIDIS PHYSICI conditionibus Liber : quo duorum abditissimorum auctorum, Gebri & Raymundi Lullii, methodica continetur explicatio... Auctore Ewaldo Vogelio belga. Coloniae Agrippinæ, apud Henr. Falckenburg, anno 1595.

Diu l'Obrador (*Venecia*, p. 321) que en la carta-endreça d'aquesta obra, ademés de diverses donades biogràfiques de Ramón Lull, s'hi llegeix una encertada crítica de les seves obres i de son istil, vindicant-lo dels càrrecs d'obscur, negligent i de llenguatge barbre que se li imputaven en aquells temps. Diu també que el text de l'obra sembla un comentari dels dos autors que es mencionen en el títol.

Exemplar de la Biblioteca de Sant Marc, Venecia. No l'hem vist; ens valem de la breu descripció que en fa l'Obrador (lloc citat).

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 138. — PASQUAL : *Examen*, p. 83. — *Testimonia*, p. 5. — OBRADOR: *Venecia*, p. 321.

142

FRANCFORT — per Joàn Sauer — 1 vol. in 8.° — 272 ff. : 8 preliminars, sense xifrar, 518 pp. i 15 ff. finals, sense xifrar — a ratlla tirada — 39 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 131 × 70 mm. 1596

Ars generalis ultima.

BERNARD DE LAVINHETA : *Annotationes in artem magnam.*

LAURENTIUS THEOBALDUS CENOMANUS : *Epigrammatum ad lectorem.*

[f. 1.] — M. RAYMVNDI LVLLII // VIRI ILLVMINATI SACRAE // paginae professoris ampliss. // ARS MAGNA // GENERALIS ET // VLTIMA : // QVARUMCVNQVE ARTIUM ET // scientiarum ipsius RAYMVNDI LVLLI assecutrix & // clauigera : & ad eos aditum faciliorem praebens : ante- // hac nusquam arti impressoriae enunctius commendata : // atque per philosophum quendam huius aeui eximium ar- // tis illius fidellissimum interpretem elimata; una cum fi- // guris suo situ decenter intextis, & totius operis enu- // cleatiuis. In textis praeterea cuilibet parti, // capitulo & rubricae, titulis & // annotationibus. // *ACCESSIT DEMUM INDEX ELE- // gans & locuples, sententias electiores // complectens.* // FRANCOFVRTI // Typis Ioan. Saurii, Impensis Cornelii Sutorii // MDXCVI.

[f. 2.] — *ADMODUM* // REVERENDO // ANTIQVAE NOBILI- // TATIS SPLENDORE, OM- // NIVMQVE VIRTVTVM GENERE CLARIS- // simo viro, Domino Ioan Schvvighardo à Cronbergk, Metropolitanae Ecclesiae Moguntinae // Decano dignissimo, Domino // suo, gratioso. [La data de la dedicatoria és les kalendes de setembre de 1596.]

[f. 8 v.º] — LAVRENTII THEO- // BALDI CENOMANI SVPER DO- // XIS HVIVS ARTIS, A RAYMUNDO LVL- // lio, nullius linguae, nullius ve artis diuini- // tus experte, excogitate : ad le- // ctorem epigramma.

p. 1. — ARS MAGNA GENE- // RALIS ET VLTIMA .M. RAY- // MVNDI LVLLII, VIRI ILLVMINATI, // sacrae paginae professoris amplissimi. // PROEMIVM. // QVONIAM multas artes fecimus...

p. 517. — *FINIS.*

[p. 518.] — INDEX ELEGANS // LOCVPLES ARTIS MA- // *gnae, vc. M. Raymundi Lullij,* // *amplissimi.* [Ocupa els cinc folis finals.]

Reimpressió de l'edició de l'*Ars generalis ultima* que en 1517 féu a Lió el Bernat de Lavinheta, amb anotacions marginals i taules (vid. núm. 65), estampada a despeses del Corneli Soter. Així mateix s'hi reestampà l'*Epigrammatum ad lectorum* del Laurentius Theobaldus.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

GONON : p.382. — LUANCO : *Ramón Lull,* Apèndix, p. 48.— OBRADOR : *Venecia,* p. 313.— *H. L. F.,* p. 237. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona,* núm. 27.

143

1597 BASILEA — per Conrad Waldkirch — 1 vol. in 8.º — 296 pp. — 29 ratlles a cada pàgina — mides de caixa : 121 × 63 mm.

Ars operativa medica (atribuïda).

[p. 1.] — IOANNIS // DE RVPESCISSA, // QVI VIXIT ANTE CCCXX // annos, de consideratione // QUIN // TÆ ESSENTIÆ rerum // omnium opus sanè // egregium // ACCESSERE // ARNALDI de VILLANOVA // *Epistola de sanguine humano distillato* // RAYMVNDI LVLLII *Ars ope* // *ratiua & alia quædam* // MICHAELIS SAVANARO // LAE libellus optimus de Aqua Vitae, // nunc valde correctior quam ante

an // nos LXX editus. // Omnia ad Selectissimam materiam medi // cam, & morborum curationem // vitæque conseruationem // mirabiliter fa // cientia. // BASILEÆ // Per CONRADVM WALDKIRCH // CIↃ IↃ XCVII.

[p. 3.] — PRÆSTANTISSI // MO IMPERATORIS FER- // DINANDI Medico Physico Dn. // Doctori STEPHANO LAVRÀEO Amor- // fortio, GVILHELMVS GRATA // ROLVS Medicus & // Philosophus, // S. D.

p. 150. — *ARS OPERATIVA* // MEDICA, MAGISTRI // RAYMVNDI LVLLI. // Cum ego Raymundus. Ilerde existens...

p. 178. — Artis operatiuæ MAGISTRI RAY // MVNDI FINIS.

[p. 296.] — FINIS.

Terça edició de l'*Ars operativa medica,* feta damunt la de Basilea, 1567 (vid. núm. 100). No l'hem vista; traiem la nostra descripció de la que fa el Sr. Batista (*Catàlech de les Obres lulianes d'Oxford*, núm. XX) de l'exemplar de la Bodleian Library.

BATISTA : núm. XX.

144

STRASBURG — per Llàtzer Zetzner — 1 vol. in 8.° — 12 ff preliminars sense xifrar, 992 pp. i 16 ff. finals també sense xifrar — a ratlla tirada — 44 ratlles a cada pàgina — figures plegables fora de text — mides de la caixa : 153 × 74 mm. **1598**

Art breu (text llatí).
Ars cabbalistica o **Opusculum de auditu cabbalistico** (atribuïda).
Liber lamentationis philosophiae o **Duodecim principia philosophiae.**
Logica brevis et nova.
Tractatus de venatione medii inter subjectum et prædicatum (atribuïda?).
Tractatus de conversione subjecti et prædicati per medium.
In Rhetoricam isagoge (atribuïda).
Oratio exemplaris (atribuïda).
Ars generalis ultima.
Libre dels articles de la fe (text llatí).
REMIGIUS RUFUS : *Antonio Bohero Epistola.*
GIORDANO BRUNO : *De lulliano specierum scrutinio.*
— *De lampade combinatoria lulliana.*
— *De progressu logicae venationis.*
— *De progressu et lampade venatoria logicorum.*
HEINRICH CORNELIUS AGRIPPA VON NETTESHEIM : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli.*
— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola.*

[f. 1.] — RAYMVNDI // LVLLII // OPERA EA // QVAE AD AD INVEN- // TAM AB IPSO ARTEM VNI- // VERSALEM, SCIENTIARVM ARTIVMQVE // omnium breui compendio, firmaque memoria // apprehendarum, locupletissimaque // vel oratione ex tempore pertractan- // darum, pertinent. // *VT EST* // *IN EANDEM QVORVNDAM IN-* // *terpretum scripti commentarij : quae omnia Sequens indica-* //

bit pagina : & hoc demum tempore coniunctim e- || mendatiora locupletiora 93
non nihil || edita sunt. || ACCESSIT INDEX CVM CAPITVM || tum rerum ac verborum locupletissimus. || [Marca de l'impressor.] || ARGENTINÆ. || *Sumptibus LAZARI ZETZNERI* || CIↃ IↃ XCIIX.

[f. 1 v.º] — [Index de les obres compreses en l'edició.]

[f. 2.] — NOBILITATE GE- || NERIS, VIRTVTE AC DO || CTRINA PRAESTANTIS || simo viro || DOMINO JOANNI MARTINO...

[f. 4.] — ELENCHVS OMNIVM LIBRO || RVM, PARTIVM, CAPITVM ET || membrorum, quae in hisce operibus Lullia- || nis ac Interpretum conti- || nentur.

p. 1. — ARS BREVIS || M. RAYMVNDI LVL- || LI COMPENDIVM ET || Isagoge Artis Magnae.

p. 44. — OPVSCVLVM || M. RAYMVNDI LVL- || LII, DE AVDITV KAB || balistico sive ad omnes scientias || introductorium.

p. 117. — DVODECIM PRINCIPIA || PHILOSOPHIAE || M. RAYMVNDI LVL || LI QVÆ ET LAMEN || TATIO seu expostulatio Philosophiæ con || tra Averroistas, & Physica eiusdem dici possunt.

p. 154. — DIALECTICA SEV LO- || GICA NOVA || M. RAYMVNDI LVL || LII, DILIGENTER EMEN || data : restitutis ijs quæ olim fuerunt sublata : || & additis Tractatu de inuentione medij, item || Tractatu de conuersione subiecti & || prædicati per medium : per || M. Bernardum La- || uinhetam.

p. 169. — TRACTATVS || M. RAYMVNDI LVL- || LII, DE VENATIONE || Medij inter subiectum & præ || dicatum.

p. 173. — TRACTATVS || M. RAYMVNDI LVL- || LII, DE CONVERSIONE || Subiecti & Praedicati per || medium.

p. 185. — EPISTOLA DEDI || CATORIA IN RHE || TORICAM LVLLII || REMIGIVS RVFVS CANDI || DVS AOVITANVS, ANTONIO BOHERO || Thesaurario regio, & Francisco eius fratri || Carnotensi Præposito, inge || nuis adolescentibus || fælicitatem.

p. 187. — ISAGOGE IN RHE || TORICAM || RAYMVNDI LVL- || LII, ARTI IPSIVS ACCOM- || modata : & nunc demum quibusdam in || locis emendata & aucta.

p. 232. — ORATIO EXEMPLARIS.

p. 237. — ARS MAGNA ET || VLTIMA || RAYMVNDI LVLLII || BONARVM ARTIVM MA || gistri, & sacræ Theologiæ Professoris || amplissimi.

p. 682. — ILLVSTRISSIMO || ... || DON GVILHELMO A. S. CLEMENTE || ... || IOR. BRVNVS NOL. S. D.

p. 685. — IORD. BRVNVS NOL. || DE LVLLIANO SPE || CIERVM SCRVTI || NIO.

p. 698. — IORDANVS BRV || NVS NOLANVS || DE LAMPADE COMBI || NATORIA LVLLIANA.

p. 754. — EXCELLEN || TISSIMO... || REV. D. D. GEORGIO MY || lio Augustano Witerbergensis... || IORD. BRVNVS NOL. S. P. D.

p. 756. — IORD. BRVNVS NOL. || DE PROGRESSV LO || GICÆ VENATIO- || NIS.

p. 763. — IORD BRVNVS NOL. || DE LAMPADE VENA- || TORIA LOGICORVM || SCALA.

p. 807. — REVERENDO PA || RITER ATQVE GENEROSO || DOMINO, DOMINO IOANNI LAV || rencino Lugdunensi ... || ... Hen || ricus Cornelius A || grippa S. P. D.

p. 810. — HENRICI CORNE // LII AGRIPPÆ ARMATÆ MI- // LITIÆ EQVITIS AVRATI, ET // Vtriusque Iuris Doctoris, In Artem Breuem // Raymundi Lullij, Com // mentaria.

p. 941. — ARTICVLI FIDEI SACROSANCTÆ AC SALVTIFE // ræ legis Christianæ cum eorumdem perpulchra // introductione : quos Illuminatus doctor Magi // ster Raymundus Lullius rationibus // necessariis demonstratiue // probat.

p. 992. — FINIS.

[f. 1.] — RERVM AC VERBO // RVM PRECIPVE MEMORA // bilium, quae in Lullianis ac Interpretum // operibus seu tractatibus conti- // nentur, Index elegans // & locuples.

[f. 16.] — [Acaba l'Index.]

Aquestá és la model i primera de les quatre edicions que, en l'espai de mitja centuria, feren a Strasburg el Llàtzer Zetzner i els seus hereus, d'un nombrós recull d'obres de Ramón Lull i dels seus comentaristes. S'ha concedit a aquests reculls una importancia excepcional dintre la bibliografía de les impressions de Ramón Lull, i s'ha arribat a dir (M. Obrador, *Venecia*, pp. 312-13) que constituíen un precedent de l'edició de Maguncia. Tot això és, a nostre juí, evidentment exagerat. El que examini isoladament un dels aplecs estampats pel Zetzner, i no l'articuli amb els precedents bibliogràfics que li serviren de base, pot creure que representa un esforç immens, mereixedor del preu que se li ha donat gairebé unànimament, i que el treball del seu recopilador es pot comparar amb la feina editorial del Salzinger. Però el que el sitúi dintre la bibliografía general dels impresos lul·lians, i pugui captenir-se perfectament de les valors que hi ha aportades, veurà tot-d'una que el seu encomi és exagerat, sense, perxò, oblidar que en mig de les edicions d'obres d'alquimia apòcrifes i de comentaris i explanacions poc interessants, que integren la bibliografía lul·liana dels tres darrers terços de la setzena centuria, sobta l'aparició del recull del Zetzner i que hom és temptat de saludar-lo com la revinguda d'un criteri editorial de molt temps abandonat. Dèiem en parlar del primer recull d'obres d'alquimia falsament atribuïdes a Ramón Lull, publicat pel Joan Petreius a Nurenberg, l'any 1546 (vid. núm. 94), que el moviment lul·lià intens i ben orientat del primer terç de la setzena centuria moría; que d'aleshores ençà, durant tota la resta de segle, la nostra bibliografía estava solament integrada per edicions d'obres alquímiques apòcrifes; que fins a les darreries de la centuria, Strasburg no renuava amb les edicions del Zetzner la tradició gairebé interrompuda de la publicació de les obres autèntiques; i ara hem d'afegir, que en renuar aquesta tradició, els reculls del Zetzner no hi aporten ni un esperit ni un esforç nous. Tot ço que es féu durant la setzena centuria en la publicació de les obres autèntiques de Ramón Lull, es féu en vint anys, des de l'any 1500 al 1521. Després, ni una sola obra autèntica inèdita no es publicà, tret de la versió castellana del *Desconort* que s'estampà a Mallorca, l'any 1540 (vid. núm. 90). Tota la tasca editorial, que en aquest sentit es féu, des de l'any 1521, fou alguna que altra mecànica reproducció d'edicions anteriors. Així, l'edició que el Vileta féu de l'*Art breu*, a Barcelona, l'any 1565 (vid. núm. 102); així les dues edicions que l'Egidi Gorbin féu a París, l'any 1578 (vid. núms. 121 i 122), de l'*Art breu* i del *Libre dels articles de la fe*, reproduint la impressió que el Bernat de Lavinheta féu de la primera d'aquestes obres a Lió l'any 1514 (vid. núm. 52), i la que s'estampà a Colonia de la segona, l'any 1509 (vid. núm. 40); així, també, les dues edicions llatina i francesa del *Libre de amic e amat* impreses a París els anys 1585 i 1586 (vid. núms. 132 i 133), fetes a base de l'edició del Lefèbvre d'Etaples, estampada en la mateixa ciutat l'any 1505 (vid. núm. 35); i així, finalment, la reproducció que de l'edició de la *Ars generalis ultima* de Lió, 1517 (vid. núm. 65), es féu a Francfort l'any 1596 (vid. núm. 142) per cura del Joàn Sauer. Aquest mateix caràcter té el recull del Zetzner. El seu mèrit és, per tant, quantitatiu, per raó del nombre d'edicions que s'hi troben refoses.

Aquestes són, en primer lloc, les tres edicions que l'Egidi Gorbin estampà a París, l'any 1578, de l'*Art breu*, l'*Ars cabbalistica* i el *Libre dels articles de la fe* (vid. núms. 120, 121 i 122), l'edició del *Liber lamentationis philosophiae*, publicat pel Josse Bade, a París, l'any 1516 (vid. núm. 58); la que aquest editor, juntament amb el Bernat de Lavinheta, tragué a llum, a la mateixa ciutat i el mateix any, de la *Logica brevis et nova*, el *Tractatus de venatione medii inter subjectum et praedicatum* i el *Tractatus de conversione subjecti et praedicati per medium* (vid. núm. 60); l'edició de *In Rhetoricam isagoge* i l'*Oratio exemplaris*, tretes també a llum pel Josse Bade, a París, l'any 1515 (vid. núm. 57); l'edició que de l'*Ars generalis ultima* es féu a Lió l'any 1517, per cura del Bernat de Lavinheta (vid. núm. 65); i, finalment, les dues del Giordano Bruno (vid. núms. 135 i 137) i qualsevol de les edicions dels *Commentaria in artem brevem* del Cornelius Agrippa (vid. núms. 79, 82 i 87).

Hem vist la portada i molts fulls d'un exemplar d'aquesta edició a la Biblioteca del Col·legi de la Sapiencia, Palma. Havem completat la nostra descripció amb la de D. Josep M.ª Batista *(Catàlech de les obres lulianes d'Oxford*, núm. VII) feta damunt l'exemplar de la Bodleian Library.

Borel : p. 141. — Vogt : p. 420. — Brunet : vol. III, p. 1239. — Menéndez i Pelayo : *Ideas Estéticas*, vol. I, p. 538; *Heterodoxos*, vol. I, p. 517; *Ciencia española*, vol. III, pp. 138 i 191. — Fourquet : número 2851. — *H. L. F.*, pp. 236, 337, 242, 243, 251. — Batista : núm. VII.

145

Leiden — 1 vol. in 8.°

Clavicula quæ et apertorium dicitur (atribuïda).

[f. 1.] — Secreta alchimiæ magnalia D. Thomæ Aquinatis... accessit Iho. de Rupescissa liber lucis, ac Raymundi Lullij opus quod inscribitur Clavicula et apertorium. Lugduni Bataviorum 1598.

Reproducció de la col·lecció dita *Magnalia secreta alchimiae*, impresa per la primera vegada a Colonia, l'any 1579 (vid. núm. 124). No l'hem vista.

H. L. F., p. 284.

146

1599 Francfort — per Joàn Lechler — 1 vol. in 8.° — 8 ff. sense xifrar i 567 pp. — a ratlla tirada — 31 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 157 × 65 mm.

Clavicula quæ et apertorium dicitur (atribuïda).
Andreas Libau : *Expositio fidelis sincera et dilucida Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — D. O. M. A. // *Nouus* // DE MEDICINA // VETERVM TAM HIP- // POCRATICA, QVAM // HERMETICA TRA // ctatus. // IN CVIVS PRIORE PARTE DOGMA- // ta pleraq; inter vtriusque Professores recentes contro- // uersa, aduersus ultimum per *Josephum Michelium* Pa- // racelsitanum conatum discutiuntur; // IN POSTERIORE VNIVERSALE ALCHYMI- // *strarum, autoribus* LVLLIO & ARNOLDO, // *quam liquidissime exponitur.* // Aspersa sunt passim Peripaticorum dogmata nonnulla & à // corruptelis vindicata. Autore // ANDREA LIBAVIO M. D. // 15 [Segell.] 99. // *Cum Priuil. Caes. Maēst. speciali ad decennium.* // FRANCOFORTI, // Excudebat Joannes Lechlerus, impensis Petri Kopffij.

[f. 1 v.º] — [Dedicatoria.]

[f. 2.] — AD // AMPLISSI // MVM SENA // TVM POPULVM QVE // REIPVBLICÆ. // Middelburgensis, // *Andreae Libauii* // Defensio.

p. 1. — NOTÆ LIBA // VIANÆ IN LI // BRVM IOSEPHI MI // CHELII DE // Alchymia.

p. 241. — D. O. M. A. // MEDICINÆ // HERMETICÆ // *Artificibus* // CATHOLICÆ // AD // HOMINIS SANITATEM // tuendam aduersamque valetudinem // profligandam : // ET // *HYDRAGIRIVM, IMPERFECTA-* // *que metalla in aurum vel argentum transmu-* // tanda, // Expositio fidelis; sincera & dilucida, // RAYMVNDI LVLLII, ET AR- // NOLDI VILLANOVANI; // cum scholiis & interpretationibus apertissimis // ANDREÆ LIBAVII MED. // *Rotemburgo tuberani.* // 15 [Segell.] 99. // FRANCOFVRTI, // Excudebat Joannes Lechlerus impensis Petri Kopffij.

p. 243. — VIRO PRÆ // STANTI, ET INDVSTRIO D. ADAMO GEV // SIO...

p. 249. — *AD LECTOREM.*

p. 253. — CLAVICVLA RAY // MVNDI LVLII MAIO- // RICANI, QVÆ ET APER- // TORIVM DICITVR, IN QVA // omnia, quae in opere alchymiae requi- // runtur, apertè decla // rantur.

p. 440. — DE INGRESSV NON NI // *hil ex aliis.*

p. 443. — DE ABBREVIATIONE // OPERIS. // Rosarius Philosophorum ex Lullio ad // Robert. Regem Franc. abbreuiationē his describit' verbis : ...

p. 450. — DE VSV CONFECTI // *lapidis.*

p. 456. — PERIOCHÆ ET // Paraphrases. // CAPITVM ROSARII, // QVOD ARNOLDO // asscribitur.

p. 563. — *Compendium artis Lullio asscriptum.*

p. 567. — FINIS.

L'Andreu Libau, nascut a Halle (Saxonia), l'any 1546, mort a Coburg en 1616, professor d'historia a Iena, metge pensionat a Rottenburg, director de l'Institut de Coburg, alquimista de renom universal i considerat com un precursor dels fundadors de la química moderna, s'aturà a interpretar i comentar la *Clavicula* o *Apertorium,* del fals Ramón Lull, alquimista, tan a la moda en el seu temps. En no altra cosa, principalment, que en aquests comentaris, consisteix l'*Expositio fideli sincera et dilucida Raymundi Lulli,* que anuncía la portada. En aquesta edició, el text falsament atribuït a Ramón Lull està en lletra itàlica, i els comentaris del Libau en lletra rodona.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 141.

147

BASILEA — per Conrad Waldkirch — 1 vol. in 8 º — 6 ff. sense xifrar, 393 pp. i 13 ff. sense xifrar — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 125 × 54 mm. **1600**

Testamentum novissimum (atribuïda).
Elucidatio testamenti (atribuïda).
Liber lucis mercuriorum (atribuïda).
Experimenta (atribuïda).

Liber artis compendiosae qui Vade mecum nuncupatur (atribuïda).

Compendium animae transmutationis metallorum (atribuïda).

Epistola accurtationis lapidis benedicti ad dom. Robertum Anglorum regem (atribuïda).

Liber medicinæ magnæ (atribuïda).

J. Bracesco : *Lignum vitæ.*

[f. 1.] — RAIMVNDI || LVLLII || MAIORICANI || PHILOSOPHI SVI TEM- || poris doctissimi, libelli aliquot Chemici : || *Nunc primum, excepto Vade mecum,* || *in lucem opera Doctoris Toxi-* || *tæ ædili.* || Quorum omnium nomina versa || pagina dabit. || CVM PRIVIL. CAES. MAIEST. || *ad Decennium.* || *BASILEAE,* || Typis CONRADI WALDKIRCHII. || *Anno CIↃ DC.*

[f. 1 v.°] — *QUÆ IN HOC VOLUMINE* || continentur Raimundi.

[f. 2.] — [Prefaci de Miquel Toxit dedicat a uns amics.]

[f. 5.] — *NOMENCLATVRA* || *LIBRORVM RAYMVNDI* || *LULLI, quos ipse citat in Testamento* || *Nouissimo.*

[f. 6.] — [Versos llatins.]

p. 1. — *TESTAMENTI NO-* || *VISSIMI RAIMVNDI* || *LVLLII Maioricani, Regi Ca* || *rolo dicati.*

p. 144. — *ELVCIDATIO TESTAMEN* || *ti Raimundi Lullij.*

p. 150. — *LUX MERCVRIORVM* || *RAIMUNDI LVLLII MAIORI* || *cani philosophi doctissimi opusculum, in quo* || *explicat, quæ in alijs eius libris* || *occultata sunt.*

p. 158. — *EXPERIMENTA RAI* || *MVNDI LVLLII MAIORICA* || *ni Philosophi doctissimi : in quibus veræ philo-* || *sophia chymicæ operationes cla-* || *rissime traduntur.*

p. 258. — *RAIMVNDI LVLLII* || *LIBER ARTIS COMPEN-* || *diosæ : quem Vade mecum* || *nuncupauit.*

p. 273. — *TABVLA IN SEQVEN-* || *tem Librum.*

p. 274. — *RAIMVNDI LVLLII* || *COMPENDIVM ANIMAE* || *transmutationis artis Metallorum, Ruper-* || *to Anglorum Regi trans-* || *missum* [Amb la segona part: *De Compositione lapidarum pretiosarum.*].

p. 319. — *EPISTOLA ACCVRTA-* || *tionis lapidis Benedicti Raimundi Lullij, missa* || *olim Domino Roberto Anglorum* || *Regi ab ipso. Anno Domini M.CCCC.XII.*

p. 330. — LIBELLVS || *RAIMVNDI LVLLII* || *MAIORICANI DE* || *Medicinis secretissimis.*

p. 375. — *LIGNVM VITÆ,* || *DIALOGUS RAIMVNDI* || *Lullij Maioricani, mysteria in lucem pro-* || *ducens ex Italico in Latinum* || *conuersus.*

[p. 394.] — INDEX IN OPVSCV || la Raimundi Lullij. [Ocupa 10 ff.]

Reimpressió feta pel Conrad Waldkirch de la col·lecció dita *Libelli aliquot chemici,* que en 1572 estampà per primera vegada a Basilea el Pere Perna (vid. núm. 116). Té meny folis que la model, però conté les mateixes obres.

Exemplar de la Bibliothèque de la Ville, Lió. N'hi ha també exemplars en les biblioteques de Darmstadt i de Munic.

Antonio : *Vetus,* vol. II, p. 138. — Reinaud i Michel : *Livre de la loi au Sarrasin,* p. 92. — *H. L. F.,* p. 288.

148

LEIDEN (?) — pels germans Bering (Jofre i Marcel) (?) — 2 vols. in 8.° — a ratlla tirada — 44 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 139 × 76 mm.

Vol. I.

[f. 1.] — HENRICI CORNELII // AGRIPPÆ, // ...

Vol. II. — 8 ff. preliminars sense xifrar, 440 pp. i 8 ff. finals sense xifrar — gravat.

HEINRICH CORNELIUS AGRIPPA VON NETTESHEIM : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli* (?).

— *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivæ* (?).

— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola* (?).

— *Adolpho Roboreo Epistola* (?).

[f. 1.] — HENRICI CORNELII // AGRIPPÆ, // AB NETTESHEYM, // ARMATÆ MILITIÆ EQVITIS // AVRATI ET IVRIS VTRIVSQVE // AC MEDICINÆ DOCTORIS, // OPERVM PARS // POSTERIOR. // Quorum Catalogum exhibendus tibi pa- // ginæ sequentes : // VNA CVM RERVM ET VERBORVM // hoc tomo memorabilium INDICE & // locuplete & certo. // [Gravat.] // LVGDVNI, // PER BERINGOS FRATRES. // ANNO 1600.

[f. 1 v.°] — [Retrat del Cornelius Agrippa.]

[f. 2.] — OPERVM HOC AL // TERO TOMO CONTENTO- // *rum Elenchum.*

[f. 3.] — SPECTABILI VIRO // D. AVGVSTINO FVRNA- // rio.

[f. 4.] — HENRICVS CORNE // *LIVS AGRIPPA AD* // *Lectorem.*

p. 243. — HENRICI CORNELII // AGRIPPÆ, ARMATÆ MILITÆ // EQUITIS AURATI, ET VTRIVS // QVE IVRIS DOCTORIS, // *IN ARTEM BREVEM RAY* // *mundi Lullij* // *Commentaria.*

p. 342. — [Acaba.]

p. 440. — FINIS. [Acaba el volum.]

[ff. 1-8.] — [Index.]

Diu el Prost *(Corneille Agrippa,* vol. II, p. 518) que, a son juí, les edicions de les *Opera omnia* de l'Agrippa, datades en 1580 i 1600, assenyalades, com la de 1531, pel David Clément, han d'ésser titllades de falses. Els caràcters cronològics d'aquestes cinc edicions de les *Obres completes* de l'Agrippa, malgrat les dates de 1510, 1531, 1535, 1580 i 1600 (vid. núms. 80, 86 i 125), són, com se veu, molt dubtosos i no permeten concedir crèdit a la certesa de la data.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París. Hi manca el primer volum, que no conté cap de les obres lul·lianes de l'autor.

CLÉMENT : vol. I, pp. 94 i 96. — PROST : vol. II, p. 519.

149

BASILEA — per Conrad Waldkirch — 3 vols. in 4.° — a ratlla tirada — 40 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 127 × 70 mm. **1601**

Vol. I.
[f. 1.] — ARTIS || AVRIFERÆ || ...

Vol. III. — 1 f. preliminar sense xifrar i 190 pp.
Testamentum novissimum (atribuïda).
Potestas divitiarum de compositione lapidis philosophici (atribuïda).
Modus accipiendi aurum potabile (atribuïda).
Compendium artis alchimiæ et naturalis philosophiæ (atribuïda).
Liber de lapide et oleo philosophorum (atribuïda).
Liber lapidarii (atribuïda).
Elucidatio Testamenti (atribuïda).

[f. 1.] — ARTIS || AVRIFERÆ, || QVAM CHEMIAM || VOCANT, || Volumen Tertium || QVOD CONTINET || *Lullij, aliorumque, scripta quædam maiori || ex parte hactenus non || edita : || Qua versa pagina indicantur* || Cum INDICE Rerum & Verborum || locupletissimo || BASILEÆ || Typis CONRADI WALDKIRCHII || CIↃ IↃ CI.

[f. 2.] — AVCTORES. [Index del volum.]

p. 1. — RAYMUNDI LVLLII || BALEARIS VLTIMVM || TESTAMENTVM AD SE || *renissimum Carolum || Regem.*

p. 56. — RAIMVNDI LVLLII POTESTAS || *diuitiarum : in quo libro optima expositio testa || menti Hermetis continetur. Quid || sit spiritus S.?*

p. 77. — RAYMVNDI LVLLII || OPVSCVLA PHILOSOPHI || CA QVATOR, NVNC PRI || *mum in lucem data.* || I. Compendium artis Alchimiæ & naturalis || Philosophiæ. || II. De lapide & oleo Philosophorum. || III. Modus accipiendi aurum potabile. || IV. Lapidarium siue de lapidibus prætiosis. || *Modus accipiendi aurum potabile secundum || Raymundum Lullium.*

p. 82. — Explicit modus accipiendi aurum potabile secundum Raymundum Lullium, scriptum per Ioannem || Miletum Claudianum pharmaco || polam die 20 mensi Augu || sti Anno 1553.

p. 83. — COMPENDIVM ARTIS AL || chimiæ & naturalis Philosophiæ se || cundum naturale cursum, Ray || mundo Lullio Authore.

p. 91. — *Explicit compendium artis Alchimiæ & naturalis || philosophiæ secundum naturalem cur || sum, scriptum die 23 mensis Augusti.* || Per Ioannem Miletum Claudia || num pharmacopolam || Anno 1553.

p. 92. — *De lapide & oleo Philosophorum.*

p. 97. — *Explicit liber de lapidis & olei Philosophorum || distillatione scriptus die 28 mensis se || ptembris, Anno 1553.* || Per Ioannem Miletum Claudia || num pharmacopolam.

p. 98. — DEVS IN VERITATE || TVA INCIPIO IMPRIMIS TRA- || ctare generationem lapidum per ar || tem, ad Regem virtuosam, qui || propter tuum amorem || dedit se tuo ser || uitio.

p. 120. — *Explicit practica de lapidibus pretiosis secundum || Raymundum Lullium scripta die 8 mensis || Octobr. per Ioan. Miletum pharma || copolam Claudianum || 1553.* [Segueixen altres tractats.]

p. 139. — *ELVCIDATIO TO || TIVS TESTAMENTI AD RE || GEM ODOARDVM PER RAY || mundum Lullium.*

p. 150. — FINIS. [Segueixen altres tractats.]
[p. 186.] — IN TOMVM TERTIVM // OPVSCVLORVM // ALCHIMIÆ // INDEX.
[p. 190.] — FINIS.

Segona edició de la col·lecció *Ars aurifera,* que eixí per la primera vegada a llum, a Basilea, l'any 1572 (vid. núm. 118).

Treiem la nostra descripció de la que, d'un exemplar de la Bodleian Library, dóna el Sr. Josep M.ª Batista en son *Catàlech de les Obres lulianes d'Oxford* (núm. XXI).

BATISTA : núm. XXI.

150

Sense nom de lloc — 1 vol. in 8.° — 117 pp. — a ratlla tirada — 36 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 120 × 64 mm.

Ars cabbalistica o **Opusculum de auditu cabbalistico** (atribuïda).

[p. 1.] — OPVSCVLVM // RAYMVNDINVM // DE AVDITV KABBA- // LISTICO // siue // *AD OMNES SCIENTIAS* // *Introductorium* // [Gravat.] // *Anno* DOMINI MDCI.
p. 3. — INCIPIT LIBELLVS // DE KABBALISTICO AV- // DITV, IN VIA RAYMVNDI LVLLI.
p. 5. — PARS PRIMA DE ALPHABETO.
p. 32. — *TRACTATVS SECVNDVS // huius Compendij, est de fine quæ // sito in hac sapientia.*
p. 56. — *TRACTATVS TERTIVS ET // vltimus est de medio ad finem quæsitum // in hac sapientia : & primo de // Qualitatibus forma // rum.*
p. 103. — [Acaba.]
p. 105. — Figuræ ostendentes usum totius huius operis, dummodo syncerè intelligantur.
p. 117. — [Acaben les figures.]

Quarta edició de l'*Ars cabbalistica,* impresa sense nom de lloc. Igual que les dues primeres fetes a Venecia els anys 1518 i 1533 (vid. núms. 72 i 83), no l'hem vista. La nostra descripció és copiada de la que el Sr. Josep M.ª Batista féu de l'exemplar de la Bodleian Library *(Catàlech de les Obres lulianes d'Oxford,* núm. XXII).

Altre exemplar en la Biblioteca Real de Munic, catalogat amb la signatura «8. Phys. in 158m».

BATISTA : núm. XXII.

151

URSELL — 4 vols. in 4.° (?) — 40 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 140 × 75 mm. **1602**

Vol. I.
[f. I.] — THEATRVM CHEMICVM // PRÆCIPVOS...

Vol. III. — 2 ff. sense xifrar i 969 pp.
Liber de secretis naturae seu de quinta essentia (extracte; atribuïda).
Clavicula quæ et Apertorium dicitur (atribuïda).
EWALD VOGEL : *Liber de lapidis physici conditionibus quo continetur explicatio Gebri et Raymundi Lulli* (?).

[f. 1.] — THEATRVM CHEMICVM || PRVCIPVOS SE- || LECTORVM AVCTORVM || TRACTATVS DE CHEMIÆ ET LA || PIDIS PHILOSOPHICI ANTIQVITATE, || veritate iure præstancia & opera- || tionibus, continens : || *IN GRATIAM VERÆ CHEMIAE, ET MEDI- || cinæ chemicæ studiosorum || vt qui uberrimam inde optimorum re- || mediorum messem facere potuerunt || congestum & in tres partes seu volumina digestum;* || SINGVLIS VOLVMINIBUS, SVO AV || CTORVM ET LIBRORVM CATALOGO PRI || mis pagellis; rerum vero & verborum In- || dice postremis annexo. || VOLVMEN TERTIVM || [Un gravat.] || VRSELLIS || Ex Officina Typographica Cornelij Sutorij, Sumptibus || Lazari Zetzneri Bibliopolæ Argentoratensis || M.DC.II.

[p. 3.] — ELENCHVS AVCTO || RVM ET TRACTATVVM || tertiæ partis.

p. 162. — PRAXIS VNIVERSALIS MAGNI OPERIS || ex tertia distinctione libri Quintarum essentia || rum Raymundi Lullij.

p. 164. — [Acaba.]

p. 309. — CLAVICVLA RAIMVNDI LULII MA- || ioricani, quæ & apertorium dicitur, in que omnia quæ || in opere alchemiæ requiruntur, aperte || declarantur.

p. 319. — [Acaba.]

Vol. IV (?).

Testamentum antiquum (dos primers llibres; atribuïda) (?).

Compendium animæ transmutationis metallorum (atribuïda) (?)

El Sr. Josep M.ª Batista, en son *Catàlech de les Obres lulianes d'Oxford* (núm. XXIII), descriu, en la forma transcrita, el terç volum d'una edició, aparentment la primera, de la cèlebre col·lecció alquímica dita *Theatrum chemicum*. Tots els bibliògrafs que han parlat d'aquesta col·lecció sitúen la seva primera edició a Strasburg, l'any 1613. Segons diu la portada del volum descrit, l'edició està compartida «in tres partes seu volumina». Si verament la terça part, ço és, la descrita, fos la darrera, hom hi trobaría totes les obres lul·lianes impreses en la col·lecció, ja que el primer i segón volum no en contenen cap. Però no cal fiar-se massa de la indicació de la portada, perquè el terç volum de l'edició de 1613 (Strasburg, pel Llàtzer Zetzner) diu també «in tres partes seu volumina digestum», ço que no impideix l'existencia d'un quart volum, la portada del qual diu «in quatuor partes seu volumina digestum». És per això, que ens cal apuntar la possibilitat de l'existencia d'un quart volum en la col·lecció estampada a Ursell, l'any 1602, que deuría contenir versemblablement les dues primeres parts del *Testamentum antiquum* i el *Compendium animae transmutationis metallorum*, que són les obres lul·lianes que es troben en les col·leccions posteriors (Strasburg, 1613 i 1659). Estem, també, gairebé segurs que en el volum descrit, juntament amb l'extracte del *Liber de secretis naturae seu de quinta essentia*, que amb el nom de *Praxis universalis magni operis* es publicà en totes les edicions de la col·lecció *Verae alchemiae doctrina* del Grataroli, Basilea 1561 i 1572 (vid. núms. 99 i 117) i de la *Clavicula quae et apertorium dicitur*, s'hi troba l'obra de l'Evald Vogel, dita *Liber de lapidis et physici conditionibus*, la primera edició del qual l'hem reportada com feta a Colonia, l'any 1595 (vid. núm. 141).

El Sr. Batista sitúa aquest terç volum a Leiden, essent així que la portada diu clarament : «Ursellis, ex officina typographica Cornelii Sutori». Ignorem els motius que poden haver justificat aquesta catalogació, aparentment arbitraria. També, segons la descripció del Sr. Batista, la portada del volum descrit porta com la data M D.II, malgrat lo qual, ell mateix el cataloga 1602. ¿Es tracta d'errada de copia o d'errada de l'original? Tampoc s'explica aquesta anomalía. És evident, però, que no hi pot haver discussió sobre quina és la data certa. En 1502 no havía eixit de les premses alemanyes el Ramón Lull, autor favorit en les

col·leccions alquímiques, ni el Corneli Soter, que en 1596 pagava les despeses de l'edició de l'*Ars generalis ultima* feta a Francfort (vid. núm. 142), tenía impremta

Exemplar de la Bodleian Library. No l'hem vist. Ens hem valgut de la descripció del Sr. Josep M.ª Batista *(Catalech de les Obres lulianes d'Oxford*, núm. XXIII).

BATISTA : núm. XXIII.

152

LEIDEN — per Daniel Brouchvis — 1 vol. in 4.°.

Clavicula quae et Apertorium dicitur (atribuïda).

[f. 1.] — Secreta alchimiæ magnalia D. Thomæ Aquinatis de Corporibus supercœlestibus... Accessit et Joannis de Rupescissa liber lucis, ac Raymundi Lullij opus pulcherrimum, quod inscribitur Clavicula & Apertorium... Opera Danielis Brouchuisii... Lugduni Bataviorum 1602.

Reproducció de la col·lecció *Magnalia secreta alchimiae*, impresa per primera vegada a Colonia l'any 1579 (vid. núm. 124).

No l'hem vista. La noticia que en donem és treta principalment del Borel.

BOREL : p. 141. — *H. L. F.*, p. 284.

153

MALLORCA — per Gabriel Guasp — 1 vol. in 4.° — 28 ff. : 5 preliminars sense xifrar i 23 foliats en romans — a ratlla tirada — 42 ratlles a cada pàgina — gravats — mides de la caixa : 170 × 112 mm. **1604**

Sententia definitiva in favorem lullianæ doctrinæ.

[f. 1.] — [Gravat, representant Ramón Lull.]

[f. 1 v.°] — [Gravat, amb l'escut de Mallorca.]

[f. 2.] — SENTENTIA // DIFFINITIVA IN FAVOREM // Lullianæ Doctrinæ, Juris ordine, & Apostolica // Authoritate lata, & in veritatis trium- // phum, inq̃; gloriosæ vindicatio- // nis memoriã denuo // impressa. // *Ex principalibus Rescriptis munita* // ANNO [Un gravat, amb Ramón Lull agenollat, resant.] M.D.C.IIII // PALMÆ BALEARIVM // SVPERIORVM PERMISSV. // *Typis Gabrielis Guasp.*

[f. 1 v.°] — [En blanc.]

[f. 3.] — *Supplicatio oblat per discretũ Petrum Rilot, No // tarium ... pro // tractandis negotiis ... D. Raymundi Lulli.*

[f. 4.] — [Llicencies.]

[f. 5.] — POTENTISSIMO // PARITER, ... // ... PHILIPPO AVSTRIÆ III.

f. 1. — INSTRVMENTVM // SENTENTIALE // RESCINDENTIS ATTENTATA // per quosqumq; auctoritate cuiusdam assertæ // Bullæ Gregorii XI, contra doctrinam cœlitus // illustrati Doctoris Raimundi Lulli, pii // Eremitæ : eundẽ verò Raimundum, // eiusq̃; doctrinam, ut bonam, & // catholicã, in pristinum sta // tum vindicantis.

f. XXIII. — [Acaba.]

Diguérem, en parlar de les dues edicions, tan acostades, del *Directorium inquisitorum* de l'Eymeric, que amb els comentaris del Peña, nombroses aprovacions d'altes autoritats eclesiàstiques, el text de la butlla de Gregori XI, i en conjunt, d'un esperit radicalment antilul·lià, malgrat les atenuacions del comentarista, eixiren a Roma els anys 1578 i 1587 (vid. núms. 123 i 136), que la seva publicació desvetllà, altra vegada arreu on el lul·lisme tenía escalf, però principalment a Mallorca, la qüestió mig adormida de l'autenticitat de la butlla condemnatoria, i foren l'esca d'una nombrosa literatura de protesta. La primera manifestació d'aquesta reacció, després de la rèplica immediata que amb el títol d'*Appendix deffensionis Raymundi Lulli* publicà el Vileta a Barcelona l'any 1582 (vid. núm. 128), és la reimpressió de la *Sententia definitiva,* publicada en 1419 pel bisbe de Cittá di Castello, comissari del cardenal Alemanni, anul·lant la butlla de Gregori XI. Aquesta sentencia és considerada pels lul·listes com el triomf més explícit que l'ortodoxia lul·liana ha tingut damunt de les al·legacions de l'Eymeric, i l'han oposada sempre a les edicions del *Directorium inquisitorum.* En 1510 el Proaza l'estampà per primera vegada, en el primer dels reculls que publicà a Valencia (vid. núm. 42), per desvirtuar l'efecte recent de l'edició que de l'obra de l'inquisidor dominicà es féu a Barcelona l'any 1503 (vid. núm. 31); i els lul·listes mallorquins, seguint aquest exemple, la reimprimiren una centuria després, per tal d'oposar-la a les dues edicions romanes del *Directorium.*

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma.

Escolano : ed. 1878, p. 331. — Mut : ed. 1841, vol. III, p. 84. — Belarmino : ed. 1613, p. 208. — Antonio : *Vetus,* vol. II, p. 124. — Costurer : p. 130. — Bover : *Biblioteca;* Apèndice, núm. 632.

154

Colonia — per Bernat Walter — 55 pp. — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 118 × 60 mm.

Joan Vileta : *Vita Raymundi Lulli.*
— *Lullianae doctrinae multiplex approbatio.*

[p. 1.] — HISTORIÆ || ALIQUOT TRANS- || MVTATIONIS METAL- || LICÆ AB EVVALDO DE HOGHELANDE CON- || scriptæ, || PRO DEFENSIONE AL- || CHYMIÆ CONTRA || hostium rabiem, || ADIECTA EST VENERAB. || *Viri RAYMVNDI LVLLII vita* || *& alia quædam.* || [Un gravat.] || COLONIÆ AGRIPPINÆ || Sumptibus Bernardi Gualtherij || ANNO M.D.CIIII.

[p. 2.] — NOBILI AT || QVE DOCTO || VIRO || IOANNI DE HO- || GHELANDE FRA- || TER D.

p. 39. — VITA RAYMVNDI || LVLLII, PRÆSERTIM || EX NICOLAO DE PACE || Theologo excer- || pta.

p. 45. — LVLLIANÆ DOCTRINÆ MVL- || *tiplex approbatio. cum honorificis eiusdem* || encomijs, quæ qui voluerit videre, legat, qua || citamus, authentica vniuersitatum, Regum, || Pontificum, & sacrosancti Œcumenici Con || cilij instrumenta. Nos enim sat esse dixi || mus, si brevitati studentes digitos intenderi || mus in fontes.

p. 49. — AD LECTOREM.

p. 55. — FINIS.

Com remarcà ja el Costurer (*Disertaciones,* p. 209), darrera les *Historiæ aliquot transmutationis metallicæ,* escrites per l'Ewald de Hogheland en defensa de l'art d'alquimia, hi afegí

l'editor la *Vita Raymundi Lulli* del Joàn Vileta, i així mateix la recopilació d'aprovacions i comentaris favorables que, amb el nom de *Lullianæ doctrinæ multiplex approbatio,* havía fet estampar el canonge barceloní davant de l'edició de l'*Art breu* feta en 1565 pel Claudi Bornat (vid. núm. 102). És aquest llibre una altra prova de l'obsessió cinc i siscentista que agermanava sistemàticament el nom de Ramón Lull amb tot ço que de lluny o d'aprop tingués relació amb l'alquimia. En la selecció d'aquesta mena d'apèndix s'hi sent també, per ventura, el ressò de la campanya de reivindicació que a favor de Ramón Lull es feia coetaniament en la seva terra nadiua. Tant mateix és, doncs, aquest llibre, ben característic de les dues tendencies del lul·lisme a començos del siscents : d'una part, atribució d'una extensa bibliografía alquímica; d'altra banda, reivindicació de la seva ortodoxia catòlica.

No hem vist aquest llibre. Treiem la nostra descripció de la del Sr. Josep M.ª Batista, feta damunt d'un exemplar de la Bodleian Library.

Batista : núm. XXIX.

155

Mallorca — per Gabriel Guasp — 1 vol. in 8.º — 6 ff. sense xifrar — a dues columnes — a cada columna tres estrofes de 13 versos — gravat — llargada de la caixa : 166 mm.; amplada diversa. **1605**

Nicolau de Mellinas : *Canción a la milagrosa conversión, vida y muerte del egregio Doctor Ramón Lull.*

— *Epistola al lector.*

[f. 1.] — CANCION // A LA MILAGRO // SA CONVERSION, VIDA, Y // muerte del Egregio Doctor // Ramon Lull. // *Compuesta por el Licenciado Nicolás de Melli // nas, natural de la Ciudad de // Mallorca //* [Gravat que representa Ramón Lull, agenollat i pregant.] // *Con licencia del Ordinario. // En Mallorca por Gabriel Guasp. Año 1605.*

[f. 1 v.º] — AL LECTOR.

[f. 2.] — A LA MILAGROSA VIDA Y HECHOS // del Egregio Doctor Ramon Lull. // CANCION.

[f. 5.] — LAVS DEO.

[f. 5 v.º i 6.] — [En blanc.]

El Nicolau de Mellinas, o de Molinas, nat a la ciutat de Mallorca el darrer terç del segle XVI, ingressà, segons diu el Bover *(Biblioteca,* núm. 705), en la Companyía de Jesús l'any 1595, i n'eixí al cap d'un temps per motius que s'ignoren. Aleshores es dedicà a fer d'advocat. En la *Cancion a la milagrosa conversion, vida y muerte del Egregio Doctor Ramon Lull*, es proposà d'escriure en vers una historia completa del beat, i així ho anuncía en el pròleg *Al lector*. El poema consta de quaranta una estrofes de tretze versos cada una, menys la darrera, que és de set. A la fi, després de vaticinar la beatificació de Ramón Lull, es dirigeix a la seva terra, Mallorca, i diu :

« ... : cobra alientos
Renueva pensamientos
Declara de Eymerique la malicia,
Sepase la justicia
Y como fué su intento condenado
Por mal intencionado,
Canta victoria por el martir santo,
Que yo espero cantar mas dulce canto.»

En aquests versos es féu el Mellinas ressò de l'ambient de protesta contra Eymeric, que domina tota la bibliografía mallorquina del siscents, i al·ludeix a la publicació de la *Sententia definitiva* que el mateix Guasp havía publicat l'any anterior. La *Cancion milagrosa a la conversion, vida y muerte del egregio Doctor Ramon Lull* ha estat tot temps molt estimada pels lul·listes : el Daça, el Costurer i el Salzinger en fan l'elogi.

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma.

ANTONIO : *Nova*, vol. II, p. 154. — DAZA : p. 279. — COSTURER : p. 442. — *Testimonia* : p. 9. — BOVER : *Biblioteca*, núm. 705. — CHEVALIER : vol. II, núm. 3892. — *H. L. F.*, p. 65.

156

LIÓ (?) — 1 vol. in 4.º (?)

Arbre de Sciencia (text llatí) (?).

Els Srs. Reinaud i Michel, en el pròleg de la traducció francesa del *Libre de les Besties* (7.ª part del *Felix de les Meravelles)*, que amb el nom de *Livre de la Loi au Sarrasin* publicaren a París l'any 1835, citen incidentalment una edició de l'*Arbre de Sciencia* (text llatí) com impresa a Lió l'any 1605. No tenint-ne cap més claricia, abriguem tota mena de dubtes damunt l'autenticitat de la referencia. L'única explicació que podría fer admetre la seva autenticitat, és la següent : Diguérem, en parlar de l'edició del text llatí de l'*Arbre de Sciencia* feta amb lletra gòtica a Lió l'any 1515 (vid. núm. 55), que a mitjans de la setzena centuria se'n féu una reimpressió amb lletra rodona que constitueix una veritable contrefaçon. La majoría dels exemplars d'aquesta reimpressió no tenen portada, i com per altra part l'editor va reproduir, a la fi, sense cap escrúpol, el colofó de l'edició de 1515, nosaltres, en el nostre treball *Les edicions lulianes de la Biblioteca Universitaria de Barcelona* (núm. 20), creient en la veracitat de l'explícit, judicàrem la reimpressió coetania de l'edició gòtica del Gilbert de Villiers. Però hi ha un nombre més reduït d'exemplars que duen una portada suplementaria, on es fa saber que la reimpressió siscentista fou feta en l'oficina del Joan Pillehotte, a Lió, a despeses del Joan Caffin i del Francesc Plaignard. Coneixem exemplars que porten la data de 1635 i altres datats 1637. Tot això ens fa creure en la possibilitat de què la impressió citada per l'editor del *Livre de la loi au Sarrassin,* sigui un exemplar d'aquesta contrefaçon, al qual s'hagués afegit una portada suplementaria amb la data de 1605. Aquest cas no fóra pas el primer en la historia de la impremta.

REINAUD I MICHEL : *Livre de la loi du Sarrasin* (París, 1831), p. 92.

157

LEIDEN — pels germans Bèring (Jofre i Marcel) — 1 vol. in 8.º.

HEINRICH CORNELIUS AGRIPPA VON NETTESHEIM : *Tabulæ abbreviata commentariorum artis inventivæ.*

Diu el Prost *(Corneille Agrippa, sa vie et ses œuvres,* vol. II, p. 516) que ha vist a París, a la Bibliothèque de Sainte Geneviève (signat : R. 6), a la Mazarine (27.924 A ***) i a la de l'Arsenal (8.º S. A. 715), tres exemplars d'una edició feta a Lió l'any 1605, pels germans Bèring, de l'*Apologia adversus calumnias propter declamationem de vanitate scientiarum et excellentia Verbi Dei, sibi per aliquos Lovanienses theologistas intentatas* i de la *Querella super calumnia ab*

eamdem declamationem sibi per aliquot sceleratissimos sycophantas apud Cæsaream majestatem nefarie et proditorie illata, en la qual, a més de les *Propositiones abbreviatæ de beatissimæ Annæ monogamia ac unico puerperio,* s'hi troba impresa la *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivæ,* o sigui la taula abreujada dels comentaris a l'*Art breu,* que hem vist anteriorment estampada tantes vegades (vid. núms. 79, 80, 82, 86, 87, 88, 104, 105, 111 i 125).

No coneixem cap exemplar d'aquesta edició.

PROST : vol. II, pp. 516 i 534.

158

MALLORCA — per Gabriel Guasp — 1 vol. in 8.° — 70 fl. : 8 preliminars sense xifrar, 40 foliats en aràbics, 1 sense xifrar i 21 xifrats en aràbics — a ratlla tirada — 26 i 25 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 118 × 75 i 113 × 75 mm. **1606**

Desconort (versió castellana de NICOLAU DE PAX).
JOAN SEGUÍ : *Vida y hechos del admirable Doctor y martir Ramon Lull.*

[f. 1.] — VIDA // Y HECHOS // DEL ADMIRABLE DO- // tor, y Martyr Ramon Lull // vezino de Mallorca. // Compuesto por el Dotor Juan Seguí, Peniten- // ciario, y Canonigo de Mallorca. // *Dirigida a la S. C. R. Majestad del Rey Don // Phelipe segundo deste nombre.* // Con su tratadito llamado Desconsuelo, com- // puesto por el mismo Martyr, digno de ser leydo, y considerado. // CON LICENCIA. // En Mallorca, por Gabr. Guasp. Año M.DC.VI.

[f. 2.] — *CENSURA.*

[f. 2 v.°] — *APROBACION.*

[f. 5.] — A LOS MVY ILVSTRES // SEÑORES, PRVDENTISSIMO // Senado ... // Iurados de la Ciudad, y // Reino de Mallorca : // *El Doctor Iuan Segui ... // ... dessea vida felice, y prosperos // sucessos, a sus buenos, y // sanctos desseos.*

[f. 6 v.°] — *DEDICATORIA // A la S. C. R. Magestad del Rey // nuestro Señor Don Phelipe // segundo deste nombre.*

f. 1. — VIDA Y HECHOS // DEL GLORIOSO DO- // CTOR Y MARTIR RAMON // Lull, vezino de Ma- // llorca.

f. 40 v.° — [Acaba la Vida.]

[f. 1.] — DESCONSVELO // DEL ADMI- // RABLE DOCTOR Y MAR // tyr Ramon Lull, natural // de Mallorca. // *Conpuesto en verso Lemosi por el mismo Martyr, y traduzido // en lengua Castellana, por el Magnifico Cauallero // Nicolas de Pax, natural del dicho // Reino.* // [Gravat que representa Ramón Lull agenollat, pregant.] // *Con licencia en Mallorca. Por Gabriel Guasp. Año // M. DC. VI.*

f. 1. — DESCONSVELO DEL // admirable Doctor y Martyr // Ramon Lull, natural // de Mallorca.

f. 21. — Impresso, con licencia, en Mallorca por // Gabriel Guasp. Año 1606. // *Vt. Veri. Vicarius Generalis, & Officialis.*

Aquesta edició de la versió castellana que del *Desconort* féu el Nicolau de Pax, és bon troç més corrent que la que s'estampà en 1540 (vid. núm. 90), la raresa de la qual és, com diguérem, extrema. Davant d'ella, el Joàn Seguí, home de molta erudició i virtut, segons diu el Bover (*Biblioteca,* núm. 1177), canonge penitencier de la Seu mallorquina, i lul·lista entusiasta (en 1586 era Procurador del Regne a la Curia romana, per la causa de Ramón Lull), hi estam-

pà la seva obra intitulada *Vida y hechos del admirable Doctor y martir Ramon Lull.* En ella, després de seguir pas a pas la vida de l'il·lustre mallorquí, comença al capítol X i acaba a la fi del llibre, la defensa tantes vegades assajada de l'ortodoxia lul·liana. Cita la sentencia definitiva, els privilegis favorables i els acords del concili de Trento. Diu també el Bover, que entre els documents que tingué presents per escriure aquesta obra, s'hi compta una autobiografía que es suposa escrita per Ramón Lull, a precs de Felip *el Bell*, de França, de la qual el Costurer no pogué esbrinar el rastre, però que creiem es tracti de la vida coetania.

Després de la impressió d'aquest volum, en una data que no podem precisar, però que no pot ésser gaire posterior a la de l'obra del Joàn Seguí, s'estampà una mena de suplement o apèndix a la mateixa, que consisteix en un plec de 8 ff., xifrats amb els números 41-48, del mateix format i característiques tipogràfiques que l'edició de la *Vida y hechos del admirable Doctor y martir Ramon Lull,* fet aposta perquè s'afegís a continuació d'aquesta.

La descripció d'aquest suplement, és així:

f. 41. — *PORQVE en el discurso desta || obra de la vida del bienauēltura- || do martyr Ramon Lull se haze || mencion del destierro de la persona del || Padre fray Nicolas Eimeric, por mā- || datos expressos del Rey don Juan el || primero desta Corona : y muchos han || desseado saber deste particular, como || puede cōstar; y no falta quien ha dicho || que nuestra narracion seria encareci- || miento : para que se satisfaga con todos, || y se eche de ver mejor el termino cortes || y modesto con que nuestra historia ha || hecho mencion de la susodicha persona || se añade aqui el acto autentico, con- || cerniēte al dicho destierro, sacado del || Archio Real de Barcelona segun se si- || gue.*

f. 42. — IOANNES || *DEI GRATIA REX* || *ARAGONVM* ... [Segueixen cinc decrets del rei Joan, datats 1393, referents a l'estranyament de fra Eymeric dels dominis de la Corona d'Aragó.]

f. 48. — [Acaba l'apèndix amb el testimoni que dóna el Miquel Joàn Amat, arxiver reial i notari de Barcelona, que els documents que s'han transcrit del rei Joàn foren traslladats de l'original i degudament comprovats amb el mateix.] || Et ita apparet in suo Authētico, recondito in || Scrinio Vniuersitatis Balear.

El Bover (*Biblioteca*, núm. 1177), en parlar de l'edició de l'obra del Joàn Seguí, indica l'apèndix descrit com formant part de l'edició, no sospitant, per tant, que la seva impressió fos d'una data posterior. Diu que l'obra del Joàn Seguí ocupa 96 pp., o sigui 48 ff., incloint-hi evidentment els 8 de l'apèndix. Ademés, diu, que a seguida de l'obra s'inserten les cartes que escrigué el rei Joàn contra l'Eymeric. Es evident, però, que l'apèndix aquest s'estampà posteriorment. Ho prova, en primer lloc, el que hi ha exemplars, el de la Biblioteca Universitaria de Barcelona, on no s'hi troben els folis addicionals. En segón lloc, el f. 40 v.º, darrer de l'obra del Seguí, segons la descripció feta més amunt, a l'indicar el començ de foli següent, diu DESCON-, ço que evidentment vol dir que a seguida venía la portada de la versió castellana de *Desconort,* que comença : DESCONSVELO // DEL ... En terç lloc, el mateix Seguí ho dóna a entendre : En el cap. XI de la *Vida y hechos del glorioso martir Ramon Lull* (f. 27 v.º), fent al·lusió als decrets d'estranyament del rei Joàn contra l'Eymeric, diu, «y despues desterrado por el Rey don Juan hijo del Rey don Pedro»; i en la mena de pròleg o justificació que precedeix als vuit folis complementaris, manifesta que ha cridat l'atenció de molts l'afirmació que fa respecte l'Eymeric, i que hi ha hagut qui l'ha judicada exageració, per la qual cosa, en satisfacció d'uns i en descàrrec propi, inserta a continuació els documents autèntics referents a l'estranyament de l'inquisidor dominicà. Tot això fa creure que l'apèndix fou estampat després d'haver eixit a llum la totalitat de l'obra, per la qual cosa, sense donar-li la consideració de unitat bibliogràfica, hem cregut que tenía prou individualitat per separar d'alguna manera la seva descripció de la de l'obra principal.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona. Hi manca la portada i algún foli. Hem completat la nostra descripció amb l'exemplar de la Biblioteca Universitaria.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 124. — ESCOLANO : p. 331. — DAZA : p. 279. — COSTURER : p. 383. — PASQUAL : *Vinditiæ*, vol. I, p. 5. — *Testimonia*, p. 20. — CHEVALIER : vol. II, 3893. — BOVER: *Biblioteca*, núm. 896. — MENÉNDEZ I PELAYO : *Ciencia española*, vol. I, p. 148. — *H. L. F.*, pp. 65 i 276. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, núm. 28.

159

MALLORCA (?) — 1 vol. in 8.° (?).

Liber lamentationes philosophiae o **Duodecim principia philosophiae** (?).

El autors de la *H. L. F.* (p. 242) citen, entre altres, una edició del *Liber lamentationis philosophiae* feta a Mallorca l'any 1606. Cap més bibliògraf en parla. Això ens fa creure que la *H. L. F.* confongué aquesta suposada edició amb la que es féu del *Desconort*, a la mateixa ciutat i el mateix any que hem descrit immediatament abans (vid núm. 158).

H. L. F., p. 242.

160

BARCELONA — 1 vol.

GASPAR VIDAL : *Explicatio artificii lulliani.*

El Pere Bennassar, en el f. k_2 de son *Memorial Al Rey Nuestro Señor D. Carlos Segundo* (Mallorca 1691), parla d'un doctor en ambdós drets, el Gaspar Vidal, autor d'una obra intitulada *Expositio artificii lulliani*, impresa a Barcelona l'any 1606, el qual era un lul·lista fervorós, a judicar pel troç que transcriu el Bennassar, tret del capítol terç de l'obra, on el Vidal es meravella que arreu es llegeixi la doctrina d'un filosop pagà, Aristòtil, i es negligeixi la d'un doctor catòlic, que, com Ramón Lull, amb els raigs de la seva ciencia infusa ha il·luminat, il·lumina i il·luminarà eternalment el món. El Bover *(Biblioteca,* núm. 1342) diu que era teòleg, que va llegir la càtedra fundada en l'Estudi general de Mallorca per N'Agnès de Quint, des de 29 març de 1609, en què li fou conferida. El Pere Bennassar és l'únic que sembla que cita de visu l'edició de l'*Explicatio artificii lulliani,* feta a Barcelona l'any 1606. Els altres bibliògrafs, el Pasqual, el Costurer i el Bover, en parlen de referencies d'ell. El Menéndez i Pelayo *(Ciencia española,* vol. III, p. 191) sitúa, equivocadament, l'edició a l'any 1616.

BENNASSAR : *Memorial*, f. k_2. — COSTURER : pp. 443 i 444. — BOVER : *Biblioteca,* núm. 1342. — MENÉNDEZ I PELAYO : *Ciencia española,* vol. III, p. 191.

161

VENECIA — per Marc Antoni Zalter — 1 vol. in fol. — 16 ff. sense xifrar, 686 pp., 28 ff. sense xifrar i 160 pp. — a dues columnes el primer tractat; a ratlla tirada el segón — 62 ratlles a cada columna — mides de la caixa : 258 × 149 mm. **1607**

NICOLAU EYMERIC : *Directorium inquisitorum.*
FRANCESC PEÑA : *Scholii et annotationes in directorium inquisitorum.*

[f. 1.] — [A dues tintes.] — DIRECTORIVM // INQVISITORVM // F. NICOLAI EYMERICI // Ordinis Prædicatorum, // CVM COMMENTARIIS FRANCISCI PEGÑE // Sacre

Theologiæ ac Iuris Vtriusque Doctoris. // *IN HAC POSTREMA EDITIONE ITERVM EMENDATVM* // *& auctum, & multis litteris Apostolicis locupletatum.* // ACCESSIT HAERESVM, RERVM ET VERBORVM // multiplex, & copiosissimus Index. // AD. S. D. N. GREGORIVM XIII. PONT. MAX. // [Un segell que representa un austruc, i al vol.] NIL DVRVM INDIGESTVM. // VENETIIS, // Apud Marcum Antonium Zalterium. MDCVII.

[f. 2.] — BEATISS. PATRI ET D // D GREGORIO XIII // PONT MAX // FRANCISCVS PEGNA.

[f. 2 v.º] — GREGORIVS PAPA XIII // *Ad futuram rei memoriam.*

[f. 3.] — [Carta del Peña.]

[f. 3 v.º] — IN DIRECTORIVM // INQVISITORVM // Nicolai Eymerici Præfatio.

[f. 5.] — NICOLAI EYMERICI VITA // ...

[f. 6.] — SVMMA EORVM QVAE AB // EYMERICO IN SINGULIS // DIRECTORII PARTIBVS // TRACTANTVR.

[f. 7.] — CATALOGVS EORVM // QUAE IN SINGVLIS HVIVS // OPERIS PARTIBVS // eo ordine impressa sunt, quo continentur.

[f. 11.] — INDEX PARTICVLARIS // COMPLECTENS // TAM HAERESES ET ERRORES, // Quàm diuersi generis propositiones, // IN HOC OPERE // A'NICOLAO EYMERICO CONGESTAS, // IN RR. DD. INQVISITORVM GRATIAM // & commodum adiectus.

[p. 1.] — EPISTOLA IN LIBRVM // VOCATVM DIRECTORIVM // INQVISITORVM.

p. 3. — PRIMA PARS DIRECTORII // ... // CVM COMMENTARIIS FRANCISCI // Pegnæ...

p. 80. — INCIPIT SECVNDA PARS // DIRECTORII...

p. 230. — QVÆSTIONES QVINQVAGINTA // OCTO DE HAERETICA PRAVITATE- // AD OFFICIVM INQVISITIONIS PERTINENTES.

p. 252. — QVÆSTIO IX. // De hæresibus à Rom. Pont. dãnatis // post mortem auctorum earum. // *SVMMARIVM.* // 1. *Petri Ioannis errores xx damnati.* // 2. *Alij duo insuper eiusdem errores.* // 3. *Michael de Cæsena hæreticus.* // 4. *Errores Ioanni de Parma tributi.* // 5. *Raymundi Lulli errore quàm plurimi.* // 6. *Lullistarum errores.*

p. 255. — De Raymundo Lullo, & eius // erroribus.

p. 260. — De Lullistis, & eorum erroribus.

p. 262. — [Acaba el capitol.]

p. 687. — [Acaba el llibre.] Franciscus Pegñæ sacræ Theologiae & iuris vtriusque Doctor. // *FINIS.*

[ff. 1-28.] — [Index.]

p. 1. — LITTERAE APOSTOLICAE // ...

p. 144. — [Acaben.]

p. 145. — FRANCISCI PEGNAE // ... // *Disputatio, de auctoritate, seu robore, probatione & vtilitate Extrauagantium* // *seu litterarum Apostolicarum...*

p. 153. — [Acaba.]

p. 154. — INDEX...

[p. 160.] — VENETIIS // Apud Marcum Antonium Zalterium. // M. DC. VII.

Quarta edició del *Directorium inquisitorum*, i terça dels *Scholii* del Peña, feta damunt les de 1578 i 1587 (vid. núms. 123 i 136).

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

162

STRASBURG — per Llàtzer Zetzner — 1 vol. in 8.° — 8 ff. preliminars sense xifrar, 1120 pp. i 20 ff. finals sense xifrar — a ratlla tirada — 44 ratlles a cada pàgina — figures plegables fora de text — mides de la caixa : 144 × 77 mm. **1609**

Art breu (text llatí).
Ars cabbalistica o **Opusculum de auditu cabbalistico** (atribuïda).
Liber lamentationis philosophiæ o **Duodecim principia philosophiæ.**
Logica brevis et nova.
Tractatus de venatione medii inter subjectum et prædicatum (atribuïda?).
Tractatus de conversione subjecti et prædicati per medium.
In Rhetoricam isagoge (atribuïda).
Oratio exemplaris (atribuïda).
Ars generalis ultima.
Libre dels articles de la fe (text llatí).
REMIGIUS RUFUS : *Antonio Bohero Epistola.*
GIORDANO BRUNO : *De lulliano specierum scrutinio.*
— *De lampade combinatoria lulliana.*
— *De progressu logicæ venationis.*
— *De progressu et lampade venatoria logicorum.*
HEINRICH CORNELIUS AGRIPPA VON NETTESHEIM : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli.*
— *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivæ.*
— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola.*
— *Adolpho Roboreo Epistola.*
VALERIO DE VALERIO : *Aureum sane opus, in quo ea omnia breviter explicantur, quæ scientiarum omnium parens, Raymundus Lullus, tam in scientiarum arbore, quam arte generali tradit.*

[f. 1.] — RAYMVNDI || LVLLII || OPERA EA QUÆ || AD ADINVENTAM AB || IPSO ARTEM VNIVERSALEM, || SCIENTIARVM ARTIVMQVE OMNIVM || breui compendio, firmaq; memoria appræhenden- || darum, locupletissimaq; vel oratione ex tem- || pore pertractandarum, pertinent || VT ET || *IN EANDEM QVORUNDAM INTER- || PRETUM SCRIPTI COMMENTARII : QUAE || omnia sequens indicabit pagina : & hoc demum tem- || pore coniunctim emendatiora locupletioraq; || non nihil edita sunt.* || ACCESSIT HVIC EDITIONI VALERII DE || Valerijs Patricij Veneti aureum in artem LVLLI || generalem opus : || *ADIUNCTO INDICE CVM CAPITVM || tùm rerum ac verborum locupletissimo.* || [Marca de l'editor.] || ARGENTORATI, || Sumptibus LAZARI ZETZNERI Bibliopolæ. || M.DC.VIIII.

[f. 2.] — NOBILITATE GENE- || RIS, VIRTVTE AC DO- || ctrina Præstantissimo || viro : || DOMINO IOANNI MARTINO || ...

[f. 8 v.°] — [Index de les Obres de l'edició.]

p. 1. — ARS BREVIS || M RAYMUNDI LUL- || LII COMPENDIUM ET || Isagoge Artis Magnæ.

p. 43. — OPUSCULUM || M. RAYMVNDI LVL- || LII, DE AUDITO KAB- || balistico, sive ad omnes scientias || introductorium.

p. 112. — DUODECIM PRINCIPIA || PHILOSOPHIÆ, || M. RAYMUNDI LUL- || LII QUÆ ET LAMENTA- || TIO SEU EXPOSITULATIO PHI- || losophiæ contra Averroistas, & Physica || eiusdem dici possunt.

p. 147. — DIALECTICA SEU LO- || GICA NOVA. || M. RAYMUNDI LUL- || LII, DILIGENTER EMEN- || data : restitutis iis quæ olim fuerant sublata : & additis Tractatu || de inuentione medij. item Tractatu de conuersione subje- || cti & prædicati per medium : per M. Bernardum || Lauinhetam.

p. 162. — TRACTATVS || M. RAYMUNDI LUL- || LII, DE VENATIONE MEDII || inter subjectum & prædicatum.

p. 166. — TRACTATVS || M. RAYMUNDI LUL- || LII, DE CONVERSIONE SVBJECTI || & Prædicati per medium.

p. 178. — EPISTOLA DEDI || CATORIA IN RHETORICAM || LVLL. REMIGIVS RVFVS CANDI- || DVS AQVITANVS, ANTONIO BOHERO || thesarario regio...

p. 179. — ISAGOGE IN RHE- || TORICAM || M. RAYMUNDI LUL- || LII ARTI IPSIVS ACCOMO- || data : & nunc demum quibusdam in locis emen- || data & aucta.

p. 224. — ORATIO EXEM- || PLARIS.

p. 228 [per errada 218]. — ARS MAGNA ET VLTIMA || M. RAYMUNDI LULLII || BONARUM ARTIUM MAGISTRI, || & sacræ Theologiæ Proffessoris amplissimi.

p. 664. — ILLUSTRISSIMO, || EXCELENTISSIMOQUE D. || DON GUILHELMO A. S. CLEMENTE || ... || JOR. BRUNUS NOL. SD.

p. 667. — IORD. BRVNVS NOL. || DE LULLIANO SPE- || CIERUM SCRU- || TINIO, || *PROPOSITVM.*

p. 681. — IORDANUS BRV- || NVS NOLANVS, || *DE LAMPADE COMBINA-* || *toria Lulliana.*

p. 735. — EXCELLENTIS- || SIMO, ET ADM. REV. || D.D. GEORGIO MYLIO AV- || gustano... || IORD. BRVNVS NOL. S.P.D.

p. 737. — IOR. BRVNVS NOL. || DE PROGRESSV LO- || GICÆ VENATIO- || NIS.

p. 744. — IORD. BRVNVS NOL. || DE LAMPADE VENA- || TORIA LOGICORVM, || *SCALA.*

p. 787. — REVERENDO.. || ..DN. IOAN LAVREN- || CINO.. || Henricus Cornelius Agrippa || S. P. D.

p. 790. — HENRICI CORNE- || LII AGRIPÆ, ARMATÆ MI- || LITIÆ EQUITIS AVRATI, ET || *Vtriusque Iuris Doctoris, In Artem Breuem* || *Raymundi Lullij Com-* || *mentaria.*

p. 897. — ORNATISSIMO VI- || RO, LL. DOCTORI ADOLPHO || ROBOREO... || ... Hen- || ricus Cornelius Agrippa || S. P. D.

p. 898. — *TABVLA ABBREVIATA COM-* || *mentariorum artis inventivæ Henrici Cor-* || *nelii Agrippæ.*

p. 917. — ARTICULI FIDEI SA- || CROSANCTÆ AC SALUTIFERÆ LE- || gis Christianę cum eorumdem perpulchra introducti- || one : quos illuminatus Doctor Magister Ray- || mundus Lullius rationibus necessa- || riis demonstratiue probat.

p. 968. — VALERII DE VALERIIS || PATRICII VENETI. || OPUS AUREUM IN QUO OMNIA || breuiter explicantur, quæ Scientiarum omnium || parens RAYMUNDUS LVLLUS tam in || scientiarum arbore quàm arte || generali tradit.

p. 1109. — *Finis.*

[f. 1.] — [Index.]

[f. 19 v.°] — *ARGENTORATI.* || SUMPTIBUS || LAZARI ZETZNERI || BIBLIOPOLÆ || [La marca de l'impressor.] || *Anno* || M.DC.IX.

Segona edició de la col·lecció *Opera ea quae ad adinventam ab ipso artem universalem pertinent*, feta pel mateix Zetzner, el qual havía estampat la primera a Strasburg l'any 1598 (vid. núm. 144).

La segona edició està augmentada amb l'*Opus aureum* del Valerio de Valerio, que s'havía estampat per primera vegada a Augsburg, l'any 1589 (vid. núm. 138).

Hi ha una errada de paginació important. Aquesta és corrent fins a la p. 224. Les pàgines 225 a 239 estàn xifrades 215-229; la 240, 220; la 241, 141; la 242, 42; i les 244, 245, 248, 249, 252 i 253, tenen equivocada la xifra corresponent al centenar, que és 1, en comptes de 2. A la p. 253 es reprèn la normalitat.

Exemplar de la Biblioteca Universitaria de Barcelona.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 126. — COSTURER : p. 445. — MENÉNDEZ I PELAYO : *Blanquerna*, ed. Madrid, 1881, p. XXIII. — OBRADOR : *Venecia*, p. 313. — RUBIÓ : *Ramón Lull*, pp. 284 i 292. — *H. L. F.*, p. 236. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, núm. 29 i lletra G. — GOTRON : p. 90.

163

STRASBURG — per Llàtzer Zetzner — 1 vol. in 8.° — 4 ff. preliminars i 184 pp. — a ratlla tirada — 36 ratlles a cada pàgina — figures fora de text — mides de la caixa : 146 × 72 mm.

JOHANN HEINRICH ALSTED : *Clavis artis lullianæ et veræ logices, id est, solida dilucidatio artis magnæ generalis et ultimæ quam Raymundus Lullus invenit.*

[f. 1.] — CLAVIS || ARTIS LVLLIA || NÆ, ET VERÆ LOGI || CES DVOS IN LIBEL || LOS TRIBVTA, || *Id est,* || *SOLIDA DILVCIDATIO ARTIS* || *magnæ, generalis ꝛ ultimæ, quam Raymundus Lullus* || *invenit, ut esset quarumquꝫ artium ꝛ scientiarum* || *clavigera ꝛ serperastra : edita in usum ꝛ gratiam eo-* || *rum, qui impendio dilectantur compendijs,* || *ꝛ confusionem Sciolorum, qui juventu-* || *tem fatigant dispendijs :* || Opera ꝛ studio || Johannis Henrici Alstedl. || NE SVTOR VLTRA CREPIDAM. || *Accessit* || NOVVM SPECVLVM LOGICES || minimè vulgaris || [Un segell.] || *ARGENTORATI.* || *Sumptibus Lazari Zetzneri, Bibliopol.* || Anno M. DC. IX.

[f. 2.] — AD BENEVOLVM || LECTOREM || PRÆFATIO.

[f. 4.] — [Acaba el pròleg.]

p. 1. — LIBER PRIMVS || DE INSTRVMENTIS || ARTIS LOGICÆ.

p. 126. — IDEA BREVISSIMA AR- || TIS LVLLIANÆ.

p. 163. — NOVVM SPECVLVM LOGICES.

p. 182. — FINIS.

[p. 183.] — [Dues figures lul·lianes, i a dalt:] Diese zween zirckel gehören zum blat 103 ...

[p. 184.] — [En blanc.]

El Joàn Enric Alsted, nat a Herborn (Prussia) en 1588, i mort a Carlsburg (1638), filosop protestant, professor de filosofía i teología a la seva ciutat nadiua, i després a Weis-

senburg (Transilvania), i escriptor fecundíssim, és autor de diverses obres sobre la doctrina lul·liana, la més coneguda de les quals és la *Clavis artis lul·lianæ* que s'ha imprès diverses vegades. L'edició que acabem de descriure és la primera. La figura de l'Alsted ha estat com la del Cornelius Agrippa i la del Giordano Bruno, sempre oviradora entre les dels seguidors de les idees lul·lianes, malgrat la seva activitat tingués altres direccions més assenyalades.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

Catalogus Cortina, núm. 14230.

164

1610 BASILEA — per Conrad Waldkirch — 3 vols. in 8.° — a ratlla tirada — 40 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 126 × 70 mm.

Vol. I. — 8 ff. sense xifrar, 203 paginats [405 pp.] i 11 sense xifrar.

[f. 1.] — *ARTIS* || AVRIFERAE, || QVAM CHEMIAM || VOCANT, || *Volumina duo,* || QVÆ CONTINENT || TVRBAM PHILOSOPHORVM, || *aliosq̃ antiquos auctores, quæ versa* || *pagina indicat,* || Accessit nouiter volumen tertium, || continens; || ..... || *BASILEÆ,* || Typis CONRADI WALDKIRCHI || CIↃ IↃ CX.

Vol. III. — 1 f. sense xifrar, 185 pp. i 2 ff. sense xifrar.

Testamentum novissimum (atribuïda).
Potestas divitiarum de compositione lapidis philosophici (atribuïda).
Modus accipiendi aurum potabile (atribuïda).
Compendium artis alchimiae et naturalis philosophiae (atribuïda).
Liber de lapide et oleo philosophorum (atribuïda).
Liber lapidarii (atribuïda).
Elucidatio testamenti (atribuïda).

[f. 1.] — *ARTIS* || AVRIFERAE, || QVAM CHEMIAM || VOCANT, || *Volumen Tertium,* || QVOD CONTINET || *Lullij, aliorumq̃ scripta quædam maiori* || *ex parte hactenus non* || *edita :* || *Quæ versa pagina indicantur.* || Cum INDICE Rerum & Verborum || locupletissimo. || [Marca de l'impressor.] || *BASILEÆ,* || Typis CONRADI WALDKIRCHII. || CIↃ IↃ C X.

[f. 1] v.° — AVCTORES, || LVLLII || *Vltimum Testamentum.* || *Elucidatio Testamenti totius ad R. Odo* || *ardum.* || *Potestas diuitiarum, cum optima exposi-* || *tione Testamenti Hermetis,* || *Compendium artis Magicæ, quoad compo-* || *sitionem lapidis.* || *De lapide & Oleo Philosophorum.* || *Modus accipiendi aurum potabile.* || *Compendium Alchimiæ & naturalis phi-* || *losophiæ.* || *Lapidarium,* || *Alberti Magni secretorum tractatus.* || *Abbreviatio quædam de secretis secretorum Ioannis pauperum.* || ARNALDI || Quaestiones de arte transmutationis || Testamentum.

p. 1. — *RAYMVNDI LVLLII* || *BALEARIS VLTIMVM* || *TESTAMENTVM AD SE-* || *renissimum Carolum* || *Regem.*

p. 56. — *RAYMVNDI LVLLII POTESTAS* || diuitiarum : in quo libro optima expositio testa- || menti Hermetis continentur, Quid || sit spiritus S.S.?

p. 77. — *RAYMVNDI LVLLII* || *OPVSCVLA PHILOSOPHI* || *CA QVA-*

TVOR, NVNC PRI- || mum in lucem data. || ..... || Modus accipiendi aurum potabile Secundum || Raymundum Lullium.

p. 82. — *Explicit modus accipiendi aurum potabile secundum || Raymundum Lullium, scriptum per Ioannem || Miletum Claudianum pharmaco- || polam die 20 mensis Augu- || sti Anno 1553.*

p. 83. — COMPENDIVM ARTIS AL- || chimiæ & naturalis Philosophiæ se- || cundum naturalem cursum, Ray- || mundo Lullio Authore.

p. 91. — *Explicit...* || Per Ioannem Miletum Claudià || num pharmacopolam Anno 1553.

p. 92. — *De lapide & oleo Philosophorum.*

p. 97. — *Explicit...* || Per Ioannem Miletum Claudia || num pharmacopolam.

p. 98. — DEVS IN VERITATE || TVA INCIPIO IMPRIMIS TRA || ctare generationem lapidum per ar- || tem, ad Regem virtuosum, qui || propter tuum amorem || dedit se tuo ser- || uitio.

p. 120. — Explicit practica de lapidibus pretiosis secundum || Raymundum Lullium scripta die 8 mensis || Octobr. per Ioan. Miletum pharma- || copolam Claudianum. || 1553. [Segueixen els tractats de l'Albert Magne i del Joàn Pauperum.]

p. 139. — *ELVCIDATIO TO- || TIVS TESTAMENTI AD RE- || GEM ODOARDVM PER RAY || mundum Lullium.*

p. 150. — FINIS. [Segueixen els tractats de l'Arnau de Vilanova, fins a la p. 185.]

[f. 1.] — IN TOMVM TERTIVM || OPVSCVLORVM || ALCHIMIÆ || INDEX.

[f. 2 v.º] — FINIS.

Terça edició de la col·lecció dita *Ars aurifera* (vid. núms. 118 i 149).
Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

MENÉNDEZ I PELAYO : *Heterodoxos,* vol. I, p. 46. — *H. L. F.*, pp. 281, 286, 288 i 289.

165

HERBORN — 1 vol. in 8.º — 81 pp. i 7 ff. finals sense xifrar — a ratlla tirada — 32 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 130 × 69 mm.

JOHANN HEINRICH ALSTED : *Criticus de infinito harmonico philosophiæ Aristotelicæ Lullianæ et Rameæ.*

p. 1. — PANACEA || Philosophica; || *ID EST,* || FACILIS, NOVA, ET || ACCURATA METHODUS || docendi & discendi universam || Encyclopædiam, || *Septem sectionibus distincta,* || Authore || JOANNE-HENRICO ALSTEDIO. || Accessit ejusdem || CRITICUS, || *De* || Infinito harmonico Philosophiæ Aristotelicæ, || Lullianæ ꝛ Rameæ. || *His accedit consilium Clenardi de discendâ* || linguâ Latinâ. || *AD* || Illustrem & verè Generosum Dominum, Dominum || CAROLUM Baronem à ZEROTIN, &c. || *Diogenes :* || Alii me rident; ego non rideor. || Herbornæ Nassoviorum. 1610.

p. 2. — [Dedicatoria al Baró de Zerotin, datada a les kalendes de juliol de 1610.]

p. 9. — PANACEÆ PHI- || LOSOPHICÆ || SECTIO I. || *De ratione...*

p. 42. — CRITICVS || *De* || INFINITO HARMONICO; || *ID EST* || Tractatus brevis ꝛ perspicuus || de Harmonia Philosophiæ Aristotelicæ, Lullianæ, ꝛ Rameæ.

p. 60. — [Segueixen dedicatories, i una obra titulada *Consilium Nicolai Clenardi*, fins a la p. 81, i a continuació l'Index.]

El *Criticus de infinito harmonico philosophiæ Aristotelicæ, Lullianæ et Rameæ*, no l'hem vist mai reportat entre les obres lul·lianes de l'Alsted. Creiem que és la primera vegada que figura en una bibliografía de finalitat lul·liana.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

166

VALENCIA — per Patrici Mey — 2 vols. in fol. — a dues columnes — la numeració per corundells i no per pàgines — mides de la caixa : 232 × 136 mm. — amplada de la col., 65 mm. — gravat a la portada.

Vol. I. — 15 ff. preliminars sense paginar, 284 numerats per corundells (1136 cols.) i 44 finals.

GASPAR ESCOLANO : *Vida y hechos de Ramon Lull.*

[f. 1.] — [A dintre un frontis barroc:] DECADA PRI- // MERA DE LA HISTO- // RIA DE LA INSIGNE, Y // Coronada Ciudad y Reyno // de Valencia. // *POR EL LICENCIADO GASPAR // Escolano, Rector de la parrochia de S. Esteuan, Coro=// nista del Rey nuestro señor en el dicho Reyno : // y Predicador de la Ciudad y Consejo.* // PRIMERA PARTE. // DIRIGIDA A LOS TRES ESTA- // mentos, Eclesiastico, Militar y Real, y por // ellos a los Diputados. // CONTIENE ESTA DECADA CVRIOSAS // *generalidades de España, y la Historia de Valencia hasta el // Rey Don Pedro hijo del Rey Don Jaime el Conquistador. // Con vna descripcion del Reyno, historiado de varios suces- // sos, y relacion de los linages y personas eminentes que en // el han florecido, y las guerras de las Comunidades, // que llamaron Germania, Sierra de Espadan, y Expulsion de los Moriscos.* // [Fora de l'orla:] EN VALENCIA, POR PEDRO PATRICIO MEY, // junto a San Martin. 1610. // *A COSTA DE LA DIPUTACION.*

[f. 2.] — [Llicencia.]

[f. 4.] — [Dedicatoria.]

[f. 5.] — de la Decada primera. // TABLA DE LOS CAPI- // TVLOS...

col. 1-2. — DECADA PRIMERA // DE LA HISTORIA DE // VALENCIA : // LIBRO PRIMERO...

col. 425-426. — LIBRO TERCERO...

col. 616. — CAPITULO XIX. QUE // trata de los encontrados pare- // ceres que ha hauido cerca de // la dotrina de Ramon Lull, y // de sus sequaces.

col. 627. — CAPITULO XX. QVE // trata de las respuestas y razo // nes q̃ se dan por parte de fray // Eymerique contra los Lulis- // tas : y se auerigua, si fue ver- // dadera una historia que en su // nombre cuenta vn moderno // hauerle passado en la ciudad // de Valencia.

col. 635. — CAPITULO XXI : DE // la vida y hechos que escriuen // de Ramon Lull sus deuotos, // hasta padecer martyrio por la // ley de Christo nuestro Señor.

col. 645. — CAPITVLO VLTIMO // de lo que le passo al Maestro // Ramon Lull despues que // passo en Africa, y de otros // sucessos, hasta morir mar // tyr.

col. 651-652. — Fin del Libro Tercero.
col. 1135-1136. — Fin del Libro Quinto.
[f. 1.] — Erratas de consideracion que se han de // corregir en esta primera parte.
[f. 2.] — TABLA DE LAS MATERIAS // MAS PRINCIPALES DE ESTA // PRIMERA PARTE.
[f. 44 v.°] — FIN DE LA TABLA.

El Gaspar Escolano, cèlebre cronista castellenitzant del regne de Valencia, dedicà els caps. XIX, XX, XXI i XXII del llibre III del vol. I de la *Década primera de la historia de la ciudad y reino de Valencia,* a fer un resum de la vida i de les controversies sobre la doctrina de Ramón Lull. Donem nosaltres a aquests capítols el títol convencional i comprensiu de *Vida y hechos de Ramon Lull.*

La vida de Ramón Lull de l'Escolano és citada amb elogi pels lul·listes.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

PASQUAL : *Examen*, p. 163. — COSTURER : p. 384. — *Testimonia*, p. 9.

167

VALLADOLID — per Joàn Godinez de Millis i Didac de Córdova — 1 vol. in fol. — 14 ff. preliminars sense xifrar, 220, 306, 344 i 304 pp. i 10 ff. finals — a dues columnes — mides de la caixa : 253 × 163 mm. — gravat a la portada. **1611**

ANTONIO DAZA : *Vida y milagros del Doctor Iluminado y santo martir Raymundo Lulio de la tercera orden.*

— *Sententia definitiva in favorem lullianæ doctrinæ* (fragment).

[f. 1.] — [Frontis neo-clàssic, a dreta i esquerra una figura de Sant Antoni de Padua i de Sant Joàn de Capistrano, adalt, en un medalló, Sant Francesc i assota, l'escut d'Espanya.] *QUARTA PARTE // de la Cronica General de Nu^tro // Padre, San Francisco y su Apostolica // Orden Conpuesta por Fray Antonio // Daça yndigno frayle Menor. diffi // nidor de la Sancta Prouincia de la // Concepcion, y Cronista // General de su Orden.* // Al Rey Nuestro // Señor. Don Philipe III. // *Año. De — 1611.* // [Assota de la socolada que sosté el frontis :] *Impressa en San Francis.^co // de Valladolid por // Juan Godines de Millis y // Diego de Cordoua.*
[f. 2.] — *TASSA.*
[f. 2 v.°] — [Llicencies i aprovacions.]
[f. 4.] — Al Rey nuestro Señor.
[f. 5.] — Prologo, y aduertencias al Letor.
[f. 6.] — DISCVRSO, EN // QVE SE TRATA SI // NVESTRO SERAFICO PADRE SAN // Francisco, fué frayle de otra Religion, antes, o des- // pues de auer fundado la suya.
p. 1. — LIBRO PRIMERO DE LA // QVARTA // PARTE DE LA CORO- // NICA GENERAL DE NVESTRO // Serafico Padre S. Francisco, y su Apostolica Orden, // ...
p. 1 [de la quarta paginació]. — LIBRO QVARTO...
p. 279. — Siguese vna adicion que contiene las // Vidas de dos santos muy insignes de la Tercera Or // den de nuestro Padre San Francisco, que aun // que son de los santos antiguos, no se // han escrito en Coronicas // hasta

aora. || *Capitulo I. De la vida y milagros del Dolor Ilumina || do y santo Martyr Raymundo Lullio, || de la Tercera Orden.*

p. 286. — Cap. IIII. *Donde se trata || del arte del Santo Ray || mūdo Lullio, de la apro || uacion de su dotrina, y || de los muchos libros que || escriuió.*

p. 288. — *SENTENCIA DIFFINITIVA.*

p. 292. — [Diversos decrets del rei Joàn d'Aragó contra l'Eymeric.]

p. 300. — [Acaba el capitol.]

p. 304. — [Acaba el llibre.] || LAVS DEO.

[f. 9.] — TABLA DE LOS CA- || pitulos...

[f. 10.] — Impresso en San Francisco de Valla- || dolid : Por Diego Fernandez de || Cordoua, y Juan Godinez || de Millis. Año. || 1611.

Fra Antoni Daza, teòleg franciscà que florí en la primera meitat de la dissetena centuria, nasqué a Valladolid, fou prior del convent de la seva ciutat nadiua, ministre de la ponencia de la Concepció, i comissari general de l'ordre aprop del Papa Gregori XV. Principalment és conegut com autor de la *Cuarta parte de la Crónica de San Francisco y su apostólica orden,* que és la continuació de la historia de l'ordre de Sant Francesc, escrita pel Marc de Lisboa. Dedica tres capítols del llibre quart d'aquesta obra a tractar de la vida de Ramón Lull, de la seva art i de les controversies sobre la seva doctrina. Aquesta biografía és feta principalment a base de la que el Joàn Seguí (vid. núm. 158) estampà a Mallorca l'any 1606. A continuació transcriu el text de la part dispositiva de la *Sententia definitiva* que havía estat reimpresa sencera a Mallorca l'any 1604 (vid. núm. 153), i els decrets d'extranyament contra l'inquisidor Eymeric, que també publicà el Seguí com apèndix i complement de la seva edició de la *Vida y hechos del admirable Doctor y Martir Ramon Lull.*

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

MUT : ed. 1841, vol. III, p. 39. — COSTURER : pp. 383 i 475. — *Testimonia,* p. 16. — SBARAGLIA : p. 202.

168

1612 COLONIA — per Llàtzer Zetzner — 1 vol. in 8.° — 4 ff. preliminars sense xifrar, 668 pp. i 6 ff. finals d'índex — a ratlla tirada — mides de la caixa : 145 × 75 mm.

Ars operativa medica (atribuïda).

BERNARD DE LAVINHETA : *Explanatio compendiosaque aplicatio artis Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — BERNHARDI DE LAVINHETA || *OPERA OMNIA* || QVIBVS || TRADIDIT ARTIS RAY- || MUNDI LULLII COMPENDIOSAM || EXPLICATIONEM, ET EIUSDEM || applicationem ad

I.	LOGICA	VII.	METAPHYSICA
II.	RHETORICA	VIII.	THEOLOGICA
III.	PHYSICA	IX.	ETHICA
IV.	MATHEMATICA	X.	IURIDICA
V.	MECHANICA	XI.	PROBLEMATICA
VI.	MEDICA		

EDENTE || JOHANNE HENRICO ALSTEDIO. || OPVS VERE AVREVM AC OMNI LAUDE DIGNISSI || mum, mira quadam Rerum divinarum, humanarum ac figurarum || varietate Sparsum, in locumodum Rei literariæ ||

iam denuo recusum. // Accessit Index rerum in hoc opere memorabilium. // [Un segell, amb el lema :] SCIENTIA // IMMVTA // BILIS. // *COLONIÆ* // Sumptibus LAZARI ZETZNERI Bibliopolae. // *Anno M.DC.XII.*

[f. 2.] — IOHANNIS HEN // RICVS ALSTEDIVS // LECTORI SA // lutem.

[f. 3 v.º] — PROTESTATIO.

[f. 4.] — INDEX GENERA // LIS.

p. 1. — *GENERALIA LOGICES.*

p. 24. — JOANNES HENRICVS // ALSTEDIUS IN RHETORI // CAM LAVINETÆ.

p. 25. — *De Rhetorica.*

p. 32. — DE INTRODUCTIONE ARTIS.

p. 155. — DE PRACTICA VETERIS // ET NOVI TESTAMENTI ET ARTE // PRÆDICANDI, AC DECEM PRÆCEPTIS // legis. De abstinentia.

p. 345. — HORTULUS MEDICUS // SECRETISSIMVS // Promens & proponens // *MIRACVLA MEDICA* // *probatissima trium Philosophorum cele* // *berrimorum* // RAYMUNDI LULLII // JOANNIS DE RUPESCISSA & // BERNHARDI DE LAVINETA : // *QVORUM SYLLABUM AVERSA* // *pagina indicat.* // NUNC PRIMUM // E sinu erutus, & foràs bono publico // exire jussus, // *à* // JUSTO HILARIO ARCHAIOLOGO. [Un segell.] *COLONIAE,* // *Sumptibus Lazari Zetzneri Bibliopolæ,* // *Anno M.DC.XII.*

p. 427. — RAYMUNDI LULII // MEDICINA OPERATIVA // *proœmium* // — Cum ego Raymundus Hylerde dudum existens...

p. 443. — [Acaba.] — METAPHYSICA.

p. 668. — [Acaba tota l'obra.]

[f. 1.] — INDEX.

[f. 6.] — FINIS.

Reimpressió feta a Colonia de l'extensa obra del Bernard de Lavinheta, que eixí per primera volta a llum a Lió, l'any 1523, per cura del Joàn Moylin, alies de Cambray (vid. número 23). Qui dirigí la impressió de l'edició de Colonia fou l'Enric Alsted, el comentarista protestant de Ramón Lull. Si be substancialment les dues són iguals, presenten algunes diferencies que cal esmentar : En la reimpressió de Colonia hi falta la primera part del primer llibre, dita *De gramatica* en l'edició model, ja que, com pot comprovar-se, aquella comença amb l'epígraf *De logica.* Manquen també, en la reimpressió de l'Alsted, els llibres cinquè i sisè de l'edició de 1523, o sigui, els que tracten *De lapsu primi parentis et utroque testamento, De reparatione generis humani, ac omnibus articulis fidei ad humanitatem pertinentibus* i *De sacramentis ecclesiæ et potestate papæ,* el contingut dels quals no s'avenía, per ventura, amb les conviccions protestants de l'editor, cosa que ja fa notar diligentment el Salzinger. Del final de la *Introductio in artem magnam Lulli,* passa la reimpressió colunyesa a la *Practica veteris et novi testamenti.* En la part que tracta de ciencies medicals, hi ha intercalats en aquesta ediciò dos tractats que ja es troben en l'edició de 1523 i que no són del Bernat de Lavinheta, l'*Opusculum de cura morborum vulgo incurabilium* de Joàn de Peratallada, i l'*Ars operativa medica* atribuïda a Ramón Lull. El senyor Batista, en descriure les dues edicions de l'obra del Bernard de Lavinheta que hi ha a la Bodlean Library *(Catàlech,* números XXXVI i XXXVII) incorre en falliments que cal esmenar. En primer lloc, sitúa la reproducció de l'Alsted a l'any 1512, i per tant, en data anterior a la de Lió, la model. L'aspecte tipogràfic solament, sinó la certesa de la data, clarament estampada en l'edició colunyesa, desmentiría aquesta catalogació. Després, malgrat haver tingut ambdúes edicions a la vista, no s'adona que són de la mateixa obra, la *Explanatio compendiosaque applicatio artis Raymundi Lulli,* i dóna, en descriure l'edició de 1612 (per ell 1512), una

individualitat separada a cada part de l'obra. També fa això el Gottron *(L'edició maguntina de Ramón Lull,* p. 91) en descriure un exemplar que, de l'edició de 1612, hi ha a la Biblioteca del Seminari de Maguncia, però en ell és més excusable, perquè no coneixía de visu l'edició model de 1523, i perquè l'exemplar de la reproducció que descrigué no tenía portada.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

PASQUAL : *Vinditiae,* vol. I, dis. I, p. 22. — *Testimonia,* p. 34. — BATISTA : núm. XXXVI. — GOTTRON : p. 91.

169

FRANCFORT — per Wolffang Richer — 1 vol. in 8.° — 12 ff. preliminars sense xifrar i 136 pp. — a ratlla tirada — 30 ratlles a cada pàgina.

JOHANN HEINRICH ALSTED : *Architectura et usus artis lullianæ.*

[f. 1.] — IOHANNIS-HENRICI // ALSTEDI // TRIGAE CA- // NONICÆ, // QVARVM // PRIMA, EST DILVCIDA AR- // tis Mnemologicæ, vulgò Memoratiuæ, traditæ // à Cicerone, Quintiliano, aliisq; oratoribus // quà priscis, quà recentibus, explicatio & applicatio. // SECVNDA, // *EST ARTIS LVLLIANÆ, A MVLTIS // neglecta & nescio quo edicto proscriptae, archite- // ctura, & usus locupletissimus.* // TERTIA, // EST ARTIS ORATORIÆ NO- // uum magisterium, quo continetur utilis introdu- // ctio ad copiam rerum comparandam per tres rotas // siue circulos Generis Demonstratiui, Deliberatiui, // & Iudicialis : item que ad comparandam copiam // verborum per Triangulum aliasque // figuras. // *Vna via, non uno gradu.* // FRANCOFVRTI, // Ex Officina Typographica Wolffgangi Richeri, // Impensis Antonii Humii. // M.DC.XII.

[f. 1 v.°] — AVTHORES, QVO- // RVM OPERA VSVS EST // huius Opusculi author. [S'hi citen el Valerio de Valerio, el Gregorius Tholosanus, el Giordano Bruno i altres lul·listes.]

[f. 2.] — [Dedicatoria.]

[f. 11 v.°] — PRÆFATIO AD // LECTOREM.

p. 1. — THESAURUS // ARTIS MEMO // RATIVAE.

p. 47. — *ARTIS LVLLIANAE* // BREVIS ET PERSPI // CVA EXPLANATIO // per certas sectiones.

p. 157. — *Epilogus tractationis de artis Lullia- // nae architectura et usu.*

p. 172. — [Acaba el llibre.]

L'*Architectura et usus artis lullianæ* no és reportada pels bibliògrafs entre les obres lul·lianes de l'Alsted. Creiem que aquesta edició, feta a Francfort, l'any 1612, és la model.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

170

STRASBURG (?) — 1 vol. in 8.° (?).

Art breu (text llatí) (?).

Dels autors de la *H. L. F.* és l'única referencia que tenim d'aquesta edició; ignorem si aquests bibliògrafs entenen citar una nova edició de totes les *Opera quae ad artem universalem*

pertinent, entre les quals hi ha l'*Art breu*, o bé si es refereixen a una edició particular d'aquesta obra. Més versemblable això que allò, perquè la *H. L. F.* cita com editat en 1612 només l'*Art breu*, i no les altres obres impreses juntament amb ella en edicions anteriors i posteriors (vid. núms. 144 i 162.) Podría també tractar-se d'una equivocació, ja que la citació de la *H. L. F.* no ve avalada per la de cap més bibliògraf.

H. L. F., p. 236.

171

Leipzig — 1 vol. in 8.º.

Clavicula quae et Apertorium dicitur (atribuïda; versió alemanya) (?).

En notes que obren en el nostre poder, tretes del catàleg de la Universitäts Bibliothek de Göttingen, s'hi troba la referencia a una traducció alemanya d'un llibre atribuït a Ramón Lull amb el nom de *Clavis*, imprès a Leipzig l'any 1612. Ens limitem a donar aquesta noticia i a expressar la nostra convicció que és molt probable que el llibre a què es refereix el catàleg de Göttingen sigui la *Clavicula quae et Apertorium dicitur*, que va sortir tantes vegades de les premses alemanyes. Cap bibliògraf, que nosaltres sapiguem, ha parlat d'aquest llibre.

172

Tarassona — per Carles de Lavayen — 1 vol. in 8.º — 24 ff. preliminars sense xifrar i 428 pp. — a una i dues columnes — lletra itàlica i rodona — 31 a 35 ratlles a cada pàgina — gravats — mides de la caixa : 143 a 148 × 98 mm. **1613**

Art breu (text llatí).

Pedro Gerónimo Sánchez de Lizarazu : *Generalis et admirabilis methodus ad omnes scientias facilius et citius addiscendas, in quo explicatur ars brevis Raymundi Lulli.*

— *Vita incliti et admirabilis Doctoris Raymundi Lulli.*

— *Observatio ad lectorem.*

Domingo Avengochea : *Approbatio operis et commendatio Raymundi Lulli et authoris.*

Sententia definitiva in favorem lullianæ doctrinæ (fragment).

Confirmació otorgada per Carles I i Felip II del privilegi de Ferràn el Catòlic.

[f. 1.] — GENERALIS || ET ADMIRA- || BILIS METHODUS, AD || OMNES SCIENTIAS FACILIUS, ET || citius addiscendas : in qua Eximij & pijsimi Doctoris || Raimundi Lullij Ars breuis, explicatur : & multis exem- || plis, varijsq; quæstionibus è circa facultates quæ in scholis || docentur, ad praxim, (quod nunquā factum || legitur) apertissime, reducitur. || *D. D. PETRO HIERONYMO SANCHEZ || de Liçaraço Sancte Cathedralis Ecclesiae Tyrasonensis || Decano, & Canonico Interprete.* || Sub Correctione Sacrosanctæ Romanæ Eclesiæ. || [Un gravat que representa una figura lul·liana. Pels voltants s'hi llegeix :] *Mortales omnes illustro || Cœlestes detego Indias || Sapientiae trado thesauros || Post nubila fulgeo* || [I a dreta i esquerra del mateix :] Anno — 1613. || Noli prohibere benefacere eum, qui potest : || si vales, & ipse benefac. Prouerb. 3 || Tyrasonæ. Per Carolum a Lauayen.

[f. 2.] — ALTISSIMO || ET SANCTISSIMO || DEO, TOTIVS LVMINIS ET || SAPIENTIAE FONTI.

[f. 3 v.°] — DE VITA IN- // CLITI, ET ADMIRABI- // lis Doctoris Raymundi Lullij, & his quæ circa // eius doctrinam hactenus gesta fuerunt // multisq; priuilegis eidem // concessis.

[f. 5 v.°] — SENTENTIA // diffinitiua.

[f. 7.] — PRIVILEGIA IN FAVO- // rem doctrinæ Egregij Doctoris Raimundi Lullij.

[f. 18.] — [Llicencies.]

[f. 18 v.°] — OPERIS APPROBATIO, // & Raimundi Lullij & Authoris // commendatio.

[f. 20.] — [Acaba, signat:] Dominicus Auengochea Regius Consiliarius. // Ita censeo & recenseo.

[f. 20 v.°] — [Llicencia real.]

[f. 21 v.°] — OBSERVATIO AD // LECTOREM.

p. 1. — GENERALIS // ET ADMIRABILIS // METHODVS; AD OM- // NES SCIENTIAS FACILIVS, // ET CITIVS ADDIS- // CENDAS.

p. 9. — TEXTVS. // Ars breuis D. Raimundi Lullij. // PROLOGVS. // *Deus cum tua gratia...*

p. 411. — TABVLA ET // COORDINATIO CAPI // tum quæ in præsenti libro // continentur.

p. 419. — INDEX RERVM PRIN- // cipalium quæ in hoc libro tractantur.

[p. 427.] — ERRATA SIC // CORRIGE.

El Dr. D. Pedro Gerónimo Sánchez de Lizarazu, un dels lul listes castellans de més fama, nasqué a la vila de Biel, en la primera meitat de la setzena centuria. Estudià en la Universitat d'Osca, fou doctor en teología i ambdós drets, tingué fama d'home erudit i enginyós, i morí essent degà i canonge de la Catedral de Tarassona, el día 20 d'abril de 1614. L'obra més important que escrigué sobre lul·lisme fou el *Generalis et admirabilis methodus ad omnes scientias facilius et citius addiscendas*, que no és altra cosa que uns comentaris i interpretacions de l'*Art breu*. La primera edició que es féu d'aquesta obra, és la que en 1613 tregué a llum l'impressor Carles de Lavayen i que hem descrit ara mateix. En ella, sota l'epígraf de TEXTUS, hi ha un fragment de l'*Art breu* de Ramón Lull, a ratlla tirada i en lletra itàlica, i dessota l'epígraf EXPOSITIO TEXTUS, segueix el comentari del Jeroni Sánchez de Lizarazu, a dues columnes i en lletra rodona. El text de l'*Art breu* hi és sencer.

El canonge de Tarassona posà encara, al davant d'aquesta edició, una *Vita incliti et admirabilis Doctoris Raymundi Lulli*, fruit de la seva erudició lul·liana. Aquesta l'esmerçà, encara, en una *Defensa de la Doctrina del V. Raymundo Lulio*, de la qual parlarem tot-d'una, i en uns comentaris i explicacions de l'*Ars magna*, que no vegeren la llum, per tal com son autor moría quan eren a punt d'anar a la impremta, segons diu el Latassa (*Biblioteca nueva de escritores aragoneses*, vol. II, p. 179). Completen els preliminars, la part dispositiva de la *Sententia definitiva*, que també estampà el P. Daza en sa *Vida y milagros del Doctor iluminado* (vid. núm. 187) i la confirmació atorgada pels reis d'Espanya Carles I i Felip II del privilegi concedit per Ferràn *el Catòlic* respecte l'Universitat lul·liana. Aquest privilegi s'estampà ja l'any 1515 a Valencia, en el terç recull del Proaza (vid. núm. 53).

Tot aquest bagatge fa que el Jeroni Sánchez, hagi estat tot temps considerat com una figura obiradora del lul·lisme castellà de la dissetena centuria.

Exemplar de la Biblioteca Universitaria de Barcelona.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 141; *Nova*, vol. II, p. 202. — COSTURER, pp. 384 i 448. — PASQUAL: *Examen*, pp. 77 i 109. — *Testimonia*, p. 20. — LATASSA : vol. II, p. 179. — GÓMEZ URIEL : vol. III, pà-

gina 127. — CHEVALIER : vol. II, núm. 3893. — MENÉNDEZ I PELAYO : *Ciencia española*, vol. III, p. 190. — *H. L. F.*, p. 236. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, núm. 30.

173

Sense indicacions tipogràfiques — 1 vol. in fol. — 104 pp.

PEDRO GERÓNIMO SÁNCHEZ DE LIZARAZU : *Defensa de la Doctrina del V. Raymundo Lullio.*

[f. 1.] — Defensa de la doctrina del V. Raimundo Lullio, caballero principal de Mallorca y Senescal del Rey D. Jaime, despues Terciario de San Francisco, doctor insigne.

El Latassa *(Biblioteca nueva de escritores aragoneses,* vol. II, p. 179) en reportar les obres del canonge de Tarassona Pere Jeroni Sànchez de Lizarazu, cita la *Defensa de la doctrina del V. Raymundo Lullio,* impresa sense indicació d'any ni de lloc. Malgrat això, no vacil·lem gaire en situar-la dintre de l'any 1613, per tal com, no és probable que s'estampés molt posteriorment si es considera que el Jeroni Sánchez de Lizarazu moría el día 20 d'abril de 1614, i que la seva mort fou la causa que no arrivés a ésser estampada una altra obra seva, que estava a punt d'ésser-ho, uns comentaris a l'*Ars Magna.* No ens sembla tampoc admisible que la *Defensa* sortís a llum abans del *Generalis et admirabilis methodus.*

No hem vist cap exemplar d'aquesta edició.

LATASSA : vol. II, p. 179. — CHEVALIER : vol. II, núm. 3893. — GÓMEZ URIEL : vol. III, p. 127.

174

STRASBURG — per Llàtzer Zetzner. — 4 vols. in 8.° — a ratlla tirada — mides de la caixa: 135 × 75 mm.

Vol. I.

[fol. 1.] — THEATRVM CHEMICUM // ...

Vol. III. — 2 ff. sense xifrar, 911 pp. i 16 ff. sense xifrar.

Liber de secretis naturae seu de quinta essentia (extracte; atribuïda).

Clavicula quae et Apertorium dicitur (atribuïda).

EWALD VOGEL : *Liber de lapidis physici conditionibus quo continetur explicatio Gebri et Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — *THEATRVM CHEMICVM* // PRÆCIPVOS SE- // LECTORVM AVCTORVM // TRACTATVS DE CHEMIÆ ET LA- // PIDIS PHILOSOPHICI ANTIQVITATE, // veritate, jure, præstantia, & opera- // tionibus contínens : // *IN GRATIAM VERÆ CHEMIÆ, ET* // *medicinæ Chemicæ studiosorum (ut qui uberrimam inde opti-* // *morum remediorum messem facere poterunt) congestum,* // *& in tres partes seu volumina digestum;* // SINGVLIS VOLVMINIBVS, SVO AV- // THORVM ET LIBRORVM CATALOGO PRI- // mis pagellis : rerum verò & verborum In- // dice postremis annexo. // *VOLVMEN TERTIVM.* // [Segell del Zetzner amb la

llegenda:] Scientia inmutabilis. // ARGENTORATI. // Sumptibus LAZARI ZETZNERI. // *M.DC.XIII.*

[f. 2.] — ELENCHVS AVCTO- // RVM ET TRACTATVVM // tertiæ partis. [Acaba al verso.]

p. 153. — *PRAXIS VNIVERSALIS MAGNI OPERIS // ex tertia distinctione libri Quintarum essentiarum // Raymundi Lullij.*

p. 154. — [Acaba. L'exemplar que descrivim es incomplert. Hi manquen les pp. 289 a 300, precisament les que segons l'ordre de l'índex, han de contenir la *Clavicula quæ et apertorium dicitur.*]

p. 530. — IN LIBRVM DE LAPI // DIS PHISICI CONDITIONIBVS, // PRÆFATIO, // In qua diversi ac varii artificium labores recensentur, & Auctoris intentio declaratur.

p. 677. — [Acaba.]

Vol. IV. — 4 ff. preliminars sense xifrar, 1146 pp. i 17 ff. sense xifrar.

Testamentum antiquum (dos primers llibres; atribuïda).
Compendium animæ transmutationis metallorum (atribuïda).

[f. 1.] — *THEATRVM CHEMICVM* // PRÆCIPVOS SE- // LECTORVM AVCTORVM // TRACTATVS DE CHEMIÆ... // *& in* QVATVOR *partes seu voluminu digestnm :* // SINGVLIS VOLVMINIBVS, ... // *VOLVMEN QVARTVM* [Segell de l'impressor.] // ARGENTORATI. // Sumptibus LAZARI ZETZNERI Bibliopolæ // M.DC.XIII.

[f. 2.] — CANDIDO LECTO- // RI. S. P.

[f. 3] v.° — *ELENCHVS AVCTO- // RUM ET TRACTATUUM // hujus Quarti voluminis.*

p. 1. — IN NOMINE DO- // MINI VOSTRI JESU CHRISTI // INCIPIT TESTAMENTVM MAGISTRI // Raymundi Lullij, & primúm de // Theorica.

p. 151. — INCIPIT PRA- // CTICA MAGISTRI RAY // MUNDI LULLI SUPER LAPIDE // Philosophico, Et primo definitio, quæ // res est, seu quæ scientia, vel ars // Alchymia.

p. 192. — INCIPIT COM // PENDIVM ANIMAE // TRANSMVTATIONIS ARTIS // METALLORVM RUPERTO ANGLO // rum Regi per Raymundum // transmissum.

p. 217. — Finis compendij animæ transmutationis artis // metallorum.

Aquesta edició és la que generalment és reportada pels bibliografs com a primera de la col·lecció *Theatrum chemicum* (vid. núm. 151).

Exemplar de la Bibliothèque Mazarine, París.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, pp. 136, 138 i 139.

175

1614 MALLORCA — per Manuel Rodríguez — 1 vol. in fol. — 4 ff. sense xifrar i 90 pp. — a ratlla tirada — gravats — mides de la caixa : 211 × 128 mm.

ANTONI BUSQUETS : *Memoriale collationis, seu comprobationis centum articulorum lullianorum per F. Nicolaum Eymeric in suo Directorio compilatorum.*

[f. 1.] — MEMORIALE // COLLATIO- // NIS, SEV COMPRO- // BATIONIS CENTVM ARTICV-

LORVM // LVLLIANORVM PER F. NICOLAVM EIMERIC IN // suo olim Directorio compilatorum, factæ cum // ipsis archetypis libris Magistri // Raimundi Lulli, // *Per consules Iuratos Regni Balearium, iuxta mandata accepta a Sacra Congregatione // Patrũ Cardenalium Sanctæ Generalis Inquisitionis Romanæ, nec non ꝛ Legati Regis His- // paniarũ Romæ residentis : quorum recentiores litteræ, datæ ad // Consules Baleares, sequenti folio // describuntur.* [Escut d'armes de Mallorca, i assota l'imatge de Lull sostinguda per la fe i l'esperança i soportant un rotulet que diu:] IN FIDE ET SPE.

[f. 2.] — ALLI MOLTO // ILL^RI. SS^RI. LI SS^RI. GIVRA- // TI DIL REGNO DI // MAIORICA. [És una carta del cardenal Pere de Arigone, datada el 14 de setembre de 1612.]

[f. 2 v.°] — A LOS SEÑO.^RES. // SYNDICOS DEL // REYNO DE MA // LLORCA. [Carta del Comte de Castro, datada a Roma l'11 de setembre de 1612.]

[f. 3.] — ILL.^MO. AC RE // VEREN.D. D. PE- // TRO ARIGONE ... // Consules Iurati Regni Ballearium. [Carta dels Jurats de Mallorca al Cardenal Arigone, datada 1614.]

[f. 4.] — [En blanc.]

[f. 4 v.°] — [Una orla, i al mig un gravadet representant el beat pregant. Al damunt:] Exurge; & intende judicio meo, Deus meus, [Assota:] & Dominus meus, in causam meam. Psal. 34.

p. 1. — EIMERICI // PRÆLVDIVM.

p. 90. — PALMÆ BALEARIVM // *Typis Emmanuelis Rodriguez.*

Una de les més sòlides manifestacions de la protesta anti-eimericiana, la literatura de la qual és tan abundosa, és sens dubte l'obra de l'Antoni Busquets, que vestí l'hàbit de religiós observant del Convent de Sant Francesc d'Assís de la ciutat de Mallorca, el dia 27 de gener de 1595. Diu el Bover *(Biblioteca,* núm. 177) que desitjós de vindicar la memoria de Ramón Lull, de les calumnies que feien circular sos enemics, emprengué un viatge, i recorregué a peu, segons conta el P. Moragas, les ciutats d'Alcalà, Valladolid i Salamanca, per tal de recollir-hi testimonis de l'aprovació de la doctrina del seu mestre. Amb els documents que aplegà, arribà a Madrid, l'any 1610, on, així mateix, n'obtingué de la Suprema Inquisició del Regne i del Consell d'Aragó. Proveït d'aquestes donades importants per l'objecte que es proposava, fou nomenat Síndic de Mallorca a la Cort papal. A Roma escometé amb zel inlassable la seva empresa, els resultats positius de la qual són bon troç boirosos. De retorn a Mallorca, tingué ocasió de servir a la seva terra encara amb eficacia, prop de Felip III, i morí el dia 18 d'agost de 1615. La seva obra capdal, on condensà tot l'esforç de la seva vida, en defensa de l'ortodoxia lul·liana, contra les imputacions d'heretgía de l'Eymeric, és el *Memoriale collationis centum articulorum lullianorum,* que escrigué a Roma, i presentà manuscrit a la Congregació del Sant Ofici, acompanyada dels llibres damunt els quals el dominicà inquisidor havía fonamentat les seves acusacions. En ella, examina una a una les proposicions lul·lianes que eren tingudes per herètiques, i les hi dóna el ver sentit ortodoxe, que a son juí tenien; cita, corroborant la seva tesi, diverses sentencies i aprovacions de reis d'Aragó i de França, i el célebre testimoni de la Universitat de París; i, finalment, acara les interpretacions de l'Eymeric amb les proposicions lul·lianes, per que de la comparació en reïxi la veritat. L'edició que en féu el Manuel Rodríguez a Mallorca, porta, com a preliminars, dues cartes del Cardenal Arigone i del Comte de Castro, endreçades als Jurats de Mallorca, reclamant que enviïn més llibres de Ramón Lull, per tal de procedir a la seva revisió, i veure si contenen quelcom herètic; i una carta endreça en llatí, dels esmentats Jurats al cardenal Arigone, que porta la data de 1614. Això ha fet que, malgrat no portar indicació d'any, es catalogués sempre aquesta edició com feta l'any 1614.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

COSTURER: pp. 333 i 425.—*Testimonia,* p. 15.—SALVÀ: pp. 130-131.—BOVER: *Biblioteca,* núm. 177.

176

Sense indicacions tipogràfiques — 1 vol. in fol. — 16 pp.

ANTONI BUSQUETS : *Memorial al Rey en nombre de la ciudad de Mallorca y del Principado de Cataluña, acompañado de una demostracion de las razones acerca de la virtud y doctrina del Beato Raymundo Lulio.*

[p. 1.] — Memorial al Rey N. S. en nombre de la ciudad de Mallorca y del Principado de Cataluña, acompañado de una demostracion y prueba evidente de las razones que hay acerca de la virtud y doctrina del B. Raymundo Lulio.

Aquest memorial, endreçat a Felip III, no porta indicacions tipogràfiques, però es pot deduir aproximadament quina sería la data de la seva impressió. Diu el Bover (*Biblioteca*, núm. 177) que el Busquets, de retorn de Roma, on l'havía portat el nomenament de Síndic de Mallorca a la Cort papal, fet a son favor pel Consell General Balear en 5 de desembre de 1611, fou escollit pels jurats del regne per passar a la Cort de Felip III, a tractar prop del monarca certs assumptes de cabdal interès, si bé de mena diferent que els que l'havíen dut a Roma. La seva anada a la cort del rei d'Espanya, s'ha de situar entre els anys 1613 i 1614, per tal com a les primeríes de l'any 1612 era a Roma, i suposant que sojornés un any a la ciutat dels papes (la tasca que li duia no era massa senzilla), fins a l'any 1613 no podía traslladar-se prop del monarca. Morí en agost de 1615, finida la seva missió prop del rei, i de retorn a Mallorca on fou elegit guardià del Convent de Jesús, extramurs de Palma. És lògic que aprofitès la seva estada prop de Felip III per endreçar-li el *Memorial,* en defensa de Ramón Lull; també ho és presumir que aquest *Memorial* s'estampés amb posterioritat *Memoriale collationis,* i per tant no és aventurat suposar que eixí a llum a les darreríes de l'any 1614.

No hem vist cap exemplar d'aquesta edició. Les indicacions que en donem són tretes del Bover (*Biblioteca,* núm. 177).

BOVER : *Biblioteca*, núm. 177.—SALVÁ : pp. 130-131.—MENÉNDEZ I PELAYO : *Ciencia española*, vol. III, p. 191.

177

1615 FRANCFORT — per Nicolau Hoffmann — 1 vol. in fol. — 6 ff. sense xifrar, 279 pp. i 5 ff. finals — a ratlla tirada — 66 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 143 × 274 mm.

JOÁN VILETA : *Vita Raymundi Lulli.*
— *Lullianæ doctrinæ multiplex approbatio.*

[f. 1.] — D. O. M. A. // Appendix necessaria *Syntagmatis Arcanorum chimicorum* // ANDREÆ LIBAVII, // M. D. P. C. HALLI-SAXONIS IL- // LVSTRIS GYMNASII APVD CO // BVRGENSIS DIRECTORIS, PRO- // FESSORIS PVBL. ET MEDICI // chymici-practici. // *IN QVA PRAETER ARCANORVM NONNVL-* // lorum expositionem & illustrationem, quorundam item Medicorum Hermeticorum, & mysticorum descriptionem, continentur defensiones geminae, // *Primum eorum quae ab* HENNIGO SCHEVNEMANO, *z iuniore* GRAMA // NO *sunt impugnata, Postea quae in transmutatoria metallorum a* NICO // LAS GUIBERTO, *Lotharingo,* M. D. quibus fieri potuit viribus, // sunt attentata, // ACCESERVNT // ... //

Omnia studio z opera // ANDREÆ LIBAVII, M. D. &c. // M. DC. [Segell.] XV. // FRANCOFVRTI // Excudebat Nicolaus Hoffmanus, Impensis Petri Kopffij.

[ff. 2-6.] — [Dedicatoria. Epístoles preliminars.]

p. 1. — D. O. M. A. // PRO DEFENSIONE // SYNTAGMATIS CHYMICI // CONTRA REPRHENSIO // nes Hennigi Sheunemanni Paracelsistae.

[p. 268.] — HISTORIÆ ALIQVOT TRANSMV- // tationis metallicæ, conscriptæ ab Ewal // do de Hoghelande Mildebur // gensi.

p. 276. — VEN. RAY. LVLL. VITA, PRAESER- // tim Nicolao de Pace Teologo // excerpta.

p. 277. — LVLLIANÆ DOCTRINÆ MVLTIPLEX AP- // probatio, cum honorificis eiusdem encomiis, quae qui voluerit // videre, legat quae citamus, authentica Vniuersitatum, Regum, // Pontificuum & sacrosancti Oecumenici Concilii instrumen- // ta. Nos enim sat esse duximus, si breuitati studen- // tes digitos intenderimus in fontes.

p. 279. — FINIS.

[p. 280.] — INDEX. [Ocupa cinc folis.]

Darrera de l'edició de l'*Appendix necessaria Syntagmatis arcanorum chimicorum* de l'Andreu Libau, que es féu a Francfort, l'any 1615 pel Nicolau Hoffmann, a despeses del Pere Kopff, s'estamparen les *Historiæ aliquot transmutationis metallicæ,* de l'Evald de Hogheland, que ja havíen eixit a llum, l'any 1604, a Colonia, a despeses del Conrad Walter [vid. núm. 153]. Al final d'aquesta reimpressió s'hi troba també la *Vita Raymundi Lulli* del Joàn Vileta, treta de la del Nicolau de Pax, i així mateix el recull d'aprovacions i comentaris favorables que amb el nom de *Lullianæ Doctrinæ multiplex approbatio,* posà el canonge barceloní davant de l'edició de l'*Art breu* feta a Barcelona, l'any 1565 (vid. núm. 102).

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

COSTURER : p. 209. — BRUNET : vol. III, p. 1050.

178

MADRID — per Lluís Sánchez — 1 vol. in 8.° — 8 ff. preliminars, sense xifrar, i 368 xifrats — a ratlla tirada — 39 ratlles a cada pàgina — gravat a la portada — mides de la caixa : 159 × 94 mm.

CRISTÓBAL SUÁREZ DE FIGUEROA : *Encomio al arte del ilustrado Doctor Raymundo Lull.*

[f. 1.] — PLAZA VNIVERSAL // DE TODAS CIENCIAS // Y ARTES, // *PARTE TRADVCIDA DE* // *Toscano, y parte compuesta* // POR EL DOCTOR CHRISTOVAL // Suarez de Figueroa. // *A Don Duarte, Marques de Frechilla, y Villarramiel, Mar-* // *ques de Malagon, Señor de las villas de Paracuellos,* // *y Hernancauallero, Comendador de Villa-* // *nueua de la Serena.* // Año [Escut del Marquès de Frechilla.] 1615. // CON PRIVILEGIO // *EN MADRID.* Por Luis Sanchez.

[f. 2.] — TASSA. // ... // Suma del Priuilegio. // ... // ERRATAS.

[f. 2 v.°] — *Censura del Ordinario.* // ... // APROVACION DEL PADRE // Juan de Dicastillo de la Compañia // de Jesus.

[f. 3.] — A DON DVARTE // Marques de Frechilla, &c. // ...

[f. 3 v.º] — PROLOGO.
[f. 5.] — TABLA DE LOS // discursos deste libro por // alfabeto.
[f. 6 v.º] — ENCOMIO AL ARTE // DEL ILVSTRADO DO- // ctor Raymundo Lullo.
[f. 8 v.º] — [Acaba.]
f. 1. — DISCVRSO // VNIVERSAL // EN ALABANZA DE LAS // ciencias, y artes liberales y mecani- // cas en comun.
[f. 368 v.º] — [Acaba.] // En Madrid, por Luis Sanchez. // Año M.DC.XV.

L'obra del Cristòfol Suárez de Figueroa, dita *Plaza universal de todas ciencias y artes,* en part és traducció de la de l'italià Tomàs Garzoni de Bagnacaballo, d'un títol per l'istil, i en part és original. Com diu el Suárez de Figueroa en el pròleg : «auiendo yo ... passado los ojos por el Libro en Toscano de Tomas Garzon, titulo *Plaça Vniversal de todas professiones*, me aficioné a su variedad, juzgandole digno de comunicacion, como careciesse de algunas cosas, por ventura no bien corrientes en nuestro vulgar. Estos no puse elegida la traduccion, y añadí otras donde pareció conuenia». La primera edició que es féu de la *Plaza universal de todas ciencias y artes*, l'estampà a Madrid, l'any 1615, el Lluís Sánchez, segons diu ja el P. Pasqual *(Examen de la Crisis del P. Feijóo*, p. 210). Abans del cos de l'obra hi afegí el Suárez de Figueroa, «a manera de suntuosa portada en la fabrica insigne deste libro», com diu ell mateix, amb immodestia barroca i infantil, un *Encomio al arte del ilustrado Doctor Raymundo Lull.* Aquest *Encomio,* molt breu, és un extracte de la biografía i de les coses més corrents que damunt Ramón Lull deien aleshores sos més exaltats vindicadors. Tot i la nul·litat del mèrit d'aquesta apología, tingué prou èxit entre els lul·listes. El P. Pasqual, el Costurer i el Salzinger en parlaren més tard amb elogi.

Exemplar de la biblioteca de D. Joàn Givanel, de Barcelona.

COSTURER : p. 408. — PASQUAL : *Examen*, pp. 83 i 210 — *Testimonia*, p. 5.

179

1616 STRASBURG — per Llàtzer Zetzner — 1 vol. in 8.º — 4 ff. sense xifrar i 111 pp. — a ratlla tirada — 31 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 126 × 72 mm.

Libellus de conservatione vitae (atribuïda).
Liber de secretis naturae seu de quinta essentia (atribuïda).

[f. 1.] — *RAYMVNDI LVLLII* // TRACTATVS // BREVIS ET ERUDITUS, // *De* // CONSERVATIONE VITÆ; // *Item* // LIBER SECRETORUM SEU // QUINTÆ ESSENTIÆ : QUI DOCTRI- // nam eius extractionis, & applicationis ad corpus hu- // manum, & ad opera mirabilia totius artis medicæ // facienda, nec non ad metallorum transmutationem // instituit : estque speculum & imago omnium // librorum super his tractan- // tium. // *Nunc primùm in lucem editus* // [Segell de l'impressor : Scientia Inmutabilis.] // *ARGENTORATI* // Impensis LAZARI ZETZNERI. // *M.DC.XVI.*
[f. 2.] — *AD LECTOREM* // *Candidum.*
[f. 3] v.º — ELENCHUS EORUM QUÆ HOC // in libello continentur.
p. 1. — JESUS // *INCIPIT LIBELLUS* // *RAYMVNDI LVLLI DE CON-* // *vatione* [sic] *vitae.*

p. 22. — INCIPIT LIBER SE- // CRETORVM SEV QVINTAE ES- // sentiæ Raymundi Lulli de insula Majoricarum : qui // doctrinam eius ...

p. 111. — [Acaba.]

Reimpressió del *Libellus de conservatione vitae,* que s'havía estampat a Roma una centuria abans (vid. núm. 64) i del *Liber de secretis naturae,* tantes vegades imprès.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París; n'hi ha un altre a la Real de Munic, catalogat, «8 Nath 794».

Antonio : *Vetus* II, p. 138. — Obrador : *Venecia,* p. 320. — *H. L. F.,* p. 261 i 282.

180

STRASBURG — per Llàtzer Zetzner — 1 vol. in 8.° — 8 ff. preliminars sense xifrar, 1109 pàgines i 20 ff. sense xifrar — a ratlla tirada [l'Index a dues columnes] — 44 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 148 × 75 mm. **1617**

Art breu (text llatí).
Ars cabbalistica o **Opusculum de auditu cabbalistico** (atribuïda).
Liber lamentationis philosophiæ o **Duodecim principia philosophiæ.**
Logica brevis et nova.
Tractatus de venatione medii inter subjectum et prædicatum (atribuïda ?).
Tractatus de conversione subjecti et prædicati per medium.
In Rhetoricam isagoge (atribuïda).
Oratio exemplaris (atribuïda).
Ars generalis ultima.
Libre dels articles de la fe (text llatí).
REMIGIUS RUFUS : *Antonio Bohero Epistola.*
GIORDANO BRUNO : *De lulliano specierum scrutinio.*
— *De lampade combinatoria lulliana.*
— *De progressu logicæ venationis.*
— *De progressu et lampade venatoria logicorum.*
HEINRICH CORNELIUS AGRIPPA VON NETTESHEIM : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli.*
— *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivæ.*
— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola.*
— *Adolpho Roboreo Epistola.*
VALERIO DE VALERIO : *Aureum sane opus, in quo ea omnia breviter explicantur, quæ scientiarum omnium parens, Raymundus Lullus, tam in scientiarum Arbore, quam arte generali tradit.*

[f. 1.] — RAYMVNDI // LVLLII // OPERA EA // QVAE AD ADINVENTAM // AB IPSO ARTEM VNIVERSALEM, // SCIENTIARVM ARTIVMQVE OMNIVM BRE- // ui compendio, firmq̇; memoria apprehendenda- // rum, locupletissimaq̇; vel oratione ex tempo- // re pertractandarum, pertinent. // VT ET // *IN EANDEM QVO- RVNDAM INTERPRE- // TVM SCRIPTI COMMENTARII : QVAE OM- NIA // sequens indicabit pagina : & hoc demum tempore coniunctim // emenda- tiora locupletioraq̃ non nihil // edita sunt.* // ACCESSIT HVIC EDITIONI VALERII

DE VA- // lerijs Patricij Veneti aureum in artem LVLLI // generalem opus : // *ADIVNCTO INDICE CVM CAPITVM, // tùm rerum ac verborum locupletissimo,* // [Marca de l'editor.] // ARGENTORATI, // sumptibus Hæredum LAZARI ZETZNERI. // *M DC XVII.*

[f. 2.] — NOBILITATE GE- // NERIS, VIRTVTE AC DO- // ctrina præstantissimo viro : // DOMINO IOANNI MARTINO.

[f. 8 v.º] — [Index de les obres de l'edició.]

p. 1. — ARS BREVIS // M. RAYMVNDI LVL- // LII COMPENDIVM ET // Isagoge Artis Magnæ.

p. 43. — OPVSCVLVM // M. RAYMVNDI LVL- // LII, DE AVDITV KAB- // balistico, sive ad omnes scientias in- // troductorium.

p. 112. — DVODECIM PRINCIPIA // PHILOSOPHIÆ, // M. RAYMVNDI LVL- // LII, QVÆ ET LAMENTA- // TIO SEV EXPOSTVLATIO PHI- // losophiæ contra Averroistas, & Physica // ejusdem dici possunt.

p. 147. — DIALECTICA SEV LOGI- // ca nova. // M. RAYMVNDI LVL- // LII, DILIGENTER EMENDA- // ta : restitutis iis quæ olim fuerint sublata : & additis Tractatu de // inventione medii, item Tractatu de conversione subjecti // & prædicati per medium : per M. Bernardum // Lavinhetam.

p. 162. — TRACTATVS // M. RAYMVNDII LVLLI, DE // VENATIONE MEDII INTER // subjectum & prædicatum.

p. 166. — TRACTATVS // M. RAYMVNDI LVLLI, DE // CONVERSIONE SVBIECTI ET // Prædicati per medium.

p. 178. — EPISTOLA DEDICATORIA // IN RHETORICAM // Lull.

p. 179. — ISAGOGE IN RHETO- // ricam. // M. RAYMVNDI LVLLII, ARTI // IPSIVS ACCOMODATA : ET // nunc demum quibusdam in locis emen- // data & aucta.

p. 224. — ORATIO EXEM- // PLARIS.

p. 228 [per errada 218]. — ARS MAGNA ET VLTIMA. // M. RAYMVNDI LVLLII BONA- // RVM ARTIVM MAGISTRI, ET SA- // cræ Theologiæ Professoris amplissimi.

p. 664. — ILLVSTRISSIMO, // EXCELLENTISSIMOQVE D. DON // GVILHELMO A S. CLEMENTE ... // ... // IOR. BRVNVS NOL. S. D.

p. 667. — IORDAN. BRVN. NOL. // DE LVLLIANO SPE- // CIERVM SCRV- // TINIO.

p. 681. — IORDANVS BRV- // NVS NOLANVS. // *DE LAMPADE COMBINA- // toria Lulliana.*

p. 735. — EXCELLENTISSIMO, ET // ADM. REV. D. D. GEORGIO MY- // lio Augustano, ... // ... // IORD. BRUNUS NOL. S. P. D.

p. 737. — IORD. BRVNVS NOL. // DE PROGRESSV LO- // GICÆ VENATIO- // NIS.

p. 787. — REVERENDO ... // DN. IOAN. LAVRENCINO LVGDV- // nensi ... // ... Henricus Cornelius Agrippa, // S. P. D.

p. 790. — *HENRICI CORNELII // AGRIPPÆ ARMATÆ MILITIÆ // Equitis Aurati, & Vtriusq; Iuris Doctoris, In // Artem Brevem Raymundi Lullii, // Commentaria.*

p. 917. — *ARTICVLI FIDEI SA- // CROSANCTAE AC SALVTIFERAE // Legis Christianæ cum eorundem perpulchra introdu- // ctione : quos illuminatus Doctor Magister Raymun- // dus Lullius rationibus necessariis de- // monstrative probat.*

p. 968. — VALERII DE VALERIIS // PATRICII VENETI // *OPVS AVREVM IN QVO*

OMNIA || breviter explicantur, quæ Scientiarum omnium parens || RAYMUNDUS LULLUS tàm in scientiarum || Arbore quàm arte generali tra- || dit.

[f. 1 v.º] — [Index.]

[f. 19 v.º] — *ARGENTORATI,* || SVMPTIBVS || HÆREDVM LAZARI || ZETZNERI || [Marca de l'impressor.] || *Anno* || M.DC.XVII.

[f. 20.] — [En blanc.]

Aquesta edició és una reproducció bastant fidel de la que en 1609 tregué a llum a Strasburg el Llàtzer Zetzner. És la tercera de les quatre que es feren del recull *Opera ea quæ ad adinventam ab ipso artem universalem pertinent.*

Hi ha la mateixa errada de paginació que en l'edició de 1609 (vid. núm. 162).

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

BRUNET : vol. III, p. 1233. — FÉRET : vol. III, p. 141. — OBRADOR : *Venecia*, p. 313. — *H. L. F.*, pp. 236, 237, 242, 243, 246, 251. — GOTTRON : p. 91.

181

LIÓ (?) — 1 vol. in 4.º (?).

Ars generalis ad omnes scientias (?).

La *H. L. F.*, en parlar de l'*Ars generalis ad omnes scientias*, en cita tres edicions, els dubtes sobre l'existencia de les quals raonàrem en parlar de la primera, que diu fou feta a París l'any 1548. Concretament, d'aquesta suposada edició (Lió, 1617) podem dir que estem gairebé convençuts que es tracta d'una confusió amb la que de l'*Ars generalis ultima,* es féu a aquella ciutat l'any 1517. (Vid. núm. 65.)

H. L. F., p. 236.

182

Sense nom de lloc (?) — 1 vol. in 8.º (?).

HEINRICH CORNELIUS AGRIPPA VON NETTESHEIM : *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli* (?).

El Prost *(Corneille Agrippa,* vol. II, p. 534) cita una edició del *Commentaria in artem brevem,* sense nom de lloc, impresa l'any 1617. No es tractarà d'una confusió amb l'edició que d'aquesta obra es féu a Strasburg, el mateix any, en el recull *Opera ea quae ad adinventam ab ipso artem universalem pertinent,* del Llàtzer Zetzner? (Vid. núm. 180.)

PROST : vol. II, p. 534.

183

PARÍS (?) — per Francesc Julliot (?) — 1 vol. in 12.º (?).

GIULIO PACE : *Ars lulliana emendata* (versió francesa) (?).

[f. 1.] — Ars de Raymond Lullius éclairci par Julius Pacius.

El Giulio Pace, segons diu el Hurter *(Nomenclator literarius,* vol. III, p. 876), nasqué a Vicenza, l'any 1555, fou jurisconsult de renom, visqué bona part de la vida fora de la seva terra

nadiua fent de professor de dret civil a Valencia (França) i morí en 1635. A més de les seves obres teològiques i jurídiques, entre elles uns Comentaris a les Decretals, és autor dels *Libri quatuor artis lullianæ emendatæ,* que s'han imprès diverses vegades. Els bibliògrafs de Ramón Lull més competents assenyalen dos textos d'aquesta obra, llatí i francès, i citen tres edicions del primer, fetes a Valencia (França) 1618, Lió 1618 i Nàpols 1631, i una edició del segón, París, 1619, pel Francesc Julliot.

Damunt l'existencia d'aquestes edicions, de les quals nosaltres sols coneixem de vista la napolitana, estàn d'acord el testimoni del Nicolau Antonio, el Costurer, el Pasqual i el Salzinger; no cal, per tant, posar-la en dubte. Però el Brunet *(Manuel,* vol. III, p. 1234) cita demés una edició del text francès, feta a París l'any 1617 també pel Francesc Julliot. De no tractar-se d'un bibliògraf de l'acurada exactitut de l'autor del *Manuel du libraire,* haguerem rebutjat l'autenticitat d'aquesta cita, judicant-la una referencia defectuosa de l'edició de París de 1619, pel Francesc Julliot. De totes maneres, i malgrat l'autoritat del Brunet, admetem com a molt dubtosa l'edició de París 1617. La possibilitat, però, de l'existencia d'una impressió del text francès de l'*Ars lulliana emendata,* anterior a la primera edició del text llatí (Valencia, 1618), planteja el problema de quina és la versió original. Cal tenir en compte que el Juli Pace, si bé italià de naixença, visqué gairebé sempre a França, i per tant, és possible que escrivís la seva obra en francès. L'admissió d'aquesta solució i la seva versemblança, estàn condicionades pel fet de l'existencia de l'edició citada pel Brunet. Nosaltres que, com hem dit, no hi donem crèdit sencer, creiem que la versió original és la llatina, i en aquest criteri, hem donat a l'obra el títol que duu en les impressions d'aquest text.

Brunet : vol. III, p. 1234.

184

1618 Valencia (França) — per Pere Pinelle — 1 vol. in 8.°

Giulio Pace : *Ars lulliana emendata.*

Com hem dit en el número anterior (vid. núm. 183) aquesta edició és la primera del text llatí. El fet d'estampar-se aquesta edició a Valence, on el Pace ensenyà tant de temps dret civil, ens fa creure, com ja hem dit, que és la model, i per tant, que el text que s'hi estampà és l'original. Diu el Salzinger, que en el pròleg el Pace s'atribueix la paternitat d'una altra obra lul·liana, uns comentaris a l'*Art breu.* No sabem que s'hagin imprès.

No coneixem cap exemplar d'aquesta edició.

Pasqual : *Vinditiae,* vol. I, dis. I, p. 19. — *Examen,* p. 76. — *Testimonia,* p. 23.

185

Lió — 1 vol. in 8.°

Giulio Pace : *Ars lulliana emendata.*

Si no fos pel testimoni dels bibliògrafs que abonen l'existencia de les dues edicions, creuríem que la present i la que hem descrit immediatament abans, Valence, 1618 (vid. núm. 184), són una mateixa. *L'Ars lulliana emendata,* tingué, pel que es veu, un èxit decidit.

Antonio : *Vetus,* vol. II, p. 140. — Costurer : p. 445. — *Testimonia,* p. 9. — Menéndez i Pelayo : *Ciencia española,* vol. III, p. 191.

186

TARASSONA — per Carles de Lavayen — 1 vol. in 4.° — 26 ff. sense xifrar, 426 pp. i 1 f. final — a una i dues columnes — lletra itàlica i rodona — 31 a 35 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 148 × 98 mm. **1619**

Art breu (text llatí).

PEDRO GERÓNIMO SÁNCHEZ DE LIZARAZU : *Generalis et admirabilis methodus ad omnes scientias facilius et citius addiscendas, in quo explicatur ars brevis Raymundi Lulli.*

— *Vita incliti et admirabilis doctoris Raymundi Lulli.*

— *Observatio ad lectorem.*

DOMINGO AVENGOCHEA : *Approbatio operis et commendatio Raymundi Lulli et authoris.*

Sententia definitiva in favorem lullianæ doctrinæ (fragment).

Confirmació otorgada per Carles I i Felip II del privilegi de Ferran el Catòlic.

[f. 1.] — GENERALIS // ET ADMIRABI- // LIS METHODVS, // AD OMNES SCIENTIAS FA- // CILIVS, ET SCITIVS ADDISCENDAS : // in qua Eximij ꝛ piissimi doctoris Raimundi Lullij Ars brevis, ex- // plicatur; ꝛ multis exemplis, variisq̃; quæstionibus, circa fa- // cultates, quæ in scholis docentur, ad praxim // (quod nunquam factum legitur) aper- // tissimè reducitur. // *D. D. PETRO HIERONYMO SANCHEZ // de Liçaraço Sanctæ Cathedralis Eclesiæ Tyraso – // nensis decano ꝛ Cononico* [sic] *Interprete.* // Sub correctione Sacrosanctæ Romanae Ecclesiæ. // Anno [Un segell] 1619. // CVM LICENTIA. // Turiasonæ, Per Carolum à Lauayen. // *Expensis Ioannis à Bonilla.*

Reproducció de l'edició de 1613 (vid. núm. 172) amb portada diferent, feta pel mateix impressor Carles de Lavayen, a despeses del Joàn de Bonilla, després de la mort de l'autor dels comentaris. Ambdues edicions, són gairebé iguals. En l'exemplar que descrivim, a seguida dels preliminars i abans de la pàgina 1, hi ha adjuntada una signatura de dos folis, en la qual es conté una llicencia, datada el 18 d'octubre de 1613, per la impressió i venda del llibre per un espai de deu anys. Aquesta signatura postissa, no forma part del llibre.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 141; *Nova*, vol. II, p. 202. — PASQUAL : *Vindiciæ*, vol. I, dis. I, p. 20. — *Testimonia*, pp. 12 i 25. — COSTURER: p. 448. — LATASSA : vol. II, pp. 178-179. — GOMEZ URIEL : vol. III, p. 127.— CHEVALIER: vol. II, p. 3893. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, núm. 31. — RIBER : *Vida*, p. 122.

187

PARÍS — per Francesc Julliot — 1 vol. in 12.°

GIULIO PACE : *Ars lulliana emendata* (versió francesa).

[f. 1.] — Ars de Raymond Lullius eclairci par Julius Pacius.

Aquesta és, per nosaltres, l'única edició francesa de l'*Ars lulliana emendata*. Hem vist (núm. 183) els dubtes que tenim damunt l'existencia de la que el Brunet cita com feta a París l'any 1617. Si el Pace no escrigué directament en francès la seva obra, ell deuría ésser qui la traduí a aquesta llengua.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 140. — COSTURER : p. 445. — *Testimonia*, p. 9.

188

FRANCFORT (?) — 1 vol. in fol. (?).

JOÀN VILETA : *Vita Raymundi Lulli* (?).
— *Lullianæ doctrinæ multiplex approbatio* (?).

El Costurer i el Salzinger diuen que darrera de les *Historiæ aliquot transmutationis metallicæ* de l'Evald de Hogheland, que es troben a la fi del volum primer d'una edició de la *Selectorum alchimia* de l'Andreu Libau, feta a Francfort l'any 1519, hi segueix un resum de la Vida de Ramón Lull del Nicolau de Pax. Evidentment s'ha de tractar de la *Vita Raymundi Lulli* del Joàn Vileta, i amb tota seguretat, també, del recull d'aprovacions i comentaris, que amb el nom de *Lullianæ doctrinæ multiplex approbatio* compilà el mateix Vileta i amb el qual encapçalà l'edició que de l'*Art breu* féu fer a Barcelona l'any 1565 (vid. 102). Hem vist que la *Vita* i les aprovacions van sistemàticament a seguida de les *Historiæ aliquot transmutationis metallicæ* de l'Evald de Hogheland, tant en l'edició particular que es féu d'aquesta obra a Colonia, l'any 1604 (vid. núm. 153), com en la reimpressió, que al darrera de l'*Appendix necessaria Sintagmatis arcanorum chimicorum* de l'Andreu Libau, es féu a Francfort l'any 1615 (vid. núm. 177). El que és evidentment equivocat és la data de 1519, que el Costurer i el Salzinger assenyalen a aquesta terça edició de les *Historiæ aliquot transmutationis metallicæ* de l'Evald de Hogheland, i quarta de la Vida i el recull d'aprovacions compilats pel Vileta. N'hi ha prou amb tenir en compte que l'Andreu Libau nasqué a Halle l'any 1546, vint-i-set anys més tard de la data que els dos bibliògrafs mencionats assenyalen a l'edició d'una de les seves obres, l'*Alchimia selectorum*. És per això que nosaltres la situem, una mica a la ventura, una centuria més tard.

COSTURER : p. 385. — *Testimonia*, p. 9.

189

1620 PARÍS — per Joàn Laguehay — 1 vol. in 8.° — 2 ff. preliminars sense xifrar, 70 pp. i 1 f. final — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 134 × 75 mm.

HUGUES CARBONEL : *Secretum explicitum artis lullianæ seu memoriæ artificialis.*

[f. 1.] — ARTIS // LVLLIANÆ // SEV MEMORIÆ // ARTIFICIALIS SE // CRETVM EXPLICITVM // Oratoribus & Praedicato // ribus utilissimum. // *Per R. P. F.* HVGONEM CARBONELLUM // *Minoritam obseruantem Tectosagum,* // *Lectorem, & Praedicatorem* // *Generalem.* // [Un gravat de la Mare de Déu amb el Nen Jesús.] // PARISIIS, // Apud IOANNEM LAGVEHAY in monte // Sancti Hilarij in area d'Albret. // M. DC. XX. // *Auec Priuilege & Approbation.*

[f. 2.] — *Rescriptum ex proprio originali* // *Permissionis* [Signat :] FRATER IOANNES Venido Co // missarius Generalis.

p. 1. — ARTIS LVLLIANÆ // SEV MEMORIÆ ARTIFICIALIS // *Secretum explicitum.* // PROLOGVS.

p. 68. — TABVLA LIBRORVM // FAMILIARIVM AD ISTAM // artem utilissimorum.

p. 70. — APPROBATIO.

[p. 71.] — TABVLA ARTIS LVLLIANAE // SEV MEMORIÆ ARTIFICIALIS // Explicitæ.

[p. 72.] — FINIS.

Segons el Wadding *(Scriptores ordinis minorum,* ed. Roma, 1906, p. 120), l'Hug Carbonel, fra menor de l'estricta observancia, nat a Tolosa, teòleg que florí en la primer ameitat de la dissetena centuria, és autor d'una nombrosa bibliografía, en la qual no inclou aquest *Secretum explicitum artis lullianæ seu memoriæ artificialis,* que és citat pels més obiradors comentaristes i historiadors de l'Escola de Ramón Lull. En general, tots ells parlen com de l'única edició coneguda, de la que porta per peu d'impremta «Apud Joannem Laguehay, M. DC. XX.» que és la que acabem de descriure. Això ens fa suposar que aquesta és la model i no la que descriurem seguidament, feta, segons la portada, per Abraham Saugrain, també a París l'any 1620.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 140. — COSTURER : p. 446. — *Testimonia*, p. 22. — PASQUAL : *Vindiciae*, vol. I, dis. I, p. 19; *Examen*, p. 78.

190

PARÍS — per Abraham Saugrain — 1 vol. in 8.° — 4 ff. preliminars, 70 pp., i 1 f. final d'índex — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 135 × 75 mm.

HUGUES CARBONEL : *Secretum explicitum artis lullianæ seu memoriæ artificialis.*

[f. 1.] — ARTIS // LVLLIANÆ // SEV MEMORIÆ ARTIFICIALIS SE- // CRETVM EXPLICITVM // Oratoribus & Praedicato- // ribus utilissimum. // *Per R. P. F.* HVGONEM CARBONELLVM // *minoritam observantem Tectosagum,* // *Lectorem, & Prædicatorem* // *Generalem.* // A PARIS, // Chez ABRAHAM SAVGRAIN, en l'Isle // du Palais, du costé du Pont de Bois. // M. DC. XX. // *Auec Priuilege & Approbation.*

[f. 2.] — ERVDITISSIMIS, IRREFRA- // GABILIBVS, ORTHODOXIS R. D. D. // Patribus christianae, Catholicæ, Apo- // stolicæ, ac Romanae Ecclesiae Tutoribus, // Sacratissimae Facultatis Parisiensis Do // ctoribus // S. D. [Signat :] F. HUGO CARBONELLVS *à Tholosa.*

[f. 4.] — *Rescriptum ex proprio originali* // *Permi* // *ssionis.* [Signat :] FRATER IOANNES Venido Comissarius Generalis.

p. 1. — ARTIS LVLLIANÆ // SEV MEMORIÆ ARTIFICIALIS // *Secretum explicitum.* // PROLOGUS.

p. 68. — TABVLA LIBRORVM // FAMILIARIVM AD ISTAM // artem utillissimorum.

p. 70. — *APPROBATIO.*

[p. 71.] — TABVLA ARTIS LVLLIANÆ, // SEV MEMORIÆ ARTIFICIALIS // Explicitae.

[p. 72.] — FINIS.

Aquesta edició substancialment igual a l'anterior (vid. núm. 189), de la que és una reproducció, té dos folis més de preliminars, que contenen una endreça de l'autor, Fr. Hugues Carbonel de Toulouse, als doctors de París. En la portada es diu que aquesta nova edició és feta «chez Abraham Saugrain, en l'Isle du Palais.» també a París, l'any 1620.

La circumstancia de portar la dedicatoria que no es troba en l'anterior, i que en canvi és en la que es féu l'any 1621, ens confirma que l'edició del Joàn Laguehay és cronològicament la primera. L'obra de Fr. Hug Carbonel devía assolir un èxit envejable : en dos anys se'n feren tres tiratges.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

191

1621 PARÍS — per Abraham Saugrain — 1 vol. in 4.° — 4 ff. sense xifrar, 70 pp. i 1 f. sense xifrar — a ratlla tirada — 34 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 134 × 74 mm.

HUGUES CARBONEL : *Secretum explicitum artis lullianæ seu memoriæ artificialis.*

[f. 1.] — ARTIS || LVLLIANÆ || SEV MEMORIAE || ARTIFICIALIS SECRETVM || EXPLICITVM ORATORIBVS || & Prædicatoribus vtilissimum, || *Per R. P. F.* HVGONEM CARBONELLVM || *Minoritam Observantem Tectosagum,* || *Lectorem & Prædicatorem* || *Generalem,* || A PARIS, || Chez ABRAHAM SAVGRAIN, en l'Isle || du Palais à l'entrée, du costé du Pont de bois, || M. DC. XXI. || Auec Priuilege & Approbation.

[f. 2.] — ERVDITISSIMIS... || ...Ecclesiæ Tutoribus, || .....Facultatis Parisiensis Do || ctoribus, S. D.

[f. 4.] — *Rescriptum ex propio originali* || *Permissionis.*

p. 1. — *ARTIS LVLLIANÆ* || *SEV MEMORIÆ ARTIFICIALIS* || *Secretum explicitum.*

p. 67. — *Laus Deo Optimo Maximo.*

p. 68. — TABVLA LIBRORVM || FAMILIARVM AD ISTAM || artem vtilissimorum.

p. 70. — APPROBATIO.

[p. 71.] — TABVLA ARTIS LVLLIANÆ.

[p. 72.] — FINIS.

Reproducció de l'edició anterior, feta un any més tard pel mateix impressor Abraham Saugrain. Ambdúes no són citades per cap bibliògraf.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

192

1622 ALCALÁ — per Joàn Gracián — 1 vol. in 4.° — 50 pp.

AGUSTIN NUÑEZ DELGADILLO : *Breve y facil declaración del artificio luliano.*

[f. 1.] — Breve y facil declaración del artificio luliano, provechosa para todas facultades, por el P. Fray Agustin Nuñez Delgadillo Carmelita.

Fr. Agustí Núñez Delgadillo, carmelita, nat a Cabra, en el regne de Córdoba, home d'enginy, de memoria feliç i de vastíssima erudició, segons diu el Nicolau Antonio *(Nova,* vol. I, p. 177), fou professor de teología a Córdoba, Granada, Valencia i Saragossa, on fundà una càtedra nova, amb dotació doblada i és autor de diverses obres. La *Breve y facil declaración del artificio luliano* que s'imprimí per primera vegada a Alcalà, l'any 1622, i més tard es reestampà dues vegades és, que nosaltres sabéssim, l'única obra lul·liana d'aquest autor, ja que ignorem a què pot referir-se la vaga indicació que fan el Pasqual i el Salzinger quan diuen *(Examen de la Crisis del P. Feijóo,* p. 78, i *Testimonia virorum illustrium,* ed. Maguncia, volum I, 1721, p. 9), que el Núñez Delgadillo, l'any 1624, cura d'estampar entre altres comentaris a l'art de Ramón Lull, un mètode fàcil per predicadors.

No coneixem cap exemplar d'aquesta edició.

ANTONIO : *Nova*, vol. I, p. 177. — CATALINA : núm. 902. — BOVER : *Biblioteca*, Apénd. núm. 449. — MENÉNDEZ I PELAYO : *Ciencia española*, vol. III, p. 190.

193

GRANADA — 1 vol. in 8.° **1623**

AGUSTIN NÚÑEZ DELGADILLO : *Breve y facil declaración del artificio luliano.*

Reimpressió de l'edició anterior (vid. núm. 192).
No en coneixem cap exemplar.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 140; *Nova*, vol. I, p. 176. — COSTURER : p. 447. — *Testimonia*, p. 18.

194

PARÍS — per Nicolau Bourdin — 1 vol. in 8.° — 4 ff. preliminars i 144 pp. — a ratlla tirada — 27 ratlles a cada pàgina — gravats — mides de la caixa : 130 × 73 mm.

JEAN BELOT : *La Rhétorique par la quelle on peut discourir de ce qui est propre en l'oraison et disputable par dialectique, selon la subtilité de l'art lulliste et autres arts plus secrets.*

[f. 1.] — L'OEVVRE DES // OEVVRES // OV LE PLUS PARFAICT // DES SCIENCES STEGANO // GRAPHIQVES, PAVLINES, // Armadelles, & Lullistes. // *Par lesquelles facilement se comprend, s'apprend, & l'on co-* // *gnoist son genie, & par iceluy la perfection de toutes les* // *sciences, que l'on peut acquerir par neuf leçons contenues* // *en ce Livre.* // Seconde Edition. // Augmentée de l'Art de doctement Prescher, Haran- // guer. &c. sur tous Textes de l'Escriture Saincte & // autres subiects, sans preparation ny estude preme // ditées par un secret admirable, dit, *Gemma Secretorū.* // *Par M. Iean Belot, c. de Mil-monts, Maistre* // *aux sciences Diuines & Celestes.* // A PARIS, // Chez NICOLAS BOVRDIN, // au bas de la rüe de // la Harpe, à l'Eschiquier, prés la Barbe d'or. // M. DC. XXIII. // *Auec Priuilege du Roy.*

[f. 2.] — PROLOGOMENE // AVX // STVDIEVX ET CANDIDES // LECTEVRS. // S.

[f. 4.] — [Dos quartetes endreçades a :] M. IEAN BELOT.

[f. 4 v.°] — [Retrat de l'autor.]

p. 1. — LA // RHETORIQVE, // PAR // LAQVELLE ON PEVT // discourir de ce qui est propre // en l'oraison, & de disputa- // ble par dialectique. // *Selon la subtilité de l'art Lulliste, & autres arts plus* // *secrets, qui sont icy compris par une seule* // *leçon necessaire en tout art.*

p. 115. — [Acaba.]

p. 116. — ART DE PRESCHER // DOCTEMENT SANS GRANDE // *Estude, ny préparation premeditée, sur* // *tous diuers sujets de l'Escriture Saincte,* // ...

p. 141. — FIN.

[p. 142.] — TABLE DES CHAPITRES // contenus en cet oeuure.

[p. 143.] — *Extrait du Priuilege du Roy.*

[p. 144.] — *Extrait des Registres des Requestes ordinaires* // *de l'Hostel du Roy.*

El Joàn Belot, escriptor francès nat a Blois en la segona meitat de la setzena centuria, advocat del Consell privat de Lluís XIII, autor de l'*Apologie de la langue latine*, s'atançà a l'art de Ramón Lull i escrigué una obra intitulada *La Rhétorique par laquelle on peut discourir de ce qui est propre en l'oraison et disputable par dialectique selon la subtilité de l'art lulliste et autres arts plus secrets*, dita també *L'Oeuvre des œuvres ou le plus parfaict des sciences steganographiques, paulines, armadelles et lullistes*, que s'estampà un nombre considerable de vegades, i que ha estat citada per tots els historiadors de les idees lul·lianes. Lo portada d'aquesta edició, feta a París pel Nicolau Bourdin l'any 1623, diu que és la segona. No tenim cap esment de la data i lloc on s'estampà la model.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

Testimonia, p. 24.

195

1624 MALLORCA — per Gabriel Guasp — 1 vol. in 8.º — 20 ft. sense xitrar — gravat a la portada.

JERONI PLANES : *Sermón del doctor iluminado, martir inclito Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — SERMONES, // MANDADOS // IMPRIMIR POR LOS MUY // Illustres Señores Iurados del leal Reyno de // Mallorca. El primero, del Doctor Illuminado, martyr // Inclito Raymūdo Lullio. Segundo de los valerosos mar // tyres, sant Cabrit, y sant Bassa. Tercero de la ben- // dita sierua de Dios, Sor Catherina Tho // mas, religiosa del Conuento // de santa Magdalena. // *Predicados por el muy Reuerendo Padre Fray Geronimo // Planes, del Orden del Seraphico padre sant Francisco, de // los descalços de la prouincia de Valencia, lector de // Theologia, Custodio, y Prouincial que // a sido dos veses en ella.* [Un gravat amb l'escut d'armes de la familia Lull, augmentat amb la imatge del Beat agenollat, pregant. El conjunt, sostingut per les figures de la Fe i l'Esperança, i al damunt la llegenda :] IN FIDE ET SPE // Con licencia del Ordinario, y superior de la Orden, y // aprobacion de los examinadores // senyalados por ellos. // *En Mallorca por Gabriel Guasp. Año. M. DC. XXIIII.*

[f. 1 v.º] — [En blanc.]

[f. 2.] — [Dedicatoria de l'autor als Jurats del Regne de Mallorca.]

[f. 2 v.º] — Epistola del Muy Mag. señor Jurado Gabriel Lull al Lector.

[f. 5.] — SERMON DEL BIENAVENTURADO DOCTOR ILUMINADO, E INCLITO MARTYR RAYMVNDO LVLLIO.

[f. 19 v.º] — [Acaba el sermó.]

[f. 20.] — [Gravat amb l'escut de Mallorca.]

Fra Jeroni Planes, nasqué, segons compta el Bover (*Biblioteca*, núm. 930), en el poble de Inca, cap els anys 1564. Després de fer el seus primers estudis a Mallorca, es traslladà a Valencia, on vestí l'hàbit de religiós observant en el Convent de Sant Joàn de la Ribera, aleshores acabat de fundar; exercí diversos càrrecs importants dintre l'ordre; fundà alguns convents; en 22 de febrer de 1622 fou nomenat per Gregori XV vicari general de tots els convents de descalços d'Espanya i de les Indies; i a la mort d'aquell papa, veient que el seu successor Urbà VIII no protegía als Descalçats, vestí l'hàbit de benedictí en la Cartoixa de Valldemosa, on morí el dia 25 de gener de 1635. Fou un predicador inlassable, predicant, en menys de dos anys, segons diu el Bover, més de dos cents sermons, entre els quals aquest *del Doctor iluminado y martir*

inclito Raymundo Lulio, que s'estampà a Mallorca l'any 1624. La portada de l'edició que acabem de descriure, anuncía, juntament amb el de Ramón Lull, el *de los valerosos martyres, sant Cabrit y sant Bassa,* i el *de la bendita sierva de Dios, Sor Catherina Thomas,* i, malgrat això, aquest volum només conté el primer. El sermó de Sant Cabrit i Sant Bassa, no s'estampà fins un any després (1625), també pel Gabriel Guasp. En quant al de Sor Catarina Thomàs, no se sab que s'hagués estampat mai ni se'n coneix cap copia manuscrita.

El Nicolau Antonio (*Nova*, vol. I, p. 597) cita, en parlar del P. Planes, un volum de *Sermones varios,* impresos a Mallorca l'any 1623, i el Costurer i el Salzinger, que parlen amb elogi del *Sermon del Doctor iluminado y martir inclito Ramon Lull,* diuen que s'imprimí a Mallorca l'any 1614. Creiem que tant la cita del Nicolau Antonio com la del Salzinger i el Costurer són referencies defectuoses de l'edició que acabem de descriure.

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma.

ANTONIO : *Nova*, vol. I, p. 597. — COSTURER : p. 434. — *Testimonia*, p. 16. — BOVER : *Biblioteca*, núm. 930.

196

LIÓ — per Llorenç Durand — 1 vol. in fol. — 10 fr. preliminars sense xifrar, 480 pp. i 7 ff. d'índex, 100 pp. i 1 f. final — a dues columnes — gravat a la portada — mides de la caixa : 295 × 159 mm.; amplada de la columna : 77 mm. **1625**

CHARLES DE BOUVELLES : *Epistola in vitam Raymundi Lulli.*
BEAT RHENANUS ALSATICUS : *Epigramma ad lectores.*

[f. 1.] — VITÆ // ET SENTENTIÆ // PATRVM OCCIDENTIS, // *LIBRIS VII DIGESTÆ.*

[f. 2.] — [A dues tintes :] — VITÆ // ET SENTENTIÆ // PATRVM OCCIDENTIS, // *LIBRIS VII DIGESTÆ.* // ex GRAVISSIMIS AVCTORIBVS, NECNON ANTIQUIS // manuscriptis Codicibus, & Ecclesiarum Breuiariis collectae, & // Annotationibus selectis exornatae. // *Opera & studio* BENEDICTI GONONI *Burgensis, Monachi* // *Coelestini Lugdunensis.* // ACCESSERVNT INSVPER AD CALCEM INSIGNIVM // quorundam Eremitarum Orientis vitae. // *EDITIO ACCVRATA.* // QVA NVNC PRIMVM IN LVCEM PRODEVNT MVLTO // concinniori quàm antea ordine compilatae, & in gratiam Sanctitatis Patrum // amantium, eorumque vestigiis insistentium, vnico volumine // conclusae, luculentisque Indicibus ditatae. [Gravat representant la Mare de Déu.] *LVGDVNI,* // Sumptibus LAVRENTII DVRAND. // M. DC. XXV. // CVM PRIVILEGIO REGIS.

[ff. 3-10.] [Carta de l'editor a Urbà VIII. Pròleg.] — CATALOGVS AUCTORVM // QVI IN TOTO OPERE // CITANTVR... — CATALOGVS BREVIAVIORVM. — CATALOGUS SANCTORVM. — [Aprovacions.] — CATALOGUS LIBRORVM.

p. 1. — DE VITIS PATRVM // OCCIDENTIS. // *LIBER PRIMVS...*

p. 337. — ... *LIBER SEXTVS...*

p. 378. — *VITA RÆMVNDI LVLLII ERE // mitae & Martyris. Epistola Caroli Bouilli // Samarobrini ad Raemundum Bouche- // rium Iurisperitum.*

p. 382. — ... Ex Ambianis 27 Iunii, // M. D. XI. // *NOTÆ.* [El Gonon dóna alguns detalls més sobre R. Lull, i transcriu l'Epigrama del Beatus Rhenanus.]

p. 480. — FINIS.

[f. 1.] — INDEX...
[f. 7.] — [Acaba l'Índex.]
p. 1. — INSIGNIVM // EREMITARVM // ORIENTIS VITÆ.
p. 100. — Finis.
[f. 1.] — [Índex.]

El pare celestí Benet Gonon, en la seva *Vitæ et sententiæ patrum occidentis* que publicà a Lió l'any 1625, reestampà la primera biografía impresa de Ramón Lull, l'*Epistola in vitam Raymundi Lulli,* del Charles de Bouvelles, que s'havía imprès a París, pel Josse Bade, els anys 1511 i 1514 (vid. núms. 45 i 51); així com aquell *Epigramma ad lectores* del Beat Rhenanus Alsaticus que figura en la portada de l'edició del primer volum del *Libre de contemplació,* que s'estampà a París l'any 1505 (vid. núm. 35).

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

COSTURER : p. 100. — PASQUAL : *Vinditiæ,* vol. I, p. 3. — *Testimonia,* pp. 6 i 18. — *Chevalier* : volum II, p. 3892.

197

NURENBERG — per Simón Halbmaier — 1 vol. in 4.º

Epistolæ medicæ (atribuïdes?) (?).

El Nicolau Antonio *(Vetus,* vol. II, p. 139) diu que juntament amb els *Cista medica* del Joàn Hornung, editats a Nurenberg l'any 1625, pel Simon Halbmaier, hom hi troba unes *Epistolae medicae* al seu juí falsament atribuïdes a Ramón Lull. És tot el que sabem de l'obra i de l'edició.

ANTONIO : *Vetus,* vol. II, p. 139.

198

1627 MALLORCA (?) — per Gabriel Guasp (?) — 1 vol. in fol. — 4 ff. preliminars i 162 pp. — a ratlla tirada — 43 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 194 × 125 mm.

JOÁN RIERA : *Transumptum memorialis in causa pii eremitæ et martyris Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — TRANSVM- // TVM MEMORIA- // LIS IN CAVSA PII EREMITÆ, ET // Martyris Raimundi Lulli, quæ nūc Romæ vertitur corā // Sanctissimo, per Admodum Reverendum Fr. Iohannem // Riera, Seraphici Ordinis Franciscani Theolo- // gum, & Regni Balearium Syndicum, // in Romana Curia hanc // causam agētem. // [Escut del papa Urbà VIII.] // *Omnia correctioni Sanctæ Matris Ecclesiæ subjecta sunto.*
[f. 1 v.º] — Errata sic corrige.
[f. 2.] — AD SACRAM // ILLVSTRISSIMO- // RVM CARDINALIUM CONGREGA- // tionem, Sanctæ Generalis Inquisitionis Romanæ, // post debita oscula pedum, humilis ac // devota Præfatio.
[f. 4 v.º] — [Acaba el prefaci.]
p. 1.— TRANSVM- // TVM MEMORIA // LIS IN CAVSA PII EREMITÆ, ... // *SVMMA TOTIVS*

MEMORIALIS. || Hoc Memoriale, perspicuitatis causa, divisum est in tres Sectiones. || Sectio prima continet quatuordecim Præludia; toti huic causæ necessariò præ- || mittenda. || Sectio secunda refert propositiones controversas M. Raimundi Lulli, in quibus || aliqui Recentiores Theologi Scholastici sinceram authoris mentem, Thomisticis, || ac notioribus terminis exponi requirunt. || Sectio tertia respondet impugnationibus, atq; calumniis typo mandatis à variis || Scriptoribus contra Lullum. || SECTIONIS PRIMÆ PRÆLVDIVM || primum, de Principiis in Doctrina || Lulli præsupponendis.

p. 20. — SECTIO SECVNDA PRÆSENTIS || Memorialis, ...

p. 76. — SECTIO TERTIA PRÆSENTIS || Memorialis, ...

p. 162. — [Acaba l'obra.] || *Omnia correctioni Sanctæ Matris Ecclesiæ subjicio.*

D'ençà de la publicació de la *Sententia definitiva in favorem lullianæ doctrinæ*, estampada per segona vegada a Mallorca, l'any 1604 (vid. núm. 153), tota la bibliografía lul·liana mallorquina, no és altra cosa que manifestacions de l'esperit de protesta contra l'Eymeric. Totes les obres que es publicaren tenen una sola fi : la reivindicació de l'ortodoxia del mestre. Es veu aquest esperit en *Canción milagrosa de la conversion vida y muerte del egregio Doctor Ramon Lull*, del Nicolau de Mellinas (malgrat que la seva eficacia en aquest sentit fos mínima per tractar-se d'una obra d'abast purament literari), publicada l'any 1605 (vid. núm. 155). Amb molta més seriietat i documentació intenta aquella fi el Joàn Seguí en la *Vida y hechos del admirable Doctor y martir Ramon Lull*, estampada l'any següent (vid. núm. 158), i és ja una sòlida manifestació d'aquest ambient, i un esforç considerable cap a la reivindicació perseguida, el *Memoriale collationis seu comprobationis centum articulorum lullianorum* de Fra Antoni Busquets, que eixí a llum l'any 1614 (vid. núm. 175).

L'obra del Joàn Riera continúa aquesta ascendent progressió d'esforç, malgrat que la seva eficacia sigui com la del seu predecessor, el Busquets, bon troç tèrbola. Nat a la vila de Sineu (Mallorca), segons refereix el Bover (*Biblioteca*, núm. 1052), cap a l'any 1579, en 1594 professà religiós en el Convent de Sant Francesc de la ciutat de Mallorques; passà després a Valencia, per tal de perfeccionar-se en sos estudis literaris; de retorn a la seva terra fou elegit guardià del Convent d'Alcudia, i en 1616, definidor de la provincia i catedràtic de teología del de Sant Francesc, i l'any següent síndic del Regne de Mallorca per defensar a Roma la causa de Ramón Lull.

Continúa dient el Bover (lloc citat), que una vegada a Roma, el Joàn Riera treballà amb infatigable activitat per assolir la fi que es proposava. Sembla, però, que no aconseguí pas el seu objecte. Sobre aquest punt, les opinions estàn dividides. El Costurer (*Disertaciones*, p. 334) diu que el Riera arribà tan enllà, que els contraris li proposaren una transacció a base de què l'ajudaríen perquè a Mallorca es donés a Ramón Lull culte de sant.

En canvi, el Dr. Pere Gaietà Domènech, un dels apologistes dels dominicans en les greus qüestions que damunt el culte de Ramón Lull hi hagué a Mallorca a mitjans de la divuitena centuria, en una obra manuscrita que a aquest objecte escrigué, dita *Suscinta recopilación de los principales motivos, en que los dominicos fundan su opinión, diciendo que la consuetud que ha observado su convento después de los decretos de Urbano VIII, negándose positivamente a los públicos cultos del V. Raimundo Lulio, tiene en dicho convento fuerza de ley*, diu, apoiant-se en diversos documents, entre altres una carta del Cardenal Belarmino, datada en 1620, que la gestió del Riera en la causa, tingué un èxit molt desgraciat, com sigui que en 1619 fou prohibit el memorial que en defensa de Ramón Lull presentà al Papa l'any 1617, i que en virtut d'un decret apostòlic s'imposà al síndic mallorquí silenci, damunt la seva pretensió, decret que es basà en el parer d'una ponencia, composada d'un frare benet, dos dominicans, un agustí, un observant i dos jesuïtes, i nomenada per la Seu apostòlica, per tal d'examinar el veritable abast dels textos lul·lians contro-

vertits. Morí el Riera, a Roma, el dia 1.r de juny de 1633. Sigui el que sigui el resultat de la gestió del Riera, qüestió, pel que es veu, bon troç boirosa, el fruit de la mateixa, o millor dit, el seu instrument fou el *Transumptum memorialis in causa pii eremitae et martyris Raymundi Lulli*, en les tres parts del qual intenta vindicar a Ramón Lull i a sos seguidors, de les imputacions d'heretgía que els hi feren, l'Eymeric i altres detractors de l'ortodoxia lul·liana, entre ells el Pere Ciruelo. L'autoritat del Riera en aquest punt, confirma ço que dèiem respecte a la posició crítica que el Ciruelo en la cinquena de ses qüestions paradoxals, adopta enfront de les idees lul·lianes, i desvirtúa la creença que fou un lul·lista (vid. núm. 89). De l'obra del Riera sembla que se'n feren dues edicions : una sense indicacions tipogràfiques, que és la que acabem de descriure, i l'altra, que presenta amb aquesta només que algunes variants en els preliminars, datada a Palma el 1627. Sosté el Bover (lloc citat) que en rigor no són més que una, feta segurament a Roma. Si en la primera part pot tenir raó, creiem que s'equivoca quan afirma la segona. Per mica familiaritzat que hom estigui amb la tipografía mallorquina del siscents, veurà tot d'una que l'edició que acabem de descriure en té totes les característiques. Per acabar-se'n de convèncer n'hi ha prou amb acarar els folis preliminars de la variant que descriurem seguidament, impresos indubtablement pel Guasp, amb els restants de l'edició que el Bover suposa són d'impressió romana. Després d'aquest acarament creiem que ningú admetrà la solució del Bover.

Si es pot deduir fàcilment el lloc on fou estampada l'edició descrita de l'obra del Riera, no és tan fàcil esbrinar-ne la data d'impressió. De totes maneres creiem que és la model, i, per tant, de data anterior a la variant que descrivim desseguida. Un dels arguments que ens ho fa creure així, és la comparació de ses respectives fes d'errades. La de l'edició model ocupa escassament mitja pàgina, mentre que la de la variant en comprèn una i mitja. El major nombre de falliments tipogràfics previstos en la darrera, indica que el seu text fou sotmès a una revisió i que, per tant, la seva publicació és posterior. En la impossibilitat de precisar més l'any de la seva impressió, la situem abans de la variant datada. Altrament, no creiem que entre l'una i l'altra transcorregués gaire temps.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

Bover : *Biblioteca*, núm. 1052.

199

Mallorca — per Gabriel Guasp — 1 vol. in fol. — 6 ff. sense xifrar i 162 pp. — a ratlla tirada — 43 ratlles a cada pàgina — gravats — mides de la caixa : 194 × 125 mm.

Joan Riera : *Transumtum memorialis in causa pii eremitae et martyris Raimundi Lulli.*

[f. 1.] — TRANSVM- // TVM MEMORIA // LIS IN CAVSA PII EREMITÆ, ET // Martyris Raimundi Lulli, quæ nūc Romæ vertitur corā // Sanctissimo, per Admodum Reverendum Fr. Iohannem // Riera, Seraphici Ordinis Franciscani Theolo- // gum, & Regni Balearium Syndicum, // in Romana Curia hanc // causam agētem // [Un escut de Mallorca i assota l'escut de Lull amb la llegenda :] IN FIDE ET SPE // . *Palmæ Balearium, apud Gabrielem Guasp.* 1627.

[f. 1 v.º] — [A dintre d'una orla :] Exurge; & intende judicio meo, Deus meus, // [Un gravat representant Ramón Lull en oració, i assota :] // & Dominus meus, in causam meam. Psal. 34.

[f. 2.] — ILLVSTRISSI // MIS, AC REVEREN // DISSIMIS D. D. PRESBYTERIS // S. R. Ecclesiæ Cardinalibus, in universa Rep. Christi- // ana adversus Hereticam pra-

vitatem Generalibus // Inquisitoribus, à Sãcta Sede Apostolica spe- // cialiter deputatis, Consules Iurati // totius Regni Balearium // S. P. D.

[f. 3.] — *Ad Benignum Lectorem brevis admonitio.* // ... // Errata, ante omnia corrigenda [Ocupa fins a mig f. 3 v.º].

[f. 4.] — AD SACRAM // ILLVSTRISSIMO- // RVM CARDINALIVM CONGREGA- // tionem...

[f. 6 v.º] — [Acaba el pròleg.]

p. 1. — TRANSVM- // TVM MEMORIA // LIS IN CAVSA PII EREMITÆ, ET // Martyris Raimundi Lulli...

p. 162. — *Omnia correctioni Sanctæ Matris Ecclesiæ subjicio.*

Aquesta variant de l'edició anterior té diferents els sis folis de preliminars; la resta és igual. Prescindint dels elements nous, com la dedicatoria dels Cònsols mallorquins als Cardenals inquisidors, la fe d'errades més extensa, i el gravat que es troba en el verso del foli primer, inclús el Prefaci a la Congregació del Sant Ofici, presenta diferencies en ambdues variants. El Custurer aprofità la certesa de la data d'aquesta variant per fer un argument contra l'afirmació del Dr. Domènech (vid núm. 198) que diu que el *Transumptum memorialis* fou prohibit en 1619. Però com aquest diu que ço que es prohibí fou el manuscrit, l'argument del Custurer resta desvirtuat. Tal volta és més ferm l'argument del Bover *(Biblioteca,* núm. 1052) quan diu que l'obra del Riera no podía prohibir-se, perquè el P. Salelles, jesuïta, l'estampà gairebé sencer en el vol. II de la seva obra *De materiis Tribunalis Sanctæ Inquisitionis,* impresa a Roma, l'any 1653, llibre III, cap. XV, regla 276. Aquesta variant datada és la que citen la quasi totalitat dels bibliògrafs.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

ANTONIO : *Vetus,* vol. II, p. 125 : *Nova,* vol. I, p. 768. — COSTURER : pp. 34 i 426. — *Testimonia,* pp. 10 i 15. — PASQUAL : *Examen,* p. 83. — MENÉNDEZ I PELAYO : *Heterodoxos,* vol. I, p. 538; *Ciencia española,* vol. III, p. 191. — BOVER : *Biblioteca,* núm. 1052.

200

PARÍS — per Carles Hulpeau — 1 vol. in 4.º — 3 ff. sense xifrar i 22 pp. — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 133 × 79 mm.

Liber artis compendiosæ qui Vade mecum nuncupatur (versió francesa anònima; atribuïda).

[f. 1.] — LE // VADE MECVM, // OV ABREGE' // DE L'ART CHIMIQVE, // TOVCHANT LA TRANSMVTATION // des Metaux, & vraye pierre des Phi- // losophes. // *Extraict des œuures du tres-docte & tres vene- // rable Raymond Lulle.* // Traduict fidelement du Latín en François, en // faueur des amateurs de la Philosophie // Hermetique. // A PARIS, // Chez CHARLES HVLPEAV, Marchand // Libraire, demeurant sur le Pont S. Michel, // à l'enseigne de l'Encre double, // M. DC. XXVII. // *Auec Priuilege du Roy.*

[f. 2.] — AVX AMATEVRS DE // LA SCIENCE, [Acaba al f. 3, que té el verso en blanc.]

p. 1. — LE LIVRE // DE L'ART COMPEN- // DIEVSE DE RAYMOND LVLLE, // Qu'il a nommé, *Vade Mecum.*

p. 22. — FIN.

Edició d'una traducció francesa anònima d'aquest llibre tantes vegades imprès, la qual, que nosaltres sapiguem, no cita cap bibliògraf.

Exemplar de la Bibliothèque Mazarine, París. Altre en la Bibliothèque de la Ville, Lió.

201

1629 PERPINYÁ — per Lluís Roure — 1 vol. in 4.° — 8 ff. preliminars sense xifrar i 379 xifrats en romans — a ratlla tirada — 36 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 189 × 115 mm.

CRISTÓBAL SUÁREZ DE FIGUEROA : *Encomio al arte del ilustrado Doctor Raymundo Lull.*

[f. 1.] — PLAZA VNIVERSAL || DE TODAS CIENCIAS, || Y ARTES, || *PARTE TRADVZIDA DE || Toscano, y parte compuesta* || POR EL DOCTOR CHRISTO- || ual Suarez de Figueroa. || *A HIERONYMO PERARNAV* || Cauallero Catalan, *Señor del Castillo y Lugar de la || Roca de Albera, en el Condado de Rossellon.* || Año [Escut d'armes de la familia Perarnau.] 1629. || *CON LICENCIA* || En la Fidelissima Villa de Perpiñan, por Luys Roure || Librero. *I a su costa.*

[f. 2.] — *Censura del Ordinario* || ... || APROVACION DEL PADRE IVAN DE || Dicastillo de la Compañia de IESVS. || ...

[f. 2 v.°] — DE RODRIGO SALDAÑA || Aguazil mayor de la Capitania General, || à Luys Roure Librero. [Segueixen dues estrofes de deu versos.]

[f. 3] — A HIERONYMO || PERARNAV CAVA- || LLERO CATALAN, SEÑOR || del Castillo y Lugar de la Roca de Al- || bera, en el Condado de || Rossellon. [Endreça de l'edició signada : *Luys Roure.*]

[f. 3 v.°] — PROLOGO.

[f. 5.] — TABLA DE LOS || DISCVRSOS DESTE || Libro por alfabeto.

[f. 6 v.°] — ENCOMIO AL ARTE || DEL ILVSTRADO || Doctor Raymundo Lull.

[f. 8 v.°] — [Acaba.]

f. 1. — DISCVRSO. || VNIVERSAL || EN ALABANZA DE LAS || ciencias, y artes liberales, y meca- || nicas en comun.

[f. 379 v.°] — [Acaba l'obra.] En Perpiñan, Por Luys Roure Librero || Año M. DC. XXIX.

Reimpressió de l'edició de Madrid, 1615, pel Lluís Sánchez, feta a Perpinyà l'any 1629, pel Lluís Roure.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

202

1630 FRANCFORT — 1 vol. in 8.°

Testamentum novissimum (atribuïda).
Codicillus o **Vade mecum** (atribuïda).
Compendium animæ transmutationis metallorum (atribuïda).

[f. 1.] — Fasciculus aureus, in quo continentur Testamentum novissimum, Vademecum, compendium de transmutatione animæ metallorum, de compositione gemmarum ... Francofurti, 1630.

Recull d'obres alquímiques, entre les quals n'hi ha d'atribuïdes a Ramón Lull, publicat a

Francfort amb el nom de *Fasciculus aureus.* És dels menys coneguts. La *H. L. F.* no l'esmenta.

Exemplar en la Universitäts Bibliothek de Göttingen. No l'hem vist.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, pp. 138-139.

203

NÀPOLS — per Secundí Roncalioli — 1 vol. in 4.º—44 pp. amb una de plegada i sense xifrar — a ratlla tirada — 32 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa 164 × 98 mm. **1631**

GIULIO PACE : *Ars lulliana emendata.*

p. 1. — IVL. PACII // ARTIS LVLLIANAE // EMENDATAE. // *Libri IV.* // Quibus docetur methodus, per quam magna termino- // rum generalium, attributorum, propositionum, argu- // mentorumque copia, ad inuendiendum sermonem de // quacunq; re, amplificandam orationem, inueniendas // quæstiones, easdemque disoluendas, suppetat. // *SVPERIORVM PERMISSV* // [Marca:] IHS. // NEAP. Ex Typographia Secundini Roncalioli, 1631. // *Expensis Dominici Vecchi Bibliop. sub signo sanctiss. Nom. Iesu.*

p. 3. — IVL. PACIVS // Ithierio Hobierio, Christianissimi Regis // Consiliario, & à secretis, triremium // & maris Orientalis Quæstori // Generali S. D.

p. 5. — IVL. PACII // ARTIS LVLLIANÆ EMENDATÆ, Liber Primus // *Qui inscribitur de Alphabeto* // PRAEFATIO.

p. 43. — FINIS [Llicencia eclesiàstica datada a Nàpols el 18 maig 1631.]

p. 44. — [Índex.]

Terça i darrera edició del text llatí de l'*Ars lulliana emendata* del Juli Pace.
Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 140. — COSTURER : p. 445. — *Testimonia*, p. 9.

204

PARÍS — per Dionís Moreau — 1 vol. in 24º — 332 pp. — a ratlla tirada — 21 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 84 × 37 mm. **1632**

Libre de amic e amat (versió francesa anònima).

p. 1. — BLAQVERNE // DE L'AMY // ET DE L'AIMÉ. // Par le B. Raymond Lulle // Martyr du Tiers Ordre // Sainct François. // Liuret agreable ꝛ vtile aux // personnes spirituelles ꝛ contemplatiues. // [Gravat representant R. Lull agenollat pregant.] // A PARIS, // Chez DENYS MOREAV, ruë // S. Iacques, à la Salamandre, // M. DC. XXXII. // *Auec Approbation des Docteurs.*

p. 3. — PREFACE // DV // TRADVCTEVR.

p. 7. — *ARGVMENT.*

p. 9. — DISCOVRS // AMOVREVX // DE BLAQVERNE, // Touchant l'Amy, & // l'Aymé.

p. 322. — FIN.

p. 323. — [L'editor diu que per omplir les pàgines que manquen li ha semblat a propòsit de posar els parers del P. Vázquez i del P. Possevin de la Companyía de Jesús, que resumeix fins a la pàg. 327.]

p. 328. — ELOGES DE RAY || MOND LVLLE.

[p. 330.] — APPROBATION || *des Docteurs.*

[p. 332.] — Fautes survenues à corriger en l'impréssion.

El *Libre de amic e amat*, el fruit més exquisit de la mística lul·liana, negligit a Catalunya a Mallorca pels més obiradors lul·listes que esmerçaven llurs energíes en estèrils controversies damunt l'ortodoxia del mestre, tingué tot temps a França esperits selectes que assaboríen la seva poesía. Ja en 1505, el Jacques Lefébvre d'Étaples, afegí el seu text llatí a l'edició del primer volum del *Libre de contemplacio en Deu* que féu a París l'impressor Jean Petit (vid. número 35) judicant-lo digne de cloure com un segell, l'obra cabdal de la mística lul·liana. En 1585 l'editor parisenc Thomas Brumenn reproduïa aquest text amb el nom de *Blaquernæ anachoretæ interrogationes et responsiones 365 de amico et amato* (vid. núm. 132); i el mateix editor, l'any següent, estampava la versió francesa que del mateix féu el Gabriel Chappuys, amb el nom de *Trois cents soixante cinq demandes et réponses de l'hermite Blanquerne touchant l'amy et l'aimé* (vid. núm. 133).

L'edició que del text llatí féu el Thomas Brumenn, l'any 1585, era fins ara desconeguda dels bibliògrafs, i ni l'Obrador *(Libre de amich e amat*, ed. 1904, p. 200) ni la *H. L. F.* (p. 254) en parlen. En 1632, l'editor Denys Moreau que vivía a París, rue Saint Jacques, a la Salamandre, tregué a llum una versió francesa anònima de la cinquena part del *Blanquerna*, amb el nom de *Blaquerne de l'amy et de l'aime.* D'anduvi fa l'efecte que es tracti d'una reedició de la versió del Gabriel Chappuys, però la *H. L. F.* (lloc citat) diu que no és així i que el text estampat pel Dionís Moreau és un altre. Encara que no podem assegurar-ho perquè no havent vist la versió del Chappuys no hem pogut acarar-la amb l'anònima de 1632, la diversitat de títols d'ambdues ens ho fa suposar. Tenim, doncs, que mentre a la nostra terra el *Libre de amic e amat* havía eixit només una vegada a llum, en l'edició que de tot el *Blanquerna* féu Mossèn Bonllabi a Valencia l'any 1521 (vid. núm. 76), a París s'havíen fet dues edicions del text llatí, i s'havíen imprès dues traduccions franceses. Cal afegir a tot això i dintre la XVII.ª centuria, una nova edició del text llatí, feta a Rouen l'any 1632, amb comentaris del franciscà Martial du Mans, sota el nom de *Liber meditationum totius anni,* del qual parlarem tot seguit, i una altra versió francesa deguda al Jean d'Aubry, que s'estampà a mitjans de la dissetena centuria, i que més endavant descriurem. Aquesta nova versió no era així mateix coneguda ni de l'Obrador ni de la *H. L. F.*

Exemplar de la Bibliothèque Nationale. París.

MUNSTER : p. 118. — OBRADOR : *Libre de amich e amat,* ed. 1904, p. 200. — *H. L. F.*, p. 254.

205

ROUEN — 1 vol. in 8.º

Libre de amic e amat (text llatí).

MARTIAL DU MANS : *Annotationes in tractatum Raymundi Lulli de amico et amato.*

[f. 1.] — Liber meditationum totius anni cum annotationibus Martialis Cœnomanensis tertij ordinis Sancti Francisci.

El Marcial du Mans (Marcialis Cenomanensis), nat a aquesta ciutat de França, de la tercera Ordre de Sant Francesc, antic definidor de la provincia de Sant Iu, és, segons diu el Wadding (p. 168), autor de diverses obres, entre les quals aquestes *Annotationes in tractatum Raymundi*

Lulli de amico et amato, que veieren la llum a Rouen, l'any 1632, juntament amb el text llatí de l'obra lul·liana, imprès per primera vegada a París l'any 1505 (vid. núm. 35), i després reestampat a la mateixa ciutat, l'any 1585.

Amb ella i amb la versió francesa del Joan d'Aubry de què parlarem més endavant, les edicions del *Libre de amic e amat,* fetes a França, arriben a mitja dotzena (vid. núms. 35, 132, 133 i 204).

No coneixem cap exemplar d'aquesta edició.

Antonio : *Vetus,* vol. II, p. 130. — Costurer : p. 448. — Wadding : pp. 168 i 199. — Brunet : vol. III, p. 1232. — Féret : vol. II, p. 146. — *H. L. F.*, p. 253.

206

París — per Antoni Champenois — 1 vol. in 12.° — 12 ff. preliminars, paginats els 5 primers, 374 pp. i alguns fulls plegats amb figures — a ratlla tirada — 21 ratlles à cada pàgina — mides de la caixa : 99 × 51 mm.

Logica brevis et nova (versió francesa de Mr. de Vassy).

Art breu (versió francesa de Mr. de Vassy).

Tractatus de venatione medii inter subjectum et prædicatum (atribuïda?; versió francesa de Mr. de Vassy).

Tractatus de conversione subjecti et prædicati per medium (versió francesa de Mr. de Vassy).

Ars cabbalistica o **Opusculum de auditu cabbalístico** (atribuïda; versió francesa de Mr. de Vassy).

Aprovació de la doctrina lul·liana per l'Universitat de París (versió francesa de Mr. de Vassy).

[p. 1.] — le // fondement // de l'artifice // vniversel, // de l'illvminé doctevr // raymond lvlle. // Sur lequel on peut appuyer le moyen // de paruenir à l'Encyclopedie ou // vniuersalité des sciences, par vn or- // dre methodique, beaucoup plus // prompt & vrayement plus facile qu'aucun autre, qui soit commune- // ment receu. // *Le tout fidellement traduit au pied de la lettre,* // *de Latin en François, suiuant l'intention de* // *l'autheur, & mis en lumiere, Par R. L. sieur de Vassi, Gonseiller du Roy és Baillage* // *& Prevosté d'Auallon en Bourgogne.* // à paris, // De l'Imprimerle [sic] d'Ant. Champe- // nois, ruë vieille Draperie, // Auec Priuilege du Roy, & Approba // tion des Docteurs. 1632.

p. 3. — a monsieur, // Monsieur de Bourges, // Conseiller du Roy, & ...

[p. 10.] — [Acaba.]

f. 6. — *Cecy est une coppie transla- // tée fidellement de quel- // ques Lettres Scellées du // seau de cire pendāt, ema- // nees de la Cour de Paris,...* [Ocupa nou pàgines.]

f. 10 v.° — *Extrait du Priuilege // du Roy.*

f. 12 v.° — Approbation des Docteurs // de Sorbonne.

p. 1. — dialectiqve // ov // logiqve // novelle // de Me raymond // lvlle. // O Dieu auec ta souueraine perfe- // ction, icy commence la Logique // Brieue & Nouvelle.

p. 66. — [Acaba. Segueixen tres fulls en blanc, sense xifrar, però comptats en la signatura.]

p. 67. — L'ART BREF || DE Me RAYMOND || LVLLE. || L'Abregé & Introduction, || du grand Art. || *Le Prologue.*

p. 239. — [Acaba. Segueix un full en blanc.]

p. 1. — TRAICTE' || DE Me RAIMOND || LVLLE. || De la Recherche du Moyen || entre le Sujet & le || Predicat. || *Du moyen naturel || et Logical.*

p. 16. — [Acaba.]

p. 17. — TRAICTE' || DE Me RAIMOND || LVLLE || *De la Conuersion du sujet || & du predicat par le || Moyen.*

p. 70. — [Acaba. Segueix un full en blanc.]

p. 71. — LE || PETIT OEVVRE || OV TRAICTE' || DE L'OVYR || CABALISTIQVE, || OV || L'INTRODVCTION || à toutes les Sciences. || *LA PREFACE.*

p. 374. — [Acaba.]

De la mateixa manera que (vid. núms. 24, 35 i 204) hem fet remarcar algunes vegades que França era la nació que havía aportat un esforç editorial més intel·ligent a la nostra bibliografía, editant les obres cabdals de la mística lul·liana i preferentment el *Libre de amic e amat,* havem de dir també que ella és la primera que ens ofereix un esforç de traducció digne d'esment. Ramón Lull ha estat un autor poc traduït. Dintre el nombre considerable d'edicions que es feren de les seves obres, les traduccions hi són encassíssimes. Contribuí a això, l'existencia de textos llatins antiquíssims, per ventura coetanis de l'autor, de gairebé totes les seves obres més gustades, ço que, essent el llatí la parla internacional de la ciencia mig-eval i renaixentista, feia sobreres les versions a altres llengües. Així, doncs, s'esdevé que llevat d'alguna isolada manifestació, com les versions llatines que féu l'Alfons de Proaza de la *Taula general* i de l'*Art de fer e solre questions* amb els noms de *Tabula generalis* i *Lectura super artem inventivam et tabulam generalem,* impreses a Valencia en el terç dels seus reculls (vid. núm. 53), com la traducció castellana del *Desconort* que sota el títol de *Desconsuelo muy piadoso del iluminado Doctor Raymundo Lulio* és deguda al Nicolau de Pax (vid. núms. 90 i 158) com la versió que el Pietro Lauro féu a l'italià del *Liber de secretis naturæ seu de quinta essentia,* amb el nom de *Libri due dei secreti di natura & della quinta essentia* (vid. núm. 97); i si ens resistim, com és de llei, a donar el títol de traducció, a l'afollament del *Blanquerna* i del *Libre de Oracions e Contemplacions del enteniment en Deu* fet per Mn. Joan Bonllabi, que malmenà l'original i el plagà de castellanismes en l'edició que en féu a Valencia l'any 1521 (vid. núm. 76); ens cal atançar-nos a França per trobar una bibliografía de traduccions una mica més considerable. Després de les dues versions del *Libre de amic e amat,* la del Gabriel Chappuys, amb el nom de *Trois cents soixante-cinq demandes et reponses de l'hermite Blanquerne touchant l'amy et l'aimé, faictes par Raymond Lulle hermite* editada a París l'any 1586 (vid. núm. 133), i de l'anònima impresa a la mateixa ciutat l'any 1632, amb el títol de *Blaquerne de l'amy et de l'aimé* (vid. núm. 204), trobem ja, en l'obra de Mr. de Vassy el primer esforç de traducció obirador. Mr. de Vassy, «Conseiller du Roi ès Baillage et Prevosté d'Avallon en Bourgogne», traduí del llatí al francès, la *Logica brevis et nova,* l'*Art breu,* el *Tractatus de venatione medii inter subjectum et prædicatum,* el *Tratatus de conversione subjecti et prædicati per medium* i l'*Ars cabbalistica,* amb els noms de *Dialectique ou Logique nouvelle, L'Art bref, Traicté de la recherche du moyen entre le sujet et le predicat, Traicté de la conversion du sujet et du predicat par le moyen,* i *Le petit œuvre ou Traicté de l'ouyr cabalistique ou l'Introduction a toutes les sciences,* editades juntes sota el títol comprensiu de *Le fondement de l'artifice universel de l'illuminé Docteur Raymond Lulle.* La *H. L. F.* incorre, doncs, en una lleugera inexactitut quan dóna (p. 236) aquest títol a la versió de l'*Art breu.* Mr. de Vassy traduí encara l'*Ars generalis ultima,* amb el nom de *Le grand et dernier art,* que s'estampà dos anys més tard. Si aquest esforç de traducció considerable és un cas

sense precedents en la nostra bibliografía, mereixedor del preu que li donem, val a dir també que en la tria de les obres escollides no segueix el Vassy la tradició intel·ligent dels lul·listes francesos de començos del cinccents, el Lefébvre d'Étaples i el Josse Bade, sinó que es limita a fer-se ressò de la falta d'iniciativa científica que caracteritza als editors de Ramón Lull de finit el primer terç de la XVI.ª centuria ençà; en té prou amb traduir al francès l'esperit sense curiositat ni intel·ligencia que sintetitzen tan bé els reculls del Zetzner (vid. núms. 144, 162 i 180), les obres menors dels quals foren les que traduí el Vassy. Aquest és, doncs, ben bé un lullista del seu temps. Completa l'edició del seu recull de traduccions, la de l'Aprovació de la doctrina lul·liana per la Universitat de París, que s'estampà per la primera vegada a Barcelona l'any 1512 (vid. núm. 47).

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

PASQUAL : *Vinditiæ*, vol. I, diss. I, p. 20. — *Examen*, p. 76. — *Testimonia*, p. 23. — *H. L. F.*, p. 236.

207

STRASBURG — pels hereus de Llàtzer Zetzner — 1 vol. in 8.º — 4 ff. preliminars, 182 pp. — 37 ratlles a cada pàgina — notes marginals — mides de la caixa : 143 × 78. **1633**

JOHANN HEINRICH ALSTED : *Clavis artis lullianæ et veræ logices, id est, solida dilucidatio artis magnæ generalis et ultimæ quam Raymundus Lullus invenit.*

[f. 1.] — CLAVIS ARTIS // LULLIANÆ, // ET VERÆ LOGICES // DUOS IN LIBELLOS // TRIBUTA // *Id est*, // SOLIDA DILUCIDATIO ARTIS // MAGNAE, GENERALIS, ET ULTIMÆ, QUAM // Raymundus Lullius invenit, ut esset quarum- // cunque artium & scientiarum cla- // vigera & serperastra : // *EDITA IN VSVM ET GRATIAM EORVM // qui impendió delectantur compendiis, & confusionem // sciolorum, qui juventutem fatigant // dispendiis* : Operâ & studio // Johannis Henrici Alstedl // NE SUTOR VLTRACREPIDAM, // *Accessit* // NOVVM SPECVLVM LOGICES // minimé vulgaris, // [Marca de l'impressor.] // ARGENTORATI, // Sumptíbus Heredum LAZARI ZETZNERI, // *ANNO M. DC. XXXIII.*

[f. 2.] — AD BENEVOLUM // LECTOREM // PRÆFATIO.

[f. 4 v.º] — [Acaba el pròleg.]

p. 1. — LIBER PRIMVS // DE INSTRVMENTIS // ARTIS LOGICÆ.

p. 126. — IDEA BREVISSIMA AR- // TIS LVLLIANÆ.

p. 163. — NOVUM SPECULUM // LOGICES.

p. 178. — OBSERVATIONES // PRACTICÆ.

p. 182. — [Acaba.]

Reimpressió de l'edició de 1609 (vid. núm. 163). Són absolutament idèntiques. L'única diferencia a esmentar és que en l'exemplar de la de 1633, que descrivim, no s'hi troba la figura lul·liana que hi ha en el fol. 183 de la de 1609.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 126. — PASQUAL : *Vinditiæ*, vol. , dis. I, p. 20; *Examen*, p. 77. — *Testimonia*, p. 32. — MENÉNDEZ PELAYO : *Ciencia española*, vol. III, p. 192. — HURTER : vol. II, p. 474.

208

MADRID (?) — 1 vol. in 8.° (?).

AGUSTÍN NÚÑEZ DELGADILLO : *Breve y facil declaracion del artificio luliano* (?).

El Bover (*Biblioteca*, Apèndix, núm. 449) cita una edició de la *Breve y facil declaracion del artificio luliano*, com feta a Madrid l'any 1633. Cap més bibliògraf en parla. És per això que admetem amb reserves la seva autenticitat.

BOVER : *Biblioteca*, Apèndix, núm. 449.

209

1634 PARÍS — per Lluís Boulanger — 1 vol. in 8.°— 8 ff. sense xifrar, 5 ff. amb figures, 18 ff. paginats [7-40 pp.] i 722 pp. a ratlla tirada — 35 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa 140 × 80 mm.

Introductorium magnæ artis generalis (versió francesa de MR. DE VASSY).
Ars generalis ultima (versió francesa de MR. DE VASSY).
PACIFIQUE DE PROVINS : *Espitre a Mr. de Vassy.*
MR. DE VASSY : *Espitre a Mr. Tiffi.*

[f. 1.] — LE GRAND // ET DERNIER ART // DE M. RAYMOND LVLLE, // Me. ES ARTS LIBERAVX, ET // tres Illustre Professeur dans la // sacree Theologie. // *Fidellement Traduict de mot à autre, par le sieur de Vassy,* // *Conseillier du Roy ès Bailliages & Preuostez d'Auallon* // *en Bourgougne, Secretaire General & Docteur Lulliste,* // *de l'Ordre, Milice & Religion du S. Esprit.* // A PARIS, // Chez LOVIS BOVLANGER, rüe sainct Iacques, // à l'Image S. Louys, au dessous de S. Yues. // XXX IIII. // *Auec Priuilege du Roy.*

[f. 2.] — A MONSIEVR // MONSIEVR TIFFI...

[f. 6.] — [Acaba l'epístola amb la firma :] de VASSY,...

[f. 6] v.° — A MONSIEVR // Monsieur de Vassy...

[f. 8] v.° — [Acaba l'epístola amb la firma :] P. Pacifique de Prouins, Capucin // indigne. [Segueixen 2 ff. plegats, no xifrats, amb figures lul·lianes.]

[p. 5.] — L'INTRODVCTOIRE // AV // GRAND ART GENERAL DV // TRES REVEREND DOCTEVR // Illuminé Me Raymond Lulle // tres-vtil & profitable à // toutes sciences.

p. 7. — L'INTRODVCTOIRE // DE MAISTRE RAYMOND // Lulle. // *Icy commence l'Introductoire.*

p. 38. — FIN.

p. 39. — *Extraict du Priuilege du Roy.*

p. 40. — [Acaba.]

p. 1. — LE GRAND // ET DERNIER ART // DE M. RAYMOND LVLLE, // Me ES ARTS LIBERAVX, ET // tres - Illustre Professeur dans la // sacree Theologie.

p. 722. — FIN.

Diguérem (vid. núm. 206) que l'obra de Mr. de Vassy representa dintre la bibliografía dels impresos lul·lians el primer esforç de traducció considerable, però que el criteri que presidí la tria de les obres que Mr. de Vassy traduí al francès era deslligada de la tradició intel·ligent dels lul·listes de començos del cinccents. Mr. de Vassy en fer la seva obra de versió tingué només a la vista els reculls del Zetzner. En l'edició feta en 1632 (núm. 206) estampà la traducció de les obres menors dels esmentats reculls, i en la que acabem de descriure, la de l'*Ars generalis ultima*. El Mr. de Vassy es sitúa, doncs, com a lul·lista dintre el corrent sense curiositat ni iniciativa, caracteritzat pels voluminosos replecs de Strasburg. En els preliminars del llibre descrit hi ha una carta del P. Pacifique de Provins, caputxí, dirigida a Mr. de Vassy, i una altra d'aquest darrer a Mr. Tiffi. El P. Pacifique de Provins és citat per gairebé tots els bibliògrafs lul·lians; la *H. L. F.* (p. 66) i el Chevalier (vol. II, núm. 3892) parlen per referencies d'una *Vida* o *Apologie du Bienheureux Raymond Lulle martyr*, estampada a París l'any 1645, i el Salzinger (ed. Maguntina, vol I, p. 13) parla d'un *Transumptum ex relatione itineris de Persia*, imprès a París l'any 1631 per Nicolau de la Coste, que el Costurer (p. 435) diu que és citat pel Vernon en la seva *Histoire veritable du bienheureux Raymond Lulle* (París, 1668). No tenim esment de l'existencia de la *Vida* o *Apologia* citada per la *H. L. F.* i pel Chevalier, i no hi creiem. En la lletra endreçada a Mr. de Vassy i que figura en els preliminars de l'edició suara descrita, relata el P. Pacifique de Provins, que de retorn del seu viatge a la Persia, el mes d'abril de 1629, sojornà alguns dies a Mallorca, i que aprofitant aquesta avinentesa esbrinà alguna cosa de la doctrina i la figura de Ramon Lull, de son martiri i com hom li donava culte de sant; descriu l'emplaçament i disposició del seu enterrament i esmenta alguna dada més referent al beat mallorquí. Tot això que explica a Mr. de Vassy en aquesta carta, devía també contar-ho en el seu *Transumptum ex relatione itineris de Persia* (possiblement publicat a París l'any 1631 per Nicolau de la Coste, arràn de la seva arribada); el Vernon va recollir en la seva *Histoire veritable* les donades del P. Pacifique de Provins; i això ha fet creure que aquest caputxí era l'autor d'una vida de Ramón Lull, en l'existencia de la qual, com hem dit, no creiem. Tota la tasca biogràfica del P. Pacífic, al nostre entendre, es redueix a la relació del que va veure a Mallorca, durant el seu breu sojorn, explicat en l'epístola a Mr. de Vassy i en el *Transumptum ex relatione itineris de Persia*, i recollit més tard pel P. Vernon.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

BRUNET : vol. III, p. 1234. — *H. L. F.*, p. 237.

210

LIÓ — per Joan Pillehotte — 1 vol. in 4.° — 354 ff. : 4 ft. sense xifrar, 682 pp. i 9 ff. sense xifrar — a dues columnes — gravats — mides de la caixa : 186 × 119 mm ; amplada de la columna : 67 mm. **1635**

Arbre de Sciencia (text llatí).
Introductorium magnæ artis generalis.
JOSSE BADE : *Epigramma ad lectorem.*

[f. 1.] — ARBOR SCIENTIÆ // VENERABILIS ET CÆLITVS // ILLVMINATI PATRIS // RAYMVNDI LVLLII // MAIORICENSIS, // *OPVS NVPERRIME RECOGNITVM* // *reuisum & correctum*, // [Marca de l'editor : anagrama IHS i la llegenda :] LAVDABILE NOMEN DOMINI. // *LVGDVNI*, // Ex Officina IOANNIS PILLEHOTTE; // Sumpt. IOANNIS CAFFIN, & FRANCISCI PLAIGNARD, // sub signo nominis IESV. // *M. DC. XXXV.* // PERMISSV SVPERIORVM.

[f. 2.] — [En blanc.]
[f. 3.] — [Gravat de l'arbre de la ciencia.]
[f. 3.] v.º — [Gravat de l'arbre elemental.]
[f. 4.] — ARBOR SCIENTIÆ // VENERABILIS ET CÆLITVS // illuminati Patris RAYMVNDI LVLLII Maio- // ricensis, cuyus farrago & fructus admirabilis à // tergo huius indicabitur. Et in cuyus commenda- // tionem est hoc extemporaneum Iodoci Badij // Ascensij ad pium lectorem Epigramma. // [Segueixen els versos.]
[f. 4] v.º — OPVS PRÆCLARVM ET VALDE // mirabile. Arbor scientiæ vocatum à multum // Reuerendo Magistro Raymundo Lullio editum. // In quo omnium scientiarum traditur notitia. // Quæ arbor generalis in XVI, arbores speciales // diuiditur, quæ sunt. // ...
p. 1. — *DEVS IN UIRTVTE // tua incipit Arbor scientiæ.*
p. 682. — Opus præclarum & valde mirabi- // le Arbor scientiæ vocatum, à // multum Reuerendo magistro Ray- // mundo Lullio editum, in quo om- // nium scientiarum traditur notitia, fi- // nem optatum accepit in inclyta vrbe // Lugdun.-opera Gilberti de Villiers. // Impensis verò Magistri Guilhelmi // Huyon, & Constantini Fradin ibidem // commorantes. Anno salutis mille- // simo quingentesimo decimo quinto // quarto Nonas Maij.
f. 1. — INTRODVCTORIVM // magnæ artis Generalis Reue- // rendissimi Doctoris illuminati // Magistri Raymundi Lullij, ad // omnes scientias vtilissimum.
f. 2. — INTRODVCTORIVM MAGISTRI // ...
f. 9. — FINIS.

Fa remarcar el Renouard (*Josse Bade*, vol. III, p. 45), i diguérem nosaltres (vid. número 156) en parlar d'una edició de l'*Arbre de Sciencia* citada pels senyors Reinaud i Michel en el pròleg del *Libre de les Besties* (París, 1831), com feta a Lió l'any 1605, que de l'edició gòtica que a aquella ciutat tregué a llum el Gilbert de Villiers, a despeses del Guillem Huyon i el Constantí Fradin, el dia 4 de maig de 1515, se'n féu una reimpressió a mitjans de la dissetena centuria, que constitueix una veritable *contrefaçon*. La copia arribà fins al punt de transcriure el colofó de l'edició gòtica del Gilbert de Villiers, a la fi de la reimpressió siscentista. Diguérem també que nosaltres en coneixíem tres variants : una sense portada, i altres dues amb portada, on es fa saber que la reimpressió fou feta en l'oficina del Joan Pillehotte, a Lió, a despeses del Joan Caffin i del Francesc Plaignard. Hi ha exemplars que porten la data de 1635 i altres de 1637. La variant més corrent és la que no duu portada. Nosaltres la vegérem a la Biblioteca Universitaria de Barcelona, i en descriure-la en nostre treball *Les edicions lulianes de la Biblioteca Universitaria de Barcelona*, creient en la veracitat de l'explícit, la catalogarem com a coetania de l'edició del Gibert de Villiers. Rectifiquem, doncs, aquí aquest error. Després d'aquesta, la més corrent és la datada 1635, que és la que acabem de descriure. En tenim un exemplar en nostre poder i n'hi ha d'altres en el British Museum i a la Biblioteca de Sant Marc, a Venecia. La menys coneguda és la variant datada 1637; n'hem vist, només l'exemplar de la Bibliothèque Nationale de París.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 139. — LUANCO : *Ramon Lull como alquimista*, Apèndice, p. 48. — OBRADOR : *Venecia*, p. 317. — *H. L. F.*, p. 250.

211

Lió — per Joan Pillehotte (?) — 1 vol. in 4.° — 4 ff. sense xifrar, 682 pp. i 9 ff. sense xifrar — a dues columnes — gravats — mides de la caixa : 186 × 119 mm.; amplada de la columna : 67 mm.

Arbre de Sciencia (text llatí).
Introductorium magnæ artis generalis.
Josse Bade : *Epigramma ad lectorem.*

[f. 1.] — ARBOX SCIENTIÆ // VENERABILIS ET CÆLITVS // illuminati Patris Raymundi Lullii // Maioricensis // Liber ad omnes scientias utilissimus // [Gravat.] // Anno domini M. D. XV.

Com hem dit en el número anterior, hi ha una variant de la *contrefaçon* siscentista de l'edició gòtica de l'*Arbre de Sciencia* que no duu portada. El foli I no diu on es feta ni per cura de qui, i porta la data M. D. XV. Cal, naturalment, rebutjar com apòcrifa aquesta indicació d'any. A falta d'altres indicacions que ens permetin situar-la amb més exactitut cronològica, la col·loquem darrera mateix de la primera variant datada. Com hem dit, atribuim aquesta reimpressió al Joan Pillehotte.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

Renouard : vol. III, p. 45. — Rogent-Durán : *Barcelona*, núm. 20.

212

Lió — per Joan Pillehotte — 1 vol. in 4.° — 4 ff. sense xifrar, 682 pp. i 9 ff. sense xifrar — a dues columnes — gravats — mides de la caixa : 186 × 119 mm.; amplada de columna : 67 mm. **1637**

Arbre de Sciencia (text llatí).
Introductorium magnæ artis generalis.
Josse Bade : *Epigramma ad lectorem.*

[f. 1.] — ARBOR SCIENTIÆ // VENERABILIS ET CAELITVS // ILLVMINATI PATRIS // RAYMVNDI LVLLII // MAIORICENSIS, // *OPVS NVPERRIME REGOGNITVM,* // *reuisum & correctum.* // [Segell.] // LVGDVNI, // Ex Officina IOANNIS PILLEHOTTE; // Sumpt. IOANNIS CAFFIN, & FRANCISCI PLAIGNARD, // Sub signo nominis IESV. // *M. DC. XXXVII.* // PERMISSV SVPERIORVM.

Variant de la *contrefaçon* siscentista, datada en 1637. És la menys corrent.
Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

213

París — per Pere Billaine — 1 vol. in 4.° — 163 ff. : 4 sense xifrar i 159 paginats (317 pp.) — a ratlla tirada — 24 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 139 × 91 mm. **1638**

Anònim : *Rhetoricorum Raimundi Lullii nova evulgatio.*

[f. 1.] — RHETORICORVM // RAIMVNDI // LVLLII // NOVA EVVLGATIO // *QVA PERS-*

PIQVA FACILIAQVE || TRADVNTVR DE OMNIBVS, || Tum Scientiæ, Tum Eloquentiæ, || Generalia Principia. || Deus Scientiarum Dominus, & ipsi preparantur || cogitationes, 1. Reg. 2. || Σαφῶς και σο φῶς... || PARISIIS, || Apud. PETRVM BILLAINE, viâ Iacobæâ, || sub signo Bonæ-Fidei || M. DC. XXXVIII. || *Cum Priuilegio Regis, & Approbatione Doctorum,*

[f. 2.] — AVTORIS || PRÆFATIVNCVLA || Lectori Philologo.

[f. 4.] — TIPOGRAPHVS || LECTORI.

p. 1. — RHETORICORVM || RAIMVNDI LVLLII || NOVA EVVLGATIO.

p. 317. — [Acaba.]

Constitueix la *Rhetoricorum Raimundi Lullii nova evulgatio* una exposició dels principis del sistema lul·lià, extrets, segons diu l'expositor, de l'*Art magna* i de l'*Art Breu*. La *Præfatiuncula* que l'autor dirigeix al lector no va firmada; i en les paraules del tipògraf tampoc es diu qui és l'autor de la *nova evulgatio*, com si volguessin conservar l'anònim. No hem trobat cap referencia d'aquesta obra.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, núm. IX. — BATISTA : núm. XXXIX.

214

PARIS (?) — 1 vol. in 4.° (?).

Rhetorica nova (?).

El Nicolau Antonio i la *H. L. F.* citen una edició de la *Rhetorica nova*, feta a París l'any 1638. Sospitem que es tracta d'una confusió amb la *Rhetoricorum Raymundi Lulli nova evulgatio*, fet a la mateixa ciutat i al mateix any per l'editor Pere Billaine, i que hem descrit immediatament abans (vid. núm. 213). En aquesta confusió incorre el Sr. Josep M.ª Batista *(Catàlech de les Obres lulianes d'Oxford*, núm. XXXIX), que en descriure l'exemplar que de l'edició del Pere Billaine es troba en la Bodleian Library, diu que una de les obres impreses en dita edició és la *Rhetorica nova*.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 128. — *H. L. F.*, p. 251.

215

1640 RUAN — per Jacques Cailloüe — 1 vol. in 8.° — 8 ff. preliminars, 432 pp. 2 ff. sense xifrar i 140 pp. — a ratlla tirada — 27 i 28 ratlles a cada pàgina — gravats — mides de la caixa : 135 × 75 mm.

JEAN BELOT : *Traicté de la memoire artificielle ou l'Art de Raymond Lulle.*

— *La Rhétorique par laquelle on peut discourir de ce qui est propre en l'oraison et disputable par dialectique, selon la subtilité de l'art lulliste et autres arts plus secrets.*

[f. 1.] — LES || OEVVRES || DE M. IEAN BELOT || CVRE DE MIL-MONTS, || PROFFESSEVR AVX SCIENCES || Diuines & Celestes. || *CONTENANT LA CHIRO-* || *mance, Physionomie, l'art de Memoyre de* || *Raymond Lulle; Traicté des Diuinations* || *Augures & Songes; les Sciences Stegano-* || *graphiques, Paulines, Ar-*

madelles & Lul- || listes; l'Art de doctement Prescher & || Haranguer &c, || Dernière Edition, reuuë, corrigee & augmentée || de diuers Traictez || A ROVEN || Chez IACQVES CAILLOÜE, dans || la Court du Palais || M. DC. XL.

[f. 2] — FAMILIERES || INSTRVCTIONS || POUR APPRENDRE LES || SCIENCES DE CHIRO- || mence & Physionomie || *DANS LESQUELLES SE TROVVENT* || des plus admirables secrets des sciences diuina- || trices, propres particulierement pour ceux qui || font profession des exercices militaires || iudicature & arts liberaux & par || icelles leur donner le parfait de || la Memoire selon la doctri- || ne de R. Lulle. || Par M. IEAN BELOT, c. de Mil-monts || Maistre aux Sciences diuines, || & celestes.

[f. 2 v.°] — [Retrat de l'autor.]

[f. 3.] — A MONSEIGNEUR, || MONSEIGNEUR || DELOMENE SEIGNEUR DE || la Ville aux Clercs, Conseiller du Roy en || ses Conseils,...

[f. 4 v.°] — PREFACE || *AVX LECTEVRS.*

[f. 7 v.°] — TABLE || DES CHAPITRES || DV PREMIER LIVRE DE || la Chiromence.

p. 1. — *PREMIERE PARTIE* || DE LA || CHIROMENCE, || ...

p. 255. — LA || SECONDE || PARTIE || OV || SECOND LIVRE || AUQUEL EST TRAITE || DE LA PHYSIONOMIE || Metaposcopie, & Oneïrocratie || M. DC. XL.

p. 257. — PREFACIUNCVLE || AVX LECTEURS.

p. 264. — SECONDE PARTIE || QUE C'EST QVE || PHYSIONOMIE || ET CE QVI EST RE- || quis au Chiromancien de || Sçavoir.

p. [?]. — Traicté de la Memorie Artificielle. Chapitre I. Que c'est que l'Memoire Artificielle de l'art de Raymond Lulle.

p. 432. — *Fin du traicté de la Memoire Artificielle, || ou l'Art de Raymond Lulle.*

[f. 1.] — L'OEVVRE DES || OEVVRES || OV LE || PLUS PARFAICT || DES SCIENCES STEGANO- || GRAPHIQUES, PAVLINES, || Armadelles, & Lullistes. || *Par lesquelles facilement se comprend, s'apprend & || l'on cognoist son Genie & par iceluy la perfection || de toutes les sciences, que l'on peut acquerir par neuf || leçons, contenues en ce livre* || Augmentee de l'Art de doctement Prescher, Haran- || guer, &c. sur tous Textes de l'Escriture Saincte & || autres sujects, sans preparation ny estude premedi || tee, par un Secret admirable, dit, *Gemma Secretorum* || Par M. IEAN BELOT, C. de Mil-monts, Maistre aux || ſciences Diuines & Celestes || *A ROVEN*, || Chez IACQUES CAILLOÜE dans la || Court du Palais || M. DC. XL.

[f. 2.] — PROLOGOMENE || AVX || STUDIEVX ET CANDIDES || LECTEVRS. || S.

p. 1. — LA || RHETORIQUE || PAR || LAQUELLE ON PEUT || discourir de ce qui eſt propre || en l'oraiſon, & de disputa || ble par Dialectique || *Selon la subtilité de l'art Lulliste, & autres arts plus || secrets, qui font icy compris par une seule || leçon necessaire en tout art.*

p. 61. — LE || PLVS PARFAICT || DE LA || DIALECTIQVE, || SELON || L'ART ILLVSTRE ET || notoire d'Armadel, que l'on peut apprendre en trois iours par || ces trois leçons auec toute || perfection.

p. 116. — ART DE PRESCHER || DOCTEMENT SANS GRANDE || Estude, ny preparation premeditee, sur || tous diuers sujects de l'Escriture Saincte, || secret contenu dans les arts de nostre oeuvre || des oeuvres, eſclaircy & donne familiere || ment a entendre en six leçons.

p. 138. — FIN.
p. 139. — TABLES DES || CHAPITRES || contenus en cet oeuvre.
p. 140. — FIN.

Reproducció de l'edició que el Nicolau Bourdin estampà a París l'any 1623, de *La Rhetorique par laquelle on peut discourir de ce qui est propre en l'oraison et disputable par dialectique, selon la subtilité de l'art lulliste et autres arts plus secrets* (vid. núm. 194), feta a Rouen pel Jacques Cailloüe. Si hem de creure en la veracitat de la portada de l'edició parisenca, la ruanesa és la terça que es féu de *La Rhétorique*. En aquesta darrera s'hi afegí una altra obra lul·liana del Belot, el *Traicté de la memoire artificielle ou l'Art de Raymond Lulle.*

No hem vist aquesta edició. Treiem la descripció que en fem de la noticia que dóna el Sr. Josep Batista en son *Catàlech de les Obres lulianes d'Oxford* d'un exemplar de la Bodleian Library.

BATISTA : núm. XL.

216

ULM — 1 vol. in 8.°

JOHANN GERHARD : *Arcanum lullianum.*

Aquesta edició és citada pel Nicolau Antonio referint-se al Borel. Cap més bibliògraf no en parla; malgrat això, no dubtem de la seva existencia. Joan Gherard, metge i professor a l'Academia de Tubinga, és autor de comentaris a l'*Apertorium*, de Ramón Lull, i d'altres obres d'alquimia.

Creiem que l'*Arcanum lullianum*, deu ésser així mateix una obra d'aquesta mena.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 141.

217

1641 TUBINGA — per Filibert Brunn — 1 vol. in 8.° — 12 ff. preliminars sense xifrar i 96 pp. — a ratlla tirada — 29 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 137 × 73 mm.

Apertorium (atribuïda).

JOHANN GERHARD : *Commentatio perbrevis et perspicua in Apertorium Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — COMMENTATIO || Per brevis & perspicua || *In* || Apertorium Raimundi Lul- || lii, verorum Philosophorum || facilè Principiis. || *De* || LAPIDE PHILO || SOPHORVM || *Cum* || *Adjecta Interpretatione Testamenti* || *Novissimi, ARNOLDO de Villa No-* || *va, attributi.* || *De* || EODEM LAPIDE || *Autore* || JOHANNE GERHARDO D. || & Medicinae Practicae Professore publi- || co & ordinario in Academia || Tubingensi. || *Rom.* I. || *Invisibilia DEI à Creatura Mundi, per ea qua facta sunt,* || *intellecta, conspicuuntur.* || TVBINGÆ Typis Philiberti Brunnii. || ANNO M. DC. XLI.

[f. 1 v.°] — [Dedicatoria.]

[f. 3.] — Ad Lectorem Benevolum.

[f. 10 v.°] — *AD* || *Nobilem & Excelentissimum* || *VIRVM* || DN. JOH. GERHARDUM || ... || EPIGRAMMA.

[f. 12 v.°] — [Acaba.]

[p. 1.] — *Commentatio per brevis & perspicua* // *In* // Apertorium Raimundi Lullij Phi- // losophorum facile Principis // DE // *LAPIDE PHILOSOPHORVM.* // Apertorium R. Lullij.

[p. 80.] — FINIS. // *Soli deo Gloria in Eternum.*

p. 81. — TESTAMENTVM // NOVISSIMVM. // ARNOLDO DE VILLA NOVA // *Altributum* // DE // LAPIDE PHILOSOPHORVM.

p. 96. — *FINIS.* // SOLI DEO GLORIA.

El Joan Gerhard, autor de l'*Arcanum lullianum* (vid. núm. 216), estampà l'any 1641 a Tubinga l'*Apertorium* amb uns comentaris seus. El text lul·lià està en lletra cursiva i el comentari del Gerhard en lletra rodona.

Exemplar de la Biblioteca de l'Arsenal, París. Altres en la Bodleian Library, Oxford, i en la Biblioteca del Seminari, Maguncia.

REINAUD i MICHEL : *Livre de la loi au Sarrasin*, p. 92. — GOTTRON, p. 93. — BATISTA : número XLI.

218

MALLORCA — 1 vol. in 4.° — 40 pp. 1643

BONAVENTURA ARMENGUAL : *Archielogium vitæ doctrinæ et martyrii Raymundi Lulli.*

FRANCESC XIMENEZ : *Epitafi a la tomba de Ramon Lull.*

[p. 1.] — Vitæ doctrinæ et martyrii Raymundi Lulli, doctoris illuminati archielogium. Palmæ Balearium, 1643.

El P. Bonaventura Armengual, segons diu el Bover *(Biblioteca*, p. 42), fou natural de Lluchmajor (Mallorca), vestí l'hàbit de religiós observant en el Convent de Jesús, extra-murs de Palma, llegí humanitats en el mateix, fou guardià dels Convents d'Alajor a Menorca i dels de Ciutadella i Alcudia; fou tres vegades definidor i morí en el Convent de Sant Francesc de la ciutat de Mallorca el dia 5 de desembre de 1645.

Entre altres obres impreses i manuscrites escrigué l'*Archielogium vitae doctrinae et martyrii Raymundi Lulli* que s'estampà per primera vegada a Mallorca l'any 1643, i dos anys més tard s'ajuntà a l'edició que de l'*Ars generalis ultima* féu el Francesc Marçal a la mateixa ciutat. Amb l'*Archielogium* es sitúa l'Armengual, dintre la tradició del lul·lisme mallorquí del sis-cents orientat cap a la reivindicació de l'ortodoxia del mestre. És, doncs, el continuador de l'obra del Mellinas i del Seguí, del Busquets i del Riera (vid. núms. 155, 158, 175, 176, 199 i 200). En ell tracta el P. Armengual de la vida, virtuts i miracles de Ramón Lull, del seu culte antic, de les aprovacions i privilegis de la seva doctrina, fa menció dels autors que li són favorables; i sota el títol de *Mausoleum postumae, ac perennis gloriae Raymundo Lullo erectum* ... transcriu diverses composicions poètiques, entre altres l'epitafi de vint versos que es troba en el sepulcre de Ramón Lull, i que transcriu el Costurer en la p. 14 de les seves *Disertaciones*, escrit en llatí pel canonge Francesc Ximénez, poeta mallorquí de la XV.ª centuria (vid. Bover, *Biblioteca*, núm. 1380).

No hem vist cap exemplar d'aquesta primera edició de l'*Archielogium.*

PASQUAL : *Vinditiæ*, vol. I, p. 5. — *Testimonia* : p. 15. — BOVER : *Biblioteca*, núm. 67.

219

1645 MALLORCA — pels hereus de Gabriel Guasp — 1 vol. in 8.° — 312 ff. : 4 sense xifrar, 40 pp., 527 pp. i 24 ff. sense xifrar — a ratlla tirada — nombre de ratlles variable, generalment 39 a cada pàgina — mides de la caixa diverses, la més corrent 165 × 100 mm.

Ars generalis ultima.

FRANCESC MARÇAL : *Annotationes in artem generalem ultimam.*

Per illustres regni balearis consules.

BONAVENTURA ARMENGUAL : *Archielogium vitae, doctrinae et martyrii Raymundi Lulli.*

FRANCESC XIMÉNEZ : *Epitafi a la tomba de Ramon Lull.*

MIQUEL TORRES : *Censura et approbatio artis generalis ultimae.*

GREGORI RIBOT : *Approbatio artis generalis.*

LLORENÇ CARRERAS : *Approbatio artis generalis.*

[f. 1] — ARS GENERALIS || VLTIMA VENERABILIS || MAGISTRI, AC DOCTORIS || ILLVMINATI RAYMVNDI LVLLI || MAIORICENSIS, TERTII || ORDINIS SANCTI || FRANCISCI. || NVNC DENVO A MENDIS CORRECTA, || DISTRICTIVS DIVISA, NOTIS MARGINALI- || BVS ORNATA, ATQ; INDICIBVS LOCV- || PLETATA PER R. P. F. FRANCIS- || CVM MARÇAL SERAPHICAE || RELIGIONIS MINORVM DE || OBSERVANTIA || ALVMNVM, || SACRAE THEOLOGIAE LECTOREM, NEC || NON IN REGALI CIVITATIS MAIORICARVM || FRANCISCANO CONVENTV ARTIS LVL- || LIANÆ PVBLICVM PROFESSOREM, || PERILLVSTRIBVS REGNI BALEA- || RIS CONSVLIBVS || DICATA. || *CVI PRÆFICITVR ARCHIELOGIVM VITÆ || martyrii, & Doctrinæ ejusdem Doctoris Illuminati || per R. P. Fratrem Bonaventuram Armen- || gual Franciscanum compactum.*

[f. 1 v.°] — PERILLVSTRES REGNI BALEARIS CONSVLES.

[f. 2.] — [Acaba la dedicatoria signada :] *Frater Franciscus Marçal.*

[f. 2 v.°] — [Aprovació de] *Frater Gregorius Ribot, Minister Provinciali* [datada 10 desembre 1643.]

[f. 3.] — CENSVRA, ET APPROBATIO R. P. F. || Michaelis Torres Ordinis S. P. N. Francisci || Regularis Observantiae, Lectoris Jubi || lati...

[f. 3 v.°] — [Aprovació del] *Doctor Laurentius Carreras Archidiac. & Vic. Gen.*

[f. 4.] — [En blanc.]

p. 1. — VITÆ, || DOCTRINÆ, || ET MARTIRII RAYMVNDI || LVLLI DOCTORIS ILLVMINATI || ARCHIELOGIVM || *P. F. Bonaventura Armengual Regu. Obser.* || *Alumnus, Regni Balearis consulibus didas- || caliæ Lullianæ patronis, & mæcena- || tibus, consecrat. Anno || Domini 1643.*

p. 40. — LAVS DEO.

p. 1. — DEVS CVM TVA SVMMA || PERFECTIONE, INCIPIT ARS GE- || NERALIS VLTIMA, EDITA A MAGIS- || TRO RAYMVNDO LVLL.

p. 527. — *DEO GRATIAS.*

[f. 1.] — *INDEX || Partium, sectionum. Cap. & Art. numerus || paginam indicat.*

[f. 9.] — INDEX || RERVM NOTABILIVM, IN QVO || PRÆCIPVA HVIVS ARTIS IN MODVM || COMPENDII REDIGVNTVR, ET || ALIQVA DIFFICILIA EX || PONVNTVR.

[f. 13 v.°] — [Errades.]

[f. 24.] — REGISTRVM // [Un gravat representant l'escut de Mallorca.] // PALMAE BALEARIS, // TYPIS HAEREDVM GABRIELIS GVASP. // M.DC.XXXXV.

El Francesc Marçal és, sens dubte, la figura capdal del lul·lisme mallorquí del siscents. Segons el Costurer és el més docte i greu que ha tingut la provincia seràfica de Mallorca. Diu el Bover *(Biblioteca,* núm. 680) que nasqué a Maó; vestí l'hàbit d'observant; fou lector de teología en el convent d'Araceli de Roma i en el de Sant Francesc d'Assís de la ciutat de Mallorca; obtingué i regentà molts anys una càtedra de ciencia lul·liana a la Universitat mallorquina; desempenyà els càrrecs d'examinador sinodal de la diòcesi balear, de qualificador del Sant Ofici i de ministre provincial de Mallorca. Va ésser home de gran virtut, de vida monàstica i de vastíssima erudició. Treballador infadigable, morí a l'edat de noranta set anys, el dia 27 de maig de 1688, a Sant Francesc de la ciutat de Mallorca. El nombre de les seves obres és considerable i totes elles són d'escola lul·liana. Inaugurà la seva tasca amb la publicació de l'*Ars generalis ultima,* anotada per ell, i complementada amb índexs copiosos, precedida d'una endreça als *Perillustres regni balearis consules,* i d'una reimpressió de l'*Archielogium vitae, doctrinae et martyrii Raimundi Lulli* del Bonaventura Armengual, que s'havía estampat tot sol, dos anys abans (vid. núm. 218). Ultra l'epitafi del Canonge Ximénez, transcrit en l'*Archielogium,* formen part d'aquesta edició tres aprovacions signades pel Miquel Torres, de la tercera ordre, el Dr. Llorenç Carreras, i fra Gregori Ribot, Ministre Provincial. El P. Miquel Torres és autor d'un sermó de Ramón Lull, imprès a Mallorca pels hereus del Gabriel Guasp, que descriurem tot seguit.

Es diu que hi ha una altra edició de l'*Ars generalis ultima,* amb les anotacions del Marçal, que porta la data de 1643. Creiem que es tracta d'una confusió amb la primera edició de l'*Archielogium* de l'Armengual, estampada en 1643, i després ajuntada a l'edició de l'*Ars generalis ultima,* anotada pel P. Francesc Marçal.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

ANTONIO : *Vetus,* vol. II, p. 141; *Nova,* vol. II, p. 445.— WADDING; p. 197.— COSTURER : p. 447.— PASQUAL : *Examen,* p. 102. — *Testimonia,* p. 31. — CORNEJO : p. 430. — BOVER : *Biblioteca,* p. 680. — BOVÉ : *Bibliografia,* p. 72. — MENÉNDEZ PELAYO : *Ciencia española,* vol. III, p. 191. — *H. L. F.,* p. 66. — CHEVALIER : vol. II, p. 3892. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona,* núm. 32.

220

MALLORCA (?) — 1 vol. in 8.° (?).

Ars generalis ad omnes scientias (?).

Aquesta edició és citada per la *H. L. F.,* amb referencia al Sbaraglia. Creiem que es tracta d'una confusió amb la que hem descrit immediatament abans de l'*Ars generalis ultima.* Cal veure el que diem en parlar de les altres edicions de l'*Ars generalis ad omnes scientias,* que cita la *H. L. F.* referint-se al Sbaraglia (núms. 95 i 181).

H. L. F., p. 236.

221

PARÍS — 1 vol. in 4.° — 101 pp. — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 181 × 112 mm.

Libre de amic e amat (versió francesa de JEAN D'AUBRY).

p. 1. — LE TRIOMPHE || DE L'AMOVR || ET L'ESCHELLE || DE LA GLOIRE || OV || LA MEDECINE VNIVERSELLE DES AMES, || OV BLANQVERNE DE L'AMY ET DE L'AIMÉ : || Fait par Saint Raymond Lulle, Martyr, & Hermite || du Tiers Ordre saint François || *TRESOR SPIRITVEL OV PETIT LIVRE* || *admirable & necessaire à toutes sortes de persones Seculieres & || Religieuses : Se trouvant en petit Volume, & en peu de mots le chemin veritable du Royaume des cieux, & la Pierre-de-tou || che de toutes les deuotions passées, presentes, & a venir, ius- || ques à la fin du Monde.* || Dedié a saint Raymond Lulle, Martyr. || *Traduit du Latin en François, & de nouueau mis en lumiere* || Par IEAN D'AUBRY, de Montpellier, Prestre, Abbé de Nostre-Dame || de l'Assomption, Conseiller & Medecin ordinaire du Roy. || A PARIS, || chez l'Autheur de la Traduction, à la Porte-Cochere, contre les || Religieuses du Cherche-midy, au Faux-bourg S. Germain. || *AVEC APPROBATION DES DOCTEVRS.*

p. 3. — A || S. RAIMOND LVLLE || MARTYR.

p. 11. — LE TRIOMPHE || DE L'AMOVR || ET L'ESCHELLE || DE LA GLOIRE. [Comença el *Libre de amic e amat.*]

p. 101. — FIN.

[p. 102.] — APPROBATION DES DOCTEVRS. [Fr. Jean le Compte, Provincial dels Agustins i Fr. Robert Berthelot, Provincial dels Carmelitans.]

Terça versió francesa del *Libre de amic e amat*, després de la del Gabriel Chappuys (núm. 133) i de l'anònima de 1632 (vid. núm. 204) feta pel Jean d'Aubry, amb el nom de *Le Triomphe de l'amour et l'eschelle de la gloire.*

És la menys coneguda de les tres. Que nosaltres sapiguem, entre els bibliògrafs de Ramón Lull només el Costurer (pp. 50 i 320) en parla detingudament; el Salzinger (*Testimonia*, ed. Mag., vol. I, p. 20) sembla que hi fa referencia; però ni l'Obrador ni la *H. L. F.* la mencionen. El Jean d'Aubry (Joannis Aubrius), autor d'aquesta versió, nat a Montpeller, mort l'any 1667, capellà, abad de Nostra Dona de l'Assumpció i metge ordinari del rei, com ell mateix es titula, era un home fantàstic i un lul·lista fervent. De la seva bibliografía copiosa, lo més interessant és la traducció del *Libre de amic e amat*, la data d'impressió del qual és difícil d'establir. Les raons que ens han mogut a catalogar-lo dintre l'any 1645, no són, ho reconeixem, gaire poderoses. Diuen el Salzinger i el Costurer que el Jean d'Aubry és autor d'una mena d'apología de Ramón Lull, intitulada *Mirabilia mirabilium maxime admirandarum doctoris archangelici sancti Raymundi Lulli* (vid. núm. 222), impresa l'any 1645, i que aquesta mena d'apología és la dedicatoria del *Triomphe de l'amour.* Si és veritat això, hi ha motiu per situar el *Triomphe de l'amour* abans de l'edició de les *Mirabilia mirabilium,* o sia abans de 1645, i existeix una base per establir, ja sia aproximadament, la cronología de les obres del d'Aubry. Col·loquem, doncs, la versió del *Libre de amic e amat* immediatament abans de l'edició datada de les *Mirabilia mirabilium,* a falla d'altres donades que permetin una catalogació més segura.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

COSTURER : pp. 50 i 320.

222

PARÍS — 1 vol.

JEAN D'AUBRY : *Mirabilia mirabilium, maxime admirandarum doctoris archangelici Sancti Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — Mirabilia mirabilium maxime admirandarum Doctoris Archangelici

Sancti Raymundi Lulli, Martyris, Magistri Sapientiæ, Principis Intelligentiæ, Inventoris Doctrinæ, Fundatoris Scientiæ, et Monarchæ omnium Philosophorum et Doctorum.

Aquest llibre és el que el Salzinger diu que és una dedicatoria del *Triomphe de l'amour* (vid. núm. 221) impresa a París l'any 1645. Com se veu pel títol, és redactada en l'esperit del lul·lisme més exaltat; tractant de Ramón Lull el d'Aubry no plany els superlatius. Creiem que aquesta edició és la mateixa que la *H. L. F.* cita com feta a París sense data.

No coneixem cap exemplar d'aquest imprès.

Costurer : pp. 410-443. — *Testimonia*, p. 20. — *H. L. F.*, p. 66.

223

Mallorca — 1 vol. in 4.° — pels hereus de Gabriel Guasp.

Miquel Torres : *Sermon del B. Raimundo Lulio.*

[f. 1.] — Sermon del B. Raimundo Lulio predicado en la iglesia de S. Francisco de Asis el dia de su festividad del año 1645 por el R. P. Fr. Miguel Torres. Mallorca, impr. de los herederos de Gabriel Guasp.

El Miquel Torres, religiós observant, nat a Artà l'any 1595, professà, segons conta el Bover (*Biblioteca*, núm. 1,278), en el convent de Jesús, extra-murs de Palma; fou examinador sinodal del bisbat de Mallorca, qualificador del Sant Ofici, custodi, definidor, guardià dels convents de Ciutadella, Artà i Jesús i electe provincial de Mallorca el dia 18 de març de 1651. Fou un dels predicadors més eloqüents de la seva època i dues vegades síndic del Regne de Mallorca a la Cort pontificia per la causa de Ramón Lull. Morí el dia 2 d'agost de 1670.

Hem vist (núm. 219) que el Miquel Torres posà una aprovació a l'edició de l'*Ars generalis ultima*, que anotà el Marçal. Cal afegir a això el *Sermon del B. Raimundo Lulio*, predicat a Sant Francesc l'any 1645, imprès pels hereus del Guasp, sense indicació d'any. No creiem, però, que la impressió d'aquest sermó sigui gaire posterior a l'any de la seva predicació.

No coneixem cap exemplar d'aquesta edició.

Bover : *Biblioteca*, núm. 1278.

224

París (?) — 1 vol. (?).

Basile de Poligny : *Commentaria in Artem atque in Metaphysicam, seu de ente universalissimo secundum Raymundum Lullum.*

Tot el que sabem del Basili de Poligny (Basilius Poliniacensis) nat a Poligny (Poliniacum), ciutat francesa del Jura, i de la tercera ordre de Sant Francesc, és ço que en diu el Wadding (p. 40), el qual es limita a fer constar que és autor d'uns *Commentaria in Artem atque in Metaphysicam de ente universalissimo secundum Raymundum Lullum*, i que morí a París, l'any 1645. El Costurer i l'Antonio no són tampoc més explícits.

No ens consta, doncs, si els *Commentaria in Artem atque in Metaphysicam*, foren estampats, ni on, ni quan, ni per qui. És com una conjectura molt aventurada, que suposem la impressió feta a París, l'any 1645.

Wadding : p. 40. — Antonio : *Vetus*, vol. II, p. 140. — Costurer : p. 446.

225

1646 RUAN — pel «Collegium Salicetanum» — 1 vol. in 8.º—429 ff. : 4 preliminars, 417 paginats i 8 sense foliar i a més alguns de plegables intercalats — a ratlla tirada — mides de la caixa : 132 × 75 mm.

PIERRE MORESTEL : *Encyclopedia sive Artificiosa ratio et via circularis ad Artem Magnam Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ || SIVE, || ARTIFICIOSA RATIO || ET VIA CIRCVLARIS || *AD ARTEM MAGNAM ET || mirabilem illuminati Magistri Raymundi || Lullij, per quam de omnibus disputatur || habeturque cognitio* || Auctore PETRO MORESTELLO Trenorchiensi || ad Aratún in Burgundiae Ducatu, Doctore Theologo, || & Ecclesiæ Collegiatæ S. Ludouici a Salicto in || Dioecesi Ebroicensi Canonico. || Accesserunt Linea Communicationis ab eodem Ducta, || siue Idea Artis brevissima. || IN COLLEGIO SALICETANO || M. DC. XLVI.

[f. 2.] — [Dedicatoria a Carles de Lorena.]

[f. 4.] — [Epigrames a l'autor i parer. Segueix una fulla plegable.]

[p. 1.] — ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ || ...

[p. 834.] — [Acaba el text.]

[p. 835.] — INDEX.

[p. 844.] — ERRATA.

[p. 845.] — HOC OPVS TYPIS MANDATVM || A || IVLIANO COVRANT || ROTHOMAGENSI, ET || ABSOLVTVM .X. KAL || NOVEMB. AN 1646. — [Segueixen dues fulles en blanc.]

El Pierre Morestel, literat francès, nat a Tournus, en 1575, mort el 7 de setembre de 1658, rector de Saint-Nicolas-de-la-Taille, després Canonge a Évreux i preceptor del duc d'Elbœuf, és autor d'una pila d'obres, en llatí i en francès, una de les quals és l'*Encyclopedia*, que s'estampà a les darreries de la vida de l'autor a despeses del Julià Courant, a Rouen l'any 1646.

El Nicolau Antonio, sitúa equivocadament aquesta edició a l'any 1648.

Exemplar de la Biblioteca del Col·legi de la Sapiencia, Mallorca.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 140. — PASQUAL : *Vindiciæ*, vol. I, disp. I, p. 19; *Feijóo*, p. 76. — COSTURER : p. 446. — *Testimonia*, pp. 19 i 22.

226

PARÍS — 12 de novembre — 1 vol. in 8.º

GUILLAUME (?) COLLETET : *La Vie de Raymond Lulle.*
MR. JACOB : *La Clavicule ou la Science de Raymond Lulle.*

Aquesta primera edició de *La Vie de Raymond Lulle* del Colletet i la *Clavicule* del Jacob, la cita el Wadding (p. 202). Judicaríem que aquesta cita és una referencia equivocada de l'edició més coneguda de 1647, feta pel Joan Remy (vid. núm. 227), si no avalés d'una manera indubtable la certesa de la seva existencia la nota posada a la fi de aquesta darrera i de la

reproducció de 1655 (vid. núms. 227 i 236) que diu : «Imprimé pour la première fois le 12 Novembre 1646».

No coneixem cap exemplar d'aquesta edició, però sabem que n'hi ha un a la Biblioteca Real de Munic.

WADDING : p. 202.

227

PARÍS — per Joan Remy — 1 vol. in 8.° — 14 ff. sense xifrar, 252 pp. i 2 ff. sense xifrar — a ratlla tirada — el nombre de ratlles varia segons els textos, i el cos de la lletra també — mides de la caixa : 126 × 71 o 126 × 66 mm. **1647**

GUILLAUME (?) COLLETET : *La Vie de Raymond Lulle.*
MR. JACOB : *La Clavicule ou la Science de Raymond Lulle.*

[f. 1.] — LA // CLAVICVLE, // OV // LA SCIENCE // DE // RAYMOND // LVLLE. // AVEC TOVTES LES // figures de Rhetorique. // *Par le Sieur* IACOB. // Et la Vie du mesme RAYMOND // LVLLE, par Monsieur COLLETET, // A PARIS, // Chez IEAN REMY, ruë saint Iacques, prés du College // du Plessis, // M. DC. XLVII. // *AVEC PRIVILEGE DV ROY.*

[f. 2.] — A // MONSEIGNEVR // LE // MARQVIS // D'ASSERAC.

[f. 7.] — A Monsieur // IACOB // Sur le sujet de son Liure de la Science de // RAYMOND LVLLE. // Sonnet // [Infra:] FRANÇOIS COLLETET, fils de G. COLLETET.

[f. 7 v.°] — [Quatre versos més signats : DV BAIL, DV PELLETIER, CHAPPVYS DE LA GOVTTE i H. DE PICOV.]

[f. 10.] — PREFACE.

p. 1. — LA // CLAVICVLE, // OV // LA SCIENCE // DE // RAYMOND LVLLE.

p. 121. — FIN.

[p. 123.] — TRAITTE' // DE TOVTES LES // FIGVRES // DE // RHETORIQVE, // SVIVANT L'ORDRE // de l'Alphabet.

p. 125. — ADVIS, // TOUCHANT CES FIGURES.

p. 129. — TRAITTE' // DE TOVTES LES // FIGVRES // DE // RHETORIQVE, // Suiuant l'Ordre de l'Alphabet.

p. 206. — FIN.

[p. 207.] — LA VIE // DE // RAYMOND LVLLE // *Composée par Monsieur COLLETET,* // *& tirée de son Histoire des Vies* // *des Hommes Illustres.*

[p. 209.] — LA VIE // DE // RAYMOND // LVLLE // *Composée par Monsieur COLLETET,* // *& tirée de son Histoire des Vies* // *des Hommes Illustres.*

[p. 252.] — *Fautes d'Impression dans la Vie de* // *RAYMOND LVLLE.*

[p. 253.] — A MONSIEVR // COLLETET, // SVR SA VIE // DE // RAYMOND // LVLLE // EPIGRAMME. // [Signat :] P. IACOB.

[p. 255.] — *Extrait du Privilege du Roy.*

[p. 256.] — Imprimé pour la premiere fois le 12 No- // uembre 1646.

Es pot dubtar si el Mr. Colletet, autor de *La Vie de Raymond Lulle* és el poeta francès Guillem Colletet, nat a París el 12 de març de 1598, i mort el 10 de febrer de 1659, fill d'un Procurador del Châtelet, advocat del rei al Consell per la protecció del conseller Seguier, de

l'Academia francesa d'ençà de la seva fundació i autor de l'*Art poètique* i de la *Vie des poètes français*, o bé és el seu fill Francesc (1628-1680), també poeta. Malgrat aquest dubte, estem més aviat disposats a resoldre la qüestió en favor del primer, tota vegada que essent *La Vie de Raymond Lulle* treta, segons es diu, de *La Vie des hommes illustres,* és més fàcil que sigui obra del Guillem Colletet, les aficions biogràfiques del qual restaren palesades en la seva coneguda *Vie des poètes français*, que no pas del seu fill François, qui ultra no haver-se dedicat com son pare a escriure biografíes, tenía només dinou anys quan va eixir per primera vegada a llum *La Vie de Raymond Lulle.* De totes maneres, el Francesc Colletet intervingué en l'edició que acabem de descriure, com ho prova el sonet endreçat al P. Jacob, i que figura com a capçalera de la *Clavicule.*

No tenim, en canvi, cap idea de qui pugui ésser el Mr. Jacob, autor de la *Clavicule,* ja que no creiem de cap manera fos el Louis Jacob, de l'ordre del Carme, dit en religió Père de Saint Charles, bibliògraf francès, nat a Chalons-sur-Saône el 20 d'agost de 1608 i mort a París el 10 de maig de 1670, conseller i almoiner del rei, bibliotecari del Cardenal de Retz i autor d'una pila d'obres de bibliografía, entre altres, la *Biblioteca pontificia.* El caràcter de la *Clavicule,* no s'avé certament amb les aficions bibliogràfiques del Lluís Jacob. En l'edició que acabem de descriure hi ha un epigrama del Jacob endreçat al Colletet, on signa P. Jacob. No sabem si la inicial P. és la del nom de l'autor, o bé és una abreviatura de père, indicativa del seu estat religiós.

La *Clavicule* del Jacob no és una traducció de la *Clavicula* o *Apertorium* de Ramón Lull, com suposa la *H. L. F.,* sinó una obra original, que es comprèn dintre l'escola dels seguidors de les suposades creencies alquimistes de Ramón Lull.

WADDING : p. 202. — *Testimonia*, p. 22. — PASQUAL : *Examen*, p. 76. — BRUNET : p. 1334. — CHEVALIER : vol. II, núm. 3892. — *H. L. F.*, p. 66.

228

BOLONIA — 1 vol. in 4.°

TOMASO DA FORLÍ. La luce del mondo, panegirico sacro sopra di S. Raimondo, nel quale non v'entra mai la lettera R.

L'única referencia que tenim d'aquest panegíric, és la indicació que hem transcrit treta de la *H. L. F.*

H. L. F., p. 66

229

TUBINGA. (?) — 1 vol. in 8.° (?).

1648 JOHANN GERHARD : *Commentaria per brevia in Apertorium Lulli de lapide philosophico & interpretatio Testamenti eius novissimi* (?).

Essent del Nicolau Antonio l'única referencia que tenim d'aquesta edició, creiem que pot tractar-se d'una confusió amb la que s'estampà de la mateixa obra a Tubinga l'any 1641 (vid. núm. 217).

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 141.

230

MALLORCA — pels hereus de Gabriel Guasp — 1 vol. in 4.º — 6 ff. preliminars, 564 pp. i dos ff. finals — a dues columnes — mides de la caixa : 222 × 133 mm.; amplada de la columna : 63 mm. — gravats. **1650**

VICENS MUT : *Vida del Venerable Martir Raymundo Lulio.*
— *Sententia definitiva in favorem lullianæ doctrinæ.*

[f. 1.] — TOMO II // *de la* // HISTORIA // *del Reyno de* // MALLORCA // *que escrivió* // VICENTE MUT, *su coronista* // *Ingeniero, y su Sargento Mayor* // *por su Magestad* // *1650* [Aquesta portada és posada al mig d'un gravat que representa una socolada, a banda i banda dues figures al·legòriques de l'Art i la Ciencia, i al damunt l'escut d'Espanya, sostingut per dos àngels, i a dreta i esquerra, el de Catalunya i el de Mallorca; al centre de tot el gravat una drapería on és escrita la llegenda de la portada.]

(f. 2). — [Mapa de Mallorca.]

(f. 3-6). — Aprobacion — [Versos dedicats a l'Autor, dedicatoria als Jurats de Mallorca i protestes de l'Autor.]

(p. 1). — LIBRO // PRIMERO.

(p. 28). — LIBRO // SEGUNDO // DEL VENERA // BLE MARTIR RAIMVNDO // LVLLIO.

p. 29. — CAPITULO I. // *Nacimiento de Raimundo Lul* // *lio y su mocedad.*

p. 31. — CAPITULO II. // *Cōuersion de Raimūdo Lullio,* // *retiro a la soledad, y sus pri* // *meros estudios.*

p. 34. — CAPITULO III. // *Passa el venerable Raimun* // *do a Mompeller.*

p. 37. — CAPITULO IV. // *Sucessos de Raimundo en la* // *Vniversidad de Paris, y* // *otras peregrinaciones.*

p. 40. — CAPITULO V. // *Aprueua la Vniversidad de* // *Paris la dotrina del Vene* // *rable doctor Raimundo* // *Lullio.*

p. 42. — CAPITULO VI. // *Otras Peregrinaciones de* // *Raimundo.*

p. 45. — CAPITULO VII. // *Martirio del Venerable Rai* // *mundo.*

p. 51. — CAPITULO VIII. // *Libros que ha escrito el Vene* // *rable Raimundo.*

p. 52. — CAPITULO IX. // *Autoridades con que comun* // *mente se apoya la dotrina de* // *Raimundo Lullio.*

p. 67. — CAPITULO X. // *Principio y progressos de la es* // *cuela de su dotrina.*

p. 69. col. I. — CAPITULO XI. // *De las defensas de los Lulli-* // *stas.*

p. 69. col. II. — CAPITULO XII. // *Sentencia que se dió difinitiua* // *en fauor de Lullio.*

p. 71 [per equivocació 79]. — CAPITULO XIII. // *Defensa de Lullio en lo Cro* // *nologico.*

p. 72 [per equivocació 80]. — CAPITULO XIV. // *De los que escriuen prohibidas* // *las obras de Raimundo y* // *porque causa.*

p. 75 [per equivocació 83]. — CAPITULO XV. // *El Venerable Raimundo Lu* // *lio no hizo experiencias chi* // *micas.*

p. 81 [per equivocació 89]. Acaba el Libre II, dedicat a R. Lull.

p. 564. — FIN.

[f. 1.] — INDICE.

[f. 2.] — En Mallorca en Casa de los Herederos de // Gabriel Guasp. M. DC L.
[f. 2 v.°.] — *Erratas, y advertencias.*

El Vicens Mut, l'historiador mallorquí de més anomenada, nasqué a la ciutat de Mallorca, l'any 1614, estudià en el Convent de Pares jesuïtes, vestint-ne l'hàbit en 1629, i essent expulsat de la Companyía, per motius que s'ignoren, als pocs mesos d'haver-hi entrat. Home de múltiples activitats, advocat, militar, enginyer, matemàtic, exercí molts càrrecs. La seva personalitat més sortint és la d'historiador, i la seva obra més coneguda, entre les moltes que escrigué, el *Tomo segundo de la Historia del Reino de Mallorca*, continuació de la del Dameto. El llibre segon de l'obra del Mut està íntegrament dedicat a Ramón Lull. Després d'historiar la vida del Beat, s'ocupa de les seves obres, i esmenta les autoritats favorables a la seva doctrina, insertant traduït el text de la *Sententia deffinitiva*. El conjunt de l'obra és una vindicació de la discutida figura de Lull, col·locant-se el Mut dintre la tradició dels lul·listes mallorquins acèrrims defensors de l'ortodoxia del mestre. Donem al llibre segón del *Tomo segundo de la Historia del Reino de Mallorca*, el títol convencional de *Vida del venerable martir Raymundo Lulio.*

De la pàg. 69 salta la numeració a la 78 i continúa. El text no s'interromp.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

Fabricius : vol. IV, p. 574. — Pasqual : *Vindiciae*, vol. I, p. 41. — *Examen*, p. 145. — Costurer : p. 475. — *Testimonia*, p. 9.

231

1651 París — per François le Cointe — 1 vol. in 4.° — 12 ff. sense xifrar, 12 paginats (24 pp.), 111 paginats (222 pp.), 1 sense xifrar, 13 paginats (26 pp.) i 1 sense xifrar — 22 ratlles a cada pàgina — a ratlla tirada — mides de la caixa : 125 × 70 mm.

Pierre Baudouin de Montarcis : *Traité des fondements de la science générale et universelle.*

[f. 1.] — TRAITÉ // DES // FONDEMENS // DE LA SCIENCE // GENERALE ET VNIVERSELLE, // OV // L'on voit la manière de trouver les maximes, // Immediates, & Mediates : & la Methode d'en // tirer des Theoremes, des Inductions, & des // consequences, à la saueur desquelles on peut // faire la recherche, des plus Hautes, & des plus // importantes veritez, // AVEC // L'application de cette Methode pour la preuue // de quatre propositions tres-fameuses. // PROPOSITIONS. // *Que Dieu est un en essence.* // *Que Dieu Produit, & Opere infiniment en soy* // *Que le Monde a este creé par l'estre tout-* // *puissant.* // *Que l'intelligence apprehensiue que l'homme* // *peut auoir de Dieu par l'entendre; N'est pas* // *une connoissance à l'ame qui detruise le merite* // *de la Foy.* // A PARIS, // Chez F. LE COINTE, Rüe Sainct Iacques, // a l'image S. Remy pres le College du Plessis, // ET // F. CLOVZIER, au Palais de la Gallerie // des Prisonniers, proche la Chancellerie. // *Auec Priuilege du Roy & Approbation des Docteurs* // M. DC. LI.

[f.f 1 - 12.] — Au Roy — Avertissement au Lecteur — [Repetició de la Portada. Aprovació i Divisió de l'obra i en un *hors-texte* la Taula general.]

pp. 1 - 24. — [Explicació i definicions de la Taula general.]

pp. 1 - 221. — [Hi ha el text de l'obra i seguidament el Privilegi del Rei i la fe d'errades.]

p. 1-[27]. — Traité des fondements de l'astrologie.

[p. 28]. — Extrait du Privilège du Roy — [INFRÀ :] Le traité des fondemens de la science Generale // & universelle a esté imprimé chez François // le Cointe au College du Plessis, Sorbonne // en la Rüe Sainct Iacques à Paris, 1651.

El Pierre Baudouin (Petrus Baudovinus) és citat pel Salzinger com un dels representants del lul·lisme francès en el segle XVII. El mateix bibliògraf esmenta dues obres del Baudouin, el *Traité des fondements de la Science générale et universelle*, estampat a París l'any 1651 per François le Cointe, que acabem de descriure i el *Traité de la raison*, que es publicà a la mateixa ciutat, l'any 1688. A primera vista sembla que es tracti d'una obra anònima, però no és difícil conèixer el nom de l'autor. En el «Privilege du roi», insertat a la fi de l'edició del *Traité de la raison*, es llegeix : «Par Lettres Patentes du 15 Décembre 1654, signées de Bourges : Il est permis à P. B. S. de Montarcis, Secretaire des Commandements de Madame la Princesse Catherine de Lorraine ..... de faire imprimer, vendre, ..., *Le Traité des fondements de la Science generale & universelle & Les Traitez des Arts & des Sciences, avec les Applications...*» Amb aquestes donades, aviat s'identifica el P. B. S. de Montarcis amb el Pierre Baudouin, Seigneur de Montarcis, citat pel Salzinger i pel P. Feijóo.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

Testimonia, p. 46. — PASQUAL : *Examen*, p. 534.

232

ROUEN — per Joan Berthelin — 1 vol. in 8.° — 206 pp. — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 135 × 70 mm.

Codicillus o Vade mecum.

p. 1. — CODICILLVS // SEV VADE MECVM // RAYMVNDI LVLLI // PHILOSOPHI DOCTISSIMI, // in quo fontes Alchimicae artis // ac Philosophia reconditioris // vberrimè traduntur. // *POSTREMA EDITIO IN QVA // innumerabiles loci multorum exemplarium // collatione emendantur, & ad mentem Au- // thoris restituuntur.* // [Marca.] // *ROTHOMAGI,* // Sumptibus IOANNIS BERTHELIN, // in Area Palatij // M. DC. LI.

p. 3. — CODICILLVS // SIVE // VADE MECVM, // AVT DE NVMERO // PHILOSOPHORVM // clausula Testamenti. // RAYMVNDI LVLLI.

p. 206. — *Explicit Codicillus M. Raymundi // Lulli Majoricani.*

Reproducció de l'edició de Colonia, 1563 (vid. núm. 101), que es tornà a estampar a la mateixa ciutat l'any 1572 (vid. núm. 115).

Exemplar de la Bibliothèque Mazarine, París; altre en la Bibliothèque de la Ville de Lyon.

ANTONIO : *Vetus*, II, p. 137.

233

STRASBURG — pels Hereus de Llàtzer Zetzner — 1 vol. in 8.° — 588 ff. : 8 preliminars sense numerar, 1129 pp. i 20 sense numerar — a ratlla tirada; l'índex a dues columnes. — 44 ratlles a cada pàgina — gravats — mides de la caixa, variables; la més corrent, 147 × 77 mm.

Art breu (text llatí).
Ars cabbalistica o Opusculum de auditu cabbalistico (atribuïda).
Liber lamentationis philosophiæ o Duodecim principia philosophiæ.
Logica brevis et nova.
Tractatus de venatione medii inter subjectum et prædicatum (atribuïda?).
Tractatus de conversione subjecti et prædicati per medium.
In Rhetoricam Isagoge (atribuïda).
Oratio exemplaris (atribuïda).
Ars generalis ultima.
Libre dels articles de la fe (text llatí).
Remigius Rufus : *Antonio Bohero Epistola.*
Giordano Bruno : *De lulliano specierum scrutinio.*
— *De lampade combinatoria lulliana.*
— *De progressu logicæ venationis.*
— *De progressu et lampade venatoria logicorum.*
Heinrich Cornelius Agrippa von Nettesheim : *Commentaria in Artem brevem Raymundi Lulli.*
— *Joanni Laurencino Lugdunensi Epistola.*
Valerio de Valerio : *Aureum sane opus, in quo ea omnia breviter explicantur quæ scientiarum omnium parens, Raymundus Lullus, tam in scientiarum arbore, quam arte generali tradit.*

[f. 1.] — RAYMUNDI // LULLI // OPERA EA // QUAE AD ADINVENTAM // AB IPSO ARTEM UNIVERSALEM, // SCIENTIARUM ARTIUMQUE OMNIUM BREVI // compendio firmaq; memoria apprehendendarum, // locupletissimaque vel oratione ex tempore // pertractandarum, pertinent. // UT ET // *IN EANDEM QVORVNDAM INTER-* // *pretum scripti commentarii : quae omnia sequens indica-* // *bit pagina : & hoc demum tempore conjunctim* // *emendatiora locupletioraq3 non nihil* // *edita sunt.* // Accessit Valerii de Valeriis, Patricii Veneti aureum in ar- // tem LVLLII generalem opus : // *ADIUNCTO INDICE CVM CAPITVM,* // *tùm rerum ac verborum locupletissimo.* // EDITIO POSTREMA. // (La marca dels impressors) // *ARGENTORATI,* // Sumptibus Haeredum LAZARI ZETZNERI. // *M. DC. LI.*

[f. 2.] — *NOBILITATE GENE-* // *ris virtute ac doctrina praestan-* // *tissimo VIRO:* // DOMINO // JOH. MARTINO...

[f. 8 v.º] — [Títols de les obres que conté el volum.]

p. 1.—ARS BREVIS // M. RAYMUNDI LUL- // LII COMPENDIUM ET // Isagoge Artis Magnæ.

p. 43. — OPVSCVLVM // M. RAYMUNDI LUL- // LII, DE AUDITU KAB- // balistico, sive ad omnes scientias in- // troductorium.

p. 112. — DUODECIM PRINCIPIA // PHILOSOPHIÆ, // M. RAYMUNDI LUL- // LII QUÆ ET LAMENTATIO // SEV EXPOSTVLATIO PHILOSOPHIÆ // contra Averroistas, & Physica ejusdem dici // possunt.

p. 147. — DIALECTICA SEV LOGI- // ca nova. // M. RAYMUNDI LUL- // LII DILIGENTER EMENDA- // ta restitutis iis quae olim fuerant sublata : & additis Tractatu de // inventione medii, item Tractatu de conversione subjecti // & prædicati per medium : per M. Bernardum // Lavinhetam.

p. 162. — TRACTATVS || M. RAYMUNDI LUL- || LII, DE VENATIONE MEDII || inter subjectum & prædicatum.

p. 166. — TRACTATVS || M. RAYMUNDI LULLII, DE || CONVERSIONE SUBJECTI ET || Prædicati per medium.

p. 178. — EPISTOLA DEDICA- || TORIA IN RHETORICAM || LULL. Remigius Rufus ...

p. 179. — ISAGOGE IN RHETO- || ricam. || M. RAYMUNDI LULLII, ARTI || IPSIUS ACCOMODATA : ET || nunc demum quibusdam in locis emen- || data & aucta.

p. 224. — ORATIO EXEM- || PLARIS.

p. 228 [per errada 218]. — ARS MAGNA ET VLTIMA. || M. RAYMUNDI LULLII, BONA- || RVM ARTIVM MAGISTRI, ET SA- || cræ Theologiæ Professoris amplissimi.

p. 664. — ILLUSTRISSIMO, EXCEL- || LENTISSIMOQUE D. DON GUIL- || HELMO A S. CLEMENTE... || JOR. BRUNUS NOL. S. D.

p. 667. — IORDAN. BRVN. NOL. || DE LULLIANO SPE- || CIERUM SCRU- || TINIO.

p. 681. — JORDANUS BRU- || NVS NOLANVS. || *DE LAMPADE COMBINA- || toria Lulliana.*

p. 735. — EXELLENTISSIMO, || ET ADM. REV. D. D. GEORGIO || MYLIO... || IORD. BRVNVS NOL. S. P. D.

p. 737. — IORD. BRVNUS NOL. || DE PROGRESSV LOGICÆ VENATIONIS.

p. 787. — REVERENDO PARI- || TER ATQUE GENEROSO || DOMINO, DN. JOAN. LAURENCINO, || ... Henricus Cornelius Agrippa. || S. P. D.

p. 790. — *HENRICI CORNELII || AGRIPPÆ, ARMATÆ MILITIÆ || Equitis Aurati & Vtriusq3 || Iuris Doctoris, in || Artem brevem Raymundi Lulii || Commentaria.*

p. 917. — *ARTICULI FIDEI SA- || CROSANCTAE AC SALUTIFERAE || Legis Christianae cum eorumdem perpulchra introductio- || ne : quos illuminatus Doctor Magister Raymundus || Lullius rationibus necessariis demon- || strative probat.*

p. 968. — VALERII DE VALERIIS || PATRICII VENETI || *OPUS AUREUM IN QUO OMNIA || breviter explicantur, quæ Scientiarum omnium parens* || RAYMUNDUS LULLUS tam in Scientiarum || Arbore quàm arte generali tra- || dit.

p. 1109. — *Finis.*

[f. 1.] — [Index.]

[f. 19 v.º] — *ARGENTORATI,* || SUMPTIBUS || HAEREDUM LAZARI || ZETZNERI || [Marca dels impressors.] || *ANNO* || M. DC. LI.

Quarta i darrera reproducció del cèlebre recull fet per el Llàtzer Zetzner amb el títol d'*Opera ea quae ad adinventam ab ipso artem universalem pertinent*, que vegé per primera vegada la llum a Strasburg l'any 1598 (vid. núm. 144). Es substancialment igual a les edicions de 1609 i 1617 (vid. núms. 163 i 180).

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

COSTURER : p. 530. — BRUNET : vol. III, p. 1233. — RUBIÓ : *Ramon Lull*, p. 292. — *H. L. F.*, pp. 236, 237, 242, 243 i 251. — ROGENT-DURÁN : Barcelona, núm. 33.

234

STRASBURG — pels Hereus de Llàtzer Zetzner — 8 ff. preliminars, 150 pp. i 1 f. final — a ratlla tirada — gravats — mides de la caixa : 142 × 79 mm. **1652**

JOHANN HEINRICH ALSTED : *Clavis artis lullianae et verae logices, id est, solida dilucidatio artis magnae generalis et ultimae quam Raymundus Lullus invenit.*

[f. 1.] — CLAVIS ARTIS || LULLIANAE, || ET VERAE LOGICES || DUOS IN LIBELLOS || TRIBUTA. || *Id est,* || SOLIDA DILUCIDATIO ARTIS || MAGNAE, GENERALIS ET ULTIMAE, QUAM || Raymundus Lullius invenit, ut esset quarumcumque || artium & scientiarum clavigera & || serperastra : || *EDITA IN USUM ET GRATIAM EORUM* || *qui impendio delectantur compendiis & confusionem* || *sciolorum qui juventutem fatigant* || *dispendiis :* || Opera & Studio || Iohannis Henrici Alstedl. || NE SUTOR ULTRA CREPIDAM, || *accessit* || NOVUM SPECULUM LOGICES || minime vulgaris. || [Gravat amb la marca de l'editor.] || *ARGENTORATI,* || Sumptibus Hæredum LAZARI ZETZNERI, || *ANNO M. DC. LII.*

[f. 2.] — AD BENEVOLUM || LECTOREM || PRÆFATIO. || [Fins al f. 8.]

p. 1. — LIBER PRIMUS || *de* || *INSTRUMENTIS* || ARTIS LOGICÆ || *Cap. I.* || *De Natura Logices.*

p. 105. — [Acaba amb una taula o quadre sinòptic.]

p. 106. — IDEA BREVISSIMA || ARTIS LULLIANAE.

p. 134. — AMEN AMEN. FIAT || FIAT.

p. 135. — NOVUM SPECULUM || LOGICES.

p. 150. — FINIS.

p. 151. — [Dues figures circulars i a dalt:] **Diese zween Zirckel gehören zum Blat. 85. in denselben Zirckel einzuschneiden.**

Terça edició de la *Clavis artis lullianæ* de l'Alsted, que s'havía estampat a Strasburg els anys 1609 i 1633 (vid. núms. 163 i 207.)

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París. Està relligat amb l'edició de les *Opera* de 1652.

235

1654 Lió — per Claude la Rivière — 231 ff. : 8 preliminars, 172 paginats (344 pp.), 2 ff. sense foliar i 59 paginats (118 pp.) — a ratlla tirada — 32 ratlles a cada pàgina — gravats — mides de la caixa : 130 × 73 mm.

JEAN BELOT : *Traicté de la memoire artificielle ou l'art de Raymond Lulle.*

— *La Rhetorique par laquelle on peut discourir de ce qui est propre en l'oraison et disputable par dialectique selon la subtilité de l'art lulliste et autres arts plus secrets.*

[f. 1.] — LES || OEVVRES || DE || M. IEAN BELOT, || CVRÉ DE MIL-MONTS, || PROFFESSEVR AVX SCIENCES || Divines & Celestes. || *CONTENANT LA CHIRO-* || *mance, Physionomie, l'Art de Memoire de* || *Raymond Lulle : Traité des Divinations,* || *Augures & Songes : les sciences Stegano-* || *graphiques, Paulines, Armadelles &* || *Lullistes : l'Art de doctement Prêcher &* || *Haranguer, &c.* || Derniere Edition, revûë, corrigée & augmentée de || divers traités || *A LYON,* || Chéz CLAVDE LA RIVIERE, rüe Mer- || ciere, a la Science. || *M. DC. LIV.*

[f. 2.] — FAMILIERES || INSTRVCTIONS || POVR APPRENDRE LES || SCIENCES DE CHIROMAN- || CE & PHYSIONOMIE. || *DANS LESQVELLES SE* || *trouuent des plus ad-*

mirables secrets des || sciences diuinatrices, propres particuliere- || ment pour ceux qui font profession des exer- || cices militaires, de la Iudicature, & des || arts liberaux, & par icelles leur donner le || parfait de la Memoire selon la doctrine de || R. Lulle. || Par M. IEAN BELOT, C. de Mil-monts, || Maître aux Sciences Diuines || & Celestes. [Al verso un gravat que representa :] IEAN BELOT [En torn hi ha aquestes paraules :] MVSA FOELICITAS ALTERA.

[f. 3.] — A MONSEIGNEVR, || MONSEIGNEVR || DE LOMENIE, SEIGNEVR || de la Ville aux Clercs.

[f. 4 v.°] — PREFACE || AVX LECTEVRS.

[f. 7 v.°] — TABLE || DES CHAPITRES || DV PREMIER LIVRE || de la Chiromance.

[Un foli plegable amb una figura quiromàntica.]

p. 1. — PREMIERE PARTIE || DE LA || CHIROMANCE.

p. 201. — [Acaba.]

p. 202. — [En blanc.]

p. 203. — LA || SECONDE || PARTIE, || *OV* || SECOND LIVRE, || AVQVEL EST TRAITÉ || DE LA PHYSIONOMIE, || Metoposcopie, & || Oneirocratie.

p. 204. — [En blanc.]

p. 205. — PREFACIVNCVLE || AVX LECTEVRS.

p. 211. — SECONDE PARTIE || *QVE C'EST QVE* || PHYSIONOMIE, || ET CE QVI EST REQVIS || au Chiromancien de sçavoir.

p. 329. — TRAICTÉ DE LA || Memoire Artificielle. || CHAPITRE I || *Que c'est que la Memoire Artificielle, ou || l'Art de Raymond Lulle.* || La Memoire Artificielle n'est autre || chose qu'vn art pour aider || a la memoire naturelle.

p. 343. — *Fin du traitté de la Memoire Artificielle, ou || l'Art de Raymond Lulle.*

p. 344. — [En blanc.]

[f. 1.] — L'OEVVRE DES || OEVVRES || *OV LE* || PLVS PARFAIT || DES SCIENCES STEGA- || NOGRAFIQVES, PAVLINES, || Armadelles & Lullistes... *Par* M. IEAN BELOT, *Curé de Mil-monts...*

[f. 1 v.°] — [En blanc.]

[f. 2.] — PROLOGOMENE || *AVX* || ESTVDIEVX ET CANDIDES || LECTEVRS.

p. 1. — LA || RHETORIQVE, || PAR || LAQVELLE ON PEVT || discourir de ce qui est propre en || l'Oraison, & de disputable || par Dialectique. || *Selon la subtilité de l'art Lulliste, & autres arts plus || secretes, qui sont icy compris par une seule leçon necessaire en tout art.*

p. 51. — LE || PLVS PARFAIT || *DE LA* || DIALECTIQVE, || *SELON* || L'ART LVLLISTE ET || notoire d'Armadel, que l'on peut || apprendre en trois iours, par || ces trois leçons auec toute per- || fection.

p. 98. — [Acaba.]

p. 99. — *Art de precher doctement sans grande Etude || ny preparation premeditée, sur tous diuers || sujets de l'Ecriture Sainte, secret contenu || dans les arts de notre œuure des œuures, || eclaircy & donné familierement à entendre || en six leçons.*

p. 117. — FIN.

p. 118. — TABLE || DES CHAPITRES || contenus en cét œuure.

Reproducció de l'edició feta a Rouen, l'any 1640, pel Jacques Cailloüe (vid. núm. 215) de

la *Rhetorique* i el *Traicte de la memoire* del Joan Belot. És la terça de les que nosaltres coneixem, i la quarta si admetem com a autèntica la indicació de la portada de l'edició parisenca de 1623 (vid. núm. 194).

Exemplar de la Biblioteca de D. Pere Sampol, Palma de Mallorca.

BRUNET : vol. I, p. 763.

236

1655 PARÍS — per Miquel Bobin — 1 vol. in 8.° — 14 ff. sense xifrar + 252 pp. + 2 ff. sense xifrar — a ratlla tirada — 27 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 125 × 69 mm.

MR. IACOB : *La Clavicule ou la Science de Raymond Lulle.*
GUILLAUME (?) COLLETET : *La Vie de Raymond Lulle.*

[f. 1.] — LA || CLAVICVLE, || OV || LA SCIENCE || DE || RAYMOND || LVLLE. || AVEC TOVTES LES || Figures de Rhetorique. || *Par le Sieur* IACOB. || Et la Vie du mesme RAYMOND || LVLLE, par Monsieur COLLETET. || A PARIS, || Chez MICHEL BOBIN, au Palais, || au troisiéme Pillier de la grand- || Salle, à l'Esperance. || M. DC. LV. || *AVEC PRIVILEGE DV ROY.*

[f. 2.] — A || MONSEIGNEVR || LE || MARQVIS || D'ASSERAC.

[f. 7.] — A MONSIEUR || IACOB, || Sur le Sujet de son Liure de la Science de || RAYMOND-LVLLE. || Sonnet. || [Signat:] FRANCOIS COLLETET, Fils de G. COLLETET. [Segueixen quatre poesíes més, signades : Du Bail, Du Pelletier, Chappuis de la Goutte i H. de Picou.]

[f. 10.] — PREFACE || [Acaba al f. 14 v.° Segueix un plegat amb taules lul·lianes.]

p. 1. — LA || CLAVICVLE, || OV || LA SCIENCE || DE || RAYMOND || LVLLE.

[p. 123.] — TRAITTE' || DE TOVTES LES || FIGVRES || DE || RHETORIQVE, || SVIVANT L'ORDRE || de l'Alphabet.

[p. 207.] — LA VIE || DE || RAYMOND || LVLLE || *Composée par Monsieur* COLLETET, || *& tirée de son Histoire des Vies* || *des Hommes Illustres.*

p. 252. — G. COLLETET : || *Fautes d'Impression dans la Vie de* RAYMOND LVLLE.

[p. 253.] — A MONSIEVR || COLLETET, || SVR SA VIE || DE || RAYMOND || LVLLE || EPIGRAMME. || [Signat :] P. IACOB.

[p. 255.] — *Extrait du Priuilege du Roy.*

[p. 256.] — *Imprimé pour la premiere fois le 12 No- || uembre 1646.*

Reproducció de l'edició feta en 1647 per l'impressor parisenc Joan Remy, i terça i darrera edició de la *Vie* del Colletet i de la *Clavicule* del Jacob.

Exemplar de la Bibliothèque Mazarine, París.

CHEVALIER : vol. II, núm. 3892.

237

1657 LIÓ — a despeses de Pere Rigaud — 1 vol. in 12.°.

PIERRE DE SAINTE HÉLÈNE : *Methodum lullianum quam vocat ibi Artem Kabbalisticam.*

— *Ars inventiva Lulli.* (?)

En un volum titulat *Oratorium schema pro Sacris concionibus*, imprès a Lió, l'any 1657, a despeses del Pere Rigaud, hi ha intercalada una obra del P. Pierre de Sainte Hélène, dita *Methodum lullianum quam vocat ibi Artem Kabbalisticam*. El Salzinger, de qui treiem aquestes donades, fa entendre que en el mateix volum s'hi troba impresa una altra obra lul·liana anomenada *Ars Inventiva Lulli*, que el mateix bibliògraf adverteix que no és de Ramón Lull i que nosaltres atribuïm, sense altre fonament, al P. Pierre de Sainte Hélène.

Testimonia : p. 22. — PASQUAL : *Examen*, p. 78.

238

ROMA (?) — per la Tipografia Vaticana — 1 f.

Antiphona ad Magnificat Raymundus.

f. 1. — Antiphona ad Magnificat. Raymundus.

Hem vist aquest full contenint l'esmentada *Antiphona* impresa a Roma (?) l'any 1657 a la Biblioteca del senyor Pere Sampol, Palma de Mallorca.

239

STRASBURG — pels hereus d'Eberard Zetzner — 6 vols. in 4.° — a ratlla tirada — mides de la caixa : 145 × 80 mm. **1659**

Vol. I.

[f. 1.] — THEATRVM CHEMICVM // PRÆCIPVOS...

Vol. III. — 859 pp. i 6 ff. sense xifrar.

Liber de secretis naturæ seu de quinta essentia (extracte; atribuïda).

Clavicula quæ et Apertorium dicitur (atribuïda).

EWALD VOGEL : *Liber de lapidis physici conditionibus quo continetur explicatio Gebri et Raymundi Lulli.*

p. 1. — *THEATRUM CHEMICUM* // PRECIPVOS // SELECTORUM AUCTO- // RUM TRACTATUS DE CHE- // MIÆ ET LAPIDIS PHILOSOPHICI // antiquitate, veritate, jure, præstantia, & ope- // rationibus continens : // *In gratiam Veræ Chemiæ, & Medicinæ Che-* // *micæ studiosorum (ut qui uberrimam inde optimorum remediorum messem facere poterunt) congestum, & in sex* // *partes seu volumina digestum;* // SINGULIS VOLUMINIBUS, // SUO AUCTORUM ET LIBRORUM // Catalogo primis pagellis : rerum verò & verbo- // rum Indice postremis annexo. // *VOLUMEN TERTIUM.* // [Segell : Scientia immutabilis.] // *ARGENTORATI,* // Sumptibus HEREDUM EBERH. ZETZNER. // *M. DC. LIX.*

p. 3. — ELENCHUS AUCTO- // RUM ET TRACTATUUM // tertiæ partis.

p. 165. — *PRAXIS VNIVERSALIS MAGNI OPERIS EX* // *tertia distinctione libri quintarum essentiarum* // *Raymundi Lullij.*

p. 166. — [Acaba.]

p. 295. — CLAVICVLA RAYMVNDI LVLLII MAIO- // ricani quæ et Apertorium dicitur, in qua omnia quæ // in opere Alchimiæ requiruntur, apertè // declarantur.

p. 303. — [Acaba.]

p. 515. — IN LIBRVM DE LAPIDIS // PHISICI CONDITIONIBVS, // PRÆFATIO.

Vol. IV. — 4 ff. sense xifrar — 1014 pp. i 17 ff. sense xifrar.

Testamentum antiquum (dos primers llibres; atribuïda).

Compendium animæ transmutationis metallorum (atribuïda).

[f. 1.] — *THEATRVM CHEMICVM* // PRECIPVOS // SELECTORVM AVCTO- // RVM TRACTATUS... // VOLUMEN QVARTVM. // ... [La resta igual a la portada del volum terç.]

[f. 2.] — CANDIDO // LECTORI S. P. —

[f. 3] v.° — *ELENCHVS AVCTORVM* // *ET TRACTATVVM HVIVS* // Quarto Voluminis.

p. 1. — IN NOMINE DOMINI // NOSTRI JESUCHRISTI, INCIPIT // TESTAMENTVM MAGISTRI RAY- // mundi Lulli, & primum de Theorica.

p. 135. — INCIPIT PRACTICA MA- // GISTRI RAYMUNDI LVLLI SU- // per Lapide Philosophico. Et primo definitio, // quæ res est, seu quæ scientia vel ars // Alchymia.

p. 171. — INCIPIT COMPENDIVM // ANIMÆ TRANSMVTATIONIS // ARTIS METALLORVM RVPERTO // ANGLORVM REGI PER RAYMVN- // DVM transmissum.

p. 194. — [Acaba.]

Terça edició de la col·lecció alquímica *Theatrum chemicum* (vid. núms. 151 i 174).
Exemplar de la Bibliothèque Mazarine, París.

BRUNET : vol. V, p. 774. — LUANCO : *La alquimia en España*, vol. I, p. 115. — *H. L. F.*, pp. 273, 282 i 284.

240

1660 PARÍS — 1 vol. in 4.° — 10 ff. preliminars sense xifrar i els restants distribuïts en tres paginacions de 36, 227 i 319 pp. respectivament (la terça comença a la p. 7) — a ratlla tirada — lletres rodona i cursiva — 30 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 180 × 110 mm.

JEAN D'AUBRY : *Le Triomphe de l'Archée.*

[f. 1.] — LE // TRIOMPHE DE L'ARCHEE // ET LA MERVEILLE // DU MONDE // OU // LA MEDECINE UNIVERSELLE ET VERITABLE POUR // toutes sortes de Maladies ... // *Establie par raisons necessaires & demonstrations infallibles, ...* // *DEDIEE A LA REYNE DES ANGES.* // QUATRIÈME EDITION. // ... // *Par* JEAN D'AUBRY DE MONTPELLIER, *Preste, Docteur en la science, Abbé de* // *Nostre-Dame de l'Assomption, conseiller & Medecin ordinaire du Roy.* // A PARIS, // Chez l'Autheur, a la Porte cochere, contre les Religieuses du // Cherchemidy, aux Fauxbourgx S. Germain. // *Avec Permission du Roy.*

f. 2. — A LA MERE // DE DIEU.

[f. 3.] — AU PUBLIC.

p. 1. — PREFACE CONTENANT // L'APOLOGIE // DE // L'ABBÉ D'AUBRY, // *CONTRE CERTAINS DOCTEURS:*

p. 1 [de la segona paginació]. — LE TRIOMPHE DE L'ARCHÈE, ET LA MERVEILLE || du Monde, ou la Medecine Vniverselle || pour toutes sortes de Maladies desesperées, || rebelles & langoureuses, || sans ayde de l'art || magique; comme l'on s'étoit persuadé nou || vellement ressuscitée.

p. 227. — [Acaba. Segueix un gràfic.]

p. 7 [de la darrera paginació]. — AU LECTEUR. [Vénen una sèrie de consultes adreçades a l'autor en demanda de remeis.]

p. 319. — [Un breu d'Alexandre VII, atorgat en 1660, concedint permís a l'autor per a exercir la medicina.]

Le Triomphe de l'Archee del Jean d'Aubry (vid. núm. 221) és citat pels més obiradors lul·listes com obra d'escola netament lul·liana. El Custurer, el Pasqual i el Salzinger n'han parlat amb elogi. De fet és un tractat de medicina en el curs del qual es cita repetidament Ramón Lull, lloant-lo encomiàsticament. Com totes les edicions del d'Aubry és indatada. La cataloguem dins de l'any 1660 perquè a continuació de *Le Triomphe de l'Archée* hi estampà l'autor un breu del papa Alexandre VII que porta aquesta data. Cal tenir en compte que la portada d'aquesta edició diu que és la quarta. No coneixem cap de les tres primeres. El Salzinger afegeix que *Le Triomphe de l'Archée* ha estat traduït al llatí, a l'italià, a l'espanyol, a l'alemany i a l'anglès. No sabem tampoc si aquestes traduccions han estat impreses.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

CUSTURER : p. 410. — PASQUAL : *Examen*, p. 112. — SALZINGER : p. 44.

241

PARÍS — 1 vol. in 4.º — 10 ff. preliminars sense xifrar i els restants distribuïts en tres paginacions de 36, 227 i 319 pp. (la terça comença a la p. 7) — a ratlla tirada — lletra rodona i cursiva — 30 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 180 × 110 mm.

JEAN D'AUBRY : *Le Triomphe de l'Archée.*

[f. 1.] — LE || TRIOMPHE DE L'ARCHEE || ET LA MERVEILLE || DU MONDE || OU || LA MEDECINE UNIVERSELLE ET VERITABLE POUR || toutes sortes de Maladies ... || *Establie par raisons necessaires & demonstrations infallibles, auxquelles un homme de || bon iugement ne peut contredire* || ... || CINQUIEME EDITION || augmentée de l'Apologie de l'Autheur, contre certains Docteurs en Medecine ... || Et de plusieurs Remerciements des cures, & guerisons faites par les remedes du sieur Abbé d'Aubry ... || Et de beaucoup de Consultations faites & envoyées en diuerses Langues au sieur Abbé d'Aubry par les plus sçauants Medecins, Apotiquaires, & Chirurgiens de l'Europe ... || *Par* JEAN D'AUBRY de Montpellier ... || A PARIS, || Chez l'Autheur, a la Porte cochere, contre les Religieuses du || Cherche-midy, aux Fauxbourgx S. Germain. || *Auec Permission du Roy.*

Cinquena edició de *Le Triomphe de l'Archée.* Llevat de la portada, que presenta algunes variants, la resta és absolutament igual a la quarta edició (vid. núm. 240). A falta d'altres indicacions que ens permetin catalogar-la amb més exactitut, situem la cinquena edició immediatament després de la quarta.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

242

PARÍS (?) — 1 vol. in 4.° — 52 pp. — a ratlla tirada — lletra itàlica i rodona — 34 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 196 × 114 mm.

JEAN D'AUBRY : *Abregé de l'ordre admirable des connoissances et des beaux secrets de Saint Raymond Lulle.*

[p. 1.] — *ABREGÉ DE L'ORDRE ADMIRABLE || des connoissances & des beaux secrets de Saint Ray- || mond Lulle Martyr, le plus sçavant de tous les Hommes; Auec || l'Abregé des Consultations & Remerciements escrits en diuer- || ses langues, signées & envoyées à l'Abbé d'Aubry, qui demeure a Paris au Faux-bourg S. Germain au Cherche-midy, en sa || Maison nommée Gomer-Fontaine (à cause que s'estoit un Conuent de Religieuses)...*

p. 7. — [Comença l'*Abregé des Consultations et des Remerciements* que dura fins a la pàg. 49.]

p. 49. — *BREF de Nostre Saint Pere le Pape Alexandre VII en parchemin || & scellé, donné à Rome, à Sainte Marie Maieur sous l'Anneau || du Pecheur le premie Juillet 1660 & de son Pontificat le sixiè- || me, par lequel ayant appris le merite du dit sieur Abbé Jean || d'Aubry Prestre, il lui a permis a exercer la Medecine & prepa- || rer les remedes, sans que pour cela il puisse encourir aucune irre- || gularité ny Censure Ecclesiastique nonobstant tout ce qui pourroit || estre au contraire tant Apostolique, que Conciles Universels, || Generaux & Synodus, &c.*

p. 52. — FIN.

Aquesta obra lul·liana del Jean d'Aubry, l'*Abregé de l'ordre admirable des connoissances et des beaux secrets de Saint Raymond Lulle*, no és citat pels bibliògrafs lul·lians, però confirma l'exaltat lul·lisme de son autor.

No és tampoc datat. Així és que reproduint-s'hi el breu d'Alexandre VII donat en 1660, estampat en les dues edicions que hem descrit de *Le Triomphe de l'Archée* (vid. núms. 240 i 241), la situem junt amb aquestes.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

243

1661 BRUSSEL·LES — per Felip Vleugaert — 11 ff. preliminars i 215 pp. — mides de la caixa : 96 × 55 mm.

PEDRO DE GUEVARA : *Arte general para todas las ciencias en dos instrumentos.*

[f. 1.] — ARTE || GENERAL || Para todas las sciencias, || en dos instrumentos, || *Recopilada del Arte Magna y Ar- || bor scientiae del Doctor Ray- || mundo Lull : Nuevamente adi- || cionada y enmendada por el Li- || cenciado Pedro de Gue- vara, na- || tural de la villa de Belhorado.* || Dirigida a la C. R. M. del Rey Don || Phelipe nuestro Señor. || EN BRUSSELAS, || Por Felipe Vleugaert, 1661.

[f. 1 v.º] — [En blanc.]
[ff. 2-5.] — [*Aprovación, Suma de los privilegios* i *Licencia;* ocupen 4 fulls.]
[f. 6.] — *Dedicatoria.*
[f. 7.] — *Prohemio al Lector.*
[f. 8 v.º] — *Proemio.*
[f. 11 v.º] — [En blanc.]
p. 1. — [Comença el text.]
p. 215. — [Acaba.]
[p. 216.] — [En blanc.]

Reproducció de l'edició de l'*Arte general y breve para todas las ciencias* del Pere de Guevara, impresa per primera vegada a Madrid l'any 1584 pels hereus d'Alonso Gómez (vid. núm. 130) i reestampada a la mateixa ciutat l'any 1586 (vid. núm. 134).

Brussel·les, en el llustre de 1661 a 1666, esdevé un centre editorial important dins la nostra bibliografía; en l'esmentat período hi veuen la llum, en castellà, una serie d'obres lul·lianes. La raó d'aquest fenomen és sens dubte el fet que la dominació espanyola portà a Flandre un lul·lista entusiasta, l'Alonso de Zepeda, Lloctinent de Mestre de Camp general i Governador militar del fort del Tholhuys, autor de les versions castellanes de l'*Arbre de Sciencia* i del *Liber conceptionis virginalis* de les quals parlarem més endavant, i a qui és evidentment deguda la reedició del *Arte general para todas las ciencias en dos instrumentos* del Pere de Guevara, i la de la *Breve y sumaria declaración de la arte general* del mateix autor, que descrivim seguidament.

Exemplar de la Biblioteca Nacional, Madrid.

Blanco y Sánchez : núm. 3223.

244

Brussel·les — per Felip Vleugaert — 1 vol. in 8.º — 131 pp.

Pedro de Guevara : *Breve y sumaria declaración de la arte general.*

[p. 1.] — BREVE // Y // Sumaria declaración // DE LA // ARTE GENERAL. // Nuevamente compuesta por el // mismo Autor // EN BRUSSELAS, // Por FELIPE VLEUGAERT, // M. DC. LXI.
p. 2. — [Aprovació datada a Madrid l'any 1585.]
p. 3. — Proemio.
p. 5. — [Comença el text.]
p. 131. — [Acaba.]

La *Breve y sumaria declaración de la arte general* del Pere de Guevara s'estampà per primera vegada a Madrid l'any 1584 (vid. núm. 131), després, a la mateixa ciutat, l'any 1586, juntament amb l'*Arte general para todas las ciencias en dos instrumentos* (vid. núm. 134); en terç lloc a Brussel·les l'any 1661, en l'edició que acabem de descriure, creiem per les raons exposades (vid. núm. 243), per cura de l'Alonso de Zepeda; i per fi n'hi ha encara una altra edició feta a Brussel·les l'any 1666, de la que parlem més endavant (vid. 255).

L'edició descrita de 1661, si bé forma una unitat bibliogràfica, devía ésser feta per anar juntament amb la del *Arte general* (vid. núm. 243), com ho prova el que diu la portada «nuevamente compuesta por el mismo autor».

Exemplar de la Biblioteca Nacional, Madrid.

245

1662 Rouen — per Jacques Cailloüé — 1 vol. in 8.° — 8 fr. preliminars i 480 pp. — a ratlla tirada — 32 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 131 × 75 mm. — gravats.

Jean Belot : *Traicté de la memoire artificielle ou l'art de Raymond Lulle.*

— *La Rhetorique par laquelle on peut discourir de ce qui est propre en l'oraison et disputable par dialectique selon la subtilité de l'art lulliste et autres arts plus secrets.*

[f. 1.] — LES || ŒVVRES || DE M. IEAN BELOT || CVRÉ DE MIL-MONTS, || PROFESSEVR AVX SCIENCES || Diuines & Celestes. || *CONTENANT LA CHIROMENCE* || *Physionomie, l'Art de Memoire de Raymond Lulle;* || *Traicté des Diuinations, Augures & Songes : les* || *Sciences Steganographiques, Paulines, Armadel-* || *les & Lullistes : l'Art de doctement Prescher &* || *Haranguer, & c.* || Derniere Edition, reueüe, corrigée & augmen- || tée de diuers Traictez. || A ROUEN, || Chez IACQUES CAILLOÜÉ, dans la Court du Palais. || M.DC.LXII.

[f. 2.] — FAMILIERES || INSTRVCTIONS || POVR APPRENDRE LES || SCIENCES DE CHIRO- || mence & Physionomie || *DANS LESQVELLES SE TROVVENT* || *de plus admirables secrets des Sciences diuina* || *trices ...* || *... & par icelles leur donner le parfait de* || *la memoire selon la doctri-* || *ne de R. Lulle;* || PAR M. IEAN BELOT, C. de Mil-monts || Maistre aux Sciences Diuines || & Celestes.

[f. 2 v.°] — [Retrat de l'autor.]

[f. 3.] — A MONSEIGNEVR, || MONSEIGNEVR || DELOMENIE SEIGNEVR DE || la Ville aux Clercs, Conseiller du || Roy ...

[f. 4 v.°] — PREFACE || *AVX LECTEVRS.*

[f. 7.] — TABLE || DES CHAPITRES || DV PREMIER LIVRE DE || la Chiromence. [Fins al f. 8 v.°]

p. 1. — PREMIERE PARTIE || DE LA || CHIROMENCE || ...

p. 211 — LA || SECONDE || PARTIE, || *OV* || SECOND LIVRE, || AVQVEL EST TRAITÉ || DE LA PHYSIONOMIE, || Metoscopie, & Oneïtocratie. || M.DC.LXII.

[p. 212.] — [En blanc.]

p. 213. — PRFACIVNCVLE || AVX LECTEVRS.

p. 220. — *SECONDE PARTIE.* || QVE C'EST QVE || PHYSIONOMIE, || ...

p. 343. — *QUE C'EST QUE LA* || *MEMOIRE ARTIFICIELLE,* || OV || *L'ART DE RAYMOND LULLE.*

p. 338. — *Fin du traicté de la Memoire Artificielle,* || *ou l'Art de Raymond Lulle.*

p. 359. — L'OEUVRE DES || ŒVVRES || OV LE || PLUS PARFAIT || DES SCIENCES STEGANO- || GRAPHIQUES, PAULINES, || Armadelles & Lullistes. || *Par les quelles facilement se comprend, s'apprend, &* || *l'on connoist son genie, & par iceluy la perfection* || *de toutes les sciences que l'on peut acquerir par* || *neuf leçons, contenuës en ce Livre.* || Augmentée de l'Art de doctement Prescher, Haranguer, &c. sur tous Textes de l'Escriture Saincte, & || autres sujets, sans preparation ny estude premedi- || tée, par un secret admirable, dit, *Gemma Secretorum,* || *Par M.* IEAN BELOT, *Curé de Mil-monts, Maistre* || *aux sciences Diuines & Celestes.* || M.DC.LXII.

p. 360. — [En blanc.]

p. 361. — PROLOGOMENE || AVX || STVDIEVX ET || CANDIDES || LECTEVRS. || S.

p. 363. — LA || RHETORIQUE, || PAR || LAQVELLE ON PEVT || discourir de ce qui est propre en l'O || raison, & de disputable par || Dialectique. || *Selon la subtilité de l'art Lulliste, & autres arts plus || secrets, qui sont icy compris par une seule || leçon necessaire en tout art.*

p. 411. — LE || PLVS PARFAICT || DE LA || DIALECTIQVE, || SELON || L'ART LVLLISTE ET || notoire d'Armadel, que l'on peut || apprendre en trois iours par || ces trois leçons auec toute || perfection.

p. 459. — *ART DE PRESCHER || doctemeut sans grande Estude, ny preparation premeditée, sur tous diuers su || jets de l'Escriture Saincte ...*

p. 479 [per errada 469]. — FIN.

p. 480 [per errada 470]. — TABLE || DES CHAPITRES || contenus en cet œuure.

Quarta edició del recull d'obres del Belot, tantes vegades imprès (vid. núms. 194, 215 i 235). Si l'edició de París, 1623, pel Nicolau Bourdin fos realment la segona, aquesta de Rouen, 1662, sería la cinquena.

Hi ha una errada de paginació important, que consisteix en què, en arribar a la pàg. 459, torna a repetir la desena 450-59. De manera que sembla que el volum tingui deu pàgines menys de les que en realitat té.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

246

BRUSSEL·LES — per Francesc Foppens — 1 vol. in 4.° — 418 fr. : 36 preliminars sense numeració, 72 paginats en romans (132 pp.), 306 paginats en aràbigs i 10 sense numerar — a una i dues columnes — 56 ratlles a cada columna — gravats — mides de la caixa : 234 × 137 mm.; amplada de la columna, 65 mm. 1663

Arbre de Sciencia (versió castellana d'ALONSO DE ZEPEDA).
Introductorium magnæ artis generalis (versió castellana d'ALONSO DE ZEPEDA).
ALONSO DE ZEPEDA : *Prologo al lector.*
— *Vida del eximio maestro Raymundo Lulio.*
Sententia definitiva in favorem lullianæ doctrinæ.

[f. 1.] — ARBOL || DE LA || CIENCIA || DE EL MUY || ILUMINADO MAESTRO || RAYMVNDO LVLIO.

[f. 2.] — [A dues tintes.] ARBOL || DE LA || CIENCIA || DE EL ILUMINADO MAESTRO || RAYMUNDO LULIO. || Nuevamente traducido y explicado por el Teniente de Maestro de Campo General || DON ALONSO DE ZEPEDA Y ANDRADA, Governador de el Thol-huys, &c. || DEDICADO || A EL EXELENT^mo SEÑOR DON LUIS DE BENAVIDES, CARRILLO Y || TOLEDO. &c. MARQUES DE CARACENA, &c. GOVERNADOR || Y CAPITAN GENERAL DE LOS PAISES BAJOS, &c. || [Hi ha un gravat representant l'escut d'Espanya sostingut per dos lleons.] EN BRUSSELAS, || POR FRANCISCO FOPPENS, Impressor y Mercader de Libros. 1663. || *CON PRIVILEGIO Y APROBACION.*

[f. 4.] — A EL // EXELENTmo SEÑOR // DON LUIS // DE BENAVIDES ... [Datada a Brussel·les a 1.r d'Octubre de 1663.]

[f. 7.] — PROLOGO // A EL // LECTOR.

[f. 17.] — VIDA // DE EL EXIMIO // ... MAESTRO... // RAYMVNDO LVLIO.

[f. 24.] — SUPLICATIO // Oblata per discretum Petrum Ribot, Notarium... // pro tractandis negotiis // ... Raymundi Lullii. // [Segueix una Facultat o Llicencia en català, dada en novembre de 1604, per D. Ferrando Canoguera, Lloctinent i Capità general de Mallorca.]

[f. 24 v.º] — Pottentissimo... // PHILIPPO AUSTRIAE III, Hispaniarum Regi... // ...: Major Insula Balearium, utramque // Felicitatem precatur. // [Segueix una altra] LICENTIA.

[f. 25.] — INSTRUMENTUM // SENTENTIAE // Rescindentis attentata per quoscumque ... contra doctrinam... // RAYMUNDI LULLI... : eundem vero Raymun- // dum, ejusque doctrinam, ut bonam, et Catholicam in pristinum // statum vindicantis.

[f. 32.] — SENTENTIA // DIFFINITIVA.

[f. 32 v.º] — PRIVILEGIA...

p. J. — INTRODUCTORIO // DE EL ILUMINADO MAESTRO // RAYMVNDO LVLIO // Traducido y explicado por el Teniente ... // ... DON ALONSO DE ZEPEDA Y ANDRADA...

p. CXXV. — [Acaba l'*Introductorio*.] // *APROBACION.*

p. CXXJJ. — APPROBATIO // ECCLESIASTICA.

p. CXXJX. — [Taula.]

p. CXXXJ. — [Advertencies i Errades.]

p. 1. — ARBOL // DE LA // CIENCIA // DEL MUY // REVERENDO MAESTRO // RAYMUNDO LULIO, // IMPRESO POR EL; // En el qual se dan noticias de todas las Ciencias.

p. 611. — FIN.

[f. 1.] — [Taules.]

[f. 10 v.º] — FIN. [Hi ha un gravadet.]

Diguérem, en parlar de l'edició de l'*Arte general para todas las ciencias en dos instrumentos* del Pere de Guevara, que veié la llum a Brussel·les l'any 1661, que aquesta ciutat, en el llustre 1661-1666, esdevé un centre editorial important dins la nostra bibliografía (vid. núm. 243), i explicàvem el fet pel sojorn a Flandre de l'Alonso de Zepeda y Andrada, figura de relleu en la historia del lul·lisme, a la vegada editor, traductor, biògraf i polemista. L'edició de la traducció castellana de l'*Arbre de Sciencia* que acabem de descriure, és la més acurada i la més coneguda que fins ara s'ha fet d'aquella obra; els gravats representant cada un dels arbres, són singularment remarcables i la impressió és excel·lent. Això, junt amb el gran format del llibre, fa que aquesta edició, des del punt de mira tipogràfic, sigui una de les més interessants entre les que registrem en la nostra bibliografía. El Zepeda féu sa versió a base de les edicions lioneses de l'*Arbre de la Sciencia* (vid. núms. 55, 156, 210, 211 i 212). La inclusió de l'*Introductorium magnæ artis generalis* a bastament ho prova. Si, doncs, el Zepeda no representa una orientació editorial nova, té, en canvi, com a traductor una indiscutible importancia. Fins llavors, només el Vassy l'havía sobrepassat en esforç (vid. núms. 206 i 209), i amb el Nicolau de Pax, que traduí el *Desconort* (vid. núms. 90 i 158) comparteix el mèrit d'haver, els primers, fet parlar Ramón Lull en castellà. A més de l'*Arbre de Sciencia* i l'*Introductorium*, inclou el Zepeda en aquesta edició un *Prologo al lector*, una endreça a D. Lluís de Benavides i una *Vida del eximio maestro Raymundo Lulio*. Reestampà també el text de la *Sententia definitiva in*

favorem lullianae doctrinae, tantes vegades imprès, servint-se segurament de l'edició de Mallorca, 1604 (vid. núm. 153). Creiem que aquest llibre i el del mateix peu d'impremta de 1664, són una sola edició (vid. núm. 249).

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, núm. 34. — RIBER : *Vida*, p. 122.

247

ROUEN — per David Berthelin — 1 vol. in 8.° — 354 pp. — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 136 × 75.

Testamentum antiquum (dos primers llibres: atribuïda).
Compendium animæ transmutationis metallorum (atribuïda).

[p. 1.] — TESTAMENTVM // RAYMVNDI // LVLLI DOCTISSIMI ET // CELEBERRIMI PHILOSOPHI, // Duobus libris uniuersam artem chymicam // complectens, & eiusdem compendium animae transmutationis artis metallorum, // *ITEM.* // *TESTAMENTVM NOVISSIMVM* // *cum ceteris omnibus operibus quae in secunda* // *parte libri continentur.* // Ultima editio ex Archetypis & exemplaribus fidelioribus // ad unguem castigata, diligentia D. M. RAVLI. Rhotom. // ROTHOMAGI, // Sumpt. DAVIDIS BERTHELIN, // M. DC. LXIII.

p. 3. — OMNIBVS CHYMICÆ // ARTIS INDAGATORIBVS, // LVDOLPHVS VERDEMANVS. S.

p. 7. — IN NOMINE // DOMINI NOSTRI IESVCHRISTI // INCIPIT TESTAMENTUM MAGISTRI // Raymundi Lulli, & primùm de // Theorica.

p. 248. — INCIPIT PRACTICA // MAGISTRI RAYMVNDI LVLLI // super lapide philosophico.

p. 311. — *Finis secundae partis testamenti,* // *quae est de praxi.*

p. 312. — *INCIPIT COMPENDIVM* // *animae transmutationis artis meta-* // *llorum, Ruperto Anglorum Regi per Ray-* // *mundum transmissum.*

p. 354. — *Finis compendij animae transmutationis* // *artis metallorum.*

Reedició dels dos primers llibres del *Testamentuum antiquum* i del *Compendium animæ transmutationis metallorum* que s'havien estampat junts a Colonia els anys 1566 i 1573 (vid. números 106 i 119), a Ursell l'any 1602 (vid. núm. 151) i a Strasburg els anys 1613 i 1659 (vid. núms. 174 i 239).

La reedició és deguda a la diligencia del D. M. Rauli de Rouen, i sortí de les premses del David Berthelin.

Exemplar de la Bibliothèque de la Ville, Lió.

248

ROUEN (?) — per David Berthelin (?) — 1 vol. in 8.° (?).

Codicillus o Vademecum (atribuïda) (?).

El Nicolau Antonio és l'únic bibliògraf que parla d'aquesta edició. Creiem molt probable que es tracti d'una cita defectuosa de l'anterior, o bé d'una referencia equivocada de la de 1651

(vid. núm. 232). Malgrat això, no ens atrevim a rebutjar d'una manera definitiva la possibilitat de la seva existencia, perquè podría molt ben ésser que el David Berthelin, que en 1663 estampà els dos primers llibres del *Testamentum antiquum* (vid. núm. 247), estampés després el terç, o sia el *Codicillus* o *Vademecum*.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 137.

249

1664 BRUSSEL'LES — per Francesc Foppens — 1 vol. in 4.°

Arbre de Sciencia (versió castellana d'ALONSO DE ZEPEDA).
Introductorium magnæ artis generalis (versió castellana d'ALONSO DE ZEPEDA).
ALONSO DE ZEPEDA : *Prologo al lector.*
— *Vida del eximio maestro Raymundo Lulio.*
Sententia definitiva in favorem lullianæ doctrinæ.

[f. 1.] — [A dues tintes.] ARBOL // DE LA // CIENCIA DE EL ILUMINADO MAESTRO // RAYMUNDO LULIO // Nuevamente traducido y explicado por ... // DON ALONSO DE ZEPEDA Y ANDRADA ... // ... // EN BRUSELAS // POR FRANCISCO FOPPENS // ... 1664 // *CON PRIVILEGIO Y APROBACION.*

Segurament l'edició de 1663 (vid. núm. 246) i aquesta són una mateixa, de la qual uns exemplars sortiren a la fi de 1663 i altres a l'any següent. No presenten altra diferencia que la data posada a la portada. Abunden més els exemplars de 1664.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, pp. 17 i 140. — CUSTURER : p. 54. — LUANCO : *Ramon Lull considerado como alquimista*, Apèndix, p. 48. — SANCHO : *Donatiu*, pp. 347 i 351. — MENÉNDEZ PELAYO : *Blanquerna*, pròleg, vol. I, p. XXV, i *Heterodoxos*, vol. I, p. 518. — RUBIÓ I LLUCH : *Ramón Lull*, p. 292. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, núm. 35 i lletra G.

250

BRUSSEL'LES — per Baltasar Vivien — 1 vol. in 8.° — 155 ff. : 10 preliminars, 288 pp. i 1 sense xifrar — 25 ratlles a cada pàgina — gravat — mides de la caixa : 115 × 64 mm.

RAMÓN ASTRUCH DE CORTYELLES (?) : *Liber conceptionis virginalis.* (Text llatí i versió castellana d'ALONSO DE ZEPEDA.)
ALONSO DE ZEPEDA : *Dedicatoria a don Luis de Benavides.*
— *Prologo a el lector.*
RAFEL GERALD : *Epistola Seraphino de Cintillis.* (Text llatí i versió castellana d'ALONSO DE ZEPEDA.)

[f. 1.] — Nondum erant abyssii, & ego jam con- // cepta eram. // [Un gravat de la Verge com el del núm. 251, però molt més ben tirat.] O Genitrix vitæ PRIMÆVÆ NESCIA LABIS // Omnis peccati Cortice Virgo cares. // F. M. // Baró de Pareq.
[f. 2.] — LIBRO // DE LA // CONCEPCION // VIRGINAL, // Por el qual se manifiesta por raçones necessarias // que la Virgen purissima Madre de Dios // fué concebida sin alguna mancha // de pecado original. // *Compuesto por el iluminado Maestro* // RAYMUNDO LULLIO // *Y traducido en Español por el teniente*

de Maestro de || *Campo general* DON ALONZO DE ZEPEDA, || *Governador de el Fuerte de Tholhuys,* || *y dependientes.* || Y juntamente un discurso docto y elegante sobre esta misma ma- || teria compuesto por un Señor ilustre. || *Dedicado a el Excellentissimo Sr. Marqués de Caracena, &c. Gou-* || *vernador y Capitán General de los Payses-Bajos, &c.* || EN BRUSSELAS, || En casa de BALTHAZAR VIVIEN, Año 1664.

[f. 3.] — A EL EXCELLENTISSIMO || SEÑOR || D. LUYS DE || BENAVIDES, || CARRILLO Y TOLEDO, || MARQUES || DE FROMISTA || Y DE CARACENA, || CONDE DE PINTO.

[f. 6.] — [Acaba la dedicatoria datada a Brussel·les a 16 de juny de 1664 i firmada pel Zepeda.]

[f. 6 v.º] — [En l'exemplar que descrivim, en blanc. En ell deu començar el *Prologo a el lector.*]

[f. 7.] — [Continúa el text del *Prologo a el lector.*]

[f. 9.] — TABLA || DE LOS || CAPITULOS || DE ESTE LIBRO. [A dues columnes.]

[f. 10 v.º] — APPROBATIO CENSORIS || ... || *Summa privilegii Regii.*

p. 1. — RAYMVNDVS || LVLLIVS || DE || IMMACULATA || BEATISSIMAE || VIRGINIS || CONCEPTIONE.

pp. 2 i 3. — [La carta del Rafel Gerald en llatí i en castellà, ocupant l'original, en lletra rodona, les pàgines parells, i la traducció, en cursiva, les altres.]

pp. 10 i 11. — [Comença el text llatí i la versió castellana del *Liber conceptionis virginalis* en la mateixa disposició de l'edició anterior.]

pp. 256 i 257 [per errada 157]. — [Acaben els textos llatí i castellà del *Liber conceptionis*, amb l'explícit de l'edició de Valencia de 1518.]

p. 259. — DISCURSO || SOBRE LA || Immaculada Concepcion || DE LA || VIRGEN MARIA, || *Compuesto por cierto Señor Ilustre* || *como se ha indicado en la* || *dedicatoria.*

p. 261. — DISCURSO ...

p. 288. — [Acaba.]

[f. 1.] — ERRATA.

Reimpressió del text llatí del *Liber conceptionis virginalis,* amb una versió castellana de l'Alonso de Zepeda feta a Brussel·les l'any 1664. Aquesta edició és feta damunt la que en 1518 estampà a Valencia el Rafel Vinyau (vid. núm. 66). La copia és tan fidel, que a més de la carta endreça de l'edició valenciana al Comte d'Oliva, signada pel Rafel Gerald, va transcriure's en la reimpressió de Brussel·les el peu d'impremta de la model i la llegenda d'un gravat de la Verge. El Zepeda hi afegí, a més d'una dedicatoria a D. Lluís de Benavides, d'un *Prologo a el lector*, de la versió castellana del *Liber conceptionis virginalis* i de la carta del Gerald al Comte d'Oliva, un *Discurso sobre la Immaculada Concepcion de la Virgen Maria compuesto por cierto señor ilustre.* La distribució dels textos és la següent : el text llatí es troba en els folis parells i la versió castellana en els senassos. Aquesta edició està impresa amb la cura que caracteritza els llibres brussel·lesos. Cal esmentar que el f. 6 dels preliminars, on deuría començar el *Prologo a el lector*, està en blanc, almenys en l'exemplar que descrivim. El pròleg continúa al f. 7 i següents, quedant mutilat el seu text.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona. A la Biblioteca de l'Institut Balear, Palma de Mallorca, n'hi ha un altre que en la guarda anterior duu aquesta llegenda manuscrita : «+ Aplicat a la llibrería del Convt de St Franco de Paula dia 24 Sbre 1751 per mi Pere Antoi Capó Impr». Aquest Pere Antoni Capó és un impressor mallorquí setcentista que edità una quantitat considerable d'obres lul·lianes.

CUSTURER : p. 26. — SANCHO : *Donatiu de manuscrits*, p. 368. — MANRESA : *Libro de la Concepción*, p. 19. — *H. L. F.*, p. 257. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, lletra J.

251

BRUSSEL·LES (?) — per Baltasar Vivien (?) — 1 vol. in 8.° — 152 ff. : 8 preliminars sense xifrar, 281 pp. i 3 ff. sense foliar — 25 ratlles a cada pàgina — gravat — mides de la caixa : 111 × 69 mm.

RAMÓN ASTRUCH DE CORTYELLES (?): *Liber conceptionis virginalis.* (Text llatí i versió castellana d'ALONSO DE ZEPEDA.)

ALONSO DE ZEPEDA : *Dedicatoria a don Luis de Benavides.*

— *Prologo a el lector.*

RAFEL GERALD : *Epistola Seraphino de Cintillis.* (Text llatí i versió castellana d'ALONSO DE ZEPEDA.)

[f. 1.] — LIBRO // DE LA // CONCEPCION // VIRGINAL, // Por el qual se manifiesta por raçones necessa- // rias que la Virgen purissima Madre de Dios // fué concebida sin alguna mancha de // pecado original. // *Compuesto por el Ilum. Maestro* // B. RAYMUNDO LVLIO. // *Y traducido en Español por el Teniente de Ma-* // *estro de Campo general D. ALONZO DE ZE-* // *PEDA, Governador de el Fuerte de Thol-* // *huys, y dependientes.* // Y juntamente un discurso docto y elegante // sobre esta misma materia Compuesto // por un Señor ilustre. // *Dedicado á el Excellentissimo Sr. Marques de* // *Caracena, &c., Governador, y Capitán Ge-* // *neral de los Payses-Bajos &c.* // EN BRUSSELAS // En Casa de BALTAZAR VIVIEN, Año 1664.

[f. 2.] — A EL // EXCELLENTISSIMO SEÑOR // D. LUYS DE BENAVIDES... [Dedicatoria datada a Brussel·les a 16 de juny de 1664 i firmada per A. de Zepeda.]

[f. 5.] — PROLOGO // A EL LECTOR.

[f. 7 v.°] — APPROBATIO CENSORIS.

[f. 8.] — SVMMA PRIVILEGII REGII.

[f. 8 v.°] — MUNDUM ERAN ABYSSI, ET // ego jam concepta eram. // [Un gravat de la Verge.] // O Genitrix vitæ PRIMÆVÆ NES- // CIA LABIS Omnis peccati Cor- // tice Virgo Cares. // F. M. // *Baró de Pareq.*

p. 1. — B. // RAYMUNDUS // LULLIUS // DE // IMMACVLATA // BEATISSIMÆ // VIRGINIS // CONCEPTIONE.

[p. 2.] — *RAPHAELVS GERALDVS TARRA-* // *conensis Spectabilissimo Domino* // *Seraphino de Cintillis, dig-* // *nissimo Olivæ Comiti* // *S. D.* [De l'epístola del Rafel Gerald n'hi ha impresos el text llatí original i una versió castellana; el primer, en lletra rodona, ocupa les pàgines parells, i la segona, en cursives, les altres.]

p. 10. — *JESUCHRISTE GLORIOSE...* DE PROLOGO. [Comença el text llatí del *Liber Conceptionis virginalis.*]

p. 11. — O JESU CHRISTO GLORIOSO... EL PROLOGO. [Comença la versió castellana del Zepeda.]

pp. 260 i 261. — [Acaben el text llatí i la versió castellana de l'Alonso de Zepeda.] Impressū per Joannē Vinyau... [Es transcriu l'explícit de l'edició de Valencia 1518.]

p. 263. — DISCURSO // SOBRE LA // Immaculada Concepcion // DE LA // VIRGEN MARIA, // *Compuesto por cierto Señor Ilustre* // *como se ha indicado en la* // *Dedicatoria.*

p. 265. — [Comença el *Discurso.*]

p. 281. — [Acaba.]

p. 282. — TABLA // DE LOS // CAPITVLOS // DE ESTE LIBRO. // [En llatí i castellà en la mateixa forma que el text.]

[f. 3 v.º] — FE DE ERRATAS.

Aquesta edició i l'anterior (vid. 250), si bé substancialment iguals, presenten diferencies en la distribució de les materies. La que descrivim és d'impressió més barroera, i no té l'aire dels llibres que sortien de les premses de Brussel·les, a mitjàn segle XVII. En canvi, un examen superficial d'aquest imprès i de sa relligadura de pergamí fa pensar de seguida en la col·lecció d'edicions lul·lianes que les impremtes de Mallorca donaren a llum al segle XVIII, molt especialment en les edicions del Pere Antoni Capó. Això ens ha fet sospitar si es tracta, no d'una impressió brussel·lesa, sinó d'una *contrefaçon* impresa a Mallorca vora un segle més tard. Dues consideracions ens refermen en aquesta sospita. Una d'elles és la inusitada coïncidencia de dues edicions de característiques tipogràfiques tan dissemblants en un sol any i per un mateix impressor; resulta difícil explicar-se satisfactoriament els motius que podien fer empendre alhora dues edicions tan diferents dels mateixos textos. L'altre fonament de la nostra sospita és l'existencia de certa quantitat d'exemplars, nous completament, a la Causa Pia Lul·liana de la ciutat de Mallorca, on hi ha altres existencies d'exemplars mallorquins, tot just acabats de relligar. Aquestes circumstancies ens han fet conjecturar que es tracti d'una reimpressió feta a Mallorca, ben entrat el segle XVIII, o sigui després de l'edició Maguntina, quan tants llibres del Beat Ramón i d'expositors lul·lians ocuparen les impremtes mallorquines. De totes maneres, és aquesta una suposició que fem davant del llibre, que en si mateix no dóna cap argument contra la atribució brussel·lesa, perquè el text és exacte al del que acabem de descriure (vid. núm. 250); mentre no vinguin proves de més força, no podem donar altre abast a la sospita que notem.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona; altre de la nostra propietat.

252

MALLORCA — per Rafael Moya — 1 vol. in 8.º — 72 ff. : 4 preliminars sense foliar, 63 paginats (126 pp.) i 5 finals sense paginació — a ratlla tirada — 19 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 108 × 69 mm. 1665

Liber de fine.

[f. 1.] — DIVI // RAYMVNDI // LVLLI MARTYRIS // DOCTORISQVE DIVI- // NITVS ILLVSTRATI // LIBELLVS DE FINE // [+] // IN QVO TRADITVR MODVS, // & Doctrina, quo possunt omnes infideles // ad Fidei Catholicæ veritatē breuiter // reduci, & Terra Sancta, e mani- // bus infidelium recuperari. // *NVNC DE NOVO CORRECTVS,* // *& notis marginalibus, ac* // *indice ornatus* // [*] // Palmae Balear. Typis Raphaelis Moya, // Anno 1665.

[f. 2.] — APPROBATIO [datada a 7 de desembre de 1664.]

[f. 2 v.º] — [Una llicencia reial, datada a 8 de gener de 1665.]

[f. 3.] — COLLEGIALIVM BEA- // TÆ MARIÆ SAPIENTIÆ // Prologus ad lectorem.

p. 1. — DOMINE DEVS // NOSTER IESV // CHRISTE AD TVAM // Laudem, reuerentiam, & // honorem incipit liber // de fine nominatus.

p. 126. — [Acaba l'obra.]

[f. 1.] — SVMMA TITVLORVM || HVIVS LIBRI.
[f. 2.] — *INDEX LIBRORVM QVOS || citat in presenti volumini.*
[f. 3.] — INDEX RERVM NO- || tabilium.
[f. 5.] — [Errades.]

L'edició del *Liber de fine*, que acabem de descriure, marca una fita en la nostra bibliografía. D'ençà que el Ferran de Cansoles publicà en 1540 la versió castellana del *Desconort* feta pel Nicolau de Pax (vid. núm. 50), cap obra autèntica inèdita de Ramón Lull surt de les premses fins que els col·legials de la Sapiencia donen a l'estampa el *Liber de fine*. Tot el que es féu en la publicació de les obres autèntiques de Ramón Lull, com hem dit diverses vegades, fou de l'any 1480 al 1521. El moviment posterior no està orientat per cap nou esperit de recerca, i els editors es limiten a reproduir textos ja estampats (vid. núm. 144). Aquest llarg període, que comença després de la publicació del *Blanquerna* a Valencia, l'any 1521 (vid. número 76), i es clou l'any 1721, just dues centuries després, amb l'aparició del primer volum de l'edició maguntina, té algunes isolades excepcions, entre elles, la publicació del *Liber de fine*. Amb ella es fan els mallorquins tal volta ressò de l'assenyat consell del Wadding, qui els deia que es deixessin d'estèrils controversies i disputes i es dediquessin a publicar un recull complet de les obres del seu compatriota. El recull de les *Opera parva* que començà de veure la llum a mitjans de la XVIII.ª centuria, és potser un fruit més assaonat d'aquell consell.

El *Liber de fine*, de l'autenticitat del qual respòn la cita que en féu el primer dels antics catàlegs, fou acabat a Montpeller al mes d'abril de l'any 1305, i un dels primers opuscles on Ramón Lull exposà els seus plans per la conversió dels infidels. La *H. L. F.* (número 242) el cataloga com inèdit. Tampoc el Pasqual sembla haver tingut coneixença d'aquesta edició.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

CUSTURER : pp. 22 i 517. — OBRADOR : *Felix de les meravelles*, p. VII. — RIBER : p. 91.

253

1666 MALLORCA — per Rafel Moya — 1 vol. in 4.° — 224 ff. : 8 preliminars sense foliar, 410 pp. i 11 ff. finals sense xifrar — a ratlla tirada i notes marginals — 28 ratlles a cada pàgina — gravat — mides de la caixa : 160 × 110 mm.

FRANCESC MARÇAL : *Certamen dialecticum.*
— *Author lectori erudito.*
MIQUEL VEYN : *Censura dialectici certaminis.*
JAUME CARRIÓ : *Censura dialectici certaminis.*
CIRIL TORRES : *Approbatio dialectici certaminis.*

[f. 1.] — CERTAMEN || DIALECTICVM || R. A. P. F. || FRANCISCI || MARÇAL.
[f. 2.] — DE ARTE || INVENIENDI || MEDIVM || SINGVLARE CERTAMEN || ORBI LITTERARIO || EXAMINANDVM || EXPONITVR || *A R. A P. F. FRANCISCO MARÇAL* || *Magoniensi, Lectore Iubilato, Sanctæ Inquisitionis* || *Qualificatore, Synodali Examinatore, in Conuētu* || *Aracœlitano de Urbe olim Lect Generali. &* || *Prouinciae Majocicarū S. Francisci de* || *Obseruantia Exprouinciali.* || [Un gravat representant R. Lull escriviut, i al voltant:] BEATVS || RAYMVNDVS LVLLUS || DE-

FENSVS // [A la dreta.] *Typis Raphaelis* // *Moya & Tho.* [Al centre.] PALMAE. // MDCLXVI. [A l'esquerra.] *Superiorum* // *Permissu.*

[f. 3.] — SVPREMO // TOTIVS ORBIS // DOMINO IESV // CRUCIFIXO, // QUI ARTEM MIRABILEM // SERVO SVO // TERTII ORDINIS S. FRANCISCI // RAYMUNDO LVLLO, // PRO INFIDELIVM CONVERSIO- // NE IN MONTE RANDINO // FLAGRANTER ORANTI // REVELARE // DIGNATUS EST, // CERTAMEN DIALEC- // TICVM, IPSIVS ARTIS MIRABILIS, // SCIENTIARVM OMNIVM // LVCERNAE // *IN CANDELABRO SCRIPTI* // *ARBVSCVLI POSITÆ,* // DEFENSORIVM // HVMILIS PAVPERVM // PATRIARCHAE FILIVS // OFFERT, CONSECRATQUE. // *Fr. Franciscus Marçal.*

[f. 4.] — *Censura R. P. F. Michaelis Veyn...* [Datada a 9 de setembre de 1665.]

[f. 4 v.º] — Censura R. P. Fr. Iacobi Carrio... [Datada a 18 de setembre de 1665.]

[f. 5.] — *FACVLTAS ORDINIS.*

[f. 5 v.º] — *APPROBATIO R. A. P. F. CYRILLI TORRES...* // *LICENTIA ORDINARII.*

[f. 6.] — [Llicencia de la reina datada a 24 d'abril de 1666.]

[f. 6 v.º] — AVTHOR // LECTORI ERUDITO...

[f. 7 v.º] — IN LAVDEM OPERIS // EPIGRAMMA. [Signat per Iacobus Walesius Hibernus.]

[f. 8.] — INDEX TITULORVM...

p. 1. — DIALECTICVM // CERTAMEN.

p. 410. — [Acaba l'obra.]

[f. 1.] — INDEX RERVM. [Ocupa 11 folis a dues columnes.]

[f. 11 v.º] — [Errades.]

El Francesc Marçal, que en 1645 (vid. núm. 219) publicà l'*Ars generalis ultima* amb anotacions seves, en 1666 dóna a les premses una altra obra lul·liana *De Arte inveniendi medium singulare certamen orbi literario,* en la qual, segons el Bover (*Biblioteca,* núm. 680), es contenen excel·lents noticies dels escrits de Ramón Lull. L'obra està dividida en les següents parts: motiu del certamen, dotze conferencies, resolució i judici sobre el mateix. Fou censurada i aprovada l'obra per fra Miquel Veyn, franciscà i autor d'una pila d'obres inèdites sobre Duns Scott (Bover, *Biblioteca,* núm. 1333), Fra Jaume Carrió i Fra Ciril Torres, també franciscà i home de gran erudició segons el Bover (lloc citat, núm. 1275). Aquest darrer (núm. 680), referint-se al cronista Serra, dóna noticia del manuscrit d'una obra que sembla continuació del *Certamen dialecticum;* el seu títol és *Certaminis dialectici pars IV cum corollario de cognitione discursiva et rationali misteriorum fidei.* Que nosaltres sapiguem, aquesta continuació no ha estat donada a les premses.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

CUSTURER : p. 449. — BOVER : *Biblioteca,* núm. 680. — MENÉNDEZ PELAYO : *Ciencia española,* vol. IV, p. 191. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona,* núm. XIV.

254

BRUSSEL·LES — per Baltasar Vivien — 1 vol. in 8.º — 170 fl. : 20 sense foliar i 150 paginats — a ratlla tirada — mides de la caixa : 123 × 67 mm.

LORENZO ESCUDERO : *Carta contra Ramon Lull* (text castellà i llatí).

ALONSO DE ZEPEDA : *Defensa de los términos y doctrina de S. Raymundo Lullio sobre*

el misterio de la S.S.S. Trinidad, Contra cierto Rescribente Judio de la Sinagoga de Amsterdam (text castellà i llatí).

[f. 1.] — PROPUGNATIO // TERMINORUM ET DOCTRINÆ // Illuminati Doctoris Beati // RAYMUNDI LULLII // Tertij Ordinis S. Francisci // CIRCA MYSTERIUM // S.S.S. TRINITATIS, // *Contra quemdam Rescribentem in Syna // goga Amstelodamensi Judæum.* // AUTHORE // D. ILDEPHONSO DE ZEPEDA. // Generalis Campi Chiliarchæ in Belgio Locum-tenente, nec // non Fortalitii Tholhuysiensis ad Scaldim Gobernatore, // BRUXELLIS, // Sumptibus BALTHAZARIS VIVIEN, sub // signo Boni Pastoris, 1666.

[f. 2.] — [Repetició de la portada traduïda al castellà.]

[ff. 2 v.º i 3.] — [Dedicatoria a la Santíssima Trinitat en castellà i llatí.]

[ff. 8 v.º i 9.] — [Acaba.]

[ff. 9 v.º i 10.] — [Carta excusatoria de l'autor, també en castellà i llatí, dirigida al Marquès de Carazena.]

[ff. 11 v.º i 12.] — [Acaba.]

[ff. 12 v.º i 13.] — [Pròleg.]

[ff. 17 v.º i 18.] — [Acaba.]

[f. 18 v.º] i p. 1. — [Censura.]

pp. 2 i 3. — [Els textos castellà i llatí de la carta del jueu Llorenç Escudero que dóna lloc a l'obra.]

pp. 4 i 5. — [Comencen els textos castellà i llatí de la Rèplica de l'Alonso de Zepeda defensant la intel·ligibilitat de l'obra de Ramón Lull.]

pp. 298 i 299. — [Acaben.]

pp. 300. — ERRATA.

L'Alonso de Zepeda, com a lul·lista, és home de múltiples activitats. L'hem endevinat com l'editor de les reimpressions de l'*Arte general para todas las ciencias* i de la *Breve y sumaria declaración de la Arte general,* del Pere de Guevara, que veuen la llum a Brussel·les l'any 1661 (vid. núms. 243 i 244); l'hem vist traductor i biògraf (núms. 246 i 249), i ara el retrobem polemista i propugnador de la intel·ligibilitat del Mestre. El curiós opuscle que hem descrit, en el qual s'estampà la carta del Lorenzo Escudero, jueu de la Sinagoga d'Amsterdam, i la *Defensa* d'Alonso de Zepeda és molt poc conegut. Que nosaltres sapiguem, el Custurer és l'únic bibliògraf que en parla.

Exemplars en la Biblioteca Provincial i en la del Col·legi de la Sapiencia, de Palma de Mallorca. En el de la primera, abans del foli 1 hi ha un gravat, que no es troba en l'altre i que no sabem si realment forma part de l'obra.

CUSTURER : p. 53.

255

BRUSSEL·LES — per Felip Vleugaert — 131 pp. — mides de la caixa : 96 × 55 mm.

PEDRO DE GUEVARA : *Breve y sumaria declaracion de la Arte general.*

[p. 1.] — Breve y sumaria declaracion de la Arte general nuevamente compuesto por el mismo autor [Marca d'impremta.] En Brusselas, por Felipe Vleugaert, 1666.

[p. 2.] — [Aprovació.]
[p. 3.] — [Proemio.]
p. 5. — [Comença el text.]
p. 131. — [Acaba.]
[p. 132.] — [En blanc.]

Quarta edició de la *Breve y sumaria declaracion de la Arte general*, del Pere de Guevara (vid. núms. 131, 134 i 244), segurament, com la terça, feta per cura de l'Alonso de Zepeda. Amb ella es clou el període de l'activitat tipogràfica de Brussel·les en la impressió d'obres lul·lianes.

Exemplar de la Biblioteca Nacional, Madrid.

BLANCO Y SÁNCHEZ : núm. 3225.

256

PARÍS — per Tomàs Jolly — 1 vol. in 8.° — 12 ft. preliminars sense xifrar i 539 pp. — a ratlla tirada — 33 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 111 × 58 mm.

NICOLAS DE HAUTEVILLE : *L'Art de bien discourir.*

— *L'Esprit de Raymond Lulle ou les vrais sentiments de sa pieté et de sa doctrine en forme de discours apologetique.*

— *Recueil des livres du bienheureux docteur Raymond Lulle.*

[f. 1.] — L'ART // DE BIEN DISCOURIR // OU // LA METHODE AYSEE // POUR INVENTER, FORMER, ETABLIR // & multiplier un solide discours dans la // Chaire & dans le Barreau // DIVISE EN TROIS PARTIES // *Par le sieur NICOLAS DE HAUTEVILLE,* // *Pretre, Docteur de la Faculté de Paris,* // *& Chanoine* de la Cathedrale de S. Pierre // de Geneve // A PARIS // CHEZ THOMAS IOLLY, au Palais, dans la // petite Salle des Merciers, a la Palme, // & aux Armes de Hollande // M.DC.LXVI. // *AVEC PRIVILEGE DU ROY.*

[f. 1 v.°] — Cet ouvrage est distribué en trois prin- // cipales Parties. // La I Partie comprend l'Art expliqué. // La II Partie comprend l'Art étendu. // La III Partie comprend l'Art apliqué. // A la fin de cet ouvrage vous trouverez un // Discours Apologetique tres curieux, que decouvre et defend les sentiments & la // doctrine de RAYMOND LULLE // .....

[f. 2.] — A // MONSEIGNEUR // L'ILLUSTRISSIME // ET REVERENDISSIME // NICOLAS // COVEBERT // EVEQUE DE LUÇON // .....

[f. 7.] — PREFACE.

[f. 11 v.°] — L'ESPRIT // DE RAYMOND LULLE // OU // LES VRAIS SENTIMENTS // de sa Pieté & de sa doctrine en forme de // Discours apologetique.

[f. 12 v.°] — [Acaba.]

p. 1. — L'ART // DE BIEN DISCOURIR // DANS LA CHAIRE ET DANS // le Barreau // PREMIERE PARTIE.

p. 375. — L'ESPRIT // DE RAYMOND LULLE // OU // LES VRAIS SENTIMENTS // de sa pieté & de sa doctrine, en for // me de Discours Apologetique.

p. 503. — RECUEIL DES LIVRES // DU B. MARTYR ET DOCTEUR // RAYMOND LULLE, //

dont quelques uns se trouvent imprimez, les autres manuscrits & con- // servez dans les Bibliothèques de // Majorque, de Rome, de Barcelone, // de Sorbonne, de Saint-Victor, des // Peres Chartreux de Paris & autres // endroits de la Chrestienté, // *LIBRI ARTIS LULLIANÆ.*

p. 508. — *LIBRI PHYSICI.*

p. 509. — *LIBRI METAPHYSICI.*

p. 510. — *LIBRI TEOLOGICI.*

p. 517. — *LIBRI MEDICI.*

p. 518. — *LIBRI CHIMICI.* // *Quorum vel plures, si non omnes, falso Raimundo Lullo tribuuntur.*

p. 519. — LIBRI ETHICI.

p. 520. — LIBRI MATHEMATICI.

p. 521. — LIBRI IURIS.

p. 522. — Recueil ou supplement des livres de Ray- // mond Lulle, qui se trouvent a Rome // dans la Bibliotheque de S. Isidore de l'ob- // servance. // LIBRI THEOLOGICI.

p. 527. — LIBRI LOGICI.

p. 528. — FIN.

[p. 529.] — LA DISTRIBUTION // DES // DISCOURS // qui sont ordonnez dans ce Volume.

[p. 538.] — FIN.

[p. 539.] — *Extrait du Privilege du Roy.*

El Nicolàs de Hauteville, prevere, Doctor de la Facultat de París, canonge de la catedral de Sant Pere de Ginebra, és un lul·lista apreciat, autor de l'*Art de bien discourir*, mètode per fer discursos *dans la chaire et dans le barreau*, que els més obiradors historiadors de les idees lul·lianes mencionen. Al final d'aquesta obra es troba un discurs apologètic sobre Ramón Lull dit *L'esprit de Raymond Lulle ou les vrais sentiments de sa piété et de sa doctrine* i un catàleg sistematitzat de les seves obres, de les quals, diu l'Hauteville, algunes s'han estampat, i altres es troben manuscrites i conservades a les biblioteques de Mallorca, Barcelona, de la Sorbona, de Saint Victor i dels Pares Cartoixans de París. Finalment, hi ha un recull suplementari dels llibres lul·lians que es troben a Roma, a la biblioteca de Sant Isidor.

No coneixem aquesta edició; treiem la descripció que en fem de les notes que el Sr. Batista tregué d'un exemplar de la Bodleian Library d'Oxford.

PASQUAL : *Vinditiæ*, vol. I, diss. I, p. 19; *Examen*, p. 78. — *Testimonia*, p. 23.

257

1667 VENDÔME — per Sebastià Hyp — 1 vol. in 8.º — 207 ff. : 9 sense xifrar, 390 paginats, 3 sense xifrar — a ratlla tirada — mides de la caixa : 118 × 75 mm.

M. PERROQUET : *La vie et le Martyre du docteur illuminé le Bienheureux Raymond Lulle avec une Apologie de sa sainteté et de ses œuvres contre le mensonge, l'envie et la médisance.*

ALFONS DE PROAZA : *Index librorum Raymundi Lulli* (traducció francesa de M. PERROQUET.)

[f. 1.] — LA VIE // ET LE MARTYRE // DV DOCTEUR ILLVMINÉ // LE BIENHEVREVX // RAYMOND LVLLE // AVEC VNE // APOLOGIE DE SA SAINTETÉ // ET DE SES OEVVRES. // Contre le Mensonge, l'Envie & la Médisance. // *Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo?* // *Dominus protector vitæ meæ, a quo trepidabo?* // Psalm. 26. // Par M. PERROQUET, Prestre. // A VENDOSME, // Chez SEBASTIEN HYP, Imprimeur de S. A. // Monseigneur le Duc de Vendosme. // M.DC.LXVII. // *Avec Privilège & Approbation.*

[f. 2.] — [Endreça a Mr. Vallot.]

p. 1. — [Comença la Vida.]

p. 312. — DIVERSES // PIECES IVSTIFICATIVES // POVR L'APOLOGIE // DV B. RAYMOND // LVLLE.

p. 364. — TABLE // DES LIVRES DV B. MARTYR // ET DOCTEVR // RAYMOND LVLLE // RECVEILLIS AVTREFOIS PAR // PROAZA, L'AN 1515.

[p. 391.] — [Taula.]

[p. 396.] — [Aprovació.]

Hem dit diverses vegades que França dóna al lul·lisme, durant els segles XV, XVI i XVII, els seus amateurs i editors més intel·ligents, el Jacques Lefebvre d'Étaples i el Josse Bade, i els seus traductors més notables, el Chappuys, el d'Aubry, el Vassy. Ara hem de fer constar que els francesos donen a la bibliografía lul·liana una nodrida representació de biògrafs. El Charles de Bouvelles, autor de la primera biografía impresa de Ramón Lull, és francès. Són també francesos el Colletet, el Perroquet i el Vernon. És digne d'esment el fet que en vint anys veuen la llum a França tres biografíes de Ramón Lull : la del Colletet, París, 1646, 1647 i 1655 (vid. números 226, 227 i 236), la del Perroquet, Vendôme, 1667, de la qual ens estem ocupant, i la del Vernon, París, 1667 i 1668 (vid. núms. 258 i 259). Sería curiós fer-ne un estudi comparatiu, per veure en realitat quin fou l'esforç personal d'investigació de llurs respectius autors. És molt probable que es tracti de repeticions d'un mateix cabal de donades més o menys històriques. De moment podem donar com a cert que el Perroquet conegué dues de les biografíes anteriorment impreses, la del Bouvelles i la del Colletet, ja que així ho diu en son llibre. El Perroquet parla d'altres dues vides de Ramón Lull, degudes a autors francesos, un tal S. Peregrin i el P. Caussin. Del primer, ignorem qui pugui ésser, i no tenim cap esment, directe ni indirecte, de l'existència de la biografía de Ramón Lull deguda a la ploma de S. Peregrin. En quant al segon, certament el Perroquet s'excedeix quan qualifica de biografía el capítol que el P. Nicolàs Caussin dedica a Ramón Lull en la seva obra *La Cour Sainte*, impresa múltiples vegades i en gairebé totes les llengües. En la Secció XIII d'aquesta obra es limita el Caussin a posar com *Exemple notable d'un amour mondain transformé en charité divine*, la llegendaria conversió de Ramón Lull, i a fer un esbós elemental de la vida del Beat. A la fi de l'obra del Perroquet es troba una traducció francesa del Catàleg del Proaza (vid. núm. 53). El Sr. Ramón d'Alós, en ocuparse en la seva notabilíssima monografía *Los Catálogos Lulianos* d'aquesta traducció, diu que el Perroquet hi afegí un centenar de títols ço que sembla donar-li una individualitat propia, malgrat la qual cosa cal atribuir al Proaza la paternitat de l'obra.

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma de Mallorca.

PASQUAL : *Examen*, p. 131. — *Testimonia*, p. 48. — CHEVALIER : vol. II, núm. 3893. — BRUNET : vol. IV, p. 515. — *H. L. F.*, p. 66. — ALÓS : *Catálogos*, p. 39.

258

1668 París — 3 vols. in 8.° — per Georges Josse.

Vol. I. — 14 ff. i 643 pp. — a ratlla tirada — 35 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 140 × 78 mm.

Jean Marie de Vernon : *L'Histoire veritable du bienhereux Raymond Lulle.*

[f. 1.] — HISTOIRE || GENERALE || ET PARTICVLIERE || DV TIERS ORDRE || DE S. FRANÇOIS D'ASSIZE. || *TOME PREMIER.* || Les Vies des Personnes Illustres qui ont || fleury dans les Siecles XIII. & XIV. || Dedié a *Monseigneur le Chancelier.* || Par le R. P. IEAN MARIE de Vernon, Penitent. || A PARIS, || Chez GEORGES IOSSE, ruë Saint Iacques, || a la Couronne d'Espines. || M.DC.LXVIII. || *Auec Approbation & Priuilege.*

[f. 2.] — [Dedicatoria.]

[f. 4.] — AVIS NECESSAIRES || AV LECTEVR.

[f. 6 v.°] — TABLE || DES VIES ET CHAPITRES || DE CE PREMIER TOME.

[ff. 12 v.°-14 v.°] — [Aprovacions i Privilegis.]

p. 1. — HISTOIRE || GENERALE || ET PARTICVLIERE || DV TIERS ORDRE. || DE S. FRANÇOIS D'ASSIZE.

p. 224. — *La Vie du B. Raymond Lulle, Martyr.* || CHAPITRE PREMIER. || *Sa Conuersition.*

p. 226. — CHAPITRE II. || *Son grand amour pour Dieu, & sa science infuse.*

p. 229. — CHAPITRE III. || *Ayant appris les Langues Latine & Arabe, il || alla prescher en Afrique.*

p. 233. — CHAPITRE IV. || *Les travaux immenses pour la propagation || de la Foy.*

p. 236. — CHAPITRE V. || *Il persevere dans ses trauaux.*

p. 242. — CHAPITRE VI. || *Son ardent desir d'endurer le Martyr, est enfin accomply.*

p. 246. — CHAPITRE VII. || *Apologie de la doctrine & conduite de Raymond || Lulle.*

p. 251. — [Acaba la vida.]

p. 643. — FIN [Acaba el volum.]

Com es veu, el P. Joan María de Vernon dedica set capítols del primer volum de la seva *Histoire generale et particuliere du tiers ordre de Saint François d'Assize,* a referir la vida de Ramón Lull. Nosaltres hem donat a aquesta biografía el títol que porta en el tiratge a part fet el mateix any i que seguidament descriurem (vid. núm. 259). Hem fet remarcar, en parlant de l'obra del Perroquet (vid. núm. 257), el fet curiós de l'existencia de tres biografíes de Ramón Lull estampades en pocs anys de diferencia. La del Perroquet i la del Vernon són gairebé coetànies. En el capítol VII de la *Histoire veritable du bienhereux Raymond Lulle,* diu el P. Vernon que el Pare Pacifique (de Provins), caputxí, en la descripció del seu viatge a la Persia, conta que, havent sojornat a Mallorca, va ser testimoni ocular dels honors que es deferíen al sepulcre de Ramón Lull, com si fos el d'un veritable màrtir, d'un home apostòlic i d'un Pare ortodoxe.

Aquesta cita del P. Vernon donà lloc, com explicàvem anteriorment (vid. núm. 209), a què es cregués per alguns biògrafs, la *H. L. F.* i el Chevalier, en l'existencia d'una Vida o *Apologie du bienhereux Raymond Lulle,* obra del P. Pacifique de Provins.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

259

PARÍS — per Renat Guignard — 209 ff. : 14 sense xifrar, 388 pp. i 1 sense numerar — a ratlla tirada — 27 ratlles a cada pàgina — gravat — mides de la caixa : 110 × 60 mm.

JEAN MARIE DE VERNON : *L'Histoire veritable du bienheureux Raymond Lulle.* — *Bibliographia Lulliana.*

MATEU D'OLESA : [*Carta a un lul·lista sobre la vida, virtuts i progressos de la doctrina de Ramon Lull.*]

[Gravat que ens mostra Ramón Lull orant.]

[f. 1.] — L'HISTOIRE // VERITABLE // DV BIENHEVREVX // RAYMOND LVLLE // MARTYR // DV TIERS ORDRE S. FRANÇOIS, // & la reparation de son honneur. // Dediée à nostre très Saint Pere le Pape // Clement IX. // *Par le R. P.* IEAN MARIE *de Vernon, Religieux Penitent du tiers Ordre de // saint François.* // A PARIS, // En la boutique de Langelier. // Chez RENE GVIGNARD, au premier Pillier // de la grand' Salle du Palais, proche les Consul- // tations, au Sacrifice d'Abel. // M.DC. LXVIII. // *Avec Privilege du Roy.*

[f. 2.] — [Dedicatoria al Sant Pare Climent IX.]

[f. 4.] — PREFACE.

[f. 8 v.º] — TABLE DES CHAPITRES ET PARAGRAPHES.

[f. 12 v.º] — *Fautes survenues en l'Impression.*

[f. 13.] — *Approbations des Docteurs.*

[f. 14.] — *Permission du tres-Reverend Pere Provincial.*

p. 1. — REPARATION D'HONNEVR, // OV // L'HISTOIRE VERITABLE...

[p. 389.] — Extrait du Privilège du Roy.

[p. 390.] — [Acaba.]

Hem dit suara (vid. núm. 258) que de la Vida de Ramón Lull inserta pel P. Vernon en la *Histoire generale et particuliere du tiers ordre de Saint François d'Assize,* se'n féu a París, el mateix any de la seva publicació (1668), un tiratge a part amb el títol de *L'Histoire veritable du bienhereux Raymond Lulle.* No hem pogut acarar els dos textos i no sabem quines diferencies presenten, però estem convençuts que l'edició particular és més extensa, trobant-s'hi materials que no hi ha a l'altra. Així succeeix, creiem, amb la carta del Mateu d'Olesa, mallorquí, endreçada a un lul·lista parlant-li de la vida, virtuts i progressos de la doctrina del Mestre, que el Bover *(Biblioteca,* p. 830) diu que es troba inclosa en el capítol XXXII de l'obra del Vernon i així mateix s'esdevé, segons conjecturem, amb la *Bibliographia Lulliana,* Catàleg de les obres del Beat, que juntament amb un apèndix amb la llista dels llibres lul·lians existents en les biblioteques parisenques de la Sorbona i de Sant Víctor es conté en el darrer capítol de *L'Histoire veritable du bienhereux Raymond Lulle.*

Sobre el valor del Catàleg del Vernon i ses relacions amb els anteriors, especialment el de l'Hauteville (vid. núm. 256), cal consultar l'obra del Sr. Ramón d'Alós, *Los Catálogos Lulianos* (pp. 37 i 38).

Exemplar del Col·legi de la Sapiencia, Palma de Mallorca.

CUSTURER : p. 51. — BOVER : *Biblioteca,* núm. 830. — ALÓS : *Catálogos,* pp. 37 i 38.

260

MALLORCA — per Pere Guasp — 1 vol. in 4.° — 16 ff. sense xifrar — a ratlla tirada — gravats — notes marginals — mides de la caixa : 166 × 112 mm.

MIQUEL TERRASSA : *Sermon al iluminado doctor, invicto martir Raymundo Lull.*

[Un foli preliminar amb gravats : al recto, una efigie de Ramón Lull; al verso, l'escut del Bisbe de Mallorca Manjarrés de Heredia.]

[f. 1.] — SERMON // AL ILLVMINADO D. // INVICTO MARTYR RAYMVNDO LVLL. // PREDICOLE // EN EL CONVENTO DE S. FRANC. // EL DOCT. MIGVEL TERRASSA CATEDRATICO DE RETORI- // CA EN LA VNIVERSIDAD DE MALLORCA, PRIMER // DIA DE LAS TRES FIESTAS, QVE LE DEDICO LA // ESCVELA DE DICHA VNIVERSIDAD, EN LA // SOLEMNIDAD DE LA CONVERSION DE S. // PABLO, A 25 DE HENERO 1668. // DALO // A LA ESTAMPA ANTONIO MOLL Not SINDI- // co de la Vniversidad, de orden de los muy // Ill. Mag. SS. Iurados del Reyno // GABRIEL DE BERGA // IVRADO EN CABEÇA; IVAN ANTONIO NADAL // FRANCº VENRELL CIVDADANOS; // IOSEF AMER, FRANCISCO CANYELLES; // MERCADERES; // Y GERONIMO // DENVS PLATERO. // DEDICALE AL ILLmo Y Rmo S. D. // PEDRO FERNAN- // DEZ MANJARRES DE HEREDIA OBISPO // DE MALLORCA DEL CONSEJO DE // SV MAGESTAD, &c. // Con Licencia en Mallorca en Casa de Pedro Guasp Librero, y Impressor de dicha Vniversidad 1668.

[f. 2.] — [Dedicatoria al bisbe Manjarrés de Heredia, de Mallorca.]

[f. 3 v.°] — APROBACION.

[f. 4.] — CENSVRA.

[f. 4 v.°] — EL AVTOR AL LECTOR.

[f. 5 v.°] — [Comença el sermó.]

[f. 15 v.°] — [Acaba.]

[f. 16]. — [Al recto un gravat de Ramón Lull i un escut.]

El Miquel Terrasa (Bover, *Biblioteca*, núm. 1247) nasqué a Binisalem; fou prevere, doctor en teología, catedràtic de retòrica a la Universitat de Mallorca, coadjutor de l'ardiaca de la catedral de Palma, D. Miguel Sastre, dignitat que, a la mort d'aquest, assolí. El Custurer el cita com un esclarit defensor de Ramón Lull. No se li coneix altra obra que el sermó que predicà el 25 de gener de 1668, solemnitat de la conversió de Sant Pau.

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma de Mallorca.

CUSTURER : pp. 22 i 438. — BOVER : *Biblioteca*, núm. 1247.

261

PARIS — per François le Cointe — 1 vol. in 8.° — 2 ff. preliminars, 76 pp. i 2 ff. finals — a ratlla tirada — 31 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 147 × 85 mm.

PIERRE BAUDOUIN DE MONTARCIS : *Traité de la raison.*

[f. 1.] — TRAITÉ // DE LA RAISON // OU L'ON VOIT SON ORIGINE, // ce qu'elle est en Dieu, en l'Art, & en la Nature; & comment par son moyen l'on // peut

trouver la Verité, passer aux Aplica- // tions, & faire le Retour aux Principes de // cognoissance selon l'ordre de la Nature, & // selon le Methode de la science generale, // *Et où l'on voit encore quelques Observations touchant les // Fondements & les Aplications de cette Science generale; & qu'elle est l'utilité qu'on peut esperer* du Traitè // de la clef des Secrets de la Nature. // *Composé par le* BIEN-HEVREVX MARTYR RAYMOND LVLLE, // Ou il prouve par des Raisonements & des Demonstrations, // *Qu'il est possible de trouver des Remedes pour conserver la // vigueur & la santé & pour guerir les Malades; comme // aussi de convertir les Metaux imparfaits en* Argent *ou // en* Or. *Et le Mercure vulgaire en* Argent; *& mesme // de composer* des Pierres Precieuses *aussi parfaites que les // Naturelles.* // A PARIS, // Chez FRANÇOIS LE COINTE, ruë S. Iacques, a l'Image // S. Remy, proche le College du Plessis-Sorbonne. // M.DC.LXVIII. // *Avec Privilege du Roy.*

[f. 1 v.°] — [En blanc.]

[f. 2.] — *Les fautes d'Impression.*

p. 1. — TRAITÉ // DE LA RAISON. // PREMIER CHAPITRE.

p. 76. — FIN.

[f. 1.] — TABLE.

[f. 2 v.°] — *EXTRAIT DU PRIVILEGE // du Roy.*

El Pierre Baudouin de Montarcis que, com hem vist (núm. 231), donà a l'estampa a París, l'any 1651, una obra d'escola lul·liana dita *Traité des fondements de la science générale et universelle,* féu estampar en 1668 una altra obra de comentari a Ramón Lull, el *Traité de la raison,* en el qual, segons diu la portada, hom pot trobar la utilitat del *Traité de la clef des secrets* compost pel benaurat Ramón Lull. En el privilegi del darrer foli hi ha les indicacions que ens permeteren d'identificar el *Traité des fondements de la science générale et universelle* (núm. 231) com obra del Pierre Baudouin de Montarcis i que ara ens permeten adjudicar al mateix autor la paternitat del *Traité de la raison.*

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

Testimonia, p. 47. — PASQUAL : *Examen,* p. 534.

262

MALLORCA — per Pere Guasp — 1 vol. in 4.° — 18 ff., 3 sense xifrar i 29 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 160 × 100 mm. — gravats.

FRANCESC MARÇAL : *Epistolæ familiares Francisco Malaval pro Arte generali in B. Lulli obsequium* (primera part).

FRANÇOIS MALAVAL : *Epistolæ familiares Francisco Marçal pro Arte generali in B. Lulli obsequium* (primera part).

[f. 1.] — [Un gravat representant Ramón Lull.]

[f. 1 v.°] — [L'escut de Mallorca.]

[f. 2.] — EPISTOLAE FAMILIARES // PRO ARTE GENE- // RALI, IN B. LVLLI DOCTORIS ILLVMI- // NATI OBSEQVIVM, OSTENSIONEM // PARVULI EMONTE RANDINO, // CONTRA STATVAM ABCISSI LA- // PIDIS, LIMPIDISSIMORVM // QVINQVE DE BALEARI

TOR // RENTE ELECTIONEM // ADVERSVS // GOLIATH, // A PERILLVSTRIBVS // REGNI CONSVLIBVS, IVRATIS // ..... // ... TYPIS // MANDATÆ.

[f. 2 v.°] — [Una orla amb un escut al mig.]

[f. 3.] — ILLVSTRISSIMO PRINCIPI // LVLLORVM // ANTIQVISSIMAE STIRPIS ALVMNO MILITARIS // ORDINIS DIVI IACOBI D. D. MICHAELI DE // ÇALBA, ET DE VALLGORNERA..... // ..... // OBSEQVIOSE DICATÆ : // ..... // Palmae Balearium Typis Petri Guasp Universitatis // Typographi 1668.

[f. 3 v.°] — [En blanc.]

p. 1. — FRANCISCVS MA // LAVAL REVERENDO ADMO // DVM PATRI, ET ERVDITISSIMO // ARTIS LVLLIANAE PROFES // SORI SALVTEM PLV // RIMAM DICIT.

p. 6. — [Una carta del Francesc Marçal al Francesc Malaval.]

p. 14. — [Una carta del Francesc Malaval al Francesc Marçal.]

p. 17. — [Una carta del Marçal al Malaval.]

p. 29. — [Acaba.]

[p. 30.] — [En blanc.]

El volum que acabem de descriure conté quatre cartes, dues del Francesc Malaval, resident a Marsella, al Francesc Marçal, i dues d'aquest a aquell. Diu el Bover *(Biblioteca*, núm. 680) que en aquestes cartes els corresponsals es proposaven qüestions i dubtes sobre l'art lul·liana, que recíprocament es resolíen. Hi ha una errada de paginació, ocasionada per la repetició del número 18.

Exemplar de la Biblioteca del Col·legi de la Sapiencia, Palma de Mallorca.

BOVER : *Biblioteca,* núm. 680. — MENÉNDEZ PELAYO : *Ciencia española*, vol. III, p. 191. — GOTTRON : p. 92.

263

1669 MALLORCA — per Rafel Moya — 1 vol. in 4.° — 10 ff. paginats amb els números del 30 al 49, continuant la paginació de l'edició anterior — les restants característiques tipogràfiques iguals a aquell.

FRANCESC MARÇAL : *Epistolæ familiares Francisco Malaval pro Arti generali in B. Lulli obsequium* (segona part.)

FRANÇOIS MALAVAL : *Epistolæ familiares Francisco Marçal pro Arte generali in B. Lulli obsequium* (segona part).

p. 30. — EPISTOLAE FAMILIARES // PRO ARTE GENERALI // DOCTORIS ILLVMINATI, BEATI // RAYMVNDI LVLLI MAIORIC. ALIIS // ELAPSO ANNO IMPRESSIS SVBSE- // QVVTAE, SVPERIORVM PERMISSV // IMPRIMVNTVR. TYPIS RAPHAEL. // Moya, & Thom. Vniver. Balear // Typographi, Anno 1669. [Segueix una carta del Francesc Marçal.]

p. 39. — [Una altra del Marçal al Francesc Malaval.]

p. 46 [per errada 53]. — INDEX // PARTIS IIII. CERTA // MINIS DIALECTICI.

p. 48 [per errada 52]. — *INDEX* // RESOLVTIONIS SPE // CIALIS XXXXVIII. SENTENTIAR. LVLLI...

p. 49. — INDEX // RESOLVTIONIS SPE // CIALIS CXXVIII. SENTENTIAR. LVLLI...

L'any 1669 l'impressor mallorquí Rafel Moya donà a la llum dues cartes més de la col·lecció *Epistolæ familiares*, de les quals el Pere Guasp n'havia estampat quatre en 1668 (vid. núm. 262). Els deu fulls components de l'opuscle estampat pel Moya es xifraren seguint la paginació del recull imprès pel Guasp, per tal que sense gran violencia es pogués formar amb els dos un sol volum. Així mateix procurà el Moya escarnir tant com pogué les característiques tipogràfiques del primer recull. Malgrat això, nosaltres hem fet del fascicle del Moya un número a part, perquè entenem que la diferencia de data i d'impresor són circumstancies que li donen individualitat tipogràfica. Hi ha diverses errades de paginació : la p. 46 està xifrada 53, la 47, 51 i la 48, 52.

Exemplar de la Biblioteca del Col·legi de la Sapiencia, Palma de Mallorca. Està relligat amb el recull imprès pel Guasp, formant un sol volum.

BOVER : *Biblioteca*, núm. 680. — MENÉNDEZ PELAYO : *Ciencia española*, vol. III, p. 191.

264

MALLORCA — per Rafel Moya — 1 vol. in 4.° — 136 ff. : 4 sense xifrar, 24 pp. (primera paginació), 190 pp. (segona paginació), 5 ff. sense xifrar, 38 pp. (tercera paginació) 1 f. final — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — gravats — mides de la caixa : 120 × 76 mm.

Art breu (text llatí).

FRANCESC MARÇAL : *Scholia in artem brevem.*

— *Nova et connaturalis discurrendi methodus, ex principiis artis lullianæ deducta et metamorphosis logica reformata, iure apellata.*

— *Auditoribus atque lectori auctor.*

BALTASAR CLAPÉS : *Approbatio artis brevis.*

MIQUEL TORRES : *Approbatio artis brevis.*

[f. 1.] — ARS BREVIS. V. M. // B. RAYMUNDI // LVLLI TERTII ORD. // S. FRANCISCI, DOC. ILLV. MENDIS // CASTIGATA, CAPITIBVS DIVISA, ATQVE // SCHOLIIS LOCVPLETATA // PER R. P. F. FRANCISCVM MARÇAL // SACRÆ THEOLOGIÆ LEC. IN REGIO CONVEN- // tu Sancti Francisci Civitatis Mayoric. Lullianæ Artis // moderatorē, priùs Auditoribus tradita, anno 1642. // *AD PRÆLUMQUE, UNA CVM METAMOR- // phosi Logica, per Superiores, & Ordinarium examinata // anno 1643. Nunc ab eodē Authore revisa, ac prædic- // torū Superiorū facultas, per pñtes renovata, ad // communē omniū utilitatē typis mandata.* [Hi ha un gravat representant Ramón Lull escrivint, agenollat davant el Crucifix, dessota, a l'esquerra:] Typis Raphaëlis // Moya, & Tho. [al centre:] PALMÆ BALEAR. // M. DC. LXIX. [a la dreta:] Superiorum // Permissu.

[f. 1 v.°] — *APPROBATIO // PER A. R. P. FR. BALTHAZAREM // Clapés...* [Infra:] FACULTAS ORDINIS.

[f. 2.] — APPROBATIO, AC CENSVRA // *R. P. F. MICHAELIS TORRES.*

[f. 2 v.°] — LICENTIA ORDINARII.

[f. 3.] — [Llicencia de la reina governadora.]

[f. 3 v.°] — PERILLVSTRIBVS // REGNI BALEARIS // CONSVLIBVS,...

p. 1. — *AVDITORIBVS, ATQVE LEC- // TORI AVCTOR.*

p. 24. — EPIGRAMMA // ... // DEZIMA. // ...

p. 1. — DEVS CVM TVA || GRATIA SAPIEN- || TIA, ET AMORE INCIPIT ARS || BREVIS, QVAE EST IMAGO ARTIS || GENERALIS.

p. 190. — ERRATA.

[ff. 1 a 5.] — [Index.]

p. 1. — DEVS CVM TVA || GRATIA, ET BENEDICTIONE || INCIPIT NOVA, ET CONNATVRALIS || DISCVRRENDI METHODVS, EX PRINCI- || PIIS ARTIS LVLLIANAE DEDVCTA, || ET METAMORPHOSIS LOGICA || REFORMATA, IVRE APELLATA. || AVCTORE R. P. F. FRANCISCO MARÇAL.

[p. 38.] — [Index.]

[f. 1 v.º] — ARBOR MORALIS OPPOSITIORUM. || ..... [Infra.] FINIS || *Imponitur die tertia Septembris || 1669.*

Nova edició del text de l'*Art breu*, treta a llum pel Francesc Marçal en 1669, amb uns comentaris seus. L'editor hi ajuntà un tractat seu intitulat *Nova et connaturalis discurrendi methodus, ex principiis artis lullianæ deducta et metamorphosis logica reformata iure apellata*, a més d'un pròleg bastant llarg, amb el títol *Auditoribus atque lectori auctor*. Completen el volum una aprovació de fra Baltasar Clapés i una altra de fra Miquel Torres, autor de l'aprovació a l'*Ars generalis* i del *Sermón del B. Raimundo Lulio* (vid. núms. 219 i 223). La forma d'exposició dels *Scholia* del Marçal és com en altres edicions; de primer es troba el TEXTUS i a continuació el fragment lul·lià en cursiva, i després ve el SCHOLIUM en lletra rodona.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

CUSTURER : pp. 26 i 449. — PASQUAL : *Examen*, p. 102. — *Testimonia*, p. 31. — MENÉNDEZ PELAYO : *Ciencia española*, vol. III, p. 191. — RUBIÓ : *Ramón Lull*, p. 292. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, núm. 36.

265

AMSTERDAM — per Joan Jansson de Waesberg i la Vda. d'Eliseu Weyerstraet — 1 vol. en foli — 8 ff. sense xifrar; 482 pàgines i 5 ff. finals d'índex — els preliminars a ratlla tirada, el text a dues columnes — mides de la caixa : 279 × 156 mm. — amplada de la columna : 75 mm.

ATHANASIUS KIRCHER : *Ars Magna Sciendi.*

[f. 1.] — [Un gravat que ocupa tota la pàgina i que és una al·legoria de l'obra.]

[f. 2.] — ATHANASII KIRCHERI || E SOC. JESU || ARS MAGNA || SCIENDI, || In XII Libros Digesta, || QUA || NOVA & UNIVERSALI METHODO || *Per Artificiosum Combinationum contextum de omni || re proposita plurimis & prope infinitis rationibus disputari, omniumque || summaria quædam cognitio, comparari potest.* || *AD* || Augustissimum Rom. Imperatorem || LEOPOLDUM PRIMUM, || Justum, Pium, Felicem. || *AMSTELODAMI*, || Apud JOANNEM JANSSONIUM *à* WAESBERGE, || & Viduam ELIZEI WEYERSTRAET, ANNO CIↃ IↃ LXIX. *Cum Privilegiis.*

[f. 2 v.º] — [Les Llicencies de la Companyía de Jesús.]

[Fora de signatura segueix un full el recto del qual està ocupat per un retrat de l'Emperador Leopold.]

[f. 3.] — [Dedicatoria a l'Emperador.]

[f. 5.] — LECTORI BENEVOLO.

[f. 8 v.º] — [Pla de l'obra.]

p. 1. — ARTIS // MAGNÆ SCIENCI, // *SIVE* // COMBINATORIÆ, // LIBER PRIMUS // ...
p. 245. — [Acaba el tom I.]
[Segueix, fora de paginació, un gravat al·legòric de les Ciencies.]
p. 247. — TOMUS II, // ARTIS MAGNÆ // *SEU* // COMBINATORIÆ // SCIENDI.
[Segueix, al full següent, un gravat amb l'Arbre de la Filosofía.]
p. 251. — ARTIS // MAGNÆ SCIENDI, // LIBER SEXTUS // ...
p. 482. — [Acaba l'obra.]
[f. 1.] — [Index.]
[f. 5 v.º] — *Hypomnema ad Lectorem.*

El P. Atanasi Kircher, savi i filòleg alemany, nat a Geisa el 2 de maig de 1602, fou educat als jesuïtes, entrant als divuit anys dins de l'ordre; sojornà en diverses ciutats alemanyes, després a Avinyó, i, finalment, molts anys a Roma, on morí el 28 de novembre de 1680. Home d'un saber vastíssim i d'una imaginació brillant, les seves obres assoliren en vida d'ell un èxit que la crítica ha trobat era desproporcionat a sa valua intrínseca. Entre la seva copiosíssima i diversa bibliografía es troba l'*Ars magna sciendi*, impresa a Amsterdam l'any 1669, que ha estat sempre catalogada entre les obres dels seguidors de les idees lul·lianes.

Exemplars de la Biblioteca Provincial i Universitaria i de la de Catalunya, Barcelona.

ANTONIO : *Vetus*, vol. II, p. 126.

266

ROUEN — per David Berthelin — 1 vol. in 8.º — 8 ff. preliminars i 480 pp. — a ratlla tirada — 32 ratlles a cada pàgina — gravats — mides de la caixa : 130 × 75 mm.

JEAN BELOT : *Traicté de la memoire artificielle ou l'Art de Raymond Lulle.*

— *La Rethorique par laquelle on peut discourir de ce qui est propre en l'oraison et disputable par dialectique selon la subtilité de l'art lulliste et autres arts plus secrets.*

[f. 1.] — LES // OEVVRES // DE // M. IEAN BELOT // CURÉ DE MILMONTS, // PROFESSEVR AVX SCIENCES // DIVINES ET CELESTES. // *CONTENANT LA CHIROMENCE.* // *Physionomie, l'Art de Memoire de Raymond Lulle; Traité* // *des Diuinations, Augures & Songes; les Sciences* // *Steganographiques, Paulines, Armadelles & Lullistes;* // *l'Art de doctement Prescher & Haranguer, &c.* // Derniere Edition, reuuë, corrigée & augmentée // de diuers Traictez. // A ROUEN, // Chez DAVID BERTHELIN, ruë aux Iuifs // deuant la grand' porte du Palais. // M. DC. LXIX.
[f. 1 v.º] — [En blanc.]
[f. 2.] — FAMILIERES // INSTRVCCIONS // POVR APPRENDRE // les Sciences de Chi- // romence & Phisionomie. // *DANS LESQUELLES SE TROVVENT* // *les plus admirables secrets des sciences di-* // *uinatrices, propres particulierement* // *pour ceux qui font profession des* // *exercices militaires, iudicature,* // *& arts liberaux, & par icelles* // *leur donner le parfait de la* // *Memoire selon la doctrine de R. Lulle.* // Par M. IEAN BELOT, C. de Milmonts, Maistre aux Sciences // Diuines & Celestes.
[f. 2 v.º] — [Retrat de l'autor.]
[f. 3.] — A MONSEIGNEUR, // MONSEIGNEUR // DE LOMENIE SEIGNEUR DE // la Ville aux Clercs...

[f. 4 v.º] — PREFACE || *AVX LECTEVRS.*
[f. 7.] — TABLE || DES CHAPITRES || DV PREMIER LIVRE DE || la Chiromence [fins al f. 8 v.º]
p. 1. — PREMIERE PARTIE || DE LA || CHIROMENCE.
p. 210. — FIN.
p. 211. — LA || SECONDE PARTIE, || *OV* || SECOND LIVRE, || AVQVEL EST TRAITÉ || DE LA PHYSIONOMIE, || Metoscopie, & Oneitocratie. || M. DC. LXIX.
p. 212. — [En blanc.]
p. 213 [per errada 343.] — PREFACIVNCVLE || AVX || LECTEVRS.
p. 220. — *SECONDE PARTIE* || QVE C'EST QVE || PHYSIONOMIE, || ...
p. 343. — *QVE C'EST QVE LA* || *MEMOIRE ARTIFICIELLE,* || OV || *L'ART DE RAYMOND LULLE.*
p. 358. — *Fin du traicté de la memoire artificielle...*
p. 359. — TROISIEME PARTIE || CONTENANT || L'OEVVRE DES || OEVVRES || OV LE || PLVS PARFAIT || DES || SCIENCES STEGANOGRAPHIQVES, || PAVLINES, ARMADELLES ET LVLLISTES. || ... || *Par M.* IEAN BELOT, Curé de Mil-Monts... || M. DC. LXIX.
p. 361. — PROLOGOMENE || AVX || STVDIEVX ET || CANDIDES || LECTEVRS. || S.
p. 363. — LA RETHORIQVE || PAR || LAQVELLE ON PEVT || discourir de ce qui est propre en || l'Oraison, & de disputable || par dialectique. || *Selon la subtilité de l'art Lulliste, & autres arts plus secrets...*
p. 459. — *ART DE PRESCHER* || *doctement...*
p. 479. — FIN.
p. 480. — TABLE DES CHAPITRES || contenus en cette troisième partie.

Reimpressió del recull del Jean Belot feta a Rouen pel David Berthelin.
Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

267

1672 Lió — per Joan Batista de Ville — 1 vol. in 8.º — 8 ff. preliminars, 344 pp., 2 ff. i 118 pp. — a ratlla tirada — 32 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 130 × 75 mm. — gravats.

JEAN BELOT : *Traicté de la memoire artificielle ou l'art de Raymond Lulle.*
— *La Rhetorique par laquelle on peut discourir de ce qui est propre en l'oraison et disputable par dialectique selon la subtilité de l'art lulliste et autres arts plus secrets.*

[f. 1.] — LES || OEVVRES || DE M. IEAN BELOT, || CVRÉ DE MIL-MONTS, || PROFESSEVR AVX SCIENCES || Diuines & Celestes. || *CONTENANT LA CHIRO-* || *mance, Physionomie* || *l'Art de memoire* || *de Raymond Lulle; Traitté des Divina-* || *tions, Augures, & Songes; les Sciences* || *Steganographiques, Paulines, Armadelles,* || *& Lullistes; l'Art de doctement Prêcher* || *& Haranguer, &c.* || Derniere Edition, revûë, corrigée & augmentée || de divers Traités. || *A LYON,* || Chez IEAN BAPTISTE DE VILLE, ruë || Merciere, à la Science. || *M. DC. LXXII.*
[f. 2.] — FAMILIERES || INSTRVCTIONS || ...
[f. 2 v.º] — [Un retrat de l'autor.]

La resta d'aquesta edició és exactament igual a la que en 1654 estampà a Lió el Claude de la Rivière (vid. núm. 235).

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

268

MALLORCA — per Pere Frau — 1 vol. in 4.° — 272 ft. : 4 preliminars sense foliar, 40 paginats (80 pp.) i 12 finals d'índex — a ratlla tirada — notes marginals — 28 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 160 × 99 mm. 1673

FRANCESC MARÇAL : *Resolutiones quaestionum egregii praeceptoris B. Raymundi Lulli super quatuor libris magistri sententiarum.*

— *Breve memorial, escuela del divino amor, o Relacion compendiosa del fervoroso deseo y afecto grande que el Bienaventurado Martir Raymundo Lulio tuvo al martirio.*

JOSEP MESQUIDA : *Aprovación.*

ALFONS DE PROAZA : *Carmen endecasyllabum in laudem artis Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — QUÆSTIONVM || DIFFICILIVM PII || EREMITÆ || SUMMA LVLLIANA. || Auct. R. A. P. F. || FRANCISCO || MARÇAL.

[f. 1 v.°] — RESOLVTIONES || QVÆSTIONVM || EGREGII PRÆCEPTORIS || B. RAYMVNDI LVLLI, || TERTII ORDINIS S. FRANCISCI, DOCT. ILLVM. || SVPER QVATVOR LIBROS MAGISTRI || SENTENT. SIVE || *SVMMA LULLIANA*, || *AUCTORE R. A. P. F. FRANCISCO MARZAL* || *Magoniensi, Lect. Iubilato, Santæ Inquisitionis Qualifi-* || *catore, Synodali Examinatore, in Conventu Aracæ* || *litano de Urbe olim Lect. Generali, & Pro-* || *vinciæ Majoricarum Sancti Francisci* || *de Observantia Exprovinciali.* || [Un gravat, i als voltants:] DIFFICILIVM || QUÆSTIONVM SVMMA || LVLLIANA || *Typis Petri* || *Frau Impr.* || *S. Inquis.* || PALMÆ || BALEAR. || MDCLXXIII. || *Superiorum* || *Licentia.*

[f. 2.] — *MATRI* || MAGNÆ VIRGINI || CONSOLATIONIS ET PATROCINII, || *FILIÆ* || ALTISSIMMI PRINCIPIS, || *SPONSÆ* || SPIRITUS SANCTI. || *RESOLVTIONES* E BALEARICO MARE, TANQUAM ALTERO || NARE [sic] TIBERINO ILLAPSO AMNI, TERRAS || MARTIA IRRIGANTE AQUA, PVRAS POPV- || LIS AVRAS, ZEPHYRVM SPIRANTE, CIRCÆO || POCVLO THEOLOGICA ARMA PROPINANTE || *EBILITAS* || LIB. IV. SENT. SENTENTIAS LVLLI, MARIANI || DOCTORIS, FIDEI CATHOLICÆ VERITATI, || SCHOLISQUE MAXIME CONSONAS || *CONTINENTES* || SVMMAM LVLLIANAM || HVMILIS SERAPHICI PATRIS FILIVS, || MATRIS PVRISSIMÆ FIDVS PRAECO || OFFERT, DICAT, CONSECRAT, || *Fr. Franciscus Marçal.*

[f. 3.] — *Aprobacion de el Muy R. P. Fray Ioseph Mesquida...* || Licencia del ordinario.

[f. 3 v.°] — *APPROBATIO* || *Censorum sive Theologorum Ordinis...* || Facultas Ordinis.

[f. 4.] — [Llicencia del rei.]

[f. 4 v.°] — Protestacion del Autor.

p. 1. — *BREVE* || MEMORIAL, ESCVELA DE EL || DIVINO AMOR, O || *RELACION* || *COMPENDIOSA DE EL FERVOROSO DESSEO, Y AFFEC-* || *to grande, que el Bienaventurado Martyr Raymūdo* || *Lulio, de la tercera Orden de S. Francisco tuvo al* || *Martyrio...* || *EN QUE* || BREVEMENTE SE DEFIENDE

ESTE PRE // clarissimo Doctor de las imposturas tā agenas // de su Sācto Zelo, y obediencia perfecta à la Sancta Iglesia Romana...

p. 55. — INDICE DEL LI // BRO DE CONTEMPLACION EN DIOS...

p. 77. — *TABLA DE LO CONTENIDO EN ESTE MEMORIAL,* // ...

p. 80. — [Acaba.]

p. 1. — QUÆSTIONES // DIFFICILES // *SUPER QVATVOR LIBROS MAGISTRI* // *Sententiarum cum Resolutionibus, &* // *Summa Lulliana.* // *Auctore R. A. P. Fr. Francisco Marçal.*

p. 432. — [Acaba l'obra.]

[f. 1.] — INDEX [Ocupa 12 folis.]

A les *Resolutiones quaestionum egregii praeceptoris B. Raymundi Lulli super quatuor libros magistri sententiarum,* afegí el Marçal el *Breve memorial, escuela de el Divino amor, o Relación compendiosa del fervoroso deseo y afecto grande que el Bienaventurado Martir Raymundo Lulio tuvo al martirio.* A la fi del *Breve Memorial* es transcriu el *Carmen endecasyllabum in laudem artis Raymundi Lulli*, elogi sepulcral de Ramón Lull que en 1506 publicà a Valencia l'Alfons de Proaza en l'edició que de l'*Ars metaphisicalis*, del Jaume Janer, estampà el Lleonart Hutz (vid. núm. 36). Diu el Bover *(Biblioteca,* núm. 680), que el Custurer i l'Armengual desconegueren aquesta oda, cosa que ens sembla dubtosa, almenys en ço que fa referencia al Custurer, ja que aquest bibliògraf tingué esment, no sols de l'edició que acabem de descriure, sinó de la de l'*Ars metaphisicalis*, del Janer, estampada a Valencia l'any 1506 (de la qual parla en les pàgines 348 i 447), on per primera vegada fou imprès el *Carmen endecasyllabum* del Proaza. Diu també el Bover (lloc citat), que sembla que el Marçal escrigué el *Breve memorial* quan la ciutat de Mallorca el nomenà Síndic per passar a Roma a defensar-hi la causa lul·liana, que fou en 6 de novembre de 1645.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

CUSTURER : pp. 22, 29 i 449. — PASQUAL : *Examen*, p. 102. — BOVER : *Biblioteca,* núm. 680. — MENÉNDEZ PELAYO : *Ciencia española*, vol. III, p. 191. — *H. L. F.*, p. 249. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona*, núm. XVI.

269

MALLORCA — per Pere Frau — 1 vol.

FRANCESC MARÇAL : *Memorial selecto para los professores de la Escuela Luliana y devotos de el Beato Raymundo Lulio Martyr.*

[f. 1.] — MEMORIAL // SELECTO PARA // LOS PROFESSORES DE LA ESCVE- // LA LVLIANA, // *Y DEVOTOS DE EL BEATO RAYMVNDO* // *LULIO MARTYR.* // [Un gravat del Beat, agenollat, amb una ploma a les mans i parant d'escriure, inspirat per la Verge.] // *Con licencia en Mallorca, por Pedro Frau, Imp. de la S. Inquisiciō.*

El Bover, quan parla del *Memorial selecto para los profesores de la escuela luliana*, diu que no ha vist citat aquest llibre més que pel Custurer, el qual *(Disertaciones,* p. 431) assegura que s'estampà l'any 1673. Podría molt ben tractar-se d'un tiratge a part i amb títol lleugerament canviat del *Breve memorial, escuela del Divino amor...,* que hem vist s'estampà a darrera de les *Resolutiones quaestionum* (vid. núm. 268) del mateix Marçal. No podem assegurar-ho, tota vegada que del *Memorial selecto* només en coneixem la portada que transcrivim, que hem vist a la Biblioteca Provincial de Palma de Mallorca.

CUSTURER : p. 431. — BOVER : núm. 680.

270

VENECIA — 1 vol. in 8.° — 2 ff. preliminars sense xifrar; 66 pp.; i 10 ff. finals sense xifrar — a ratlla tirada — 29 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 135 × 82. 1684

SCIPIONE SEVERINO : *Glosa sopra Raimundo Lullo e sopra la Turba filosofica.*

[f. 1.] — GLOSA // SOPRA // RAIMVNDO // LVLLO, // E sopra la Turba Filosofica, // *Per prodursi Oro, & Argento, me-* // *diante la Natura, e l'Arte.* // DILVCIDATA DAL NOBILE // D. SCIPIONE SEVERINO // NAPOLITANO. // IN VENETIA 1684. // *Con licenza de' Superiori.*

[f. 2.] — ALL' ECCELLENTISSIMA // NOBILITA // NAPOLITANA.

p. 1. — CAP. PRIMO. // Della Mutatione Metal- // lica.

p. 66. — IL FINE.

[f. 1.] — AGGIVNTA:

[f. 2.] — TAVOLA // Delli Capitoli.

[f. 2 v.°] — Il fine della Tavola de' Capitoli.

[f. 3.] — ADDITIONE.

[f. 8.] — [Acaba.]

La *Glosa sopra Raimundo Lullo*, del Scipione Severino, és un tractat de receptes alquímiques extretes de diversos autors, entre altres, de Ramón Lull, principalment del tractat *Potestus divitiarum.*

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

271

MADRID — per Joan Garcia Infançon — 3 vols. in foli — a dues columnes — mides de la caixa : 240 × 145. 1686

Vol. I.

[f. 1.]. — CRONICA // SERAPHICA...

Vol. III. — 8 ff. preliminars, 710 pp. i 9 ff. d'índex.

DAMIAN CORNEJO : *Vida admirable del inclito martir Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — CHRONICA // SERAPHICA // DEDICADA // A LA EXCELENTISSIMA // señora doña Theresa Enriquez de Ca- // brera, Marquesa del // Carpio, &c. // ESCRITA // POR ER. R. P. R. FR. DAMIAN CORNEJO, // Colegial que fué del mayor de San Pedro y San Pablo // de la Universidad de Alcalá, Lector dos veces jubila- // do, Ex-Custodio, y Padre de la Provincia de Castilla, // Regular observancia, Examinador Synodal de // este Arçobispado, y Chronista General // de su Orden. // PARTE TERCERA. // Año 1686. // CON PRIVILEGIO. // EM MADRID : Por Juan Garcia Infançon.

[f. 2-8.] — [Dedicatoria, Aprovacions i Llicencies.]

p. 1. — LIBRO // PRIMERO // DE LA TERCERA PARTE // DE LA CHRONICA SERAPHICA...

p. 425. — VIDA ADMIRABLE DEL INCLITO || Martyr Raymundo Lulio de la Ve- || nerable orden tercera de || Penitencia. || CAPITVLO XLII. || *Su Patria, y su maravillosa conversión.*

p. 427. — CAPITVLO XLIII. || *Retirase Raymuudo Lulio a la sole || dad de un Monte, donde hizo vida pe || nitentissima. Comunicole el Señor || Sciencia infusa, y otros singulares favores.*

p. 431. — CAPITVLO XLIV. || *Del intensissimo amor de Dios, y zelo ardiente de la salvación de las al || mas de el Venerable Raymundo Lulio.*

p. 434. — CAPITVLO XLV. — *Trabajos, martyrios y tormentos || afrentosos, que padeció Raymundo || Lulio en odio de la Fe || Chatolica.*

p. 436. — CAPITVLO XLVI. — *Repite Raymundo Lulio las entradas || en los Reynos de los Moros; padece || muchos tormentos en odio de la Fe || de Christo, y consigue la pal || ma del martyrio.*

p. 438. — CAPITVLO XLVII. — *Da la vuelta Raymundo a su Patria, || y en edad de ochenta años repite sus || entradas en Tunez, y Buxia, don || de alcanza la Palma del || martyrio.*

p. 440. — *Muere Raymundo Lulio, y sepultase || en su Patria Mallorca, con milagro || sas circunstancias. Fama postuma de || su santidad, y cultos inmemoriales || que ha tenido con permision || de la Iglesia.*

p. 442. — CAPITVLO XLIX. || *De la Doctrina de el Iluminado mar || tyr Raymundo Lulio.*

p. 445. — CAPITVLO L. || *Purgase Raymundo Lulio de la im || postura de algunos libros, que se le || atribuyen no suyos, y prueba de || la entereza de su fe.*

p. 448. — [Acaba la vida.]

p. 710. — FIN.

[ff. 1-9.] — TABLA DE LOS LIBROS Y CAPITVLOS.

Fr. Damià Cornejo, prelat i escriptor espanyol siscentista, estudià en la Universitat d'Alcalà; ingressà en l'ordre de Sant Francesc; fou lector de teología, custodi de la provincia de Castelló (1681-82), examinador sinodal de l'arquebisbat de Toledo i cronista de l'ordre. La seva obra principal és la *Cronica Serafica*, que s'estampà per primera vegada a Madrid en quatre volums (1682-1686). En els capítols XLII a L del llibre primer de la terça part és conté una *Vida admirable del inclito martir Raymundo Lulio*, que més tard s'estampà a part.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

272

1688 MALLORCA — per Pere Frau — 1 vol. in 8.° — 26 ff. : 6 sense xifrar i 40 pp. — a ratlla tirada i a dues columnes — mides de la caixa : 162 × 96 mm. — amplada de la col. : 46 mm.

FRANCESC DOMS : *Sermon del Iluminado Dotor, y gloriosisimo Martyr el B. Raymundo Lullio.*

[f. 1.] — SERMON || DEL ILLVMINADO || DOTOR, Y GLORIOSISIMO || MARTYR || EL B. RAYMVNDO || LVLLIO, || *PREDICADO.* || A 25 de Enero, en la fiesta de la Conversion de San || Pablo, que como a su Patron, le Consagró la Vni- || versidad, Estudio General, y Colegio de la || Sapiencia, en el Real

Convento de San // Francisco, de la Ciudad de Mallorca. // *POR EL M. R. P. FRANCISCO DOMS* // *De la Compañia de Iesus, antes Letor de Theologia* // *en su Colegio de Monte-Sio(n)* [sic], *y después Retor* // *del Colegio de San Martin.* // DADO A LA ESTAMPA // A instancias del Claustro, y Vniversidad, // POR EL Dr. MARTIN BALLESTER, // Retor que fué del Colegio de la Sapiencia, de // la Villa de S. Margarita, y de la Insigne // Iglesia Parroquial de Santa // Eulalia, en dicha Ciudad. // DEDICADO // Al Illustrisimo, y Reverendisimo Sr. el Sr. // *D. RAYMVNDO SVREDA, Y SANTACILIA,* // Obispo de Oròpi, del Consejo de su Mag. su Canciller // de Competencias, y Iuez Conservador de las Or- // denes Militares en el Reyno de Mallor- // ca, y sus Islas adjacentes, &. // Mallorca, en casa de Pedro Frau, Imp. de la S. Inq. 1688.

[f. 2.] — [Dedicatoria i Aprovacions.]

[f. 6.] — AL BENIGNO Y DISCRETO LE // TOR. [A la fi hi ha un gravat representant a Ramón Lull.]

p. 1. — [Comença el Sermó.]

p. 40. — [Acaba.]

El P. Francesc Doms, nat a Palma, segons refereix el Bover, el 16 de maig de 1633, terminats sos estudis d'humanitats, es féu jesuïta; llegí en el Col·legi de Mont-Sió la càtedra de filosofía i teología; fou rector del de Sant Martí, qualificador del Sant Ofici i predicador eminent. Morí el dia 12 de gener de 1703. Entre les seves obres impreses es compta el *Sermon del Iluminado Dotor, y gloriosisimo Martyr el B. Raymundo Lullio.* El Salzinger i el Custurer parlen amb molt elogi d'aquest sermó. En ell, continua el Custurer, el P. Doms compara la *Sabiduría* de Lull amb la de sant Pau, ambdues infuses per Déu en un moment, i s'estén en elogis entusiastes, algun dels quals, com és el que la illa de Mallorca és coneguda arreu per illa de Ramón, és objecte d'una formal rectificació per part del Bover.

La serie dels sermons mallorquins de Ramón Lull, respectable pel nombre de títols, és curiosíssima. Molt sovint, en diverses solemnitats, però principalment el dia de la Conversió de sant Pau, la Universitat, Estudi General i Col·legi de la Sapiencia dedicaven una festa religiosa a Ramón Lull. El sermó que s'hi predicava era moltes vegades donat a l'estampa. Abans del del P. Doms hem registrat el del P. Planes, estampat l'any 1624 (vid. núm. 195), el predicat pel P. Miquel Torres, el dia de la festa del Beat l'any 1645, imprès, creiem, poc temps després, i el del P. Miquel Terrassa, estampat en 1668 (vid. núm. 260). A partir del del P. Doms, rar és l'any que no es troba un *Sermon* amb una portada ditiràmbica.

Exemplars de la Biblioteca de Catalunya i de la de D. Pere Sampol, Palma de Mallorca.

CUSTURER : p. 22. — BOVER : *Biblioteca*, núm. 367.

273

ROUEN — per Pere Amiot — 1 vol. in 8.º — 8 ff. preliminars i 464 pp. — a ratlla tirada — 32 ratlles a cada pàgina — gravats — mides de la caixa : 125 × 80 mm.

JEAN BELOT : *Traicté de la memoire artificielle ou l'art de Raymond Lulle.*

— *La Rhetorique par laquelle on peut discourir de ce qui est propre en l'oraison et disputable par dialectique selon la subtilité de l'art lulliste et autres arts plus secrets.*

[f. 1.] — LES // ŒUVRES // DE M. IEAN BELOT // CVRÉ DE MIL-MONTS, // PROFESSEVR

AVX SCIENCIES || Diuines & Celestes. || *CONTENANT LA CHIROMENCE* || *Physionomie, l'Art de memoire de Raymond Lulle;* || *Traicté des Diuinations, Augures & Songes; les* || *Sciences Steganografiques, Paulines, Armadel-* || *les & Lullistes; l'Art de doctement Prescher &* || *Haranguer, &c.* || Derniere Edition, reueuë, corrigée & augmen || tée de diuers Traictez. || [El segell de l'impressor.] || *A ROVEN* || Chez PIERRE AMIOT, ruë des Jesuites, près le College. || M. DC. LXXXVIII.

[f. 1 v.º] — [En blanc.]

[f. 2.] — FAMILIERES || INSTRVCTIONS || POVR APPRENDRE || LES SCIENCIES DE CHIMENCE || ET PHISIONOMIE. || Dans lesquelles se trouvent les plus admi- || rables secrets des sciences divinatrices, || propres particulierement pour ceux qui || font profession des exercices militaires, || judicature, & Arts liberaux, & par icel- || les leur donner le parfait de la Memoire || selon la doctrine de R. Lulle. || *Par M. JEAN BELOT, Curé de Milmonts,* || *Maistre aux Sciences Divines* || *& Celestes.*

[f. 2 v.º] — [Retrat de l'autor.]

[f. 3.] — A MONSEIGNEVR MONSEIGNEVR || DELOMENIE, || SEIGNEVR DE LA VILLE AVX || Clercs, Conseiller du Roy en ses Conseils, || & Secretaire de ses commandements.

[f. 4.] — PREFACE || AVX LECTEVRS.

[f. 7.] — TABLE || DES CHAPITRES || DV PREMIER LIVRE || DE LA CHIROMENCE.

[Un gràfic plegable amb una figura quiromàntica.]

[p. 1.] — PREMIERE PARTIE || DE LA || CHIROMENCE.

p. 210. — FIN.

p. 211. — LA || SECONDE PARTIE || OV || SECOND LIVRE, || AVQVEL EST TRAITÉ || DE LA PHYSIONOMIE, || Metoposcopie & Oneitocratie. || [Segell de l'impressor.] M. MC. LXXXVIII.

p. 213. — PREFACIVNCVLE || AVX LECTEVRS.

p. 218. — SECONDE PARTIE. || QVE C'EST QVE || PHYSIONOMIE. || ...

p. 336. — DE LA MEMOIRE ARTIFICIELLE || OV || L'ART DE RAIMOND LVLLE.

p. 350. — *Fin du traicté de la memoire artificielle,* || *ou l'Art de Raymond Lulle.*

p. 351. — TROISIEME PARTIE. || CONTENANT || L'ŒUVRE || DES ŒUVRES, || Ou le plus parfait des Sciences Stegano- || graphiques, Paulines, Armadelles, || & Lullistes. || *Par lesquelles facilement se comprend, s'apprend, &* || *connait son Genie, & par iceluy la perfection de* || *toutes les sciences, que l'on peut acquerir par neuf* || *leçons, contenuës en ce Livre.* || Augmenté de l'Art de doctement Prescher, Ha- || ranguer, &c. sur tous Textes de l'Escriture- || Sainte & autres sujets, sans preparation ny estu- || de premeditée, par un secret admirable, dit, || *Gemma Secretorum.* || *Par M. JEAN BELOT, Curé de Milmonts,* || *Maistre aux sciences Divines & Celestes.* || [El segell de l'impressor.] || M. DC. LXXXVIII.

p. 353. — PROLOGOMENE || AVX || STVDIEVX || ET CANDIDES || LECTEVRS. || S.

p. 355. — LA RHETORIQVE, || PAR LAQVELLE ON PEVT || discourir de ce qui est propre en || l'Oraison, & de disputable || par dialectique. || *Selon la subtilité de l'art Lulliste, & autres arts plus* || *secrets, qui sont icy compris par une seule* || *leçon necessaire en tout Art.*

p. 445. — *ART DE PRESCHER DOCTEMENT || sans grande Estude, ny preparation premeditée, || sur tous divers sujets de l'Escriture Sainte, ...*
p. 463. — FIN.
p. 464. — TABLE DES CHAPITRES || *contenus en cette troisième Partie.*

Nova edició del cèlebre recull del Belot feta a Rouen, l'any 1688, pel Pere Amiot. Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

274

MALLORCA — per la Vidua Guasp — 1 vol. in 4.º — 195 ff. : 9 preliminars sense foliar, 121 paginats (242 pp.), 2 sense foliar, 14 preliminars de la segona obra sense xifrar, 48 paginats (96 pp.) i 1 final — a ratlla tirada — 27 ratlles a cada pàgina — notes marginals — gravats — mides de la caixa : 160 × 92 mm.

Libre dels articles de la fe (text llatí).

PERE BENNASSER : *Compendiosum rescriptum nativitatem vitam martyrium pii heremitae Raymundi Lullii complectens.*

ANTONI ROIG : *Approbatio.*

FRANCESC GARAU : *Approbatio.*

FRANCESC DE TOGORES : *Iudicium nec non approbatio.*

[f. 1.] — [Un gravat representant Ramón Lull.]
[f. 1 v.º] — [Un escut pontifici a dins d'una orla.]
[f. 2.] — DOCTORIS || PETRI BENNAZAR || ALMÆ SEDIS MAIORICARVM || CANONICI. || BREVE AC COMPENDIOSVM RES- || CRIPTUM; NATIVITATEM, VITAM, MAR- || tyrium, cultum immemorabilem pii heremitæ, ac Venera- || bilis Martyris Raymundi Lulli, Balearis, tertii Ordinis || S. Francisci, Doctorisq; cælitus illustrati; appro- || bationes, commendationes Lullianæ Doctri- || næ, & iuridicas vindicationes, á calum- || nijs quibuslibet præfatæ doctrinæ || dolosè impositis, ingenti || brevitate complectens || DEO OPTIMO MAXIMO || DICATVM. || *EXTAT QVOQVE LIBER*, APOS- || TROPHE RAYMVNDI, *INTITULATVS*, || *in quo necessariis rationibus mysteria Sacrosanctæ Fidei || Catholicæ probantur a Lullo; quem præfatus Doc- || tor Petrus Bennazar, Lulli devotissimus, Sanc- || tissimo Papæ Innocencio XI. humiliter || Dicat, Offert, & Consecrat.* || MAIORICIS. || Ex Officina Viduæ Guasp. Anno 1688.
[f. 3.] — *DEO OPTIMO MAXIMO.* [Dedicatoria signada pel Pere Bennazar.]
[f. 4 v.º] — PRÆFATIO. [Signat pel mateix i datat a Mallorca a 21 d'abril de 1688.]
[f. 5 v.º] — *APPROBATIO || ADMODVM R. P. M. F. ANTONII ROIG.*
[f. 7.] — APPROBATIO || AD MODVM R. P. FRANCISCI || GARAV...
[f. 8.] — *IVDICIVM || NEC NON APPROBATIO DOCTORIS || Don Francisci de Togores...* [Ocupa tot el foli següent.]
p. 1. — CAPITVLVM I.
p. 242. — FINIS. || *ERATA SIC CORIGE.*
[f. 1.] — INDEX.
[f. 1 v.º] — [Un gravat representant Ramón Lull escrivint.]

[f. 1.] — APOSTROPHE || DRIS ILLVMINATI, || AC MARTYRIS || GLORIOSISSIMI BEATI || RAYMVNDI LVLLI || BALEARIS. || *OPVS PRÆCLARVM, IN QVO NE-* || *cessariis rationibus mysteria Sacrosanctæ Fidei* || *Catholicæ probantur; quod Sanctissimo Papæ* || *Innocentio XI. D. O. & C. Dr. Petrus* || *Bennazar Almæ Sedis Maioria-* || *rū Canonicus, B. Martyris* || *Lulli Devotissimus.* || [Un escut papal.] Palmæ Balearium Typis Viduæ Guasp Anno MDCLXXXVIII.

[f. 1 v.º] — [En blanc.]

[f. 2.] — SANCTISSIMO || D. N. INNOCENTIO XI. || DIVINA PROVIDENTIA, || PONTIFICI OPTIMO MAXIMO.

[f. 5 v.º] — PRÆFATIO.

[f. 9 v.º] — DOCTORIS || DON FRANCISCI || DE TOGORES SACRATÆ || PRIMARIÆ ÆDIS ALMÆ || SEDIS MAIORICARVM CA- || nonici adiudicatio, atque in || Auctorem dilaudatio.

[f. 13 v.º] — EPISTOLA || AD || SANCTISSIMVM || PATREM || INNOCENTIVM XI.

[f. 14.] — APOSTROPHE || RAYMVNDI, || AD SVMMVM PONTIFICEM || BONIFACIVM VIII. || EPISTOLA. || [A continuació, i en lletra cursiva, comencen els versos.] *Suscipiat sublimis apex reverenda corona...*

[f. 14 v.º] — [El mateix gravat que en el foli 1 v.º final de la primera obra.]

p. 1. — INCIPIT || TEXTVS APOS- || TROPHES BEATI || MARTYRIS RAYMVNDI || LVLLI BALEARIS.

p. 96. — FINIS.

[f. 1.] — INDEX.

El Bover (*Biblioteca de escritores baleares*, núm. 115) dóna del Pere Bennasser aquesta suscinta nota biogràfica : Doctor en sagrada teología, canonge de la Seu mallorquina i un dels més acèrrims defensors de Ramón Lull; morí a Palma el 14 de setembre de 1694. El Benasser, amb el seu *Compendiosum rescriptum*, es cataloga com un propugnador més de l'ortodoxia lul·liana, continuador de l'obra del Seguí, del Busquets, del Joan Riera, de l'Armengual i del Marçal. Diu el Bover (lloc citat) que segons l'Índex de Benet XIV, imprès en 1758, l'obra del Bennasser fou prohibida per la Santa Seu, per decret de 20 de juny de 1690, però que malgrat aquesta prohibició l'obra continuà circulant entre els mallorquins i que no consta que sos exemplars fossin recollits. El *Compendiosum rescriptum* fou censurat per Fr. Antoni Roig, agustí (163.-1701) (Bover, *Biblioteca*, núm. 1075) per Fr. Francesc Garau i pel Dr. Francesc de Togores (1650-1730), teòleg eminent i acèrrim defensor de la doctrina de Ramón Lull, del qual diu el Bover (lloc citat, núm. 1255) que per comissió de les autoritats eclesiàstica i jurídica censurà diverses obres que es donaren a l'estampa, essent notables els seus parers. Entre ells es poden citar el que posà davant del *Compendiosum rescriptum* del Bennasser i el que encapçala les *Disertaciones* del Custurer. Deixà escrits uns *Opúsculos lulianos* que no han estat donats a les premses.

A continuació del *Compendiosum rescriptum*, s'estampà, com anuncía la portada de l'imprès que acabem de descriure, la versió llatina del *Libre dels articles de la fe*, o sia, el *Liber de articulis fidei sacrosanctae ac salutiferae legis christianae sive liber Apostrophe*. La versió que s'estampà en 1688, no va precedida de la introducció, les primeres paraules de la qual són «Aliqui christiani», que encapçala les edicions de Colonia (?) 1509 (vid. núm. 40) i París 1578 (vid. núm. 122), sinó que comença directament amb l'*Apostrophe*, com l'edició de Barcelona 1504 (vid. núm. 32), de la qual creiem que és reproducció. El *Libre dels articles de la fe*, fou censurat també pel Dr. Francesc de Togores. El Bover considera com dues unitats bibliogràfiques diferents, l'edició del *Compendiosum rescriptum* del Pere Bennasser i la

del *Libre dels articles de la fe.* Creiem que donat que la portada diu que juntament amb l'obra del Bennasser, «extat quoque Liber Apostrophe Raymundi», aquella distinció no és possible, malgrat que el *Libre dels articles de la fe* comenci amb foliació i signatures noves, i amb portada a part, i malgrat que es trobin exemplars com el de la Biblioteca Universitaria de Barcelona, on el *Compendiosum rescriptum* del Bennasser va tot sol.

Exemplars de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona, i del Col·legi de la Sapiencia, Palma de Mallorca.

BOVER : *Biblioteca,* núm. 115. — CHEVALIER : vol. II, núm. 3891. — MENÉNDEZ PELAYO : *Heterodoxos,* vol. I, p. 514; *Ciencia española,* vol. I, p. 148; vol. III, p. 201. — RIBER : *Vida,* p. 2. — ROGENT-DURÁN : *Barcelona,* lletra *b.*

275

MALLORCA — per Margarida Guasp, Vidua — 96 ff. : 2 preliminars sense xifrar i 94 paginats (188 pp.) — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 160 × 108 mm. **1689**

Libre dels articles de la fe (text llatí; fragments).
ANTONI RIERA : *Viginti quatuor textus Apostrophes proponuntur et denodantur.*
FRANCESC ESTAPOLL : *Approbatio.*

[f. 1.] — TEXTVS ALIQVOT // APOSTROPHES // BEATI MARTYRIS // RAYMVNDI LVLLI DOCTORIS // CÆLITUS ILLVSTRATI, PER Drem. // Antonium Riera Rectorem Lulliani // Collegii Beatæ Mariæ Sapientiæ ex // explicatione concinnati // *SVB CORRECTIONE SACROSANCTÆ // ROMANÆ ECCLESIÆ //* ÆTERNO, ET PO- // TENTISSIMO DEO, TOTIVS LVMINIS, // ET SAPIENTIÆ FONTI, QVI GENE // ralem, & mirabilem Artem servo suo Raymundo Lullo pro infidelium con // versione in monte Randino fla // granter oranti revelare // dignatus est. // MAIORICIS. // Ex Officina Margaritæ Guasp Viduæ, // Anno MDCLXXXIX.

[f. 1 v.°] — [En blanc.]

[f. 2.] — APPROBATIO // *Admodum R. P. Fr. Francisci Estapoll.*

[f. 2 v.°] — PRÆFATIO.

p. 1. — TEXTVS // VIGINTI QVATVOR // APOSTROPHES BEATI RAYMVNDI // LVLLI DOCTORIS CÆLITVS // ILLVSTRATI PROPONVNTVR // & denodantur.

p. 188. — ERRATA SIC CORRIGE.

L'obra del Riera és una explicació de vint-i-quatre textos difícils del *Libre dels articles de la fe.* La forma d'exposició és la següent : TEXTVS, de seguit ve la dificultat, NODVS, i a continuació l'ENODATIO. De l'Antoni Riera no en sabia el Bover altra cosa que el que diu la portada de l'imprès descrit, això és, que fou rector del Col·legi de la Sapiencia. Afegeix que l'obra del Riera havía estat impresa abans a la fi de la vida de Ramón Lull, publicada pel Pere Bennasser. El que s'estampà després de l'obra del Bennasser (vid. núm. 274), fou el text íntegre del *Libre dels articles de la fe,* però sense els comentaris del Riera. Molt més completa és la informació que dóna el Bover *(Biblioteca,* núm. 380) del Francesc Estapoll (1641-1718), franciscà mallorquí, aprovador de l'obra del Riera, catedràtic de la Universitat lul·liana i autor de diverses obres que no es donaren a l'estampa.

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma de Mallorca.

BOVER : *Biblioteca,* núm. 1046.

276

1691 MALLORCA — per la Vidua Guasp — 1 vol in 2.° — 67 ff. sense foliar — a ratlla tirada — mides de la caixa : 213 × 107 mm.

PERE BENNASSER : *Al Rey Nuestro Señor Don Carlos Segundo.*

[f. 1.] — [Un escut d'Espanya i al dessota:] AL REY NVESTRO SEÑOR. // D. CARLÓS SEGVNDO // MONARCA CATHOLICO DE DOS MVNDOS. // POR // EL DOTOR PEDRO BENNAZAR PRESBITERO, Y CANO- // NIGO DE LA SANTA IGLESIA DE MALLORCA PROTECTOR DE LA // Causa pia del Illuminado Dotor, y Glorioso Martyr el B. // Raymundo Lullio de la Tercera Orden de San Fran- // cisco, Fundador de todas las Missiones, y Se- // minarios del Mundo, nuevo Apostol // del Africa, y Acerrimo defensor de la // Purissima Concepción de la Rey- // na de los Angeles Ma SSa // En Mallorca en la Emprenta de la Viuda de Guasp. Año 1691.

[f. 1 v.°] — PROTESTA DEL AVTOR.

[ff. 2-7.] — [Censures, Aprovacions i Parers.]

[f. 8.] — INDICE DE LOS TES // TIGOS AVTENTICOS DEL PRESENTE // MEMORIAL.

[f. 9.] — [Advertencia i Oració.]

[f. 10.] — SEÑOR. // EL DOTOR PEDRO // BENNAZAR PRESBITERO, Y CANÓNIGO // de la Sancta Iglezia Cathedral del Reyno de // Mallorca, en nombre de Protector de la // pia Causa del Illuminado Dotor, y glo- // rioso Martyr Raymundo Lullio; // postrado a los R. pies de V. M. // Catholica, Representa a // V. M. lo siguiente...

[f. 62.] — [Privilegis i Aprovacions de la doctrina lul·liana per reis i prínceps fins al foli 67.]

En aquesta especie de Memorial a Carles II, diu el Bover, comença el Bennasser amb un llarg índex dels autors consultats; exposa després la vida, martiris i miracles de Ramón Lull, en vint-i-tres capítols, elogis que s'han tributat a sa virtut i santedat, aprovacions, etc. Es també aquesta una obra de propugnació per l'ortodoxia de Lull i de protesta antieymericiana.

Exemplars de la Biblioteca Provincial, Palma de Mallorca, i del Col·legi de la Sapiencia.

CUSTURER : pp. 301, 411 i 443. — *Testimonia*, p. 19. — BOVER : *Biblioteca*, núm. 115. — MENÉNDEZ PELAYO : *Ciencia española*, vol. III, p. 201.

277

1693 MALLORCA — per Melcior Guasp — 1 vol. in 8.° — 4 ff. preliminars sense xifrar, 28 pp. de la primera paginació i 7 de la segona — gravat.

MIQUEL DE SERRALTA : *Sermon panegirico del illuminado Dotor y gloriosissimo martyr el B. Raymundo Lullio.*

LLUÍS COLL : *Parecer.*

[f. 1.] — SERMON PANEGIRICO. // DEL ILLVMINADO // DOTOR, Y GLORIOSISSIMO // MARTYR. // EL B. RAYMVNDO // LVLLIO. // EN LA FIESTA, QVE LE ÇELEBRO LA

VNIVER- // sidad, Lulliana como a su Patron, á 9. de Febrero // 1693. Dia en que ressava la Iglesia de la Con- // version del Glorioso Apostol San Pablo. // *DIXOLE.* // *EL MVI ILVSTRE Sr. Dr. D. MIGVEL DE SERRALTA* // *Canónigo de la Santa Iglesia Cathedral, Canciller, y* // *Iuez de competencias de este Reyno, del Consejo* // *de Su Magestad; en la Iglesia del Real Con-* // *vento de San Francisco de Menores Ob-* // *servantes, donde se conserva venera-* // *do el inestimable Thesoro de su* // *Sagrado Cuerpo.* // DEDICASE. // *AL ADMIRABLE MISTERIO DE LA CONCEPCION PVRISSI-* // *ma de la Reyna de los Angeles, de que, el mismo Doctor Illu-* // *minado fué açerrimo defensor como parece (entre otras obras)* // *por la siguiente oración que compuso.* // En Mallorca en la Emprenta de Melchior Guasp. 1693.

[f. 1 v.º] — [En blanc.]

[f. 2.] — [Gravat de Ramón Lull, i al peu comença una dedicatoria a la Mare de Déu, en llatí, que comença:] Domina mea et dominatrix mea, dominans mihi, Materque Domini mei semper Augusta...

[f. 3 v.º] — Parecer del M. R. P. Fr. Luis Coll...

[f. 4 v.º] — [Una estampa de la Immaculada.]

p. 1. — [Comença el Sermó.]

p. 28. — [Acaba.]

p. 1. — Breve relación de la fiesta, que celebró el dia 9 de Febrero de este año 1693, la Pontificia, Imperial, y Regia Vniversidad Lulliana de Mallorca en honra del invictissimo Martyr, y illuminado Doctor el Beato Raymundo Lullio su venerabilissimo Patron.

p. 7. — [Acaba.]

p. 8. — [En blanc.]

El Miquel de Serralta, canonge de la Seu mallorquina i jutge canciller de competencies del Regne de Mallorca, nasqué a Palma, on així mateix morí el dia 15 de setembre de 1718. És autor de diversos sermons impresos, entre ells el panegíric de Ramón Lull que predicà el dia 9 de febrer de 1693. El Custurer i el Bover parlen amb molt elogi d'aquesta oració.

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma de Mallorca.

CUSTURER : pp. 221 i 419. — *Testimonia*, p. 18. — BOVER : *Biblioteca*, núm. 1201. — *H. L. F.*, p. 66.

278

MALLORCA — per Miquel Capó — 1 vol. in 4.º — 16 ff. sense xifrar — a ratlla tirada — notes marginals — mides de la caixa : 157 × 99 mm. 1695

JOAN ANTONI FERRANDO : *Sermon panegirico del Illuminado dotor, y martyr insigne el B. Raymundo Lulio.*

MIQUEL DE SERRALTA : *Parecer.*

[f. 1.] — SERMON // PANEGIRICO DEL ILLVMINADO // DOTOR, Y MARTYR INSIGNE EL B. // RAYMVNDO LVLIO. // PREDICADO // EN EL TEMPLO DEL REAL CONVENTO DE // San Francisco de Assis de la Ciudad de Mallorca, // en la celebre fiesta que le consagró como a su Pa- // tron, la Vniversidad Luliana a los

25. de Enero // de 1695. dia de la Conversion de // San Pablo. // DIXOLE // EL P. IVAN ANTONIO FERRANDO DE LA // Compañia de Iesvs, Dr. Theologo, Maestro que fue // de Filosofía en el Colegio de S. Martín de Girona, y // aora Cathedratico de Theologia Escolastica // en la Vniversidad de Mallorca. // Mandan darle á la estampa los muy Illustres, y Mag- // nificos Señores Iurados de la Ciudad, y Reyno // á los quales reverente le dedica, // y ofrece el Autor. // CON LAS LICENCIAS NECESSARIAS. // En Mallorca, *Por Miguel Capó Impressor Año* 1695.

[f. 2.] — [Dedicatoria.]

[f. 3.] — [Censura.]

[f. 4.] — *PARECER.* // Del muy Ilustre Dotor D. Miguel de Serralta.

[f. 5.] — [Comença el Sermò.]

[f. 15.] — [Acaba.]

[f. 16.] — [En blanc.]

L'autor d'aquest sermó és el P. Joan Antoni Ferrando, jesuïta, mallorquí, catedràtic de teología a la Universitat de Mallorca, i mestre de filosofía al Convent de Sant Martí, de Girona, examinador sinodal del Bisbat de Mallorca i qualificador del Sant Ofici en el Tribunal de la mateixa i en el d'Aragó. El Custurer elogía molt el sermó del P. Ferrando.

Exemplars de la Biblioteca de Catalunya i de la Provincial de Palma de Mallorca.

CUSTURER : pp. 22 i 405. — *Testimonia*, p. 9. — BOVER : *Biblioteca*, núm. 416. — CHEVALIER : núm. 3892.

279

1696 ROMA — per Antoni de Rubeis — 2 vols. in fol. — a dues columnes — mides de la caixa : 283 × 153 mm. — amplada de la columna : 74 mm.

Vol. I.

[f. 1.] — BIBLIOTHECA // HISPANA // VETUS // TOMUS PRIMUS // ...

Vol. II. — 9 ff. sense xifrar, 286 pp. i 31 ff. sense xifrar.

NICOLAS ANTONIO : *Raymundus Lullus eiusque vita et scripta.*
— *Catalogus operum a B. Raymundo Lullo.*

[f. 1.] — BIBLIOTHECA // HISPANA // VETUS // TOMUS SECUNDUS // Complectens scriptores ab anno M. usque ad MD.

[f. 2.] — BIBLIOTHECA // HISPANA // VETUS, // *SIVE* // Hispanorum, qui usquam unquámve scripto aliquid // consignaverunt, notitia. // *Complectens scriptores omnes qui ab anno M. usque ad MD.* // *floruerunt.* // TOMUS SECUNDUS, // AVCTORE // D. NICOLAO ANTONIO HISPALENSI // C. // Ordinis S. Iacobi equite, patriæ Ecclesiæ canonico, regiorum negotiorum // in Urbe & Romana curia Procuratore generali, // demum Matriti Consiliario regio. // OPUS POSTUMUM: // *Nunc primum prodit jussu & expensis* // EMINENTISSIMI ET REVERENDISSIMI DOMINI // D. JOSEPHI SAENZ // CARDENALIS DE AGUIRRE, // ROMÆ, M. DC. XCVI. // Ex Typographia Antonii de Rubeis propè S. Sylvestrum de Capite in Via Vitis. // *SUPERIORUM PERMISSU.*

[f. 3.] — INDEX AUCTORUM. // Qui in hoc secundo Tomo continentur.
p. 1. — BIBLIOTHECÆ // VETERIS // HISPANÆ // LIBER SEPTIMUS.
p. 80. — CAPUT III // *De* RAYMUNDO LULLO *Majoricensi eremita,* // *atque ejus rerum scriptoribus...*
p. 96. — [Acaba.]
[p. 287.] — INDEX // Rerum memorabilium quæ in hoc Opere // continentur.

El Nicolàs Antonio, el gran bibliògraf sevillà (1617-1684), consagrà tota la seva vida a la redacció de la *Bibliotheca Hispana*. La segona part d'aquesta obra magna, la *Bibliotheca Nova*, eixí a llum a Roma, en vida de son autor, l'any 1672. La *Bibliotheca Vetus* fou publicada per primera vegada a Roma l'any 1696, després de mort el Nicolàs Antonio, per manament del cardenal Aguirre que la dedicà a Innocenci XII. El cap. III del llibre IX del vol. II, està íntegrament dedicat a Ramón Lull. Veu's aquí el sumari de dit capítol : *De Raymundo Lullo Maioricensi eremita, atque eius rerum Scriptoribus. Gesta eius præcipua, occasio conversionis, illuminatio ad artem formandam, mors à Mauris Africanis illata. Nicolaus Eymericus iurene an iniuria eius errores notaverit, inter partes validè controverti: qui fortè alterius fuerint Raymundi de Tarraga nuncupati. Lucas Wadingus laudatur. De Artis Raymundinæ utilitate superiori simile partium dissidium. Prohibitam hanc tamquam novam in Academia Parisiensi. Premi eam doctissimorum hominum iuditio, aliorum exaltari. Athanasii Kircheri opera in hac arte posita. Wadingi catalogus Lulli operum repræsentatur, quibusdam adiunctis. Raymundi iudicium de ordinibus militaribus in confinio ditionis Maurorum constituendis. De Conceptione B. Mariæ librum Lulli non esse. Petri Alvæ de Raymundo de Cintillis eius auctore non recta coniectatio notatur. De chimicis Lulli operibus quæritur, an eius sint, aut ei supposita. Wadingi suffragium ne renovanda librorum eius omnium priùs examinatorum editione. Recensentur plures Raymundi artis sectatores & assertores.* El catàleg de les obres de Ramón Lull que publicà el Nicolàs Antonio, com ell mateix diu, és fet a base del del Wadding. Diu el Sr. Ramón d'Alós, en la seva obra *Los Catálogos lulianos*, p. 28 : «Nicolás Antonio, en su Catálogo de la *Bibliotheca Hispana Vetus*, es el primer sucesor de Wadding. Procura poner al día aquella bibliografía, añade principalmente nuevas ediciones, indica algunos códices de Venecia, Milán, Roma, etc., y pone comentarios a algunas de las obras citadas». El Sr. d'Alós resum el seu judici sobre el Catàleg de l'Antonio dient que amb ell poca cosa guanya la bibliografía Proaza-Wadding, i que avui dia, no té utilitat. Nosaltres hem descompost l'obra de l'Antonio en dues parts (la dissertació sobre la vida de Ramón Lull i el catàleg de les seves obres) i hem designat per major claredat aquestes dues parts amb els títols convencionals que hi donaren després, en reproduir-les, el Custurer i el Sollier.

Exemplar de la Biblioteca Universitaria de Barcelona.

280

MALLORCA — per Miquel Capó — 1 vol. in 8.° — 26 ff. (51 pp.) — a ratlla tirada — notes marginals — mides de la caixa : 156 × 96 mm. 1698

GUILLEM FONT : *Sermon panegirico del Illuminado dotor y gloriosissimo Martyr el B. Raymundo Lulio.*

p. 1. — SERMON PANEGIRICO // DEL ILVMINADO DOTOR, Y GLO- // riosissimo Martyr el // B. RAYMVNDO LVLIO // DE LA TERCERA ORDEN DE N. S. P. SAN // Francisco, en la Fiesta que celebró el Colegio de // N. Señora de la Sabiduria, en el Real Convento // de S. Francisco de la Ciudad cō circunstancia de la //

Confirmación Real que alcançó la Universidad // Literaria de Mallorca, de la S. C. R. M. // del Rey nuestro Señor // CARLOS II. // MONARCA DE LAS ESPAÑAS; // DIXOLE // Fr. GVILLERMO FONT EXCATHEDRA- // tico de Filosofia en la dicha Universidad, Maes- // tro en Artes, Dotor, y Letor en Sagrada Theo- // logia en el Convento de Iesus, e hijo de N. S. // P. San Francisco de la Provincia de Mallorca, // donde se conserva venerado el inestimable // tesoro de su sagrado Cuerpo. // En Mallorca, Por Miguel Capó Impresor. // Año 1698.

p. 3. — *CENSVRA DEL MVY R. P. IAYME CVSTVRER* // ...

p. 6. — *CENSVRA DEL M. R. P. Fr. RAPHAEL BARCELO* // ...

p. 9. — [Comença el Sermó.]

p. 51. — [Acaba.]

Segons el Bover (*Biblioteca,* núm. 462) el Guillem Font (1667-1705) fou religiós franciscà del convent de Palma, catedràtic de filosofía a la Universitat de Mallorca i lector de teología en el convent de Sant Francesc d'Assís, autor del *Sermon panegirico* estampat l'any 1698.

Diu el Bover (lloc citat) que Fr. Joan de San Antonio, en el vol. III de la *Biblioteca franciscana*, li atribueix una *Disertación histórica sobre la virtud y mérito del B. Raymundo Lulio.* No sabem que aquesta obra hagi estat impresa.

Exemplars de la Biblioteca de Catalunya, i de la Provincial de Palma de Mallorca.

CUSTURER : pp. 22 i 435. — *Testimonia*, p. 16. — BOVER : *Biblioteca,* núm. 462.

281

MALLORCA — per Melcior Guasp — 1 vol. in 8.º — 108 ff. : 8 preliminars, 190 pp. i 5 finals — a ratlla tirada — mides de la caixa : 162 × 108.

DOMÈNEC SUREDA DE SANT MARTI : *Constituciones, estatutos y privilegios de la Universidad luliana del Reyno de Mallorca.*

[f. 1.] — [En blanc.]

[f. 2.] — CONSTITVCIONES. // ESTATVTOS, Y // PRIVILEGIOS DE LA // VNIVERSIDAD LVLIANA DEL REYNO // DE MALLORCA. // [Gravat que representa Ramón Lull entre l'escut papal i el d'Espanya, amb el de Mallorca a sota, voltat tot d'una orla, on hi ha les paraules:] VNIVERSITAS MAIORICENSIS LVLLIANA. // En La Emprenta de Melchior Guasp. Impresor de // la Vniversidad, y Reyno de Mallorca, // año 1698.

[f. 3.] — ADVERTENCIA // PREVIA...

[f. 7.] — BREVE APOSTOLICO // EN QVE LA SANTIDAD DE CLEMEN- // TE X...

p. 1. — [Comencen els privilegis reals.]

p. 41. — CONSTITVCIONES // DE LA VNIVERSIDAD // DEL ESTVDIO GENERAL...

[f. 1.] — TABLA...

[f. 2 v.º] — *Suppositio oblata per magnificos Iuratos & Honorabiles // Sindicos Clavarios.*

[f. 3.] — [Acaba.]

Entre les obres que el Bover (*Biblioteca*, núm. 1242) atribueix al Domènec Sureda de Sant Martí (1653-1723), de la noble familia d'aquest nom, doctor en teología i dret, canonge de la

Seu i llàtinista notable, figura el compendi de les *Constituciones, estatutos y privilegios de la Universidad Luliana del Reino de Mallorca*, que va precedida d'una noticia històrica de la mateixa Universitat i dels documents de la seva creació.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya.

CUSTURER : p. 23. — BOVER : *Biblioteca*, núm. 1242.

282

MALLORCA — per Miquel Capó — 32 ff. paginats (64 pp.) — a ratlla tirada — notes marginals — gravat — mides de la caixa : 155 × 91 mm. 1699

JOAN BABTISTA ROLDÀN : *Sermon apologetico panegirico a honor y en desagravio de el B. Raymundo Lulio.*

p. 1. — SERMON // APOLOGETICO PANEGIRICO // QVE // à Honor, y en Desagravio de el // B. RAYMVNDO LVLIO, // invicto Martir, è Iluminado Dotor // Predicó el dia 9. de Agosto del Año 1699. // en la Cathedral Iglesia de Mallorca // EL Rmo. P. IVAN BAVTISTA ROLDAN // de la Compañía de Iesvs, // Retor que fue de el Colegio, y Universidad de Gan- // día, agora segunda vez Retor de el de San Pablo de // Ualencia, y Uisitador de los de las Islas de la // Provincia de Aragón. // MANDANLE IMPRIMIR LOS MVY ILVS- // tres, y Magnificos Señores // D. SALVADOR SVREDA // DE SAN MARTIN DEL HABITO DE AL- // cantara, Francisco Antich, Francisco Comellas // Ciudadanos, Francisco Sierra, Miguel Beltrán, y // Sancho Mercaderes, y Antonio Brotat, y Barceló // Carpintero, Iurados de la Universidad, Ciudad, // y Reyno de Mallorca. // A Petición de Antonio Ioseph Mulet Sindico per- // petuo de la misma Ciudad, y Reyno. // En Mallorca, por Miguel Capó Imp. Año 1699.

p. 3. — [Endreça.]

p. 6. — *PARECER DEL MVY ILVSTRE Sr. DOTOR DON // Miguel de Serralta...*

p. 13. — [Gravat, i a sota:] DESCRIPCION, // Y NOTICIA PREVIA // AL LETOR.

p. 27. — [Comença el Sermó.]

[p. 64.] — [Acaba.]

Amb aquest del P. Roldàn es continúa la serie dels sermons mallorquins de Ramón Lull.

Exemplars de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona, i de la Provincial, de Mallorca.

CUSTURER : pp. 22 i 406. — *Testimonia*, p. 9. — PASQUAL : *Examen*, p. 83. — BOVER : *Biblioteca*, Apéndice, núm. 598. — CHEVALIER : vol. II, núm. 3893. — *H. L. F.*, p. 66.

283

MALLORCA : per Miquel Capó — 1 vol. in 8.° — lxxx i 738 pp. — a ratlla tirada; en el text de la segona paginació nombrosíssimes notes marginals — 36 ratlles a cada pàgina — gravat — mides de la caixa : 154 × 95 mm. 1700

JAUME CUSTURER : *Disertaciones historicas del culto inmemorial de B. Raymundo Lulio.*

Vita Raymundi Lulli ab anonymo coævo scripta (traducció castellana de JAUME CUSTURER).

NICOLÁS ANTONIO : *Catalogus operum a B. Raymundo Lullo* (amb notes i addicions de JAUME CUSTURER).

FRANCESC XIMENEZ : *Epitaphium in tumulo Raymundi Lulli.*

JOAN GENOVART i AGUSTÍ ANDREU : *Raymundi Lulli tumulus in quo Phœbus et Calliope colloquuntur.*

JAUME JOAN VIVES : *Censura.*

ANTONI BARCELÓ : *Censura.*

MIQUEL DE SERRALTA : *Censura.*

FRANCESC DE TOGORES : *Censura.*

DIDAC GARCÍA : *Censura.*

FRANCESC DOMS : *Aprovación.*

Sententia definitiva in favorem lullianæ doctrinæ (fragments).

[p. i.] — [Un gravat que representa Ramón Lull agenollat, la ploma a la mà, davant del Crist; a sota:] DISERTACIONES // HISTORICAS // DEL BEATO // RAYMVNDO // LVLLIO DOTOR ILVMINADO, // Y MARTIR. // CON VN APENDIZ // DE SV VIDA.

[p. iii.] — [Dintre d'una orla:] DISERTACIONES // HISTORICAS // DEL CVLTO INMEMORIAL DEL // B. RAYMVNDO // LVLLIO Dr. ILVMINADO, Y MARTIR, // y de la inmunidad de censuras, que goza su Dotri- // na; con vn Apendiz de su Uida. // SACALAS A LVZ // LA VNIVERSIDAD LVLLIANA DEL REY- // no de Mallorca, representada en sus quatro Claus- // tros, que en las facultades de Theologia, y Filo- // sofia se componen perpetuamente de las Escue- // las Lullista, Thomista, Scotista, // y Suarista. // Y DEDICANLAS A LA // S. C. R. M. DEL REY N. Sr, // D. FELIPE IV. // DE ARAGON, Y MALLORCA, // Y V. DE CASTILLA // Los muy Ilustres, y Magnificos Señores D. MI- // GVEL IVAN NET, GERONIMO ALEMANÑY, SALVA- // DOR TRVYOLS, ANDRES PARETS, PEDRO AN- // DRES CAMPOS, Y IAYME SERRA Iurados de la // Ciudad, y Reyno de Mallorca, // Fundadores, y Patrones de la mesma Vniversidad. // En Mallorca, con todas las licencias de los Superiores. // En la emprenta de MIGVEL CAPÓ año 1700.

p. v. — AL REY // NVESTRO SEÑOR. [Endreça datada a 19 desembre de 1700, signada pels Jurats de Mallorca.]

p. ix. — *CENSVRA DEL Rsso. P. M. Fr. IAYME IVAN VIVES* // ...

p. xvij. — *CENSVRA DEL Rsso. P. F. ANTONIO BARCELO,* // ...

p. xxiv. — *CENSVRA DEL M. ILVSTRE Sr. Dr.* // *D. Miguel de Serralta Canonigo...*

p. xxxiv. — *CENSVRA DEL M. ILVSTRE Sr. D. FRANCISCO DE* // *Togores...*

p. lxvij. — *CENSVRA DEL Rsso. P. DIEGO GARCIA DE LA* // *Compañia de Iesus...*

p. lxix. — *APROBACION DEL Rmo. P. FRANCISCO DOMS,* // ...

p. lxxviij. — INDICE DE LAS // DISERTACIONES, CAPITVLOS, // y otros títulos.

p. lxxx. — [Acaba l'Index; a continuació:] PROTESTA DEL AUTOR.

p. 1. — INTRODVCCION.

p. 7. — DISERTACION // PRIMERA. // Del Culto Immemorial // DEL BEATO RAYMVNDO

LVLIO. || CAPITVLO I. || *Del Culto del B. Raymundo Lullio en || Mallorca, y primera prueva de su || Immemorialidad.*

p. 14. — [Diu el Custurer, en descriure el sepulcre de Ramón Lull:] Fuera de la capilla en la frente || del pie de el arco, de la pared en que está || el sepulcro está encajado un marmol, en || que se leen gravados con letras Góticas || antiquissimas, los versos heroicos, si- || guientes: || Hic nitidum tumulus retinens est corpus ad intra, || [Segueixen vuit exàmetres.]

p. 15. — [Acaben els versos signats.] Franciscus Ximinus Canonicus Maioricen. || [Continùa el Custurer:] A mas de este epitafio avia otro en vna || (11) tabla que estava pendiente del se- || pulcro, en forma de coloquio entre Phe- || bo, y Caliope que dezia || RAYMVNDI LVLLI TVMVLVS, IN QVO || Phœbus, & Caliiope colloquuntur. || Phœ. *Vnde hæc ad varijs vernantia prata Napæis* ||... [Entre les pp. 15 i 16 hi ha un hors-texte plegable de gran tamany que representa el sepulcre de Ramón Lull.]

p. 16. — [Acaba el diàleg.] FINIS. || *Auctoribus Ioanne Genovardo, & Augustino An- || drea Balearibus adolescentulis nono Kalend. Octo- || bris anno à natali Christi* 1541.

p. 31. — CAPITVLO II. || *Extension de esse culto à otras Provincias, || y Ciudades, y segunda prueva de || su immemorialidad.*

p. 56. — CAPITVLO III. || *Veneracion en q̃ se han tenido su cuer- || po, y los lugares en que habitó; y tercera || prueva de la immemorialidad || de su culto.*

p. 91. — CAPITVLO IV. || *Otros generos de pruebas, que directa- || mente convencen esta immemo- || rialidad.*

p. 132. — CAPITVLO V. || *Continuación de este culto dentro de la || centenar, y despues della, y señales, || con que parece le ha querido a- || provar el Cielo.*

p. 181. — CAPITVLO VI. || *Suellanse algunas dificultades, que po- || dian oponerse contra la immemoria- || lidad del Culto.*

p. 221 [per errada 121]. — DISERTACION || SEGVNDA. || Immunidad de censura legitimamen- || te publicada contra la Doctrina del || B. Raymundo Lullio. || CAPITVLO I. || *Fundamento de lo que en esta parte se || dize contra la Dotrina de Raymundo; || esto es cierta Bula del 6. año del Pontifi- || cado de Gregorio XI. y primera prueva, || de que no ay tal Bula, tomada del || estado presente, en que está su || Dotrina.*

p. 230 [per errada 130]. — CAPITVLO II. || *Segunda prueva de que es fingida la so- || bredicha Bula de Gregorio XI. tomada de || la Sententia definitiva del Obispo de || la Ciudad del Castillo Comissa- || rio Apostólico* [En les notes marginals d'aquest capítol s'inserta gairebé íntegre el text de la] Sententia definitiva Bernardi E- || piscopi Civit. Castelli Comis. || Apost.

p. 249. — CAPITVLO III. — *Suellanse las dificultades, que contra || esta sentencia se oponen, en que se tra- || ta de lo que obró el Rdo. Padre Fray || Nicolas Eymerich, y de su || Directorio.*

p. 297. — CAPITVLO IV. || *Tercera prueva de que es fingida la Bula || del sexto año de Gregorio, tomada de los || felices sucessos, que ha tenido la Dotri- || na de Raymundo en varios tribuna- || les Eclesiasticos.*

p. 337. — CAPITVLO V. || *Quarta prueva de que es falsa la Bula, || tomada de los privilegios, y cartas || Reales en favor de la Do- || trina de Raymundo.*

p. 364. — CAPITVLO VI. || *Vltima prueva de la falsedad de la || misma Bula tomada del juizio, que han || hecho de las obras de Raimundo, y de || sus cosas personas, y Escritores || gravissimos.*

p. 452. — CAPITVLO VII. || *Sueltanse algunos reparos, que se po- || drian oponer à lo sobredicho.*

p. 474. — CAPITVLO VIII. || *Apendiz, que contiene la vida del B. || Raimundo Lullio desde su nacimiento || hasta el vltimo año del siglo decimo || tercio, en que passó a la || Isla de Chipre.*

p. 513. — CAPITVLO IX, || *Prosigue la Vida de Raymundo desde el || año 1300. hasta su Martyrio.*

p. 544. — CAPITVLO X. Y VLTIMO. || *Virtudes principales del Beato Ray- || mundo Lullio.*

p. 565. — TRADVCCION CASTE- || LLANA DE LAS CLAVSVLAS CATALA- || nas, y Mallorquinas, que ay en este libro.

p. 598. — CATALOGO || DE LAS OBRAS DEL B. RAYMVNDO LVLLIO, || segun le trae D. Nicolas Antonio desde el número 87. || del cap. IIJ. del libro IX. del tomo IJ. de su Bibliotheca || antigua de España impressa en Roma el año 1696. por || orden del Cardenal Don Iosep Saenz de Aguirre. Con || licencia del Rsso. P. Maestro del Sacro Palacio de la || Sagrada Orden de Predicadores.

p. 638. — FIN.

p. 639. — INDICE || DE LAS COSAS NOTABLES DE ESTE LIBRO.

p. 734. — LAVS DEO.

p. 735. — ADVERTENCIAS, ADI- || ciones, y erratas...

p. 737. — AD MAIOREM DEI GLORIAM.

L'esforç mallorquí siscentista cap a la reivindicació de l'ortodoxia de Ramón Lull, iniciat en 1604 amb la impressió de la *Sententia definitiva* (vid. núm. 153), culmina una centuria després amb la publicació de les *Disertaciones históricas*. Les obres del Seguí, del Busquets, del Riera, de l'Armengual, del Marçal i del Bennasser preparen la del P. Custurer que n'és com l'apoteosi. El P. Jaume Custurer (1657–1715) nasqué a Palma, vestí l'hàbit de jesuïta, exercí diversos càrrecs dintre l'ordre, fou qualificador del Sant Ofici, acèrrim partidari dels Borbons, home eminent i important en el seu temps. Les seves *Disertaciones históricas* són, sense contradicció, una obra documentada. Si bé, com diu el Bover *(Biblioteca,* núm. 326) el Custurer no s'entretenía massa en l'examen dels documents, sinó que els copiava tal com hom els hi subministrava, sense escatir prou la seva autenticitat, són, en canvi, exactíssimes les seves nombroses cites d'altres autors. Aquesta fidelitat de copia ens ha permès de trobar un argument a favor de l'existència d'una edició del text llatí del *Libre de Sancta Maria* feta l'any 1494 (vid. núm. 22), ja que el text del pròleg del Lefebvre que copía el Custurer (tret segons diu de l'edició de 1494) presenta amb el de les edicions de 1499 (núms. 24 i 25) notabilíssimes diferències. El Custurer, en catalogar curosament tots els autors que havíen parlat de Ramón Lull favorablement o adversa, féu en profit de la bibliografía lul·liana una tasca profitosa; coneixent com coneixía gairebé tot el que damunt Ramón Lull s'havía escrit fins al seu temps, ho consignà fidelment en les *Disertaciones*, i si la finalitat que amb elles perseguía son autor (provar la immemorialitat del culte a Ramón Lull) ens interessa avui molt secundàriament, no hi ha dubte que l'arreplec de noticies i de dades que conté l'obra de l'erudit jesuïta és avui encara (ha estat particularment per nosaltres) d'una gran utilitat. Les *Disertaciones* foren escrites per encàrrec de la Universitat literaria Mallorca que les donà a l'estampa l'any 1700. Diu el Bover (lloc citat) que el López

d'Abrizu parla d'una altra edició de 1706, que evidentment no ha existit mai. L'única impressió que s'ha fet de l'obra del Custurer és la que hem descrit, ja que és també inexacta l'afirmació dels PP. Backer quan diuen, en la p. 163 del vol. IV de la *Bibliothèque des écrivains de la Compagnie de Jésus,* que les *Disertaciones* foren reimpreses pels Bol·landistes. Aquests, en el vol. V del mes de juny (p. 634), parlen d'un sermó de Ramón Lull en castellà de l'any 1700, que no sabem (ells no ho diuen) si s'estampà. Les *Disertaciones* contenen, a manera d'apèndix, la versió castellana de la vida de Ramón Lull escrita per un anònim coetani, que publicaren després en llatí el Sollier i el Salzinger i en la qual es basà la *H. L. F.* per fer la biografía del Beat. El Custurer la tregué, segons diu (p. 484, núm. 48), «de un exemplar antiquíssimo, que se guarda en el Colegio de la Sapiencia, que es creible sea el que antes se guardaba en el Archivo de la Ciudad...», les primeres paraules del qual són, segons el mateix Custurer : «*Ad honorē laudē, & amorem Solius Dñi Dei nostri Iesu Christi Raymundus quorumdam suorum amicorum Religiosorum devictus* (intellige precibus, aut aliquid simile) *in Francia narravit...*» El Sollier recull també aquesta lectura de *in Francia* que el Salzinger i la *H. L. F.* corregeixen per *instantia.* Donem a la vida coetania la denominació amb què el Sollier l'insertà en els *Acta B. Raymundi Lulli* (vid. núm. 291), en la pàg. 8 de la qual transcriu l'erudit hagiògraf una *Epistola* del P. Custurer que prova victoriosament, a judici de la *H. L. F.,* l'autenticitat de la vida coetania. Estampà també el Custurer, a la fi de les *Disertaciones,* el catàleg del Nicolás Antonio amb unes notes i addicions. El Sr. Ramón d'Alós, en la seva monografía *Los Catálogos lulianos,* p. 29, dóna individualitat separada a l'obra bibliogràfica del Custurer i diu que és el mateix catàleg del Proaza passat pels estats Wadding i Nicolás Antonio (vid. núm. 279) fet a base d'aquest darrer, però acompanyat de bastantes notes marginals que resum al final, indicant gairebé sempre manuscrits i edicions que el P. Custurer sabía que existíen a Mallorca i a Roma (convent de San Isidor), corregint-lo adés i ara i completant-lo amb uns quaranta vuit llibres que l'autor mateix confessa no haver pogut averiguar «si son diferentes de los que ya están en los catálogos». Afegeix el Sr. Alós que el catàleg Proaza-Wading-Antonio-Custurer, tal com aquest el deixà, pot ésser sempre consultat amb profit, malgrat que s'hi hagin conservat les repeticions del primer moment i la majoría d'errades.

Entre els materials que utilitzà el Custurer per provar la immemorialitat del culte a Ramón Lull, es compten dues poesies llatines que transcriu. La primera és un epitafi gravat en el sepulcre del Beat, degut al Francesc Ximénez, del qual diu el Bover *(Biblioteca,* núm. 1380) que fou doctor en dret, canonge de la Seu mallorquina i vicari general del bisbe Gil Sánchez Muñoz. Florí a darrers de la quinzena centuria i cultivà la poesía llatina amb relatiu aprofitament. De la seva obra se'n conserven només tres epitafis. El títol que hem donat al dedicat a Ramón Lull és convencional.

L'altra poesía utilitzada i transcrita pel Custurer, és un diàleg entre Febus i Cal·liope en elogi de Ramón Lull, fruit primerenc de l'enginy de dos adolescents mallorquins, el Joan Genovart i l'Agustí Andreu. Del primer, el Bover *(Biblioteca,* núm. 528) en parla amb molt d'elogi i diu que morí a Palma el 6 de gener de 1579. Del segón, que visqué durant la setzena centuria, sembla, segons el Bover (lloc citat, núm. 45), que se'n coneix només la poesía escrita amb col·laboració amb el Genovart i la data del seu matrimoni.

L'obra del Custurer anà precedida d'abundants censures i aprovacions. La del P. Jaume Joan Vives (1624-1708), nat a Palma, mercedari i autor de diverses obres (Bover, lloc citat, núm. 1375); la del P. Antoni Barceló; la del P. Miquel de Serralta, autor del *Sermon panegirico,* imprès l'any 1693 (vid. núm. 277); la del P. Francesc de Togores (1650-1730), nat a Palma, eclesiàstic de mèrit i lul·lista acèrrim, del qual el Bover (lloc citat, núm. 1255) diu que deixà manuscrits uns *Opusculos lulianos;* la del P. Didac García (163.-1716), jesuïta, nat a Palma, autor de diverses obres (Bover, núm. 511), i finalment, la del P. Francesc Doms, autor del *Sermon* predicat el dia 25 de gener de 1688 i estampat el mateix any (vid. núm. 272). Entre

els diversos textos que fragmentàriament estampà el Custurer en les copiosíssimes notes insertes en les *Disertaciones*, hi ha gairebé tot el de la *Sententia definitiva*.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

284

1701 MALLORCA — per Melcior Guasp (?) — 34 ff. : 3 sense xifrar i 62 pp. — a una i dues columnes — mides de la caixa : 157 × 108 mm.; amplada de la columna : 47 mm.

JAUME BOTELLAS : *El Prodigio en ambos amores. Vida y hechos del inclito Doctor y Martir Iluminado el Beato Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — [El gravat tan conegut del Beat, agenollat, amb la ploma a la mà.] EN MALLORCA. // Por Melchior Guasp Impressor, y se venden en su Casa // Iunto a la Vniversidad. Año de 1701.

[f. 2.] — EL PRODIGIO EN // AMBOS AMORES. // VIDA Y HECHOS DE EL INCLITO DOCTOR, Y // Martir Iluminado el Beato Raymundo Lullo // Mallorquin, // COMEDIA NVEVA. // CONSAGROLA SV AVTOR COMPATRICIO // á los Muy Ilustres, y Magnificos Iurados de la // Ciudad, y Reyno de Mallorca. // *Personas que hablan en ella.* // [Segueix el repartiment.]

[f. 3.] — [Endreça.]

p. 1. — [Comença la jornada primera.]

p. 62. — [Acaba la comedia. Segueixen la Llicencia i les errades.]

Del Jaume Botellas en diu el Bover (*Biblioteca*, núm. 157) que fou sacerdot molt erudit, poeta bastant fluïd, beneficiat de la parroquia d'Inca i vicari de l'esglesia de Lloseta. És autor de diverses obres, entre elles una mena de comedia de la vida de Ramón Lull, intitulada el *Prodigio en ambos amores*. Cal posar com a una mica dubtosos la data i el nom de l'impressor d'aquesta edició, encara que a l'exemplar que hem vist hi són a la portada, perquè ella no expresa el nom del llibre al qual correspòn. Tenint en compte això, i, demés, que la portada vagi sense signatura i estigui l'exemplar relligat en un volum en el qual hi ha altres defectes d'enquadernació, no creiem poder donar per segur que la portada correspongui a l'obra i, per tant, no tenim per certs la data i l'impressor que aquella expressa. Per fixar l'any de la impressió convé saber que eren jurats de Mallorca Gabriel Fuster, Tomàs Garriga, Nicolau Amengual, Pere Ignasi Proens, Jaume Manento i Antoni Proens, els noms dels quals van davant de l'endreça. El Bover cataloga l'obra com impresa en 1701 per Melcior Guasp.

Exemplar de la Biblioteca Episcopal de Mallorca.

285

1702 GINEBRA — per Chouet, G. de Tournes, Cramer, Perachon, Ritter i S. de Tournes — 2 vols. in folio — a dues columnes — gravats — mides de la caixa : 288 × 165 mm.; amplada de la columna : 80 mm.

Vol. I — 11 ff. preliminars sense xifrar, 938 pp. i 15 ff. finals de gravats.

Testamentum antiquum (dos primers llibres; atribuïda).
Compendium animæ transmutationis metallorum (dos textos; atribuïda).
Testamentum novissimum (atribuïda).

Elucidatio testamenti (atribuïda).
Liber lucis mercuriorum (atribuïda).
Experimenta (atribuïda).
Liber artis compendiosæ qui Vade mecum nuncupatur (atribuïda).
Epistola accurtationis lapidis benedicti ad dom. Robertum, anglorum regem (atribuïda).
Potestas divitiarum de compositione lapidis philosophici (atribuïda).
Clavicula, quæ et Apertorium dicitur (atribuïda).
Compendium artis alchimiæ et naturalis philosophiæ (atribuïda).
Liber de lapide et oleo philosophorum (atribuïda).
Codicillus o Vade mecum (atribuïda).
J. Bracesco : *Lignum vitæ.*
Johann Gerhard : *Analysis partis practica Raymundi Lulli in testamento.*

[f. 1.] — JO. JACOBI // MANGETI, // MEDICINÆ DOCTORIS, // BIBLIOTHECA // CHEMICA CVRIOSA, // DVOBVS TOMIS COMPREHENSA.
[f. 1 v.°] — [Un gravat representant l'autor escrivint.]
[f. 2.] — [A dues tintes:] JO. JACOBI // MANGETI, // MEDICINÆ DOCTORIS, // Et Sereniss. ac Potentiss. Regis Prussiæ Archiatri. // BIBLIOTHECA // CHEMICA CVRIOSA, // *SEU* // Rerum ad ALCHEMIAM pertinentium // THESAVRVS // INSTRVCTISSIMVS: // *Quo non tantum* // ARTIS AVRIFERÆ // Ac SCRIPTORUM in ea Nobiliorum Historia traditur; LAPIDIS Veritas Argumentis & Experimentis // innumeris, immò & Iuris Consultorum Judiciis evincitur; Termini obscuriores explicantur; Cautio- // nes contra Impostores, & Difficultates in TINCTVRA UNIVERSALI conficienda occurrentes, de- // clarantur: // *Verum etiam* // TRACTATVS OMNES VIRORVM // Celebriorum, qui in MAGNO fudarunt ELIXYRE, quique ab ipso HERMETE, ut dicitur, TRISMEGISTO, ad nostra usque // Tempora de CHRYSOPOEA scripserunt, cum præcipuis suis Commentariis, concinno Ordine dispositi exhiberunt. // *Ad quorum omnium Illustrationem additæ sunt quamplurimæ Figuræ æneæ.* // TOMUS PRIMUS // [Un segell.] // GENEVÆ, // Sumpt. CHOUET, G. DE TOURNES, CRAMER, PERACHON, // RITTER, & S. DE TOURNES. // M.DCC.II.
[f. 3.] — PRÆFATIO // *AD* // LECTOREM.
[f. 6 v.°] — INDEX.
p. 1. — BIBLIOTHECÆ // CHEMICÆ CVRIOSÆ // LIBER PRIMVS // ...
p. 707. — [Al marge superior:] Lib. II. Sect. III. Subsect. V. // [A la meitat de la pàgina:] SVBSECTIO V. // *Celebriores* Raymundi Lulli *in* Alchymia *Tractatus profert.* // TESTAMENTUM RAYMUNDI LULLII, Doctissimi. & Celeberrimi // Philosophi, duobus Libris Universam Artem Chymicam complectens. // In Nomine D. N. I. C. *incipit* // TESTAMENTUM Magistri RAYMUNDI LULLII, & *primum de* THEORICA.
p. 762. — *Finis Theoricæ testamenti.*
p. 763. — INCIPIT PRACTICA // MAGISTRI RAYMVNDI LVLLI // super lapide philosophico.
p. 777. — FINIS *Secundæ Partis* Testamenti // *quæ est de* PRAXI.
p. 778. — Joannis Gerhardi ANALYSIS PARTIS // PRACTICÆ Raymundi Lullii // *in Testamento.*

p. 780. — *Incipit* Compendium Animæ *transmu || tationis Artis Metallorum,* Ruperto *Anglo || rum Regi per* Raymundum *transmissum.*

p. 790. — *Finis Compendii Animæ Transmutationis || Artis Metallorum. || Vide in sequentibus aliud hujusce Compen- || dii Animae transmutationis metallorum Artis || Exemplar; in quo partim aliis terminis, par- || tium fusius omnia continentur.* || TESTAMENTI NOVISSIMI Raymundi Lullii *Majoricani, Regi* || Carolo *dicati.* || *LIBER PRIMVS.*

p. 806. — *TESTAMENTI NOVISSIMI || RAIMVNDI LVLLI || de Practica ||* LIBER SECVNDVS.

p. 822. — *Incipit Cantilena Raymundi Lulli* || Amor me fecit rimare...

p. 823. — *ELVCIDATIO TESTAMENTI* || Raimundi Lulli.

p. 824. — *LVX MERCVRIORVM || RAIMVNDI LVLLII, MAJORICANI || philosophi doctissimi opusculum in quo || explicat, quae in aliis ejus libris || occultata sunt.*

p. 826. — EXPERIMENTA || RAIMVNDI LVLLI || Majoricani Philosophi doctissimi; in || quibus veræ Philosophiæ chymicæ o- || perationes clarissime traduntur.

p. 849. — RAYMVNDI LVLLII || *Liber* Artis Compendiosæ, *quem* || VADE MECVM *nuncupavit.*

p. 853. — RAYMUNDI LULLII || Compendium Animæ Transmuta || tionis Artis Metallorum *Ruperto || Anglorum Regi* transmissum. [És l'altre text de què parla la nota de la pàgina 790.]

p. 863. — *Epistola Accurationis* LAPIDIS BENE || DICTI RAYMUNDI LULLI, *missa olim Do || mino Roberto Anglorum Regi ab ipso. Anno Domini M.CCCC.XII.*

p. 866. — Raymundi Lulii POTESTAS DIVITIA || RVM: *in quo Libro optima Expositio Testamenti || Hermetis continetur. Quid sid spiritus. S. S.?*

p. 872. — CLAVICULA Raymundi Lullii *Majori || cani, quae &* Apertorium *dicitur in qua omnia || quæ in Opere Alchemiæ requiruntur, aperte decla- || rantur.*

p. 875. — Compendium Artis Alchymiæ, & || Naturalis Philosophiæ secundum natu || ralem cursum, *Raymundo Lullo Authore.*

p. 878. — *Explicit compendium Artis Alchimiæ & naturalis Phi- || losophiæ secundam naturalem cursum scriptum || die 23. mensis Augusti.* || Per Joannem Miletum Claudianum || pharmacopolam Anno 1553. || RAYMVNDI LVLLII MAJORICANI, || CAP. I. || *De Lapide & oleo Philosophorum.*

p. 880. — *Explicit Liber de Lapidis & Olei Philosophorum distil || latione scriptus die 28 mensis Septembris || Anno 1553.* || Per Joannem Miletum Claudia || num pharmacopolam. || CODICILLUS *seu* VADE MECUM *aut* || Cantilena RAYMUNDI LULLI *Philosophi || Doctissimi, in quo Fontes Alchymicæ, Artis ac || Philosophiæ reconditioris uberrimè traduntur.*

p. 911. — Explicit Codicillus M. Raymundi Lulli Majoricani. || JOH. BRACESCHI Brixiani LIGNUM || VITÆ, seu Dialogus ex Italico in Latinum || versus à G. GRATAROLO Physico. Quo || RAYMUNDI LULLI Scripta explicantur. || *Interlocutores* || Discipulis Artis & Raymundus.

p. 938. — Finis Dialogi de Ligno vitæ, Ioannis Braceschi || Brixiani.

[Segueixen 15 ff. amb gravats, que constitueixen, segons diu el primer:] *Mutus Liber in quo tamen, tota Philosophia hermetica, figuris hieroglíphicis repingitur...*

Vol. II...

[Comprèn el *Liber tertius Bibliothecæ chemicæ curiosæ quo Authores in rebus alchemicis celebriores qui a Raymundo Lullio ad nostra usque tempora scripsere, adducuntur.*]

El llarguíssim període en què s'editen obres alquímiques de Ramón Lull, que, salvades edicions anteriors del *Liber de secretis naturae seu de quinta essentia*, s'inaugura l'any 1546 amb el recull *De Alchimia opuscula* que estampà a Nuremberg el Joan Petreius (vid. núm. 94) es clou d'una manera que podíem dir-ne apoteòsica amb l'enorme compilació del Manget, editada a Ginebra i a Colonia l'any 1702, amb el nom de *Bibliotheca chemica curiosa*, a despeses del Chonet, G. de Tournes, Cramer, Perachon, Ritter i S. de Tournes.

El Jean Jacques Manget, metge suís (1652-1742), home d'una infadigable activitat, autor d'una pila de *Bibliothecæ*, reuní en la *Chemica curiosa* els tractats cabdals d'alquimia que, a partir de l'any 1546, s'havien imprès, atribuint-los a Ramón Lull. Tots es troben en el volum primer, ja que en el segón s'hi contenen tan sols els autors d'alquimia que floriren posteriorment.

Si no és l'*Analysis partis practica Raymundi Lulli in testamento* del Joan Gerhard (del qual no coneixem edicions anteriors), totes les obres falsament lul·lianes compilades pel Manget havíen estat ja anteriorment impreses. Cal, però, fer constar, cosa que ja remarca la *H. L. F.* (p. 282), que del *Compendium animæ transmutationis metallorum* n'hi ha impresos dos textos, un les primeres paraules del qual són: «*Jam saepe et saepius elocuti recolimus...*» que es troba a la pàg. 780, i un altre bastant diferent, que comença a la pàg. 853. Les edicions anteriors del *Compendium animæ transmutationis metallorum* són del primer text. Els dos comentaristes d'obres d'alquimia que inclou el Manget en son recull, són el Joan Gerhard, del qual hem registrat anteriorment dues obres, l'*Arcanum lul·lianum*, Ulm, 1640 (vid. núm. 216) i el *Commentatio per brevis et perspicua in Apertorium Raymundi Lulli*, Tubinga, 1641 i 1648? (vid. números 217 i 229), i el Bracesco, autor del *Lignum vitæ seu Dialogus quo Raymundi Lulli scripta explicantur*, que s'havía imprès anteriorment (vid. núms. 116 i 147).

Exemplar de la Biblioteca Universitaria, Barcelona.

286

Colonia — 2 vols in folio.

Vol. I.

Testamentum antiquum (dos primers llibres : atribuïda).
Compendium animæ transmutationis metallorum (atribuïda).
Testamentum novissimum (atribuïda).
Elucidatio testamenti (atribuïda).
Liber lucis mercuriorum (atribuïda).
Experimenta (atribuïda).
Liber artis compendiosæ qui Vade mecum nuncupatur (atribuïda).
Epistola accurtationis lapidis benedicti ad dom. Robertum Anglorum regem (atribuïda).
Potestas divitiarum de compositione lapidis philosophici (atribuïda).
Clavicula quæ et Apertorium dicitur (atribuïda).
Compendium artis alchimiæ et naturalis philosophiæ (atribuïda).
Liber de lapide et oleo philosophorum (atribuïda).
Codicillus o Vade mecum (atribuïda).
J. Bracesco : *Lignum vitæ.*
Joahnn Gerhard : *Analysis partis practica Raymundi Lulli in testamento.*

Nombre d'exemplars de la *Bibliotheca chemica* del Manget, en lloc de portar peu d'impremta de Ginebra, el duen de COLONIÆ ALLOBRUGUM. La substitució del nom d'una ciutat pel de l'altra és l'única diferencia que presenta aquest número amb l'anterior; la resta és absolutament idèntica.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, Paris.

287

MALLORCA — 1 vol. in 8.° — 31 ff. sense xifrar i 60 pp. — a una i a dues columnes — mides de la caixa : 152 × 116 mm. — amplada de la columna : 58 mm.

PERE FELIU DE SALAZAR : *Vida y muerte del iluminado doctor y martir el Beato Ramon Lull.*

[f. 1.] — VIDA, Y MVERTE // DEL YLVMINADO DOCTOR, Y MARTIR // EL BEATO RAMON LVLL NATVRAL // DE MALLORCA. // COMEDIA FAMOSSA // DE PEDRO PHELIX DE SALAZAR. // [Segueix el repartiment de l'obra i la descripció de l'escenari del primer acte.]

p. 1. — [Comença la comedia.]

p. 60. — [Acaba.]

La vida agitada i novel·lesca de Ramón Lull és tema a posta per esplais més o menys poètics. En 1605 (vid. núm. 155) ens dóna el Nicolau de Mellinas la *Cancion a la milagrosa conversion, vida y muerte del egregio Doctor Ramon Lull.* A començos de la XVIII.ª centuria la meravellosa dinàmica de la vida del gran mallorquí serveix d'argument a dues obres dramàtiques, *El prodigio en ambos amores* del Jaume Botellas (vid. núm. 284) i la *Vida y muerte del iluminado doctor y martir el Beato Ramon Lull, comedia famosa* del Pere Fèlix de Salazar. Aquest, segons el Bover *(Biblioteca,* núm. 1126), nasqué a Eivissa el dia 23 de juny de 1664, s'educà amb els jesuïtes, fou partidari dels Borbons i autor de diverses obres en prosa i vers. El Bover no parla de la *Comedia famossa*, l'edició de la qual, feta pel Guasp com s'ha vist, no porta data. La cataloguem dintre l'any 1702, en primer lloc per no allunyar-la massa de la seva germana *El prodigio en ambos amores* del Botellas, i després perquè la seva impressió ha de correspondre a una època no molt lluny del dit any 1702. Cal per això tenir en compte que el Salazar, partidari dels Borbons (Bover, lloc citat), fou perseguit i emigrà, no tornant a Mallorca fins el triomf definitiu de Felip V; en 1702, de retorn a la seva terra, donà a l'estampa una relació de les festes celebrades a Palma amb motiu de les noces i coronació del primer Borbó. És aleshores que, finides les malvestats, en possessió del càrrec de tresorer del Reial Patrimoni, devia tenir lleure d'esmerçar-se en esplais poètics com la *Comedia famossa.*

Exemplar de la Biblioteca del Sr. Pere Sampol, Mallorca.

288

1703 NURENBERG — per Joan Ziegers — 1 vol. in 4.° — 3 ff. preliminars, 324 pp. i 8 pàgines finals de registre — mides de la caixa : 90 × 165 mm.

ANÒNIM : *Lullius redivivus denudatus oder Neu-belebter und gründlicherklärter Lullius.*

[f. 1.] — Lullius Redivivus // Denudatus. // Oder // Neu-belebter und gründlicherklärter // Lullius. // Durch Seine // Vier und dreyssig // Weltbe-

kannte // Kunst-Proben // Oder // Experimenten. — Nunmehr aus dem Lateini- // schen in unsere Teutsche Mutter-Sprach // übersetzet mit Erklärung des Dunck- // len erörtert. // Durch nöthige Anmerckungen erläutert // Dürch öfferts-bewehrte Kunst-Griffe // deutlich aufgelösst und allen der wahren Weiss-heit nachforschenden ans helle Tags- // Liecht gelegt. // — Nürnberg // In Verlegung Johann Ziegers // Gedruckt // im Jahr Christi 1703.

[f. 2.] — J. J. // Vorerinnerungs-Rede.

p. 1. — Jova Juva! // Das erste // Experimentum. [Algunes figures d'aparells en el text.]

p. 324. — ENDE [Vinyeta final.]

[Segueixen 8 pp. de registre alfabètic.]

No hem vist aquesta edició. Treiem la descripció que en donem de l'obra del Dr. A. Gottron, *L'Edició maguntina de Ramón Lull,* qui, en la p. 95, descriu l'exemplar que n'hi ha a la Biblioteca de la ciutat de Maguncia, on està catalogat amb la signatura G. II. c/58.

289

LIÉGE — per G. H. Streel — 1 vol in 8.° — 5 ff. sense xifrar, 524 pp. i 2 ff. sense xifrar — a ratlla tirada — 31 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 123 × 69 mm. 1704

JEAN BELOT : *Traicté de la memoire artificielle du l'art de Raymond Lulle.*

— *La Rhétorique par laquelle on peut discourir de ce qui est propre en l'oraison et disputable par dialectique selon la subtilité de l'art lulliste et autres arts plus secrets.*

[f. 1.] — LES // ŒUVRES // DE Me JEAN BELOT // CURE' DE MILMONTS, // PROFESSEUR AUX SCIENCES // DIVINES ET CELESTES. // *CONTENANT LA CHIROMANCE,* // *Physionomie, l'Art de Memoire de Raymond* // *Lulle; Traité des Divinations, Augures &* // *Songes; les Sciences Steganogaphiques,* // *Paulines, Armadelles & Lullistes; l'Art* // *de doctement Prêcher & Haranguer, &c.* // Nouvelle Edition, revûë corrigée & aug- // mentée de divers Traitez. // A LIEGE, // Chez G. H. STREEL, Imp. de S. A. // M.DCC.IV.

[f. 2.] — FAMILIERES // INSTRUCTIONS // POUR APPRENDRE // LES SCIENCES DE CHIROMANCE // ET PHISIONOMIE. // Dans lesquelles se trouvent les plus ad- // mirables secrets des sciences divina- // trices, propres particulierement pour // ceux qui font profession des exercices // militaires, judicature, & Arts libé- // raux, & par icelles leur donner le // parfait de la Memoire selon la doctri- // ne de Raymond Lulle. // *Par Maître JEAN BELOT, Curé de* // *Milmonts, Maître aux Sciencies* // *Divines & Celestes.*

[f. 2] v.° — [Retrat d'En Belot, amb uns versos laudatoris.]

[f. 3.] — A MONSEIGNEUR MONSEIGNEUR // DELOMENIE // ...

[f. 4.] — PREFACE.

p. 1. — PREMIERE PARTIE // DE LA // CHIROMANCE.

p. 375. — DE LA MEMOIRE ARTIFICIELLE // où l'Art de Raimond Lulle. [Acaba pàg. 390.]

p. 391. — TROISIEME PARTIE // CONTENANT // L'ŒUVRE // DES ŒUVRES, // Ou le plus parfait des Sciences Stega- // nografiques, Paulines, Ar- // ma-

delles, & Lullistes. // *Par lesquelles facilement se comprend, s'ap- // prend, & connoit son Genie, & par iceluy // la perfection de toutes les sciences, que l'on // peut acquerir par neuf leçons, contennuës en // ce Libre.* // Augmenté de l'Art de doctement Prêcher, // Haranguer, &c. sur tous Texte de l'E- // criture Sainte, & autres sujets, sans // preparation ny étude premeditée par un // secret admirable, dit *Gemma Secretorum.* // *Par M. JEAN BELOT, Curé de Mil- // monts, Maître aux siences Divines & Celestes.* // M.DCDIV.

p. 393. — PROLOGOMENE // AUX STUDIEUX ET CANDIDES // LECTEURS.

p. 395. — LA // RHETORIQVE // PAR LAQVELLE... // *Selon la subtilité de l'art Lulliste...*

p. 504. — ART DE PRESCHER DOCTEMENT SANS // Grande Etude, ny préparation premeditée...

[p. 524.] — TABLE.

[p. 528.] — [Acaba.]

Que nosaltres haguem vist, des de l'any 1623 fins al 1704, es feren del recull del Belot les següents edicions : París, 1623 (vid. núm. 194), Rouen, 1640 (vid. núm. 215), Lió, 1654 (vid. núm. 235), Rouen, 1662 (vid. núm. 245), Rouen, 1669 (vid. núm. 266), Lió, 1672 (vid. núm. 267), Rouen, 1688 (vid. núm. 273) i Liège, 1704. Aquesta és la vuitena i darrera. La de París 1623, comprèn tan sols *La Rhétorique,* i les altres contenen, a més, el *Traicté de la memoire artificielle ou l'Art de Raymond Lulle.* Segons la portada de l'edició de París, n'hi ha una altra d'anterior, la data i lloc de la qual ignorem.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

290

1706 ERFURT — per Müller — 6 pp. preliminars sense numerar, 120 pp. de text i 4 finals sense xifrar.

JOHANN SCHUP i DANIEL RICHTER : *Ars lulliana.*

[p. 1.] — Ars Lulliana, // hoc est: // Facillima // Methodus // Docendi discendiq; Sermonis Latini non // dicendi tantum, verum etiam purè loquendi fa- // cultatem quo ad a nobis fieri hoc tempore // possit: // Primum quidem // a Raimundo Lullio // Genere Italo, vel inventa vel usui hominum // reddita // in superiori autem seculo // a D. Ioh. B. Schuppio // & // Daniele Richtero // revisa // & emendatior denuo in lucem // edita // a // F. R. // Erfurti, Typis Mülleri excusa, // Prostat Gothæ AD. CIↃ IↃ CCVI.

Diu el Sr. Josep M.ª Batista, *Catàlech de les Obres lulianes d'Oxford,* p. 82, que el text d'aquesta obra és una col·lecció de sentencies de diversos autors agrupades sota els principis lul·lians.

Nosaltres no hem vist aquesta edició. La descripció que en donem és treta de la que fa el Sr. Batista de l'exemplar de la Bodleian Library, Oxford.

291

ANVERS — per la Vidua de Pere Jacobs — 1 vol. in folio — XVI i 104 pp. — a dues columnes — mides de la caixa : 290 × 153 mm., amplada de la columna : 75 mm. — gravats. 1708

JEAN BAPTISTE SOLLIER : *Acta B. Raymundi Lulli.*

FRANCESC XIMENEZ : *Epitaphium in tumulo Raymundi Lulli.*

JOAN GENOVART i AGUSTÍ ANDREU : *Raymundi Lulli tumulus in quo Phœbus et Calliope colloquuntur.*

JAUME CUSTURER : *Epistola vitæ veteris authentiam probans.*

— *Vita Raymundi Lulli ab anonymo coævo scripta.*

CHARLES DE BOUVELLES : *Epistola in vitam Raymundi Lulli.*

NICOLAU DE PAX : *Epistola Domino Joanni Ruffo.*

— *Vita divi Raymundi Lulli.*

NICOLÁS ANTONIO : *Raymundus Lullus eiusque vita et scripta.*

— *Catalogus aperum a B. Raymundo Lullo.*

p. I. — ACTA // B. RAYMUNDI // LULLI.

p. III. — ACTA // B. RAYMUNDI // LULLI // MAJORICENSIS, // DOCTORIS ILLUMINATI, // BUGIÆ IN AFRICA MARTYRIS, // ET AB EO DENOMINATÆ // LVLLISTICÆ ACADEMIÆ PATRONI, // COLLECTA, DIGESTA ET ILLUSTRATA // A JOANNE BAPTISTA SOLLERIO // Societatis JESU Theologo. // [Gravat representant Ramón Lull escrivint, agenollat.] // *ANTVERPIÆ*, // Typis Viduæ PETRI JACOBS, A. D. MDCCVIII. // *Permissu Superiorum.*

[p. V.] — ADMODUM ILLUSTRIBUS // ET MAGNIFICIS VIRIS // DOMINIS JURATIS // CIVITATIS ET REGNI MAJORICENSIS // JOANNES BAPTISTA SOLLERIUS // FELICITATEM.

pp. XIII-XIV. — [Llicencies, privilegis i aprovacions.]

p. XV. — INDEX // SECTIONUM, PARAGRAPHORUM, CAPITUM // HUJUS OPUSCULI // DE ACTIS B. RAYMUNDI LULLI // Doctoris illuminati & Martyris.

p. I. — ACTA // B. RAYMUNDI // LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // BUGIÆ IN AFRICA MARTYRIS // Patroni denominatæ ab eo Universitatis Majoricensis // *IN TOMO V. DE ACTIS SANCTORUM JUNII* // DIGESTA ET ILLUSTRATA // A JOANNE BAPTISTA SOLLERIO S. I. T. // COMMENTARIUS PRÆVIUS // § I. *Brevis notitia de Sancto.*

p. 2, col. 2. — § II. *Cultus sacer B. Raymundo ab olim // exhibitus, cum Officio & Missa.*

[Entre les pp. 4 i 5 hi ha dos fulls addicionals amb gravats representant el sepulcre i un altar dedicat a Ramón Lull.]

p. 5, col. 1. — § III. *Mausoleum insigne, Epitaphia duo, // aliaque constantis cultus argumenta.*

p. 5, col. 2. — [Comença l'epitafi, els primers mots del qual són:] Hic nitidum tumulus retinens est corpus ad intra, // ... [i acaba signat:] *Franciscus Ximinus Canonicus Majoricensis* // [A continuació l'altre epitafi, el títol del qual és:] RAYMUNDI LULLI TUMULUS, // *in quo* PHŒBUS ET CALLIOPE COLLOQUUNTUR. // ...

p. 6, col. 1. — [Acaba l'epitafi:] *FINIS.* // *Auctoribus Ioanne Genovardo & Augu-*

stino An- || drea, Balearibus adolescentulis. Nono Kalendas || Octobris, anno à natali Christi MDXLI. || ...

[Entre les pp. 6 i 7 un full addicional representant un retaule amb la imatge de Ramón Lull.]

p. 7, col. 1. — § IV. *De iis qui Beati Raymundi Vitam || ex antiquiori scripserunt post an.* 1400. || *Illam Waddingus habuit, erude- || ravit Custurerius.*

p. 8, col. 2. — § V. *Epistola Custurerii, Vitæ veteris || authentiam probans.*

p. 12, col. 1. — § VI. *De B. Raymundi origine, nativitate, peregrinationibus, usque ad || finem seculi* XIII.

p. 14, col. 2. — § VII. *Raymundi opera & itinera, seculo ||* XIV *usque ad obitum, Chronologice deducta.*

p. 17, col. 2. — § VIII. *De Senescalli munere, quod Ray- || mundo tribuunt Anonymus, Bovillus, || de Pax, & Scriptores passim omnes; || ei non adversantes.*

p. 20, col. 2. — § IX. *Expediuntur nonnullæ difficulta- || tes in Raymundi Actis occurrentes, || atque unà quæ ad Auctores hinc inde || conciliandos pertinent.*

p. 23, col. 2. — § X. *De Florenis, dotando linguarum || Collegio, quod Lullus fundaret, assignatis || à R. Iacobo; deque litteratis in mon- || te Randa lentisci foliis.*

p. 25, col. 2. — § XI. *Ostenditur Beatus Raymundus nihil || exploravisse periclitatione chimica, || ex Vicencio Mut.*

p. 29, col. 1. — VITA || ab Anonymo coævo scripta, ipso || Beato adhuc superstite, || *ex veteri Ms. Majoricensi.*

p. 36, col. 2. — VITA II. || Auctore Carolo Bovillo Samarobri- || no, Ad Ræmundum Boucherium || Jurisperitum, || *Ex editione Benedicti Gononi lib.* 6. || *pag.* 378.

p. 42, col. 1. — ENCOMIUM || divi Raymundi Lulli Doctoris || Illuminati & Martyris. || AUCTORE NICOLAO DE PAX. || *Ex editione Complutensi anni* MDXIX. || PRÆMONITIO I. B. S. || ... || EPISTOLA. || Nicolaus de Pax Patricius Majori- || censis, Illustri ac Reverendissimo || Domino D. Ioanni Ruffo Theodolo, || Foroliviensi, miseratione divina Ar- || chiepiscopo Consentino, & in regnis || Hispaniarum Nuntio & Colle- || ctori generali Apostolico, hu- || milem reverentiam.

p. 47, col. 1. — MIRACULA || Selecta ex Processibus ad Canoni- || zationem, lingua Majoricensi descri- || ptis, ac Romam delatis, Hispanice || reddita à Custurerio, Dissert. I, cap. 5, || traducta.

p. 59. — [A tota l'amplada de la caixa:] DISSERTATIO HISTORICA I. B. S. || De orthodoxia & Libris B. Raymundi, genuinis ac supposititiis. || ARTICULUS PRIMUS. || *Disertationes scopum explicans.*

p. 60, col. 1. — ARTICULUS SECUNDUS || *Nicolai Antonii Bibliothecæ veteris Hispan.* || *lib. 9, cap. 3, de B. Raymundo Lullo, ejus- || que vita & scriptis judicium, cum Catalo- || go omnium operum, tum verorum, tum || eorum, quæ ejus nomine vulgo circumfe- || runtur: adjuncta Nicolai Eymerici cum || Lullistis contentione, ex libro 9, cap. 7, || n. 383 Quibus accedunt Annotationes || nostræ, hinc inde necessariæ.*

p. 79, col. 2. — ARTICULUS TERTIUS || *Aliorum Scriptorum de B. Raymundo || ejusque scriptis sententia.*

p. 84, col. 1. — ARTICULUS QUARTUS || *Elucidatio eorum quæ ad Gregorii XI Bul- || lam, & Eymerici Directorium spectant.* || ...

p. 94, col. 1. — ARTICULUS QUINTUS. // ...
p. 96, col. 1. — ARTICULUS SEXTUS. // ...
p. 99, col. 2. — ACTORUM B. RAYMUNDI // EPILOGUS. // ...
p. 104. — *FINIS.*

El jesuïta P. Joan Baptista Sollier, el cèlebre hagiògraf belga, nat a Herseau-les-Courtrai en 1665, mort a Brussel·les en 1740, fou molts anys president de la Congregació dels Bol·landistes, donant una excel·lent direcció crítica a la publicació de les *Acta Sanctorum.* En 1708 publicà a Anvers les *Acta B. Raymundi Lulli* que després foren incloses en el vol. V del mes de juny de la col·lecció hagiogràfica dels Bol·landistes. El P. Sollier aprofità gairebé sempre els materials arreplegats pel Custurer, al qual es refereix constantment. De l'erudit jesuïta mallorquí insertà íntegrament la carta en què el Custurer prova l'autenticitat de la vida coetania. Transcrigué també els epitafis del Francesc Ximénez i del Joan Genovart i l'Agustí Andreu que el Custurer insertà en el cap. I de la primera de les seves *Disertaciones* (vid. núm. 283). Inclogué, així mateix, tres vides antigues de Ramón Lull. Primerament, la *Vita Raymundi Lulli ab anonymo coævo scripta,* que el Custurer havía estampat, traduïda al castellà, com Apèndix a les *Disertaciones,* treta d'un ms. antiquíssim del Col·legi de la Sapiencia. Com que el Sollier diu, també, que la *Vita Raymundi Lulli* és treta «ex veteri ms. majoricensi» sembla que ambdós bibliògrafs utilitzaren el mateix original; però la *H. L. F.*, p. 4, diu que el manuscrit usat pels Bol·landistes era a Roma, probablement a Sant Isidor *(Acta,* vol. V, Junii, p. 641) i rectifiquen el que diu la *Biographie general,* vol. XXXII, col. 227, art. *Lulle,* que afirma que el manuscrit original era a la Sapiencia. Segonament estampà el Sollier la vida del Charles de Bouvelles, o sia, l'*Epistola in vitam Raymundi Lulli,* endreçada al Raymond Boucher (Remundus Boucherius), jurisconsult, que es publicà a París en 1511 i 1514 per cura del Josse Bade (vid núms. 45 i 51). El Sollier es valgué de la reimpressió que en féu el Gonon en les seves *Vitæ et sententiæ patrum occidentis,* Lió 1625 (vid. núm. 196). Tant en la reproducció del Gonon, com en la del Sollier, es troba la llista d'obres lul·lianes del Bouvelles (la més antiga bibliografía lul·liana impresa) feta a base del catàleg anònim de 1311, amb alguns canvis i equivocacions (Alós, *Los Catálogos lulianos,* pp. 17 i 18). En terç lloc estampà el Sollier la *Vita divi Raymundi Lulli,* del Nicolau de Pax, que es troba en l'edició llatina del *Novell Libre de anima racional,* Alcalà 1519 (vid. núm. 73), juntament amb l'*Epistola Domino Joanni Ruffo,* dedicatoria d'aquella edició. Finalment, inclogué l'hagiògraf belga en les *Acta B. Raymundi Lulli,* íntegrament, el cap. III del llibre IX del vol. II de la *Bibliotheca Hispana Vetus* del Nicolás Antonio, dedicat a Ramón Lull (vid. núm. 279).

Diu el Sr. Alós en *Los Catálogos lulianos,* p. 33, que el Sollier en copiar el catàleg de l'Antonio té en compte el treball de son germà en religió el P. Custurer. «De hecho — continúa el Sr. Alós — Sollier apenas añade nada de su propia cosecha, y suprime en cambio los apéndices bibliográficos en castellano del P. Custurer. Así, pues, si los *Acta* són de gran utilidad en la parte biográfica de R. Lull, en la bibliográfica, en cambio, no lo son tanto como las *Disertaciones* de Custurer». Els començos de la divuitena centuria, des del punt de mira de la bibliografía lul·liana, es caracteritzen per dos grans esforços de biografía crítica de dos il·lustres jesuïtes, el mallorquí Custurer i el belga Sollier.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

292

ANVERS — per la Vidua de Pere Jacobs — 1 vol in 4.° — XVI i 762 pp. — a dues columnes — 71 ratlles a cada columna — gravats — mides de la caixa de cada columna: 298 × 75 mm. 1709

JEAN BAPTISTE SOLLIER : *Acta B. Raymundi Lulli.*

FRANCESC XIMENEZ : *Epitaphium in tumulu Raymundi Lulli.*

JOAN GENOVART i AGUSTÍ ANDREU : *Raymundi Lulli tumulo in quo Phœbus et Calliope colloquuntur.*

JAUME CUSTURER : *Epistola vitæ veteris authentiam probans.*

Vita Raymundi Lulli ab anonymo coævo scripta.

CHARLES DE BOUVELLES : *Epistola in vitam Raymundi Lulli.*

NICOLAU DE PAX : *Epistola Domino Ioanni Ruffo.*

— *Vita divi Raymundi Lulli.*

NICOLAU ANTONIO : *Raymundus Lullus eiusque vita et scripta.*

— *Catalogus operum a B. Raymundo Lullo.*

[f. 1.] — ACTA // SANCTORUM // JUNII // Ex Latinis & Græcis aliarumque gentium // Monu- // mentis... // COLLECTA, DIGESTA // *Comentariisque & Observationibus* // ILLUSTRATA // A // ... GODEFRIDO HENSCHENIO P. M. // ... JOANNE BAPTISTA SOLLERIO // E SOCIETATE JESU PRESPYTERIS THEOLOGIS // TOMUS V... // ANTUERPIÆ // Apud Viduam Petri Jacobs // A. D. MDCCIX.

p. 633. — DE B. RAYMVNDO LVLLO EREM. // *SCHOLÆ LULLISTICÆ DOCTORE ILLUMINATO* // APUD BUGIAM IN AFRICA MARTYRE // Majoricensis ab ipso denominatæ Universitatis Patrono // COMMENTARIVS PRÆVIUS JOANNE BAPTISTA SOLLERII.

p. 661. — VITA // ab Anonymo coævo scripta, ipso // Beato adhuc superstite // *ex veteri Ms. Majoricensi.*

p. 674. — ENCOMIVM // Divi Raymundi Lulli Doctoris // Illuminati & Martyris // AUCTORE NICOLAO DE PAX // *Ex editione Complutensi anni* MDXIX.

p. 679. — MIRACVLA // selecta ex Processibus ad Canoni- // zacionem, lingua Majoricensi descri- // ptis, ac Romam delatis, Hispanice // reddita a Custurerio, Dissert. I, cap. 5. // & hic in linguam Latinam // traducta.

p. 691. — DISSERTATIO HISTORICA JOANNI BAPTISTA SOLLERII // De Ortodoxia & Libris B. Raymundi, genuinis ac supositis.

p. 736. — FINIS.

[p. 737.] — INDEX.

[p. 761.] — ERRATA QVÆDAM // Hujus Tomi Quinti.

Les *Acta B. Raymundi Lulli* que es publicaren separadament a Anvers l'any 1708, foren refoses després en el vol. V del mes de juny de les *Acta Sanctorum*, datat en 1709, però realment aparegut l'any següent. El Gottron *(L'Edició maguntina de Ramón Lull*, p. 14), recorda que les *Memoires de Trevoux* de l'any 1710, p. 186, anunciaven com a pròxima l'aparició del volum cinquè del mes de juny de la cèlebre col·lecció hagiogràfica. Aquest fet preocupa al Gottron, que es pregunta com el Büchels (el bibliotecari de la cort de Düsseldorf, ordenador del catàleg de 1714 (vid. núm. 298) anà a parar a Ramón Lull, o millor dit, com hi anà a parar l'elector palatí Joan Guillem, ja que, diu, es fa difícil de creure que els pogués haver guiat la *Memoria* del P. Sollier en les *Acta Sanctorum*, el volum de les quals corresponent a Ramón Lull no aparegué fins al gener de 1710, essent així que el Custurer, en una carta al P. Sollier datada el 3 de setembre del mateix any (Gottron, lloc citat, p. 42), es meravella ja del nombre d'exemplars que el Büchels havía reunit, «Obstupui ad numerum exemplarium quae ad manum habet D. Bouchels», i afegeix la sospita que el bibliotecari de l'elector va comparar son catàleg amb l'imprès en les *Acta Sanctorum*, i després va proporcionar-se els manuscrits en els llocs en

aquell assenyalats. Diu el Gottron: «Aquesta data (gener de 1710 en què apareixen el vol. V del mes de juny de les *Acta Sanctorum)* no dóna temps per l'arreplega de llibres lul·lians, que devia ésser prou important perquè el Büchels pogués dreçar un catàleg, ja llest abans que allí es rebessin les *Acta Sanctorum,* perquè el Büchels compara el seu amb el de les *Acta*, com sospità el P. Custurer». Sense tenir la pretensió de resoldre la qüestió que planteja el Gottron ens atrevim a insinuar que es pot lligar perfectament la hipòtesi que l'obra del P. Sollier fos la inspiradora de l'arreplega de llibres catalogada pel Büchels amb les donades de la carta del Custurer de 3 de setembre de 1710, si es té en compte el fet — aparentment no tingut en compte pel Gottron — que les *Acta B. Raymundi* eixiren separadament a llum l'any 1708 (vid. núm. 291), i que, per consegüent, entre la seva publicació i la carta del Custurer hi ha un espai de temps suficient per dur a terme una arreplega de llibres. El catàleg del Büchels a què es refereix el Custurer, no és el publicat en 1714 (vid. núm. 298).

No hem vist aquesta edició de les *Acta Sanctorum,* però coneixem la reproducció feta a Venecia, i podem assegurar que ambdues contenen els mateixos textos del tiratge a part de 1708.

La descripció que donem és treta de l'obra del Sr. Josep M.ª Batista *(Catàlech de les Obres lulianes d'Oxford*, núm. XXXII) que veié l'exemplar de la Bodleian Library, Oxford.

293

MALLORCA — per Melcior Guasp — 1 vol in 8.º — 30 ff. sense numerar — a ratlla tirada — mides de la caixa : 158 × 87 mm. **1710**

PERE MARTÍ : *Sermón panegirico del glorioso martir y dotor illuminado el Beato Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — SERMON PANEGIRICO // DEL GLORIOSO MARTYR Y DOTOR ILLVMI- // NADO EL BEATO // RAYMVNDO LVLIO, // EN LA SOLEMNE FIESTA, QVE TODOS LOS // años le consagra, como á su Titular, y Patrón, la // Imperial Vniversidad Luliana, el dia de la Con- // versión de San Pablo; y en la Iglesia del Real // Convento del S. P. San Francisco de Assis // de la Ciudad de Mallorca. // *PREDICADO // POR EL R. F. M. Pr. PEDRO MARTI MAESTRO, Y // Dotor en Sagrada Teologia, Catedrático Iubilado de // Prima en la Vniversidad de Tarragona, Examinador // Sinodal de aquel Arzobispado, y Comendador, que // fué, dos vezes del Convento de la misma Ciudad // del Real Orden de Nuestra Señora de la Merced // Redencion de Cautivos.* // DASE A LA ESTAMPA POR MANDADO DE LOS ILLVSTRES // Egregios Nobles, y Muy Magníficos Señores // DON ANTONIO DAMETO MENOR, FRANCISCO MORA, // y Mulet, Iuan Antonio Dureta, y Zaforteza, Miguel Vidal, // Antonio Busquets, y Francisco Rebassa, Iurados y Dipu- // tados de la Vniversidad, Ciudad y Reyno de Mallorca, // Patronos de dicha Vniversidad Literaria. // En Mallorca por Melchor Guasp Impressor // Año 1710.

[f. 2.] — [Censura, Aprovació i Protesta.]

[f. 6.] — [Comença el Sermó.]

[f. 30 v.º] — [Acaba.]

Del P. Martí dóna el Bover *(Biblioteca*, núm. 674) les següents escassíssimes noticies. Diu que fou mercedari, nat a Palma, catedràtic de teología de la casa d'estudis de Tarragona i co-

manador del Convent de la seva ordre a la mateixa ciutat. No se li coneix altra obra que el *Sermón panegírico* estampat pel Guasp en 1710.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

294

1711 MALLORCA — per Miquel Capó — 12 i 32 pp. — gravat — a ratlla tirada — mides de la caixa : 155 × 94 mm.

MARIANO MAURO RISSON : *Sermon del glorioso martir y doctor illuminado el B. Raymundo Lulio.*

p. 1. — SERMON // DEL GLORIOSO MARTIR, Y DOCTOR // ILVMINADO EL // B. RAYMVNDO LVLIO, // predicado á la Imperial Vniversidad Luliana, // el dia de la Conversión de S: Pablo, en el Real // Convento de S. Francisco; assistiendo el Illustrissi- // mo Sr. Uirrey, y la muy Ilustre Ciudad de Ma- // llorca, a 25 de Enero año 1711. // POR // EL M. R. P. Fr. MARIANO MAVRO RIS- // son, del Orden de Nuestra Señora del Carmen, // Maestro en Artes, Doctor en Sagrada Theologia, // Examinador de entrambas Facultades, Cathedra- // tico perpetuo de Santo Thomas de la Vniversi- // dad de Orihuela, y Predicador // de su Magestad. // MANDANLE IMPRIMIR LOS MVY ILVS- // tres, y Egregios Señores // ANTONIO GARRIGA. // FRANCISCO COMELLAS CIVDADANOS, // Miguel Bibiloni, Notario, Antonio Roca, y // Amer Mercaderes, y Geronimo Torres Cirujano, // Iurados de la Universidad, Ciudad, y Rey- // no de Mallorca. // *Con licencia.* Por Miguel Capó Imp. Año 1711.

p. 3. — [Aprovació, Llicencia i Protesta de l'Autor.]

p. 12. — [Imatge de Lull, escrivint.]

p. 1. — [Comença el Sermó.]

p. 32. — [Acaba.]

Del P. Mariano Mauro Risson, carmelità, no en dóna el Bover noticies biogràfiques (*Biblioteca,* Apèndix núm. 584). Fou catedràtic de la Universitat de Oriola. Té impresos un bon nombre de sermons, entre ells dos de Ramón Lull, el que acabem de descriure, i un altre, dit *Las misiones divinas ideadas en una persona humana,* que s'estampà l'any 1713 (vid. núm. 297).

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

295

MALLORCA — per Melcior Guasp — 1 vol in 8.° — 62 ff. : 16 sense numerar i 92 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 152 × 92 mm.

TOMÁS VELÁZQUEZ COLOMA : *Lulliano laberinto famoso del amor y del saber.*

[f. 1.] — LVLLIANO LABERINTO FAMOSO // DEL AMOR, Y DEL // SABER, QVE SIENDO FELIZ CIFRA, EN LA // ESCUELA THOMISTICA, DE LA MAS ELEVADA // Ierarquia de los Angeles, gloriosamente decifra // las proesas Heroicas del Illuminado

Dotor, Ma- // llorquin, el Beato Raymundo Lull, // y de Heril. // DISCVRSO PANEGIRICO, QVE EN GLORIA DE HEROE // tanto, predico el Dotor Thomas Velazquez y Coloma, Ma- // estro en Artes, Dotor en Sagrada Theologia, Cathedratico, // que fué en dos cathedras, de Filosofia, y perpetuo de expo- // sitiva en la Insigne Vniversidad de Valençia; Cura pro- // prio de Villa-nueva de Castelló; Examinador Syno- // dal del Arçobispado de dicha Ciudad; Theologo, // y Examinador en el Tribunal de la Nuncia- // tura Apostólica de España. // *PRECEPTADO DE ESTA ILLVSTRE CIVDAD, QVE A SVS // Expensas festeja de su tan Glorioso hijo la inmortal gloria, en el // Real Convento del Serafin llagado de Assis, el Señor San Fran- // cisco, por ser su Iglesia Concha felismente dichosa de sus // gloriosas Cenizas, Dia de la Commemoración del Apos- // tol San Pablo, a 30. de Iunio del año de 1711.* // DASE A LA ESTAMPA POR MANDADO DE LOS MVY // Illustres, y Egregios Señores Iurados, y Diputados de la Ciu- // dad, y Reyno de Mallorca, los Muy Ilustres y Egreg. Señores // Don Iuan Baptista Bordils, Sureda, Sanglada, del habito // de Alcántara; Miguel St. Andreu, y Truyols, Antonio // Almengual; Bartholomé Tellades, Francisco // Serra, y Miguel Barceló, // MALLORCA // En la Emprempta de Melchior Guasp Impressor de la Universidad.

[f. 2.] — [Dedicatoria.]

[f. 5 v.º] — CENSVRA Y APROBACION.

[f. 10.] — APROBACION.

[f. 15.] — AD LECTOREM, OPERIS // PROEMIVM, ET AVTHORIS // PROTESTATIO.

p. 1. — [Comença el Sermó.]

[p. 92.] — [Acaba.]

L'edició del *Luliano laberinto famoso* del P. Velázquez no porta data d'impressió, però, judicant per la de les Censures i Aprovacions, el sermó es degué publicar en 1711, que és l'any que fou pronunciat. Referma aquesta conjectura el costum d'imprimir altres sermons del caràcter d'aquest el mateix any de llur predicació.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

296

MALLORCA — per Miquel Capó — 1 vol in 8.º — 22 ff. : 16 i 28 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 154 × 95 mm. **1712**

BARTOMEU ANTONI FULLANA : *La Sabiduría Universal del B. Raymundo Lulio.*

p. 1. — LA SABIDVRIA VNIVERSAL DEL // B. RAYMVNDO // LVLLIO // Propuesta en Panegyrico discurso en la solemne // Fiesta, que como à su Patron le consagró // la Universidad Literaria del Reyno // de Mallorca. // Dia 25. de Enero 1712 // POR EL P. BARTHOLOME ANTONIO // FVLLANA de la Compañia IESVS, Maestro en // Artes, Dotor en Sagrada Theologia, Cathedra- // tico que fue, dos vezes de Philosophia, Maestro // de Theologia Moral en el Collegio de Monte- // Sion, y al presente Cathedratico de Theolo- // gia Escolastica en la Vniver- // sidad Lulliana. // DASE A LA ESTAMPA // Por

mandado de los muy Illustres, y Egregios // Señores, los Señores Jurados de la Ciudad, y // Reyno de Mallorca à quienes el Autor // obsequiosamente le dedica. // MALLORCA. // Por Miguel Capó Impressor. Año 1712.

p. 3. — [Dedicatoria.]

p. 8. — *CENSVRA Y APROBACION.*

p. 14. — *PARECER Y PERMISSO.*

p. 1. — [Comença el Sermó.]

p. 28. — [Acaba.]

El P. Bartomeu Antoni Fullana (1668-17..), jesuïta mallorquí, fou predicador estimat. El Bover *(Biblioteca,* núm. 489) dóna compte de dos sermons, entre ells el que hem descrit, que s'estampà amb el nom de *La Sabiduría universal del B. Raymundo Lullio.*

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

297

1713 MALLORCA — per Miquel Capó — 1 vol. in 8.° — 21 ff. : 16 i 25 pp. — a ratlla tirada — gravat — mides de la caixa : 154 × 94 mm.

MARIANO MAURO RISSON : *Las missiones divinas ideadas en una persona humana, Sermon del B. Raymundo Lulio.*

p. 1. — LAS MISSIONES DIVINAS // IDEADAS // EN VNA PERSONA HVMANA // SERMON // DEL B. RAYMVNDO LVLIO MARTYR // esclarecido; y Dotor iluminado; que en el Real // Convento de San Francisco de Mallorca, y en Fiesta de la muy Ilustre Ciudad // de Palma // PREDICO // EL M. FR. MARIANO MAURO RISSON, // del Orden de N. Sra. del Carmen, Maestro en Ar- // tes, Dr. en S. Theologia, Examinador de entram- // bas facultades, Cathedratico perpetuo de Santo // Thomas, en la Vniversidad de Orihuela, y Predi- // cador de su Magestad; a 30, de // Iunio de 1713. // IMPRIMESE // de orden, y a expensas de la muy Ilustre Ciudad, // REPRESENTADA // En los muy Ilustres y Egregios Señores // D. Raymundo Fortuñ, de Ruesta y Garcia, Ca- // vallero del habito de Alcántara; Geronimo Ale- // mañ, Iuan Amer de la punta, Ciudadanos; Miguel Uidal, Francisco Pizá, Mercaderes; y Fran- // cisco Thomás, Iurados y Diputados de la // Ciudad, y Reyno de Mallorca. // A quienes, le consagra, (con el mayor afecto,) // el Autor. // Mallorca, Por Miguel Capó Impressor, 1713.

p. 3. — [Dedicatoria.]

p. 6. — [Censura, Aprovacions i Llicencia.]

p. 15. — PROTESTA DEL AVTOR.

p. 16. — [Gravat del Beat Ramón.]

p. 1. — [Comença el Sermó.]

p. 25. — [Acaba.]

El P. Mariano Mauro Risson és autor de dos sermons predicats a honor de Ramón Lull: el que pronuncià el dia 25 de gener de 1711 (vid. núm. 294) i el que digué el dia 3 de juny

de 1713, estampat el mateix any pel Miquel Capó. Ambdós són citats pel Bover (*Biblioteca*, Apèndice núm. 584).

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma de Mallorca.

298

MAGUNCIA — per Joan Mayer — 1 vol. in 8.° — 24 i 112 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 104 × 80 mm. 1714

BÜCHELS (?) : *Catalogus omnium librorum magni operis Raymundi Lulli proxime publico communicandi.*

IVO SALZINGER : *Præfatio ad lectorem.*

p. 1. — CATALOGUS || OMNIUM || LIBRORUM || MAGNI OPERIS || LULLIANI || PROXIME PUBLICO || COMMUNICANDI || *MOGUNTIÆ* || Typis JOANNIS MAYERII, Bibliopolæ || & Typographi Maguntino-Palatini. || ANNO M.DCCXIV.

p. 3. — PRÆFATIO || AD LECTOREM. || L. B.

p. 24. — [Acaba.]

p. 1. — CATALOGUS I. || LIBRORUM. || *MAGNI OPERIS* || LULLIANI || MISCELLANEORUM.

p. 11. — *Catalogus Librorum Chymi- || corum a Divo Raymundo Lullo || compositorum.*

p. 17. — CATALOGUS II. || CONTINENS INITIA, || *Divisionem, & finem eorumdem librorum* || MAGNI OPERIS LULLIANI.

p. 81. — *Catalogus Librorum Chymi- || corum compositorum a Divo Ray- || mundo Lullo.*

p. 103. — DESIGNATIO LIBRORUM || LULLIANORUM, || *qui ad absolvendam operum omnium editio- || nem inceptam desunt & quæruntur.*

p. 112. — [Acaba.]

El *Catalogus omnium librorum magni operis lulliani proxime publico communicandi* és la revelació de l'intensíssim fogar lul·lista de Maguncia i l'anunci del més gran esdeveniment de la bibliografía lul·liana, la publicació de les *Opera omnia* (vid. núm. 302) aleshores imminent, ja que si bé el primer volum no aparegué fins l'any 1721, el contracte amb l'impressor Mayer s'havia conclòs l'any 1713 (Gottron, p. 32). L'autor del *Catalogus* sembla que fou el Büchels, bibliotecari de l'elector Joan Guillem, el Mecenes de l'edició maguntina. Els inicis d'aquesta edició, àdhuc després de la interessantíssima monografía del Dr. Gottron, *L'Edició maguntina de Ramón Lull*, són tèrbols. Concretament se sap que, sense que es puguin precisar els mitjans, s'havien arreplegat en 1710, a la Cort de Düsseldorf, un nombre considerable de llibres lul·lians, que l'Iu Salzinger els estudiava i que el Büchels n'havia dreçat un catàleg amb vistes a la publicació d'una edició magna de les *Opera omnia* de Ramón Lull. Però — diu el Sr. d'Alós *(Los Catálogos lulianos)* — aquest catàleg no fou segurament el que es publicà en 1714.

L'any 1710 arribà a Düsseldorf (Gottron, pp. 18 i 20) el P. Sollier, amb el bagatge enorme de crítica històrica lul·liana que signifiquen les *Acta B. Raymundi Lulli* (vid. núms. 291 i 292). Amb aquesta anada del savi hagiògraf a la cort de l'elector prenen contacte els dos grans moviments lul·lians de començos de la divuitena centuria, el mallorquí que representa el Custurer i les seves *Disertaciones* (vid. núm. 283) i el maguntí, encarnat pel Salzinger. El P. Sollier, l'obra del qual és basada en la del jesuïta mallorquí fa de llaç d'unió. D'aquest contacte arrenca la polèmica damunt l'autenticitat de les obres alquímiques, que constitueix l'objecte

principal de l'obra del Dr. Gottron. A causa d'aquests fets (Alós, lloc citat) tingueren a la vista el Büchels i el Salzinger els catàlegs redactats pel Custurer amb posterioritat a les *Disertaciones*. Amb ells, amb els nous llibres que arribaren d'Espanya, de França i d'Italia, en part anats a cercar pel mateix Büchels, i amb l'ajut de les *Acta* i de les *Disertaciones*, dreçà el bibliotecari de la cort palatina, inspirat pel Salzinger, el *Catalogus* estampat pel Mayer en 1714 anunciant la pròxima publicació de la magna edició de Maguncia. Recorda el Gottron (p. 32) que el llibret havia de donar idea del contingut de la gran obra; i continua dient que s'hi «fa l'observació una mica sospitosa que l'editor la publica sols per afavorir al lector, i, com és natural, al costat d'una enumeració de les bones qualitats del sistema lul·lià, s'hi troba una invectiva contra els que consideren apòcrifs els escrits d'alquimia d'en Lull». Això inclina al Gottron (lloc citat) a creure que el *Praefatio ad lectorem*, que precedeix al catàleg del Büchels, és obra del Salzinger, ja que els arguments usats són semblants als del lul·lista de Maguncia en la polèmica amb el Sollier. El Sr. Alós (lloc citat), en fer la crítica del catàleg del Büchels, que ell no ha vist, diu que ha de tenir amb els del Custurer i el Sollier certa relació de parentiu. Afegeix que comprèn una primera llista integrada per 225 números, que volen ésser altres tants títols d'obres, i per 88 de llibres d'alquimia; una segona llista «continens initia divisionem et finem eorundem librorum...»; i en terç lloc, una «designatio librorum lullianorum qui ad absolvendam operum omnium editionem inceptant, desunt et quæruntur» que són 202; i que entre una quantitat tan enorme de títols forçosament ha d'haver-hi moltes repeticions i molts apòcrifs, sempre a part dels 88 escrits alquímics, que s'hi registren. Com indica el mateix Sr. d'Alós, tant el Salzinger com el Büchels degueren entendre-ho així, ja que el catàleg publicat en el vol. I de l'edició maguntina és més reduït i més precís.

Exemplar de la Bibliothèque de l'Arsenal, París.

299

1717 PARIS — per Florentí Delaulne, Hilari Foucault, Miquel Clouzier, Joan Jofre Nyon, Esteve Ganeau i Nicolau Gosselin — 5 vols. in fol. — a dues columnes — mides de la caixa: 307 × 171 mm. — amplada de la columna : 82 mm. — numeració per columnes.

Vol. I. — 46 ff. sense xifrar, 1856 columnes xifrades i 19 ff. sense xifrar.

Epistolæ.

[f. 1.] — THESAURUS // NOVUS // ANECDOTORUM // *QUINQUE IN TOMOS* // DISTRIBUTUS.

[f. 2.] — [A dues tintes.] THESAURUS // NOVUS // ANECDOTORUM, // TOMUS PRIMUS, // COMPLECTENS REGUM AC PRINCIPUM, // Aliorumque Virorum Illustrium // *EPISTOLAS ET DIPLOMATA* // benè multa. // Prodit nunc primum studio & operâ // Domni EDMUNDI MARTENE & Domni URSINI DURAND, // Presbyterorum & Monachorum Benedictinorum è Congr. S. Mauri. // LUTETIÆ PARISIORUM, // Sumptibus // [A esquerra:] FLORENTINI DELAULNE, // HILARII FOUCAULT, // MICHAELIS CLOUZIER // [A la dreta:] JOANNIS-GAUFREDI NYON, // STEPHANI GANEAU, // NICOLAI GOSSELIN, // [Al centre:] Bibliopolarum Parisiensium. // M.DCCXVII. // *CUM PRIVILEGIO REGIS ET SUPERIORUM PERMISSU.*

[f. 3 v.º] — [Retrat de Gastó de Rohan.]

[Segueixen Epístola, Præfatio, Índex.]

col. 1-2. — MISCELLANEA // EPISTOLARUM // ET // DIPLOMATUM.

col. 1315. — EPISTOLA I. // Raymundi Lullii ad regem Francorum. // *Hortatur ad fundandum collegium ubi linguæ // Orientales doceantur.*

col. 1317. — EPISTOLA II. RAYMUNDI LULLII // ad quendam amicum suum. // *Ejusdem argumenti* // ... // EPISTOLA III. RAYMUNDI LULLII // ad Universitatem Parisiensem. // Ejusdem argumenti.

col. 1319. — [Acaba.]

Seguint fidelment la nomenclatura de la *H. L. F.* (núm. 90) col·loquem sota el nom d'*Epistolæ* les tres lletres de Ramón Lull que publicà el Martene en son *Thesaurus Anecdoctorum.* La primera va dirigida a Felip el Bell, la segona a un amic i la terça a la Universitat de París. L'objecte de totes tres és el mateix: la fundació de col·legis per l'ensenyament de les llengües orientals. Diu la *H. L. F.* (p. 33) que les tres esmentades cartes, d'un estil bastant elegant, foren segurament encomanades a algún llatinista.

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

300

MALLORCA — per Jeroni Frau — 1 vol. in 8.° — 6 ff. preliminars sense xifrar i 22 pp. — a ratlla tirada — gravats. 1720

JAUME ANTONI SERRA : *Sermon panegirico del Bienaventurado Raymundo Lull.*

JAUME SUREDA : *Censura.*

JOSEP MATHEU : *Parecer.*

[f. 1.] — SERMON // PANEGIRICO DEL BIENAVENTV- // rado RAYMVNDO LVLL Protector de la // Vniversidad de Palma. // DIXOLE // EL M. R. P. PRESENTADO // F. IAYME ANTONIO SIERRA DOTOR EN // Sagrada Theologia, y Comēdador del Real Con- // vento de Nuestra Señora de la Merzed Reden- // cion de Cautivos el dia 25, de Enero del año // 1720. Asistiendo los Muy Ilustres Señores // Regidores, el Muy Ilustre Cabildo, // y los Gremios, ò Claustros // de la Vniversidad. // SALE A LVZ // A AFFECTVOSAS INSTANCIAS DE VN // apacionado [sic] al Bienaventurado RAYMVNDO, // y cordial amigo del Autor. // *En Mallorca* En Casa de Geronimo Frau Imp.

[f. 1 v.°] — [En blanc.]

[f. 2.] — [Dedicatoria al] Ilustrissimo Sr. D. Ioan del Rio, Marques de Campo Florido, del Consejo Supremo de Su Magestad y Presidente del de Hazienda. [Firmada per] el mas indigno criado Joan Bover y Vallespir.

[f. 3.] — Censura del Rmo. P. Jayme Sureda...

[f. 3 v.°] — Imprimatur : Athanassius Episcopus Maioricensis.

[f. 4.] — Parecer del Rmo. P. Maestro Fr. Ioseph Matheu, Monge cisterciense.

[f. 5.] — Imprimatur : Montiano. Reg.

[f. 5 v.°] — [Un gravat en fusta de R. Lull.]

p. 1. — [Comença el Sermó.]

p. 21. — [Acaba.]

p. 22. — [En blanc.]

El P. Jaume Antoni Serra (Bover, *Biblioteca,* núm. 1187) nasqué a la Pobla, estudià a Palma i a Valencia, on professà de mercedari; fou lector de teología, regent d'estudis, qualifi-

cador del Sant Ofici i examinador sinodal del bisbat de Mallorca. Morí a Palma el dia 18 de juny de 1776. Es diu que escrigué diverses obres; entre les que veieren la llum pública es compta el *Sermon panegírico del Bienaventurado Raymundo Lulio*, predicat el dia 25 de gener de 1720. Del mateix any són la dedicatoria i les censures. Per això, si bé la impressió del Frau no és datada, la situem dins de l'any 1720.

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Mallorca.

301

1721 Sense nom de lloc (?) — 1 vol. (?)

Coment major (?) : *Compendium seu commentum artis demonstrativae* (text llatí) (?).

Els autors de la *H. L. F.* citen aquesta edició dient que és la primera que es va fer del *Compendium seu commentum artis demonstrativæ (H. L. F.,* núm. 16), que el Sr. Rubió i Lluch *(Ramón Lull,* p. 291), dubta si es pot identificar amb el *Coment major*. No creiem en l'existencia d'aquesta edició; per nosaltres la primera impressió del *Compendium seu commentum artis domonstrativæ* és la que conté el vol. III de l'edició maguntina (vid. núm. 302).

302

Maguncia — per Joan Jordi Häffner i després per Joan Enric Häffner — 8 vols. in fol. a dues columnes — gravats — mides de la caixa : 320 × 180 mm. : amplada de la columna : 86 mm.

Vol. I — 1721 — 412 ff. : 22 sense xifrar, 6 paginats (12 pp.), 14 paginats (28 pp.), 20 sense xifrar, 23 paginats (46 pp.), 46 paginats (92 pp.), 90 paginats (180 pp.), 191 ff. distribuïts en sis paginacions — 17 ff. amb figures a diverses tintes — gravats.

Art d'atrobar veritat : *Ars compendiosa inveniendi veritatem, seu Ars magna et major* (text llatí).

Ars universalis, seu lectura artis compendiosæ inveniendi veritatem.

Liber principiorum theologiæ.

Liber principiorum philosophiæ.

Liber principiorum juris.

Començaments de Medicina (?) : *Liber principiorum medicinæ* (text llatí).

Ivo Salzinger : *Serenissimo ac potentissimo domino D. Carolo Philippo comiti palatini Rheni. — Liber regum et principum. — Exhortatio discipuli ad perillustres et magnificos viros civitatis et regni balearis consules. — Catalogus librorum magni operis lul·liani. — Testimonia virorum illustrium. — Perspicilia lulliana philosophica. — Revelatio secretorum artis.*

Alfonso de Proaza : *Ad lectores Epistola. — Epistola ad reverendissimum Franciscum Ximenez.*

Nicolau de Pax : *Epistola Domino Joannii Ruffo.*

Jacques Lefebvre d'Etapes : *Domino Alphonso ab Aragonia Epistola.*

Josse Bade : *Bernardo Luvinhete Epistola.*

Vita Raymundi Lulli ab anonymo coævo scripta.

Sententia definitiva in favorem lul·lianæ doctrinæ.

JAUME CONILL : *De operatione et confirmatione Artis metaphisicalis.*

Privilegi de Ferran II a favor de Jaume Jener.

ANTONI BUSQUETS : *Memoriale collationis seu comprobationis centum articulorum lullianorum per F. Nicolaum Eymeric in suo directorio compilatorum.*

[f. 1.] — BEATI // RAYMUNDI // LULLI // OPERA OMNIA.

[f. 2.] — [A dues tintes:] BEATI // RAYMUNDI // LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // OPERA. // QUINQUE SÆCULORUM VICISSITUDINIBUS // ILLÆSA ET INTEGRA SERVATA, // Ex omnibus Terrarum Orbis partibus jam collecta, recognita, à mendis, // purgata, & in unum corpus adunata, in quibus ipsemet B. Author exponit // admirandam & non humanâ industriâ sed superno Lumine acquisitam Scientiam Scientiarum & Artem // Artium, à non paucis in vanum impugnatam, à multis laudabiliter investigatam, & ex parte // inventam, à nemine verò ad supremum perfectionis apicem nisi à solo // Divo Authore perductam. // *IN QUA* // DEUS ET CREATURA, INFINITUM ET FINITUM // *miro modo confluunt in unum Opus Sapientiæ & Scientiæ,* // Sapientibus & Prudentibus hujus Sæculi absconditum, // Parvulis autem revelatum & manifestum. // *Comprehenditur primis quatuor Tomis Methodus hactenus // incognita Syntheseos & Analyseos speciosæ universalissima realis & // intentionalis, naturalis & artificialis, quâ per supremas primitivas veras & necessarias // Demonstrationes non solùm Principia singularum Scientiarum & Artium sed & earum Principiata mensurantur, // profundissima Naturæ & Artis Secreta revelantur, Ars Combinatoria naturalis numeros, ordines & leges principiorum universalium & particularium eorûmque habitudines, proprietates, actiones & passiones &c. explicans // exhibetur. In reliquis verò Tomis ipsius Scientiæ & Artis Usus in singulis Scientiis & Artibus particularibus // mirificè demonstratur; his clauditur, quidquid in hac mortali Vita humanus Intellectus attingere // & Voluntas capere potest.* // CUM PRIVILEGIO SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS. // ET PERMISSU SUPERIORUM.

[f. 3.] — [A dues tintes:] BEATI // RAYMVNDI // LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // OPERUM // *TOMUS I.* // *In quo continentur sequentes Tractatus:*

Ars Magna & Major seu Ars Compendiosa inveniendi Veritarem.
Ars Universalis seu Lectura super Artem Compend. inveniendi Verit.
Liber Principiorum Theologiæ.
Liber Principiorum Philosophiæ.
Liber Principiorum Juris.
Liber Principiorum Medicinæ.

[Un gravat que es repeteix a cada volum i a sota:] *Anno Salutis Domini* M DCC XXI. // EX OFFICINA TYPOGRAPHICA MAYERIANA, // Per JOANNEM GEORGIUM HÄFFNER.

[f. 4.] — PRIVILEGIUM // CÆSAREUM. [Datat a Viena a 26 de febrer de 1718.]

[f. 5.] — [Gravat del comte palatí ocupant tota la pàgina.]

[f. 6.] — SERENISSIMO // AC // POTENTISSIMO DOMINO // D. CAROLO PHILIPPO // COMITI PALATINO RHENI, // SACRI ROMANI IMPERII // *ARCHITHESAURARIO ET ELECTORI,* // ...

[f. 11.] — [Acaba l'Endreça, signada:] Humillimus, devotissimus, obligatissimus // & fidelissimus Servus Ivo Salzinger // Sacerdos.

[f. 11 v.º] — LIBER // REGUM ET PRINCIPUM.

[f. 17 v.º] — [Acaba.]

[f. 18.] — DEO // VNI IN ESSENTIA, // ET // TRINO IN PERSONIS, // ... [Segueix un fragment del *Libre de Contemplació*, lib. 5, cap. 366, p. 4, que acaba al full següent.]

[f. 20 v.º] — AD // PERILLVSTRES ET MAGNIFICOS VIROS // CIVITATIS ET REGNI BALEARIS CONSVLES, // UNIVERSITATIS AC DOCTRINÆ LVLLIANÆ // TVTELARES AC PATRONOS, // NEC NON // *Ejusdem Inclytæ ac Celeberrimæ Universitatis* // *Lullianæ* // RECTOREM MAGNIFICVM, // DECANVM, // ...

[f. 22 v.º] — *Anotationes Disipuli in sequentem Vitam Beati.*

p. 1. — VITA // BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET MARTYRIS. [A dues columnes.]

p. 12. — FINIS.

p. 1. — CATALOGUS // LIBRORUM // *MAGNI OPERIS LVLLIANI.*

[f. 1.] — SVPPLICATIO // *Nomine Magnificorum Juratorum Civitatis & Regni Ma-* // *joricensis, oblata per Discretum Petrum Ribot, Notarium* // *& Syndicum Universitatis Balearis, pro tractandis Negotiis* // Illuminati D. RAYMUNDI LULLI.

[f. 1 v.º] — [Llicencia del rei, en català i llatí, datada a Mallorca a 24 de novembre de 1604.]

[f. 2.] — [Suplicació dels jurats a Felip III.]

[f. 2 v.º] — [Llicencia eclesiàstica, com totes les del full anterior, referent a la Sentencia; està datada a Mallorca a 24 de novembre de 1604.]

[f. 3.] — INSTRUMENTUM // SENTENTIÆ // ...

[f. 10 v.º] — SENTENTIA // DEFINITIVA.

[f. 12.] — PRIVILEGIA // IN FAVOREM // *DOCTRINÆ EGREGII DOCTORIS* // RAYMUNDI LULLII.

[f. 16.] — PRIVILEGIUM // *Elargitum Reverendo & in sacra Theologia Professori* // *Magistro Jacobo Janer...*

[f. 17.] — APPROBATIO // *Artis Metaphysicalis...* // ... // *Jacobi Januarii...*

[f. 18.] — APPROBATIONES // LVLLIANÆ DOCTRINÆ.

[f. 20.] — Censura Ordinarii. [Datada a Maguncia a 7 de setembre de 1722 i signada per Francesc Felip Wolff.]

[p. 1.] — MEMORIALE // COLLATIONIS // SEU // COMPROBATIONIS // *CENTUM ARTICULORUM LULLIANORUM* // PER // Fr. NICOLAUM EIMERIC // In suo olim Directorio compilatorum, factæ cum ipsis archetypis Libris // Magistri RAYMUNDI LULLI, // Per Consules Iuratos Regni Balearium, // ...

[p. 3.] — [Cartes, en italià i castellà, del cardenal Arigone i del Comte de Castro, dirigides als Jurats de Mallorca.]

[p. 4.] — [Carta, en llatí, dels Jurats de Mallorca al cardenal Arigone.]

p. 5. — EIMERICI // PRÆLUDIUM.

p. 46. — [Acaba.]

p. 1. — *TESTIMONIA* // *Virorum Illustrium, Dignitate, Pietate, Doctrinâ &* // *Eruditione conspicuorum, quibus Artem & Scientiam* // *Beati Raymundi Lulli, Doctoris Illuminati deprædicant, mi-* // *ris Laudibus exornant, illam cœlitùs acceptam testantur, con-* // *tra malevolorum insultus tuentur, & ingenuis suæ Salutis ac veræ* // *Scientiæ Amatoribus commendant.*

p. 22. — *TESTIMONIA* // *Virorum Insignium, partim Discipulorum B. Ray-* // *mundi Lulli, partim aliorum Literatorum, qui Scriptis* // *suis Artem excoluerunt, vel similem Artem meditati sunt.*

p. 52. — [Acaba.]

p. 53. — *PERSPICILIA LULLIANA PHI-* || *LOSOPHICA.* || *Composita duobus Vitris tersissimè politis, ...*

p. 92. — [Acaba.]

p. 1. — REVELATIO || SECRETORUM ARTIS, || *In qua exhibentur integrum ejus Systema, ...*

p. 180. — [Acaba]

[Segueixen 8 ff. amb figures en colors.]

p. 1. — DIVI || RAYMUNDI LULLI || DOCTORIS ILLUMINATI || ARS COMPENDIOSA || INVENIENDI VERITATEM || SEU || ARS MAGNA ET MAJOR || QUÆ EST || CLAVIS ET CLAUSURA || OMNIUM ARTIUM ET SCIENTIARUM || ET OMNIUM OPERUM DIVI || AUTHORIS.

p. 49. — [Acaba.]

[Segueixen 5 ff. amb figures en colors.]

p. 1. — BEATI || RAYMUNDI LULLI || DOCTORIS ILLUMINATI || ARS UNIVERSALIS || SEU || LECTURA || ARTIS COMPENDIOSÆ INVENIENDI || VERITATEM.

p. 124. — [Acaba.]

[Segueix un full amb la figura corresponent al *Liber Principiorum Theologiæ.*]

p. 1. — DIVI || RAYMUNDI LULLI || DOCTORIS ILLUMINATI || LIBER || PRINCIPIORUM THEOLOGIÆ.

p. 60. — [Acaba.]

[Segueix un full amb la figura corresponent al *Liber Principiorum Philosophiæ.*]

p. 1. — DIVI || RAYMUNDI LULLI || DOCTORIS ILLUMINATI || LIBER || PRINCIPIORUM PHILOSOPHIÆ.

p. 66. — [Acaba.]

[Segueix un full amb la figura del *Liber Principiorum Juris.*]

p. 1. — DIVI || RAYMUNDI LULLI || DOCTORIS ILLUMINATI || LIBER || PRINCIPIORUM JURIS.

p. 34. — [Acaba.]

[Segueix un full amb la figura del *Liber Principiorum Medicinæ.*]

p. 1. — DIVI || RAYMUNDI LULLI || DOCTORIS ILLUMINATI || LIBER || PRINCIPIORUM MEDICINÆ.

p. 47. — Glossa Discipuli.

p. 48. — [Acaba.]

Vol. II — 1722 — per Joan Jordi Häffner — 310 ff. : 3 sense xifrar i 307 distribuïts en sis paginacions — gravat.

Libre del Gentil : *Liber de gentili et tribus sapientibus* (text llatí).

Liber de Sancto Spiritu.

Disputació dels V savis (text llatí).

Libre de Demonstracions : *Liber mirandarum demonstrationum* (versió llatina de Ivo Salzinger).

Liber de quatuordecim articulis sacrosanctæ romanæ catholicæ fidei.

Ivo Salzinger : *Præfatio discipuli ad lectorem.*

[f. 1.] — [En blanc.]

[f. 2.] — [A dues tintes:] BEATI // RAYMUNDI // LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // OPERUM // *TOMUS II.* // *In quo continentur sequentes Tractatus.*

Liber de Gentili & tribus sapientibus.
Liber de Sancto Spiritu.
Liber de quinque Sapientibus.
Liber Mirandarum Demonstrationum.
Liber XIV. Articulis Fidei.

[Un gravat igual que el del vol. I.] // *Cum Privilegio Sacræ Cæsaræ Majestatis & Permissu Superiorum,* // *Anno Salutis Domini MDCCXXII.* // MOGUNTIÆ, // EX OFFICINA TYPOGRAPHICA MAYERIANA, // Per JOANNEM GEORGIUM HÄFFNER.

[f. 3.] — Censura Ordinarii. [Acaba al verso, datada a Maguncia a 17 de setembre de 1722 i signada per F. F. Wolff.]

p. 1. — PRÆFATIO // Discipuli ad Lectorem.

p. 20. — [Acaba.]

[Un gravat representatiu del *Libre del Gentil,* amb Gentil i els tres savis, asseguts a l'ombra dels cinc arbres simbòlics.]

p. 1. — DIVI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LIBER // DE GENTILI ET TRIBUS // SAPIENTIBUS.

p. 94. — [Acaba.]

p. 1. — DIVI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LIBER // DE SANCTO SPIRITU.

p. 10. — [Acaba.]

p. 1. — DIVI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LIBER // DE QUINQUE SAPIENTIBUS.

p. 51. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LIBER // MIRANDARUM // DEMONSTRATIONUM.

p. 244. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LIBER // DE QUATUORDECIM // ARTICULIS SACROSANCTÆ // ROMANÆ CATHOLICÆ FIDEI.

p. 190. — [Acaba.]

p. 191. — INDEX // ...

p 194. — [Acaba.]

Vol. III — 1722 — per Joan Jordi Häffner — 327 ft. : 3 sense numerar, 287 distribuïts en vuit paginacions i 37 de figures en colors.

Introductoria Artis Demonstrativæ.
Art Demonstrativa (text llatí).
Lectura super figuras Artis Demonstrativæ.
Libre del Chaos (?) : *Liber Chaos* (text llatí).
Coment major (?) : *Compendium seu Commentum Artis Demonstrativæ* (text llatí).
Ars inveniendi Particularia in Universalibus.
Liber Propositionum secundum Artem Demonstrativam.

IVO SALZINGER : *Præcursor introductoriæ in algebram speciosam universalem vel Artem magnam universalem sciendi & demonstrandi B. Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — [En blanc.]

[f. 2.] — [A dues tintes:] BEATI // RAYMUNDI // LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // OPERUM // *TOMUS III.* // *In quo continentur sequentes Tractatus:*

Introductoria Artis Demonstrativæ.
Ars Demonstrativa.
Lectura super figuras Artis Demon.
Liber Chaos.
Compendiū seu Comentū Art. Dem.
Ars inveniendi Particularia in Univ.
Liber Propositionum secundùm Artem Demonstrativam.

[Hi ha un gravat:] *Cum Privilegio Sacræ Caesareæ Majestatis, & Permissu Superiorum.* // *Anno Salutis Domini MDCCXXII.* // *MOGUNTIÆ,* // EX OFFICINA TYPOGRAPHICA MAYERIANA, // Per JOANNEM GEORGIUM HÄFFNER.

[f. 3.] — Censura Ordinarii. [Acaba al verso, datada a Maguncia a 6 de setembre de 1723 i signada pel Wolff.]

p. 1. — PRÆCURSOR // Introductoriae in Algebram Speciosam Universalem, vel Ar- // tem Magnam Universalem sciendi & demonstrandi B. Ray- // mundi Lulli Doctoris Illuminati & Martyris.

p. 54. — [Acaba.]

[Segueixen 27 fulls de figures de colors.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // INTRODUCTORIA // ARTIS DEMONSTRATIVÆ.

p. 38. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS COELITUS // ILLUMINATI // Ars Demonstrativa.

p. 112. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LECTURA // SUPER FIGURAS // Artis Demonstrativæ.

p. 51. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS COELITUS // ILLUMINATI // LIBER CHAOS.

p. 44. — [Acaba.]

p. 1. — DIVI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // COMPENDIUM // SEU // COMMENTUM // Artis Demonstrativæ.

p. 160. — [Acaba.]

[Segueix un full amb una figura en colors.]

p. 1. — DIVI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ARS // INVENIENDI PARTICULARIA // IN UNIVERSALIBUS.

p. 50. — [Acaba.]

[Segueixen 9 ff. amb figures en colors.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LIBER // PROPOSITIONUM // SECUNDUM // Artem Demonstrativam.

p. 62. — [Acaba.]

[p. 63.] — Errata in Tomo III, inventa.

[p. 64.] — *Monitum ad Lectorem.*

Vol. IV — 1729 — per Joan Jordi Häffner — 317 ff. : 6 sense xifrar, 310 distribuïts en quinze paginacions i un foli amb figures.

Liber exponens figuram elementalem artis demonstrativæ.

Regles introductories : *Regulæ introductoriæ in practicam artis demonstrativæ* (textos català i llatí antics i versió llatina de Ivo SALZINGER?).

Quæstiones per Artem demonstrativam seu inventivam solubiles.

Disputatio Eremitæ et Raymundi super aliquibus dubiis quæstionibus Sententiarum magistri Petri Lombardi.

Liber super Psalmum Quicumque vult sive liber Tartari et christiani.

Disputatio fidelis et infidelis.

Liber qui est disputatio Raymundi Christiani et Hamar Sarraceni.

Disputatio fidei et intellectus.

Libre dels articles de la fe (text llatí i versió llatina de Ivo Salzinger?).

Supplicatio sacræ theologiæ professoribus ac baccalaureis studii Parisiensis.

Liber de convenientia fidei et intellectus in objecto.

Liber de demonstratione per æquiparantiam.

Liber facilis scientiæ.

Quæstiones supra librum facilis scientiæ.

De novo modo demonstrandi, sive ars prædicativa magnitudinis.

[f. 1.] — [En blanc.]

[f. 2.] — [A dues tintes:] BEATI // RAYMUNDI // LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // OPERUM // *TOMUS IV.* // *Qui est* // Pars, Practica & Usus // Tomi III, seu Artis Demonstrativæ: // Sicut Tomus II, est Pars, Practica & Usus Tomi I. // Seu Artis Compendiosæ inveniendi Veritatem. // [El mateix gravat que en els altres volums.] // *Cum Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis & Permissu Superiorum.* // *Anno Salutis Domini MDCCXXIX.* // *MOGUNTIÆ,* // EX OFFICINA TYPOGRAPHICA MAYERIANA, // Per JOANNEM GEORGIUM HÄFFNER.

[f. 3.] — TRACTATUS, // *Qui continentur in hoc* TOMO IV.

[f. 4.] — CENSURA // ET // APPROBATIO ORDINARII // *JUNCTA PRÆFATIONE.* [Acaba a f. 5 v.°, datada a Maguncia a 23 de març de 1730, signada pel Wolff.]

[f. 6.] — ADVERTENTIA // DISCIPULI AD LECTOREM.
[Segueix un full amb figures en colors.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LIBER EXPONENS // FIGURAM // ELEMENTALEM // Artis Demonstrativæ.

p. 10. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // REGULÆ INTRODUCTORIÆ // IN // PRACTICAM // Artis Demonstrativæ. // DEUS, cum Tua Benedictione incipiunt Regulæ Introductoriæ // in Practicam Artis Demonstrativæ. // *Ex ipsomet Originali Lemovicensi translatæ in Latinum de verbo ad verbum.* [A la primera columna hi ha el text català, i a la segona la versió literal llatina.]

p. 4, col. 1. — REGULÆ INTRODUCTORIÆ EÆDEM. // *Iuxta varia Originalia antiqua* // *Latina quoad sensum tantùm Latinitati* // *redditæ, fortè ab ipsomet B. Auctore.*

p. 6. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // QUÆSTIONES // PER // Artem Demonstrativam // SEU // Inventivam // SOLUBILES.

p. 205. — [Acaba.]

p. 206. — INDEX QUÆSTIONUM // *Solutarum secundùm processum Artis Demonstrativæ* // *seu Inventivæ.*

p. 210. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // DISPUTATIO // EREMITÆ ET RAYMUNDI // *SUPER* // ALIQUIBUS DUBIIS QUÆSTIONIBUS // SENTENTIARUM // MAGISTRI PETRI LOMBARDI.

p. 119. — INDEX QUÆSTIONUM // SUPER // LIBRUM SENTENTIARUM.

p. 122. — *Corrigenda.*

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LIBER // SUPER PSALMUM // QUICUNQUE VULT // *SIVE* // LIBER TARTARI ET CHRISTIANI.

p. 30. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // DISPUTATIO // FIDELIS ET INFIDELIS.

p. 53. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LIBER // QUI EST // DISPUTATIO // RAYMUNDI CHRISTIANI // ET // HAMAR SARACENI.

p. 47. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // DISPUTATIO // FIDEI ET INTELLECTUS.

p. 26. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LIBER // DE // ARTICULIS FIDEI // SACROSANCTÆ ET SALUTIFERÆ LEGIS // CHRISTIANÆ // SIVE // LIBER APOSTROPHE.

p. 57. — *Corrigenda.*

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // SUPPLICATIO // SACRÆ THEOLOGIÆ // Professoribus ac Baccalaureis // Studii Parisiensis.

p. 8. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LIBER // DE // CONVENIENTIA // Fidei & Intellectus in Objecto.

p. 5. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LIBER // DE // DEMONSTRATIONE // PER // ÆQUIPARANTIAM.

p. 6. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LIBER // FACILIS SCIENTIÆ.

p. 6. — [Acaba.]

p. 7. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // QUÆSTIONES // SUPRA LIBRUM // FACILIS SCIENTIÆ.

p. 11. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LIBER // DE // NOVO MODO // Demonstrandi // SIVE // ARS PRÆDICATIVA // MAGNITUDINIS.

p. 16. — [Acaba.]

[p. 17.] — Corrigenda in Tomo IV.

Vol. V — 1729 – per Joan Jordi Häffner — 366 ft. : 6 preliminars, 5 de figures en colors i 355 distribuïts en cinc paginacions.

Ars inventiva veritatis, seu ars intellectiva veri, quæ est instrumentum intellectivæ potentiæ.

Taula general (versió llatina d'ALFONSO DE PROAZA).
Brevis practica tabulæ generalis.
Lectura compendiosa tabulæ generalis.
Art de fer e solre questions (versió llatina d'ALFONSO DE PROAZA).

[f. 1.] — [En blanc.]
[f. 2.] — [A dues tintes:] BEATI // RAYMUNDI // LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // OPERUM // *TOMUS V* // *In quo continetur* // Instrumentum Intellectivæ potentiæ, *seu* Ars Intellectiva: // *Id est.*

Ars Inventiva Veritatis.
Tabula generalis.
Brevis practica Tabulæ Generalis.
Lectura compendiosa Tabulæ Generalis.
Lectura Artis Inventivæ & Tabulæ Generalis.

[Hi ha el mateix gravat que en tots els volums, i a sota:] *Cum privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis & Permissu Superiorum* // *Anno Salutis Domini M.DCC.XXIX.* // *MOGUNTIÆ*, // EX OFFICINA TYPOGRAPHICA MAYERIANA, // Per JOANNEM GEORGIUM HÄFFNER.
[f. 3.] — CENSURA ET APPOBATIO // CENSORIS // ARCHIEPISCOPALIS MOGUNTINI.
[f. 6 v.°] — [Acaba, datada a Maguncia a 27 de març de 1731 i signada pel Wolff.]
[Segueix un full amb figures en colors.]
p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ARS INVENTIVA // VERITATIS // SEU // ARS INTELLECTIVA VERI. // QUÆ EST // INSTRUMENTUM // INTELLECTIVÆ POTENTIÆ.
[p. 211.] — Formula Artificialis contento- // rum in Arte Inventiva.
[Segueixen 4 fulls amb les taules de la Taula general.]
p. 1. — ILLUMINATI DOCTORIS // RAYMUNDI LULLI // Tabula Generalis.
p. 77. — TABULA // Index artificiosus rerum, quæ in hoc Opere continentur.
p. 80. — [Acaba.]
p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // BREVIS PRACTICA TABULÆ GENERALIS.
p. 43. — [Acaba.]
p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LECTURA COMPENDIOSA // TABULÆ GENERALIS.
p. 15. — [Acaba.]
p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // LECTURA // SUPER // Artem Inventivam // ET // Tabulam Generalem.
p. 358. — [Acaba. Infra:] *Nota,...*

Vol. VI — 1737 — per Joan Enric Häffner — 306 ff., 5 preliminars, 1 de figures, 295 distribuïts en nou paginacions i 5 finals d'índex

Art amativa : *Ars amativa boni* (text llatí).
Arbre de philosophia d'amor (text llatí).
Flors d'amor : *Flores amoris et intelligentiæ* (text llatí).
Arbre de Philosophia desijada : *Arbor philosophiæ desideratæ* (text llatí).
Libre de proverbis (text llatí).
Novell llibre de anima racional (text llatí).

Libre del home : *Liber de homine* (text llatí).

Libre de primera e segona intenció : *Liber de prima et secunda intentione* (text llatí).

Libre de Deu (?) : *Liber de Deo et Jesu Christo* (text llatí).

[f. 1.] — [En blanc.]

[f. 2.] — BEATI // RAYMUNDI // LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // OPERUM // *TOMUS VI.* // *In quo continentur sequentes tractatus:* // [A l'esquerra:] Ars amativa boni. // Arbor Philosophiæ Amoris. // Flores Amoris & Intelligentiæ. // Arbor Philosophiæ Desideratæ. // Liber Proverbiorum. // [A la dreta:] Liber de Anima rationali. // Liber de homine. // Liber de Prima & Secunda Inten- // tione. // Liber de DEO & JESU Christo. // [El gravat de tots els volums i a sota:] *Cum privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis, & Permissu Superiorum.* // *Anno Salutis Domini MDCCXXXVII.* // *MOGUNTIÆ*, // EX OFFICINA TYPOGRAPHICA MAYERIANA // Per JOANNEM HENRICUM HÆFFNER.

[f. 3.] — CENSURA // ET // APPROBATIO CENSORIS // ARCHIEPISCOPALIS MOGUNTINI. // [Datada a Maguncia a 11 de setembre de 1737; signada per Jaeger.]

p. 1. — PRÆFATIO // Ad Lectorem Benevolum.

p. 6. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ARS AMATIVA BONI.

p. 152. — *Notæ in præcedentem Tractatum.*

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET MARTYRIS // ARBOR PHILOSOPHIÆ // AMORIS.

p. 66. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET MARTYRIS // FLORES AMORIS ET // INTELLIGENTIÆ.

p. 14. — [Acaba.]

[Segueix un full amb figures en negre.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINAT // ET MARTYRIS // ARBOR PHILOSOPHIÆ // DESIDERATÆ.

p. 41. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // LIBER PROVERBIORUM.

p. 131. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET MARTYRIS // LIBER // DE // ANIMA RATIONALI.

p. 60. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET MARTYRIS // LIBER DE HOMINE.

p. 62. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // LIBER // DE PRIMA ET SECUNDA // INTENTIONE.

p. 24. — [Acaba.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // LIBER // DE DEO, ET JESU CHRISTO.

p. 38. — [Acaba.]

p. 1. — INDEX // Librorum, Distinctionum, Partium, Quæstionum & Capitum // Sexti Tomi.
[f. 5.] — [Acaba.]

Vol. IX. — 1740 — per Joan Enric Häffner — 302 ff. : 5 preliminars sense xifrar i 584 pp.

Libre de contemplació en Deu (dos cents vint-i-sis capítols; text llatí).

[f. 1.] — BEATI // RAYMUNDI // LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // OPERUM // *TOMUS IX.* // In quo continentur // *PRIMUM ET SECUNDUM VOLUMEN* // MAGNI LIBRI CONTEMPLATIONIS // IN DEUM // [El mateix gravat que en els anteriors volums.] // *Cum privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis & Permissu Superiorum* // *Anno Salutis Domini* MDCCXL // *MOGUNTIÆ*, // EX OFFICINA TYPOGRAPHICA MAYERIANA // Per JOANNEM HENRICVM HÆFFNER.
[f. 2.] — *Pro Tomo I — Libri Contemplationis in DEUM* // *B. Raymundi Lulli Doctoris Illuminati & Martyris* // PRÆFATIO // *SIVE* // PRIMA PARS APOLOGIÆ // Iunctâ Glossâ & Advertentiâ // Ad Lectorem Benevolum.
[f. 5.] — [Acaba.]
p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // MAGNUS LIBER // CONTEMPLATIONIS // IN DEUM.
p. 578. — Perfectum est secundum Volumen Libri Contemplationis quod // est de quinque sensibus sensualibus & de quinque intellec- // tualibus ad gloriam & laudem & reverentiam // & honorem nostri Domini DEI // Amen.
p. 579. — INDEX // Contentorum in hoc primo Tomo Magni Libri // Contemplationis.
p. 584. — [Acaba el volum.]

Vol. X — 1742 per Joan Enric Häffner — 5 ff. preliminars i 604 pp. — gravat.

Libre de contemplació en Deu (des del cap. 227 fins al 336; text llatí).

[f. 1.] — BEATI // RAYMUNDI // LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // OPERUM // *TOMUS X.* // In quo continetur // TERTIUM ET ULTIMUM VOLUMEN // MAGNI LIBRI CONTEMPLATIONIS // IN DEUM // [Un gravat.] // *Cum Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis & Permissu Superiorum.* // *Anno Salutis Domini MDCCXLII* // *MOGUNTIÆ* // EX OFFICINA TYPOGRAPHICA MAYERIANA // Per JOANNEM HENRICUM HÆFFNER.
[f. 2.] — *Pro Tomo II. Magni Libri Contemplationis in DEUM* // *B. Raymundi Lulli Doctoris Illuminati & Martyris* // PRÆFATIO // *SIVE* // ALTERA PARS APOLOGIÆ // Ad Lectorem Benevolum.
[f. 8.] — [Acaba.]
[Un gravat.]
p. 1. — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // MAGNUS LIBER // CONTEMPLATIONIS // IN DEUM. // DEUS gloriose ad dandum laudem & gloriam // de te incipimus tertium Volumen & Librum quartum. // VOLUMEN III. // LIBER IV. // DISTINCTIO XXXIII. // De Arbore Esse, Necessitatis, // & Privationis. // CAPUT CCXXVII.

p. 600. — [Acaba el cap. 366.]
p. 601. — INDEX.
p. 604. — FINIS.

Els vuit magnífics volums in folio que vegeren la llum pública a Maguncia des de l'any 1721 al 1742, coneguts generalment amb el nom d'edició maguntina, assenyalen en la nostra bibliografía una monjoia important, per ventura la més obiradora. Són aquells vuit volums, a la vegada que el més esplèndid homenatge que l'art de l'estampa hagi rendit a Ramón Lull, el primer intent d'una impressió sistemàtica de l'opus lul·lià. Hem reportat adés i ara, en el curs del nostre treball, esforços editorials menors, que si no tenen la unitat interna d'un pla, presenten almenys característiques tipogràfiques semblants. Per exemple : els cinc incunables del Posa (vid. núms. 8, 9, 10, 11 i 12); les tres edicions que el mateix impressor féu de l'any 1501 al 1505 de l'*Ars generalis ultima,* del *Libre dels articles de la fe* i de l'*Arbre de Sciencia* (vid. núms 30, 32 i 34), evidentment publicats amb l'intent de formar una serie; els reculls del Proaza (vid. núms. 42, 48 i 53); les set edicions del Josse Bade, 1515-1518 (vid. números 57, 58, 59, 60, 62, 67 i 68); els quatre reculls de Strasburg del Zetzner (vid. núms. 144, 163, 180 i 233); i altres. Cal, però, arribar a la maguntina per a registrar un intent decidit de la publicació de les *Opera omnia.*

Hem dit també diverses vegades que d'ençà de la publicació del *Blanquerna* de Valencia l'any 1521 (vid. núm. 76), i salvant dues isolades excepcions, la publicació del *Desconort* i del *Liber de fine* (vid. núms. 90 i 252), cap obra de Ramón Lull inèdita no surt de les premses fins que apareix el primer volum de l'edició maguntina. Per damunt de tot, significa, doncs, l'obra editorial de Maguncia la revinguda d'un criteri que no havía tingut cap representació, d'ençà que Mossèn Bonllabi publicà a Valencia la seva edició del *Blanquerna.*

Els magnífics *in folio* que estampà el Mayer, no són, com els reculls del Zetzner, reproducció d'esforços editorials anteriors, sinó que representen un treball de recerca nou, mercès al qual el nombre d'obres de Ramón Lull que han vist la llum s'augmentà considerablement. La tradició d'intel·ligència i de curiositat que presidí la tasca dels lul·listes quatre i cinccentistes, diligents publicadors de textos inèdits, es renua després d'un parèntesi de dues centuries, per l'esforç d'un home que, gaudint de poderoses proteccions, havent aplegat mercès a elles una quantitat grandiosa de materials i textos impresos i manuscrits, comença la tasca que encara avui està per fer, l'obra gegantina de publicar una edició sencera de l'opus lul·lià. Qui fou l'home d'aquesta empresa? El *Privilegium Cæsareum* del primer volum ens dóna el seu nom : Iu Salzinger. Ramón Lull, una de les figures més singulars, més discutides, més ambigües de la historia, ha tingut tot temps devots apassionats. Entre tots ells cap potser de més interessant, de més tèrbol que aquest Iu Salzinger. El Dr. Gottron, en la seva monografía l'*Edició maguntina de Ramón Lull*, n'esboça la biografía, i referint-se a l'historiògraf maguntí Joan Pere Schunk *(Beytragen zur Mainzer Geschichte mit Urkunden),* diu que el Salzinger nasqué en 1669 a Günzburg, i va ésser més tard canonge regular a Reichesberg. En canvi, segons l'índex de capellans d'aquest capítol, corresponent a l'any 1704, el Salzinger nasqué a Gunzing (parroquia de Lohnsburg, cantó austríac de l'Inn) el 28 de novembre de 1669. El Gottron afegeix les següents donades : «No sabem quina va ésser la seva educació. Tal vegada va fer tots sos estudis elementals en l'escola del monestir. Als vint-i-dos anys va professar i va anar, segurament a preparar-se per una càtedra a la Universitat de Dillingen. El 22 de novembre de 1692 va matricular-s'hi, l'11 d'agost de 1693 va ésser batxiller en filosofía, i mestre el 13 de juliol de 1694. El 28 d'octubre de 1694 començà a Ingolstadt, sota el director J. C. Zöpfl l'estudi de teología que terminà com *auditor internus.* La consagració sacerdotal la rebé a Passau el 24 de maig de 1699.» Com anà a parar el Salzinger al lul·lisme, no se sap. El Gottron creu que ni a Dilligen ni a Ingolstadt pogué el Salzinger conèixer els textos de Ramón Lull, i després de posar en dubte l'explicació del Schunk, que creu que la iniciació en el lul·lisme es deu al fet d'haver

estat el Salzinger preceptor del Comte Antoni de Würben, es referma en la convicció que el protegit de l'elector palatí no començà fins a Reichersberg els seus estudis sobre Ramón Lull. L'indueix a creure-ho, entre altres coses, la circumstancia de trobar-se un fons lul·lià a la Biblioteca de la Col·legiata de Reichersberg.

Entre 1705, data en què el Salzinger abandona Reichersberg (per motius que s'ignoren), i 1709, en què està establert a la cort de Düsseldorf, hi ha la qüestió del viatge a Anglaterra, la possibilitat del qual rebutgen el Gottron i el Schunk. Diu el primer : «És possible que el Schunk tingui raó aquí : el Salzinger volía solament anar a Anglaterra, però no hi anà, perquè al dirigir-s'hi s'aturà a la cort de Düsseldorf, i hi tingué tant d'èxit amb les seves aficions alquímiques, que l'Elector decidí retenir-lo com a capellà de la Cort.» ¿Com, del contacte entre l'elector Joan Guillem i el Salzinger, n'eixí la idea d'una edició completa de l'opus lul·lià? No se sap tampoc. El Gottron, en la seva monografía, es limita a dir : «El primer que sabem de l'edició lul·liana és que el Salzinger ja havía arreplegat en 1710 una multitud de llibres i que el bibliotecari de la Cort Palatina, Büchels l'havía ajudat a dreçar-ne el Catàleg i una taula cronològica; en una paraula, que tot es trobava en el millor camí per a dur a terme una edició lul·liana que satisfés totes les exigències de l'època». El setembre de 1710 arriba el P. Sollier a la cort de Düsseldorf, amb el bagatge de les *Acta Raymundi Lulli,* i això dóna ocasió a la polèmica sobre l'autenticitat de les obres d'alquimia, i a l'Epistolari objecte cabdal de l'obra del Gottron. La crítica històrica ha fallat en favor del Sollier i el Custurer la qüestió de l'autenticitat dels tractats d'alquimia.

Ço que romàn encara bon tros tèrbol, després del documentat estudi del Gottron, és si el Salzinger fou ell mateix un alquimista pràctic. Sembla més aviat que, estant teòricament en contra de l'alquimia, se'n servía per proporcionar a l'Elector (segurament adepte convençut) materials pels seus experiments, aprofitant-se d'aquesta fal·lera per a seguir son camí amb l'edició de les obres de Ramón Lull. En realitat, més o menys, aquesta fou la tàctica de tots els que intervingueren en l'edició maguntina. El mateix Sollier, com es desprèn del treball del Gottron, mai no gosà blasmar d'una manera oberta, la intenció, en predicament a la cort de Düsseldorf, d'atribuir a Ramón Lull els tractats d'alquimia, esquer amb què es captava la protecció del Mecenes. Procurà eludir hàbilment aquesta qüestió i no perdre el contacte amb la gent que voltava l'Elector, a fi de no fer fracassar el propòsit de l'edició (que interessava enormement a tots els lul·listes) i poder-hi tenir una intervenció en el cas que s'anés a cometre alguna extravagancia. Mentrestant l'arreplega de llibres continuà. El Büchels va a Italia; un cert P. van Eych ve a Barcelona; i, segons la *H. L. F.* (p. 70), l'Elector havia obtingut de mans de la Comtessa de la Manresana, de la familia d'Erill, un fons importantíssim de manuscrits lul·lians, a més de les reliquies del Beat. El 16 de gener de 1713, el Büchels comunica al Sollier que set semanes abans ha fet un contracte amb l'estampador Mayer de Maguncia per a la impressió dels tres primers volums. Els llibres s'estan component, i setze gravadors són encarregats de fer-ne les figures (Gottron, p. 30). En 1714 apareix el *Catalogus omnium librorum magni operis lulliani* (vid. núm. 298) que anuncía com a imminent l'edició sencera de l'opus lul·lià. Malgrat això, fins l'any 1721 no es publicà el primer volum. La mort de l'Elector Joan Guillem, com diu el Gottron, tingué potser la culpa de l'endarreriment.

Cal advertir respecte a l'època d'aparició del primer volum, cosa que no diu el Gottron, que la *Censura Ordinarii,* signada pel Francesc Felip Wolff, està datada a Maguncia el dia 7 de setembre de 1722, ço que vol dir que no és probable que el llibre aparegués abans. Diu el Gottron que no sembla que la demanda de les *Opera* hagués estat gaire grossa quan aparegueren els primers volums, i que, essent l'edició de cinc cents exemplars, la llur major part es trobava encara al Seminari de Maguncia en temps del Schunk.

Els preliminars que es contenen en el volum primer són copiosíssims. Després del *Privilegium Cæsareum*, que dóna el nom de l'editor, l'Iu Salzinger, segueix la Dedicatoria d'aquest a l'Elector Carles Felip, comte palatí del Rin, el *Liber regum et principum,* que suposem és

obra del mateix Salzinger, i el capítol 366, del llibre V, del *Libre de Contemplacio* (text llatí). Ve després la *Vita ab anonymo cœvo scripta,* que ja havíen estampat el Custurer i el Sollier (vid. núms. 283 i 291), precedida d'unes curtes *Annotationes discipuli*, obra del Salzinger, i seguida del *Catalogus librorum magni operis lulliani*, del qual diu el Sr. d'Alós *(Los catdlogos lulianos*, p. 33) que no és possible determinar la intervenció que hi tingué el Büchels; que està redactat seguint l'ordre del de 1714 (vid. núm. 298) però depurant-lo i corregint-lo; i que, malgrat molts defectes i falliments, és dels pocs que, tenint en compte l'època en què fou fet, no ha envellit del tot i pot encara ésser consultat amb profit.

Continuen els preliminars amb el text de la *Sententia definitiva in favorem lullianæ doctrinæ*, tal com fou estampat a Mallorca l'any 1604 (vid. núm. 153), seguit d'un recull de *Privilegia in favorem doctrinæ egregii doctoris Raymundi Lulli* i d'una compilació d'*Approbationes lullianæ doctrinæ.* Entre els privilegis es troba el de Ferran II a favor del Jaume Janer, estampat en l'edició de l'*Ars metaphisicalis*, Valencia, 1506 (vid. núm. 36), i l'Aprovació del Jaume Conill, *De operatione et confirmatione Artis metaphisicalis*, estampada també en l'edició que acabem d'esmentar. Després de la *Censura Ordinarii*, que signa el Wolff a 7 de setembre de 1722, segueix el *Memoriale collationis centum articulorum lullianorum per F. Nicolaum Eymerich in suo Directorio compilatorum* de l'Antoni Busquets, estampat per primera vegada a Mallorca l'any 1614 (vid. núm. 175).

Ve a continuació un curiosíssim recull d'autoritats favorables a Lull dit *Testimonia Virorum Illustrium, Dignitate, Pietate... quibus Artem et Scientiam Beati Raymundi Lulli Doctoris Illuminati deprædicant, miris Laudibus exornant, illam cælitus acceptam testantur, contra malevolorum insultus tuentur, & ingenuis suæ Salutis ac veræ Scientiæ Amatoribus commendant.* Els autors estan distribuïts segons la següent classificació : Sota l'epígraf de *Sæculares* s'esmenten l'Alfonso de Proaza, del qual es transcriuen, entre altres fragments, l'*Ad lectores Epistola* i bona part de l'*Epistola ad Reverendissimum Franciscum Ximenez,* estampades en el recull de Valencia, 1515 (vid. núm. 53); el Nicolau de Pax, del qual es copia l'*Epistola Domino Joanni Ruffo,* Alcalà, 1519 (vid. núm. 73), a més d'un altre fragment; diversos textos del Jacobus Faber Stapulensis (Jacques Lefebvre d'Etaples) (vid. núms. 24, 25 i 35) i entre ells la *Domino Alphonso ab Aragonia Epistola* estampada a París l'any 1516 (vid. núm. 62); el Cristòbal Suárez de Figueroa (vid. núms. 178 i 201); l'Evvàldus Vogelius (Ewald Vogel) (vid. núm. 141); el Francesc Peña (vid. núms. 123, 136 i 161); el Carolus Bovillus (Charles de Bouvelles) (vid. núms. 45, 51 i 198); el Jodocus Badius (Josse Bade), del qual es transcriu la *Bernardo Lavinhete Epistola*, estampada a París l'any 1516 (vid. núm. 59); el Mariano Accardi (vid. núms. 37 i 38); el Remigius Ruffus (vid. núm. 57); el Joan Bonllabi (vid. núm. 76); el Petrus Gregorius Tolosanus; l'Andreas Tiraquellus; l'Antonius de Lupis; el Nicolás Antonio (vid. núm. 279); el Ludovicus Moreri; el Zurita; el Gaspar Escolano (vid. núm. 166); l'Andreas Libavius (Andreas Libau) (vid. núms. 146 i 188); el Vicens Mut (vid. núm 230); el Bartholomœus Cassaneus; el Nicolau de Mellinas (vid. núm. 155); el Julius Pacius (Giulio Pace) (vid. núms. 183, 184, 185, 187 i 203); l'Alfonso de Zepeda (vid. núm. 249), i el Pico de la Mirandola. La segona secció comprèn els escriptors *Societatis Jesu*, i entre ells el predicadors Joan Antoni Ferrando i Joan Batista Roldàn (vid. núms. 278 i 282); el P. Hieronymus Natalis; el P. Gabriel Joan Bolicher; el P. Francesc Doms (vid. núm. 272); el P. Nicolás Caussin (vid. núm. 257); el P. Babpt. Sanjure; el P. Pere Gil; el P. Ferràn Quirino de Salazar; el P. Jaume Artal; els PP. Moragues, Custurer i Sollier (vid. núms. 283 i 291), els PP. Philippus Briecius, Sebastià Izquierdo, Atanasi Kircher (vid. núm. 265), Tomàs Carleton, Gabriel Vázquez, Claudi Clemens, Joan Bussieres, Antonius Possevinus, Didac Alarcón, Joannis Ptolomeus, Sebastià Salelles i el Cardenal Belarmino. La terça secció està dedicada als autors *ex ordine S. Francisci.* Entre ells s'esmenten el P. Pacificus Capucinus (Pacifique de Provins) (vid. núm. 209); el P. Ivo Parisinus; el P. Joan Lallemandet; el P. Franciscus Bordonus; el P. Mathæus Ferchius; el P. Angelus de Pas; el P. Dominicus de Gubernantis; el P. Joan Maria de Vernon (vid. núms. 258 i 259); el P. Dermicius

Thadæi; el P. Lupus Paez; el P. Antoni Busquets (vid. núm. 175); el P. Joan Riera (vid. números 198 i 199); el P. Bonaventura Armengual (vid. núm. 218); el P. Pere Sánchez de Arroyo; el P. Francesc Porter; el P. Francesc Marçal (vid. núm. 219); el P. Jeroni Planes (vid. núm. 195); el P. Guillem Font (vid. núm. 280); el P. Francesc Díaz; el P. Antoni Arbiol; el P. Joannis de Plagis; el P. Wadding; el P. Antoni Daza (vid. núm. 167) i altres. Entre els *Dominicani*, que constitueixen la quarta secció, es parla dels PP. Balthasar Werlinus, Antonius Falqueti, Franciscus Marmandi i Bernardus Ermengaudi. La cinquena secció s'integra pels PP. *Carmelitæ*, Lucas de S. Isidoro, Dionisio Blasco i Agustín Núñez Delgadillo (vid. números 192 i 193). A la sisena secció hi figura el P. *Cœlestinus* Benet Gonon (vid. núm. 196) i el P. *Congregationis Oratorii*, Odericus Raynaldus. La secció vuitena està dedicada als *Canonici*. Hi són esmentats el Miquel de Serralta (vid. núm. 277); el Joan Vileta (vid. número 102); l'Antonius Sanderus; el Nicolás Antonio (vid. núm. 279); el Pierre Morestel (vid. núm. 225); el Pere Bennasser (vid. núm. 274); el Pere Jeroni Sánchez de Lizarazu (vid. núm. 172); el Miquel Terrassa (vid. núm. 260); l'Antoni Bellver (vid. núm. 129); el Joan Seguí (vid. núm. 158); el Joannes Aubrius (Jean d'Aubry) (vid. núms. 221 i 222); el Pere de Gui (vid. núm. 61); i el Ludovicus Paramus. Finalment, entre el *Episcopi et Cardinales* que componen la novena secció, s'esmenten l'Arnaldus Albertinus; l'Henricus Spondanus; el Bernardus Episcopus Civitatis Castelli (vid. núm. 42); el Cardenal Cisneros; el Cardenal Joan Bona; i els Cardenals Sáenz de Aguirre, Alamanus i Cusanus. Ve després un altre recull dit *Testimonia Virorum Insignium, partim Discipulorum B. Raymundi Lulli, partim aliorum Litteratorum, qui Scriptis suis Artem excoluerunt, vel similem Artem meditati sunt,* distribuït en dues seccions. Comprèn la primera els autors *Secundæ classis,* que són els que «tradiderunt Artem discurrendi, Concionandi, disputandi in utramque partem, insequendo semitam probabilitatis». Entre ells el Mr. Jacob (vid. núm. 227); el Pierre de Sainte Hélène (vid. núm. 237); l'Hugues Carbonel (vid. núms. 189, 190 i 191); el Pierre Morestel (vid. núm. 225); el Giulio Pace (vid. núms. 183, 184, 185, 187 i 203); el Nicolau de Hauteville (vid. núm. 256); Mr. de Vassy (vid. núms. 206 i 209); el Jean Belot (vid. núm. 194); el Heinrich Cornelius Agrippa von Nettesheim (vid. núm. 79); el Valerio de Valeriis (vid. núm. 138); el Giordano Bruno (vid. núm. 162); el Pedro de Guevara (vid. núms. 130 i 131); el Pere Jeroni Sánchez de Lizarazu (vid. núms. 172 i 186); el P. Iu de París, caputxí; l'Atanasi Kircher (vid. núm. 265); el P. Gaspar Knitel, S. J.; l'Agustín Núñez Delgadillo (vid. núms. 192 i 193); el P. Petrus Gregorius Tholosanus; el Cornelius Gemma, metge de Lovaina; el P. Francesc Marçal (vid. números 219 i 264); l'Alfonso de Zepeda (vid. núms. 246 i 249); el Johann Heinrich Alsted (vid. núm. 207); i el W. Chr. Kriegsmann. Entre els autors *Primæ classis*, o sia, aquells que «docuerunt Artem demonstrandi ac convincendi ratione et experimento, insistendo viæ certitudinis et infallibitatis» hi ha el Bernard de Lavinheta (vid. núms. 78 i 168); el Jaume Janer (vid. núm. 36); el Joan Llobet, de Barcelona; el Joannes Rupescissa (Joan de Peratallada); el Cristophorus Parisiensis; el Ludovicus Cornelius Rigius; el Ramón de Sibiude; el Pere de Gui (vid. núm. 61); el Jean d'Aubry (vid. núms. 240 i 241); el Petrus Baudovinus (Pierre Baudouin de Montarcis) (vid. núms. 231 i 261); el Perroquet (vid. núm. 257); i el Sebastián Izquierdo, S. J. Segueixen dos extensos tractats de doctrina lul·liana, obra del Salzinger; l'un titulat *Perspicilia lulliana philosophica* i l'altre *Revelatio secretorum artis*. A continuació, després de vuit fulls ocupats per figures lul·lianes colorides, comencen les obres de Ramón Lull. Les que es contenen en el primer volum, són : L'*Art d'atrobar veritat, Ars compendiosa inveniendi veritatem, seu Ars magna et major (H. L. F.,* núm. 1), escrita a Mallorca l'any 1272, primera manifestació clau i fonament de la doctrina lul·liana (Rubió i Lluch, *Ramón Lull*, p. 291) de la qual n'existeix a Munic un text català del segle XIV; l'*Ars universalis, seu lectura artis compendiosa inveniendi veritatem (H. L. F.,* núm. 2) continuació de l'anterior, de la qual no es coneix text català; el *Liber principiorum theologiæ (H. L. F.,* núm. 3) que no havía estat mai imprès, ja que cal rebutjar (vid. núm. 21) la indicació del Hain quan parla d'una edició d'aques-

ta obra feta a Barcelona, l'any 1493; el *Liber principiorum philosophiæ (H. L. F.*, núm. 4) que no cal confondre amb el *Començament de philosophia (H. L. F.*, núm. 130) del qual (Rubió i Lluch, p. 292) n'existeixen textos catalans a l'Ambrosiana i a Munic; el *Liber principiorum juris (H. L. F.*, núm. 5) fins llavors inèdit; i el *Liber principiorum medicinæ (H. L. F.*, número 6). El Sr. Rubió i Lluch (lloc citat, p. 295) parla d'un llibre titulat *Començaments de Medicina*, sense data, del qual n'hi ha textos catalans a Palma i a Munic, identificant-lo amb l'*Ars compendiosa medicinæ (H. L. F.*, núm. 84) i que sense que ens sigui donat assegurar-ho d'una manera rotunda, ens fa l'efecte que caldría més aviat identificar amb el *Liber principiorum medicinæ (H. L. F.*, núm. 6). Prescindint, per ésser per ventura un argument frívol, de la major similitud dels títols, hi ha la circumstancia que l'extracte brevíssim que del contingut dels *Començaments de Medicina* fa el Sr. Rubió i Lluch coincideix substancialment amb el més extens que del *Liber principiorum medicinæ* fa la *H. L. F.*; i així mateix el fet que una altra característica que dels *Començaments de Medicina* retreu el Sr. Rubió i Lluch, l'escassedat de codis llatins, s'avé perfectament amb la reduïda bibliografía del *Liber principiorum medicinae* (del qual la *H. L. F.* cita només un manuscrit llatí existent, sense nom d'autor, al núm. 247 del Col·legi Corpus Christi a Oxford), i no es compagina amb el nombre bastant crescut de codis llatins de l'*Ars compendiosa medicinae* coneguts fins avui (la *H. L. F.* en retreu quatre : el núm. 15095 de la Bibliothèque Nationale, el núm. 1390 de la Mazarine, París, i els núms. 10588 i 10595 de Munic) Tot això ens ha induït a identificar, si bé dubitativament, el *Liber principiorum medicinae* imprès en el volum primer de l'edició de Maguncia amb els *Començaments de Medicina* citats pel Sr. Rubió i Lluch. Existint d'aquest darrer un text a Palma, serà fàcil comprovar si la nostra presumció resulta certa.

Segons la portada, el volum segon de l'edició maguntina aparegué l'any 1722. La seva impressió fou dirigida pel Salzinger que l'encapçalà amb *Praefatio discipuli ad lectorem* bastant extens. Conté les següents obres de Ramón Lull : el *Libre del gentil, Liber de gentili et tribus sapientibus (H. L. F.*, núm. 7) una de les grans obres literaries de Ramón Lull, de la qual sembla que n'existí un text aràbig que el Sr. Rubió i Lluch (lloc citat, p. 290), diu que és anterior al català, basant-se, segurament, en el colofó de la traducció francesa existent a la Bibliothèque Nationale de Paris, mentre que els autors de la *H. L. F.* creuen més aviat en la simultaneïtat de les redaccions aràbiga i catalana; el *Liber de Sancto Spiritu (H. L. F.*, núm. 8), del qual no es coneix text català; la *Disputació dels V savis, Liber de quinque sapientibus*, que s'havía estampat a Valencia l'any 1510 (vid. núm. 42) en una edició que la *H. L. F.* no coneixía; el *Libre de Demonstracions (H. L. F.*, núm. 10) del qual (Rubió i Lluch, lloc citat, p. 293) es coneix solament la versió llatina que, amb el títol de *Liber mirandarum demonstrationum*, s'estampà en el vol. II de l'edició de Maguncia, obra d'un deixeble (Salzinger) que en el cap. XXXIX del llibre IV, diu que ha tingut a mà només que dues copies antiquíssimes en llengua llemosina; és per això que el catàleg del Mayer (vid. núm. 298) cita d'aquest llibre tan sols el text català; i finalment el *Liber de quatuordecim articulis sacrosanctæ romanæ catholicæ fidei (H. L. F.*, núm. 11) del qual tampoc es té noticia que n'hagi existit text català.

La portada del vol. III diu que eixí també durant l'any 1722, però la *Censura ordinarii* del foli 3, signada pel Wolff, està datada el 6 de setembre de 1723; no és probable, doncs, que eixís a llum abans d'aquesta data. Encapçala el volum tercer un tractat dit *Præcursor introductoriæ in algebram speciosam universalem vel Artem magnam universalem sciendi & demonstrandi B. Raymundi Lulli*, obra del Salzinger, de la qual el Joan Jordi Häffner, el mateix any 1723, en féu un tiratge a part aprofitant els tipus de l'edició maguntina. A continuació es troben les següents obres de Ramón Lull : *Introductoria artis demonstrativæ (H. L. F.*, núm. 11), de la qual no es coneix text català; l'*Art demonstrativa*, de la qual hem parlat anteriorment (vid. núm. 41) a propòsit d'una suposada impressió de París, 1509, citada pel Sbaraglia; *Lectura super figuras artis demonstrativæ (H. L. F.*, núm. 14); *Liber Chaos (H. L. F.*, núm. 15), respecte a l'existencia d'un text català del qual és precís dir que el Sr. Rubió i Lluch (lloc citat, p. 298), en parlar dels

textos perduts i citats com catalans en les obres de Ramón Lull o en catàlegs i documents, menciona un *Libre del Chaos; Compendium seu commentum artis demonstrativæ*, del qual hem parlat a propòsit d'una suposada impressió, sense nom de lloc, 1721, citada per la *H. L. F.* (vid. número 301); l'*Ars inveniendi particularia in universalibus* (*H. L. F*, núm. 17), que no cal confondre, segons la *H. L. F.*, amb la *Introductorium magnæ artis generalis* del mateix incipit; i el *Liber propositionum secundum artem demonstrativam* (*H. L. F.*, núm. 18) del qual, així com de l'anterior, no se'n coneix text català.

Després de la publicació dels tres primers volums, l'edició de les *Opera omnia* sofreix un atur de set anys. Diu el Gottron (lloc citat, pàg. 33) : «Tal vegada el Salzinger no tingué prou temps per treballar en sos volums, perquè en aquesta època s'ha d'escaure el seu professorat a Maguncia, del qual parla el Bové (*Les Doctrines Lulianes en lo Congrés Universitari Català*, Barcelona, 1904, p. 89) i en el que va formar deixebles com en Pascual... En el mes de febrer, varen ésser encara enviats des de Palma dos franciscans perquè estudiessin amb ell, després que en 1726 ja se li havía atorgat, igualment per medi de dos franciscans, el caràcter d'un *professor primarius* en la Universitat de Palma. També foren remeses a l'Elector i a en Salzinger sengles reliquies del Benaventurat. Era una prova de noble agraïment envers l'Elector, que tan activament havía protegit l'empresa i havía enviat son retrat a la Universitat i envers del Salzinger, qui d'ara endavant era considerat a Palma com el compilador d'en Lull... A l'any següent, a precs del Salzinger, fins s'aprovà una subvenció a l'edició lul·liana. Igualment s'assignaren despeses de viatge per al P. Miquel Fornés. No se sap si aquests diners i el reverent trobaren encara viu al Salzinger. Sigui com sigui, en 30 d'abril ja era mort, i havía estat soterrat en la capella de Sant Valentí de la iglesia de Sant Cristòfol.» Continua dient el Gottron que l'Elector degué tenir molt d'interès en la terminació de l'obra, perquè el primer de juliol de 1728 constitueix una comissió literaria per a continuar l'edició, mitjançant una carta segellada al Franz Philipp Wolff, «artium liberalium et philosophiæ Dr. Sacrosanctæ Theologiæ lic. baccal. et formatus», assessor del Vicariat arquebisbal, regent del Seminari eclesiàstic «ad Sanctum Bonifacium», i al Johann Melchior Kurhummel, rector i «curatus» de l'esglesia parroquial de Sant Cristòfol i igualment «artium liberalium et philosophæ Dr.». Aquest Wolff és un lul·lista maguntí notable; és el que censurà bona part dels volums de l'edició; és a més autor d'obres d'escola lul·liana, de les quals parlarem més endavant. Mercès a ell i al Johann Kurhummel ixen a llum els volums IV i V.

En el volum IV, després de la *Censura et approbatio ordinarii*, signada pel Wolff a 23 de març de 1730, ço que vol dir que no és probable que el llibre sortís l'any 1729, com diu la portada, s'hi troben les següents obres lul·lianes, que constitueixen la *practica et usus tomi III, seu artis demonstrativæ*, de la mateixa manera que el vol. II ho és del primer, *seu artis compendiosæ inveniendi veritatem* : el *Liber exponens figuram elementalem artis demonstrativæ* (*H. L. F.*, número 19); les *Regles introductories, Regulæ introductoriæ in practicam artis demonstrativæ* (*H. L. F.*, núm. 20), cobles alexandrines monorrimes a imitació del metre dels *trouvères* francesos (Rubió i Lluch, lloc citat, pàg. 288), de les quals en el volum que examinem n'hi ha imprès el text català i dues versions llatines, una feta mot per mot per l'editor (Salzinger?) i una altra redactada en prosa que es diu que prové de manuscrits antics i que la *H. L. F.* insinua sigui obra del mateix Ramón Lull; *Quæstiones per artem demonstrativam seu inventivam solubiles* (*H. L. F.*, núm. 21), de les que no se'n coneix text català; la *Disputatio Eremitæ et Raymundi super aliquibus dubiis quæstionibus Sententiarum magistri Petri Lombardi*, de la qual hem parlat al reportar edicions anteriors fetes a Lió, l'any 1491 (vid. núm. 18) i a Venecia l'any 1507 (vid. núm. 38); el *Liber super Psalmum Quicumque vult, sive liber Tartari et christiani* (*H. L. F.*, núm. 23); la *Disputatio fidelis et infidelis* (*H. L. F.*, núm. 24), de les quals no es coneix text català; el *Liber qui est disputatio Raymundi Christiani et Hamar Sarraceni* i la *Disputatio fidei et intellectus*, dels que hem parlat al reportar les edicions que se'n feren respectivament a Valencia, l'any 1510 (vid. núm. 42), i a Barcelona, 1512 (vid. núm. 47), aquesta

darrera desconeguda per la *H. L. F.;* el *Libre dels articles de la fe;* cal advertir que el text estampat en el vol. IV de l'edició maguntina no és el mateix de les edicions de Barcelona, 1504, Colonia (?), 1509, i París, 1578 (vid. núms. 32, 40 i 122), que és la versió llatina feta fer pel mateix Ramón Lull, «non littera ad litteram sed sensu ad sensum», i comença amb les paraules «Ad probationem articulorum fidei accedentes», sinó que és una versió recent feta per ventura pel mateix Salzinger, les primeres paraules de la qual són «Antequam probemus articulos»; oportunament (vid. núm. 40) ens ocuparem de la confusió en què a propòsit dels dos textos llatins del *Libre dels articles de la fe* incorregué la *H. L. F.;* la *Supplicatio sacræ teologiæ professoribus ac baccalaureis studii Parisiensi* (*H. L. F.*, núm. 28); el *Liber de convenientia fidei et intellectus in objecto* compost a París-Montpeller, en 1304 (*H. L. F.*, núm. 29); el *Liber de demonstratione per æquiparantiam*, publicat anteriorment a Valencia, l'any 1510 (vid. núm. 42); el *Liber facilis scientiæ* (*H. L. F.*, núm. 31), fet a París pel mes de juny de l'any 1311; les *Quæstiones supra librum facilis scientiæ* (*H. L. F.*, núm. 32), també fetes a París; i finalment l'opuscle dit *De novo modo demonstrandi, sive ars prædicativa magnitudinis* (*H. L. F.*, núm. 33), compost a Mallorca pel mes de setembre de 1312.

El volum cinquè, que a la portada duu la data de 1729, no degué sortir fins dos anys més tard, ja que la *Censura et approbatio Censoris Archiepiscopalis Moguntini*, signada pel Wolff, està datada el 27 de març de 1731. S'hi contenen cinc obres, tres de les quals, l'*Ars inventiva veritatis, seu ars intellectiva veri quæ est instrumentum intellectivæ potentiæ* i les versions llatines de la *Taula general* i de l'*Art de fer e solre questions*, fetes pel Proaza, havíen estat ja publicades per aquest lul·lista en 1515 en el terç dels reculls que per cura d'ell s'estamparen a Valencia (vid. núm. 53); els editors de la maguntina es limitaren a completar el recull del Proaza afegint-hi altres dos tractats titulats *Brevis practica tabulæ generalis* (*H. L. F.*, núm. 36) i *Lectura compendiosa tabulæ generalis* (*H. L. F.*, núm. 37); el primer en el catàleg del Mayer (vid. núm. 298) porta el títol de *Lectura artis quæ Brevis practica tabulæ generalis intitulata est* i fou acabat a Gènova el dia 1.r de febrer de 1303.

Després de la publicació dels volums IV i V, l'edició maguntina sofreix un nou atur. El sisè no aparegué fins a 1737, tant segons la portada com segons la *Censura et approbatio Censoris Archiepiscopalis Moguntini*, signada pel Jaeger. A continuació d'aquesta es troba un *Præfatio ad lectorem benevolum*, del qual diu el Gottron (lloc citat, p. 34) que «és interessant, perquè... dóna un punt d'apoi a la sospita de que els jesuïtes fossin els qui impediren la impressió. Ve a dir lo següent, si fa o no fa : L'esglesia no pot separar-se del camí de la veritat, i s'ha escampat sempre més i més l'esplendor d'aquesta, arrelant més fortament quan era més perseguida. Així ha passat amb la doctrina lul·liana. Res hi ha de durable en el món, emperò; i per això s'ataca ara també l'ensenyança d'en Lull. Salzinger havía treballat molt en favor d'ella, sense témer les despeses. Va recollir molts privilegis i proves, i un hom bé podía pensar que aquella doctrina tan acreditada sería acceptada amb agraïment. Però, quan el malvat enemic veu que una cosa produeix bons fruits, sembra tot seguit entremig males herbes. Ell procura que la joventut no segueixi més aquesta doctrina. En efecte un pare de la Companyía de Jesús ha publicat recentment un llibre (1730) a Bamberg (*Notitiæ ecclesiasticæ, pars tertia, continens omnes haereses a tempore Apostolorum usque ad tempora nostra, Almæ congregationi majori Academiæ Bambergensi sub titulo B. M. V. ab angelo salutatæ in strenam data;* impresa Bambergæ Typis Georgii Andreæ Gernter Rdissimi. Capituli et Almæ Academiæ Typographi) en el que compta a Lull entre els heretges. Amb tot i l'aprovació prescrita des del Concili de Trent, no se l'aprova. Sense coneixements històrics, l'autor injuría en Lull sense fonament. S'ha de témer seriosament que la ciencia quedi destruïda si un mètode semblant adquireix predicament. Després es rebutja l'acusació, al·ludint especialment als jesuïtes que han alabat en Lull, i el pròleg termina amb una apel·lació als *Mæcenates, Patrones, Fautores et Condiscipuli*». Aquesta apel·lació una mica angoixosa no troba viu el Lotari Francesc, que, segons el Gottron, havía mort el dia 30 de gener de 1729, i dels successors del qual, sembla que

sols el Felip Carles de Eltz es preocupà de l'edició lul·liana. No sabem si la impressió del volum sisè fou dirigida per la comissió Wolff-Kurhummel; el primer no és l'autor de la llicencia episcopal que com hem dit va signada pel Yaeger. És el volum sisè, amb els dos darrers, indiscutiblement el més interessant si es pren en consideració la qualitat de les obres que s'hi estampen, de totes les quals es coneix text català. L'*Art amativa* (*H. L. F.*, núm. 49), *Ars amativa boni*, és una especie de filosofía mística de l'amor; diu el Sr. Rubió i Lluch (lloc citat, p. 294) que n'hi ha codis catalans a Munic i a París; l'*Arbre de Philosophia d'amor*, que es publicà a París l'any 1516 (vid. núm. 62); les *Flors d'amor* (*H. L. F.*, núm. 51), tractat místic al·legòric basat en els principis de l'*Art amativa*, escrit a Nàpols l'any 1294 (Rubió i Lluch, lloc citat, p. 294); l'*Arbre de Philosophia desijada* (*H. L. F.*, núm. 52), nova forma d'aplicació de l'*Ars amativa*, del qual el Sr. Rubió i Lluch (lloc citat, p. 295) diu que n'hi ha textos catalans a París i a Munic; el llatí publicat pels editors de Maguncia sembla que és traducció d'aquest darrer; el *Libre de Proverbis* i el *Novell libre d'anima racional*, publicats ja anteriorment, el primer a Barcelona, 1483, Venecia, 1507, Valencia (?) 1510 (?), i París, 1516 (vid. núms. 20, 37, 43 i 62), i el segón a Alcalà en 1519, pel Nicolau de Pax (vid. núm. 73); el *Libre de home* (*H. L. F.*, núm. 45), del qual (Rubió i Lluch, lloc citat, p. 292) n'existeixen codis catalans a Munic i al British Museum i que fou acabat a Mallorca pel novembre de 1300; el *Libre de primera e segona intenció* (*H. L. F.*, núm. 46), escrit a Montpeller, 1283?; n'hi ha codis catalans a Palma, a Munic, a Halle i al Vaticà (Rubió i Lluch, lloc citat, p. 291); i el *Libre de Deu, Liber de Deo et Jesu Christo* (*H. L. F.*, núm. 47), escrit a Mallorca pel mes de desembre de 1300, del qual se'n coneixen exemplars manuscrits del text català a Munic i a Palma.

Els dos darrers volums de l'edició maguntina, el novè i el desè, aparegueren en 1740 i 1742. Quant al setè i al vuitè, diuen els autors de la *H. L. F.* (p. 70), que les indicacions d'alguns bibliògrafs podríen fer creure que han aparegut, però que tals indicacions són enganyadores. Continúa dient la *H. L. F.* que en el vol. IV, pp. 441-574 de les *Vindiciæ Lullianæ* de l'Antoni Pasqual, tenim un anàlisi bastant extens de totes les obres publicades en l'edició maguntina, i que l'autor, en l'esmentat anàlisi, passa sense transició del volum sisè al novè, sense fer esment d'una llacuna, coneguda sens dubte en aquell temps de tots els lul·listes. El Helfferich (*Raymond Lull*, p. 72), s'ha ocupat molt d'aquest punt de la manca dels volums setè i vuitè, els ha cercat arreu, i no havent-los trobat arriba a la conclusió que foren suprimits. Les raons que dóna no foren trobades suficients per la *H. L. F.* ¿Per què aquests volums no veieren mai la llum pública? El Gottron (lloc citat, p. 35), diu: «Segons la meva manera de veure, no cal acudir a la hipòtesi d'una intervenció dels jesuïtes per a explicar la falta dels volums setè i vuitè. Tal vegada s'havía projectat fer sortir els quatre en un mateix any, però amb la mort del Lotari Francesc es degué esmortuir tot l'interès. Perquè era possible que ja des d'algun temps s'anés treballant en l'estampació dels volums novè i desè, peró que d'acord amb el pla de l'edició, se'ls volgués fer precedir dels altres dos volums. Com que d'aquests últims, en decaure l'interès, no n'havía de sortir ja res, es publicaren mentrestant els altres dos que ja eren impresos, i els quals duien ja a la portada els números IX i X, tal com s'havía previst en el pla anterior. Després mancaren els mecenes i editors, i ocorregué amb aquesta obra, el mateix que amb tantes altres empreses, que no comptaven amb altre impuls que l'interès d'uns pocs. A Espanya — continuà el Gottron — és on s'havía de lamentar més el fracàs d'aquella empresa, perquè ja s'hi comptava per arribar, per fi, a posseir una edició completa d'en Lull.» Pel que es veu, ningú no ha aconseguit explicar la manca dels volums setè i vuitè, i totes les explicacions es mouen en el terreny de les conjectures.

Els volums novè i desè contenen l'edició completa del *Libre de contemplació en Deu*, l'obra cabdal de la mística lul·liana, els cent dos primers capítols del qual foren estampats a París l'any 1505, per cura del Jacques Lefebvre d'Etaples (vid. núm. 35). Sembla que el text de la maguntina és diferent de l'estampat pel Lefebvre. El volum novè comprèn els 226 primers capítols; el desè, el restant de l'obra, des del capítol 227 fins al 366. Ambdós volums van pre-

cedits d'un *Præfatio sive Apologia ad Lectorem Benevolum*, distribuïda en dues parts, la primera de les quals es troba en el volum novè i l'altra en el desè. És interessant fer remarcar que del volum novè de l'edició maguntina n'hi ha una variant. Es veu que per a facilitar-ne la venda es canvià la portada i els primers fulls, per tal que l'obra no tingués l'aire de figurar dintre un recull d'*Opera omnia*, donant així al *Libre de contemplació* una individualitat a part. A continuació descrivim un exemplar d'aquesta variant.

[f. 1.] — [En blanc.]

[f. 2.] — BEATI // RAYMVNDI // LVLLI // DOCTORIS ILLVMINATI // ET // MARTYRIS // MAGNI LIBRI CONTEMPLATIONIS // IN DEVM // *TOMVS I.* // In quo continetur // *VOLVMEN PRIMVM* // ET // SECVNDVM HVJVS LIBRI // [Gravat com en els vols. precedents.] // *Cum privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis & Permissu Superiorum.* // Anno Salutis Domini MDCCXL // *MOGVNTIÆ,* // EX OFFICINA TYPOGRAPHICA MAYERIANA // Per JOANNEM HENRICVM HÆFNER.

[f. 3.] — CENSVRA // ET // APPROBATIO ARCHI-EPISCO- // PALIS MOGVNTINI CENSORIS // LIBRORVM ORDINARII.

[f. 4.] — PRÆFATIO // ET ADMONITIO AD LECTOREM. [Ocupa dos folis.]
[Segueix un full que en el verso té un gravat.]

Del volum desè no en coneixem variant, però segurament ha d'haver-n'hi.

No podem cloure la nostra noticia sobre l'edició maguntina sense abans donar compte d'una troballa curiosa que férem a la Biblioteca del Col·legi de la Sapiencia de Palma de Mallorca. En un volum relligat en pergamí, les característiques tipogràfiques del qual són les de l'edició maguntina, es llegeix:

[p. 1.] — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ARS MEMORATIVA VERI // ET BONI.

Segueix a continuació el text d'aquest tractat i les explicacions de les figures fins a la pàg. 32. A continuació hi ha els textos de l'*Ars inventiva veritatis* i de la *Tabula generalis*. El text de l'*Ars inventiva veritatis* té l'aspecte d'una galerada d'impremta. Així, almenys, semblen demostrar-ho les nombroses correccions marginals i les diferencies que presenta amb el text definitiu del volum cinquè de les *Opera omnia*. El text de la *Tabula generalis* és idèntic al que conté l'esmentat volum cinquè. Quant a l'*Ars Memorativa*, hom veu, al primer cop d'ull, que no és obra de Ramón Lull. Una nota escrita a mà a la pàg. 24 ens dóna més llum. Diu així: «Hanc Artē Memorativā componebat Dr. Zalsinger, quam non complevit, quia eodē tēpore mortuus fuit; hoc verū est, quia vidi, Dr. Bartholomeus Ripoll.» Aquest nom es troba repetit a la guarda del llibre, i és el mateix que firma un escrit català que hi ha al darrera de l'*Ars inventiva veritatis*. L'erudit lul·lista Mn. Salvador Bové, parlant de l'existencia d'aquest volum, ens indicà la probabilitat que fossin aquells textos galerades d'impremta que enviessin a corregir a Mallorca, i que el Bartomeu Ripoll en fos el corrector. Nosaltres creiem que es pot admetre la hipòtesi en el referent a la segona de les obres, i encara amb certes reserves, perquè observant amb detenció les correccions, hom es dóna compte que aquestes consisteixen en titllar determinats mots. En el text de la *Tabula generalis* apareixen sistemàticament esborrades les paraules *quidem*, *videlicet* i altres. Més aviat semblen aquestes esmenes l'entreteniment d'un escolar desvagat que la feina d'un corrector seriós. En el text de l'*Ars Memorativa* no hi ha correccions de cap mena. Aquesta obra fou tal volta escrita pel Salzinger amb intenció d'incloure-la com a preliminar d'algun volum de l'edició maguntina; la mort el sorprengué i no pugué dur a terme son propòsit. ¿Com, aquests fulls d'impremta, anaren a parar a Mallorca? Difícil és saber-ho. No ens sembla probable que les galerades de l'edició maguntina fossin tra-

meses a corregir a Palma. Més aviat és possible que algun lul·lista mallorquí que hagués anat a Alemanya, com a deixeble del Salzinger, les portés a son retorn. El Gottron (p. 33) sitúa el professorat del Salzinger a Maguncia en el lapsus de temps que va des de 1722 fins a la seva mort. Un nombre d'estudiants mallorquins pensionats anaren a Maguncia a seguir sos cursos. El mes de febrer de 1728, l'Ajuntament de Palma pensionà encara dos franciscans perquè anessin a Maguncia a estudiar amb el Salzinger. Algun d'aquests estudiants podría molt bé haver portat, en tornar a la seva terra, com a record del mestratge del Salzinger, els fulls d'impremta que avui són al Col·legi de la Sapiencia. Per ventura el mateix Bartomeu Ripoll era un d'aquests estudiants pensionats.

Malgrat que els vuit volums de l'edició maguntina eixiren espaiadament en un período de vint-i-un anys, durant el qual es publicaren arreu altres llibres lul·lians, hem preferit no trencar la unitat de la col·lecció i descriure'ls plegats, encara que això comporti una lleugera alteració del criteri rigorosament cronològic que ha presidit l'ordenació d'aquesta Bibliografía. Per a la descripció dels volums d'aquesta edició, hem utilitzat els següents exemplars : per al I, el de la Biblioteca de Catalunya; per als II, III, IV, V i VI, els de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona; per al IX, el del Col·legi de la Sapiencia de Mallorca, i per al X, el que posseeix D. Nicolau Dameto, de Mallorca. La variant del IX és treta de l'exemplar de la Biblioteca Provincial de Mallorca.

303

1723 MAGUNCIA — per Joan Jordi Häffner — 1 vol. in 8.° — 105 ff. : 5 preliminars i 100 paginats (199 pp.) — a ratlla tirada — mides de la caixa : 160 × 86 mm.

IVO SALZINGER : *Præcursor in Algebram Speciosam Universalem.*

[f. 1.] — [Un gravat.]

[f. 2.] — PRÆCURSOR // INTRODUCTORIÆ // in // *Algebram Speciosam Universalem* // vel // *Artem Magnam Universalem* // *Sciendi & Demonstrandi* // B. RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUM. & MARTYRIS // *Quo* // Non solùm Mysteria hujus Artis & Scientiæ // B. Auctori divinitùs infusæ clariùs exponuntur; sed // & ipsa Ars à quorundam improvida crisi vindicatur, // ab erroribus & defectibus illi falsò imputatis absol- // vitur, ac pristinæ suæ Perfectioni & Nitori illi // iniquè ablatis restituitur. // *In gratiam partim eorum, qui magni Operis Lulliani // præviam quandam notitiam habere cupiunt, partim // eorum, qui ob penuriam magno Opere destituti, ejus- // dem tamen inclytæ Artis cognoscenda desi- // derio tenentur.* // Operâ & Studio Discipuli ipsius Doct. Illum. // *Cum Priv. Sac. Cæsareæ Maj. & Permissu Superiorum.* // MOGUNTIÆ // Ex officina Tipograpyica Mayeriana // Per Joannem Georgium Häffner // ANNO MDCCXXIII.

[f. 3.] — Approbatio Ordinarii [Signada pel Wolff i datada a Maguncia a 6 de setembre de 1723.]

[f. 4.] — [Diferents versos, fins a acabar el foli següent.]

p. 1. — DEUS, qui es Lux vera, quæ illumi- // nat omnem hominem... // ... // *Præfatio Discipuli ad // Lectorem.*

p. 199. — [Acaba l'obra.]

El *Præcursor introductoriæ in Algebram Speciosam Universalem* fou primerament imprès

a Maguncia l'any 1723, i després refós en el volum III de l'edició maguntina (vid. núm. 302). Els caràcters que serviren per ambdues impressions foren els mateixos.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

304

MALLORCA — per l'Impremta del Reial Convent de S. Domènec — 22 ff. paginats : 43 pp. — a ratlla tirada — gravat — mides de la caixa : 157 × 100 mm., amb notes marginals. 1731

JOSEP FRAU I LLULL : *El embiado en el espiritu.*

p. 1. — EL EMBIADO // EN EL ESPIRITU, QVE ENTRE SYLVOS // de serpientes, y buelos de palomas se llevò de // entre desayres de enemigos // la palma // de lo cientifico, y lo amante // en sangriento triumpho // PANEGYRICO // CON QVE APLAVDIO AL MARTYRIO // del Illuminado Dr. el Beato Raymundo Lullio. // VENERADO // A DEVOCION DEL NOBLE AYVNTAMI- // ento de la Ciudad de Palma de Mallorca // Su afectuosissimo discipulo el M. Rdo Ioseph Frau, y // Llull, presbytero Dr. en Sagrada Theologia, Collegial, y // dos veces Rector que fué del Collegio de la Balear Sapi- // encia, y actual Vicario de la Iglesia Parroquial de San // Nicolas de Mallorca, en la Iglesia del Real Combento de // los Religiosos Menores de la Regular Observan- // cia. A los 30. de Iunio de // 1730. // DALE A LA IMPRENTA, // Todo el sobredicho Balear Collegio de Nu- // estra Señora de la Sapiencia. // Y LE DEDICA // Al Illustrissimo, y RRmo. Sr. D. Fr. Benito Pa- // ñelles, y Escardó, Dignisissimo Obispo de Ma- // llorca del Consejo de su Magestad, &c. // *En Mallorca :* En el Rl. Cōbēto de Sto. Domingo, 1731.

p. 2. — [Gravat del Beat.]

p. 3. — [Endreça.]

p. 5. — [Aprovacions.]

p. 18. — [Comença el Sermó.]

p. 43. — [Acaba.]

El P. Josep Frau (Bover, *Biblioteca,* núm. 481) fou natural d'Alaró, estudià a Palma com a becari del Col·legi de la Sapiencia, rebent els graus de doctor en filosofía i teología; anà a Roma per a defensar al bisbe de Mallorca en un plet contra el Capítol, i fou després canonge de la Seu; morí el dia 25 de setembre de 1760.

És autor del sermó que hem descrit, predicat el dia 30 de juny de 1730.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

305

MADRID — per la Tipografía de la Causa de la V. Mare d'Agreda — 3 vols. in 4.° — a dues columnes — mides de la caixa : 250 × 144 mm. — amplada de la columna : 68 mm. 1733

Vol. I.

[f. 1.] — BIBLIOTHECA // UNIVERSA // FRANCISCANA, // ...

Vol. III. — 6 ff. sense xifrar, 164 pp. i 184 ff. sense xifrar.

JUAN DE SAN ANTONIO : *Opera omnia invicti martyris Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — BIBLIOTECA // UNIVERSA // FRANCISCANA, // SIVÈ // ALUMNORUM TRIUM ORDINUM // S. P. N. FRANCISCI, // QUI AB ORDINE SERAPHICO // condito, vsque ad præsentem diem, Latina, // sivè alia quivis lingua scripto ali- // quid consignaverunt, // ENCYCLOPÆDIA // UVILLOTI ATHENÆO, ET SYLLABO UVADINGIANO // locupletior, in tres distributa tomos, adjectis nesessarijs // Indicibus, ac Materiarum Biblioteca; // EX PRÆSCRIPTO // REVERENDISSIMI PATRIS NOSTRI // FR. JOANNIS DE SOTO, // LECTORIS JUBILATI, PRO REGALI IMMACULATÆ // Conceptionis Congressu Catholicæ Majestatis Theologi, ac totius Ordinis Ministri Generalis, // CONCINNATA // *A R. P. FR. JOANNE A S. ANTONIO, SALMANTINO,* // *ex Discalceata S. Pauli Provincia, Theologo, Ex Diffinitore, ac Custode,* // *Supremi Tribunalis S. Inquisitionis in Hispania Censore, duarum Pro-* // *vinciarum Ex-Comissario Visitatore, & Præside,* // *suæ Provinciæ, necnon totius Ordinis Mino-* // *rum generali Historico, &c.* // TOMUS TERTIUS, ET EXTREMUS, // copiosis adjectis Indicibus, Appendicibus, ac Supplementis. // NUNC PRIMO IN LUCEM PRODIENS // SUPERIORUM PERMISSU. // MATRITI; Ex Typographia Causæ V. Matris de Agreda, anno 1733.

p. 34, col. 2.ª — RAYMUNDUS LULLIUS (alijs // REMUNDUS EREMITA).

p. 35, col. 1.ª — Opera omnia Invicti Mar- // tyris Raymundi // Lullij.

p. 53, col. 2.ª — Interpretes, ac Elucidatores in- // victi Martyris Raymundi // Lullij.

p. 55, col. 1.ª — Antiphona ad Magnificat. // ... // Oratio. // ...

[f. 54.] — APPENDIX, // SUPPLEMENTIA, // ET CORRECTIONES.

[f. 79], col. 2.ª — BEAT. RAYMUNDUS LULLIUS. // ...

[f. 184 v.º] — [Acaben els indexs i el volum.]

Després d'una brevíssima nota biogràfica, comença el Catàleg amb el nom de *Opera omnia Invicti Martyris Raymundi Lulli.* El Sr. d'Alós *(Los Catálogos lulianos,* p. 41) diu que l'índex del P. de San Antonio és molt més interessant que no pas els catàlegs siscentistes francesos del Perroquet, de l'Hauteville i del Vernon (vid. núms. 256 a 259). Està distribuït en agrupacions i comprèn 480 números. A seguida es troba un «Index eorum quæ ambiguè, vèl perperàm nomine Lullij circumferuntur» en número de 90. Continúa dient el Sr. d'Alós que les fonts del P. de San Antonio són, per una part, el Catàleg del Wadding i la seva continuació pel Nicolás Antonio (vid. núm. 279), al qual copía unes vegades i d'altres l'extracta, i, per altre cantó, el de l'Arias de Loyola, el manuscrit de l'Escorial del qual, coneix. Cita també sovint al Proaza (vid. núm. 53), del treball del qual s'aprofita sens dubte a través d'aquells altres bibliògrafs i així mateix té en compte, per via directa o indirecta (mercès als mateixos), el Catàleg *Minoritarum.* Les biblioteques on sap que existeixen llibres lul·lians manuscrits o impresos, són la de l'Escorial, la Bibliotheca Cordubensis Ecclesiæ, la Regia Bibliotheca de Madrid, la Bibliotheca Hispalensis Ecclesiæ, la de D. Pau I. Dalmases, de Barcelona, la d'Asís, de frares menors, i altres anotades pel Nicolás Antonio i per l'Arias de Loyola. L'autor sol treballar de primera mà a base d'obres vistes, o l'existencia de les quals li ha estat comunicada. És llàstima que no indiqui si es tracta de volums impresos o manuscrits (a part d'allò que copía del Nicolás Antonio), perquè això treu valor al Catàleg que, per altra part, recolleix la major part dels errors i repeticions nombroses, augmentades, si es vol, dels Catàlegs en què es basà. Per tot ço que s'ha

dit — conclou el Sr. d'Alós, — s'ha de convenir que el Catàleg del P. de San Antonio ofereix un cert interès, principalment per la part personal que hi posà son autor i perquè fa veure la difusió que tingueren a Espanya les obres de Lull, ja que, fins a la data, és el Catàleg lul·lià on es registren major nombre de biblioteques de la península.

Exemplar de la Biblioteca Universitaria, Barcelona.

306

Sense nom de lloc — 1 vol. in 8.º — 80 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa: 133 × 79 mm.

ANONIM : *Scientia abscondita elucidata sive theses doctorales ex D. Raymundi Lulli Arte compendiosa inveniendi veritatem extractatæ.*

p. 1. — SCIENTIA ABSCONDITA // ELUCIDATA, // *Sive* // THESES GENERALES // EX // D. RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS CŒLITUS ILLU- // MINATI // *ARTE COMPENDIOSA INVENIENDI* // *VERITATEM EXTRACTATÆ* // à // QUODAM SACERDOTE J. // *ANNO SALUTIS REPARATÆ* // *M.DCC.XXXIII.*

p. 2. — [Versicles bíblics.]

p. 3. — [Comença.]

p. 78. — [Acaba el text.]

[p. 79.] — COROLLARIA.

No tenim cap noticia de qui pugui ésser l'autor d'aquest opuscle, imprès sense nom de lloc l'any 1733.

Biblioteca de D. Nicolau Dameto, Palma de Mallorca.

307

MADRID — pels hereus de Joan García Infanzon — 3 vols. in fol. — a dues columnes — mides de la caixa : 240 × 138 mm. 1734

Vol. I.

[f. 1.] — CHRONICA // SERAFICA...

Vol. III. — 8 ff. preliminars, 710 pp. i 9 ff. finals d'índex.

DAMIAN CORNEJO : *Vida admirable del inclito martir Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — CHRONICA // SERAPHICA, // DEDICADA // A LA EXCELENTISSIMA // Señora Doña Theresa Enriquez de Ca- // brera, Marquesa del // Carpio, &c. // ESCRITA // *POR EL R. P. Fr. DAMIAN CORNEJO, COLEGIAL* // *que fué del Mayor de San Pedro, y San Pablo en la Universidad* // *de Alcalà, Lector dos veces Jubilado, Ex-Custodio de la Provincia de* // *Castilla, Regular Observancia, Examinador Synodal de este* // *Arzobispado, y Chronista General de* // *su orden.* // PARTE TERCERA. // Año [Un escut amb l'anagrama comú a tots els franciscans.] 1734. // CON PRIVILEGIO. // EN MADRID : En la Imprenta de los Herederos de Juan // Garcia Infanzon.

[ff. 2-8.] — [Dedicatoria, Aprovacions, Llicencies.]

p. 1. — LIBRO || PRIMERO || DE LA TERCERA PARTE || DE LA CHRONICA SERAPHICA...

p. 425. — VIDA ADMIRABLE DEL INCLITO || Martyr Raymundo Lulio, de la Ve- || nerable Orden Tercera de || Penitencia. || CAPITULO XLII. || *Su Patria, y su maravillosa || conversion.*

p. 427. — CAPITULO XLIII. || *Retirase Raymundo Lulio a la sole- || dad de un Monte, donde hizo vida pe- || nitentisima. Comunicole el Señor || Sciencia infusa, y otros sin- || gulares favores.*

p. 431. — CAPITULO XLIV. || *Del intensisimo amor de Dios, y || zelo ardiente de la salvación de las al- || mas de el Venerable Raymun- || do Lulio.*

p. 434. — CAPITULO XLV. || *Trabajos, martyrios y tormentos || afrentosos, que padeció Raymundo || Lulio en odio de la Fé || Catholica.*

p. 436. — CAPITULO XLVI. || *Repite Raymundo Lulio las entradas || en los Reynos de los Moros; padece || muchos tormentos en odio de la Fé || de Christo, y consigue la pal- || ma del martyrio.*

p. 438. — CAPITULO XLVII. || *Dà la buelta Raymundo a su Patria, || y en edad de ochenta años repite sus || entradas en Tunez, y Buxia, don- || de alcanza la Palma del || martyrio.*

p. 440. — CAPITULO XLVIII. || *Muere Raymundo Lulio, y sepultase || en su Patria Mallorca, con milagro- || sas circunstancias. Fama postuma de || su santidad, y cultos inmemoriales || que ha tenido con permission || de la Iglesia.*

p. 442. — CAPITULO XLIX. — *De la Doctrina de el Iluminado Mar- || tyr Raymundo Lulio.*

p. 445. — CAPITULO L. || *Purgase Raymundo Lulio de la im- || postura de algunos libros, que se le || atribuyen no suyos, y prueba de || la entereza de su fe.*

p. 448. — [Acaba la Vida.]

p. 710. — FIN.

[ff. 1-9.] — TABLA DE LOS LIBROS, Y CAPITULOS.

Reimpressió de l'edició que en 1686 estampà el Joan García Infanzon, feta pels seus hereus (vid. núm. 272).

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

308

MALLORCA — per la Vidua Guasp — 1 vol. in 8.º — 31 ff. (62 pp.) — a ratlla tirada — gravat — mides de la caixa : 148 × 97 mm., amb notes marginals.

JOSEP DE MALLORCA : *El bien honesto, útil y deleytable de la sabiduria de el Illuminado Doctor y Martyr de Christo Señor Nuestro el B. Raymundo Lulio.*

p. 1. — EL BIEN || HONESTO, VTIL, Y DELEYTABLE || De la Sabiduria de el Illuminado Doctor, y || Martyr de Christo Señor nuestro || EL B. RAYMVNDO || LVLIO || Que || En el dia de la Conversion de San Pablo, || á 25. de Enero de 1734. || DE ORDEN DE LA MVY SABIA, Y || Docta Vniversidad || Con la asistencia de los muy Illustres || Ayuntamiento, Cabildo, Docto-

res, // y nobilissimo Pueblo // En la Iglesia del Seraphico P. S. Francisco // PREDICÓ // *El M. R. P. Fr. Ioseph de Mallorca Religioso* // *Capuchino Ex-Guardian, y Letor* // *de Theologia.* // LO DA A LA ESTAMPA EL MVY IL- // lustre Ayuntamiento a quien se dedica. // En Mallorca. *En Casa de la Viuda Guasp.*

p. 2. — [Escut de Mallorca que ocupa tota la pàgina.]

p. 4. — [Gravat.]

p. 5. — [Dedicatoria.]

p. 16. — [Aprovacions.]

p. 31. — [Comença el Discurs.]

p. 61. — [Acaba el Discurs.]

El P. Josep de Mallorca (Bover, *Biblioteca*, núm. 646) nasqué a Palma l'any 1680 i morí el 1768; fou caputxí, doctor teòleg i lector d'aquesta disciplina i home entès en altres rams del saber com les matemàtiques i les llengües foranes. És autor de diverses obres. L'única que es donà a l'estampa amb el nom de *El bien honesto, util y deleitable,* fou el sermó que predicà el dia 25 de gener de 1734. A base d'aquesta data col·legim la de la impressió. El gravat de la pàg. 4 és el mateix que es troba a la portada de l'edició de les *Constituciones, estatutos y privilegios de la Universidad lulliana del Reyno de Mallorca* (vid. núm. 281).

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

309

MALLORCA — per Pere Antoni Capó — 1 vol. in 8.° — 78 ff. : 6 paginats en romans (XII pp.), 70 paginats en aràbigs (139 pp.) i 2 ff. sense xifrar — a ratlla tirada — gravats — mides de la caixa : variables, la més corrent 124 × 70 mm. **1735**

Libre de Proverbis (text llatí : primera part).

MARIANO ACCARDI : *Ioanni Francisco de Iudicibus Fregellano Epistola.*

FRANCESC MAURI GINARD : *Approbatio.*

BONAVENTURA MAYOL : *Approbatio.*

p. i. — BEATI // RAYMVNDI // LULLI // D. ILLUMINATI, ET // MARTYRIS. // LIBER PROVERBIORUM. // IN TRES PARTES DIVISVS, SCILICET // in Proverbia de DEO, & de Naturalibus, // & de Moralibus. // JAM BARCINONÆ IMPRESSVS, AN // NO 1493. die 10. Maii, per Petrum Mi- // chael Cura Dni. Joannis Baró Cathedra- // tici Lulliani; & Venetiis Anno 1507. // & nunc demum ad utilitatem publicam // ab aliquibus devotis in meliori forma // impresioni, datus Majoricæ. // PALMÆ // Apud PETRVM ANTONIVM CAPÔ Typh. // *Superiorum permissu.* // M. DCC. XXXV.

p. iii. — *APPROBATIO PERILLUSTRIS, ET* // *Admodum Reuerendi Domini Dom-* // *ni Francisci Mauri Ginard...* [Datada a 28 de juliol de 1735.]

p. vi. — *APPROBATIO REVERENDISSIMI PATRIS* // *Dñi Fr. Antonii Bonaventura Mayol...* [Datada a 31 de juliol de 1735.]

p. ix. — *MARIANVS ACCARDVS SICVLVS* // *Ioanni Francisco de Iudicibus* // *fregellano salutem.* [És la mateixa dedicatoria de l'edició de Venecia, 1507. Arriba fins a la p. xii, per equivocació en el llibre, vii.]

p. 1. — ILLUMINATI // DOCTORIS, // ET // CHRISTI MARTYRIS // INVICTISSIMI // B. RAYMUNDI LULLI // LIBER PROVERBIORUM.

p. 139 [per errada 138]. — FINIS // PRIMÆ PARTIS.

[p. 140.] — INDEX // MATERIARVM QVÆ IN HAC // prima parte continentur.

p. 144. — [Acaba.]

Reimpressió de la primera part del text llatí del *Libre de Proverbis*, ço és, els Proverbis de Déu, feta damunt les edicions de Barcelona, 1493 (vid. núm. 20) i Venecia, 1507 (vid. núm. 37). La segona part es publicà l'any 1738 (vid. núm. 313); la terça ignorem si eixí mai a llum.

L'obra fou aprovada pel Bonaventura Mayol, de l'ordre del Cister (Bover, *Biblioteca*, número 697) i pel Francesc Mauri Ginard. Cal fer notar dues errades de paginació : primerament, la pàg. xii està marcada vii; i després, el número 137 xifra dues pàgines seguides; el 138 xifra la que hauría d'ésser 139.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

310

MAGUNCIA — per Joan Mayer — 1 vol. in 8.° — 6 ff. sense xifrar i 127 pp. — 21 o 33 ratlles a cada pàgina.

JOHANN J. KÖCHLING : *Prodromus christiano-discretus.*

[f. 1.] — *Prodromus // Christiano-Discretus // Et Manuductivus //* Ad // *Ovile Christi // Unum //* Oder // Vernünfftige und Klare // Beweissthumer // Aller // Hauptarticulen des Glaubens // Darinnen // bescheidene Christen meistens übereinkommen // Auffgestellet und expediret // durch // *Joannem Jodocum Köchling //* Eminentissimi ac Celsissimi Principis atque Electoris Mog. // Titularem & Parochum Hechtsheimensem. // Mayntz // gedruckt in der Churfürstl. privilegirten Hof-und Universitäts // Buchdruckerey Joahann Mayers. Anno 1735.

[f. 1 v.°] — *Chronographicon //* Prophetico-Scripturiscum. // oVes aLlas habeo & ILLas // oportet aDportare, Ita flet oVILe // VnVM & pastor // VnVs.

[f. 2.] — *Eminentissimo // ac Celsissimo // Principi et Domino, // Domino // Philippo // Carolo, // S. Sedis Moguntinae // Archi-Episcopo, // S. R. J. per Germaniam // Archi-Cancellario // Ac // Principi Electori // Domino Meo Clementissimo.*

[f. 2 v.°] — [Dedicatoria.]

[f. 6.] — Chronographicon.

[f. 6 v.°] — Censura Ordinarii.

p. 1. — Apologus. In welchem des gantzen Wercks Haupt-und Final-Verfassung unter einer Metaphorischen Parabel kürtzlich vorgestellet.

p. 5. — Vorrede.

p. 127. — ENDE [Ornament final.]

Com es comprèn, l'edició de les *Opera omnia* no fou una manifestació solitaria i efímera, jassía brillant. Ella indicava l'existencia d'un fogar lul·lista intensíssim, del qual fou, o la causa generadora o el seu fruit més assaonat i obirador. Sigui com es vulgui, el cert és que coetaniament i amb posterioritat a la publicació de l'edició maguntina apareixen adés i ara edi-

cions de llibres que demostren que no era sols el Salzinger qui sentía en aquelles terres el contagi de les idees lul·lianes. Realment existía a Alemanya, durant tota la primera meitat del segle XVIII, un moviment lul·lista, el centre del qual era Maguncia. Fou el Salzinger el mestre i el cap reconegut d'aquest moviment? Semblaría això d'anduvi naturalíssim i àdhuc indiscutible, sobretot si es té en compte (vid. núm. 302) que hem dit que el Salzinger professà públicament una càtedra de lul·lisme i que un nombre d'estudiants mallorquins foren pensionats per seguir sos cursos, i un d'ells fou el P. Fornés, de qui més endavant parlarem. Malgrat això, el Gottron (*L'edició maguntina*, p. 36), diu que ni el Wolff, ni el Krenzer, ni cap dels més obiradors representants del lul·lisme maguntí es refereixen al Salzinger com a cap d'aquesta escola. Un afiliat al moviment lul·lista maguntí fou el Johann J. Köchling, que l'any 1735, durant la publicació de l'edició maguntina, donà a llum una obra titulada *Prodromus Christiano-discretus et manuductivus ad Ovile Christi Unum*, dedicada a l'arquebisbe de la ciutat.

Nosaltres no coneixem aquesta edició. Copiem la descripció que precedeix de la que fa el Gottron (lloc citat, p. 96) d'un exemplar de la Biblioteca de la Ciutat, Maguncia.

311

MALLORCA — per Pere Antoni Capó — 1 vol. in 8.° — 239 ff. : 8 preliminars, 227 paginats i 4 finals — a ratlla tirada — mides de la caixa : 121 × 78 mm. **1736**

Doctrina pueril.
MIQUEL TERRASSA : *Aprovació.*
TOMÀS RIPOLL : *Aprovació.*

[Davant del primer foli, un gravat que ens presenta a Ramón Lull escrivint l'*Ars generalis*.]

[f. 1.] — LLIBRE DE // DOCTRINA // PVERIL // COMPOST EN LLENGUA LLA- // MOSINA PER LO ILLVMINAT DOCTOR // Y MARTYR INVICTISSIM // DE CHRISTO // EL B. // RAMON LLULL // MALLORQVI // *TRADVIT A LLENGVA VSVAL MALLOR* // *quina per un devot Dexeble feu à utilidat de* // *los miñons de Mallorca.* // PALMA // En la Imprenta de PERE ANTONI CAPÓ Imp. // en la Plassa de Cort. // M.DCC.XXXVI.

[f. 2.] — [Dedicatoria al Sr. D. Fr. Benito Pañellas y Escardó.]

[f. 4.] — [Aprovació de Mn. Miquel Terrassa.]

[f. 6 v.°] — [Aprovació de Fr. Tomàs Ripoll.]

[f. 8 v.°] — [Concessió d'indulgencies als que llegeixin aquest llibre.]

p. 1. — PRINCIPI DEL // LLIBRE.

p. 453. — [Acaba el llibre.]

[p. 455.] — INDICE [Ocupa quatre fulls.]

La *Doctrina pueril (H. L. F.*, núm. 215), compendi doctrinal que Ramón Lull compongué per l'educació de son fill, és la segona obra de Ramón Lull que s'estampà en català. En dir la segona, considerem com impressió catalana la que Mn. Bonllabi féu del *Blanquerna* a Valencia, l'any 1521 (vid. núm. 76), i fem cas omís de la dubtosa existencia d'una edició de l'*Art de Confessió* feta pel Joan Vileta a Barcelona l'any 1567 (vid. núm. 108). És clar que el caràcter didàctic i popular de la *Doctrina pueril*, obra a l'abast dels infants, debía decidir als editors a estampar-la en llengua vulgar, prescindint de versions llatines. El text estampat no és pas l'original, com ja ho fa sospitar la portada en dir que el llibre fou «traduit a llengua usual mallorquina per un Devot dexeble». L'edició de la *Doctrina pueril* fou aprovada pel

Miquel Terrassa, autor del *Sermon al iluminado doctor, invicto martir Raymundo Lull* estampat en 1668 (vid. núm. 260) i pel Fr. Tomàs Ripoll.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

312

1737 MALLORCA — per Pere Antoni Capó — 1 vol. in 8.º — 8 ff. sense xifrar i 51 paginats (102 pp.) — a ratlla tirada — gravat — mides de la caixa : 156 × 96 mm.

ANTONI SIERRA : *Mistica carroça de Ezequiel, noble sabia Universidad, Solemne novenario del doctor iluminado el B. Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — MISTICA CARROÇA // DE EZEQVIEL // NOBLE SABIA VNIVERSIDAD. // SOLEMNE NOVENARIO // DEL DOCTOR ILLVMINADO, INVIC- // to Martir de Jesu Christo el // B. RAYMVNDO LVLLIO // QVE PREDICÓ // EL M. R. P. Fr. ANTONIO SIERRA, LE- // tor Jubilado, del Orden de Minimos de // S. Francisco de Paula, Calificador del // Santo Oficio, en el Real Convento del // Gran P. y Patriarca de S. Francisco de As- // sis en el Reyno de Mallorca, año 1735. // *Danlo a la Imprenta los Protectores de la // Causa Pia Lulliana.* // EN PALMA // Por PEDRO ANT. Capó Impressor. // Año M.DCC.XXXVII.

[f. 2.] — [Dedicatoria a l'Ajuntament de Mallorca.]

([f. 3 v.º] a f. 7). — [Censures i Aprovacions.]

[f. 8 r.º] — [En blanc.]

[f. 8 v.º] — [Un gravat.]

p. 1. — DIA PRIMERO.

p. 102. — [Acaba el Sermó.]

Diu el Bover *(Biblioteca,* núm. 1181) que el P. Antoni Serra, nat a La Pobla, professà en el Convent de Sant Francesc de Paula, de Palma de Mallorca, el dia 27 de juny de 1720; fou lector de teología i filosofía, provincial de Mallorca, visitador i vicari general de la mateixa provincia, qualificador del Sant Ofici i en 1739 síndic del regne de Mallorca a la cort de Roma, per tal de promoure-hi la beatificació de la venerable sor Catarina Tomàs. Morí a Palma el 30 d'octubre de 1755. Entre altres, és autor d'aquest sermó a llaor de Ramón Lull, dit *Mistica carroça de Ezequiel.*

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

313

1738 MALLORCA — per Pere Antoni Capó — 82 ff. : 160 pp. i dos folis d'índex — a ratlla tirada — mides de la caixa : aproximadament, 150 × 108 mm.

Libre de Proverbis (text llatí : segona part).

[p. 1.] — BEATI // RAYMVNDI // LVLLI // D. ILLVMINATI ET // MARTYRIS // LIB. PROVERBIORUM // PARS SECUNDA. // JAM BARCINONÆ IMPRESSA, ET VE- // netiis cum aliis duabus, ût videre est in // prima parte; & nunc demum ab // aliquibus devotis in meliori // forma Majoricæ. // PALMÆ // Apud PETRUM ANTONIVM CAPÓ Typh. // *Superiorum permissu.* // M.DCC.XXXVIII.

[p. 2.] — [En blanc.]
p. 3. — ILLUMINATI // DOCTORIS // ... // DE PROVERBIIS NATVRALIBVS.
p. 159. — FINIS // SECVNDÆ PARTIS.
[p. 160.] — [En blanc.]
[p. 161.] — ALPHABETUM // SEV INDEX SECVNDÆ PARTIS LIBRI // Proverbiorum.
[p. 163.] — [Infra:] Nota Lector benevole,...

Reimpressió de la segona part del text llatí del *Libre de Proverbis,* o sigui, els Proverbis naturals. La primera part s'havía estampat l'any 1735 (vid. núm. 309) i la terça no tenim noticia que fos mai impresa.

Exemplar de la nostra propietat.

314

MALLORCA — per la Vidua Guasp — 1 vol. in 8.° — 36 fl. paginats (72 pp.) — a ratlla tirada — gravats — mides de la caixa : 147 × 98 mm.

LUIS DE FLANDES : *Oración parenética y panegyrica.*

p. 1. — ORACION // PARENETICA, Y PANEGYRICA // En la grave, quanto solemne fiesta, que en 30. // de Iunio del año 1737. á honra del // Martyrio de su Invicto Heroe // EL BEATO RAYMVNDO LVLIO // Celebró la Ciudad de Palma cabeza del // Reyno de Mallorca, // Con assistencia del Illmo. y Rmo. Señor Don // Fr. Benito Pañelles, y Escardó, su meritissimo // Obispo, del Consejo de su Magestad. // DIXOLA // *En el Real Convento del Gran Padre San Fran- // cisco de Assis, el M. R. P. Fr. Luis de Flandes Letor // habitual de Theologia, Excustodio de Capitulo Gene- // ral; una, y otra vez Difinidor, y Ministro Provincial // que ha sido de la Serafica Orden de los Capuchinos, en // su Provincia de la Sangre de Christo, y Calificador // del Santo Oficio, en los Tribunales de // Valencia, Murcia, y Mallorca,* // SACALA A LVZ LA CIVDAD, // y se dedica // Al Muy Ilustre Corregidor, y Ayuntamiento. // En Mallorca : *En Casa de la Viuda Guasp.*
p. 3. — [Escut de Mallorca.]
p. 4. — [Gravat de la Universitat Lul·liana com el de l'edició de sos Estatuts.
p. 5. — [Dedicatoria.]
p. 9. — [Censures.]
p. 37. — [Comença el Sermó.]
p. 79. — [Acaba.]
[Segueix un full en blanc.]

El P. Luis de Flandes, caputxí, fou sense cap dubte un lul·lista de remarcable activitat. A ell són degudes una serie d'edicions publicades totes a Mallorca en el segon terç de la divuitena centuria. La primera que ens cal reportar és la *Oración parenética y panegirica*, predicada «en la grave quanto solemne fiesta que en 30 de Junio del año 1737 a honra del Martyrio de su Invicto Heroe el Beato Raymundo Lulio, celebró la ciudad de Palma». Malgrat la data de predicació, situem la impressió de la *Oración parenética y panegirica* dintre l'any 1738, perquè les censures són, una del desembre de 1737 i l'altra del febrer de 1738. El Bover *(Biblioteca*, Apéndice núm. 270), li atribueix també la data de 1738.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

315

MANNHEIM — per Maties Oberholtzer — 2 vols.

JOAHANN J. KÖCHLING : *Prodromus Christiano-discretus.*

Vol. I — 10 ff. preliminars i 212 pp.

[f. 1.] — *Prodromus.* || *Christiano-Discretus Ac* || *Manuductivus Ad* || *Ovile Christi Unum* || *Per* || *Ratiocinia Demonstrativa* || *Rationali Doctrinae* & *Veritatis Urim* & *Thu-* || mim insculpta, seu clara ex Principiis veris, notis, certis, primitivis, universalibus, seu generalibus eisque in Natura & Ratione fundatis ac || ritè combinatis congesta & concatenata, atque insertis hinc inde textibus Sa- || crorum Bibliorum ad concordantiam significandam corroborata, et pro || conservandis Oviculis orthodoxis, ac revocandis heterodoxis || devian- || tibus, atque Incredulis aberrantibus universim adducendis per || artem conglomerata Epicheremata || *De* || *Omnibus Articulis Fidei, In Qui-* || *bus Discreti Christiani Plerumque* || *Conveniunt.* || Propriarum alienarumve Animarum Curatoribus perquam utilis, captu- || que facillimus, concinnatus ac expeditus non ita pridem linguâ germanicâ, || nunc latina noviter editus, atque recognitus, & nonnullis dialogismo- || rum condimentis adauctus per ipsum Auctorem || *Joannem Jodocum Köchling,* || Sereniss atque potentiss. Princip. ac Elect. Colon. & Palat. || Consillarium Eccles. & Sacellanum Aulicum. || *Divisio Prima.* Jussu, praescitu & permissu Seren. ac Eruditissimorum DD. atque Moecenatum Clementissimorum. — *Mannhe* || mii, ex Typographejo Electorali Aulico. Academico Majeriano, || per Matthiam Oberholtzer. 1738.

[f. 1 v.°] — Scriptum in Prophetis. Erunt omnes Docibiles Dei. Joîs. 6.

[Dos fulls amb gravats : el primer, representant el Bon Pastor, amb la llegenda:] Aenigma anagogico-et Symbolyco-propheticum [i el segon, contenint tres figures lul·lianes i el títol de] Speculum Sensuale, Memoriabile, Intellectuale.

[f. 2.] — Censura et Approbatio Ordinarii.

[f. 2 v.°] — Approbatio Censoris Augustani.

[f. 3.] — [Dedicatoria.]

[f. 6 v.°] — Chronographicum.

[f. 7.] — Dedicatio oratoria.

p. 1. — Apologus.

p. 8. — Peroratio. Lector Benevole.

p. 212. — *finis.*

Vol. II. — 20 ff. sense vifrar i 216 pp.

[f. 1.] — [Com en el primer volum:] ... || Divisio secunda...

[f. 1 v.°] — Habentes Prophetiam Secundùm Rationem Fidei. Rom. 12.

[f. 2.] — Censura et Approbatio Ordinarii.

[f. 2 v.°] — Prodromus Christiano-Discretus [En versos.]

[f. 4.] — Sentimentum [de Fr. Hubertus Schneidt. Conconator Dominicalis].
[f. 5.] — [Dedicatoria.]
[f. 9.] — Dedicatio oratoria.
[f. 16.] — Peroratio.
[f. 17.] — Proemium. Lector Benevole.
p. 1. — *Secunda divisio...*
p. 216. — *Finis.*

Edició ampliada del *Prodromus Christiano-discretus* que s'havía estampat a Maguncia l'any 1735 (vid. núm. 310).

Exemplar de la Biblioteca de la Ciutat, Maguncia. No l'hem vist; treiem la nostra descripció de l'obra del Dr. Gottron, *L'edició maguntina de Ramón Lull*, p. 97.

316

MALLORCA — per Pere Antoni Capó — 1 vol. in 8.º — 110 ff. : 2 inicials sense foliació, 8 preliminars paginats (16 pp.), 90 del text, també paginats, i 10 finals sense foliació — a ratlla tirada — gravat — mides de la caixa : 119 × 75 mm. 1739

Liber de Benedicta tu in mulieribus (atribuïda?; versió castellana anònima).
AGUSTÍ ANTICH DE LLORACH : *Parecer.*
LUIS DE FLANDES : *Aprovación.*

[f. 1 v.º] — [Un gravat representant en R. Lull escrivint l'*Ars generalis.*]
[f. 2.] — LIBRO // MUY DEVOTO // COMPUESTO // EN LENGUA LEMOSINA // POR EL // ILLVMINADO DOCTOR // Y MARTIR INVICTISSIMO EL // B. RAYMUNDO // LULIO // INTITULADO // BENEDICTA TV IN MVLIERI // BUS // Y TRADUCIDO EN LENGUA VSV // al Española por un fiel devoto suyo. // PALMA // En casa de PEDRO ANTONIO CAPÓ Imp. // Año M. DCC. XXXIX.
p. 1. — *PARECER DEL MUY ILUSTRE SE // ñor D. D. Augustin Antich de Llo // rach.*
p. 5. — *APROBACION DEL M. R. P. Fr. LVIS // de Flandes.*
p. 7. — DEDICATORIA // A NUESTRA SEÑORA...
p. 12. — AL LECTOR [Acaba a la p. 16.]
p. 1. — PRINCIPIO DEL LIBRO. // A mayor honra, y gloria de la // Virgen Maria hago este libro // intitulado : *de Benedicta tu in mulieribus.*
p. 177. — [Acaba.]
p. 178. — QUEBRANTO // DE LA VIRGEN MARIA AL PIE DE LA // Cruz. Compuesto por un devoto // de la Virgen. [Segueixen uns versos que ocupen tot el foli següent.]
[f. 1.] — TABLA.
[f. 2.] — INDICE. [Ocupa els nou folis restants.]

El text català del *Liber de Benedicta tu in mulieribus (H. L. F.,* núm. 82), fou descobert pel Mateu Obrador *(Noticia y mostra del llibre lulià de «Benedicta tu in mulieribus»*, Revista Luliana, pàg. 94). Mn. Salvador Galmés, en el vol. X de les *Obres originals del Illuminat doctor mestre Ramón Lull,* Introducció, pàg. XV, vol demostrar que és un llibre apòcrif, «no sols per l'estil i llenguatge, bastant distincts dels del mestre, sinó també per la data i lloc de la compo-

sició; car, àdhuc prescindint de l'*explicit* que va al final, i de què l'autor en el pròleg es té per indigne de manifestar el seu nom, cosa que a les postrimeríes de sa vida ja no feia en Lull, tots els codis convenen en què l'obra va esser finida a Valencia a les calendes d'octubre, i els qui la volen atribuir a ell, senyalen l'any 1311, car no troben possibilitat de senyalar-ne d'altre». Continúa dient Mn. Galmés que «si una data certa tenim dins la vida del Bt. Ramón, és la de les calendes d'octubre de 1311, que era a Viena per assistir al Concili elumènic»; per la qual cosa creu que «la data vertadera es la de 1335 que porta el ms.» utilitzat per la Comissió editora de Palma. Nosaltres no podem compartir d'una manera absoluta el convenciment de Mn. Galmés. Ens obliga a fer reserves, en primer lloc, el que com ja recordaven l'Obrador (lloc citat) i la *H. L. F.*, p. 258, l'Eymerich en ple segle XIV ja el senyalava com un dels llibres herètics de Ramón Lull. En segón lloc, que segons es desprèn del que diu la *H. L. F.* (lloc citat), hi ha codis (per ventura el català de Munic, núm. 601) que estàn datats a Vienne (França), mes d'octubre de 1311, la qual cosa destrueix l'argument cabdal de Mn. Galmés, basat en què el manuscrit siscentista que li serví per fer l'edició del text català està datat a Valencia. El nom d'aquesta ciutat podría esser una lectura defectuosa o una rectificació gratuita del de Vienne que es trobés en el manuscrit traslladat i no fos massa familiar al copista del siscents. Per aquesta raó cataloguem com obra d'autenticitat dubtosa el *Liber de Benedicta tu in mulieribus*.

L'edició que hem descrit fou aprovada pel P. Luis de Flandes, autor d'un sermó que hem descrit (núm. 314) i d'altres obres (vid. núm. 318), i per l'Agustí Antich de Llorach, del qual parlem més endavant.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

317

1740 MAGUNCIA — per Joan Enric Hæffner — 96 ff. : 2 sense xifrar i 188 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 162 × 86 mm.

BARTOMEU FORNÉS : *Dialogus inter amatorem veritatis et discipulum lullianæ doctrinæ.*

[f. 1.] — DIALOGUS // INTER // AMATOREM VERITATIS // ET // DISCIPULUM LULLIANÆ // DOCTRINÆ, // DE // SANCTITATE VITÆ // ET // PRÆSTANTIA // DOCTRINÆ // B. RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // Publico Litterario Communicatus // Operâ & studio Discipuli ejusdem Illuminati // Doctoris. // *MOGUNTIÆ,* // Ex Typographejo Electorali Aulico-Academico, per // Joannem Henricum Hæffner, 1740.

[f. 2.] — [Permís i Advertencia.]

p. 1. — [Comença el *Dialogus*.]

p. 188. — [Acaba.]

Hem dit abans (vid. núm. 302) que existí a l'Alemanya occidental, durant la primera meitat de la divuitena centuria, un moviment lul·lista intens, el fogar principal del qual fou la ciutat de Maguncia, i hem dit, també, que no era un fet establert que el Salzinger fos el cap reconegut d'aquest moviment, un dels representants del qual fou el Bartomeu Fornés, de qui el Bover (*Biblioteca*, núm. 474) diu que fou un dels més insignes defensors que ha tingut Ramón Lull. El Fornés — segons el mateix Bover — nasqué a Palma el dia 19 de gener de 1691, i als divuit anys d'edat vestí l'hàbit de religiós observant del convent de Sant Francesc d'aquella ciutat. Aviat el seu talent i sos estudis li feren merèixer el nomenament de predi-

cador general i apostòlic. Continúa dient el Bover que el desig d'estudiar a fons la ciencia lul·liana el decidí a passar a Maguncia, on hi llegía una càtedra l'Iu Salzinger, el qual tingué l'honor de comptar el Fornés entre els seus millors deixebles. No és tot això ben exacte. El Fornés d'ençà de l'any 1725 (Gottron, p. 33), estava en correspondencia amb el Salzinger però quan anà a Maguncia subvencionat per seguir sos cursos, no se sap si el trobà encara viu. L'honor d'haver comptat el Fornés entre sos deixebles més brillants fou, doncs, possiblement pel Salzinger un honor pòstum. Sembla que el Fornés (Gottron, p. 37) restà a Maguncia almenys fins a 1740, per estudiar Ramón Lull amb el Jäger i el Kurhummel. El dit any 1740 publicà anònimament a Maguncia la seva primera obra impresa, o sia, el *Dialogus inter amatorem veritatis et discipulum lullianæ doctrinæ de sanctitate vita et præstantia doctrinæ B. Raymundi Lulli,* de la que el Bover no tingué coneixement, i que situa el Fornés com un representant reconegut de l'escola lul·liana maguntina setcentista.

En 1751, onze anys més tard, quan el Francesc Felip Wolff publicà anònimament a Colonia la seva *Theologia demonstrativa universa plana et perfecta B. Raymundi Lulli,* apología contra els escrits de refutació del P. Miquel Froehling, S. J., cita en el pròleg diverses obres d'escola·lul·liana, entre elles el *Prodromus Christiano-discretus* del Köchling (vid. núms. 310 i 315) i el *Dialogus moguntinus*, que el Gottron *(Ramon Lull*, p. 37) diu que s'ha d'identificar amb el *Dialogus inter amatorem veritatis et discipulum lullianæ doctrinæ* del P. Fornés. Així mateix, un altre lul·lista maguntí, el Sebastià Krenzer, que en 1754 publicà a Maguncia, per refutar els atacs d'uns jesuïtes, un *Examen cum refutatione libertatis indifferentiæ Dei ad ultra operantis* (Gottron, p. 37) per provar que ell no es troba sol, cita el llibre del P. Fornés al qual dóna el títol de «Professor Lullianus Palmæ». Es curiós el fet que remarca el Gottron (lloc citat), que cap dels lul·listes maguntins, ni el Wolff, ni el Krenzer, es refereixen al Salzinger com cap de l'escola. El mateix P. Fornés, en el seu *Dialogus,* no parla pas del Salzinger. Sembla, doncs, que si el Bover considera que fou un gran honor pel Salzinger el comptar el Fornés entre sos deixebles, aquest no es mostrà extraordinariament orgullós del seu mestre a judicar pel silenci significatiu del *Dialogus,* fruit de la seva estada a Maguncia.

Exemplar de la Biblioteca de D. Nicolau Dameto, Palma de Mallorca. N'hi ha un altre a la Biblioteca de la ciutat de Maguncia, que descriu el Gottron.

318

MALLORCA — per Pere Antoni Capó — 1 vol. in 8.° — 88 ff. distribuïts en dues paginacions de 28 i 146 pp. — a ratlla tirada — 29 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa 122 × 74 mm.

LUIS DE FLANDES : *Tratado y Resumen del Caos Luliano.*
MATÍES DE MALLORCA : *Aprobación.*
ANDREU OLIVER : *Censura.*

p. 1. — TRATADO || Y RESVMEN || DEL CAOS LVLIANO || DEDICADO || A D. ANDRES DE ZUBILLAGA || SECRETARIO DE SV MAGESTAD, Y DEL || Govierno y Capitania General deste Reyno de || Mallorca, cerca del Excell. Sr. D. Joseph de Va || llego, de quien también lo fué, en las || Comandancias Generales de || Oran, y Aragon. || COMPUESTO || *POR EL M. R. P. Fr. LVIS DE FLANDES || Ex-Lector de Theologia, del Orden de los Menores de || S. Francisco Capuchino, Ex Custodio, Ex Diffinidor, || Provincial que fue de Valencia, y Ca || lificador del Sto Oficio en los Tribunales de || Valencia, Murcia y*

Mallorca. // EN PALMA // En la Oficina, y à costa de Pedro Ant. Capó // Imp. Se hallará en su Imprenta. // Año de M.DCC.XXXX.

p. 3. — A // D. ANDRES DE ZVBILLAGA...

p. 17. — *APROBACION DEL R. P. Fr. MATIAS // de Mallorca.*

p. 21. — *CENSVRA, O PARECER DEL // Expertissimo, y Magnifico D. An- // dres Oliver Dr. en Medicina.*

p. 24. — LICENCIA DE LA ORDEN.

p. 25. — TABLA. [Ocupa dos folis.]

p. 1. — RESVMEN // DEL SISTEMA DEL CAOS LULLIANO // ó segunda figura elemental.

p. 146 [per error 148]. — [Acaba l'obra.]

Fou el P. Lluís de Flandes un fervent lul·lista, del qual hem parlat ja en reportar un sermó predicat a la iglesia de Sant Francesc de la ciutat de Mallorca (vid. núm. 314) i una Aprovació del *Liber de Benedicta tu in Mulieribus* (vid. núm. 316). Les seves obres originals més importants són el *Tratado y Resumen del Caos Luliano* i el *Tratado teológico del sistema luliano*, del qual ens ocupem seguidament (vid. núm. 319).

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

319

MALLORCA — per Pere Antoni Capó — 1 vol. in 4.º

LUIS DE FLANDES : *Tratado teologico del sistema luliano, con la explicacion de las figuras y elementos de que se compone para entender perfectamente las obras del B. Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — Tratado teologico del sistema luliano, con la explicacion de las figuras y elementos de que se compone para entender perfectamente las obras del B. Raymundo Lulio.

No hem vist aquesta edició; treiem la breu noticia que en donem del Bover, *Biblioteca.* Apéndice núm. 270. De l'autor del *Tratado teológico del sistema luliano* n'hem parlat, en ocupar-nos d'altres edicions d'obres seves (vid. núms. 314, 316 i 318).

320

1742 MADRID — pels hereus de Francisco del Hierro — 1 vol. in 8.º — 16 ff. preliminars, 396 pp. i 6 ff. finals — a ratlla tirada — mides de la caixa : 162 × 94 mm.

BENITO JERÓNIMO FEIJÓO : *Carta erudita sobre la arte de Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — CARTAS // ERUDITAS, Y CURIOSAS, // EN QUE, POR LA MAYOR PARTE, // se continùa el designio // DEL // THEATRO CRITICO // UNIVERSAL, // IMPUGNANDO, O REDUCIENDO A DUDOSAS, // VARIAS OPINIONES COMUNES. // DEDICADAS // AL ILLUSTRISSIMO, Y REVERENDISSIMO SEÑOR // DON JUAN AVELLO Y CASTRILLÒN, de Consejo de su // Magestad, Obispo de Oviedo, Conde // de Noreña, &c. // ESCRITAS // *POR EL Rmo. P. M. Fr. BENITO GERONIMO*

FEIJOO, || Maestro general de la Religion de San Benito, Abad que ha sido || tres veces del Colegio de San Vicente de Oviedo, Cathedratico || de Prima de Theologia Iubilado, de la Universidad || de aquella ciudad, &c. || TOMO PRIMERO. || CON PRIVILEGIO : En Madrid, en la Imprenta de los He- || rederos de Francisco del Hierro. Año de || M.DCCXLII.

[ff. 2-16.] — [Dedicatoria, Aprovacions i Llicencies.] TABLA-PROLOGO.

p. 1. — CARTA PRIMERA.

[pp. 205-208.] — CARTA XXII. || *SOBRE LA ARTE DE RAYMUNDO || Lulio.*

p. 296. — [Acaba el volum.]

[Segueixen 8 ff. d'Index.]

El P. Benito Jerónimo Feijóo (8 d'octubre de 1676 - 26 de setembre de 1764) és una de les figures més singulars de la literatura castellana del seu temps. Nat a Cardemiro (Orense), frare benet, catedràtic a Oviedo, publicista famosíssim, les seves obres donaren lloc a polèmiques apassionadíssimes. L'any 1726 començà la publicació del *Teatro crítico*, els vuit volums del qual sortiren a llum en el lapse 1726-1741 i foren objecte de tota una extensa bibliografía de rèpliques i contradiccions molt violentes. Terminada la publicació del *Tratro crítico* amb el *Suplemento* als vuit volums del mateix (eixit a llum l'any 1741), començà l'any següent l'infadigable P. Feijóo l'edició de las *Cartas eruditas y curiosas* «en que — segons la portada — por la mayor parte se continua el designio del Theatro critico universal, impugnando, reduciendo a dudosas, varias opiniones comunes», el primer volum de les quals fou publicat a Madrid pels Hereus de Francisco del Hierro el dia 4 de setembre de 1742. La carta XXII versa «Sobre la arte de Raymundo Lulio», i la manera com el Feijoo tracta la figura del Beat donà lloc a una serie de rèpliques, entre les quals — com veurem més endavant — s'obiren principalment les del Fornés, del P. Soto Marne i del P. Pasqual. Ens cal incloure al Feijóo dins la nostra bibliografía no per l'extensió amb què s'ocupa de Ramón Lull (a penes li dedica unes quantes pàgines), sinó perquè el comentari poc favorable de les *Cartas eruditas*, fou l'estimulant d'una literatura de protesta respectable.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

321

MALLORCA — per la Vídua Frau — 8 ff. paginats (16 pp.) — a ratlla tirada — mides de la caixa : 162 × 122 mm.

CRISTÒFOL SARRÀ : *Theses Hypocratico-Galenico-Lullisticæ.*

p. 1. — PERILLVSTRIBVS, || ET ÆGREGIIS VIRIS, CIVITATIS, ET || Regni Balearis Patriæ Patribus Vigilantissi- || mis, ac Doctrinæ Lullianæ Tutelaribus, ac || Patronis, has Hyppocratico Galenico Lul- || listicas Thæses, in gratitudinis pignus, || D. O. C. || [Un escut de Mallorca.] || CRISTOPHORVS SARRÀ MEDICINÆ LICENT. || *Cum Superiorum permissu* || Palma Majoricarum Typis Viduæ Frau Regiæ Audientiæ || Typograph. Anni MDCCXXXXII.

p. 2. — [Escrit firmat per:] Cristophorus Sarrà.

p. 3. — [Comencen les Tesis.]

p. 14. — [Acaben.]

p. 16. — [Llicencia.]

El Cristòfol Sarrà, segons el Bover (Biblioteca, núm. 1163), fou Doctor en Medicina, na-

tural de la ciutat de Mallorca. És autor de les *Theses Hypocratico-Galenico-Lullisticæ* que foren condemnades per errònies, fent això que els exemplars en siguin raríssims. El Bover, que dóna noticia d'aquesta obra com publicada a Mallorca, per la Vídua Frau, l'any 1742, la titula : *D. Raymundo Lullo doctori cœlitus illustrato Christique martiri invictissimo, Palmariæ Universitatis patrono in amoris pignus has medicinæ Galenico Hypocratico-Lullistas Theses D. O. M. Christophorus Sarrà.* Com pot veure's, encara que el títol és el mateix, l'endreça és diferent. El Bover diu que l'únic exemplar que ha vist de l'obra del Cristòfol Sarrà és el de la biblioteca del Sr. Capdebou. Les *Theses* del Dr. Sarrà tingueren la virtut de dividir els metges de Mallorca en defensors i impugnadors del llibre, donant lloc a una curiosíssima polèmica, en la qual van pendre part diferents doctors en medicina. No és de més, a propòsit d'aquest llibre, seguir els principals incidents d'aquesta polèmica, que es desenrotllà ràpidament. El mateix any 1742, el Dr. Maties Armengual va publicar una *Defensa* de las conclusiones del Dr. Sarrà, i el metge Andreu Oliver donà a l'estampa dos opuscles en llatí sobre qüestions de medicina, en els quals es defensen les *Theses* del Dr. Cristòfol Sarrà. Un altre metge mallorquí, el Dr. Josep Ferrer, va publicar el mateix any una *Impugnación de la defensa que hizo el Dr. Andrés Oliver, médico, de las conclusiones del Dr. Cristóbal Sarrà.* L'any següent dos metges més prengueren part a la baralla : el Dr. Pere Antoni Binimelis, editant un llibret en llatí en el que combatía les conclusions del Sarrà, i el Dr. Jaume Llinàs, amb l'opuscle *Defensa de la impugnación de las conclusiones del Doctor Don Andrés Oliver, hecha por Don José Ferrer.* També va defensar la *Impugnación* del Dr. Ferrer en una *Disertación*, el metge Joaquim Oliver. El mateix any 1743, el catedràtic de Fisiología Dr. Rafael Armengol publicà un opuscle, que tal vegada tingui relació amb aquesta polèmica (vid. núm. 323).

Exemplar de D. Pere Sampol, de Palma de Mallorca.

322

SALAMANCA — per Antoni Villarroel — 1 vol. in 8.° — 220 ff. : 24 sense numerar, 193 paginats (385 pp.) i 3 finals sense xifrar — a ratlla tirada — gravats — mides de la caixa: 117 × 77 mm.

Doctrina Pueril (versió castellana de BARTOMEU FORNÉS?).
FABIÁN RODRÍGUEZ : *Aprobación.*
CRISTÓBAL NÚÑEZ LOSADA : *Aprobación.*

[f. 1.] — LIBRO // DE // DOCTRINA PUERIL, // COMPUESTO EN LENGUA LEMOSINA // POR EL ILUMINADO DOCTOR, // Y MARTIR INVICTISSIMO // BEATO RAYMUNDO LULIO, // TRADUCIDO EN LENGUA USUAL // Española, por un devoto de el Santo, // à utilidad de los Niños de España, // y aun de los mas Doctos. // DEDICADO // AL NOBILISSIMO SEÑOR // D. FRANCISCO DE ARIZCUN, // SEÑOR DE LA ANTIQUISSIMA CASA // de Arozarena, y Palacio Cabo de Armeria, // Dignissimo Marquès de Iturbieta, &c. // *Vease primero el Prologo.* // En Salamanca : En la Imprenta de Sta. Cruz, // por Antonio Villarroel, y Torres.
[Un gravat representant un escut nobiliari amb una corona de marquès.]

[f. 2]. — AL NOBILISSIMO SEÑOR... // D. FRANCISCO // DE ARIZCUN, // ...

[f. 9.] — *APROBACION DE EL Rmo. P. M. // Fr. Fabian Rodriguez...*

[f. 16 v.°] — *LICENCIA DEL ORDINARIO.*

[f. 17.] — *APROBACION DE EL Rmo. P. // M. Fr. Christoval Nuñez Lossada.* // ...

[f. 20.] — *LICENCIA DEL CONSEJO.*
[f. 21.] — *FEE DE ERRATAS.*
[f. 21 v.º] — SUMA DE LA TASSA.
[f. 22.] — PROLOGO // AL LETOR.
[f. 24 v.º] — [Indulgencies concedides per diferents bisbes.]
[Segueix un gravat representant en R. Lull escrivint l'*Ars generalis.*]
p. 1. — DOCTRINA PUERIL // DE EL BEATO DOCTOR, // Y MARTIR // RAYMUNDO // LULIO.
p. 385. — [Acaba l'obra.]
[p. 386.] — INDICE // DE LOS CAPITULOS CONTE- // nidos en este Libro.
[p. 392.] — FIN.

La traducció castellana de la *Doctrina pueril* és deguda a la mateixa intenció que guià l'edició en vulgar mallorquí, feta en 1736 (vid. núm. 311) : les dues estàn dedicades als minyons. La traducció castellana és anònima; en cap lloc del llibre ni dels nombrosos preliminars que l'acompanyen, es consigna el nom del traductor, que, a la portada, és nomenat *un devoto del Santo.* Segons l'Obrador, aquesta edició es féu per iniciativa i gestió de Fra Bartomeu Fornés. lul·lista mallorquí, i que era en aquell temps catedratic de la Universitat de Salamanca (vid. núm. 317). El llibre no porta data, però es pot col·legir aquesta de les aprovacions i llicencies. La llicencia de l'Ordinari està datada a Salamanca a 17 d'octubre de 1741, i les Aprovacions dels PP. Rodríguez i Núñez Lossada a la mateixa ciutat el 22 de novembre i 28 de desembre següents. De l'any 1742 són la Llicencia del Consell, la fe d'errades i la taxa, expedides a Madrid. També es llegeix «Salamanca, 1742» al peu del gravat representan Ramón Lull.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

323

MALLORCA — per Pere Antoni Capó — 1 vol. in 4.º — 14 pp. **1743**

RAFAEL ARMENGOL : *Veritas investigata doctrinæ illuminatissimi doctoris Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — Veritas investigata doctrinæ illuminatissimi Doctoris Christique martyris invictissimi B. Raymundi Lulli, Majoricensis Universitatis Patroni mœritissimi lumine. A mag. D. Raphaele Armengol ejusdem Universit. Phissiolog. Chath. professore. Palmæ typis Petri Antonii Capó typogr. anno Nativ. Dni. MDCCXLIII.

El Bover diu del Rafael Armengol (*Biblioteca*, núm. 66) que fou doctor en medicina i catedràtic de Fisiologia a la Universitat literaria de Mallorca. No cita d'ell altra obra que aquest opuscle. Per la data de la seva publicació, pensem que no deu ésser estrany a la polèmica que entre els metges mallorquins provocaren les *Theses* del Dr. Sarrà (vid. núm. 331).

No hem vist cap exemplar d'aquesta edició.

324

VENECIA — per Joan Batista Albrizzi i Sebastià Colet — 1 vol. in fol. — 6 ff. sense xifrar, 17 pp. xifrades en romans, 154 pp. i 760 pp. — a dues columnes — notes marginals — gravats — mides de la caixa : 304 × 165 mm. — amplada de la columna : 80 mm. **1744**

JEAN BAPTISTE SOLLIER : *Acta B. Raymundi Lulli.*

FRANCESC XIMENEZ : *Epitaphium in tumulo Raymundi Lulli.*

JOAN GENOVART i AGUSTÍ ANDREU : *Raymundi Lulli tumulo in quo Phœbus et Calliope colloquuntur.*

JAUME CUSTURER : *Epistola vitæ veteris authentiam probans.*

Vita Raymundi Lulli ab anonymo coævo scripta.

CHARLES DE BOUVELLES : *Epistola in vitam Raymundi Lulli.*

NICOLAU DE PAX : *Epistola domino Joanni Ruffo.*

— *Vita divi Raymundi Lulli.*

NICOLAU ANTONIO : *Raymundus Lullus eiusqve vita et scripta.*

— *Catalogus operum a Raymundo Lullo.*

[f. 1.] — [Un gravat al·legòric, en el qual es llegeix:] ACTA || SANCTO || RUM || JUNII.

[f. 2.] — ACTA || SANCTORUM || JUNII, || Ex Latinis & Græcis aliarumque gentium Monumentis || servata primigenia veterum Scriptorum phrasi, || COLLECTA, DIGESTA, || *Commentariisque & Observantionibus illustrata* || A Godefrido Heuschenio P. M. Daniele Papebrochio, || Francisco Baertio, Conrado Janningo, || Joanne Bapt. Sollerio, || *E Societate JESU Presbyteris Theologis.* || TOMUS V. || *Sanctos a die XXV ad finem mensis complexus : cum Tractatu Præliminari, qui continet* || CHRONOLOGIAM PATRIARCHARUM ALEXANDRINORVM || Similiter illustrata. || [Un gravat:] || VENETIIS, MDCCXLIV. || Apud
{ JO : BAPTISTAM ALBRIZZI HIERON. FIL. ET SEBASTIANUM COLET.
{ *CUM VENETI SENATUS PRIVILEGIO.*

p. 633. — DE B. RAYMUNDO LULLO EREM. || *SCHOLÆ LULLISTICÆ DOCTORE ILLUMINATO* || APUD BUGIAM IN AFRICA MARTYRE, || Majoricensis ab ipso denominatæ Universitatis Patrono. || COMMENTARIUS PRÆVIUS JO. BAPT. SOLLERII.

[Entre les pp. 636 i 637 hi ha dos gravats que representen un altar i el sepulcre de Ramón Lull.]

[Entre les pp. 638 i 639 un altre gravat representant un retaule.]

p. 640, col. 2. — § 5. *Epistola Custurarii, Vitæ veteris || authentiam provans.*

p. 661, col. 1. — VITA || ab Anonymo coævo scripta, ipso Beato || adhuc superstite, || *in veteri Ms. Majoricensi.*

p. 668, col. 2. — VITA II. || Auctore Carollo Bovillo Samarobrino, ad Ræ- || mundum Boucheriam Jurisperitum, || *Ex editione Benedicti Gononi lib. 6, pàg. 378.*

p. 674, col. 1. — ENCOMIUM || Divi Raymundi Lulli Doctoris Illuminati || & Martyris. || AUCTORE NICOLAO DE PAX. || *Ex editione Complutensi anni* MDIX. || PRÆMONITIO I. B. S. || ... || EPISTOLA. || Nicolaus de Pax Patricius Majoricensis, Ilu- || stri ac Reverendissimo Domino D. Joanni || Ruffo Theodolo, Foroliviensi, ...

p. 691. — [A tota l'amplada de la caixa:] DISSERTATIO HISTORICA I. B. S. || De orthodoxia & Libris B. Raymundi, geminis ac supposititiis. || ARTICULUS PRIMUS, || ...

p. 692, col. 1. — ARTICULU SECUNDUS. || *Nicolai Antonii Bibliothecæ veteris Hisp. lib. 9* || *cap. 3, de Raymundo Lullo, ejusque vita &* || *scriptis judicium, cum Catalogo omnium operum,* ... || ...

p. 697, col. 1. — CATALOGUS OPERUM // a B. Raymundo Lullo scriptorum.
p. 711, col. 2. — ARTICULUS TERTIUS // ...
p. 731, col. 2. — ACTORUM B. RAYMUNDI // EPILOGUS.
p. 736. — *FINIS.*
p. 737. — [A tota l'amplada:] INDEX HISTORICUS // IN V TOMUM JUNII.
p. 760. — *FINIS.* [Acaba el volum.]

El volum corresponent als sis darrers dies de juny de l'edició de les *Acta Sanctorum* que ara ens ocupa, és reimpressió del volum V d'Anvers. En parlar d'aquest (vid. núm. 292) i dels *Acta B. Raymundi Lulli,* que es publicaren l'any 1708 a la mateixa ciutat (vid. núm. 291), ens hem ocupat de la personalitat del P. Sollier i de les circumstancies que acompanyaren el treball d'aquest.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

325

MALLORCA — per Pere Antoni Capó — 1 vol. in 8.° — 176 ff. : 2 ff. sense xifrar, 170 distribuïts en cinc paginacions (23, 20, 131, 143 i 30 pp.) i 4 finals d'índex — a ratlla tirada — gravat a la portada — fulls plegables — mides de la caixa : 120 × 78 mm.

Art breu (text llatí).
Liber correlativorum innatorum.
Tractatus de venatione medii inter subjectum et prædicatum (atribuïda?).
Tractatus de conversione subjecti et prædicati per medium.
Liber de accidente et substantia.
Liber de demonstratione per æquiparantiam.
SALVADOR ARTIGUES : *Approbatio.*

[f. 1 v.°] — [Un gravat que representa en Ramón Lull escrivint l'*Ars generalis.*]
[f. 2.] — BEATI // RAYMUNDI // LULLI // DOCT. ILLUMINATI, // ET MARTYRIS // TERTII ORDINIS S. FRANCISCI. // OPERA PARVA. // *TOMVS I.* // *In quo continētur sequentes Tractatus.*

Ars brevis.
Correlativa Innata.
De Venatione Medii inter Subjectum & Prędicatum.
De conversione Medii.
De Substantia, & Accidente
De Demostratione per Æquiparantiam.

p. 1. — MONITIO AD LECTOREM. [Acaba a la pàg. 23, sense firma ni data.]
p. 1. — BEATI // RAYMUNDI // LULLI // DOCT. ILLUMINATI, // ET MARTYRIS // TERTII ORDINIS S. FRANCISCI. // ARS BREVIS // JAM ARGENTORATI IMPRESSA, ANNO // Christi 1617. Palmæ Anno 1669. Et nunc // demum Palmæ cum libris De Correlativis, // De Venatione Medii, De Conversione Me- // dii, De Substantia, & Accidente, & De // Demonstratione per Æquiparantiam. // PALMAE BALEAR. // Typis PETRI ANTONII CAPÓ Tipogr. // *Superiorum permissu* // M.DCC.XXXXIV.

p. 3. — *APPROBATIO PERILLUSTRIS D.* || *Salvatoris Artigues, Præsbiteri...*
[Datada a Mallorca a 27 de gener de 1744.]

p. 7. — PRÆFATIO || *CVIVSDAM AMATORIS VERITA-* || *TIS AD LECTOREM.*
[Acaba a la pàg. 20 sense firma ni data.]

p. 1. — DEVS || CVM TVA GRATIA, SAPIENTIA, || & amore, incipit ARS BREVIS, || quæ est imago Artis Generalis, || quæ sic intitulatur: DEUS CVM || TVA SVMMA PERFECTIONE, || INCIPIT ARS GENERALIS VL- || TIMA.

p. 125. — [Acaba.]

p. 126. — PROMISSUS IN PRO- || LOGO SYLLOGISMVS || subsequitur.

p. 131. — FINIS.

p. 1. — ✠ || RAYMUNDI || LULLII || ILLVM.TI DOCT.RIS || TRACTATVLVS CORRE- || LATIVORUM || ÆDITIO PRIMA || VALENTIÆ ANNO 1512. || ÆDITIO SECUNDA || PALMÆ MAJORICARVM || ANNO 1744. || *Superiorum permissu.*

p. 3. — MONITIO || AD LECTOREM BENEVOLVM.

p. 15. — BEATI || RAYMUNDI || LULLI || DOCT. ILLUMINATI || ET MARTYRIS || ... || LIBER CORRELATIVORUM.

p. 77. — BEATI || RAYMUNDI || ... || TRACTATVS || DE VENATIONE MEDII INTER SVBJEC || tum, & Prędicatum.

p. 81. — BEATI || RAYMUNDI || ... || TRACTATVS || DE CONVERSIONE SVBJECTI, ET PRÆ || dicati per medium.

p. 133. — BEATI || RAYMUNDI || ... || TRACTATVS || DE SVBSTANTIA, ET ACCIDENTE.

p. 142. — [Acaba el tractat.]

[p. 143.] — ADMONITIO AD LECTOREM.

p. 1. — BEATI || RAYMUNDI || ... || LIBER DE DEMONST.E PER || ÆQVIPARANTIAM.

p. 30. — [Acaba el llibre.]

[Un foli en blanc, 4 ocupats per la «Tabula», les «Errata» i «Nota».]

L'exemple de l'edició maguntina, retornant la bibliografía lul·liana a la publicació de les obres autèntiques, tingué a Mallorca una petita repercussió. Hem dit (vid. núm. 252) que el Wadding aconsellava ja als mallorquins que es deixessin d'estèrils controversies damunt son compatriota, i que es dediquessin a publicar un recull sencer de les seves obres. No n'hi hagué prou del prudent consell de l'il·lustre historiador de l'ordre tercera; calgué que l'esforç immens que representava l'edició de Maguncia estimulés l'apatía dels mallorquins, que durant els dos darrers llustres de la primera meitat de la divuitena centuria donen a llum els tres volums de la col·lecció dita *Opera Parva Raymundi Lulli,* a part d'altres que descriurem. Sembla que aquesta col·lecció havía de constar de cinc volums, dels quals es coneixen només el primer, el quart i el cinquè. El propòsit que la guià fou, sens dubte, la de donar reunits i sota unes característiques tipogràfiques iguals els tractats menors de Ramón Lull. Val a dir que els editors dels tres volums de les *Opera Parva* no estaven animats d'aquell esperit de curiositat que malgrat tots els altres defectes, és el valor més positiu de l'obra del Salzinger. Els editors setcentistes mallorquins es limitaren, en general, com ho féu el Zetzner (vid. núms. 144, 163, 180 i 233) a recopilar tractats ja publicats, aprofitant el text d'edicions anteriors i reproduint-lo. No feren o no pogueren fer el que féu el Salzinger : una feina previa d'investigació i recopilació per arxius i biblioteques que els permetés de revelar l'existencia d'obres inèdites o depurar el text de les estampades, mitjançant un acarament amb copies manuscrites més antigues, o que oferissin majors garantíes d'autenticitat. Malgrat això, els volums de les *Opera Parva* i altres reculls coetanis contenen edicions de llibres lul·lians que han estat i són encara considerades com impressions prínceps. Més endavant, veurem com nosaltres acceptem amb reserves aquesta opinió.

El vol. I de les *Opera Parva* que eixí l'any 1744 de les premses de Pere Antoni Capó, conté les següents obres lul·lianes : La versió llatina de l'*Art breu,* tantes vegades impresa; el *Liber correlativorum innatorum,* publicat a Valencia l'any 1512 (vid. núm. 48) en el segón dels reculls del Proaza; el *Liber de venatione medii inter subjectum et prædicatum* i el *Liber de conversione subjecti et prædicati per medium* estampats per primera vegada a París l'any 1516 pel Josse Bade (vid. núm. 60); els editors de les *Opera Parva* se serviren, però, de les reproduccions del Zetzner (vid. núms. 144, 163, 180 i 233), a base de les quals feren també la reedició de l'*Art breu.* Clouen el primer volum del recull mallorquí el *Liber de accidente et substantia* i el *Liber de demonstratione per equiparantiam,* publicats a Valencia, l'any 1510 en el primer dels reculls del Proaza (vid. núm. 42). El volum primer de les *Opera Parva* fou aprovat per don Salvador Artigues.

A la quarta paginació d'aquest volum s'observa una errada d'importancia. En arribar a la pàgina que hauría d'esser 81, torna a començar la numeració des de la 71, i segueix corrent fins a la 86, d'on salta a la 97; de manera que d'aquesta pàgina enllà l'errada resta subsanada.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

326

MALLORCA — per Pere Antoni Capó — 1 vol. in 8.° — 87 ff. : 3 ff. sense xifrar, 18 pp., 4 ff. i 127 pp. — a ratlla tirada — fulls plegables — mides de la caixa : 121 × 78 mm.

Art breu (text llatí).

SALVADOR ARTIGUES : *Approbatio.*

[f. 1.] — BEATI // RAYMUNDI // LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI, // ET MARTYRIS // TERTII ORDINIS S. FRANCISCI. // ARS BREVIS // JAM ARGENTORATI IMPRESSA, // anno Christi 1617. Palmæ anno 1669. Et // demum Palmæ 1744. cum libris de Cor- // relativis, De Venatione Medii, De Substantia, & Acci- // dente, & De Demonstratione per // Æquiparantiam. // *Superiorum permissu.* // PALMÆ BALEARIUM. // Typis Petri Antonii Capó Typographi.

[f. 2.] — *APPROBATIO PERILLUSTRIS D. SAL- // vatoris Artigues, Presbyteri...* [Acaba al f. 3 v.°, datada a Mallorca a 27 de gener de 1744.]

p. 1. — *PRÆFATIO // cujusdam amatoris veritatis // ad Lectorem.* [Acaba a la p. 18, sense firma ni data.]

f. 1. — DEUS // CUM TUA GRATIA, SAPI- // entia, & amore incipit ARS // BREVIS, quæ est imago Artis // Generalis, quæ sic intitulatur: // DEUS CUM TUA SUMMA // PERFECTIONE, INCIPIT // ARS GENERALIS // ULTIMA.

p. 126. — PROMISSUS IN PRO- // LOGO SYLLOGISMVS // subsequitur.

p. 131. — FINIS. // Si latiùs videre desideras, lege in // Præcursore, qui habetur in Tomo 3. // fol. 30. & 31. Magni Operis // Lulliani.

El text d'aquest volum, està íntegrament comprès en el vol. I de les *Opera Parva* (vid. núm. 325), en les seves segona i terça paginacions. Ambdós llibres tenen igual la caixa, des de la pàgina 13 del text de l'*Art breu* fins que acaba el *Promissus in Prologo Syllogismus.* El volum que descrivim té compost de diferent manera que el primer volum de les *Opera Parva,* la portada, els textos de l'Aprovació i el Prefaci i el principi de l'*Art breu,* que està en lletra més grossa que la resta. Els quatre primers fulls de l'*Art breu* estàn foliats, sens dubte per a poder arribar a la pàgina 13 (signatura *C)* amb aquesta xifra i aprofitar així la

paginació del volum de les *Opera Parva,* amb el qual és indubtable que forma un mateix tiratge.

Encara que ni al principi ni a la fi porti data, ens serveixen la de l'Aprovació i la comunitat de tiratge amb el volum primer de les *Opera Parva* per a suposar aquest llibre editat el mateix any 1744.

Exemplar de nostra propietat.

327

MALLORCA — per Miquel Cerdà i Miquel Amorós — 1 vol. in 4.° — 148 ff. : 8 preliminars (16 pp.) i 140 distribuïts en cinc paginacions (164, 72, 16, 19 i 8 pp.) — a ratlla tirada — gravats — mides de la caixa : 158 × 106 mm.

Libre de Nova logica (text llatí).
Logica parva (atribuïda?).
Liber de quinque prædicabilibus et decem prædicamentis.
Libre de Natura *(Liber de Natura :* text llatí).
SALVADOR ARTIGUES : *Approbatio.*

[p. 1.] — [En blanc.]
[p. 2.] — [Un gravat representant Ramón Lull en oració davant la Verge.]
[p. 3.] — BEATI // RAYMVNDI LVLLI // DOCTORIS ILLUMINATI, ET MARTYRIS // Tertij Ordinis Sancti Francisci // LOGICA NOVA // JAM VALENTIÆ IMPRESSA ANNO 1512. // Et nunc Palmæ cum libris Logica parva, de Quin- // que Prædicabilibus, & decem prędicamentis // Et de Natura. // PALMÆ BALEAR. // Ex Typis Michaëlis Cerdà, & Antich, // & Michaèlis Amoròs Typogr. // *Superiorum Permissu* // M. D. CC. XXXXIV.
p. 5. — *APPROBATIO PERILLVSTRIS D. SALVATORIS // Artigues.* [Datada a Palma, a 16 d'abril de 1744.]
p. 9. — *PROLOGVS AD LECTOREM.*
[p. 16.] — [Un gravat de l'*Arbor Naturalis et Logicalis.*]
p. 1. — DEUS // CVM TUA GRATIA, ET BENEDICTIONE // incipimus novum, & compendiosum hoc opus, // ubi Novam Logicam compilamus. // *PROLOGVS.*
p. 164. — [Acaba la *Logica Nova.*]
p. 1. — LOGICALIA // PARVA ILLVMINATI DOCTORIS, ET MAR- // tyris Beati Raymundi Lulli Tertij Ordinis Sancti // Francisci, & Lullianæ Vniversitatis Majori- // censis Tutelaris Patroni, & Mæcenatis. // *PAX TYRONIBVS IN DIALECTICA.*
p. 71. — [Acaba.]
p. 72. — [Una figura lul·liana.]
p. 1. — BEATI // RAYMVNDI // LVLLI DOCTORIS ILLVMINATI, ET MARTYRIS // Tertij Ordinis Sancti Francisci, Liber de quinque Præ- // dicabilibus, & Decem Prædicamentis. // *PRÆFATIO AD BENEVOLVM LECTOREM.*
p. 16. — [Acaba l'obra.]
p. 1. — BEATI RAYMVNDI // LVLLI DOCTORIS ILLVMINATI, ET MAR- // tyris Tertij Ordinis Sancti Francisci, // Liber de Natura. // *PRÆFATIO AD LECTOREM.*
p. 3. — LIBER // DE NATVRA // *PROLOGVS.*

p. 19. — [Acaba.]
p. 1. — TABVLA TITVLO- // RVM...
p. 6. — ERRATA.
p. 8. — [Acaba.]

Anem veient que la meitat del segle XVIII és a Mallorca caracteritzada per una gran activitat en la impressió d'obres de Ramón Lull. Aquesta activitat culmina en els anys 1744-45. Independentment de la col·lecció de les *Opera Parva*, el primer volum de la qual hem descrit (vid. núm. 325), altres reculls apareixen, per ventura deguts a la iniciativa de les mateixes persones que impulsaven la publicació de les *Opera Parva*. Fem remarcar a aquest propòsit que el Salvador Artigues, que aprovà el primer volum d'aquell recull, aprovà també el que acabem de descriure, eixit l'any 1744 de les premses del Miquel Cerdà i el Miquel Amorós. No sabem per quina circumstancia el Luanco *(Ramón Lull considerado como alquimista*, Apèndice, pàg. 47) i la *H. L. F.* (pp. 243, 244 i 247), copiant-ho segurament d'aquell, situen aquesta edició a l'any 1740. Quatre foren les obres que s'estamparen en el recull que ens ocupa : dues que ja havien vist la llum pública i altres dues d'inèdites. La versió llatina del *Libre de Nova lògica,* més coneguda amb el nom de *Logica nova,* s'havía publicat a Valencia l'any 1512 (vid. núm. 48) i la *Logica parva,* de dubtosa autenticitat, l'havía estampada el Nicolau de Pax a Alcalà l'any 1518 (vid. núm. 69). Les reproduccions setcentistes mallorquines són fetes a base d'aquestes impressions prínceps. Les dues obres inèdites que estamparen el Miquel Cerdà i el Miquel Amorós foren el *Liber de quinque prædicabilibus et decem prædicamentis (H. L. F.,* núm. 59), que fou acabat a Messina pel desembre de 1313 i no està indicat en el catàleg de 1311, però és mencionat en el suplementari de 1313; i el *Libre de natura (H. L. F.,* núm. 68) que fou acabat a Xipre pel mes de desembre de 1301, del qual diu el Sr. Rubió i Lluch *(Ramón Lull,* p. 292) que n'hi ha un còdex català a Palma. També el Sr. Rubió i Lluch sitúa, potser copiant-ho de la *H. L. F.,* a l'any 1740 aquesta edició del *Liber de natura.*

Hem dit ara mateix que tant el *Liber de quinque prædicabilibus et decem prædicamentis*, com la versió llatina del *Liber de natura*, eren inèdits fins que el Miquel Cerdà i el Miquel Amorós els donaren a llum l'any 1744; però malgrat això, ens cal insinuar que tenim el quasi convenciment que d'un i altre n'ha d'existir una edició cinccentista. Aquest, podríem dir-ne pressentiment, es fonamenta en dues consideracions. La primera, és que gairebé la totalitat dels llibres estampats a Mallorca, durant el segle XVIII, ho havíen ja estat anteriorment, i que els editors mallorquins es limitaren a reestampar textos editats durant la setzena centuria. Així s'esdevé amb els cinc llibres estampats en el volum primer de les *Opera Parva* (vid. núm. 325) i amb la major part dels estampats en altres reculls que esmentarem més endavant. La segona consideració, és que alguns dels llibres que fins fa poc temps, i àdhuc fins avui, havíen estat considerats com inèdits fins a la data de les edicions setcentistes, no ho són en realitat. Això s'esdevé, per exemple, amb el *Liber novus phisicorum compendiosus,* que es publicà en el volum IV de les *Opera Parva,* edició que havía estat considerada com la prínceps fins que nosaltres descobrírem l'edició barcelonina de 1512 (vid. núm. 46) del Carles Amorós. El mateix té lloc amb la *Disputatio fidei et intellectus.* S'havía cregut que la primera impressió d'aquesta obra és la que conté el volum IV de la maguntina, i malgrat això en el nostre treball *Les edicions lulianes de la Biblioteca Universitaria de Barcelona* donàvem compte que el Carles Amorós l'havía estampada a Barcelona l'any 1512 (vid. núm. 47). Aquestes dues edicions que acabem d'esmentar (números 46 i 47), juntament amb una impressió de la versió llatina de l'*Art breu* feta també per l'Amorós l'any 1511 (vid. núm. 44), formen una serie fins avui desconeguda. Creiem molt probable que es desconeguin encara altres volums d'aquesta serie, o de la coetania de Valencia (vid. núms. 36, 42, 48 i 53), en els quals es continguin les impressions prínceps d'obres com el *Liber de quinque prædicabilibus et decem prædicamentis* i el *Libre de natura* que semblen ara estampats per primera vegada a Palma durant el segle XVIII.

Hem dit també (vid. núm. 325), que es desconeixen els volums segón i terç de les *Opera Parva,* i ara hem de fer remarcar el fet que entre el primer i quart volums de dit recull s'estamparen a Palma pels mateixos impressors del volum IV (Miquel Cerdà i Miquel Amorós), dues col·leccions d'obres lul·lianes menors, la que acabem de descriure i una altra que conté l'*Ars juris* i l'*Arbor imperialis* (vid. núm. 331), i a més, una edició individual del *Liber de ascensu et descensu intellectus* (vid. núm. 328), llibres que per ventura estaven destinats a integrar els volums segon i terç de les *Opera Parva,* però que per motius que s'ignoren no eixiren a llum com formant part de la dita col·lecció.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

328

MALLORCA — per Miquel Cerdà i Miquel Amorós — 1 vol. in 8.º — 199 ff. : 8 sense numerar, 191 paginats (382 pp.) — a ratlla tirada — gravat — mides de la caixa : 120 × 75 mm.

Liber de ascensu et descensu intellectus.
SALVADOR ARTIGUES : *Approbatio.*

[f. 1.] — BEATI // RAYMVNDI LVLLI. DRIS. ILLV. // & Martyris, Tertij Ordinis S. // Francisci. // LIBER // DE ASCENSV, ET DESCENSV // intellectus. Valentiæ impressus anno // 1512. // ET NVNC PALMÆ MAJORICA- // rum anno 1744. // *Superiorum permissu* // Ex Typis Michaelis Cerdá, & An- // tich, & Michaelis Amorós Typogr. // M. D. CC. XXXXIV.

[f. 1 v.º] — *APPROBATIO PERILLUSTRIS D. D.* // *Salvatoris Artigues.* [Datada a Palma, a 8 d'octubre de 1744.]

[f. 3.] — *MONITVM AD LECTOREM.*

[f. 8 v.º] — [Acaba. Segueixen dues fulles plegables que contenen un gravat representant l'escala dels éssers i les fórmules del llibre.]

p. 1. — DEVS // CUM TUA GRATIA, ET INFLUEN- // tia intellectus tui longè sublimis, incipit // liber, qui de Ascensu, et Descensu in- // tellectus apellatur.

p. 379. — [Acaba l'obra.]

p. 380. — [Segueix, sense títol, una referencia a l'edició de Maguncia, vol. I.]

[p. 382.] — ERRATA CORRECTA.

El *Liber de ascensu et descensu intellectus* s'havía publicat per primera vegada a Valencia l'any 1512 (vid. núm. 48). Com hem dit abans (vid. núm. 327), creiem molt possible que aquesta reimpressió mallorquina obeís al propòsit d'incloure l'obra dintre un dels volums que manquen de la col·lecció de les *Opera Parva.*

Exemplar de la Bibloteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

329

MALLORCA — per Miquel Cerdà i Miquel Amorós — 1 vol. in 4.º — 24 ff. (48 pp.) — a ratlla tirada — mides de la caixa : 159 × 105 mm.

ANTONI RAMÓN PASQUAL : *El Milagro de la Sabiduria del B. Raymundo Lulio.*

p. 1. — EL MILAGRO // DE LA SABIDVRIA DEL B. RAYMVNDO LVLIO // Doctor Illuminado, y Martyr, y Patron de la Lulia- // na Vniversidad de Mallorca //

INSINVADO EN // ESTA ORACION, QVE EN LA FIESTA DE SV // Conversión, que dia 25, Enero le celebra dicha Vni- // versidad representada en sus quatro Claustros // de Theologia, Iurisprudencia, Medicina, // y Filosofía, predicó en el año 1743. // EL R. P. D. ANTONIO RAYMVNDO PASQVAL // Monge Benedictino-Cisterciense del Monasterio de // Nuestra Sra. del Real Dr. de Filosofia, y Theologia, // Excatedrático de aquella, y Catedratico de // esta de Prima de Visperas por la Doctrina Lul- // liana en la mesma Vniversidad, y Maestro // de la Congregación Cisterciense de // Aragón, y Navarra. // Y LA DEDICA A LA Exma. Sra. Dña. ANA DE // Puigdorfila, y Vilallonga, &c. // SALE A LVZ AL IRRESISTIBLE PRECEPTO DE // una fina devoción al B. Martyr Raymundo. // MALLORCA. // Por Miguel Cerdá, y Antich, y Miguel Amorós // Impressores delante la Carçel del Rey. 1744.

p. 3. — [Dedicatoria.]

p. 8. — [Censura, Aprovacions i Llicencia.]

p. 19. — *ADVERTENCIA.*

p. 21. — [Comença el Sermó.]

p. 46. — [Acaba el Sermó.]

[Segueix un full en blanc.]

El P. Antoni Ramón Pasqual, és una de les grans figures del lul·lisme mallorquí. Amb ell acaba la serie que, començant amb el Mellinas i el Seguí i passant pel Busquets, el Riera, l'Armengual, el Marçal i el Bennasser, culmina amb el P. Custurer. El P. Pasqual, diu el Bover (*Biblioteca*, núm. 886), nasqué a Andraitx el dia 2 de setembre de 1708; fou becari i rector de la Sapiencia, vestint l'hàbit de monjo del Cister l'any 1731 en el Monestir de Nostra Senyora de Font de Déu, conegut amb el nom del Real, extramurs de Palma; fou dues vegades abad de dit convent, secretari i definidor de la Congregació d'Aragó i Navarra; catedràtic a la Universitat lul·liana de Mallorca per espai de cinquanta quatre anys. Continúa el Bover dient que quan en 1754 anà a Madrid per tractar en nom de la Universitat dels afers de Lull, causà l'admiració de la cort per son enginy i sos coneixements literaris. Allí féu el P. Pasqual coneixença amb el P. Feijóo; amb aquest havía sostingut la cèlebre polèmica, de la qual ens ocuparem més endavant. Com hem dit, el P. Antoni Ramón Pasqual, com el P. Fornés (vid. núm. 317), anà a estudiar a Maguncia on seguí els cursos del Salzinger i es contagià d'algún dels punts de vista equivocats del fanàtic lul·lista alemany. Morí el P. Pasqual el dia 22 de febrer de 1791. Primordialment i per damunt de tot, la personalitat del P. Pasqual és la d'un lul·lista acèrrim i convençut, que defensà al seu mestre copiosament i amb entusiasme. La primera manifestació impresa de l'activitat lul·liana del P. Pasqual és *El milagro de la sabiduría del B. Raymundo Lulio,* sermó que predicà el dia 25 de gener de 1743, a la festa de la conversió de Ramón Lull i que s'estampà l'any següent, dedicat a D.ª Anna de Puigdorfila, esposa del general Vallejo.

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma de Mallorca.

330

MALLORCA — per Pere Antoni Capó (?) — 1. vol. in fol. — 19 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 201 × 127 mm. **1745**

NICOLAU MAYOL : *Por los Protectores de la Causa Pia Lulliana de Mallorca.*

p. 1. — ✠ // EN NOMBRE DE LA SANTIS- // SIMA TRINIDAD PADRE HIJO Y ESPIRITV //

Santo, y de la Virgen Maria sin pecado // concebida // [Gravat, en negatiu, que ens ofereix al Beat escrivint.] // POR // LOS PROTECTORES // DE LA CAVSA PIA LVLLIANA DE // Mallorca // CON // LOS MVY IL.tres REGIDO- // RES DE LA CIUDAD DE PALMA. CAPITAL // de dicho Reyno.

p. 3. — [Comença l'escrit amb el dístic.] — NE SCRIBAM VANVM, DVC PIA VIRGO MANVM.

p. 19. — [Acaba firmat:] Dr. Nicolas Mayol y Cardell.

Aquest escrit és una protesta contra el Síndic de la ciutat de Mallorca, per haver tret el procés de l'arca on se guardava i demanant que es torni on era, libel·lada, pel Nicolau Mayol i Cardell, doctor en ambdós drets, poeta llatí estimable a judici del Bover *(Biblioteca,* núm. 700) i autor de diverses al·legacions en dret que veieren la llum pública. Encara que no porta lloc d'impressió no hi ha dubte que fou estampada a Mallorca, possiblement pel Pere Antoni Capó. Respecte a la data ens permetem situar-la dintre l'any 1745, merament per la circumstancia que el mateix any s'estampà a Mallorca una edició que seguidament descriurem de l'*Ars juris* i l'*Arbor imperialis* en la qual intervingué el Nicolau Mayol (vid. núm. 331).

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma de Mallorca.

331

MALLORCA — per Miquel Cerdà i Miquel Amorós — 1 vol. in 8.º — 165 ff. repartits en tres paginacions de 122, 86 i 122 pp. — a ratlla tirada — gravat — mides de la caixa: 120 × 76 mm.

Ars Juris.
Arbre Imperial *(Arbor Imperialis,* setena part de l'*Arbre de Sciencia;* text llatí).
FELIP GARAU : *Judicium.*
DIEGO CORNEJO : *Approbatio.*
BONAVENTURA SERRA : *Epigramma.*
ANÒNIM : *Acroama.*
JOSEP PLANES : *Disticha.*

p. 1. — OMNIVM // SCIENTIARVM MAGISTRI. // BEATI // RAYMVNDI LVLLI DOCTORIS ILLV- // minati, & Martyris Tertij Ordinis Se- // raphici Patris Sancti Francisci. // ARS JVRIS // ET // ARBOR IMPERIALIS. // EXCELLEN- // TISSIMO ET REGIO SENA- // tui Regiæ Audientiæ hujus // Majoricarum Regni // Dicatum Opus. // *Superiorum permissu.* // Ex Typis Michaelis Cerdá, & Antich // & Michaelis Amorós Typogr. // M. D. CC. XXXXV.

p. 3. — EXCELLENTISSIMO // SENATVI // REGIO // RECTISSIMO // JVSTITIÆ ADMINISTRO // REGIÆ // MAJORICARVM AVDIENTIÆ // Doctissimo Concessui. // Doctor Nicolaus Mayol, & Cardell. // Justitiæ & Æquitatis // Fælicitatem Perpetuam.

p. 17. — LECTORI SINCERO.

p. 39. — E. R. S. // ENCOMIASTES ANACRISIS.

p. 50. — [Acaba.]

[Segueix un gravat representant el Beat abraçat a la creu.]

p. 51. — DULCIA PRÆCONIA.

p. 60. — D. BONAVENTVRÆ SERRA, ET FERRAGVT // Philosophiæ Magistri, ac

J. V. Alumni, in lau- // dem Illumti. Dris. B. Raymundi Lulli Christi // Martyris invictissimi, ejusque Operis. // EPIGRAMMA.

p. 61. — IN LAVDEM, B. RAYMVNDI LVLLI DOCTO- // ris Cœlitus Illustrati, Christique, Martyris In- // clytissimi, ejusdemque Iuris, & Regiminis // Opusculorum, gratulabunda Musa, hoc concinit. // ACROAMA.

p. 63. — JVDICIVM ADMODVM REVERENDI. // D. Philippi Garau...

p. 67. — JOSEPHVS PLANES ET GARCIA PHILOSO- // phiæ Lullianæ Alumnus in cordialis devotionis // monumentum, quo tota ejus domus semper ve- // neratur Illuminatum Præceptorem & Artem Ge- // neralem, in obsequium specialis Artis Iuris, & // Arboris Imperialis hæc cecinit Disticha.

p. 68. — APPROBATIO PERILLUSTRIS DO- // mini D. Didaci Cornejo...

p. 122. — [Acaba.]

[Segueixen dues fulles plegables amb figures.]

p. 1. — ARS JVRIS // DEVS IN VIRTVTE TVAE JVS- // titiæ incipit Ars Juris.

p. 86. — FINIS.

p. 1. — DE ARBORE // IMPERIALI.

p. 2. — [Gravat de l'Arbre Imperial.]

p. 3. — *DE DIVISIONE ARBORIS IM // perialis.*

p. 110. — INDEX.

p. 117. — [Errades.]

p. 118. — Qværitur quis in Iudici sit magis puniendus // luxuriosus aut avarus...

p. 122. — [Acaba aquest escrit signat per:] Doctor Nicolaus Mayol, & Cardell.

L'*Ars juris* s'havía estampat per primera vegada a Roma, l'any 1516 (vid. núm. 63). Els editors mallorquins en reestampar aquesta obra hi afegiren la setena part del text llatí de l'*Arbre de Sciencia*, o sia l'*Arbor imperialis*. Diem d'aquest recull el mateix que hem dit en parlar de l'edició del *Liber de ascensu et descensu intellectus* (vid. núm. 328). ço és, que, al nostre parer, eren materials que devíen integrar els volums terç i quart de les *Opera Parva* (vid. núms. 325 i 332). L'edició que acabem de descriure fou judicada i aprovada pel Rvnd. Felip Garau i pel Diego Cornejo. L'obra està dedicada a l'Audiencia de Mallorca per l'il·lustre Nicolau Mayol i Cardell, doctor en ambdós drets, de qui hem parlat en el número anterior (vid. núm. 330) com autor d'una al·legació a favor de la Causa Pia Lul·liana. El Dr. Mayol és autor també d'un escrit que es troba al final de l'edició de l'*Ars juris*.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

332

MALLORCA — per Miquel Cerdà i Miquel Amorós — 1 vol. in 8.° — 182 ff. : (3 ff. sense xifrar, 91 pp., 36 pp., 41 i 198 pp.) — a ratlla tirada — mides de la caixa : 119 × 76 mm.

Liber lamentationis philosophiæ o Duodecim principia philosophiæ.
Liber de efficiente et effectu.
Liber novus physicorum compendiosus.
Liber de ente reali et rationis.
SALVADOR ARTIGUES : *Approbatio.*

[f. 1.] — BEATI // RAYMVNDI LVLLI DRIS. ILLVMI- // nati, & Martyris, Tertij Ordinis Sancti // Francisci. // OPERA // PARVA TOMVS IV. // In quo continentur sequentes tractatus, // [A l'esquerra:] De Principijs // Philosophiæ // De Efficiente, & // Effectu. // [A la dreta:] Liber Novus // Physicorum // De Ente reali, // & rationis. // [A ratlla tirada:] *Superiorum Permissu.* // Ex Typis Michaelis Cerdá, & Antich, & // Michaelis Amorós Typogr. // M. D. CC. XXXXV.

[f. 2.] — *APPROBATIO PERILLVSTRIS // D. D. Salvatoris Artigues Presbiteri, // ...*

[Acaba al verso, datada a Palma a 10 de novembre de 1744.]

[f. 3.] — *MONITIO AD LECTOREM.*

p. 1. — DEVS // CUM TUA ALTISSIMA SAPIENTIA, // & Virtute Incipit Liber Lamenta- // tionis Philosophiæ.

p. 91. — [Acaba.]

p. 1. — LIBER // DE EFFICIENTE ET EFFECTU.

p. 35. — [Acaba.]

p. 36. — Lector benevole, cum in recognitione hu- // jus Libelli...

p. 1. — DEVS // *CVM TVA GRATIA, SAPIEN- // tia, & virtute, atque inefabili charitate // incipit Liber novus Physicorum compen- // diosus.*

p. 41. — [Acaba.]

p. 1. — DEVS // *CVM TVA ALTISSIMA, ET PRO- // funda Realitate incipit Liber, quie est de // Ente Reali, & Rationis.*

p. 196. — [Acaba.]

p. 197. — *LECTOR BENEVOLE.* // Libri hujus,...

p. 198. — ERRATA.

El llibre que hem descrit és el volum quart de les *Opera Parva;* el segón i el terç, com hem dit, manquen (vid. núm. 325); fou censurat, igual que el primer, pel P. Salvador Artigues, possiblement un dels iniciadors i impulsors de l'edició del recull. Es contenen en aquest volum quatre obres de Ramón Lull : dues que havíen estat ja impreses anteriorment i dues d'inèdites. Les dues primeres són, el *Liber lamentationis philosophiæ,* que s'havía estampat a París els anys 1516 i 1518 (vid. núms. 58 i 67) i el *Liber novus physicorum compendiosus* que s'havía imprès a Barcelona l'any 1512 (vid. núm. 46). Els dos llibres inèdits són el *Liber de efficiente et effectu (H. L. F.,* núm. 67) que porta la data de maig 1310, segons el Salzinger, i 1311, segons el Pasqual, i és un dels darrers citats en el catàleg de 1311; i el *Liber de ente reali et rationis (H. L. F.,* núm. 69), finit a Vienne l'any 1311. Respecte a si aquestos dos darrers llibres eren realment inèdits quan els estamparen el Miquel Cerdà i el Miquel Amorós l'any 1745, ens reportem a ço que hem dit abans en parlar del *Liber de quinque prædicabilibus et decem prædicamentis* i de la versió llatina del *Libre de Natura,* estampats pels mateixos impressors l'any 1744 (vid. núm. 327).

Exemplar de la nostra propietat.

333

MADRID — pels hereus de Francisco del Hierro — 1 vol. in 8.º — 16 ff. preliminars, 416 pp. i 8 ff. finals — a ratlla tirada — mides de la caixa : 162 × 93 mm.

BENITO JERÓNIMO FEIJÓO : *Carta erudita sobre Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — CARTAS // ERUDITAS, Y CURIOSAS, // EN QUE, POR LA MAYOR PARTE, // se continua el designio // DE EL // THEATRO CRITICO // UNIVERSAL, // IMPUGNADO, O REDUCIENDO A DUDOSAS, // VARIAS OPINIONES COMUNES. // DEDICADAS // AL EXCELENTISSIMO SEÑOR DON FRANCISCO // Maria Pico, Duque de la Mirandola, Marques de la Con- // cordia, Principe de San Martin, Caballero de la Insigne // Orden del Toysón, y Real de San Genáro, Mayordomo // Mayor de su Magestad, y su gentil-Hombre // de Camara, &c. // ESCRITAS // *POR EL Rmo. P. M. Fr. BENITO FEIJOO,* // *Maestro General...* // TOMO SEGUNDO. // CON PRIVILEGIO : En Madrid, en la Imprenta de los He- // rederos de Francisco del Hierro. Año de // M. DCCXLV.

[ff. 2-16.] — [Dedicatoria, Aprovacions i Llicencies.] TABLA — *DOS ADVERTENCIAS PREVIAS, QUE // pueden servir de Prologo.*

p. 1. — CARTA PRIMERA.

pp. 158-198. — CARTA XIII. // SOBRE RAYMUNDO LULIO.

p. 416. — [Acaba el text.]

[Segueixen 8 folis d'Index.]

El P. Benito Jerónimo Feijóo, que en 1742 havía donat a llum (vid. núm. 320) el vol. I de las *Cartas eruditas,* en el qual es conté la de núm. XXII *Sobre el arte de Raymundo Lulio,* publica en 1745 el volum segón d'aquella col·lecció, en el qual es conté la carta XIII així mateix *Sobre Raymundo Lulio.* Aquesta segona carta és molt més extensa que la primera.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

334

MALLORCA — per Pere Antoni Capó — 1 vol. in 8.° — 102 ff. : 8 pp. preliminars i els restants folis distribuïts en quatre paginacions de 88, 34, 56 i 18 pp. respectivament — a ratlla tirada — mides de la caixa : 161 × 104 mm. 1746

Liber facilis scientiæ.
Quæstiones supra librum facilis scientiæ.
De novo modo demonstrandi sive ars prædicativa magnitudinis.
Liber contradictionis.
Quæstiones Attrebatenses.
SALVADOR ARTIGUES : *Approbatio.*
JOAN ANTONI ARTIGUES : *Approbatio.*

[p. 1.] — [En blanc.]

[p. 2.] — [Un gravat que ocupa mitja pàgina, representant Ramón Lull agenollat davant el Sant Crist, i dessota hi ha gerros barrocs amb flors que ocupen la resta de la pàgina.]

[p. 3.] — BEATI // RAYMUNDI LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI ET MAR- // tyris Tertii Ordinis Sancti Francisci. // OPERA PARVA. // TOMUS V. // CONTINENS QUATUOR LIBROS. // 1. Liber Facilis Scientiæ. // 2. Liber de novo modo demonstrandi. // 3. Liber Contradictionis. // 4. Liber Quæstionum Thomæ Attreba- // tensis. // *Superiorum permissu.* // Ex Officina Petri Antonii Capo Typ. // ANNO MDCCXXXXVI.

[p. 4.] — [En blanc.]

p. 5. — *APPROBATIO PERILLVST. D. D. SALVATO-* || *ris Artigues Praest.*
p. 6. — *APPROBATIO D. IOANNIS ANTONII ARTI-* || *gues I. V.*
p. 7. — *PRÆMONITIO AD LECTOREM.*
p. 1. — DEVS || CVM TVA ALTISSIMA ET PROFVNDA VE- || ritate incipit Liber Facilis Scientiæ. || De Prologo.
p. 21. — [Acaba.]
p. 22. — [En blanc.]
p. 23. — BEATI || RAYMVNDI || LVLLI || DOCTORIS ILLVMINATI ET MARTYRIS || QVÆSTIONES || SVPRA LIBRVM || FACILIS SCIENTIÆ.
p. 38. — Ad laudem & honorem Dei finivit Raymun- || dus Parisiis prædictas Quæstiones implicatas in || Liber Facilis Scientiæ.
p. 39. — BEATI || RAYMVNDI || LVLLI || DOCTORIS ILLVMINATI ET MARTYRIS, || LIBER || DE NOVO MODO || DEMONSTRANDI || SIVE || ARS || PRÆDICATIVA || MAGNITVDINIS. || DEVS CVM TVA VIRTVTE ET VERITATE || incipit iste Liber, qui est *Novus Modus Demon-* || *strandi.*
p. 88. — [Acaba la paginació.]
p. 1. — DEVS || CVM TVA SAPIENTIA ILLVMINOSA, ET || cum tua charitate preciosissima incipit Liber || contradictionis.
p. 34. — [Acaba el tractat.]
p. 1. — ILLVMINATI DOCTORIS || B. RAYMVNDI LVLLI || MARTIRIS [sic] TERTII ORDINIS SANCTI FRANCISCI || LIBER || SVPER QVÆTIONES MAGISTRI THOMÆ || ATTREBATENSIS. || PROLOGVS.
p. 56. — [Explicit.]
p. 1. — TABVLA GENERALIS || OMNIVM QVÆSTIONVM CONTENTARVM || in quatuor Libris Tomi præsentis.
p. 18. — [Acaba.]

Cinquè i darrer volum de la col·lecció de les *Opera Parva* (vid. núms. 325 i 332). S'hi contenen cinc obres lul·lianes, una d'elles, el *Liber contradictionis*, inèdita. El títol d'aquest llibre, datat a París, febrer de 1311, segons la *H. L. F.* (núm. 70) és del Salzinger i no sembla exacte. Ramón Lull citant ell mateix aquest tractat en el *De Syllogismis contradictoriis*, el titula *Liber de centum syllogismis.* Així és citat en el Catàleg de 1311. Les altres obres lul·lianes d'aquest volum són les *Quæstiones Attrebatenses*, que s'estamparen per primera vegada a Lió l'any 1491 (vid. núm. 18), el *Liber facilis scientiæ,* les *Quæstiones supra librum facilis scientiæ* i el llibre *De novo modo demonstrandi,* tots tres publicats en el vol. IV de l'edició maguntina (vid. núm. 302). El volum fou aprovat pel Salvador Artigues, que ja havia aprovat els altres, i pel Joan Antoni Artigues (Bover, *Biblioteca,* núm. 76).

Exemplar de la Biblioteca del Col·legi de la Sapiencia, Palma de Mallorca.

335

MALLORCA — per Miquel Cerdà i Miquel Amorós — 1 vol. in 8.° — 105 ff. : 13 sense xifrar i 92 paginats (183 pp.) — a ratlla tirada — mides de la caixa : 119 × 71 mm.

Libre de mil Proverbis (text català i versió llatina).
ANTONI PERELLÓ : *Censura et approbatio.*
AGUSTÍ ANTICH DE LLORACH : *Approbatio.*

[f. 1.] — BEATI // RAYMVNDI // LVLLI DOCTORIS ILLVMINATI, // & Martyris // LIBER // DE MILLE PROVERBIIS // LATINA SIMVL ET LEMOVICEN- // si lingua nunc primùm editus. // PALMÆ MAJORICARVM ANNO // 1746. // *Superiorum permissu.* // Ex Typis Michælis Cerdà & Antich, // & Michælis Amoròs Typogr.

[f. 2.] — *CENSVRA ET APPROBATIO // A. R. P. Fr. Antonij Perellò...* [Acaba f. 6, datada al Convent de Sant Francesc de Palma a 3 de febrer de 1746.]

[f. 6 v.°] — *APPROBATIO PERILLVSTRIS // Domini D. D. Augustini Antich de // Llorach Presbyteri...* [Acaba f. 7 v.°, datada a 2 d'octubre de 1746.]

[f. 8.] — *MONITVM AD LECTOREM.*

[f. 12 v.°] — NOTA. // Præter marginales Textus... [Acaba f. 13 v.°]

p. 1. — BEATI // *RAYMVNDI LVLLI // DOCTORIS ILLVMINATI // ET MARTYRIS* // LIBER // *DE* // *MILLE PROVERBIIS* // LLIBRE // DE // MILL PROVERBIS // DEL // DOCTOR ILLVMINAT, // Y MARTIR // EL // BEATO RAMON LVLL.

p. 2. — PROLEG. // *CON l'Hom sia creat per co-* // *nexer...*

p. 3. — *PROLOGVS* // CUM homo sit creatus ad // cognoscendum...

p. 174. — [Infra.] *Aquests Proverbis féu é dictá Maestre Ra-* // *mon Lull de Mayorca venent d'oltra mar* // *en l'añy de nostre Senyor Jesu-Christ* // *MCCCII.*

p. 175. — [Infra.] Hæc Proverbia fecit ac dictavit Magister // Raymundus Lullus Majoricanus veniens // ab ultramari Anno Domini nostri Jesu- // Christi MCCCIJ.

p. 176. — INDICE DELS // CAPITOLS...

p. 177. — INDEX CAPI- // *TVM...*

p. 182. — ERRATA SIC CORRIGE // in Lemovicensi.

p. 183. — IN LATINO.

Quatre llibres de proverbis escrigué Ramón Lull. El *Libre de Proverbis* acabat a Roma l'any 1296, el més extens dels quatre, el text català del qual no ha estat publicat. En canvi, la versió llatina s'estampà íntegrament a Barcelona l'any 1493 (vid. núm. 20) i a Venecia l'any 1507 (vid. núm. 37) i les dues primeres parts, o sia els proverbis de Déu i els proverbis naturals, a Mallorca, 1735 i 1738 (vid. núms. 309 i 313). Els *Proverbis d'ensenyament* o rimats, publicats pel Morel-Fatio *(Romania,* XI, p. 188 i següents). El *Nou libre de Proverbis*, del qual parla el Sr. Rubió i Lluch *(Ramón Lull*, p. 296) fins ara desconegut i perdut i escrit a Montpeller, 1307-1309?, per l'educació dels fills de Jaume II. Finalment, el *Libre de mil Proverbis,* escrit en alta mar de retorn de Xipre l'any 1302 *(H. L. F.,* núm. 259). La primera edició que es féu d'aquest llibre és la que l'any 1746 publicaren a Mallorca el Miquel Cerdà i el Miquel Amorós, amb la versió llatina literal a la vista. A les pàgines parells hi ha el text català en lletra cursiva i a les impars el llatí en lletra rodona. L'edició fou censurada per Fr. Antoni Perelló (Bover, *Biblioteca,* núm. 911) i per l'Agustí Antich de Llorach, que posà un *Parecer* a l'edició del *Liber de Benedicta tu in mulieribus* (vid. núm. 316) i del qual parlarem més endavant com autor d'un sermó.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

336

SALAMANCA — per Nicolau Josep Villargordo — 1 vol. in 4.° — 276 ff. : 26 sense foliar i 250 paginats — a dues columnes — mides de la caixa : 155 × 104 mm. — amplada de la columna : 50 mm.

BARTOMEU FORNÉS : *Liber apologeticus Artis Magnæ B. Raymundi Lulli.*

[f. 1.] — LIBER // APOLOGETICUS // ARTIS MAGNÆ // B. RAYMUNDI // LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI ET MARTYRIS // Scriptus intus & foris // AD JUSTAM ET PLENARIAM DEFENSIONEM // famæ Sanctitatis & doctrinæ ejusdem ab injuriosâ // calumniâ ipsi iniquè, optuativè & qualiter- // cumque illata. // AUTHORE // *R. P. F. BARTHOLOMEO FORNES // Prædicatore Apostolico & Generali, S. Theol. Lectore, // & in Salmantina Universitate Philosophiæ de S. // Theol. Baccalaureo, ac Linguæ Hebraicæ // & S. Theol. Procathedratico.* // VERBO DEI // INCARNATO DICATUS // PER TRIPLICEM LULLIANAM ACADEMIAM // Majoricensem, Moguntinam, & Salmanticensem. // *Salmanticæ :* apud Nicolaum Josephum Villargordo // Tipographum. Anno 1746.

[f. 2.] — DEDICATIO LIBRI.

[f. 4 v.º a 9.] — [Censures i Llicencies.]

[f. 10.] — Juditium.

[f. 13.] — PROLOGUS [i Apèndix al pròleg, fins al f. 40 v.º]

p. 1. — LIBER // APOLOGETICUS ARTIS MAGNÆ // ...

p. 448. — [Fineix el llibre. A l'explicit es diu que acaba la primera part de l'obra.]

p. 489. — INDEX RERVM ET VERBORVM.

p. 500. — [Acaba.]

Les obres del P. Feijóo, el cèlebre benedictí d'Oviedo, promogueren durant la primera meitat del segle XVIII polèmiques apassionadíssimes. L'autor anònim de la *Noticia* que precedeix als escrits del P. Feijóo en el volum primer de les seves *Obras (Biblioteca de Autores Españoles,* vol. 56, p. XXVII) diu : «Apenas en 1726 salió el primer tomo del *Teatro crítico,* cuando nuestro ilustre escritor vió descargar sobre sus *Discursos* un nublado de impugnaciones que le obligaron a pensar en sí mismo. La variedad de los asuntos presentaba un campo abierto a la lucha...» Tres polèmiques principals esmenta l'autor de la *Noticia* anònima. La primera provocada per l'*Antiteatro crítico* del Salvador Josep Mañer; la segona per les *Reflexiones critico-apologéticas* de Fray Francisco Soto Marne; i la terça — diu l'autor anònim — «tiene enlace con la antecedente, y versaba sobre la recomendación de la doctrina del célebre Raimundo Lulio, a quien tratan extremadamente sus defensores e impugnadores. No sólo el P. Soto Marne tomó la defensa del *Sistema luliano,* con motivo de lo que nuestro crítico escribió en el *Teatro* sobre esta materia; fray Bartolomé Fornés, religioso observante de San Francisco, publicó en 1746, en Salamanca, un tomo en 4.º, intitulado *Liber apologeticus Artis magnæ beati Raymundi Lulli.* Está escrito en idioma latino y en estilo escolástico; tal vez se ha hecho menos conocida esta obra por ambas circunstancias...» No sabem si l'autor de la *Noticia,* al numerar les polèmiques que suscità l'obra del P. Feijóo, vol seguir un ordre cronològic o bé una gradació d'importancia. De totes maneres, cal dir que el llibre del P. Soto Marne, que per l'autor anònim constitueix la segona polèmica, és posterior a l'obra del P. Fornés, situat dintre de la terça discussió. El P. Feijóo, en el volum III, discurs VIII, sobre la *Piedra Filosofal,* paràgraf V, s'ocupa incidentalment de Ramón Lull i es limita molt atinadament a posar en dubte que hagués tingut el secret de la transmutació dels metalls. No creiem que aquesta lleugera referencia excités de cap manera als lul·listes, sinó que la indignació que copiosament desbordaren després, degué motivar-la en llegir el text de les dues «cartas eruditas», la XXII del vol. I, *Sobre el arte de Raimundo Lulio,* i la XIII del vol. II, *Sobre Raymundo Lulio* (vid. núms. 320, 333 i 341).

El primer impugnador del Feijóo, en tal que detractor de Ramón Lull, del qual nosaltres tenim noticia exacta i clara, és el P. Fornés. Diem això perquè sembla que abans del *Liber*

apologeticus es degué publicar una altra apología de Ramón Lull, *adversus* Feijóo, deguda a la ploma de dos religiosos FF. Marc Tronchon i Rafael de Torreblanca. La data d'aquesta apología ha d'esser anterior a la publicació del vol. II de les *Cartas eruditas*, perquè el Feijóo, en la carta XIII del dit segón volum, ja se n'ocupa. El P. Fornés, que hem vist pensionat a Maguncia per seguir els cursos del Salzinger, publicant en dita ciutat anònimament el *Dialogus inter amatorem veritatis et discipulum lullianæ doctrinæ* (vid. núm. 317); que després fou catedràtic a Salamanca, on publicà una versió castellana de la *Doctrina Pueril* (vid. núm. 322), inicía la polèmica contra el Feijóo en ço que fa referencia a la defensa de Lull. El Bover (núm. 474) diu que el *Liber apologeticus* és una preciosa defensa del sistema lul·lià. Com que la circumstancia d'estar escrit en llatí no li donà gaire fama, el Fornés degué voler-lo fer més apte per la divulgació traduint-lo. El Bover dóna noticia que al convent de Sant Francesc hi havia un ms. amb la versió castellana del *Liber apologeticus* a punt d'esser donat a l'estampa. Que nosaltres sapiguem, mai arribà a esser-ho.

Exemplar de la Biblioteca del Col·legi de la Sapiencia, Palma de Mallorca.

337

Avinyó — per Dominique Seguin — 1 vol. in 8.° — 4 ff. preliminars : 212 pp., 3 ff. finals — a ratlla tirada — 29 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 120 × 60 mm.

Pierre de Rians : *Introduction au grand art de Raymond Lulle.*

[f. 1.] — INTRODVCTION || AV GRAND ART || DE RAYMOND LVLLE, || AVEC LE PLAN || DES SCIENCES ET DES ARTS. || *ET L'ABREGÉ* || DE LA RHETORIQUE || DE L'EGLISE || Du R. P. LOUIS DE GRENADE, de || l'ordre de Saint Dominique. || *Par le R. P. PIERRE DE RIANS,* || *Religieux Minime.* || A AVIGNON, || Chez DOMINIQVE SEGVIN, Imprimeur. || Libraire, près de la Place St. Didier. || M.DCC.XLVI. || *Avec Permission des Supérieurs.*

[f. 2.] — AVERTISSEMENT.

[f. 2 v.°-f. 4.] — [Llicencies. Aprovacions.] TABLE.

[p. 1.] — INTRODVCTION || AV GRAND ART || DE RAYMOND LVLLE, || *AVEC L'ABREGÉ* || DE LA RHETORIQVE || DE L'EGLISE, || OV DE L'ELOQVENCE || DES PREDICATEVRS. || Du R. P. LOVIS DE GRENADE, || de l'Ordre de Saint Dominique. || *Par le R. P. PIERRE DE RIANS,* || *Religieux Minime.* || A AVIGNON, || Chez DOMINIQVE SEGVIN, Imprimeur- || Libraire, près la Place St. Didier. || M.DCC.XLVI. || *Avec Permission des Supérieurs.*

[p. 3.] — PRELUDE.

[p. 5.] — LE GRAND ART || DE RAYMOND LULLE.

p. 165. — [Acaba.]

p. 166. — LE PLAN || DES SCIENCES || ET DES ARTS.

p. 211. — FIN.

[p. 212.] — [Llicencies.]

[ff. 1-2.] — [En blanc.]

[f. 3.] — FAUTES A CORRIGER.

[f. 3 v.°] — [En blanc.]

L'Indroduction au Grand Art de Raymond Lulle és una obra d'exposició de l'art de Ramón Lull, deguda al Pierre de Rians, religiós mínim. El tractat de *La Rethorique de l'Église* forma un volum a part.

Exemplar de la Bibliothèque de la Ville, Lió.

338

MALLORCA — 16 vols. in 8.° — a ratlla tirada — gravats — mides de la caixa : 114 × 75 mm.

Vol. I. — 1746 — per Pere Antoni Capó i Miquel Amorós — 226 ff. : 87 preliminars sense numerar i 139 paginats (278 pp.).

Libre de contemplació en Deu (text llatí; llibre primer del volum primer, capítols 1 al 29).

Sententia definitiva.

[f. 1.] — [Un gravat representant Ramón Lull abraçat a la Creu.]

[f. 2.] — BEATI // RAYMUNDI // LVLLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS, // LIBER // MAGNUS CONTEMPLATIONIS // in Deum, // JVXTA MOGVNTINAM EDITIONEM // in folio Anni MDCCXL. // IN VARIOS TOMOS DISTRIBVTUS // Tomus I. // PALMÆ MAJORICARUM // anno MDCCXLVI. // *Superiorum permissu.* // Typis Petri Antonij Capò, & Michaelis // Amorós Typogr.

[f. 3.] — CENSVRA // ET // APPROBATIO // ARCHI-EPISCOPALIS MOGUNTINI // CENSORIS LIBRORUM ORDI- // NARII. [Acaba al f. 5 datada a Maguncia a 5 agost de 1741 i signada per Felip Francesc Jæger.]

[f. 5 v.°] — Palmæ Majoricarum 27. Octobris // anni 1746. // [A l'esquerra:] Imprimatur. // *Salvador Vic. Gen. & Offi.* // [A la dreta:] Imprimatur. // *Sierra Reg.*

[f. 6.] — INSTRVMENTVM // SENTENTIÆ.

[f. 55.] — SENTENTIA // DEFINITIVA.

[f. 60.] — ADMONITIO.

[f. 86.] — [Gravat.]

p. 1. — BEATI // RAYMUNDI // LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET // MARTYRIS // MAGNUS LIBER // CONTEMPLATIONIS // IN DEUM. // DEVS Vne in Trinitate...

p. 265. — FINIS LIBRI I.

p. 267. — INDEX // TITULORUM TOMI I. [Acaba a la p. 271.]

p. 273. — NOTITIA // MATERIARUM, // QUAE IN SEQVENTIBVS TOMIS // PER VARIA CAPITA // tractantur.

p. 278. — FINIS.

Vol. II. — 1747 — per Miquel Cerdà i Miquel Amorós — 212 ff. : 16 preliminars sense numerar, més 196 paginats (392 pp.).

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 30 al 65).

[f. 1.] — BEATI... [Igual que el volum primer.] ... Tomus II. // PALMÆ MAJORICARUM // anno MDCCXLVII. // *Superiorum permissu.* // Typis Michaelis Çerdá & Antich, & Mi- // chaelis Amorós Typogr.

[f. 2.] — PRÆFATIO // *SIVE* // APOLOGIA // Junctâ Glossâ & Advertentiâ // pro oportunitate materiæ discussæ inter // Tomos distributa.
p. 1. — BEATI // ... // VOLUMEN I // LIBER II // DISTINCTIO X // ... CAPUT XXX.
p. 388. — INDEX.
p. 392. — [Acaba.]

Vol. III. — 1747 — per Miquel Cerdà i Miquel Amorós — 191 ff. : 1 sense xifrar, 190 paginats (379 pp.).

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 66 al 102).

[f. 1.] — BEATI... [Igual que l'anterior.] ... Tomus III...
p. 1. — BEATI ... // DISTINCTIO XIV // ... // CAPUT LXVI.
p. 373. — INDEX.
p. 379. — [Acaba.]

Vol. IV. — 1747 — per Miquel Cerdà i Miquel Amorós — 286 ff. paginats (535 pp.).

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 103 al 148).

p. 1. — BEATI... [Igual que l'anterior.] ... Tomus IV...
p. 2. — BEATI... // VOLUMEN II // Liber III // DISTINCTIO XXIII // ... // CAPUT CIII.
p. 531. — INDEX.
p. 536. — [Acaba.]

Vol. V. — 1747 — per Miquel Cerdà i Miquel Amorós — 119 ff. paginats (237 pp.).

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 149 al 168).

p. 1. — BEATI ... [Igual que l'anterior.] ... Tomus V...
p. 3. — BEATI... // VOLUMEN II. // LIBER III // DISTINCTIO XXVIII // ... // CAPUT CXLIX.
p. 235. — INDEX.
p. 237. — [Acaba.]

Vol. VI. — 1747 — per Miquel Cerdà i Miquel Amorós — 294 ff. paginats (587 pp.).

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 169 al 206).

p. 1. — BEATI... [Igual que l'anterior.] ... Tomus VI...
p. 3. — BEATI... // VOLUMEN II // LIBER III // DISTINCTIO XXIX // ... // CAPUT CLXIX.
p. 581. — INDEX.
p. 587. — [Acaba.]

Vol. VII. — 1747 — per Miquel Cerdà i Miquel Amorós — 139 ff. paginats (278 pp.).

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 207 al 226).

p. 1. — BEATI... [Igual que l'anterior.] ... Tomus VII.
p. 3. — BEATI... // VOLUMEN II // LIBER III // DISTINCTIO XXX // ... // CAPUT CCVII.
p. 275. — INDEX.
p. 278. — [Acaba.]

Vol. VIII. — 1748 — per Miquel Cerdà i Miquel Amorós — 8 ff. sense xifrar i 232 paginats (464 pp.) — gravats.

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 227 al 254).

[f. 1.] — BEATI... [Igual que l'anterior.] Tomus VIII. // ... // anno MDCCXLVIII.
[f. 2.] — PROSEQUITUR // PRÆFATIO // *SIVE* // APOLOGIA // Junctâ Glossâ & Advertentiâ, prout // habetur in Tom. 2.
p. 2. — [Concessió d'indulgencies.]
p. 3. — BEATI... // VOLUM III // LIBER IV // DISTINCTIO XXXIII // ... // CAPUT CCXXVII.
p. 460. — INDEX.
p. 464. — [Acaba.]

Vol. IX. — 1748 — per Miquel Cerdà i Miquel Amorós — 104 ff. paginats (208 pp.) — gravats.

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 255 al 268).

p. 1. — BEATI... [Igual que l'anterior.] ... Tomus IX...
p. 3. — BEATI... // VOLUMEN III // LIBER IV // DISTINCTIO XXXVII // ... // CAPUT CCLV.
p. 206. — INDEX.
p. 208. — [Acaba.]

Vol. X. — 1748 — per la Vídua Frau — 230 ff. : 229 paginats i un en blanc.

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 269 al 292).

p. 1. — BEATI... [Igual que l'anterior.] ... Tomus X... // *Superiorum permissu* // Typis Viduæ Frau Typogr. Regiæ // Audientiæ.
p. 3. — BEATI... // VOLUMEN III // LIBER V. // DISTINCTIO XXXIX // ... // CAPUT CCLXIX.
p. 445. — INDEX.
[f. 1.] — [En blanc.]

Vol. XI. — 1748 — per la Vídua Frau — 123 ff. paginats (246 pp.).

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 293 al 304).

p. 1. — BEATI [Igual que l'anterior.] ... Tomus XI...
p. 3. — BEATI... // VOLUMEN III // LIBER V // DISTINCTIO XXXIX // ... // CAPUT CCXCIII.
p. 245 [per error 244.] — INDEX.
p. 246. — [Acaba.]

Vol. XII. — 1748 — per la Vídua Frau — 108 ff. paginats (216 pp.).

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 305 al 314).

p. 1. — BEATI... [Igual que l'anterior.] ... Tomus XII...
p. 3. — BEATI... // VOLUMEN III // LIBER V // DISTINCTIO XXXIX // ... // CAPUT CCCV.
p. 213. — INDEX.

p. 215. — ERRATA CONTENTA IN HOC // tomo.
p. 216. — [Acaba.]

Vol. XIII. — 1749 — per la Vídua Frau — 153 ff. paginats (306 pp.).

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 315 al 327).

p. 1. — BEATI... [Igual que l'anterior.] ... Tomus XIII // ... // anno MDCCXLIX. // ...
p. 3. — BEATI // ... // VOLUMEN III // LIBER V // DISTINCTIO XL // ... // CAPUT CCCXV.
p. 302. — INDEX.
[p. 305.] — ERRATA CONTENTA IN HOC // tomo.
[p. 306.] — [Acaba.]

Vol. XIV. — 1749 — per la Vídua Frau — 151 ff. paginats [302 pp.] — figures.

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 328 al 339).

p. 1. — BEATI... [Igual que l'anterior.] ... Tomus XIV...
[Segueixen dotze folis suplementaris amb figures corresponents als capítols d'aquest volum.]
p. 3. — BEATI // ... // VOLUMEN III // LIBER V // DISTINCTIO XL // ... // CAPUT CCCXXVIII.
p. 297. — INDEX.
[p. 301.] — ERRATA CONTENTA IN HOC // tomo.
[p. 302.] — [Acaba.]

Vol. XV. — 1749 — per la Vídua Frau — 160 ff. paginats (320 pp.) — figures.

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 340 al 351).

p. 1. — BEATI... [Igual que l'anterior.] ... Tomus XV...
[Segueixen vuit folis suplementaris amb figures.]
p. 3. — BEATI // ... // VOLUMEN V // DISTINCTIO XL // ... // CAPUT CCCXL.
p. 318. — INDEX.
p. 320. — [Acaba.]

Vol. XVI. — 1749 — per la Vídua Frau — 212 ff. (424 pp.) — figures.

Libre de contemplació en Deu (text llatí; capítols 352 al 366).

p. 1. — BEATI... [Igual que l'anterior.] ... Tomus XVI...
[Segueixen sis folis suplementaris amb figures.]
p. 3. — BEATI // ... // VOLUMEN III // LIBER V // DISTINCTIO XL // ... // CAPUT CCCLII.
[Entre les pp. 322 i 323 hi ha un full plegable amb taules.]
p. 419. — INDEX.
[p. 424.] — ERRATA CONTENTA // in hoc tomo.

Edició del text llatí del *Libre de contemplació* feta a Mallorca en 16 volums in 8.°, reproduint el text dels volums IX i X de l'edició maguntina (vid. núm. 302). El primer volum fou estampat pel Pere Antoni Capó i el Miquel Amorós; els següents, fins al desè, pel Miquel Cerdà i el Miquel Amorós, i els darrers per la Vídua Frau. L'edició es publicà en el lapse 1746-1749,

i malgrat que l'endemig es publicaren altres obres lul·lianes, hem seguit el mateix criteri que en descriure l'edició maguntina, és a dir, hem alterat lleugerament l'ordre cronològic per no alterar l'unitat d'una edició.

A la Biblioteca Universitaria de Barcelona hi ha els deu primers volums de la col·lecció; els restants els veiérem al Col·legi de la Sapiencia, a Palma. La descripció és feta damunt la col·lecció que posseïm.

339

MALLORCA — per Pere Antoni Capó — 1 vol. in fol.

PERE ANTONI RIERA : *Positiones et articulos ad probandum Raymundo Lullio exhiberi et exibitum fuisse cultum et venerationem à tempore immemorabili.*

[f. 1.] — Positiones et articulos dat, exhibet, et producit Fr. Petrus Antonius Riera Ord. min. Regul. Observ. filius, Procurator specialiter constitutus ab Adm. Ill. Dnis. Rectoribus hujus capitulis Palmæ et à Magnif. Syndicis forensibus, reliquum insulæ representantibus, ad probandum Ven. Servo Dei B. Raymundo Lullio exhiberi, et exhibitum fuisse cultum et venerationem à tempore immemorabili, scilicet, supra centum annos ante decreta jussu Urbani Papæ VIII.

El Pere Antoni Riera (Bover, *Biblioteca*, núm. 1054) nasqué a Palma, vestí l'hàbit de religiós observant en el Convent de Sant Francesc d'Assís el dia 22 de juny de 1712; fou doctor i catedràtic de filosofía i teología, regent d'estudis, lector jubilat, custodi i ministre provincial. En 9 de setembre de 1749 fou nomenat Síndic a Roma per la causa de Ramón Lull, complint la seva missió amb l'entusiasme, l'energía i l'èxit nul de tots els seus predecessors. Morí el dia 9 de març de 1757. És autor d'aquestes *Positiones et articulos* que el Bover (lloc citat) diu que estampà el Pere Antoni Capó. L'edició sembla que és indatada, però que al final dels vint capítols escrits en mallorquí hi ha la data 28 de març de 1747. Això ens serveix per catalogar el llibre.

No hem vist cap exemplar d'aquesta edició. La descripció que en donem és treta del Bover.

340

1748 MADRID — pels hereus de Francesc del Hierro — 1 vol. in 8.º — 16 ff. preliminars, 396 pp. i 8 ff. finals — a ratlla tirada — mides de la caixa : 160 × 95 mm.

BENITO JERÓNIMO FEIJÓO : *Carta erudita sobre la arte de Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — CARTAS || ERUDITAS, Y CURIOSAS, || EN QUE, POR LA MAYOR PARTE, || se continua el designio || DE EL || THEATRO CRITICO || UNIVERSAL, || IMPUGNANDO O REDUCIENDO A DUDOSAS || varias opiniones comunes. || ... || ESCRITAS || *POR EL Rmo. P. M. Fr. BENITO GERONIMO FEYJOO,* || *Maestro General de la Religion de San Benito, Abad que ha* || *sido tres vezes del Colegio de S. Vicente de Oviedo, Cathe-* || *dratico de Prima de Theologia Jubilado de la Uni-* || *versidad de aquella Ciudad, &c.* || TOMO PRIMERO. || SEGUNDA

IMPRESSION // CON PRIVILEGIO : En Madrid, en la Imprenta de los // Herederos de Francisco del Hierro. // Año de 1748.

[ff. 2-16.] — [Dedicatoria, Aprovacions, Llicencies.] TABLA-PROLOGO.

p. 1. — CARTA PRIMERA.

pp. 205-208. — CARTA XXII // *SOBRE LA ARTE DE RAYMVNDO* // *Lulio.*

p. 336. — [Acaba el text.]

[Segueixen vuit folis d'índex.]

Segona impressió del volum primer de les *Cartas eruditas* feta pels mateixos impressors que estamparen la primera (vid. núm. 320).

Exemplar de la Bibliothèque Nationale, París.

341

MALLORCA — per la Vídua Frau (?) — 1 vol. in 8.° — 88 pp. — a ratlla tirada — 26 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 112 × 69 mm. **1749**

Libre de Contemplació en Deu (text llatí; capítol 366).
Index generalis totius magni libri Contemplationis.

p. 1. — ✠ LECTOR BENEVOLE.

p. 2. — CAPUT CCCLXVI. // *De Fine hujus Libri Contemplationis.* // PRIMA PARS, // *De Bonitate hujus Libri.*

p. 43. — INDEX GENERALIS // TOTIUS MAGNI LIBRI CON- // templationis in sexdecim to- // mos distributi.

Aquest llibret, del qual no n'hem vist cap exemplar relligat, no porta peu d'impremta. No hi ha, però, el més petit dubte que és un Index General del Libre de Contemplació, editat a Mallorca, de 1746 a 1749 (vid. núm. 338). El darrer capítol de l'obra, que encapçala aquest imprès, no és més que un tiratge a part del tom XVI d'aquella edició, feta a la impremta de la Vídua Frau. Les pàgines d'un i altre són tan exactes, que no deixen cap dubte que és el mateix tiratge. L'advertencia preliminar tracta de la utilitat de l'índex que es publica; però enlloc anomena l'edició a què es refereix.

Hem de fer notar que d'aquest imprès, apèndix de l'edició del *Libre de Contemplació*, només n'hem trobat exemplars a Mallorca, on no abunden tant com els volums d'aquella, fent-nos això creure que el tiratge d'aquest llibret degué esser més reduït.

Exemplar de nostra propietat.

342

MALLORCA — per la Vídua Frau — 1 vol. in 4.° — 245 ff. : un sense xifrar, 20 paginats, 4 sense xifrar i 220 paginats — els preliminars a ratlla tirada i el text a dues columnes — mides de la caixa : els preliminars : 160 × 106 mm.; el text : 160 × 119 mm.; amplada de la columna : 58 mm.

Blanquerna (versió castellana anònima).

JOAN BONLLABI : *Epistola proemial contenint la vida de l'il·luminat doctor i martir mestre Ramón Lull* (versió castellana anònima).

MIQUEL CAYMARI : *Aprobación.*
GAIETÀ DE MALLORCA : *Aprobación.*

[f. 1.] — [A dues tintes:] ✠ // *VIVA JESUS Y MARIA* // BLANQUERNA // MAESTRO // DE LA PERFECCION // CHRISTIANA // EN LOS ESTADOS // DE // MATRIMONIO, RELIGION, PRELACIA, // APOSTOLICO SEÑORIO // Y // VIDA EREMITICA. // COMPUESTO // EN LENGUA LEMOSINA POR EL ILUMINADO DOC- // tor, Martir invictissimo de Jesu-Christo y Maestro // universal en todas Artes y Ciencias // B. RAYMUNDO LULIO. // IMPRESSO EN VALENCIA AñO 1521. // TRADUCIDO // FIELMENTE AHORA DE EL VALENCIANO, Y DE // un antiguo Manuscrito Lemosino, en lengua // Castellana. // CON LICENCIA. AñO M.DCCXLIX. // *En Mallorca* : En la Oficina de la Vda. FRAU Impressora // de la Real Audiencia.

p. 1. — DEDICATORIA // DEL // LULIANO DISCIPULO // A LA CONCEPCION INMACULADA // DE // MARIA // ...

p. 17. — AVISOS AL LECTOR.

p. 23. — *APROBACION DEL M. R. P. Fr. MIGUEL CAYMARI* // ... [Datada a Palma, a 12 de febrer de 1749.]

p. 36. — *APROBACION DEL M. R. Fr. CAYETANO DE MA-* // *llorca.* [Datada a Palma, a 13 de juny de 1748.]

[f. 1.] — *EPISTOLA PROEMIAL DEL REVERENDO MOSSEN* // *Juan Bonlabij...* [Ocupa 4 ff.]

p. 1. — SEÑOR // DIOS GLORIOSO // UNO EN ESSENCIA, Y TRINO EN PERSONAS, A // honra, y gloria vuestra, con vuestra bendición, virtud y // gracia, damos principio al libro de Evast, Aloma y Blan- // querna su hijo...

p. 431. — [Acaba.]

p. 432. — INDICE // DE LOS CAPITULOS.

p. 439. — [Acaba.]

Edició de la traducció castellana que un autor anònim féu damunt la que Mossèn Bonllabi estampà a Valencia l'any 1521 (vid. núm. 76). A més del text del *Blanquerna* es conté en la present edició l'*Epistola proemial* de Mossèn Bonllabi. L'edició fou aprovada pel P. Miquel Caymari (Bover, *Biblioteca,* núm. 192) i pel P. Gaietà de Mallorca (Bover, lloc citat, núm. 642).

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria de Barcelona.

343

MALLORCA — per la Vídua Frau — 1 vol. in 8.° — 64 ff. paginats (128 pp.) — a ratlla tirada — mides de la caixa : 112 × 56 mm.

Libre de amic e amat (versió castellana anònima).

p. 1. — LIBRO // DEL AMIGO Y DEL AMADO // CONTENIDO // EN EL CAP. CVII DEL // LIBRO INTITULADO // BLANQUERNA, // COMPUESTO EN LENGUA // lemosina por el Iluminado // Doctor y Martir invic- // tissimo // BEATO // RAYMUNDO LULIO, // *TRADUCIDO* // *EN LENGUA ESPAÑOLA POR* // *un devoto del Santo, y redu-* // *cido en este pequeño Uo-* // *lumen à utilidad* // *pública.* // *Con*

licencia de los Superiores: || En la Oficina de la Viuda FRAU || Impressora de la Real Audi- || encia Año 1749.

p. 3. — PIADOSO LECTOR.

p. 5. — *CANTICOS DE AMOR.*

p. 128. — [Llicencia.]

Aquesta edició d'una versió anònima del *Libre d'amic e amat,* capítol CVII del *Blanquerna,* porta igual peu d'impremta i és feta el mateix any que l'edició del *Blanquerna* que acabem de descriure (vid. núm. 342). L'intent d'aquest llibret, de format més reduït i de presentació més senzilla que el *Blanquerna,* fou sens dubte posar a l'abast de tothom el *Libre d'amic e amat* que en tostemps ens apareix afavorit amb edicions especials.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

344

MADRID — per Llorenç Francesc Mojados — 1 vol. in 4.º — 154 ff. : 20 preliminars sense xifrar, 107 paginats (214 pp.), 1 en blanc, 20 paginats en romans (XXXIX pp.) i 6 finals d'índex — a ratlla tirada — mides de la caixa : 160 × 95 mm.

ANTONI RAMON PASQUAL : *Examen de la crisis del padre don Benito Gerónimo Feijoo sobre del arte luliana* (volum primer).

FRANCISCO MAURO : *Dictamen.*

ALEJANDRO FELIPE DE BONILLA : *Dictamen.*

JOSÉ MUÑOZ : *Aprobación.*

ANGEL TOMAS FERNANDEZ MORENO : *Aprobación.*

JOSÉ DE LAS HERAS : *Censura.*

Sententia definitiva.

[f. 1.] — EXAMEN DE LA CRISIS || DE EL R.^{mo} PADRE MAESTRO || DON BENITO GERONIMO FEIJOÓ || MONGE BENEDICTINO || SOBRE EL ARTE LULIANA; || EN EL QUAL SE MANIFIESTA || LA SANTIDAD Y CVLTO DEL ILVMINADO DOCTOR || Y MARTIR || EL B. RAYMVNDO LVLIO, || LA PVREZA DE SV DOCTRINA, Y LA VTILIDAD || de su Arte y Ciencia General: || *ESCRITO* || *Por el R. P. M. D. Antonio Raymundo Pasqual Monge Cisterciense* || *del Monasterio de Nuestra Señora del Real, Doctor en Philosophia* || *y Theologia, Ex-Cathedratico de aquella, y Cathedratico de esta de* || *Prima Vespertino Lulista en la Luliana Universidad de Mallorca,* || *y Maestro del numero de la Congregacion Cisterciense* || *de Aragon y Navarra.* || TOMO PRIMERO. || DEDICADO AL MUY ILUSTRE SEÑOR || D. Joseph Torrero y Marzo &c. || CON LICENCIA. || En Madrid : En la Imprenta de Lorenzo Francisco Mojados, || Año de MDCCXLIX.

[f. 2.] — AL... SEÑOR || D. JOSEPH TORRERO || ...

[f. 6.] — *DICTAMEN DEL Rmo. P. M. D. FRANCISCO* || *Mauro.*

[f. 9.] — *DICTAMEN DEL DOCTOR...* || *... Don Alexandro Phelipe* || *de Bonilla.*

[f. 11.] — *APROBACION DEL Rmo. P. M. DON* || *Joseph Muñoz.*

[f. 12 v.º] — *APROBACION DEL Rmo. P. DON* || *Angel Thomas Fernandez Moreno.*

[f. 15.] — *CENSURA DEL P. M. Fr. JOSEPH DE* || *las Heras.*

[f. 17 v.º] — TABLA // DE LAS DISSERTACIONES // de este primer tomo.
[f. 18.] — PROLOGO.
p. 1. — EXAMEN DE LA CRISIS // DEL R.MO PADRE MAESTRO // D. BENITO GERONIMO FEIJOÓ, // SOBRE EL ARTE LULIANA. // DISSERTACION PRIMERA.
p. 214. — [Acaba la *Dissertacion VI.*]
[pp. 215 i 216.] — [En blanc.]
p. j. — INSTRVMENTVM // SENTENTIÆ // RESCINDENTIS ATTENTATA PER // quosqumque, Autoritate cujusdam assertæ // Bulæ Gregorii XI. contra Doctrinam // COELITVS ILLVSTRATI Doctoris // RAYMVNDI LVLLI, pii Eremitæ : eun // dem verò Raymundum, ejusque doctrinam, // ut bonam, & catholicam, in pristinum // statum iudicantis.
p. XXXIX. — [Acaba.]
p. XL. — [En blanc.]
[f. 1.] — INDICE // DE LAS COSAS NOTABLES. [Ocupa 6 ff.]

Hem dit (vid. núm. 336) que la crítica que el P. Feijóo féu de l'art de Ramón Lull en el *Teatro critico,* i principalment en les *Cartas eruditas,* motivà una controversia, de la qual és la primera manifestació el *Liber apologeticus* del P. Fornés. Ara ens cal afegir que l'obra més documentada que es publicà durant dita controversia fou sens cap dubte l'*Examen de la crisis del P. Feijóo* del P. Antoni Ramón Pasqual, de qui hem parlat anteriorment (vid. núm. 329). L'autor de la *Noticia* anònima que precedeix el volum primer de les *Obras* del P. Feijóo *(Biblioteca de Autores Españoles,* vol. 56, p. XXX) diu, referint-se a l'obra del P. Pasqual, que «la materia, a la verdad, se puso en toda su luz de parte del escritor, cuanto permitia la naturaleza de la controversia», i el Bover *(Biblioteca,* núm. 886) afegeix que vasta era la materia que s'oferia al P. Pasqual per a lluir-se i sobrada la raó que tingué per combatre l'equivocada opinió del sapientíssim Feijóo respecte a Lull.

De tota manera, l'*Examen de la crisis del padre Feijóo* és només que la preparació de la gran obra del P. Pasqual, les *Vinditiæ lullianæ* de les quals parlarem més endavant. L'*Examen de la crisis del padre Feijóo* consta de dos volums. El que acabem de descriure, que eixí a llum el 15 d'abril de 1749, i un altre que aparegué el 15 de desembre de 1750. No ens ha estat possible descriure'ls conjuntament perquè entremig dels dos es publicaren las *Reflexiones critico-apologéticas* del P. Soto Marne (6 de maig de 1749), la *Justa repulsa de inicuas acusaciones* (23 de setembre de 1749) i el vol. III de les *Cartas eruditas* (4 d'agost de 1750) (vid. núms. 345, 346, 347 i 349) i, essent obres que guarden una relació de causalitat i que integren la polèmica a propòsit de Lull, calía imperiosament presentar-les per rigorós ordre cronològic. El volum primer de l'*Examen* fou aprovat pels PP. Francisco Mauro, Alejandro Felipe de Bonilla, José Muñoz i José de las Heras. S'hi conté en qualitat d'apèndix el text de la *Sententia definitiva.*

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

345

SALAMANCA — per Eugenio Garcia de Honorato y San Miguel — 2 vols. in 8.º — a ratlla tirada — mides de la caixa : 157 × 96 mm.

FRANCISCO DE SOTO Y MARNE : *Reflexiones critico-apologeticas sobre las obras del R. R. P. Benito Jerónimo Feijóo en defensa de la constante pureza de fe, admirable sabiduria y utilissima doctrina del B. Raymundo Lulio.*

Vol. II. — 4 ff., 416 pp. i 10 ff. finals.

[f. 1.] — REFLEXIONES // CRITICO-APOLOGETICAS // SOBRE LAS OBRAS DEL R. R. P. MAESTRO // Fr. BENITO GERONIMO FEYJOO: // EN DEFENSA // DE LAS MILAGROSAS FLORES DE SAN LUIS // del Monte; de la constante pureza de Fe, admirable Sabiduria, // i utilissima Doctrina de el Iluminado Doctor, i Esclarecido // Martyr, el B. Raymundo Lulio : De la Gran Erudicion, // i solido Juicio del Clarissimo Doctor, el V. Fr. Nicolao // de Lyra : De la Famosa Literatura, i constante veracidad // Historica de el Ilmo. i V. D. Fr. Antonio de Guevara: // i de otros clarissimos Ingenios, que ilustraron // al Orbe Literario. // *DEDICADAS* // A EL MISMO Rmo. P. Mro. FEYJOO: // ESCRITAS // *POR EL P. Fr. FRANCISCO DE SOTO Y MARNE,* // *Lector Jubilado, Predicador Apostólico, Ex-Guardian,* // *i Escritor Titular del Colegio Missionario de Nra. Sra.* // *de los Angeles de la Maheda, Chronista General* // *de la Religion de S. Francisco, &c.* // TOMO SEGUNDO // QUE COMPREHENDE EL SEGUNDO TOMO // del Theatro Critico Universal, la Ilustracion Apologetica, // i las Adiciones a dicho segundo Tomo. // CON PRIVILEGIO REAL. // El que, con las Aprovaciones, i Licencias necessarias, // se contiene en el Tomo primero. // En Salamanca, por Eugenio Garcia de Honorato i San Miguel, // Impressor de dicha ciudad, i Universidad.

[ff. 2-4.] — FEE DE ERRATAS - INDICE.

p. 1. — DISCURSO I.

pp. 25-55. — INCIDENCIA // APOLOGETICA // A FAVOR DEL ILUMINADO DOCTOR // I ESCLARECIDO MARTYR, // EL B. RAYMUNDO // LULIO. // REFLEXION II.

p. 416. — [Acaba el volum.

[Segueixen 10 ff. d'*Index.*

L'autor de la *Noticia* anònima que precedeix al volum primer de les *Obras* del P. Feijóo (*Biblioteca de Autores Españoles*, vol. 56, p. XXIX), diu que la segona controversia literaria suscitada contra el *Teatro crítico* foren les *Reflexiones critico-apologéticas* del P. Soto Marne, i consigna equivocadament que eixiren en 1748, essent així que, en altre lloc, en establir la serie cronològica dels escrits del P. Feijóo (lloc citat, p. XIII) diu que eixiren en 1749 (6 de maig) com així és en realitat. Cronològicament, doncs, són anteriors a l'obra del P. Soto Marne, el *Liber apologeticus* del P. Fornés (vid. núm. 336) i el volum primer del *Examen* del P. Pasqual (vid. núm. 344), i, per tant, en sa major partida la controversia sobre Lull, que l'autor anònim de l'esmentada *Noticia* cataloga com a terça, és anterior a la que, segons el referit autor, integra l'obra del P. Soto Marne i que ell considera la segona.

El P. Soto Marne, religiós de l'ordre franciscana d'observants, fou en 1748 doctor de teología en el Convent de Ciudad Rodrigo. No se'l coneix per altra cosa que com autor de les *Reflexiones critico-apologéticas* en les quals intenta vindicar al Nicolau de Lyra, a Ramón Lull, a l'Antoni de Guevara de les dures apreciacions del P. Feijóo. L'autor de la *Noticia* anònima (el comte de Campomanes?) diu : «El estilo de esta impugnación no degenera, en lo que mira al fervor de la disputa, de otras obras, y tal vez el lenguage no es el más correcto. Con todo eso, el despacho de la primera impresion fué prodigioso. El crédito del *Teatro crítico*, y la novedad de muchas de las materias que incluye, había aficionado al público para buscar con curiosidad cuanto se imprimiese en pro y contra. En estas disputas facilmente se contrae espíritu de partido, y este se empezó a experimentar con la publicación de las *Reflexiones critico-apologéticas*.» Don Vicens de Lafuente (lloc citat, p. XXXI) fou més dur en la crítica del P. Soto Marne, i diu que en ell no hi veu altra cosa que un frare rencorós i venjatiu en veure rebutjats

alguns subjectes i alguns objectes que la seva obra creia recpectables, i afegeix : «como la ira es mal consejero, amontona contra Feijóo dislates sobre dislates». A la vindicació de Ramón Lull dedica el P. Soto Marne la *Reflexión II* del volum segon, amb el títol de *Incidencia apologética a favor del iluminado doctor y esclarecido martyr el B. Raymundo Lulio.* El Bover *(Biblioteca,* núm. 886) judica molt favorablement l'obra del P. Soto Marne i diu que tots els lul·listes hauríen de tenir-la en sa llibrería i que els materials que serviren de base al P. Soto foren els que es contenen en el volum primer del *Examen* del P. Pasqual (vid. núm. 344).

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

346

MADRID — 1 vol. in 8.°.

BENITO JERONIMO FEIJOO : *Justa repulsa de inicuas acusaciones.*

El P. Feijóo oposà a les *Reflexiones* del P. Soto Marne (vid. núm. 345) una altra apología amb el nom de *Justa repulsa de inicuas acusaciones.* L'autor de la *Noticia* anònima *(Biblioteca de Autores Españoles,* vol. 56, p. XXX) diu que en ella examina els motius que al·lega el P. Soto Marne per a la seva impugnació, l'estil de les *Reflexiones*, el de la *dedicatoria* que és una mena de *Sarcasme* i els càrrecs principals, especialment el de *plagi* que li atribuïa. Afegeix que la disputa es calmà amb una Reial Ordre de 23 de juny de 1750, en la qual Ferràn VI comunicà al Consell que tingués present que «cuando el padre maestro Feijóo ha merecido a su magestad tan noble declaración de lo que le agradan sus escritos, no debe haber quien se atreva a impugnarlos, y mucho menos que por su consejo, se permita imprimirlos». Des d'aleshores cessà la continuació de l'obra del P. Soto Marne i s'apaivagaren les controversies.

L'autor de la *Noticia* diu que la primera edició de la *Justa repulsa* eixí l'any 1749. Nosaltres no coneixem aquesta impressió, però l'èxit de l'obra degué esser considerable i immediat, perquè el mateix any es publicà una segona impressió que seguidament descrivim (vid. número 347).

347

MADRID — per Antoni Pérez de Soto — 1 vol. in 8.° — 18 ff. preliminars sense xifrar i 115 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 150 × 105 mm.

BENITO JERONIMO FEIJOO : *Justa repulsa de inicuas acusaciones.*

[f. 1.] — JUSTA REPULSA // DE INIQUAS ACUSACIONES. // CARTA, // EN QUE MANIFESTANDO // LAS IMPOSTURAS // QUE CONTRA EL THEATRO CRITICO, // Y SU AUTOR // DIO AL PUBLICO EL R. P. F.r FRANCISCO // Soto Marne, Chronista General de la Religion // de San Francisco, // *ESCRIBE A UN AMIGO SUYO* // EL MUY ILUSTRE SEÑOR, // y Reverendissimo Padre Maestro Don Fr. Benito // Geronymo Feyjoo, Maestro General de la Re- // ligion de San Benito, del Consejo // de su Magestad. // SEGVNDA IMPRESSION. // Con Privilegio. En MADRID : En la Imprenta de Antonio Perez // de Soto, Calle de la Habada, frente a la Sombrereria, Barrios // del Carmen Calzado, Año de 1749.

[ff. 2-18.] — [Llicencies i Aprovacions.] *TASSA*. PROLOGO.
p. 1. — [Comença l'obra.]
p. 115. — [Acaba l'obra.]

Segona impressió de la *Justa repulsa*. Entre les pp. 8 i 10 el Feijóo parla de Ramón Lull i ratifica durament la crítica de les *Cartas eruditas* (vid. núms. 336, 344 i 345), diu : «Digo que si los que se aplican a aprender el *Arte de Lulio*, empleasen el tiempo que gastan, en leer otros libros buenos, se hallaran al fin de la cuenta con muchas útiles noticias, cuando de Lulio no pueden sacar conocimiento alguno, sí solo explicar (mejor diria implicar) con una misteriosa jeringonza lo que ya saben por otro estudio.»
Exemplar de la Biblioteca Universitaria de Barcelona.

348

MALLORCA — per la Vídua Frau — 2 vols. in 4.º — a ratlla tirada — notes marginals. **1750**

Vol. I. — 132 ff. distribuïts en dues paginacions (16 i 248 pp.) — gravat — mides de la caixa : 149 × 81 mm.

Felix de les Maravelles del mon (versió castellana de LUIS DE FLANDES; els set primers tractats).
MIQUEL CAYMARI : *Parecer*.
JAUME ANTONI FLUXÀ : *Recto juicio y justa aprobacion*.
p. 1. — [Gravat.]
p. 2. — [En blanc.]
p. 3. — [Dintre una orla:] LIBRO // FELIX, // ó // MARAVILLAS // DEL MUNDO. // COMPUESTO // EN LENGUA LEMOSINA POR EL IL- // luminado Doctor, Maestro y Martyr el Beato // Raymundo Lulio mallorquin; y traducido // en Español por un Discipulo; puestas al- // gunas notas para su mas facil // inteligencia. // TOMO PRIMERO. // *CON LICENCIA*. // *En Mallorca año 1750*. En la Oficina de la // Viuda FRAU. Impresora de la Rl Audiencia.
p. 4. — [Dins d'una orla, fragments de textos de les Escriptures.]
p. 5. — *PARECER DEL M. R. P. Fr. MIGUEL // Caymari...* [Datat a Mallorca, a 13 de juliol de 1750.]
p. 10. — *RECTO JUICIO Y JUSTA APROBACION // del M. R. P. Jaime Antonio Fluxà...* [Datat a Mallorca, a 23 de maig de 1750.]
p. 13. — LECTOR BENEVOLO.
p. 15. — *FEE DE ERRATAS*.
p. 1. — MARAVILLAS // DEL ORBE, // PRODIGIOS DE LA NATURALEZA, // y cosas...
p. 246. — [Acaba el Tractat VII, *de los Animales*.]
p. 247. — INDICE // DE LOS CAPITULOS. [Acaba a la p. 248.]

Vol. II. — 214 ff., 2 sense paginar i 212 paginats (423 pp.) — mides de la caixa : 149 × 99 mm.

Felix de les Maravelles del mon (versió castellana de LUIS DE FLANDES; des del tractat vuitè fins a la fi).

[f. 1.] — [Dins d'una orla:] LIBRO // FELIX, // ... // TOMO SEGUNDO // Que contiene los Tratados del Hombre, // del Paraiso, y del Infierno. // *CON LICENCIA: En Mallorca 1750.* En la // Oficina de la Viuda FRAU. Imp. de la Rl. A.

[f. 1 v.º] — [Dins d'una orla, fragments de textos de les Escriptures.]

[f. 2.] — LECTOR BENEVOLO.

[f. 2 v.º] — NOTA.

p. 1. — MARAVILLAS // DEL ORBE, // ... // TRATADO VIII // ...

p. 414. — [Acaba el *Felix*.]

p. 415. — INDICE // DE LOS TRATADOS, Y CA- // PITULOS QUE SE CONTIENEN EN ESTE // Segundo Tomo.

p. 419. — TABLA DE LOS TER- // MINOS QUE SE CONTIE- // NEN EN ESTE LIBRO POR EL // orden del A. B. C. [Arriba fins a la pàg. 423, escrit a dues columnes.]

El *Felix de les maravelles del mon (H. L. F.*, núm. 257) és una de les grans obres literaries de Ramón Lull (la més important, per ventura després del *Blanquerna* i del *Libre de contemplacio).* La *H. L. F.* l'anomena *Libre de les maravelles*, però nosaltres ens hem estimat més conservar la denominació del Sr. Rubió i Lluch *(Ramón Lull*, p. 290). Aquesta versió castellana, deguda al P. Luis de Flandes (vid. núms. 314 i 318), és la primera impressió de l'obra, censurada pel P. Miquel Caymari (Bover, *Biblioteca*, núm. 192) i pel P. Jaume Antoni Fluxà.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

349

MADRID — 1 vol. in 8.º.

BENITO JERONIMO FEIJOO : *Carta erudita respuesta al Rmo. P. Mro. Fr. Raymundo Pasqual en asunto de la doctrina de Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — Cartas eruditas, y curiosas...

El 4 d'agost de 1750 publicà el P. Feijóo el volum tercer de les *Cartas eruditas*. La carta XXVI és una extensa contestació rèplica al volum primer de l'*Examen de la crisis* del P. Pasqual (vid. núm. 344).

No coneixem cap exemplar d'aquesta impressió. Hem vist, però, la reproducció de 1751.

350

MADRID — per Antoni Pérez de Soto — 1 vol. in 4.º — 240 ff. : 56 preliminars sense xifrar, 181 paginats (362 pp.) i 3 d'índex — a ratlla tirada — mides de la caixa : 160 × 95 mm.

ANTONI RAMON PASQUAL : *Examen de la crisis del padre don Benito Geronimo Feijoo sobre el arte luliana* (volum segon).

CAYETANO DE HONTIVEROS : *Aprobación.*

JUAN GONZALEZ DE APODACA : *Aprobación.*

TOMAS DE RON : *Aprobación.*

[f. 1.] — EXAMEN DE LA CRISIS // DEL REVERENDISSIMO PADRE MAESTRO // DON BE-

NITO GERONYMO FEIJOO, || ... || En que se manifiesta la Santidad y Culto || DEL B. RAYMVNDO LVLIO, || DOCTOR ILVMINADO Y MARTIR, || LA PVREZA DE SV DOCTRINA, Y LA VTILIDAD || de su Arte, claramente explicada: || ... || DEDICADO AL SERENISSIMO SEÑOR || INFANTE CARDENAL DE HESPAÑA. || ... || TOMO SEGVNDO. || Con licencia : En MADRID, en la Imprenta de ANTONIO || PEREZ DE SOTO, Calle de la Abada. || Año de MDCCL.

[f. 2.] — AL SERENISSIMO SEÑOR || D. LVIS ANTONIO || JAYME, || INFANTE DE HESPAÑA, || ...

[f. 5.] — APROBACION DEL || Rmo. P. M. DON || Cayetano de Hontiveros.

[f. 7 v.º] — *APROBACION DEL Rmo. P. M. JVAN || Gonzalez de Apodaca,...*

[f. 9 v.º] — *APROBACION DE EL Rmo. P. M. || Thomas de Ron,...*

[f. 10.] — *LICENCIA DEL CONSEJO.*

[f. 10 v.º] — FEE DE ERRATAS.

[f. 11.] — TASSA.

[f. 11 v.º] — TABLA DE LAS DISSERTACIONES || de este tomo segundo.

[f. 12.] — PROLOGO APOLOGETICO || EN SATISFACCION A LA CARTA 26. || del Tomo .III. de las Cartas del muy Ilustre Señor || el Rmo. P. M. Don Benito Geronimo || Feyjoó, Benedictino.

[f. 56 v.º] — [Acaba.]

p. 1. — DISSERTACION PRIMERA || DEL SYSTEMA DEL ARTE LVLIANA, || *y la solidez, e infalibilidad de sus principios || de discurrir en todas las cosas.*

p. 362. — [Acaba la Dissertacion XII.]

[f. 1.] — INDICE || DE LAS COSAS NOTABLES. [Ocupa 3 ff.]

Malgrat el decret de Ferràn VI (vid. núm. 346), la controversia suscitada contra el Feijóo, a propòsit de la seva crítica de Ramón Lull, continuà. El P. Pasqual, que el 15 d'abril de 1749 publicà el volum primer del seu *Examen de la crisis del padre Feijoo* (vid. núm. 344), publicà el 15 de desembre de 1750 el segón, que, com a rèplica a la carta XXVI continguda en el volum tercer de las *eruditas y curiosas* (vid. núm. 349), féu precedir d'un *Prologo apologético en satisfacción a la carta 26 del tomo III de las Cartas del muy ilustre Señor el Rmo. P. M. Don Benito Geronymo Feyjoo, Benedictino.*

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

351

MADRID — pels Hereus de Francisco del Hierro — 1 vol. in 8.º.

BENITO JERONIMO FEIJOO : *Carta erudita sobre Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — CARTAS || ERUDITAS, Y CURIOSAS... || TOMO SEGUNDO. || SEGUNDA IMPRESSION. || *Con Privilegio :* En Madrid, en la Imprenta de los Herederos || de Francisco del Hierro. Año de M.DCC.L.

p. 158. — CARTA XIII. || *SOBRE RAYMUNDO LULIO.*

Segona impressió del volum segón de las *Cartas eruditas* (vid. núm. 333).
Exemplar de la Biblioteca Universitaria de Barcelona.

352

MALLORCA — per Josep Guasp — 21 ff. (XIV i 26 pp.) — a ratlla tiralla — notes marginals — gravat — mides de la caixa : 160 × 82 mm.

AGUSTI ANTICH DE LLORACH : *Corto diseño de los justos, relevantes motivos que tuvo la ciudad de Palma para el hazimiento de gracias que hizo a su adorado patricio el B. Raymundo Lulio.*

— *Oración eucharistica.*

JOSEP ESTELLA : *Aprobación.*

JAUME BATLLE : *Parecer.*

p. I. — CORTO DISSEÑO // DE LOS JUSTOS, RELEVANTES MOTIVOS, QUE // tubo la mui Ilustre y nobilisima Ciudad de Palma, pa- // ra el publico, solemne hazimiento de gracias, que hizo a // su adorado Patricio el Dr. Iluminado Maestro uni- // versal de todas las Artes, y Ciencias, é Inclyto // Martyr de Jesu-Christo el // B. RAYMUNDO LULIO // EN OCASION DE HAVERNOS DISPENSADO EL // Cielo por su intercession una copiosissima dezeada llu- // via general en toda la Isla, y Reino de Mallorca. // RELACION // DE LOS SOLEMNES, FESTIVOS APLAUSOS CON // que veneró con magnifica pompa su milagroso Sepulcro. // ORACION // EUCHARISTICA, // QUE EL MUI ILUSTRE Sr. D. AUGUSTIN ANTICH // de Llorach Presbytero, y Canónigo Maestro en Artes; Dr. // en Sagrada Theologia y Canones; Cathedratico, que fué // de Theologia en la Universidad Luliana, y al presente de // Canones; Rector tercera vez de la mesma; Consultor, y // Calificador del S. Tribunal de Mallorca; Examinador // Synodal en su Obispado, y Vicario General Mi- // litar que ha sido en las Islas de Mallorca, // e Ivisa &c. // DIXO // EN LA IGLESIA DEL S. P. S. FRANCISCO DE ASSIS, // de Menores Observantes de Palma Domingo de Sep- // tuagessima día 25. de Enero Año 1750. // Con licencia en Mallorca, en la Emprenta de // Ioseph Guasp. Año 1750.

p. II. — [Segell de la Universitat Lul·liana.]

p. III. — Parecer del mui R. P. Maestro Fr. Jaume Batlle.

p. VII. — [Llicencia.]

p. VIII. — [En blanc.]

p. IX. — Aprobacion del M. R. P. Joseph Estella.

p. XIII. — [Llicencia.]

p. XIV. — [En blanc.]

p. 1. — [Comença.]

p. 25. — [Acaba.]

p. 26. — [En blanc.]

L'Agustí Antich de Llorach (Bover, *Biblioteca,* núm. 58) de qui hem parlat com autor del «Parecer» que precedeix l'edició del *Liber de Benedicta tu in mulieribus* (vid. núm. 316), nasqué a Palma el dia 23 de juny de 1698; féu sos estudis en la Universitat literaria de Mallorca, després de rebre'n els graus de mestre en arts i doctor en ambdós drets i Sagrada Teoología, en fou rector i catedràtic de dita facultat i de la de cànons; fou canonge de la Seu, predicador i un

dels més acèrrims defensors de Ramón Lull; després d'ésser consultor i qualificador del Sant Ofici, vicari general castrense, examinador sinodal i jutge consultor de l'ordre de Sant Joan de Jerusalem, morí a Palma el dia 6 de juny de 1752. Entre els sermons que predicà es compta l'*Oracion Eucharistica* pronunciada el dia 25 de gener de 1750, la impressió de la qual va precedida d'un *Corto diseño de los justos, relevantes motivos* que tingué la ciutat de Palma per l'acció de gracias que féu a Ramón Lull y de la *Relación de los solemnes, festivos aplausos con que veneró con magnifica pompa su milagroso sepulcro.*

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma.

353

MALLORCA — 1 vol. in fol. — 8 pp.

SEBASTIÀ RUBÍ : *Breve y humilde insinuación de los motivos que asisten al Real Convento de Santo Domingo para mantenerse en una pura y negativa suspensión respecto de los actos de publico religioso culto que suelen tributarse al V. Raymundo Lulio.*

p. 1. — BREVE // Y HUMILDE INSINUACION DE // LOS MOTIVOS, QUE ASSISTEN AL REAL CONVENTO DE // Santo Domingo de esta Capital de Palma, para mantenerse en una pura, y negativa suspension, respecto de los actos // de publico Religioso Culto, que suelen tribu- // tarse al Venerable Raymundo Lulio.

p. 8. — [Acaba.]

El Sebastià Rubí (Bover, *Biblioteca*, núm. 1106) nasqué a Palma i vestí l'hàbit de dominicà el dia 28 d'octubre de 1734; fou qualificador del Sant Ofici, lector de filosofía i teología, catedràtic de prima a la Universitat mallorquina; morí el dia 13 d'octubre de 1762. El Bover dóna compte de dues obres del mateix caràcter : *La verdad sin rebozo : manifiesto en que se declaran los motivos que han tenido los religiosos dominicos de Palma para no asistir a un Tedeum dirigido al V. Raimundo Lulio en 24 de enero de 1750...* que no fou donada a l'estampa, i la *Breve y humilde insinuación de los motivos que asisten al Real Convento de Sto. Domingo de esta Capital de Palma, para mantenerse en una pura negativa suspensión, respecto de los actos de publico religioso culto que suelen tributarse al V. Raymundo Lulio,* que s'estampà sense indicació d'any ni de lloc. Situem la *Breve y humilde insinuación* dintre l'any 1750 perquè creiem que fou escrita i publicada pels mateixos temps que *La verdad sin rebozo.* Ambdues obres tenien la mateixa finalitat : demostrar que Ramón Lull no mereixía culte públic ni era digne que se li donés el títol de Beat. Segons diu el Bover (lloc citat), el P. Sebastià Rubí s'esmerça en aquesta tasca amb apassionament i poca escrupulositat, el que féu que lul·listes convençuts el refutessin amb no menys entusiasme. Entre aquests es pot comptar el P. Bartomeu Rubí, franciscà, que (Bover, lloc citat, núm. 1104) escrigué *Las cinco piedras de David, contra el Goliat arrogante ó La verdad sin rebozo, en defensa del culto y doctrina del B. Raymundo Lulio.*

Exemplar de la Biblioteca de D. Nicolau Dameto, Mallorca.

354

FRANCFORT — 1 vol. in 8.º — 3 ff. sense xifrar i 216 pp. — mides de la caixa : 100 × 170 mm.

FRANZ PHILIPP WOLFF : *Amicabilis compositio famosæ litis philosophicæ et theologicæ motæ et pendentis inter R. P. Andream Gordon et R. P. Lucam Opfermann.*

[f. 1.] — *Amicabilis Compositio || Famosae Litis Philosophicae et Theologicae || Motae Et Pendentis,* || inter || *R. P. Andream Gordon O. S. B. Philosoph. Doct. Et Profes. Publ. || In Universit. Erfordiensi || Ex Una, || Et || R. P. Lucam Opfermann, || S. J. Ex altera Partibus, || Puncto || Verae Ac Genuinae Philosophiae || Una eum Idea || Perfectissimae Universitatis Et Studii || generalis Numeris Omnibus || Absolutissimi || Tentata || A || Verae Philosophiae Amatore,* || Inter || *Duos litigantis Gaudente Tertio, || Et || In Omnem Eventum Utrique Justum Bellum Literarium || Denunciante. ||F. P. W. || - Francofurti Ad Moenum.* MDCCL.

[f. 1 v.°] — Summarium.

[f. 2.] — Praefatio brevis succincte referrens factum.

p. 7. — Caput. I.

p. 205. — Epigramma ad Zoilum.

p. 207. — Finalis Exhortatio Apostolica.

p. 208. — Index Alphabeticus Generalis Materiarum et Verborum.

p. 216. — Errata Typographica correcta.

El Franz Philipp Wolff «artium liberalium et philosophiæ Dr. Sacrosanctæ Theologiæ lic. baccal. bibl. et formatus», assessor del Vicariat arquebisbal de Maguncia, regent fins a 1729 del Seminari eclesiàstic «ad Sanctum Bonifacium», d'aquella ciutat, de qui hem parlat ja anteriorment (vid. núm. 302) com un dels components de la Comissió literaria nomenada per l'Elector el 1.r de juliol de 1728 (ran de la mort del Salzinger) per continuar l'edició de les *Opera omnia,* és autor de l'*Amicabilis compositio* que acabem de descriure. Segons diu el Gottron *(L'edició maguntina,* p. 36) l'autor de l'*Amicabilis compositio* l'havía exposada públicament en el Nou Seminari de Colonia, en la seva pública «disputatio et defensio ex universa Theologia in aula Theologica Moguntiæ». Encara que l'*Amicabilis compositio* fou publicada a Francfort anònimament, se sap que és del Wolff perquè aquest, en la pàg. 5 de la seva *Theologia demonstrativa* (vid. núm. 361) ho confessa (Gottron, lloc citat). L'*Amicabilis compositio,* després del *Dialogus inter amatorem veritatis et discipulum lullianæ doctrinæ* i de les obres del P. Köchling, constitueix una de les primeres manifestacions impreses de l'escola lul·liana de Maguncia.

Exemplar de la Biblioteca de la Ciutat de Maguncia. No l'hem vist. Treiem la descripció que en donem de l'obra del Dr. Gottron, *L'edició maguntina de Ramón Lull,* p. 98.

355

MALLORCA — per Josep Guasp — 1 vol. in 8.° — 16 ff. : 1 sense xifrar, 5 paginats en romans i 16 paginats en aràbigs — a ratlla tirada — 40 ratlles a cada pàgina — notes marginals — mides de la caixa : 160 × 91 mm.

MATEU CANEVES : *Las nobles condiciones del divino amado en el augusto Sacramento.*

[f. 1.] — ✠ || LAS NOBLES CONDICIONES || DEL DIVINO AMADO || EN EL AUGUSTO SACRAMENTO. || PREDICADAS || EN LA SANTA IGLESIA CATHEDRAL EN LA || Solenidad del CORPUS, que fué || á los 28. Mayo de 1750. || DIXOLAS || EL M. R. P. MATHEO CANEVES AUGUSTINO, || Letor Jubilado, Prior, que fué de los Conventos del gran || Padre San Agustin de Felanix, y de Nuestra Señora || del Socorro de Palma, Vicario Provincial por || los Conventos de Augusti-

nos de Mallor- // ca, y Examinador Synodal. // SALE A LUZ // A CORDIAL DEVOCION DE ALGUNOS MUY // Ilustres Señores Capitulares de la Santa // Iglesia Cathedral de Mallorca. // Con licencia en Mallorca, en la Emprenta de // Ioseph Guasp, junto a la Casa de la Ciudad.

p. I. — [Dictamen y Parecer.]

p. 1. — EXORDIO.

p. 19. — [Acaba.]

El Mateu Caneves (Bover, *Biblioteca*, núm. 216), nat a Palma en 23 d'octubre de 1704, mort a la mateixa ciutat el dia 6 d'abril de 1767, vestí l'hàbit dels agustins, fou prior de diversos convents, catedràtic de teología, definidor de la seva ordre, vicari general de la mateixa, visitador, vicari provincial, examinador sinodal i qualificador del Sant Ofici.

Entre les seves obres impreses, es compta el sermó que ens ocupa. Encara que no fou predicat en ocasió de cap festa que tingués relació amb el Beat, ni és dedicat a honor d'aquest, el tema del Sermó el constitueix la glossa d'uns versicles del *Libre de amic e amat;* per això l'hem inclòs en aquesta bibliografía.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

356

MALLORCA — per la Vídua Frau — 1 vol. in 8.° — 6 ff. preliminars sense xifrar i 20 pp. — a ratlla tirada. **1751**

JOAN MAYOL : *Sermon panegirico en honor del Iluminado Doctor el B. Raymundo Lulio.*

RAFAEL OLIVER : *Parecer.*

RAFAEL SABATER : *Aprovación.*

[f. 1.] — ✠ // SERMON PANEGIRICO, // QVE EN HONOR // DEL ILUMINADO DOTOR, Y GLO- // rioso Martyr de Christo // EL // B. RAYMUNDO LULIO, // EN LA SOLEMNISSIMA FIESTA, QUE // como à su Patron, è Hijo le consagra // la Nobilissima, y Muy Ilustre // Ciudad de Palma, // su Patria, // PREDICÓ // DIA 30. DE JUNIO DEL Año 1751. EN EL // Magnifico Templo de San Francisco de // Assis de Mallorca, // EL M. R. P. JUAN MAYOL DE LA COM- // pañia de Jesus, Maestro en Artes, Dotor, y Ex- // Cathedratico de Theologia en la Regia, Ce- // sarea, y Pontificia Universidad Luliana, Ex- // Rector del Colegio de San Martin // de Palma, Calificador del // S. Oficio &c. // CON LAS LICENCIAS NECESSARIAS. // *En Mallorca :* En la Oficina de la Viuda Frau // Impressora de la Real Audiencia Año 1751.

[f. 1 v.°] — [En blanc.]

[f. 2.] — [Dedicatoria a la Verge.]

[f. 3.] — Parecer del M. R. Dr. ... Rafael Oliver...

[f. 5.] — Aprobacion del M. R. P. Fr. Rafael Sabater...

[f. 6 v.°] — [Infra:] Imprimatur.

p. 1. — [Comença el Sermó.]

[p. 20.] — [Acaba.]

El jesuïta Joan Mayol (Bover, *Biblioteca*, núm. 699) nasqué a Palma; fou mestre en arts, doctor teòleg i catedràtic de la Universitat; exercí diversos càrrecs en el Col·legi de Mont Sió i el de rector en el de Sant Martí; fou qualificador del Sant Ofici, un predicador molt eloqüent i teòleg consultor del bisbe Zepeda. Dels diversos sermons que predicà se n'estamparen uns quants, entre ells, el *Sermón panegirico* que acabem de descriure, aprovat pel Dr. Rafael Oliver i per Fr. Rafael Sabater (Bover, *Biblioteca*, núms. 846 i 1115).

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma de Mallorca.

357

MADRID — pels hereus de Francisco del Hierro — 1 vol. in 8.° — 29 ff. preliminars, 425 pp. i 8 ff. finals — a ratlla tirada — mides de la caixa : 160 × 94 mm.

BENITO JERONIMO FEIJÓO : *Carta erudita respuesta al Rmo. P. Mro. Fr. Raymundo Pasqual en asunto de la doctrina de Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — CARTAS // ERUDITAS, Y CURIOSAS, // EN QUE, POR LA MAYOR PARTE, // SE CONTINUA EL DESIGNIO // DEL THEATRO CRITICO // UNIVERSAL, // IMPUGNANDO, O REDUCIENDO A DUDOSAS, // varias opiniones comunes. // DEDICADAS // *AL REY NUESTRO SEÑOR* // D. FERNANDO EL JUSTO. // POR MANO DEL EXC.MO SEÑOR DON JOSEPH // de Carbajal y Lancaster, Ministro, y Decano // del Consejo de Estado, &c. // ESCRITAS // *POR EL MUY ILUSTRE SEÑOR DON Fr. BENITO // Geronymo Feijoo, Maestro General de la Religion de // San Benito, del Consejo de su Magestad, &c.* // TOMO III. // SEGUNDA IMPRESSION. // *Con Privilegio.* EN MADRID : En la Imprenta de los He- // rederos de Francisco del Hierro. Año M.DCC.LI.

[ff. 2-29.] — [Dedicatories, Aprovacions i Llicencies.] TABLA - DOS ADVERTENCIAS A LOS LECTORES.

p. 1. — CARTA PRIMERA.

p. 299. — CARTA XXVI. // *RESPUESTA AL Rmo. P. Mro. // Fr. Raymundo Pasqual, en assump- // to de la doctrina de Ray- // mundo Lulio.* [Fins a la p. 334.]

p. 425. — [Acaba el volum.]

[Segueixen 8 folis d'*Indice*.]

Segona impressió del volum III de les *Cartas eruditas*.

Exemplar de la Biblioteca Universitaria, Barcelona.

358

COLONIA — 1 vol. in 8.° — 71 ff. — mides de la caixa : 100 × 180 mm.

FRANZ PHILIPP WOLFF : *Justa Apologia lulliana et pugna prima pro B. Raymundo Lullo.*

f. 1. — Justa // *Apologia Lulliana* // Et // Pugna Prima // Pro // B. Raymundo Lullo & Authore // Amicabilis Compositionis, // Cum Idea perfectissima

Universitatis, eo- // rumque Orthodoxia, Justa Subtilitate, Sup- // positione, & Demonstratione, Claritate Lym- // piditate, Facilitate, Securitate, aliisque // eximiis Dotibus ac Praerogativis &c. // — Cum Synopsi Historico-Chronologica // totius Causæ Lullianæ. // Contra R. R. P. P. Andream Gordon O. S. B. // & Michaelem Froehling S. J. // Professores Philosophiae respective Moguntiae, & Er- // fodiae, & Authorem Praefationis Novi Operis In- // fimae 1750. Manhemii impressii, & alios // Adversarios quosqumque // Pro Publico Literario & Innocenti // Studiosa Juventute, variùs, meliùs Justiùs // ac pleniùs in Causa & Doctrina Lulliana // informandis. // Per // Quaestiones, Responsiones, & Pugnas // ac Defensiones // successivè continuandas. // Expedita & communicata, Coloniae ad Rhenum // 1751.

f. 2. — Syllabus, Ordo & Series.

f. 3. — Quaestiones, Responsiones Pugna & Defensio.

f. 63. — Elegia Unica...

f. 71. — Pro Noticia. Proxime Sequetur Apologia, Pugna & Defensio altera Infusionis, & Ortodoxiae Justae Subtilitatis, Claritatis, Facilitatis, Doctrinae Lullianae.

Del lul·lista maguntí Franz Philipp Wolff n'hem parlat anteriorment, com autor de la *Amicabilis compositio* (vid. núm. 354). La *Justa Apologia Lulliana* és una obra de refutació contra els escrits del jesuïta P. Froehling. Més endavant (vid. núm. 361) parlarem extensament d'aquesta polèmica.

Exemplar de la Biblioteca de la Ciutat, Maguncia, que no hem vist. Ens valem de la descripció del Gottron *(L'edició maguntina de Ramón Lull,* p. 99).

359

MADRID — pels hereus de Francisco del Hierro — 1 vol. in 8.° — 16 ff. preliminars, 396 pp. i 6 ff. finals — a ratlla tirada — mides de la caixa : 160 × 94 mm.

BENITO GERONIMO FEIJOO : *Carta erudita sobre el arte de Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — CARTAS // ERUDITAS, Y CURIOSAS, // EN QUE POR LA MAYOR PARTE // se continùa el designio // DE EL // THEATRO CRITICO // UNIVERSAL, // IMPUGNANDO, O REDUCIENDO A DUDOSAS // varias opiniones comunes. // DEDICADAS // AL ILUSTRISIMO, Y REVERENDISSIMO SEÑOR // DON JUAN AVELLO Y CASTRILLON, del Consejo de su // Magestad, Obispo de Oviedo, Conde // de Noreña, &c. // ESCRITAS // *POR EL R. P. M. Fr. BENITO GERONYMO FEYJOO,* // *Maestro General de la Religion de S. Benito, Abad que ha* // *sido tres veces del Colegio de S. Vicente de Oviedo, Cathe-* // *dratico de Prima de Theologìa Jubilado de la Uni-* // *versidad de aquella ciudad, &c.* // TOMO PRIMERO. // TERCERA IMPRESSION. // CON PRIVILEGIO. En Madrid, en la Imprenta de los // Herederos de Francisco del Hierro. Año de 1751.

[ff. 2-16.] — [Dedicatoria, Aprovacions i Llicencies.] TABLA. — PROLOGO.

p. 1. — CARTA PRIMERA.

pp. 205-208. — CARTA XXII. // *SOBRE LA ARTE DE RAYMUNDO* // *Lulio.*

p. 396. — [Acaba el volum.]
[Segueixen 8 folis d'*Indice*.]

Terça impressió del volum primer de les *Cartas eruditas*.
Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona; altre en la de Catalunya.

360

Colonia — 1 vol. in 8.° — 40 ff. — mides de la caixa : 100 × 175 mm.

Franz Philipp Wolff (?) : *Erste gründliche Widerlegung deren offentlichen Falschheiten und Irrthumen des Herrn P. Michaelis Froehlings gegen den seeligen Raymundum Lullum.*

f. 1. — Erste gründliche // Widerlegung // deren offentlichen // Falschheiten und Irrthumen // des Herrn // P. Michaelis Froehlings, // Der Gesellschafft JEsu // gar zu subtilen Professoris der Weltweiss- // heit zu Mayntz in seinen Logicalischen // Thesibus 1750. // Gegen // Den seelingen // Raymundum Lullum, // Von Gott Hocherleuchten Lehrer und // Blut-Zeugen JEsu Christi // und dessen Bücher, Kunst, Wissenschaft // und Lehr, und den Authorem des soge- // nannten Büchleins // AMICABILIS COMPOSITIO, // so zu Mayntz zu haben ist; // Zur nöthigen heilsamen Warnung und // besseren und wahrhaffteren Informierung // des Publici literarii und der studirenden // unschuldigen Jugend. // Cöllen am Rhein 1751.
f. 3. — [Curt concepte del contingut:] Species Facti.
f. 40. — [Termina sense nota final.]

Diu el Gottron (*L'edició maguntina de Ramón Lull*, p. 99) que aquesta obra ve a ésser un extracte de la *Justa Apologia Lulliana* també del Franz Philipp Wolff (vid. 358).
Exemplar de la Biblioteca de la Ciutat, Maguncia. No l'hem vist. Ens valem de la descripció del Dr. Gottron (lloc citat, p. 99).

361

Colonia — 1 vol. in 8.° — 16 ff. sense xifrar, 384 pp. i 1 f. sense xifrar — mides de la caixa : 100 × 170 mm.

Franz Philipp Wolff (?) : *Theologia demonstrativa universa plena perfecta B. Raymundi Lulli.*

f. 1. — *Theologia* // *Demonstrativa* // Universa plena perfecta // *B. Raymundi Lulli* // Doctoris verè Coelitus Illuminati Martyris // Ordinaté divisa in quatuor Partes. // 1. De Theologia & Deo uno & Trino. // 2. De Creatione, Operibus Dei, An- // gelo & Homine & omnibus // Instrumentis supernaturalibus. // 3. De Incarnatione & Deo-Homine. // 4. De Sacramentis, & quatuor No- // vissimis. // Iuncta verâ & iustâ Apologiâ // Contra // *R. P. Michaelem Froehling S. J.* // *Et Alios Quoscumque Adversarios* // Ex

S. Scriptura, Conciliis, SS. Patribus // & Ratione // Demonstrata & elucidata // Ab // *Authore Amicabilis* // *Compositionis F. P. W.* // Coloniae ad Rhenum 1751.

f. 1 v.º — Syllabus et Ordo.

f. 2. — Praefatio et Introductio

p. 3. — Theologiæ demonstrativæ, p. I.

p. 384. — *Finis.*

[f. 1.] — Tabula Erratorum.

Diguérem, en parlar de l'edició maguntina (vid. núm. 302), que en el pròleg del volum quart es dóna compte que un pare de la Companyía de Jesús havía publicat en 1730, a Bamberg, un llibre *(Notitiæ ecclesiasticæ, pars tertia, continens omnes hæreges a tempore Apostolorum usque ad tempora nostra, Almæ congregationi majori Academiæ Bambergensi sub titulo B. M. V. ab angelo salutatæ in strenam data;* impressa Bambergæ Typis Georgii Andreæ Gernter Rdissimi. Capituli et Almæ Academiæ typographi) en el que compta a Ramón Lull entre els heretges. Això fou el primer esquer d'una polèmica entre jesuïtes i lul·listes. En aquesta polèmica prengueren part contra Ramón Lull, a més del jesuïta de Bamberg, el P. Andreu Gordon, O. S. B., professor de Filosofía a Erfurt, i el P. Miquel Froehling, S. J.; i defensaren a Ramón Lull, entre altres, el Franz Philipp Wolff i el P. Sebastià Krenzer, del qual parlarem més endavant. L'obra del Wolff és copiosa. Ultra la seva col·laboració en l'edició maguntina, cal esmentar d'ell : l'*Amicabilis compositio* (vid. núm. 354), en la qual intentà conciliar el P. Andreu Gordon amb el P. Lluc Opfermann, S. J.; la *Justa Apologia Lulliana* i el seu extracte en alemany (vid. núms. 358 i 360) escrits en refutació dels PP. Andreu Gordon i Miquel Froehling, i per fi la *Theologia demonstrativa,* apareguda anònima a Colonia, mena d'apología contra els escrits de refutació del P. Froehling i segons el Gottron *(L'edició maguntina de Ramón Lull,* p. 36) amplificació de l'*Amicabilis compositio.* Continúa el Gottron (lloc citat) dient que ran de l'aparició de la *Theologia demonstrativa* del Wolff els jesuïtes de Maguncia resolgueren posar fi a aquella polèmica literaria suprimint-ne la venda. La cosa, però, sembla que no tingué conseqüencies. En el pròleg de la *Theologia demonstrativa* es parla d'altres obres lul·lianes, aparegudes anteriorment, entre elles el *Dialogus moguntinus* que cal identificar amb el *Dialógus inter amatorem veritatis et discipulum lullianæ doctrinæ* del P. Fornés (vid. núm. 317) i el *Prodromus Christiano-discretus* del P. Köchling (vid. núms. 310 i 315).

Exemplar de la Biblioteca del Seminari, Maguncia. Ens valem de la descripció del Gottron (lloc citat, p. 99).

362

MAGUNCIA — per Elíes Pere Bayer — 3 vols. in 4.º — a ratlla tirada — 39 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 163 × 84 mm.

SEBASTIAN KRENZER : *Cursus theologiæ scholasticæ per principia lulliana.*

Vol. I. — 109 ff. : 3 ff. sense xifrar, 196 pp. i 16 pp.

[f. 1.] — [A dues tintes:] CURSUS // THEOLOGIÆ SCHOLASTICÆ // PER // PRINCIPIA LULLIANA // CUM // PRINCIPIIS ALIARUM SCHOLARUM COMPARATA // PRO // VERITATIS BRAVIO // SUSCEPTUS ET CONSUMATUS // à // DISCIPULO // DOCTORIS ILLUMINATI ET MARTYRIS // B. RAYMUNDI LULLI // ET // AMATORE VERITATIS // SEBASTIANO KRENZER // *Presbytero & Ss. Theol. ac Ss. Canonum Licentiato* // PUBLICÆ

DISQUISITIONI ET IMPARTIALI JUDICIO // MethoDo sChoLastICâ // EXPOSITUS // TRACTATUS PRIMUS // [Gravat.] // *Cum Licentia & Approbatione Censoris Ordinarii.* // MOGUNTIÆ, Ex Typ. Elect. Aul. Acad. privil. apud Hæred. Hæffn. // Per ELIAM PETRUM BAYER.

[f. 2.] — CENSURA ET LICENTIA // ORDINARII. [Datada a Maguncia, a 10 de febrer de 1751, i signada pel Jæger.]

[f. 2 v.°] — [Aprovacions.]

p. 1. — PRÆFATIO // ad // Lectorem Benovolum.

p. 14. — CURSUS // THEOLOGIÆ...

p. 180. — [Acaba.]

p. 181. — Index Positionum // ...

p. 196. — [Acaba.]

p. 1. — RESOLUTIO // Quæstionis Theologicæ // *UTRUM* // ... // ... *se-* // *cundum* // *S. Scripturam, Rationem & Ss. Patres?*

p. 16. — [Acaba.] *Moguntiæ :* Ex Typogr. Aul. Acad. privil. apud Hæred. Hæffner. // per Eliam Petrum Bayer. 1751.

Vol. II. — 231 ff. : 24 sense xifrar, 206 paginats (412 pp.) i 1 sense xifrar.

[f. 1.] [Portada igual que la del vol. I, amb la variant:] TRACTATUS SECUNDUS [El gravat, diferent.]

[f. 2.] — CENSURA ET LICENTIA // ORDINARII [Datada a Maguncia, a 4 de juliol de 1751, i signada pel Jæger.]

[f. 2 v.°] — [Aprovacions.]

[f. 4.] — DISSERTATIO PROEMIALIS.

p. 1. — CURSUS // THEOLOGIÆ...

p. 392. — Index Positionum.

p. 412. — [Acaba.]

[p. 413.] — *Errata.*

Vol. III. — 374 ff. : 28 ff. sense xifrar i 346 paginats (692 pp.).

[f. 1.] — [Portada igual a les anteriors, amb el gravat diferent i la variant:] TRACTATUS TERTIUS.

[f. 2.] — CENSURA ET LICENTIA // ORDINARII [Datada a Maguncia, a 5 d'agost de 1751, i signada pel Jæger.]

[f. 2 v.°] — [Aprovacions.]

[f. 3 v.°] — DISSERTATIO PROEMIALIS.

p. 1. — CURSUS // THEOLOGIÆ

p. 653. — INDEX POSITIONUM.

p. 692. — [Acaba.]

Una altra manifestació de la polèmica contra els jesuïtes, principal manifestació del moviment lul·lià maguntí és l'obra del Sebastià Krenzer, *Cursus Theologiæ Scholasticæ per principia lulliana.* Sobre la personalitat del Krenzer (Gottron, *L'edició maguntina de Ramón Lull,* p. 36) dóna llum una nota trobada entre els papers encara no classificats del Schunk (Biblioteca del Seminari de Maguncia) que diu : «Krentzer, Sebastianus, natus Neostadii ad Salam a. 1706, 26 Junii, Jesuita 1726. 29 Sept. egressus 1742 Bambergæ. — Sacerdos dein Curatus Moguntiæ

in congregatione B. V. M. vulgo Welschnonnen. Insignis assecla systematis Lullistarum.» Fa notar el Gottron la coincidencia que el Krenzer eixí de l'ordre dels jesuïtes el mateix any de la publicació de l'obra del P. Fornés (vid. núm. 317), la qual cita en el seu *Cursus theologiæ* i precisament a la ciutat de Bamberg des d'on en 1730 (vid. núms. 302 i 361) s'havien llençat els primers atacs contra l'empresa maguntina. Fa notar també el Gottron que ni el Wolff ni el Krenzer ni el Fornés (vid. núms. 310 i 317) citen al Salzinger com a cap del moviment lul·lista de Maguncia.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona. Altre en la de la Ciutat de Maguncia, que descriu el Gottron.

363

MALLORCA — per Pere Antoni Capó — 1 vol. in 4.° — 171 ff. (35, 53, 62, 43, 66 i 81 pp.) — a ratlla tirada — gravat i fulls plegables sense xifrar — mides de la caixa : 155 × 105 mm. **1752**

Ars compendiosa medicinæ.
Liber de regionibus sanitatis et infirmitatis.
Liber de levitate et ponderositate elementorum.
Liber de lumine.
JOAN MAYOL : *Judicium.*
ANDREU OLIVER : *Judicium.*

p. 1. — [Dintre d'orla.] BEATI // RAYMUNDI // LULLI // DOCTORIS ILLUMINATI // ET MARTYRIS, TERTII ORDINIS // Sancti Francisci. // OPERA MEDICA // CONTINENS QUATUOR LIBROS // 1. Ars compendiosa Medicinae. // 2. De Regionibus Sanitatis & infirmitatū. // 3. De Ponderositate & Levitate Element. // 4. Liber de Lumine, // MAJORICÆ, // Ex Officina Petri Antonii Capò Typographi. // *Superiorum Permissu.* // Anno M.DCC.LII.

p. 3. — *JUDICIUM P. DOCTORIS JOANNIS MAYOL...* [Datat a Mallorca, a 28 de setembre de 1751.]

p. 7. — *JUDICIUM EXPERTISSIMI ET MAGNIFICI // D... Andreæ Oliver Medicinæ Doctoris.* [Datat a 20 d'agost de 1751.]

p. 23. — *LECTORI CANDIDO.*

p. 35. — [Acaba.]

p. 1. — SIT NOMEN // DOMINI JESU // BENEDICTUM. // INCIPIT ARS COMPEN- // DIOSA MEDICINÆ.

p. 1. — ILLUMINATI DOCTORIS, ET MARTIRIS BEATI // Raymundi Lulli Liber de Regionibus Sanitatis, // & Infirmitatis.

p. 1. — ILLVMINATI // DOCTORIS, ET MARTYRIS // B. RAYMUNDI LULLI. // LIBER DE LEVITATE ET PONDEROSITATE // Elementorum.

p. 1. — ILLVMINATI // DOCTORIS, ET MARTYRIS // B. RAYMUNDI LVLLI. // LIBER DE LUMINE.

p. 1. — INDEX // CAPITVM, ET QVÆSTIONVMQVÆ IN // hoc opere continentur.

Aquest recull conté quatre obres lul·lianes inèdites : l'*Ars compendiosa medicinæ (H. L. F.,* núm. 84), el *Liber de regionibus sanitatis et infirmitatis (H. L. F.,* núm. 85) terminat a Montpeller pel mes de desembre de 1303, el *Liber de levitate et ponderositate elementorum* citat en

el segón dels antics catàlegs *(H. L. F.,* núm. 86) i el *Liber de lumine (H. L. F.,* núm. 87) citat en el catàleg de 1311. El recull fou censurat pel Joan Mayol de qui hem parlat com autor d'un sermó panegíric de Ramón Lull (vid. núm. 356) i pel metge Andreu Oliver (Bover, *Biblioteca,* núm. 834) del que hem parlat també com un dels defensors de les *Theses* del Dr. Sarrà (vid. núm. 321).

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

364

1753 MALLORCA — per la Vídua Frau — 1 vol. in 4.° — 130 ff. distribuïts en dues paginacions de 7 i 252 pp. — fulls plegables amb gravats — a ratlla tirada — mides de la caixa : 153 × 58 mm.; hi ha pàgines de caixa més estreta amb notes marginals.

Liber de ascensu et descensu intellectus (versió castellana anònima).
JOAN MAYOL : *Censura y Aprovación.*
GUILLEM BESTARD : *Aprovación.*

p. 1. — LIBRO // DEL ASCENSO, Y DES- // CENSO DEL ENTENDIMIENTO. // COMPUESTO // POR EL ILUMINADO DOCTOR, Y // Martyr de Jesu-Christo el Beato Raymundo // Llull Mallorquin de la Tercera Or- // den de S. P. S. Fran- // cisco. // IMPRESSO // ANTES EN VALENCIA EN EL AÑO // 1512. y en Palma del Reyno de Mallorca en // el de 1744, y ahora nuevamente traducido // del Latin en Castellano por un // Devoto en el de // 1753. // CON LICENCIA. // *En Mallorca :* En la Oficina de la Viuda FRAU // Impressora de la Real Audiencia.

p. 3. — *CENSURA, Y APROBACION DEL M. R. P. JUAN // Mayol de la Compañia de Jesus,...* [Datada a Mallorca, a 8 de maig de 1752.]

p. 5. — *APROBACION DE D. GUILLERMO BESTARD...* [Datada a Mallorca, a 30 de juny de 1752.]

p. 7. — *ERRORES DE LA IMPRESSION.*
[Segueixen dues fulles plegables : en la primera hi ha el mateix gravat de l'edició de 1744 (vid. núm. 324); en la segona una taula.]

p. 1. — DIOS, Y SEÑOR // CON LA GRACIA, // Y INFLUENCIA DE VUESTRO SUBLIME EN- // tendimiento damos principio à el Libro del as- // censo, y descenso del Entendimiento // humano.

p. 214. — INDICE GENERAL.

p. 252. — [Acaba.]

Edició d'una versió castellana del *Liber de ascensu et descensu intellectus* feta per un devot anònim. L'impressió fou aprovada pel Joan Mayol (vid. núm. 356) i pel Guillem Bestard (Bover, *Biblioteca,* núm. 129).

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

365

MAGUNCIA — per Joan Leonard Ockel — 1 vol. in 8.° — 2 ff. sense xifrar i 272 pp. — 31 ratlles a cada pàgina.

FRANZ PHILIPP WOLFF : *Beatus Raymundus Lullus.*

[f. 1.] — *Beatus || Raymundus Lullus || Doctor Illuminatus Et Martyr, || Theologiam Suam Universam, Veram Genuinam Et Sinceram || Et Primo || De Deo Uno || Et || Trino, || Contra || Cursum Theologiae Scholasticae || Per Principia Lulliana &c. Tract. I. || Pro Publico Literario Melius Informando || Et Veritatis Bravio || Ex Genuinis Libris Suis Moguntiae || Approbatis Et Editis Propriis Verbis Suis || Successive || Juste Ac Invicte Defendens, De- || monstrans Et Elucidans Et Triumphans. || Theologiae Demonstrativae || Partis I. Dist. II. || Per || Franciscum Philippum Wolff, || Ss. Theologiae Doctorem, Et Insignis Ecclesie || Collegiatae Ad Gradus B. V. Mariae Canonicum || Capitularem, Per XLII Annos Continuos || Discipulum, Correctorem, Censorem || Et Commissarium.* || Moguntiae, Typis Elect. privileg. Typogr. Hospit. || Sti Rochi, per Joh. Leonardum Ockel. MDCCLIII.

[f. 2.] — Prothesis Biblica : Non possumus aliquid adversùs veritatem, sed pro veritate. 2 Corinth. 13. c. V. 8.

[f. 2 v.º] — Censura et Approbatio Ordinarii. [Jos. Ant. d'Angelo.]

p. 1. — Praefatio.

p. 5. —Lullus primò loquens...

p. 271. — *Finis.*

El Franz Philipp Wolff, autor de la *Justa apologia lulliana* (vid. núm. 358), de l'*Amicabilis Compositio* (vid. núm. 354), de la *Theologia demonstrativa* (vid. núm. 361) i d'altres obres lul·lianes que hem descrit, estampà en 1753 a Maguncia el llibre titulat *Raymundus Lullus.* Amb ell i amb l'*Examen cum refutatione libertatis indiferentiae Dei ad extra operantis* del Sebastià Krenzer (vid. núm. 369) acaben les manifestacions impreses de l'escola lul·liana de Maguncia.

Exemplar de la Biblioteca de la Ciutat, Maguncia. No l'hem vist i traiem la nostra descripció de la que dóna el Gottron *(L'edició maguntina,* p. 101).

366

MALLORCA — 1 vol. in 8.º — 14 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 164 × 116 mm.

ANÒNIM : *Epistola ad amicum.*

p. 1. — *MAJORICEN. || BEATIFICATIONIS, ET CANONIZATIONIS SERVI DEI || Raymundi Lulli, Tertii Ordinis S. Francisci, Beati nuncupati. || FACTA per R. P. Cayetano Forti, Fidei Promotorem, SSmo. Dño. N. Clementi, Papæ XIII relatione || eorum, quæ continentur, in processu Ordinarii, anni || 1751. in Civitate Palmæ, Insulæ Majoricarum instructo, su- || per cultum Servi Dei Raymundi Lulli... || ... : Sanctitas sua benignè annuit, ut Postulatores possint, in- || terea parare, & instruere, quæ necessaria sunt ad proponendum || Dubium super Signatura Commissionis : sed ea conditione, & le- || ge, ut Commissio non signetur, nisi prius revisa fuerint scripta || omnia hujus Servi Dei...* [Continúa el Decret de la Congregació de Rites, que acaba datat i signat:] *Die 18 Junii 1753. = Locus ✠ || Sigilli. = Joseph Maria Forensi, Præfectus. = Scipio Burge- || sius, Sac. Rit. Cong. Secret.*

p. 2. — *EPISTOLA AD AMICUM.*
p. 14. — [Acaba la lletra.]

Aquest volumet conté el text d'un decret de la Sacra Congregació de Rites de 18 de juny de 1753 sobre la beatificació i canonització de Ramón Lull, i a continuació una *Epistola ad amicum* anònima comentant aquest decret.

Encara que l'imprès és indatat, sembla gairebé segur que fou imprès a Mallorca l'any 1753.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

367

MALLORCA — 14 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 235 × 135 mm.

ANÒNIM : *Informatio super dubio beatificationis et canonizationis Raymundi Lulli.*

p. 1. — MAJORICEN. || *Beatificationis & Canonizationis.* || VEN. SERVI DEI || RAYMVNDI LVLLI || MARTYRIS || Tertii Ordinis SANCTI FRANCISCI || BEATI nuncupati || INFORMATIO || SVPER DVBIO || An & quae SERVI DEI *Scripta sint revidenda &c.*

Vegi's el que diem en la nota al número següent (368).

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma de Mallorca.

368

MALLORCA — 1 vol. — 74 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 230 × 124 mm.; amplada de la columna marginal, 39 mm.

ANÒNIM : *Summarinm super dubio beatificationis et canonizationis Raymundi Lulli.*

p. 1. — MAJORICEN. || *Beatificationis, & Canonizationis* || SERVI DEI || RAYMVNDI LVLLI || MARTYRIS || Tertii Ordinis SANCTI FRANCISCI || BEATI NVNCVPATI || SVMMARIVM || SVPER DVBIO || *An, & quæ* SERVI DEI *scripta sint* || *revidenda &c.* || MAJORICEN || *Beatificationis, & Cannonizationis* SERVI DEI RAYMVNDI LVLLI || *Tertii Ordinis* S. FRANCISCI BEATI *nuncupat.*
p. 74. — [Acaba.]

En aquest número i en l'anterior (vid. núm. 367) hem descrit dos opuscles referents a la canonització i beatificació de Ramón Lull, la impressió dels quals sembla que no pot ésser massa allunyada de la publicació del decret de la Congregació de Rites de 18 de juny de 1753 (vid. núm. 366). És per això que — essent els dos impresos indatats — els cataloguem dintre l'any 1753.

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma de Mallorca.

369

1754 MAGUNCIA pels Hereus de Haeffner — 1 vol. in 8.° — 2 ff. sense xifrar i 118 pp. — 31 ratlles a cada pàgina.

SEBASTIÀN KRENZER : *Examen cum refutatione libertatis indifferentiæ Dei ad extra operantis.*

[f. 1.] — *Examen* || *Cum* || *Refutatione* || *Libertatis Indiferentiae* || *Dei* || *Ad Extra Operantis* || Per quendam Plur. Rev. & Eximium P. || Societ. JEsu Theologicâ Dissertatione || Vindicatae || A || *Sebastiano Krenzer,* || Presbytero Ss. Theol. & Sacrorum Canon. Licentiato. || *Institutum, Absolutum* || & || *Luci Publicae, Literarorumque Impartiali Judicio* || *Expositam* || Cum approbatione & permissu Superiorum. — Moguntiae, Ex Typ. Elect. Aul. Acad. privil. apud. Haered. Haeffner. per Eliam Petrum Bayer.

[f. 2.] — Approbatio theologica. [Del P. Val. Schmit, O. S. B.]

[f. 2 v.º]. — Approbatio theol. [Del P. Jos. Kuckeisen, O. F. M.]

p. 1. — Examen et refutatio...

p. 118. — [Cap indicació final, però el text sembla acabar, perquè les linies de la pàgina van escurçant-se fins a terminar en punta.]

Darrera manifestació impresa de l'escola lul·liana de Maguncia, deguda a la ploma del Sebastià Krenzer, autor del *Cursus theologiae scholasticae per principia lulliana* (vid. núm. 362).

L'edició no porta indicació d'any, però el Gottron la cataloga dintre l'any 1754, ignorem per quins motius. Fa remarcar l'esmentat autor que, a més dels llibres que ell anota (vid. números 354, 358, 360, 361, 362 i 365), durant les controversies de l'escola lul·liana de Maguncia n'aparegueren d'altres que no registra, perquè propiament res tenen que veure amb Ramón Lull. A aquest propòsit anuncía com a pròxima l'aparició d'un treball sobre l'esmentada escola en els *Franziskanische Studien.*

Exemplar de la Biblioteca del Seminari, Maguncia. Copiem la nostra descripció de la que fa el Gottron en la p. 101 de la seva obra *L'edició maguntina de Ramón Lull.*

370

MALLORCA — per Ignasi Frau — 1 vol. in 8.º — 80 ff. : 12 al principi sense numerar, 66 paginats (132 pp.) i 2 finals — a ratlla tirada — mides de la caixa : 115 × 72 mm. — gravat. **1755**

Libre de oracions (versió castellana anònima).

MATEU CANEVES : *Aprobación.*

JOAN MAYOL : *Aprobación.*

[f. 1.] — LIBRO || DE ORACIONES, || Y ARTE || DE AMAR A DIOS || *COMPUESTO* || *EN LENGUA LEMOSINA POR EL* || *Inclyto Martyr y Doctor Iluminado,* || *maestro universal de todas artes* || *y ciencias el Beato Raymun-* || *do Lulio.* || AHORA FIELMENTE TRADUCI- || do al Castellano Idioma. || VAN AÑADIDAS ALGUNAS || oraciones muy devotas de San- || ta Brigida, y otras para an- || tes y despues de || comulgar. || EN MALLORCA Año 1755. || Con licencia : Por Ignacio Frau Im- || pressor Real, y se venden en su Casa.

[f. 2.] — *APROBACION* || *del Muy R. Padre Fr. Matheo Caneves...*

[f. 4 v.º] — *APROBACION* || *del M. R. P. Juan* || *Mayol.*

[f. 8.] — PROLOGO || AL || LECTOR.

[f. 12 v.º] — [Un gravat representant el Beat en actitud d'escriure.]

p. 1. — DIOS // A VUESTRO HONOR // EMPIEZA // RAYMUNDO // *ESTE LIBRO* // *DE ORACIONES.*

p. 132. — [Acaba.]

[f. 1.] — INDICE // DE LAS ORACIONES // de este Librito. [Ocupa 2 ff.]

El *Libre de oracions* (Rubió i Lluch, *Ramón Lull*, p. 295) fou escrit a Barcelona l'any 1299 i dedicat a Jaume II i a sa muller la reina Blanca. Se'n coneixen textos catalans a l'Ambrosiana, a Palma i al Vaticà. En l'edició del text català feta a Palma, l'any 1901, se'l titula *Libre de oració.* En el pròleg de dita edició, Mn. Miquel Costa i Llobera diu que la *H. L. F.* (núm. 230) cita el *Libre de oracions* sense haver-lo vist, referint-se al catàleg maguntí de 1714 (vid. núm. 298) que el designa amb el nom de *Liber de tredecim orationibus,* títol que conserva la *H. L. F.* La traducció castellana anònima que s'estampà a Mallorca l'any 1755 és, segons Mn. Costa i Llobera (lloc citat), molt defectuosa. La *H. L. F.* no en tingué noticia i cataloga el llibre com inèdit.

La versió castellana setcentista fou aprovada pel Mateu Caneves (vid. núm. 355) i pel Joan Mayol (vid. núm. 356), dels quals hem parlat com autors de sermons.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

371

MALLORCA — per Ignasi Frau — 1 vol. in 8.° — 205 ff. : 9 ff. sense xifrar, 16 pp., 374 pp. i 1 foli sense xifrar — a ratlla tirada — 28 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 103 × 73 mm.

Libre de Sancta Maria (versió castellana anònima).

BARTOMEU RIERA : *Aprobación.*

JOAN PAYERAS : *Aprobación.*

[f. 1.] — ✠ // LIBRO // DE STA. MARIA. // *COMPUESTO* // en idioma lemosino por el inclyto // Martyr, y Doctor iluminado // EL BEATO // RAYMUNDO LULIO. // *TRADUCIDO* // fielmente à el Castellano por un de- // voto su discipulo. // *Impresso en Mallorca año 1755.* // En la Oficina de Ignacio Frau Impressor // del Rey nuestro Señor.

[f. 2.] — *CENSURA* // *DEL M. R. P. Fr. BARTOLOME RIERA* // ... [Datada a Mallorca a 15 de juliol de 1755.]

[f. 5.] — *APROBACION* // *DEL M. R. P. Fr. JUAN PAYERAS* // ... [Acaba al f. 9 v.°, datada a Mallorca a 22 d'agost de 1755.]

p. 1. — INDICE // DE LAS COSAS MAS NO- // tables de este libro. [Acaba a la p. 16.]

p. 1. — MARIA // MADRE DE DIOS // VIRGEN GLORIOSA, // *CON INTENCION DE* // *alabar, honrar, rogar, conocer,* // *y amaros comienzo este Libro,* // *que por vuestro amor llamo* // LIBRO // DE S. MARIA.

p. 374. — *Amen.*

[p. 375.] — INDICE // DE LOS CAPITULOS // contenidos en este // Libro.

Edició d'una versió castellana anònima del *Libre de Sancta Maria,* el text llatí del qual fou estampat a París, en 1494 i 1499 (vid. núms. 22, 24 i 25). La traducció fou aprovada pel dominicà Bartomeu Riera (Bover, *Biblioteca,* núm. 1047) i pel Joan Payeras (Bover, lloc citat, núm. 898).

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

372

MALLORCA — per Ignasi Frau — 1 vol. in 4.° — 96 ff., distribuïts en dues paginacions (12 i 180 pp.) — a ratlla tirada — 17 ratlles a cada pàgina — gravat — mides de la caixa : 108 × 74 mm.

DAMIAN CORNEJO : *Vida admirable del inclito martir Raymundo Lulio.*
MIQUEL CAÑELLES : *Aprobación.*
ANDREU OBRADOR : *Aprobación.*

p. 1. — VIDA ADMIRABLE // DEL INCLITO // *MARTIR DE CHRISTO* // EL // B. RAYMUNDO // LULIO, DE LA VENE- // rable Orden Tercera de Peni- // tencia de S. P. S. Fran- // cisco de Assis. // ESCRITA // *POR EL R. P. Fr. DAMI- // an Cornejo, Obispo que fue, &c.* // IMPRESSA // EN MADRID AÑO 1686. Y AHORA, // DEDICADA // *a S. IGNACIO de LOYOLA,* // REIMPRESSA EN MALLORCA : // Por Ignacio Frau Impr. del Rey. Año 1755. // *Se venden en casa de Mathias Fortuñy Mer- // cader de Libros.*
p. 3. — *APROBACION DEL M. R. P. MIGUEL // Cañelles...*
p. 5. — *APROBACION DEL M. R. P. ANDRES // Obrador...*
p. 9. — EL IMPRESSOR // al que leyere.
p. 12. — [Un gravat, representant Ramón Lull escrivint.]
p. 1. — VIDA // DEL INCLITO // Martyr Raymundo // Lulio.
p. 172. — *FIN.*
p. 173. — DEFFINITIVA // SENTENTIA // DECLARATIONIS // Cultus Immemorabilis Servi // Dei Beati Raymundi // Lullii.
p. 178 [per errada 118]. — [Acaba la *Sententia.*]
[p. 179.] — INDICE [Ocupa tot el foli.]

Reimpressió de la *Vida admirable del inclito martir Raymundo Lulio,* que s'estampà per primera vegada a Madrid, l'any 1686, en el volum III de la *Chronica Serafica* (vid. núm. 271).

La reimpressió mallorquina fou aprovada pel Miquel Cañelles (Bover, *Biblioteca,* núm. 223) i l'Andreu Obrador.

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

373

MADRID — pels hereus de la vidua de Juan García Infanzón — 1 vol. in 8.° — 18 ff. preliminars i 115 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 150 × 105 mm. **1757**

BENITO JERÓNIMO FEIJÓO : *Justa repulsa de inicuas acusaciones.*

[f. 1.] — JUSTA REPULSA // ... // *TERCERA IMPRESSION.* // Con Privilegio. En MADRID : En la Imprenta de los Herederos // de la Viuda de Juan Garcia Infanzón // Año de 1757.

Terça impressió de la *Justa repulsa de inicuas acusaciones* del P. Feijóo. Les dues primeres es publicaren l'any 1749 (vid. núms. 346 i 347).

Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

374

1759 MALLORCA — per Ignasi Frau — 1 vol. in 8.º — 20 ff. : 14 i 26 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 155 × 111 mm.

BERNARDÍ DE MALLORCA : *La voz de la divina Sabiduria Universal para orar, meditar y predicar.*

p. 1. — LA VOZ // DE LA DIVINA SABIDURÍA // Universal para Orar, Meditar, // y Predicar. // ORACION EUCHARISTICA, // EN LA SOLEMNISSIMA FIESTA, QUE // se celebró en el Convento de los Padres Ca- // puchinos de la Ciudad de Palma dia 8, del // mes de Julio del año 1759, en la que ex- // puesto el Santissimo Sacramento, y su San- // tissima Madre sin pecado Original concebida, // se cantó solemnemente el *Te Deum laudamus* // en accion de gracias à su Divina Magestad, por // haver dispuesto con adorable Providencia // se leyesse la Luliana Doctrina en // dicho Convento. // DIXOLA. // *EL M. R. P. Fr. BERNARDINO DE MALLOR- // ca Capuchino, Constituido primer Lector de Phi- // losophia, y Theologia Luliana, por su // Reverendissimo Padre // General.* // En la Oficina de Ignacio Frau Impressor del // Rey nuestro Señor.

p. 2. — *ADVERTENCIA DEL AUTOR.*

p. 3. — [Parers.]

p. 1. — [Comença el Sermó.]

p. 26. — [Acaba.]

Segons el Bover (*Biblioteca,* núm. 641) el Bernardí de Mallorca fou un religiós caputxí, natural de Palma, lector de filosofía i teología en el convent d'aquella ciutat i home docte, eloqüent i d'agudíssim enginy. Continúa dient el Bover que les seves poesíes són cercades amb afany pels que coneixen llur mèrit. Morí el 22 de maig de 1777. Entre les seves obres impreses es compta *La voz de la divina Sabiduria,* oració predicada el dia 8 de juliol de 1759 en el convent dels PP. Caputxins de Mallorca. La data en què el sermó fou predicat i la dels parers que'l precedeixen (setembre de 1759), són proves suficients per suposar dintre l'any 1759 la seva impressió.

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma de Mallorca.

375

1760 MALLORCA — per Ignasi Frau — 2 vols. in 4.º.

Vol. I. — 222 ff. : 1 sense numerar, 23 paginats (46 pp.), 1 en blanc, i els restants distribuïts en dues paginacions (152 i 244 pp.) — a ratlla tirada i a dues columnes — notes marginals — mides de la caixa, variables; en el text : 167 × 89 mm.

Libre de amic e amat (versió castellana anònima : VIII primers versicles).

ANNA MARIA DEL SANTISSIM SAGRAMENT : *Llibre de cántichs expositats del Beato Ramon Lull* (versió castellana anònima).

NICOLAU OBRADOR : *Parecer.*
PERE VAQUER : *Parecer.*
COSME JOSEP FEMENIA : *Parecer.*
ANTONI REYNES : *Parecer.*
Prologo apologetico del traductor.
GABRIEL MESQUIDA : *Protesta y relacion de la obra.*
Protesta de los Protectores de la Causa Pia luliana.
LLORENÇ VALLESPIR (?) : *Resumen de la vida de la V. madre Sor Ana Maria del Santisimo Sacramento.*

[f. I.] — *EXPOSICION* // DE LOS CANTICOS DE AMOR // *COMPUESTOS* // POR EL INCLYTO MARTYR, Y DOCTOR ILUMINADO // EL // B. RAYMUNDO LULIO // EN EL LIBRO DE *AMICO, ET AMATO* // *DADA, Y MYSTICAMENTE PRACTICADA* // POR LA VEN. MADRE // SOR ANA MARIA // DEL SANTISSIMO SACRAMENTO // RELIGIOSA DOMINICANA DEL MUY EXEMPLAR // Convento de Santa Catalina de Sena de Palma // Capital del Reyno de Mallorca. // *DEDICADA* // POR LA JUNTA DE PROTECTORES DE LA CAUSA // Pia Luliana à la Santissima Cruz de Christo, à sus cinco Sa- // crosantas Llagas, y á la Immaculada Concepcion de // nuestra Suprema Reyna, y Señora. // TOMO PRIMERO. // *IMPRESSO CON LICENCIA DE LOS SUPERIORES.* // *En Mallorca :* En la Oficina de Ignacio Frau Impressor del // Rey nuestro Señor en el año 1760.

p. 1. — DEDICATORIA. [Acaba a la p. 46.]
[Segueix un full en blanc.]

p. 1. — *PARECER DEL M. Rdo. Dn. NICOLAS OBRA-* // *dor.*

p. 4. — *PARECER DEL M. R. P. Fr. PEDRO VAQUER...*

p. 30. — *PARECER DE EL M. R. P. PRESENTADO Fr. COSME* // *Joseph Femenia...*

p. 42. — *PARECER DEL M. R. P. ANTONIO REYNES...*

p. 51. — PROLOGO APOLOGETICO // del Traductor de esta Obra.

p. 146. — *PROTESTA, Y RELACION DE ESTA OBRA, DADA* // *por el Muy Ilustre, y Reverendo Doctor Don Gabriel Mesquida...*

p. 150. — PROTESTA // DE LOS PROTECTORES DE LA // Causa Pia Luliana. [Acaba a la p. 152.]
[Segueix un full de paper més gruixut, en el qual hi ha un gravat que representa sor Anna María del Santíssim Sagrament, en oració.]

p. 1. — RESUMEN // DE LA VIDA // DE LA VENERABLE MADRE // SOR ANA MARIA // DEL // S^mo SACRAMENTO, // ESCRITORA // DE ESTA OBRA. [Tot el text a dues columnes.]

p. 43. — INTRODUCCION // A LA OBRA.

p. 83. — EXPOSICION // DE EL LIBRO // DE EL AMIGO, // Y EL // AMADO, // Ó DE LOS DIALOGOS, // Y CANTICOS // DE AMOR // ENTRE // EL AMIGO, // Y EL AMADO. // EXPOSICION DE EL TITULO DE DICHO // LIBRO CON ESTA INVOCACION // O BEATA TRINITAS! // *TEXTO.* // Empieza el libro de el // Amigo, y el Amado Capitulo 107, que trata de los // Dialogos, y Canticos de a- // mor...

p. 85. — *EXPOSICION.*

p. 223. — DIALOGO, Y CANTICO || de Amor. Núm. VIII. || *TEXTO.* || Dimé Amigo... || *EXPOSICION.* || ...

p. 236. — [Acaba l'Exposició del Càntic núm. VIII.]

p. 237. — INDICE. [A dues columnes.]

p. 244. — [Acaba el volum.]

Vol. II. — 173 ff., 1 preliminar i 172 paginats (343 pp.) — a ratlla tirada — mides de la caixa : 167 × 119 mm.

Libre de amic e amat (versió castellana anònima : des del versicle VIII al XXXIV).

ANNA MARIA DEL SANTISSIM SAGRAMENT : *Llibre de cantichs expositats del Beato Ramon Lull* (versió castellana anònima).

[f. 1.] — *EXPOSICION* || DE LOS CANTICOS DE AMOR || ... || TOMO SEGUNDO || ...

p. 1. — DIALOGO, Y CANTICO || de Amor. Núm. IX. || *TEXTO.* || *Preguntó el Amado* ... || *EXPOSICION.*

p. 331. — DIALOGO, Y CANTICO || de Amor. Núm. XXXIV. || *TEXTO.* || *Dime Pajaro* ... || *EXPOSICION.* || ...

p. 343. — [Acaba el volum.]

El Bover (*Biblioteca,* núm. 1160) diu que sor Anna María del Santíssim Sagrament fou monja dominicana del monestir de Santa Catarina de Sena de la ciutat de Palma, i que el Salzinger la comparà amb la venerable Agreda. Nasqué a Valldemosa el dia 5 de gener de 1649, entrà en religió el 21 de febrer de 1677 i morí santament el 21 de febrer de 1700. El doctor Llorenç Vallespir és l'autor de la seva vida que s'estampà en 1741, en la qual, segons el Bover, poden trobar-se extenses noticies d'aquesta dòna extraordinaria per la seva virtut i el seu talent. Diu també el Bover que sor Anna María, com escriptora lul·lista, fou perseguida àdhuc després de la seva mort, i que el bisbe Guerra prohibí la circulació dels dos retrats que se'n coneixen, l'un gravat en fusta i l'altre fet en coure l'any 1761 per l'hàbil calcògraf Llorenç Muntaner.

Com se veu, l'obra cabdal de sor Anna María, els comentaris al *Libre de Amic e Amat,* no fou donada a l'estampa fins seixanta anys després de la mort de la seva autora, per cura dels Protectors de la Causa Pia Lul·liana, i encara no en la llengua original, sinó traduïda al castellà per un autor anònim. No hi ha dubte que sor Anna María del Santíssim Sagrament escrigué en català la seva obra. El traductor de la mateixa en el *Prologo Apologetico,* diu : «Pero como la lengua Mallorquina en que escribió la Venerable Madre solo se estienda a los estrechos limites de nuestra, aunque dorada, tan pequeña Isla, para que pudiera servir la Obra de utilidad, y provecho a toda España, e Indias Españolas, fueron de parecer los dichos Protectores (els de la Causa Pia), que se traduxera en Español idioma, y me dieron a mi el encargo.» És per això que nosaltres hem indicat el text català com l'original, donant-li per títol, no el que duu la traducció castellana anònima impresa, sinó el que, segons el Bover (lloc citat), porta un manuscrit en poder del Sr. Prohens i que és lleugerament diferent. El títol del manuscrit del Sr. Prohens, diu així : *Jhs. Llibre de cantichs expositats del Beato Ramon Lull per la Venerable Sor María del Santissim Sagrament.* La publicació d'aquest text fóra, sens dubte, interessantíssima, encara que ignorem si l'esmentat còdex conté l'obra completa, o només el tros traduït al castellà i imprès per l'Ignasi Frau. Sembla (Bover, lloc citat, núm. 1019) que el P. Josep Ramonell, jesuïta, escrigué uns *Reparos a la leyenda de la explicación de los cánticos del B. Raymundo Lulio escrita por la Venerable Sor Ana Maria del Santisimo Sacramento.* Aquests *Reparos* foren impugnats pel P. Matíes de Mallorca (Bover, *Biblioteca,* núm. 649), caputxí, el qual escrigué una *Respuesta*

apologética a los reparos del P. José Ramonell, jesuita, á las obras de la V. M. Sor Ana Maria del SSmo. Sacramento. Els mss. dels *Reparos* i de la *Respuesta apologética,* que ni uns ni altre s'estamparen, els posseía també el Sr. Jaume Antoni Prohens.

L'edició de la *Exposición de los cánticos* va precedida de copiosos preliminars. Després de la «Dedicatoria» vénen quatre parers dels PP. Nicolau Obrador, Pere Vaquer (Bover, *Biblioteca,* núm. 1310), Cosme Josep Femenia (Bover, *Biblioteca,* núm. 409) i Antoni Reynes (Bover, *Biblioteca,* núm. 1023), el *Prologo apologético del traductor,* una *Protesta* del Dr. Gabriel Mesquida (Bover, *Biblioteca,* núm. 713), una altra dels Protectors de la Causa Pia Lul·liana i el *Resumen de la Vida de la Venerable Sor Ana Maria del Santisimo Sacramento.* Ignorem si aquesta biografía anònima és la mateixa que escrigué el doctor en ambdós drets Llorenç Vallespir (Bover, *Biblioteca,* núm. 1304) amb el títol de *Jesus Maria Joseph. Vida de la Venerable M. Sor Ana del Santissimo Sacramento, Religiosa del Convento de Sta. Cathalina de Sena de esta Capital de Palma del Reyno de Mallorca, Dividida en dos partes,* i que estampà a Palma el Pere Antoni Capó l'any 1741. Creiem que sí, o almenys, que n'és un extracte. És de notar que el gravat en coure del Muntaner que, segons el Bover, es troba en l'edició del Capó és reproduït en l'edició de la *Exposición de los cánticos de amor,* immediatament abans de la *Vida,* firmat «Muntaner Majoricæ ft. 1761». Aquesta circumstancia fa creure que la impressió de la biografía del Dr. Vallespir fou utilitzada en fer la de l'*Exposición de los cánticos de amor.* Aquesta obra comprèn l'exposició de trenta tres versicles del *Libre de amic e amat.* De primer hi ha el text lul·lià, en el volum primer en lletra rodona grossa, i en el segón, en cursiva, amb l'epígraf de *TEXTO,* i a continuació ve el comentari de sor Anna María sota el títol d'*EXPOSICION.*

La impressió d'aquesta obra marca una fita en la nostra bibliografía. Amb ella acaba la serie d'impressions d'obres autèntiques de Ramón Lull que es feren a Mallorca durant la XVIII.ª centuria. Hem dit (vid. núms. 325 i 327) que l'exemple de l'edició maguntina havía estimulat els editors de Mallorca per la publicació de les obres del seu més il·lustre compatriota. En tres grups principals poden aplegar-se les edicions mallorquines setcentistes en ço que esguarda a la publicació de les obres de Ramón Lull : Edicions llatines; edicions catalanes; edicions castellanes. El primer i més nombrós nucli s'integra per la publicació del text llatí de les dues primeres parts del *Libre de Proverbis* (vid. núms. 309 i 313); pels tres volums de la col·lecció de les *Opera Parva* (vid. núms. 325, 332 i 334); per l'edició de l'*Art breu* (vid. número 326); pel recull d'obres menors encapçalat amb el text llatí del *Libre de Nova Logica* (vid. núm. 327); per les edicions del *Liber de ascensu et descensu intellectus* (vid. núm. 328); per la de l'*Ars juris* i l'*Arbre Imperial* (vid. núm. 331); per la del *Libre de contemplació* (vid. número 338) i per la de les *Opera medica* (vid. núm. 363). El segón grup, el menys nombrós, està integrat per l'edició de la *Doctrina pueril* (vid. núm. 311) i per la del *Libre de mil proverbis* (vid. núm. 335). El terç nucli, de les edicions castellanes, es composa de les versions gairebé sempre anònimes del *Liber de Benedicta tu in mulieribus* (vid. núm. 316), del *Blanquerna* (vid. núm. 342), del *Libre de amic e amat* (vid. núm. 343), del *Felix de les Maravelles del mon* (vid. núm. 348), del *Liber de ascensu et descensu intellectus* (vid. núm. 364); del *Libre de Oracions* (vid. núm. 370); del *Libre de Santa Maria* (vid. núm. 371), i, finalment, dels fragments del *Libre de amic e amat* comentats per sor Anna María del Santíssim Sagrament, que acabem de descriure. Els dos primers nuclis, el de les edicions llatines i el de les catalanes, són coetanis i s'estenen, si fa no fa, de l'any 1735 al 1749, assolint en els anys 1744-1745 el període de màxima intensitat; el terç nucli és posterior i, si prescindim de l'edició isolada del *Liber de Benedicta tu in mulieribus* (vid. núm. 316), podem dir que s'estén de l'any 1749 al 1760. A partir de dit any 1760 fins gairebé una centuria després, no es publica a Mallorca cap més obra de Ramón Lull. Amb el llibre de sor Anna María del Santíssim Sagrament fineix, doncs, la revivalla que l'exemple estimulant de l'edició maguntina havía desvetllat a Mallorca.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

376

COLONIA — per Joan Jaume Horst — 710 pp. i 2 ff. finals d'índex — a ratlla tirada — mides de la caixa : 130 × 74 mm.

HONORIUS CORDIER : *Articuli fidei catholicae de Deo ad intra et ad extra confidente et operante ex B. Raymundi Lulli principiis.*

p. 1. — ARTICVLI // CATHOLICÆ // FIDEI // DE // DEO // Ad intra & ad extra // Confidente & operante // EX // B. RAYMUNDI // LVLLI DOCTORIS // ILLVMINATI // AVTHORE // F. HONORIO CORDIER. // Provinciae Coloniensis Ordinis // Fratrum Minorum Recol- // lectorum Lectore. // *COLONIÆ VBIORVM* // Sumptibus JOANNIS JACOBI HORST // Bibliopolae MDCCLX. // *Cum Privilegio & Approbatione Superiorum.*

p. 2. — [En blanc.]

p. 3. — APPROBATIONES // THEOLOGORVM // ORDINIS.

p. 5. — FACVLTAS // A. R. P. Ministri Provincialis. & // Privilegium Caesareum.

p. 7. — FACVLTAS // Reverendissimi P. Comissarii // Generalis.

p. 8. — LICENTIA & APPROBATIO // Reverendissimi Domini Censoris // Ordinarii Coloniensis.

p. 9. — PRÆFATIO AD LECTOREM.

p. 711. — [Acaba l'obra.]

[f. 1.] — INDEX // Disputationum & Quaestionum. [Ocupa dos folis.]

Ignorem si l'obra del P. Cordier, de l'ordre de Menors de la provincia de Colonia, dèu lligar-se amb la dels lul·listes alemanys setcentistes dels quals hem parlat abans, el Krenzer, el Wolff, etc. (vid. núms. 354, 358, 360-362, 365 i 369), o bé si és una manifestació isolada i independent. El Cordier, com lul·lista, és gairebé desconegut. Que nosaltres sapiguem, cap bibliògraf n'ha parlat fins ara. La seva obra és, però, important. En 1760 publicà els *Articuli fidei catholicæ de Deo;* en 1762, els *Articuli fidei catholicæ de Deo-homine* i en 1769, els *Articuli catholicæ fidei de angelis*, sempre «Ex B. Raimundi Lulli principiis ostensi». Per fi en 1771 publicà els *Vera principia artis lullianæ.* Malgrat això l'obra del P. Cordier ha restat gairebé desconeguda.

Exemplar de la Biblioteca del Col·legi de la Sapiencia, Palma de Mallorca; altre en el de la Sociedad Arqueológica Luliana.

377

MALLORCA — per Ignasi Frau — 16 pp. — a ratlla tirada — gravat — mides de la caixa : 127 × 58 mm.

NICOLAU FONTICHELI : *Theoremmata sacræ theologiæ jesuiticæ B. Raymundo Lullio.*

p. 1. — ILLVMINATO // DOCTORI // ATQVE // INVICTISSIMO // JESV CHRISTI // MARTYRI // B^to RAYMVNDO // LVLLIO // IN ANNVIS LVLLIANÆ VNIVER- // sitatis solemnis // TANQVAM PATRONO ARCHANGELICO // haec Sacrae Theologiae Jesuiticae Theo- // remmata in obsequentissimi animi // monumentum D. O.

C. // *NICOLAVS FONTICHELI, ET* // *Rius Diac. Phil. Dr. & Theol. Licen.* // *Superiorum permisu.* // In Officina Ignatii Frau Regis Tipog.

p. 4. — [Un gravat del Beat escrivint.]

p. 5. — De Sacra Theologia.

p. 16. — [Acaba.]

El Nicolau Fonticheli (Bover, *Biblioteca,* núm. 469) nasqué a Palma el dia 4 d'octubre de 1737, de D. Enric i D.ª Isabel Rius, i, havent abraçat la carrera eclesiàstica, obtingué un benefici a la parroquia de Santa Eulalia, i posteriorment un altre a la Seu. Morí a la seva ciutat nadiua el dia 28 de març de 1803. El Bover no cita, entre les obres del Nicolau Fonticheli, les *Theoremmata sacræ theologiæ jesuiticæ,* que l'autor dedicà a Ramón Lull.

Situem aquesta edició dintre 1760 tenint en compte que, segons la portada, son autor, en donar-la a llum, era doctor en filosofía i llicenciat en teología, i havent nascut l'any 1737 és lògic suposar que almenys tenía vint-i-tres anys quan assolí aquests graus acadèmics. Per altra part, no és possible situar-la en una data gaire posterior, perquè els anys 1760 i 1761 foren els darrers de l'activitat tipogràfica de l'Ignasi Frau, la impremta del qual l'any 1762 era ja regentada pels seus hereus.

Exemplar de la Biblioteca de D. Pere Sampol, Palma de Mallorca.

378

MALLORCA — per Ignasi Sarrà i Frau — 8 ff. paginats (16 pp.) — a ratlla tirada — gravat — mides de la caixa : 140 × 93 mm.

MIQUEL BORRAS I ROSSELLÓ : *Juris utriusque theoremmata B. Raymundo Lulio.*

p. 1. — ILLVMINATO DOCTORI // ATQVE INVICTISSIMO // JESU-CHRISTI // MARTYRI // B^to RAYMVNDO // LVLIO // IN ANNVIS LVLLIANÆ VNI- // versitatis solemnis // TANQVAM PATRONO ARCHANGELICO // haec Juris Utriusque Theoremmata in // ardintimi amoris monimen- // tum D. O. C. // MICHAEL BORRÁS, ET // Rosselló Iur. Utrius. Bac. // *Superiorum permissu.* // In Officina Ignatii Sarrá, & Frau // Regis Typographi.

p. 2. — [Uns versos a Ramón Lull.]

[Segueix un gravat que representa el Beat escrivint inspirat per la Mare de Déu.]

p. 3. — EX JURE CIVILI. // *DE PECULIO.*

p. 15. — [Acaba.]

p. 16. — [En blanc.]

El Bover no cita el Miquel Borràs i Rosselló en la seva *Biblioteca.* Aquesta circumstancia i el fet que la impressió del *Juris utriusque theoremmata* no porti data d'impressió dificulten la catalogació del llibre que hem descrit. Malgrat això, la similitud del text de la portada amb la del que hem descrit abans, obra del Nicolau Fonticheli, evidencíen que ambdós responen a un mateix propòsit. El Nicolau Fonticheli i Rius, doctor en filosofía i llicenciat en teología, «in annuis universitatis solemnis», dedica a Ramón Lull el seu *Sacræ theologicæ jesuiticæ theoremmata;* el Miquel Borràs i Rius, «juris utriusque bac.», en la mateixa ocasió i amb les mateixes paraules, li dedica el seu *Juris utriusque theoremmata.* Aquestes semblances, a falla d'altres donades més concretes, ens han mogut a catalogar junts els dos llibres, incloent l'obra indatada del Miquel Borràs dintre l'any 1760.

Exemplar de la Biblioteca de D. Jaume Planes, Palma de Mallorca.

379

MALLORCA — 4 vols. in 4.°.

JOAN PICORNELL : *Puerta Sagrada que con la celebérrima esposición del P. Nicolas de Lyra, ofrece libre entrada a las postillas evangélicas y a la inteligencia de los sagrados evangelios con variedad de asuntos : ideados en el Beato Martir Raimundo Lulio y en el venerable P. Fr. Juan Duns Escoto.*

Vol. I — 1760 — per Ignasi Frau — 550 pp. sense els preliminars.

[f. 1.] — Puerta Sagrada que con la celebérrima esposicion del P. Nicolás de Lira, ofrece libre entrada a las postillas evangelicas, y a la inteligencia de los sagrados evangelios con variedad de asuntos : ideados en el Beato martir Raimundo Lulio y en el venerable P. Fr. Juan Duns Escoto, ambos venerables, Doctores Seraficos y Marianos. Obra utilisima para todos los predicadores...

Vol. II — 1760 — per Ignasi Frau — 462 pp.

Vol. III — 1761 — per Ignasi Frau — 364 pp.

Vol. IV — 1762 — pels hereus d'Ignasi Frau — 308 pp.

El P. Joan Picornell (Bover, *Biblioteca* núm. 921) fou religiós observant, natural de Petra, doctor en arts, catedràtic de filosofía a la Universitat literaria de Mallorca, lector jubilat i custodi de la provincia. Morí a Palma el dia 27 d'abril de 1789, als setanta quatre anys d'edat. Escrigué diversos tractats, entre els quals vegé la llum pública el titulat *Puerta Sagrada,* obra en quatre volums, que el Bover (lloc citat) diu que és de mal gust, escrita en estil amfibològic i poc correcte, tan aliena del segle en què visqué son autor, que aquest la vegé reprovada i manada recollir per ordre del general.

No hem vist aquesta edició; treiem del Bover la descripció que en donem.

380

1762 COLONIA I FRANCFORT — per Joan Jaume Horst — 1 vol. in 8.° — 946 pp. i 3 ff. d'índex — a ratlla tirada — mides de la caixa : 130 × 74 mm.

HONORIUS CORDIER : *Articuli fidei catholicæ de Deo-Homine ex B. Raymundi Lulli principiis.*

p. 1. — ARTICULI || CATHOLICÆ || FIDEI || DE || DEO- || HOMINE || OSTENSI || EX || PRINCIPIIS || RAYMUNDI || LULLI DOCTORIS || ILLUMINATI || AUTHORE || F. HONORIO CORDIER || Provinciae Coloniensis Ordinis || Fratrum Minorum Recol- || lectorum Lectore. || *COLONIÆ & FRANCOFURTI,* || Sumptibus JOANNIS JACOBI HORST. || Bibliopolae M.D.CCLXII. || *Cum Privilegio & Approbatione Superiorum.*

p. 3. — APPROBATIONES || THEOLOGORUM || ORDINIS.

p. 5. — FACULTAS || A. R. P. Ministri Provincialis & || Privilegium Caesareum.

p. 6. — LICENTIA ET APPROBATIO // Reverendissimi Domini Censoris // Ordinarii Coloniensis.

p. 7. — PRÆFATIO AD LECTOREM.

p. 946. — [Acaba l'obra.] INDEX [Ocupa tres folis més.]

Continuació o segona part de l'obra de l'Honorius Cordier, dita *Articuli catholicæ fidei de Deo ex B. Raymundi Lulli principiis* (vid. núm. 376).

Exemplar de la Biblioteca del Col·legi de la Sapiencia, Palma de Mallorca; altre en el de la Sociedad Arqueológica Luliana.

381

MALLORCA — 13 ff. foliats en aràbigs — a ratlla tirada — mides de la caixa : 226 × 110 mm.

Exposición al Rey por el Cabildo de la Santa Iglesia Catedral de Palma y la Junta de la Causa Pia.

p. 1. — El Cabildo de la Santa Iglesia // Cathedral de la ciudad de Palma, con todo su Estado // Eclesiastico; la Junta de la // Causa Pia... : A L. P. de V. Mag. con el // mas profundo respeto dicen : Que por la tierna devocion, que // professa este Reyno a su Patricio, ... el Beato // Raymundo Lulio, ha sufrido los más furiosos embates de la // emulacion, y poder de los PP. Dominicos, que auxiliados // de los Ministros de Superior Govierno de esta Isla han // perturbado la tranquilidad publica de sus Moradores...

Sobre la catalogació d'aquest imprès anònim, cal veure el que diem en el núm. 382.

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma de Mallorca.

382

MALLORCA — 1 vol. — 33 ff. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 226 × 110 mm.

Sincera apologia del nacimiento, virtud y letras del Beato Raymundo Lulio.

f. 1. — SEÑOR // Vuestra ciudad de Palma, Reyno de Mallorca, y su Real Universidad *Luliana*, ... llegan a L. P. de V. Mag. a exponer en este reverente Manifiesto una sincera // apologia del nacimiento, virtud, y letras del *Beato // Raymundo Lulio,* su Patricio, en que fundan la hu- // milde suplica, con que le acompañan.

f. 33 v.º — [Acaba.]

En aquest número i en l'anterior (vid. núm. 381) hem descrit dos llibres sense data, ni nom d'impressor, ni cap particularitat ni indicació tipogràfica que permeti una catalogació precisa. No hi ha dubte, però, que es tracta de llibres impresos a Mallorca a mitjans de la divuitena centuria. D'una banda això i d'altra el fet que siguin exposicions dirigides al rei per les autoritats i corporacions públiques de Mallorca en favor de Ramón Lull, ens han induït a catalogar-les immediatament abans de l'any 1763, en el qual fou dictat el R. D. de 18 de juny a favor del culte i la doctrina del Beat (vid. núm. 383). És possible, però, que la impressió

dels opuscles en qüestió correspongui a una època més anterior. No pretenem haver resolt el problema de la cronología d'aquests impresos indatats, i és solament a falla d'elements que n'autoritzin una de més exacta que ens hem permès col·locar-los dintre de l'any 1762.

Exemplar de la Biblioteca Provincial de Palma de Mallorca.

383

1763 MALLORCA — 1 vol. in 4.°

JOAN ROCA : *Comentarios al decreto de 18 de Junio de 1763, dado a favor del culto y doctrina de Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — Comentarios al decreto de 18 de Junio de 1763, dado a favor del culto y doctrina de Raymundo Lulio.

El Joan Roca (Bover, *Biblioteca,* núm. 1070) nasqué a Palma, estudià amb els jesuïtes, fou doctor en ambdós drets i oïdor de la Real Audiencia de Mallorca. Diu el Bover : «Algunos han creido, y con razón, que malogró su talento por haberlo empleado, con una tenacidad sin ejemplo, en escribir asiduamente contra la virtud y sabiduria de nuestro insigne paisano Ramón Lull...» Una de les obres antilul·lianes del Joan Roca són els *Comentarios al decreto de 18 de Junio de 1763,* imprès sense nom de lloc ni d'impressor, els exemplars del qual, segons el Bover (lloc citat) arribaren a Mallorca pel correu de 29 d'octubre de 1763 dirigits a diverses persones. El Paborde Tarrassa que dóna aquesta noticia atribueix al Dr. Roca la paternitat de l'obra, i diu que els exemplars sortiren del convent de Sant Domingo de Palma, perquè ell n'havía vist un abans que el correu se l'endugués per tornar-lo a introduir. L'opuscle del Roca comprèn el text del Real decret, seguit d'una exposició dirigida al *amigo lector*, fent veure que la disposició no era favorable a Ramón Lull i tractant d'ignorants i estúpids a sos partidaris.

No hem vist cap exemplar d'aquesta edició. Treiem la nostra descripció de la breu nota del Bover (lloc citat).

384

1765 MALLORCA — per Ignasi Sarrà i Frau — 1 vol. in 8.° — 21 ff. : 5 preliminars i 16 paginats (32 pp.) — a ratlla tirada — mides de la caixa : 123 × 90 mm.

SEBASTIÀ NICOLAU : *Sermon del iluminado Doctor B. Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — SERMON // DEL ILUMINADO DOCTOR // B. RAYMUNDO // LULIO, // QUE EN LA FESTIVIDAD // con que celebra su Conversion la // Universidad Luliana. // PREDICÓ // EN LA IGLESIA DE LOS PADRES DE SAN // Francisco de Assis, dia 25 de Enero // del año 1765. // *EL M. R. P. SEBASTIAN // Nicolau de la Compañia // de Jesus. // Mallorca.* En la Oficina de Ignacio Sarrá y Frau // Impressor del Rey nuestro Señor.

[f. 1 v.°] — [En blanc.]

[f. 2.] — A LA IMMACULADA // CONCEPCION // DE MARIA SANTISSIMA // Señora Nuestra.

[ff. 4 i 5.] — [Censures i parers.]

p. 1. — INTRODUCCION.

p. 32. — [Acaba.]

El jesuïta Sebastià Nicolau (Bover, *Biblioteca,* núm. 810), condeixeble i gran amic del P. Pau, nasqué a Palma el dia 1.r de setembre de 1730; als setze anys ingressà a la Companyía de Jesús, i defensà conclusions públiques al Col·legi de Saragossa; de 1757 a 1761 regentà una càtedra de retòrica a la Universitat aragonesa, anà després a Palma, on llegí filosofía en el convent de Mont Sió. Quan l'expulsió dels jesuïtes, era novament a Aragó treballant en companyía del P. Pau en la reforma dels col·legis. Deportat a Roma, se'l destinà a l'ensenyament de novicis, càrrec que exercí fins a la seva mort, que, segons el P. Pau, ocorregué en 1772 o 1773. Diu el Bover (lloc citat) que el P. Nicolau fou home estudiós i de bon gust. Escrigué diverses obres, entre les quals el *Sermon del iluminado Doctor B. Raymundo Lulio,* estampat en 1765.

Exemplar de la Biblioteca de D. Jaume Planes, de Mallorca.

385

COLONIA-FRANCFORT — per Joan Jaume Horst — 1 vol. in 8.° — 766 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 130 × 74 mm. **1769**

HONORIUS CORDIER : *Articuli fidei catholicæ de angelis ex B. Raymundi Lulli principiis.*

p. 1. — ARTICULI // CATHOLICÆ // FIDEI // DE // ANGELIS, // EX // B. RAYMUNDI // LULLI DOCTORIS // ILLUMINATI // PRINCIPIIS OSTENSI, // AUTHORE // F. HONORIO CORDIER // Provinciæ Coloniensis Fratrum // Minorum Recollectorum // Lectore. — // *COLONIÆ & FRANCOFURTI* // Sumptibus JOANNIS JACOBI HORST Bobliopolæ // MDCCLXIX. // *Cum Privilegio & Approbatione Superiorum.*

p. 3. — APPROBATIONES // THEOLOGORUM ORDINIS.

p. 7. — FACVLTAS // Reverendissimi P. Comissarii // Generalis.

p. 8. — LICENTIA & APPROBATIO.

p. 9. — PRÆFATIO // AD // LECTOREM.

p. 760. — [Acaba l'obra.]

p. 761. — INDEX.

p. 765. — [Acaba l'índex.]

p. 766. — [En blanc.]

Terça part de l'obra de l'Honorius Cordier, dita *Articuli fidei catholicæ de angelis, ex B. Raymundi Lulli principiis* (vid. núms. 376 i 380).

Exemplar de la Biblioteca del Col·legi de la Sapiencia; altre en la de la Sociedad Arqueológica Luliana, Palma de Mallorca.

386

COLONIA-FRANCFORT — per Joan Jaume Horst — 280 ff. : 275 paginats (550 pp.) i 5 d'índex — a ratlla tirada — mides de la caixa : 130 × 70 mm. **1771**

HONORIUS CORDIER : *Vera artis lullianae principia.*

p. 1. — VERA // ARTIS // LVLLIANAE // PRINCIPIA // EX // TOMIS // B. RAYMVNDI // LVLLI DOCTORIS IL // LVMINATI MOGVN // TIÆ IMPRESSIS // FIDELITER EXTRACTA //

ET // CLARE OSTENSA // EO FINE, // ut homo de Deo & Divinis Dignitatibus, // earumque actibus ad intra & ad extra perfe- // ctissimis nunquam indignè, nec minus // dignè, sed semper dignè & dignissi- // mè sentiat & doceat. // *AVTHORE* // F. HONORIO CORDIER // Provinciæ Coloniensis Ordinis // Fratrum // Minorum Recollectorum Lectore. // *COLONIÆ & FRANCOFVRTI* // Sumptibus JOANNIS JACOBI HORST Bibliopolæ // MDCCLXXI. // *Cum Privilegio & Approbatione Superiorum.*

p. 3. — APPROBATIO // THEOLOGORUM // ORDINIS.

p. 6. — PRÆMITTITVR // VITA // B. RAYMVNDI LVLLI.

p. 11. — PRÆMITTITVR // Approbatio Librorum B. RAI- // MVNDI LVLLI.

p. 15. — De Prudentum & piorum Consilio // Præmittitur Copia.

p. 28. — PARS PRIMA // De Arte vel scientia universali, ejus- // que Proprietatibus & Digni- // tatibus.

p. 550. — FINIS. [Segueixen cinc folis d'índex.]

Exposició de la doctrina lul·liana extreta de les obres impreses en l'edició maguntina. Exemplar de la Biblioteca del Col·legi de la Sapiencia, Palma de Mallorca.

387

1774 MALLORCA — per Ignasi Sarrà — 1 vol. in 4.° — 6 i 31 pp.

BARTOMEU FORNÉS : *Sermon del iluminado doctor y martir el B. Raymundo Lulio.*

[f. 1.] — Sermon del iluminado doctor y martir de Jesucristo el B. Raymundo Lulio, predicado el dia 25 de Enero de 1774 en la iglesia del Real Convento de S. Francisco de Asis de esta ciudad.

Del Bartomeu Fornés, un dels més importants lul·listes mallorquins de la divuitena centuria, hem registrat en aquesta bibliografía el *Dialogus inter amatorem veritatis et discipulum lullianæ doctrinæ* (vid. núm. 317) i el *Liber apologeticus Artis Magnæ B. Raymundi Lulli* (vid. número 336), i hem parlat d'ell com a probable autor de la versió castellana de la *Doctrina Pueril* (vid. núm. 322). Cal afegir a la llista de les seves obres impreses el *Sermon del iluminado doctor y martir de Jesucristo el B. Raymundo Lulio,* predicat el 25 de gener de 1774 i imprès segurament el mateix any per l'Ignasi Sarrà. Diu el Bover *(Biblioteca,* núm. 474) que aquest sermó costà al Fornés l'exili al convent de Petra, disposat pel provincial P. Vives, per ordre del bisbe Guerra, i la suspensió de les llicencies de missa i confessió. Continúa dient el Bover que el mateix dia 25 de gener, cap al tard, eixí el P. Fornés de Palma cap a Petra i que pel camí es posà malalt i es quedà en el convent de Lluchmajor; després de tres mesos se li permeté tornar, però no al convent de Sant Francesc, sinó al de Jesús de Palma. A més de les obres impreses de què nosaltres hem parlat, el Bover cita manuscrites les següents : el *Libro de oro en que se dan armas defensivas para todo cuanto se objeta al culto immemorial, doctrina y martirio del illuminado Dr. y martir el B. Raymundo Lulio, en ocasión de haber salido en 1761 un libro infamatorio contra el Santo,* la *Respuesta al libro infamatorio de la Santidad, martirio, doctrina y culto del inclito martir de Cristo y Dr. iluminado el B. Raymundo Lulio, después de ser venerado por tal en toda Mallorca y en otros Reynos por mas de cuatro siglos* i l'*Epitome de la fama y virtud del B. Raymundo Lulio.* La primera es trobava en temps del Bover en la Biblioteca del Comte d'Ayamans; la segona en la del convent de Mont Sió, i la darrera, escrita en 1773, en la del convent

de Sant Francesc. L'esmentat *Epitome* estava a punt d'esser donat a l'estampa, quan s'hagué de sospendre la impressió a causa dels trastorns provocats pel bisbe Diaz de la Guerra.

No coneixem cap exemplar d'aquesta edició. La descripció que en fem és treta del Bover (lloc citat).

388

AVINYÓ — per J. Garrigan — 4 vols. in 4.° — a ratlla tirada — 39 ratlles a cada pàgina — mides de la caixa : 192 × 133 mm. **1778**

Vol. I — 296 ff. distribuits en sis paginacions de XII, XII, 439, 114, 6 i VIII pp.

ANTONI RAMON PASQUAL : *Vindiciæ lullianæ sive demonstratio critica* (primer volum).

— *Vita illuminati doctoris Beati Raymundi Lulli, martyris.*

— *Librorum Raymundi Lulli Chronologia et Catalogus.*

ANTONI PONS : *Iudicium.*

FRANCESC MAURI GINARD : *Censura.*

MATEU CANEVES : *Approbatio.*

[p. I.] — PASQUAL, // VINDICIÆ // LULLIANÆ, // *SIVE* // DEMONSTRATIO CRITICA. // TOMUS I.

[p. III.] — VINDICIÆ // LULLIANÆ, // *SIVE* // DEMONSTRATIO CRITICA // IMMUNITATIS Doctrinæ Illuminati Doctoris B. RAYMUNDI LULLI // Martyris, ab erroribus eidem à Nicolao Eymerico impactis, à Censuris // ab Albitio Cardinali relatis; reliquisque aliorum lituris. // FUNDATA // *In collatione Textuum LULLI, ex quâ proprius ostenditur catholicus sensus, & in // consensu Doctrinæ, imò, & modi loquendi ejusdem cum Patribus, & Doctoribus // Sacris* : // *CUI SUBNECTITUR* // Explicatio aliorum quorumdam Textuum, quibus aliqui fortè possent offendi. // IN QUATUOR TOMOS DIVISÆ, // *Præmittitur Vita ejusdem B. RAYMUNDI LULLI, ex ipsius operibus potissimè deprompta.* // AUCTORE, // D. D. ANTONIO-RAYMUNDO PASQUAL, Monacho Cisterciensi, in Regiâ Lullianâ, Baleari // Universitate, Philosophiæ & Theologiæ Doctore; post Philosophicam, Cathedræ Theologicæ Lullianæ // primariæ, vespertinæ, Moderatore, Congregationis Cisterciensis Aragonicæ Magistro, iterùmque // Definitore, ac Monasterii B. V. Mariæ de Regali, Ex Abbate. // TOMUS PRIMUS. // AVENIONE, // Apud J. GARRIGAN, Typ. Bibliop. in Vico Sancti Desiderii. // M.DCC.LXXVIII. // *SUPERIORUM PERMISSU.*

[p. V.] — VERO ET UNICO, // ... [Invocació i dedicatoria a la Mare de Déu, datada al Monestir del Real, a 17 de febrer de 1777.]

[p. I.] — DISSERTATIO PRÆVIA // *In qua & totius operis specimen, & Autoris intentio enunciatur.*

[p. I.] — VITA // ILLUMINATI DOCTORIS // BEATI RAYMUNDI LULLI, // MARTYRIS, // *EX EJUS OPERIBUS POTISSIME DEPROMPTA.*

p. 369. — CAPUT XXXII. // *Librorum Beati Raymundi Lulli Chronologia & Cathalogus per // materias distributus.*

p. 383. — CAPUT XXXIII. // *Sequitur Informatio Archiepiscopi Tarraconensi, pro B. Lullo.*

p. 410. — CAPUT XXXIV. || *Aliquiæ exponuntur pernecessariæ reflexiones super ali-* || *quibus punctis in Vita B. Raymundi Lulli Martyris* || *adductis.*
p. 1. — VINDICIÆ || LULLIANÆ, || TOMUS PRIMUS.
p. 1. — *Iudicium R. P. D. Antonii PONS, Monachi Cisterciensis.*
p. 4. — *CENSURA R. P. D. Francisci-Mauri GINARD.*
[Infra:] *LICENTIA R. P. Vicarii Generalis Congregationis* || *Ordinis Cisterciensis...*
p. 5. — *APPROBATIO P. Mag. F. Matthæi CANEVES, ...*
p. 1. — INDEX TITULORUM || ...
p. VIII. — *FINIS.*

Vol. II — 419 ff. distribuïts en dues paginacions de 828 i X pp.

ANTONI RAMON PASQUAL : *Vindiciæ lullianæ sive demonstratio critica* (segón volum).

[p. 1.] — [Igual a la p. I del vol. I, amb la variant:] TOMUS II.
[p. 3.] — [Igual a la p. III del vol. I, amb la variant:] TOMUS SECUNDUS.
p. 5. — VINDICIÆ || LULLIANÆ, || TOMUS SECUNDUS.
p. 828. — *FINIS TOM. II.*
p. 1. — INDEX TITULORUM || ET CAPITUM || TOMI II.
p. X. — *FINIS.*

Vol. III — 211 ff. (un sense xifrar, 411 pp. i VII pp.).

ANTONI RAMON PASQUAL : *Vindiciæ lullianæ sive demonstratio critica* (terç volum).

[f. 1.] — [Igual a la p. I del vol. I, amb la variant:] TOMUS III.
[p. 1.] — [Igual a la p. III del vol. I, amb la variant:] TOMUS TERTIUS.
p. 3. — VINDICIÆ || LULLIANÆ, || TOMUS TERTIUS.
p. 411. — *FINIS TOM. III.*
p. 1. — INDEX TITULORUM, || DISTINCTIONUM, || *AC DISSERTATIONUM* || TOMI III.
p. VII. — *FINIS.*

Vol. IV — 310 ff. distribuïts en dues paginacions de 611 i VIII pp.

ANTONI RAMON PASQUAL : *Vindiciæ lullianæ sive demonstratio critica* (quart volum).

[p. 1.] — [Igual que la p. I del vol. I, amb la variant:] TOMUS IV.
[p. 3.] — [Igual que la p. III del vol. I, amb la variant:] TOMUS QUARTUS.
p. 5. — VINDICIÆ || LULLIANÆ, || TOMUS QUARTUS.
p. 611. — *FINIS.*
p. 1. — INDEX TITULORUM, || DISTINCTIONUM, || *AC DISSERTATIONUM* || TOMI QUARTI.
p. VIJ. — INDEX PROPILEI, || *TOMI IV.*
p. VIIJ. — *FINIS.*

Diguérem (vid. núm. 329) que en el P. Antoni Ramón Pasqual acabava la serie de lul·listes que, començant amb el Seguí, culminava amb el P. Custurer. L'obra copiosa i esti-

mable del P. Pasqual té en les *Vindiciæ lullianæ* un digne coronament. En elles resum el diligent frare benet no solament els estudis que abans d'ell s'havíen portat a terme, sinó tot el cumul de dades, fruit de la seva personal investigació. Les *Vindiciæ lullianæ,* amb les *Disertaciones* del P. Custurer i el volum XXIX de l'*Histoire Litteraire de la France,* són l'esforç més gros que s'hagi fet per estudiar aquesta cosa immensa que és l'opus de Ramón Lull. Les *Vindiciæ,* el manuscrit original de les quals de lletra de l'autor existía en el monastir de Mont-Sió a Mallorca (Bover, *Biblioteca,* núm. 886), foren estampades a Avinyó per J. Garrigan, en quatre volums in 4.° fets amb molta cura, damunt paper fort.

En el volum I, després d'una invocació i dedicatoria a la Mare de Déu i d'una *Dissertatio prævia,* comença la *Vita Illuminati Doctoris Beati Raymundi Lulli* que ocupa gairebé tot el volum. El capítol XXXII de la mateixa conté el «Librorum Beati Raymundi Lulli Chronologia et Catalogus per materias distributus». El Sr. d'Alós *(Los Catálagos Lulianos,* p. 43), en ocupar-se d'aquest catàleg, diu que el P. Pasqual ha estat el primer que ha fundat sobre una base crítica la bibliografía lul·liana, i que la seva feina és superior a la del Salzinger i a la dels jesuïtes bol·landistes que treballaren principalment sobre estudis precedents. En canvi, el P. Pasqual — continua dient el Sr. d'Alós — revela en la seva obra un estudi directe dels llibres del Beat que en nombre considerable li proporcionava la seva patria, Mallorca. Si d'un tractat no en té a mà cap manuscrit ni cap imprès, ens ho fa a saber, i llavors sol apoiar-se en el testimoni del Salzinger i alguna vegada en el del Nicolàs Antonio. A continuació de la bibliografía vénen les llistes, una cronològica, l'altra distribuïda per materies. El catàleg del P. Pasqual, segons el Sr. d'Alós, malgrat haver estat aprofitat pels autors de la *H. L. F.,* no ha envellit i és encara imprescindible pels bibliògrafs lul·lians.

Exemplar de la Biblioteca de Catalunya, Barcelona.

389

MADRID — per la vídua i hereus de Joaquim Ibarra — 2 vols in folio — a dues columnes — mides de la caixa : 270 × 162 mm.; amplada de la columna : 80 mm. 1788

Vol. I.

[f. 1.] — BIBLIOTECA // HISPANA VETUS. // TOMUS PRIMUS.

Vol. II — 2 ff. preliminars sense xifrar, xxii i 467 pp.

NICOLÁS ANTONIO : *Raymundus Lullus, eiusque vita et scripta.*
— *Catalogus operum a B. Raymundo Lullo.*

[f. 1.] — BIBLIOTECA // HISPANA VETUS. // TOMUS SECUNDUS.

[f. 2.] — BIBLIOTECA // HISPANA VETUS, // SIVE // HISPANI SCRIPTORES QUI AB OCTAVIANI AUGUSTI ÆVO // ad annum Christi MD floruerunt. // AUCTORE // D. NICOLAO ANTONIO HISPALENSI I. C. // Ordinis S. Iacobi equite, patriæ Ecclesiæ canonico, Regiorum negotiorum // in Urbe & Romana curia Procuratore generali, Consiliario regio. // CURANTE // FRANCISCO PEREZIO BAYERIO, // *Valentino, Sereniss. Hisp. Infantum Caroli III. Regis filiorum Institutore // primario, Regiæ Bibliothecæ Palatino-Matritensis Præfecto,* // QUI // Et prologum, & Auctoris vitæ epitomen, & notulas adiecit. // TOMUS SECUNDUS // AB ANNO M. AD MD. // [Un gravat amb l'escut d'Espanya.] // MATRITI // APUD VIDUAM ET HEREDES D. IOACHIMI IBARRÆ REGII QUONDAM TYPOGRAPHI. // MDCCLXXXVIII.

p. i. — INDEX AUCTORUM.
p. 1. — BIBLIOTECÆ || VETERIS HISPANÆ || LIBER SEPTIMUS. || ...
p. 107. — BIBLIOTHECÆ || VETERIS HISPANÆ || LIBER NONUS.
p. 122. — CAPUT III. || *De* RAYMUNDO LULLO *Maioricensi eremita || atque eius rerum Scriptoribus..,*
p. 141. — [Acaba.]
p. 422. — INDEX || ...
p. 467. — FINIS.

Segona i més coneguda edició de la *Biblioteca Hispana-Vetus,* del Nicolàs Antonio, estampada a Madrid per cura i amb notes del Francesc Perez Bayer (vid. núm. 279).
Exemplar de la Biblioteca Provincial i Universitaria, Barcelona.

390

1789 MADRID — per Manuel González — 1 vol. in 4.° — 164 ff., 4 sense xifrar i 320 pp. — a ratlla tirada — mides de la caixa : 150 × 93 mm.

ANTONI RAMON PASQUAL : *Descubrimiento de la Aguja náutica, de la situación de la América, del Arte de navegar y de un nuevo método para el adelantamiento en las Artes y Ciencias : Disertación en que se manifiesta que el primer autor de lo expuesto es el Beato Raymundo Lulio, Martir y Doctor Iluminado.*

[f. 1.] — DESCUBRIMIENTO || DE LA AGUJA NÁUTICA, || DE LA SITUACIÓN DE LA AMERICA, || DEL ARTE DE NAVEGAR, || Y DE UN NUEVO MÉTODO || PARA EL ADELANTAMIENTO EN LAS ARTES Y CIENCIAS: || DISERTACIÓN || En que se manifiesta que el primer Autor de todo || lo expuesto es el Beato Raymundo Lulio, || Martir y Doctor Iluminado: || CON UN APÉNDICE || De la enseñanza pública, de los progresos de la literatura, y otros puntos históricos perte- || necientes á Mallorca. || SU AUTOR || *El R. P. Mtro. Don Antonio Raymundo Pasqual, Cisterciense, || Abad que ha sido dos veces del Real Monasterio de la Reyal, || Doctor, ex-Catedrático de Filosofia, Doctor y Catedrático de || Prima de Teologia de la Universidad Literaria de Mallorca, || Individuo de la Real Academia de la Historia.* || CON LICENCIA: || MADRID : EN LA IMPRENTA DE MANUEL GONZÂLEZ, || MDCCLXXXIX.
[f. 2.] — [Dedicatoria al Comte de Campomanes.]
[f. 4.] — INDICE || DE LO CONTENIDO EN ESTE LIBRO.
p. 1. — AVISO PREVIO. [A continuació d'aquest, a la pàg. 6 comença el text.]
p. 151. — APENDICE || DE LA ENSEÑANZA PUBLICA || Y PROGRESOS DE LA LITERATURA. || CON OTROS PUNTOS HISTORICOS || PERTENECIENTES A MALLORCA.
p. 285. — ADICION || *AL APENDICE DE ESTE ESCRITO AL § 6 || estudios y personas insignes en Doctrina de Ma- || llorca.*
p. 320. — *ERRATAS.*

El *Descubrimieuto de la aguja nàutica,* publicat dos anys abans de la mort de son autor, és la darrera de les obres lul·lianes del P. Pasqual que veieren la llum pública durant la divuitena

centuria. El Bover *(Biblioteca,* núm. 886) dóna compte d'altres obres lul·lianes del Pasqual que no han estat mai publicades, com *Discussio scripti cum hac epigrafe : Alique observationes super cultum, qui Raymundo Lullo in majorica exhibetur;* la *Respuesta a una carta de D. Manuel Zalvide, comisario de marina de Mallorca, en orden a algunos puntos de la vida, doctrina, martirio y culto del B. Raymundo Lulio;* la *Demostración del origen del sistema copernicano, sacada de las obras del B. Raimundo Lulio;* els *Papeles varios sobre Lull; De cultu et Scientia B. Lulli ab ejus obitu, usque ad presentem diem; Opusculos de Raymundo Lulio traducidos del lemosin al latin y otros del latin al castellano;* i el *Tratado de varios libros del B. Raymundo Lulio.* El Bover cita també com inèdita la *Vida, virtudes y milagros del B. Raymundo Lulio, Doctor iluminado y martir,* que s'estampà a Mallorca l'any 1891.

Exemplar de la Biblioteca Provincial, Palma de Mallorca.

391

BARCELONA — per Joan Francesc Piferrer — 1 vol. in 4.° — 30 pp. **1795**

MIQUEL FERRER : *Philosophiae elementa secundum B. Raymundum Lullium.*

[f. 1.] — Philosophiae elementa academicos in usus expenditur, secundum illuminatum doctorem, invictum Christi Mart. Palmæ Balearicum decus minime intermoviturum B. Raym. Lullium, opera et studio Anno 1795. Barchinone : exc. Joannes Franciscus Piferrer, Typ. Reg.

Segons el Bover *(Biblioteca,* núm. 432) el Miquel Ferrer, religiós trinitari nat a Palma el 20 de novembre de 1770, catedràtic de filosofía lul·liana de la Universitat mallorquina pel setembre de 1795; feu a Barcelona, on es trovava, lliçons d'oposició per esser lector de teologia i filosofía. El resum d'aquestes lliçons són, per ventura, els *Philosophiae elementa,* publicats pel Piferrer i dels quals, durant la guerra contra França es perderen els que tracten de lògica metafísica, quedant per aquest motiu l'impressió inacabada. El Miquel Ferrer després d'una vida intensa de periodista, de predicador i d'escriptor d'opuscles satírics, moralistes i polítics, morí el 6 de gener de 1857.

No hem vist aquesta edició. Ens valem de la noticia que en dóna el Bover (lloc citat).

392

MALLORCA — per Josep Guasp — 1 vol. in 16.° — 32 pp.

FRANCISCO MARIANO NIPHO : *Novenario del glorioso martir y Doctor iluminado el Beato Raymundo Lulio.*

[p. 1.] — Novenario del glorioso mártir y Doctor iluminado el Beato Raymundo Lulio. Dispuesto por el mas humilde de sus devotos para que implorando por su medio los fieles el patrocinio de Raymundo, alcancen en sus necesidades del cielo los beneficios. Sale a luz por mandado del M. I. Ayuntamiento de la Ciudad de Palma, Capital del Reyno de Mallorca.

Respecte a la cronología d'aquest llibre vegi's el que diem en el número següent.

No hem vist aquesta edició. La nota que en donem és treta del Bover *(Biblioteca,* Apéndice, núm. 444).

393

MALLORCA — per la Vídua Guasp — 1 vol. in 16.° — 48 pp.

FRANCISCO MARIANO NIPHO : *Novenario del glorioso martir y Doctor iluminado el Beato Raymundo Lulio.*

La data d'aquestes dues edicions del *Novenario* del P. Nipho és difícil de precisar. No hi ha dubte que han de correspondre a darrers del XVIII, o a primers del XIX. En el dubte les situem després de la darrera edició datada del XVIII i abans de la primera que registrem del XIX.

No hem vist tampoc l'edició de la Vídua Guasp. Ens referim també al Bover (lloc citat).

394

1815 LONDRES — per Macdonald i fill — 1 vol. in 4.° — 386 pp. — mides de la caixa: 178 × 76 mm.

Liber Mercuriorum (?) (atribuïda; versió anglesa de FR. BARRETT).
FR. BARRETT : *Raymond Lully.*

p. 1. — THE // LIVES // OF // ALCHEMYSTICAL PHILOSOPHERS; // WITH A // CRITICAL CATALOGUE OF BOOKS // IN // OCCULT CHEMISTRY, // AND // A SELECTION // OF THE // MOST CELEBRATED TREATISES // On the Theory and Practice // OF THE // HERMETIC ART // BY FR. BARRETT // LONDON // Printed by Macdonald and Son, Cloth Fair // FOR LACKINGTON, ALLEN & Co FINSBURY SQUARE // 1815.

[p. 3.] — INTRODUCTION.

[p. 5.] — [Comencen les Vides d'alquimistes.]

p. 17. — RAYMOND LULLY. [Segueix la Vida de Ramón Lull.]

p. 23. — [Acaba.]

p. 95. — ALCHEMICAL BOOKS.

p. 103-104. — [Catàleg dels tractats d'alquimia, atribuïts a Lull.]

p. 257. — THE HERMETIC MERCURIES // OF // RAYMOND LULLY // *With a preface and Notes from J. S. Weidenfeld.*

p. 281. — [Acaba.]

p. 385. — INDEX TO THE CONTENTS.

El Fr. Barrett, en el seu recull *The lives of alchemystical philosophers*, inclou una biografía de Ramón Lull, una llista de les seves obres alquímiques i, amb el títol de *The Hermetic Mercuries*, la versió anglesa d'un tractat atribuït al cèlebre mallorquí. Es tracta del *Liber Mercuriorum?* No havent tingut avinentesa de veure el recull del Barrett, és amb reserves que admetem la hipòtesi.

395

1830 HALLE — 1 vol in 8.°.

H. LOËW : *De vita Raymundi Lulli specimen.*

[p. 1.] — De vita Raymundi Lulli specimen auctore H. Loëw.

No hem vist aquest opuscle de biografía lul·liana.

396

PARÍS — per Silvestre — 1 vol. in 4.° — XVIII i 140 pp. 1831

Libre del Gentil (quarta part; versió francesa anònima).

[f. 1.] — ROMAN // DE MAHOMET // ET LIVRE // DE LA LOI AU SARRAZIN.
[f. 2.] — ROMAN // DE MAHOMET, // EN VERS DU XIIIme SIÈCLE, // PAR ALEXANDRE DU PONT, // ET LIVRE // DE LA LOI AU SARRAZIN, // EN PROSE DU XIVme SIÈCLE, // PAR RAYMOND LULLE, // PUBLIÉS POUR LA PREMIÈRE FOIS, ET ACOMPAGNÉS DE NOTES, // PAR MM. REINAUD, // PREMIER EMPLOYÉ AUX MANUSCRITS DE LA BIBLIOTHÈQUE ROYALE, MEMBRE // DES SOCIÉTÉS ASIATIQUES DE PARIS ET DE LONDRES, ETC.; // ET FRANCISQUE MICHEL. // A PARIS, // CHEZ SILVESTRE, LIBRAIRE, // RUE DES BONS-ENFANTS, n.° 30. // 1831.
[Segueixen dues reproduccions en colors de les primeres pàgines dels textos manuscrits.]
p. j. — PREFACE.
p. XIX. — ROMAN // DE // MAHOMET.
[p. 85.] — LIVRE // DE LA LOI // AU SARRAZIN.
[p. 87.] — AVERTISSEMENT.
[p. 95.] — LIVRES // DE LA LOI // AU SARRAZIN.
p. 140. — FIN. [Infra:] TYPOGRAPHIE DE PINARD, // RUE D'ANJOU-DAUPHINE, N.° 8.

Amb el nom de *Libre de la loi au Sarrazin,* els Srs. Reinaud et Michel publicaren, en magnífica edició, la quarta part del *Libre del Gentil e los tres savis.* La traducció francesa publicada és treta del ms. de la Biblioteca Reial (avui Nacional) de París, n.° 48. Acompanya aquest text, el del *Roman de Mahomet,* per Alexandre du Pont.

397

MALLORCA — per Felip Guasp — 1 vol. in 4.° — 26-6 pp.

MIQUEL MORAGUES : *Oración inaugural que comprende un resumen histórico y biográfico de la Real y Pontificia Universidad Literaria de Mallorca.*

[p. 1.] — Oracion inaugural que comprende un resumen historico y biografico de la Real y Pontificia Universidad literaria de Mallorca, actualmente sustituida en Seminario, pronunciada en la abertura de estudios celebrada el 18 de Octubre de 1830... Pequeño obsequio que dedica el autor a los discipulos y devotos del Dr. illuminado y Martir el Bto. Raimundo Lulio nuestro patricio. Palma, impr. de D. Felipe Guasp. 1831.

No hem vist aquest opuscle del Moragues que el Bover cita en la seva *Biblioteca,* n.° 759. El Miquel Moragues (1798-1860) és l'autor de la continuació de la *Historia General del Reino de Mallorca* (vid. núm. 401).

398

1832 MALLORCA — per Domènec Garcia — 14 pp.

JOAN PUIG I ANTONI FRONTERA : *Nonnulle ex Logica et Metaphisica excerptæ theses.*

[p. 1.] — Nonnulle // ex // Logica et Metaphisica // excerptæ theses // in Palmensi S. P. N. S. Francisci Delubro // Publico Certamine // Defendendae // a // Fr. Joanne Puig et Fr. Antonio Frontera // Seraphici Ordinis // alumnis // quibus // praesto erit // P. Fr. Jacobus Rosselló // ejusdem ordinis et publicus philosophiae professor // Diebus 30 Junii & // Julii anni 1832 // hora 4 1/2 pomeridiana. // PALMAE // In Typographia Dominicium Garcia, eodem anno.

[p. 2.] — [Gravat representant Ramón Lull.]

[p. 3.] — B. Raymundo Lulio [És una dedicatoria.]

399

1836 STUTTGARD — per Brodhagen — 2 vols. in 8.°.

Vol. I.

[f. 1.] — JORDANI BRUNI...

Vol. II — 2 ff. i 770 pp.

GIORDANO BRUNO : *De compendiosa architectura et complemento artis Lulli.*
— *De lulliano specierum scrutinio.*
— *De lampade combinatoria lulliana.*

[f. 1.] — JORDANI BRUNI // NOLANI // SCRIPTA, // QUÆ // LATINE CONFECIT, OMNIA, COLLEGIT // PRÆFATIONE INSTRUXIT, MENDISQUE // EXPURGAVIT INNUMERIS // A FR. G. FRÖRER. // BIBLIOTHECAE STUTTGARDIANÆ PRAEFECTUS, ACADEMIÆ ANTIQUITATIS // BOREALIS STUDIOSORUM, QUAE HAFNIAE DANORUM FLORET, SOCIUS. // VOLUMEN II. // STUTTGARDIAE. // EX BIBLIOPOLO BRODHAGIANO. // MDCCCXXXVI.

[f. 2.] — INDEX.

p. 235. — PHILOTEUS // JORDANUS BRUNUS NOLANUS // DE // COMPENDIOSA ARCHITECTURA, // ET // COMPLEMENTO ARTÏS // LULLII // AD // ILLUSTRISSIMUM D. D. JOANNEM MORUM, PRO // SERENISSIMA VENETORUM REPUBLICA APUD // CHRISTIANISSIMUM GALLORUM ET POLONORUM // REGEM LEGATUM. // PARISIIS // APUD AEGIDIUM GORBINUM, SUB INSIGNI SPEI, PROPE COLLEGIUM // CAMERACENSE. // MDLXXXII.

p. 237. — Illustrissimo D. D. JOANNI MORO, // ... // ... JORD. BRUNUS NOL. // S. D.

p. 238. — JORD. BRUNI NOLANI de architectura libri // Lullii commentum.

p. 284. — PHONASCUS GRANDONIUS POLICASTER // ... // ad PHILOTEUM JORDANUM BRUNUM // NOLANUM. [Segueixen els versos.] PRO PHILOTEO JORDANO BRUNO NOLANO // MERLINUS RODOMONTIUS // PHONASCO GRANDONIO POLICASTRO // ... // respondet. [Segueixen dos versos.]

p. 601. — JORD. BRUNUS NOLANUS || DE || SPECIERUM SCRUTINIO ET || LAMPADE COMBINATORIA || RAYMUNDI LULLII, || DOCTORIS EREMITAE OMNISCII PROPEMODUMQUE || DIVINI. || PRAGAE. || EXCUDEBAT GEORGIUS NIGRINUS. || ANNO MDLXXXVIII.

p. 603. — ILLUSTRISSIMO, EXCELLENTISSIMOQUE DOMINO || DON GUILHELMO A. S. CLEMENTE, || ... || JORD. BRUNUS NOL. S D.

p. 606. — JORDANUS BRUNUS NOLANUS. || DE LULLIANO SPECIERUM SCRU- || TINIO.

p. 620. — FINIS.

p. 621. — JORD. BRUNUS NOLANUS || DE || LAMPADE COMBINATORIA || LULLIANA || AD || *infinitas propositiones et media invenienda, ad dicendum et argumentandum juxta modum habitus, quo saltem quispiam de quo- || cunque subjecto descriptivam quandam et qualemcumque quia || nominis habeat rationem lucretur. Est et unica clavis ad omnium || Lullianorum (cujuscumque generis) operum intelligentiam, et non || minora plurima Pythagoricorum Cabalistarumque mysteria || consequenda, etc.* || AD || AMPLISSIMUM WITEBERGENSIS || ACADEMIAE SENATUM || WITTEBERGAE, || ANNO MDLXXXVII.

p. 623. — Amplissimo excellentissimoque D. D. Rec- || tori et Senatui witebergensis academiae || JORDANUS BRUNUS NOLANUS S. P. D.

p. 634. — JORD. BRUNUS NOLANUS || DE || LAMPADE COMBINATORIA || LULLIANA.

p. 702. — FINIS.

p. 703. — JORDANUS BRUNUS NOLANUS || DE || PROGRESSU ET LAMPADE || VENATORIA LOGICORUM || AD || PROMTE ATQUE COPIOSE DE QUOCUNQUE PRO- || POSITO PROBLEMATE DISPUTANDUM. || ANNO MDLXXXVII.

p. 770. — FINIS.

En aquesta edició de les obres completes del Giordano Bruno es reprodueixen tres de les edicions antigues que contenen algún dels tractats lul·lians de l'autor : la que en 1582 féu l'Egidi Gobin, a París, del tractat *De compendiosa architectura et complemento artis Lulli* (vid. núm. 128); la que en 1587 es féu a Wittenberg, del *De lampade convinatoria lulliana* (vid. número 135), i la del *De lulliano specierum scrutinio,* feta a Praga, en 1588 (vid. núm. 137).

400

Revue des Deux Mondes. 1840
PARÍS, núm. de 15 de Novembre; pp. 519-542.

E. J. DELECLUZE : *Raymond Lulle.*

Article de biografía lul·liana.

401

MALLORCA — per la Impremta Nacional, a càrrec de Joan Guasp — 3 vols. in 4.°. 1841

Vol. I.

(p. 1.) — Historia...

Vol. III — XXIII i 732 pp.

VICENS MUT : *Vida del Venerable Martir Raymundo Lulio.*
— *Sententia definitiva in favorem lullianæ doctrinæ.*

[p. 1.] — HISTORIA GENERAL // DEL // REINO DE MALLORCA // escrita por los cronistas // DON JUAN DAMETO, DON VICENTE MUT Y DON GERONIMO ALEMANY. // Segunda edicion // CORREGIDA E ILUSTRADA CON ABUNDANTES NOTAS Y DOCUMENTOS, // Y CONTINUADA HASTA NUESTROS DIAS // POR EL // D. D. MIGUEL MORAGUES, PRO. // CATEDRATICO DE TEOLOGIA Y DE HISTORIA Y LITERATURA EN LA UNIVERSIDAD // LITERARIA BALEAR, CORRESPONSAL DE LA SOCIEDAD DE AMIGOS DEL PAIS DE // VALENCIA, EC. // Y // D. JOAQUIN MARIA BOVER // individuo de la Real Academia de la Historia... // TOMO III. // PALMA // IMPRENTA NACIONAL A CARGO DE D. JUAN GUASP Y PASCUAL // 1841.

p. 1. — *ADVERTENCIA* // de los Editores.

p. 1. — HISTORIA GENERAL // DEL // REINO DE MALLORCA.

p. 37. — Libro segundo. // Del // VENERABLE MARTIR RAYMUNDO // LULIO.

p. 38. — CAPITULO PRIMERO. // Nacimiento de Raimundo Lulio y su mocedad.

p. 42. — CAPITULO II. // Conversion de Raimundo Lulio, retiro a la // soledad y sus primeros estudios.

p. 46. — CAPITULO III. // Pasa el Venerable Raimundo a Montpeller.

p. 49. — CAPITULO IV. // Sucesos de Raimundo en la Universidad de // Paris y otras peregrinaciones.

p. 54. — CAPITULO V. // Aprueba la Universidad de Paris la doctrina // del venerable doctor Raimundo Lulio.

p. 56. — CAPITULO VI. // Otras peregrinaciones de Raimundo.

p. 61. — CAPITULO VII. // Martirio del venerable Raimundo.

p. 68. — CAPITULO VIII. // Libros que ha escrito el venerable Raimundo.

p. 70. — CAPITULO IX. // Autoridades con que comunmente se apoya la // doctrina de Raimundo Lulio.

p. 76. — CAPITULO X. // Principio y progresos de la escuela de su // doctrina.

p. 81. — CAPITULO XI. // De las defensas de los lulistas.

p. 83. — CAPITULO XII. // Sentencia que se dió definitiva en favor de // Lulio.

p. 87. — CAPITULO XIII. // Defensa de Lulio en lo cronológico.

p. 91. — CAPITULO XIV. // De los que escriben prohibidas las obras de // Raimundo y por que causa.

p. 96. — CAPITULO XV. // El venerable Raimundo Lulio no se dedicó á // esperiencias quimicas, para hacer oro.

p. 103. — [Acaba el llibre segón.]

Segona edició de la *Historia* del Mut, el llibre segón de la qual està dedicat a explicar la vida de Ramón Lull. La primera edició de l'obra del Vicens Mut es publicà a Mallorca l'any 1650 (vid. núm. 230).

402

1845 MALLORCA — per Felip Guasp — 1 vol. — 18 pp.

Reglamento de la Causa Pia del Beato Raymundo Lulio.

[p. 1.] — Reglamento // que para su gobierno // forma la // Junta de la Causa Pia // del Beato Raimundo Lulio. // Palma // Imprenta de D. Felipe Guasp. // 1845.

403

MALLORCA — per Pere Josep Gelabert — 1 vol. in 8.° — 23 pp. 1846

JERONI BIBILONI : *Discurso en obsequio del Beato Raymundo Lulio.*

[p. 1.] — DISCURSO // QUE // EN LA IGLESIA DE SAN FRANCISCO DE ASIS DE PALMA // *el dia 30 de junio de 1846* // EN LA SOLEMNIDAD QUE EN OBSEQUIO // DEL // BEATO RAIMUNDO LULIO // COSTEA TODOS LOS AÑOS LA M. I. MUNICIPALIDAD DE // ESTA CIUDAD, CON ASISTENCIA DE DICHA CORPORACIÓN, // DEL ILUSTRISIMO CABILDO DE LA SANTA IGLESIA, DE // LA JUNTA PROMOVEDORA DE LAS GLORIAS DEL MISMO // BEATO, Y DEL COLEGIO DE LA SAPIENCIA, // PRONUNCIÓ // *D. Geronimo Bibiloni, Pro.* // Palma. // IMPRENTA DE PEDRO JOSÉ GELABERT. // 1846.

[p. 3.] — [Comença.]

p. 23. — AMEN.

Mossèn Jeroni Bibiloni (Bover, *Biblioteca*, n.° 131) nasqué a Palma, el 16 de març de 1802, i vestí l'hàbit d'observant en el convent de Jesús, extramurs de la mateixa ciutat; fou catedràtic de l'Institut Balear.

404

MALLORCA — per Esteve Trias — 1 vol. in 8.° — 31 pp. i un gravat.

JOSEP AMENGUAL : *Novena al Beato Raymundo Lulio.*

[p. 1.] — NOVENA // *AL* // BEATO RAIMUNDO LULIO.

[Segueix un gravat, i a sota : EL B. RAIMUNDO LULIO.]

[p. 3.] — NOVENA // *A HONOR DEL* // INCLITO BALEAR E INVICTO MARTIR // DE // JESUCRISTO, EL BEATO RAIMUNDO LULIO. // POR // D. José Amengual Pro. // Y CANÓNIGO, VOCAL DE LA I. JUNTA // DE LA CAUSA PIA LULIANA. // PALMA : // IMPRENTA DE ESTÉVAN TRIAS. // 1846.

p. 5. — [Comença.]

p. 27. — [Acaba.]

p. 28. — AL BEATO RAIMUNDO LULIO. // Himno.

p. 31. — [Acaba, amb la llicencia eclesiàstica.]

El Josep Amengual (Bover, *Biblioteca*, núm. 38) nasqué a Palma el 8 d'abril de 1795 i morí a la mateixa ciutat el 15 de setembre de 1852. És autor, entre altres obres, de la *Novena* que acabem de descriure i d'un *Resumen de la vida del inclito balear el Beato Raymundo Lulio*, publicat l'any següent (vid. núm. 406).

405

MALLORCA — per Josep Guasp — 1 vol. in 8.° — 32 pp.

Novenario del glorioso martir Raymundo Lulio.

[p. 1.] — NOVENARIO // DEL GLORIOSO MARTYR, // y Doctor Iluminado el Beato //

Raymundo Lulio // DISPUESTO // Por el mas humilde de sus devo- // tos, para que implorando por su // medio los fieles el Patrocinio de // Raymundo, alcancen en sus // necessidades, del Cielo // los beneficios // SALE A LUZ // Por mandado del Muy Ilustre // Ayuntamiento de la Ciudad de // Palma Capital del Reyno // de Mallorca. // En casa de Joseph Guasp.

[p. 2.] — [Un gravat del Beat.]

p. 32. — [Acaba.]

Sense cap títol que ens hi autoritzi plenament, situem aquesta *Novena* anònima i indatada al darrera de la seva pariona de l'Amengual.

406

1847 MALLORCA — per Esteve Trias — 1 vol. in 8.° — 71 pp.

JOSEP AMENGUAL : *Resumen de la vida del inclito balear el Beato Raimundo Lulio.*

[p. 1.] — Resumen // de la vida // del Inclito Balear e Invicto Martir // de // Jesucristo // el // Beato Raimundo Lulio. // por // D. José Amengual Pbro. // y canonigo, vocal de la Ilustre Junta // de la Causa Pia Luliana // Palma : // Imprenta de Estevan Trias. // 1847.

El Josep Amengual és l'autor de la *Novena* editada l'any anterior (vid. núm. 404).

407

1852 MALLORCA — per F. Ramis — 1 vol. in 8.° — 39 pp.

Desconort (versió castellana de NICOLAU DE PAX).

p. 1. — Desconsuelo // del admirable doctor y martir // Raymundo Lulio // escrito en verso Lemosín // por él mismo // y // Traducido al castellano por // D. Nicolás de Pax // Palma // Imprenta de F. Ramis // Calle de Puigdorfila // 1852.

Reimpressió de la traducció castellana del Nicolau de Pax, que s'havía estampat a Mallorca els anys 1540 i 1608 (vid. núms. 90 i 158).

408

Zeitschrift für Philosophie und Katholische Theologie.

BONN, 1852; 83 Heft, pp 55-134, i 84 Heft, pp. 3-26.

Vorstudien über das Leben des Raymundus Lullus.

Estudi anònim sobre la vida de Ramón Lull; s'hi publiquen molts documents.

409

Analecta juris pontificii. Disertations sur divers sujets de droit canonique, liturgie et théologie.

Roma; dixseptième livraison, pp. 2455-2480.

Guillaume Colletet : *De la condamnation de Raymond Lulle.*

p. 2465. — HISTOIRE ECCLESIASTIQUE. RAYMOND LULLE || Avant-Propos.
p. 2467. — CHAPITRE I. || *La Constitution de Grégoire XI.*
p. 2469. — CHAPITRE II. || *Actes de la S. Congrégation de l'Index dans la cause de Lulle.*
p. 2472. — CHAPITRE III. || *Actes de la Sainte Congrégation du St. Office dans la cause de Lulle.*
p. 2477. — CHAPITRE IV. || *Continuation de la Controverse relative au diplome de Grégoire XI.*
p. 2479. — CHAPITRE V. || *Conclusion.*
p. 2480. — [Acaba.]

410

Mallorca — per Felip Guasp i Barberi — 1 vol. in 8.° — 8 pp.

Oratio in festo Beati Raymundi Lulli.

In Festo || Beati Raymundi Lullii || Martyris || - Duplex. || *Omnia de communi unius Martyris, praeter sequentia.* || Oratio.

411

Berlín — per Julius Springer — 1 vol. — VI i 163 pp. 1858

Adolf Helfferich : *Raymond Lull und die Anfänge der Catalonischen Literatur.*

p. I. — RAYMUND LULL || UND || DIE ANFÄNGE DER CATALONISCHEN || LITERATUR || VON || ADOLF HELFFERICH || BERLIN || VERLAG VON JULIUS SPRINGER. || 1858.
p. III. — An || JACOB GRIMM.
[p. V.] — INHÄLTS-VERZEICHNISS.
[p. 1.] — I.
p. 163. — [Acaba.]

El llibre del Helfferich ens apareix com el primer estudi crític del segle passat sobre Ramón Lull i els primers temps de la nostra literatura. Està dividit en tres capítols : *Das catalonische und sein Verhaltniss zum Provenzalischen; Raymund Lull's Weltanschauung i Lull's Einfluss auf die Catalonische Dichtung und die Spanischen Glaubenssysteme.*

412

1859 MALLORCA — per Pere Josep Gelabert — 1 vol. in 4.° — 772 pp.

Plant de Nostra Dona Sancta Maria.
Ores de Nostra Dona Sancta Maria.
A vos, Deus glorios (atribuïda).
Lo peccat de n'Adam.
A vos, Dona Verge Sancta Maria (text original i versió valenciana de JOAN BONLLABÍ).
Senyor, ver Deu glorios (text original i versió valenciana de JOAN BONLLABÍ).
Los Cent noms de Deu.
Art d'alquimia (atribuïda).
Desconort (text original i versió castellana de GERONI ROSSELLÓ).
Lo Cant de Ramon.
Lo Dictat de Ramon.
Aplicació de l'Art general.
Medicina de peccat.
Lo Consili.
Lo Conqueriment de maylorcha (atribuïda; text català i versió castellana de GERONI ROSSELLÓ).

GERONI ROSSELLÓ : *Raimundo Lulio.*

[p. 1.] — OBRAS RIMADAS // DE // RAMON LULL.
[p. 3.] — OBRAS RIMADAS // DE // RAMON LULL, // ESCRITAS EN IDIOMA CATALAN-PROVENZAL, // PUBLICADAS POR PRIMERA VEZ // CON UN ARTICULO BIOGRÁFICO, ILUSTRACIONES Y VARIANTES, // Y // SEGUIDAS DE UN GLOSARIO DE VOCES ANTICUADAS // POR // GERÓNIMO ROSSELLÓ. // PALMA. // IMPRENTA DE PEDRO JOSÉ GELABERT. // AÑO 1859.
[p. 5.] — AL EXCMO. SR. D. RAFAEL DE BUSTOS Y CASTILLA // ...
[p. 7.] — INDICE.
[p. 21.] — INTRODUCCION.
[p. 29.] — RAIMUNDO LULIO.
[p. 131.] — EL LLANTO // DE LA VIRGEN.
[p. 134.] — PLANT DE NOSTRA DONA // SANCTA MARIA.
[p. 146.] — LAS HORAS DE LA VIRGEN.
[p. 150.] — HORAS DE NOSTRA DONA // SANCTA MARIA.
[p. 174.] — AL SER SUPREMO.
[p. 176.] — A VOS, DEUS GLORIOS!
[p. 177.] — EL PECADO DE ADAN.
[p. 179.] — LO PECCAT DE N'ADAM.
[p. 186.] — A LA VIRGEN MARIA.
[p. 188.] — A LA VERGE SANCTA MARIA.
[p. 189.] — (Versió de 1521.)

[p. 190.] — REY GLORIOSO!
[p. 192.] — REY GLORIOS!
[p. 194.] — (Versió de 1521.)
[p. 196.] — LOS CIEN NOMBRES DE DIOS.
[p. 201.] — ELS CENT NOMS DE DEU.
[p. 305.] — LA ALQUIMIA.
[p. 307.] — L'ART DE LA ALQUIMIA.
[p. 309.] — EL DESCONSUELO.
[p. 314.] — EL DESCONORT [Comença el text català.]
[p. 315.] — EL DESCONSUELO [Comença la versió del Rosselló]
[p. 363.] — CANTO DE RAIMUNDO.
[p. 365.] — LO CANT DE RAMON.
[p. 368.] — DICTADO DE RAIMUNDO.
[p. 371.] — LO DICTAT DE RAMON.
[p. 384.] — APLICACION DEL ARTE GENERAL.
[p. 386.] — APLICACIO DE L'ART GENERAL.
[p. 424.] — LA MEDICINA DEL PECADO.
[p. 431.] — MEDICINA DE PECAT.
[p. 603.] — EL CONCILIO.
[p. 611.] — EL CONSILI.
[p. 647.] — LA CONQUISTA DE MALLORCA.
[p. 650.] — DE LULLI // LO CONQUERIMENT DE MAYLORCHA. [Comença el text català.]
[p. 651.] — DE LULIO // LA CONQUISTA DE MALLORCA.
[p. 674.] — NOTAS.
p. 701. — GLOSARIO.
p. 772. — ERRATAS.

L'aparició de les «Obres-Rimadas» marca una fita, en la nostra bibliografía, per ventura de les més importants. Assenyala el començ de la nova manera de veure i de compendre la proteica figura de Ramón Lull. Fins llavors hom havía vist en ell, adés el teòleg, adés l'alquimista o el filòsof. D'aleshores estant, hom veuría en l'il·lustre mallorquí el literat dotadíssim, el plasmador d'una llengua, el poeta. No cal dir, doncs, que el mèrit principal de l'edició que hem descrit és l'haver iniciat la publicació del text català de les obres de Ramón Lull. Al Jeroni Rosselló, l'editor de les «Obras Rimadas», correspòn tota la gloria de la iniciativa, i per ell tota lloança és poca. D'ençà que Mn. Bonllabí publicà a Valencia, l'any 1521, el *Blanquerna* i el *Libre de Oracions i Contemplacions del enteniment en Deu* (vid. núm. 76), si prescindim de la dubtosa existencia d'una edició de l'*Art de Confessió*, feta per Joan Vileta, a Barcelona l'any 1567 (vid. núm 108), i passem per alt les dues isolades edicions setcentistes mallorquines de la *Doctrina pueril* (vid. núm. 311) i del *Librè de mil Proverbis* (vid. núm. 335), ens cal arribar a les «Obras Rimadas» per trobar un intent seriós i decidit de publicació dels textos catalans de Ramón Lull. És per això que al costat del nom prestigiós del Salzinger, el gran editor de Maguncia, ens cal posar el del Rosselló, el gran editor de Mallorca. Ells dos són els homes que més han fet per treure l'obra formidable de Ramón Lull de l'oblit i de l'obscuritat.

Un altre mèrit indiscutible tenen les «Obras Rimadas», i en un altre sentit són una monjoia obiradora. Hem dit que la publicació de les obres autèntiques de Ramón Lull es fa mercès a dos impulsos editorials fortíssims. El dels lul·listes quatre i cinccentistes, la tasca dels quals omple la nostra bibliografía des de 1480 fins a 1521, i el del Salzinger que desvetlla a Mallorca

una revivalla de menor interès i de més mòdica intensitat, però que, fet i fet, prolongant l'obra de l'editor maguntí, converteix la divuitena centuria (1721-1760) en un període de forta activitat tipogràfica en la publicació de les obres autèntiques. Després d'això, fins ben entrat el segle XIX, les «Obras Rimadas» no tornen a marcar un impuls, que duent a la feina editorial lul·liana un esperit nou, perdura encara avui, i l'ha de dur a terme. Davant la importància de la tasca editorial del Rosselló, hom pot perdonar-li la petita desaprensió d'interpol·lar en el recull d'obres poètiques de Ramón Lull, peces notòriament apòcrifes. Quinze composicions integren el recull. D'elles eren inèdites les següents : *El Plant de Nostra Dona Sancta Maria* (*H. L. F.*, núm. 92), composició elegíaca, de trenta dues cobles de dotze versos monorims alexandrins, escrita a Miramar (1275-76). Segons el Sr. Rubió i Lluch (p. 288) n'hi ha textos catalans a Palma i a la Biblioteca Vaticana. *Les Ores de Nostra Dona Sancta Maria* (*H. L. F.*, núm. 94), poesía sense data, composta de cobles de sis apariats octosil·làbics (Rubió i Luch, lloc citat). *A vos, Deus glorios*, que el Sr. Rubió i Lluch (lloc citat, p. 289), sosté, amb raó, que és obra apòcrifa; *Lo peccat de n'Adam* (*H. L. F.*, núm. 95), escrit a Perpinyà l'any 1282, compost de dos cents versos en noves rimades o apàriats, de nou síl·labes (Rubió i Lluch, p. 288). *Los cent noms de Deu* (*H. L. F.*, núm. 96), poema de caràcter teològic dedicat al Papa, escrit a Roma, en 1285, en terrines curtes monorimes (tres mils versos) (Rubió i Lluch, lloc citat, p. 288). L'*Art d'Alquimia* (*H. L F.*, núm. 128), que és (Rubió i Lluch, p. 289) una obra apòcrifa. *Lo Cant de Ramón* (*H. L. F.*, núm. 98), escrit a París, l'any 1299, i integrat per catorze cobles monorimes, de sis versos de vuit síl·labes (Rubió i Lluch, p. 289). *Lo Dictat de Ramón* (*H. L. F.*, número 99), poema didàctico-teològic en sis parts, escrit a Roma l'any 1299 (Rubió i Lluch p 289). *Aplicació de l'Art general* (*H. L. F.*, núm. 100), llarg poema didàctic, escrit a Mallorca pel mes de març de 1300, en forma de versos octosil·làbics apariats (mil set cents versos) (Rubió i Lluch, p. 289). *Medicina de peccat* (*H. L. F*, núm. 101), la més extensa de les obres poètiques de Ramón Lull (sis mil versos en noves rimades irregulars (Rubió i Lluch, p. 289). Fou escrita a Mallorca pel mes de juliol de 1300. *Lo Consili* (*H. L. F.*, núm. 202), és la darrera obra poètica de Ramón Lull : consta de mil dos cents versos en cobles de set, cinc octosil·làbics i dos trencats i té un caràcter fàcil i popular (Rubió i Lluch, p. 289). Se'n coneixen textos catalans a Munic i a Palma. *Lo Conqueriment de Maylorcha* és una composició evidentment apòcrifa, obra del mateix Rosselló segurament. També és obra d'ell la versió castellana que segueix.

En el recull d'*Obras Rimadas* s'estamparen unes quantes composicions que ja havíen vist la llum. En primer lloc, les poesíes titulades *A vos, Dona Verge Sancta Maria* i *Senyor, ver Deu glorios*, que es troben en el cap. 83 i a la fi del *Blanquerna*. D'elles s'estampà el text original i la versió valenciana de Mn Bonllabí. En segón lloc, el *Desconort*, seguit d'una versió castellana del Jeroni Rosselló.

A manera de pròleg insertà el Rosselló, en aquest recull, un llarg estudi biogràfic de Ramón Lull.

413

1862 *Revue Germanique et Française.*
PARÍS — tome XIX — 15 janvier — pp. 201-225.

J. M. GUARDIA : *Le docteur illuminé.*

Article de vulgarització, escrit amb motiu de la publicació de les *Obras Rimadas* del Rosselló (vid. núm. 412).

414

MALLORCA — per Pere Josep Gelabert — 1 vol. — 10 + 564 pp. 1866

FERRAN WEYLER LAVIÑA : *Raimundo Lulio juzgado por si mismo.*

[f. 1.] — RAIMUNDO LULIO // JUZGADO POR SI MISMO.

[f. 2.] — RAIMUNDO LULIO // JUZGADO POR SI MISMO, // CONSIDERACIONES CRITICO-CIENTIFICO-COMPARATIVAS // SOBRE VARIAS DE LAS DOCTRINAS // QUE PROFESABA ESTE ILUMINADO DOCTOR, // SEGUN SE LEEN EN SUS NUMEROSOS LIBROS // POR // EL DOCTOR DON FERNANDO WEYLER Y LAVIÑA, // SUBINSPECTOR DE PRIMERA CLASE // EN EL CUERPO DE SANIDAD MILITAR // Y GEFE DEL RAMO EN LAS ISLAS BALEARES. // [A la dreta:] Por que mejor es la sabiduría que todas las // riquezas mas apreciadas; y nada de cuanto // hay apetecible es comparable con ella. // SALOMON — *Proverbios.* // [Al centre:] PALMA, // IMPRENTA DE PEDRO JOSÉ GELABERT, // IMPRESOR DE S. M. // 1866.

[f. 3.] — ADVERTENCIA // A MANERA DE PRÓLOGO Ó INTRODUCCIÓN.

p. 1-556. — [El text.]

p. 557. — ADVERTENCIA BIBLIOGRÁFICA.

p. 559. — INDICE.

p. 563. — [Errades.]

El llibre del Weyler fou el primer intent de crítica global de l'obra lul·liana que sestampà a Mallorca, fruit del moviment lul·lià que començà amb la publicació de les *Obras Rimadas* del Rosselló. El Weyler s'ocupa del sistema filosòfic lul·lià en relació amb el temps en què visqué Ramón Lull, i fa una divisió de les obres tractant separadament de cada una de les ciencies que el Beat cultivà.

415

MALLORCA — impremta de Pere Josep Gelabert — 2 vols. in 4.° — a dues columnes. 1868

JOAQUIM MARIA BOVER : *Ramon Lull.*

JORDI MIQUEL ALBER : *Obra en llaor del doctor illuminat mestre Ramon Lull mallorqui.*

ARNAU DEZCOS : *Ad Reprehensorem Divi Raymundi.*

ANTONI GARAU (ANTONIUS GERALDINUS) : *Versus in laudem Divi Raymundi Lullii Balearici.*

PERE JOÀN MARIMÓN : *Perillustri et admodum R. Viro Gregorio a Forteza.*

ANTONI MASOT : *La resonant fama, del compatriota Ramon Lull egregi...*

— *Obra feta en laors del Reverend mestre Ramon Lull.*

NICOLAU DE MELLINAS : *Canción a la milagrosa conversión, vida y muerte del Egregio Dr. Ramon Lull* [Fragments.]

JOANOT MENORCA : *Obra en laor del illuminat y patriota nostre Ramon Lull.*

FRANCESC PRATS : [Fragment d'una poesia en honor de Ramon Lull.]

GASPAR DE VERI : *Obra a honor del irrefragable Dr. Mestre Ramon.*
NICOLAU DE PAX : *In Raymundum Carmen.*

Vol. I. — XXXII + 600 pp. — 12 pp. d'índex.

[f. 1.] — BIBLIOTECA // DE // ESCRITORES BALEARES.
[f. 2.] — BIBLIOTECA // DE // ESCRITORES BALEARES // por // D. JOAQUIN MARIA BOVER // TOMO I. // PALMA. // IMPRENTA DE P. J. GELABERT. // IMPRESOR DE S. M. // 1868.
[f. 3.] — [Dedicatoria al Marquès de Pidal.]
p. 1. — PROLOGO.
p. 1. — BIBLIOTECA // DE // ESCRITORES BALEARES.
p. 414. — LULL (RAMON).
p. 561. — ADICIONES Y CORRECCIONES // AL TOMO I.
[p. 601.] — INDICE [12 pp.]

Vol. II. — 695 pp. + 28 pp. sense xifrar.

[f. 1.] — BIBLIOTECA // ... // TOMO II. // ...
p. 1. — [Segueix el text començant per la lletra O.]
p. 588. — ADICIONES Y CORRECCIONES // AL TOMO II.
p. 593. — APENDICE // ANONIMOS. — OBRAS IMPRESAS EN ESTAS ISLAS CUYOS AUTORES NO SON // NATURALES DE ELLAS. — OBRAS ESCRITAS POR ESTRAÑOS QUE TRATAN // ESPECIALMENTE DE LAS BALEARES.
[p. 697.] — INDICE DEL TOMO II.
[p. 705.] — INDICE // de anonimos, obras impresas en estas Islas cuyos // autores no son naturales de ellas y de obras es- // critas por estraños que tratan especialmente de las Baleares.
[p. 717.] — INDICE ALFABETICO, // EN EL CUAL VAN CLASIFICADOS LOS ESCRITORES // y se indica el lugar donde pueden leerse algunos sucesos.

El Joaquim María Bover, nat accidentalment a Sevilla l'any 1810, morí a Mallorca el dia 1.r d'abril de 1865, sense que pogués escriure el pròleg de l'obra cabdal de la seva vida de bibliògraf, la *Biblioteca de escritores baleares*, que havía estampat el Pere J. Gelabert, i que fou donada al públic tres anys després.

La *Biblioteca de escritores baleares* és una obra fonamental per a l'estudi de l'escola lul·liana mallorquina. Les noticies que conté sobre deixebles, comentaristes, panegiristes, detractors i traductors de Ramón Lull són copiosíssimes. Per nosaltres ha estat un auxiliar de primer ordre. En canvi, el capítol dedicat a Ramón Lull és mediocre. Ni tan sols hi ha un catàleg de les seves obres. Després de fer-hi un curt estudi biogràfic, diu el Bover : «El *Catalogo critico bibliografico de las obras de Ramon Lull,* escrito con suma inteligencia por el Sr. D. Jerónimo Rosselló y Ribera, y recientemente premiado por el Gobierno, va a darse a la estampa muy en breve, y deseando nosotros que este precioso trabajo tenga entre los bibliógrafos la aceptación que tan justamente se merece, no hemos querido insertar aquí el otro catálogo que teníamos escrito, que si bien completo, carece de la parte crítica y de las interesantes ilustraciones con que ha embellecido el suyo nuestro laborioso amigo el Sr. Rosselló.»

Com hem dit, el Bover cita en la seva *Biblioteca* tots els lul·listes mallorquins, de cada un dels quals dóna una noticia i fa el catàleg dè les obres llurs. La llista és llarga. Heu's-la

aquí : 11, Jordi Miquel Alber (en parlarem més endavant); 12, Arnau Alberti (1480-1545), del qual cita, com a inèdits, uns *Commentaria super artis Magistri Raymundi Lulli;* 13, Baltasar Alberti; 16, Pere Màrtir Alberti (mort en 1769), autor d'una *Respuesta de un Eymerique a una carta de un Lullista, amigo suyo, sobre la diferencia o reparo que tienen los dominicos en Mallorca de concurrir en los cultos de Lulio,* inèdita; 20, Francesc Alcalde (1826-18..), autor d'una novel·la inèdita, titulada *Raymundo Lulio. Novela histórica*; 38, Josep Amengual (vid. núms. 404 i 406); 47, Josep Andreu (s. XVI) autor d'una traducció castellana inèdita del *Blanquerna;* 66, Rafael Armengol (vid. núm. 323); 67, Bonaventura Armengual (vid. núms. 218 i 219); 101, Rafael Barceló (1648-1717), autor dels següents tractats lul·lians, tots inèdits : I. *Rationalis astrea Raymundisticam et Alchimisticham ad dialogeticum convocantis luctamen, ut juxta allegata et utriusque probata exactiori lance trutinas incluctabilem ferat crisim.* II. *Deus cum tua divina gratia et amore, incipit brevis suscintaque* (tractatus) *de sacramentis in genere evisceratio juxta inconcussam venerabilis magistri Doctoris Ill. Christique invictissimi martiris Raymundi Lulli mentem* III. *Deus cum tua divina gratia, sapientia et amore, incipit brevis de Baptismo enodatio juxta inconcussam Ill. Di. Raymundi Lulli mentem...* IV. *De matrimonio sacro juxta venerabilis magistri Doris, illuminati B. Raymundi Lulli mentem...*; 112, Antoni Bellver (vid. núm. 129); 115, Pere Bennasser (vid. núms. 274 i 276); 121, Hug Berard (1553-1594), que escrigué un llarg *Informe* a favor de la causa de Ramón Lull que no sabem si s'ha imprès; 137, Joàn Blanquer (s. XVIII) recopilador d'una col·lecció d'obres lul·lianes completíssima; 147, Mariàn Bordoy (1730-1792), autor d'una *Respuesta al manuscrito anónimo intitulado : La verdad sin rebozo, manifiesto en que se declaran los motivos que han tenido los religiosos dominicos de Palma, para no asistir a un Tedeum dirigido al V. Raimundo Lulio en 24 de enero de 1750* (vid. núm. 353); 164, Domènec Brondo (s. XVI), un dels testimonis que declararen en el procés de la beatificació de Ramón Lull; 177, Antoni Busquets (vid. núms. 175 i 176); 182, Joàn Cabaspre (s. XVI), autor d'uns comentaris inèdits sobre la doctrina lul·liana; 192, Miquel Caimaris (1689-1759), autor d'un *Novenario del inclito martir el B. Raymundo Lulio;* 298, Pere Joàn Coll (s. XVIII), biògraf de Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament (vid. número 375); 326, Jaume Custurer (vid. núm. 283); 348, Miquel Joan Dezcallar (16..-1699), autor d'un *Manifiesto en que se demuestra lo bien y justificadamente que se ha obrado en la ereccion y disposicion de la universidad y estudio general luliano de la ciudad y reino de Mallorca*, que no ha estat donat a l'estampa; 349, Didac Dezclapez (16..-1673), autor d'un tractat inèdit titulat *Super arte combinatoria ad illustrationem lullianæ doctrinæ;* 351, Gabriel Dezclapez (s. XV); 354, Miquel Dezclapez (s. XV); 355, Arnau Dezcós, del qual parlarem més endavant; 367, Francesc Doms (vid. núm. 272); 416, Joàn Antoni Ferrando (vid. núm. 278); 457, Pau Fluxà (15..-1604); 462, Guillem Font (vid. núm. 280); 474, Bartomeu Fornés (vid. núms. 336 i 387); 481, Josep Frau (vid. núm. 304); 489, Bartomeu Antoni Fullana (vid. núm. 296); 492, Pere Fullana (15..-1659), autor de diverses obres lul·lianes inèdites, entre les quals, els *Commentaria libri contemplationum B. Raymundi Lulli* i uns altres comentaris al *Libre de amic e amat*, titulats *Cantica de amico et amato... exposita per patrem Fr. Petrum Fullana;* 522, Bernat Gaví (s. XV), autor d'una *Arts memorativa,* inèdita; 528, Joàn Genovart (vid. núm. 283); 530, Antoni Garau (Antonius Geraldinus), del qual parlarem més endavant; 567, Josep Hernández (16..-1714), autor d'una serie d'obres lul·lianes, entre les quals cita el Bover les següents : I. *Compendio de las cuatro sentencias del iluminado doctor y mártir de Jesucristo el B. Raymundo Lulio, con esposiciones y comentarios.* II. *Controversiæ de potestate et autoritate Ecclesiæ, Pape et Consiliorum...* III. *Discursos varios, sobre la doctrina y estado de la causa del iluminado doctor y mártir de Cristo el B. Raymundo Lulio;* 595, Antoni Lull (vid. núms. 98 i 112); 630, Mateu Malferit (14..-1508), autor de les inèdites *Additiuncula Ad Mattheum Palmerium florentinum, De Temporibus* que citen el Pasqual i el Custurer, i en les quals es parla amb elogi de Ramón Lull; i, segons diu el Bover que el Mut assegura, d'uns comentaris sobre l'art lul·lià; 641, Bernardí de Mallorca (vid. núm. 374); 642, Gaietà de Mallorca (1707-1767), caputxí, que traduí al castellà el *Desconort* amb el títol de *Libro del Desconsuelo del B. Raymundo Lulio, ultimamente dispuesto*

en estilo y lenguage corriente versió que ha romàs inèdita; 646, Josep de Mallorca, caputxí, (vid. núm. 308); 664, Pere Joàn Marimón, del qual parlarem més endavant; 674, Pere Martí (vid. núm. 293); 680, Francesc Marçal (vid. núms. 219, 253, 262-264 i 268); 687, Antoni Masot, del qual parlarem més endavant; 699, Joàn Mayol (vid. núms. 356, 363, 364 i 370; 700, Nicolau Mayol (vid. núm. 330); 705, Nicolau de Mellinas (vid. núm. 155), del qual tornarem a parlar; 706, Joanot Menorca, del qual també més endavant direm alguna cosa; 713, Gabriel Mesquida (16..-1693), biògraf de Sor Anna Maria del Santíssim Sagrament (vid. número 375); 715, Miquel Mesquida (s. XVIII), altre biògraf d'aquella venerable dòna, segons diu el Bover que assegura el Dr. Francesc Talladas; 743, Francesc Montaner (15..-1646), autor de les *Observata a variis auctoribus de B. Raymundo Lull Majoricensis Martiri bene loquentibus, de martirio et cultu,* de què el Bover parla amb molt elogi; 753, Pere Vicens Mora (17..-1807), franciscà, autor de diversos tractats i comentaris de les obres del seu compatriota, la llista de les quals no retreu el Bover; 755, el jesuïta Andreu Moragues (15..-1631), autor del *Deffensionis Lullianæ Regestum et Chronografia* on, segons el Bover, hi ha una interessantíssima genealogía de Ramón Lull, continuada fins a l'any 1613, que mai no s'ha publicat; 792, Vicens Mut (vid. núms. 230 i 401); 810, Sebastià Nicolau (vid. núm. 384); 812, Joàn Angel Noceras (1719-1797), carmelità, autor dels *Opuscula varia super Sanctitate et scientia B. Raimundi Lullii*; 1404, Miquel Fornés (16..-1751), franciscà, natural de Palma, que traduí del català al llatí el *Libre de Sancta Maria,* amb el títol de *Beati Raymundi Lulli Doctoris illuminati et martyris liber de Sancta Maria,* la traducció és inèdita; 828, Jaume d'Olesa (14..-15..) (vid. número 56); 830, Mateu d'Olesa (1619-1662), canonge de la Seu de Mallorca i autor d'una carta en llatí dirigida a un lul·lista francès en 15 d'octubre de 1660, en la qual fa una relació de la vida i virtuts de Ramón Lull i dels progressos de la seva doctrina, que fou publicada pel Vernon, formant part de la seva obra *L'histoire veritable du bienheureux Raymond Lulle* (vid. núm. 259); 831, Miquel d'Olesa (14..-1543), acèrrim lul·lista, autor de l'obra *De salutari contemplatione*, citada per molts lul·listes (el Bellver, el Montaner, el Mut, el Custurer), que asseguren que en el cap. IX tracta de la vida i virtuts de Ramón Lull. El Mut diu, a més, que el Miquel d'Olesa és autor d'uns comentaris sobre l'art de Lull, que el Bover, diu que no ha vist; 835, Antoni Oliver (1711-1797), religiós Observant, autor de multitud d'obres, entre les quals, el *Memorial de la provincia seráfica de las islas Baleares a la Santidad de Paulo V, suplicándole que se digne expurgar el Directorio de Eymerich;* 837, Bartomeu Oliver (s. XVII), mercedari, autor d'un *Manuale Theologiæ Lullianæ*, que no s'ha estampat; 886, Antoni Ramón Pasqual (vid. núms. 329, 338, 344, 350, 388 i 390); 896, Nicolau de Pax (vid. núms. 53, 65, 73, 75, 90, 158, 291, 292, 302 i 324); 930, Jeroni Planes (vid. núm. 195); 954, Antoni Pont (1500-1580) arquebisbe elècte d'Oristà (Sardenya), autor dels *Fragmenta de artibus et facultatibus compilata ex Arbore Scientiæ B. M. Raymundi Lulli Majoricensis,* inèdits; 972, Francesc Prats (15..-1614), poeta i sacerdot mallorquí, del qual parlarem més endavant; 1019, Josep Ramonell, jesuita (vid. núm. 375); 1038, Joan Ribas (vid. Addenda); 1045, Antoni Riera (s. XIV), estudiant de Lleida, impugnador de l'Eymerich; 1046, Antoni Riera (vid. núm. 275); 1052, Joan Riera (vid. núms. 198 i 199); 1055, Sebastià Riera (s. XVII), autor d'unes conclusions sobre la doctrina de Ramón Lull que foren prohibides per la Inquisició; 1070, Joàn Roca (vid. núm. 383); 1082, Jeroni Rossell, és citat pel Mut com autor d'uns comentaris sobre la ciencia lul·liana; 1092, Jeroni Rosselló (vid. núm. 412); 1104, Bartomeu Rubí, (1705-1774), deixeble del Salzinger, autor d'una refutació de *La verdad sin rebozo* (vid. núm. 353), titulada *Las cinco piedras de David contra el Goliat arrogante ó La verdad sin rebozo, en defensa del culto y doctrina del B. Raymundo Lulio:* 1106, Sebastià Rubí (vid. núm. 353); 1147, Jaume Antoni Sancho (s. XVI); 1160, Anna María del Santíssim Sagrament (vid. núm. 375); 1163, Cristòfol Sarrà (vid. núm. 321); 1177, Joàn Seguí (vid. núm. 158); 1181, Antoni Serra (vid. núm. 312); 1187, Jaume Antoni Serra (vid. núm. 300); 1192, Joàn de Santa Gertrudis Serra (s. XVIII), autor d'una *Medicina Luliana, obra especulativa y practica; expositiva de los principios de medicina*

que escribió el B. Raymundo Lulio, inèdita; 1194, Martí Serra (16..-1715), un dels més acèrrims detractors de Lull, autor de diverses obres inèdites contra el Beat i els seus seguidors, entre ells, *La gallina orba qui serca las mentidas contingudas en una aporrogia Loliana traballada per un Para de la Compañia de Jesus del Collegi de Montesion de la Ciutat de Mallorca*, sàtira del Custurer; *El Belindrango* i altres; 1197, Pere Serra; 1201, Miquel Serralta (vid. núms. 277 i 278); 1204, Ramón Servera (s. XVIII), autor d'una carta inèdita titulada *Carta apologetica que en defensa del Doctor iluminado e invicto martir el B. Raymundo Lulio, escribió el Doctor en ambos derechos D. Raymundo Servera, en respuesta a otra que le escribió el Dr. en ambos derechos D. Juan Bautista Roca;* 1242, Domènec Sureda de Sant Martí (vid. núm. 281); 1246, Guillem Tarrasa, autor d'un llibre inèdit, titulat *Las cuatro persecuciones que experimentó el B. Raymundo Lulio;* 1247, Miquel Tarrassa (vid. núm. 260 i 311); 1300, Joàn Valero (s. XV), autor d'uns *Commentaria super artem Raymundi Lullii* inèdits; 1327, Gaspar de Verí, del qual parlarem més endavant; 1342, Gaspar Vidal (vid. núm. 160); 1380, Francesc Ximenez (vid. núms. 218, 219, 283,291, 292 i 324); 1388, Ramón Zanglada (s. XVII), jesuïta, autor de varies obres inèdites, entre elles uns *Commentaria in Artem magnam illuminati Doctoris Raymundi Lulli.*

El Bover, no solament consigna en la seva *Biblioteca* un cúmul de dades interessantíssimes per fer la historia del lul·lisme a Mallorca, sinó que estampa, a vegades per primera volta, obres poètiques de curta extensió, escrites a honor del Beat per entusiastes mallorquins, o fragments d'altres obres més llargues. Entre elles, cal esmentar l'*Obra en llaor del doctor illuminat mestre Ramon Lull mallorquí*, cant de nou estrofes d'art major, precedit de dues cobles *Sparces*, que formen l'*Exordi* i la *Invocatio*, degut a la ploma del Jordi Miquel Alber, poeta mallorquí dels segles XV i XVI. Amb aquesta composició prengué part el seu autor en el certamen poètic que se celebrà el dia 15 de maig de 1502 a l'esglesia de Sant Francesc de Palma, en honor de Ramón Lull, amb motiu del triomf que el Pere de Gui (vid. núms. 4, 7-9, 12-15, 23, 26, 27, 29 i 61) obtingué a Roma i a Sevilla. Segons diu el Bover, la poesía en honor de Ramón Lull és l'única cosa que es coneix del Jordi Miquel Alber. En parlar de l'Arnau Dezcós (s. XV) i retreure la llarga *Epistola apologètica* que escrigué per tal de refutar els menyspreus dirigits a la *Sententia* a favor de Lull, en reprodueix el Bover la salutació, que duu per títol *Arnaldus Cossus ad Reprehensorem Divi Raymundi.* Cita, també, com a obres lul·lianes de Dezcós, un *Defensorium doctrinæ B. Raymundi Lulli* i una traducció llatina del *Liber de Benedicta tu.* De l'Antoni Garau, poeta mallorquí del s. XV, reprodueix el Bover els versos a llaor de Ramón Lull que duen aquesta endreça : *Accipe hos versus in laudem Divi Raymundi Lullii Balearici, quos Antonius Geraldinus poeta egregius edidit.* Del Pere Joàn Marimón, sacerdot i poeta mallorquí del segle XVI, rector de Sant Jaume de Palma, reprodueix el Bover una poesía dedicada al Sr. Gregori Zaforteza, que es troba al final de l'*Apologia luliana,* obra manuscrita de l'Antoni Bellver (vid. núm 129). La dedicatoria de la poesía diu així : *Perillustri et admodum R. Viro Gregorio a Forteza Archidiacono et canonico J. V. D. et Almæ sedis Majoricen. Sede Vacante Vic. Generali.* Aquesta poesía és en llaor de Ramón Lull. Són així mateix en elogi del Beat els versos que el Bover insereix del poeta mallorquí cinccentista Antoni Masot, promotor del certamen en honor de Lull, mantingut a Sant Francesc de Palma, l'any 1502, en el qual, com hem dit més amunt, prengué part el Jordi Miquel Alber. El cartell o convocatoria del certamen és del Masot, i comença dient : *La resonant fama del compatriota Ramon Lull egregi...*; també ho és una poesía que hi fou llegida amb aquest títol : *Comensa la obra feta per lo dit Antoni Masot en laors del Reverend mestre Ramon Lull, per la qual no enten esser guanyador.* En l'esmentat certamen, un altre poeta balear, Joanot Menorca, hi tirà la poesía titulada *Obra en laor del illuminat y patriota nostre Ramon Lull, feta per Joanot Menorcha, minim dels qui desitjan seguir la professió y doctrina d'aquell. Tirant a la joya.* Obtingué el segón premi. Del Nicolau de Mellinas (vid. núm. 155), transcriu el Bover alguns fragments de la *Cancion a la milagrosa conversion vida y muerte del Egregio Dr. Ramon Lull.* També transcriu, treient-lo del memorial a Carles II pel Pere Bennasser (vid. núm. 276), un fragment d'una

poesía del Francesc Prats, enviada a un certamen poètic mantingut a l'esglesia del Convent d'Observants de Palma el dia 15 de maig de 1602, per commemorar el centenari del certamen del qual hem parlat més amunt. En el certamen de 1502 prengué també part el poeta Gaspar de Verí, amb una poesía que comença : *Gaspar de Veri a la joya en orde quart. Per introducció de la obra a honor del irrefragable Dr. Mestre Ramon ab set cobles Sparces recita la visio seguent...* que el Bover transcriu íntegra. També insereix sencera una poesía del Nicolau de Pax, titulada *Nicholai Pachis in Raymundum carmen* (Apèndix al núm. 896).

L'obra del Bover acaba amb un «Apéndice» que conté «Anónimos — Obras impresas en estas islas cuyos autores no son naturales de ellas — Obras escritas por estraños que tratan especialmente de las Baleares». En aquest «Apéndice» es donen noticies suscintes de diversos lul·listes no mallorquins. Entre ells : 47, Charles de Bouvelles (vid. núms. 45, 51, 75, 196, 291, 292 i 324); 136, Damian Cornejo (vid. núms. 271, 307 i 372); 154. Pere de Gui (vid. números 4, 7-9, 12-15, 23, 26, 27, 29 i 61); 265, Joàn Antoni Ferrando (vid. núm. 278 i ja citat abans en el decurs de l'obra, segons hem vist); 270, Lluís de Flandes (vid. núms. 314, 318, 319 i 348); 309, Adolf Helfferich (vid. núm. 411); 449, Agustín Núñez Delgadillo (vid. núms. 192, 193 i 208); 584, Mariano Mauro Risson (vid. núms. 294 i 297); 598, Juan Bautista Roldàn (vid. núm. 283); 684, Tomàs Velázquez y Coloma (vid. núm. 295).

ADDENDA

1. 1497, 5 agost. — Gui, Pere de, *Janua Artis magistri Raymundi Lulli.* Valladolid, Pedro Giraldi i Miguel de Planes.

Haebler, ii, 193_5.

2. 1497, 6 agost. — Lullus, Raymundus, *Logica abbreviata.* Valladolid. [Pedro Giraldi i Miguel de Planes.]

Haebler, ii, 382_5.

2 bis. [1500]. — Gui, P. de, *Formalitates breves* [Sevilla, Polono].

Exemplar Biblioteca de Catalunya.

Butlletí de la Biblioteca de Catalunya, vi; 408.

3. 1511, 15 setembre. — Lullus, Raymundus, *Arts brevis.* Avinyó, Tomàs de Campanis.

Baudrier, x, 315.

4. 1517. — Lullus, Raymundus, *Libellus de amico et amato.* Alcalà, A. G. Brocar.

Thomas, p. 55.

5. 1548. — *De Alchemia dialogi duo* (o bé *Lignum vitae). Quorum prior genuinam librorum Gebri sententiam... probat. Alter, Raimundi Lullii Maioricani mysteria in lucem producit...* Lió, Godefridus & Marcellus Beringi.

Baudrier, iii, 46.

6. S. xvi (primera meitat). — Lullus, Raymundus, *Logica abbreviata;* Januarius, Jacobus, *Naturae ordo studentium pauperum;* Januarius, Jacobus, *Distinctiones.* Sevilla, J. Cromberger (?).

Haebler, ii, 334_5.

7. 1595. — Eymericus, Nicolaus, *Directorium inquisitorum cum commentariis Francisci Peniae.* Venecia, Marcantonio Gualterio.

Exemplar Biblioteca de Catalunya.

8. 1662? — Ribas, Juan, *Su oro á el Cesar.* Mallorca? [Contra la doctrina de R. Lull.]

Bover, n. 1038.

9. 1664. — Ribas, Juan, *Advertido entendimiento y última voluntad, satisfacción que da el presentado ... religioso aunque indigno, del hábito del glorioso Patriarca Santo Domingo de Guzmán.* Torino, Juan Domenico Tarino. [En pro de l'ortodoxia de R. Lull.]

Bover, n. 1038.

10. 1677. — Kriegsmann, W., *Pantosophiae sacro-profanae a Raymundo Lullio in artem reductae.* Oxford.

Dalton, p. 93.

11. 1699. — Alagon, Pedro de. [Monitori del bisbe de Mallorca Pere d'Alagón en defensa de Ramón Lull. Prohibeix, sots pena d'excomunió, proferir injuries contra la seva fama, santedat i virtuts. Firmat a Mallorca, 26 de juliol de 1699.] Fulla gran foli.

Exemplar Biblioteca de Catalunya.

12. 1732. — *Epílogo breve de los piadosos desvelos, con que las tres Escuelas del Iluminado Doctor, y Martir el Beato Raymundo Lullio, del sutil Escoto, y eximio Suarez; rindieron as gracias al Dios de las victorias, por la que consiguieron contra Orán las Armas Católicas de nuestro Magnánimo Monarca Don Felipe Quinto.* Barcelona, María Martí.

Exemplar Biblioteca de Catalunya.

Bover, Apéndice n. 224.

13. 1750. — Ferrer, Joàn B. [Excomunió contra els autors d'un pasquí injuriós a la memoria de Ramón Lull, llançada pel canonge de la Seu de Mallorca Joàn B. Ferrer, comissari del Capítol, seu vacant, en 12 de juny de 1750.] Fulla in-foli.

Exemplar Biblioteca de Catalunya.

14. 1752. — [Fr. Manoel do Cenaculo e Villas Boas.] *Advertencias criticas e apologeticas sobre o juizio que nas materias do B. Raymundo Lullo formou o dr. Apollonio Philo-muso.* Valença.

Exemplar Bibl. R. d'Alós-Moner.

15. 1848. — *Entremés o representació teatral del Beato Ramon Lull.* Palma, Trias.

Bover, Apéndice n. 222.

ÍNDEX DE NOMS

ACADEMIA DE GRAMÀTICA I FILOSOFÍA, de Palma. — de Tubinga. — FRANCESA, de París. — V. Palma, Tubinga, París.

ACCARDO, Mariano, 277. — *Ioanni Francisco de Iudicibus Fregellano Epistola* (Venecia, 1507), **37**; (Mallorca, 1735), **309**. — *Iustiniano Deodato Epistola* (Venecia, 1507), **38**.

Acroama (Mallorca, 1745), **331**.

Acta Sanctorum, 245, 255-257, 303.

AGRIPPA VON NETTESHEIM, H. Cornelius, **103**, **148**; 6, 73, 76, 91, 106, 122, 125, 140, 278. — *Adolpho Roboreo Epistola* (Colonia, 1531), **79**; (Lió, 1531), **80**; (Colonia, 1533), **82**; (Lió, 1535), **86**; (Solingen, 1538), **87**; (Colonia, 1538), **88**; (Lió, devés 1565) **104**, **105**; (Colonia, 1568), **111**; (Lió, 1580), **125**; (Lió, 1600), **148**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**. — *Commentaria in artem brevem Raymundi Lulli* (Colonia, 1531), **79**; (Lió, 1531), **80**; (Colonia, 1533), **82**; (Lió, 1535), **86**; (Solingen, 1538), **87**; (Colonia, 1538), **88**; (Lió, devés 1565), **103**; (Lió, devés 1565), **104**, **105**; (Colonia, 1568), **111**; (Lió, 1580), **125**; (Strasburg, 1598), **144**; (Lió, 1600), **148**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (— 1617), **182**; (Strasburg, 1651), **233**; 73, 74, 78, 91, 97, 116, 122, 157. — *Ioanni Laurencino Lugdunensi Epistola* (Colonia, 1531), **79**; (Lió, 1531), **80**; (Colonia, 1533), **82**; (Lió, 1535), **86**; (Solingen, 1538), **87**; (Colonia, 1538), **88**; (Barcelona, 1565), **102**; (Lió, devés 1565), **103-105**; (Colonia, 1568), **111**; (Lió, 1580), **125**; (Strasburg, 1598), **144**; (Lió, 1600), **148**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg 1651), **233**. — *Opera* (Lió, 1531), **80**; (Lió, 1535), **86**; (Lió, 1580), **125**; (Lió, 1600), **148**; 73, 74, 76, 91, 106, 125. — *Tabula abbreviata commentariorum artis inventivae* (Colonia, 1531), **79**; (Lió, 1531), **80**; (Colonia, 1533), **82**; (Lió, 1535), **86**; (Solingen, 1538), **87**; (Colonia, 1538), **88**; (Lió, devés 1565), **104**, **105**; (Colonia, 1568), **111**; (Lió, 1580), **125**; (Lió, 1600), **148**; (Lió, 1605), **157**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; 73, 74, 92, 97, 133.

AGUIRRE, Cardenal. — V. SÁENZ DE AGUIRRE.

AGUSTÍN, Antoni, 15.

ALAGÓN, Pedro de [Monitori en defensa de Ramón Lull] (Mallorca, 1699), *addenda* **11**.

Alajor, Convent de, 183.

ALAMANUS, Cardenal. — V. ALEMANNI.

ALARCÓN, Didac, 277.

Alaró, 285.

ALBER, Jordi Miquel, 377, 379. — *Obra en llaor del doctor illuminat mestre Ramon Lull mallorquí* (Mallorca, 1868), **415**; 379.

ALBERT MAGNE, **164**.

ALBERTÍ, Arnau, *Commentaria super arte Raymundi Lulli*, 377.

ALBERTÍ, Baltasar, 377.

ALBERTÍ, Pere Màrtir, *Respuesta de un Eymerique a una carta de un Lullista*, 377.

ALBERTINUS, Arnaldus, 278.

ALBRIZZI, Joàn Baptista, **324**.

Alcalà de Henares, **69**, **73**, **192**; 2, 52, 64, 83, 90, 109, 151, 162, 255, 277, 282, 307; *addenda* **4**. — BIBLIOTECA D'ALCALÀ, 65.

ALCALDE, Francesc, *Raymundo Lulio*, 377.

Alchemia dialogi duo (De), o *Lignum vitae* (Lió, 1548), *addenda* **5**.

Alcúdia, Convent de, 167.

Alemanya, 113, 284, 291, 296.

ALEMANNI, Lluís, Cardenal, 42, 130, 278.

ALEXANDRE VII, Papa, 201, 202.

ALFONS IV, de Catalunya-Aragó, 52, 59, 90.

ALMODÓVAR, Martí de, 13, 15.

ALÒS, Ramón de, 41, 219, 239, 245, 255, 261, 262, 277, 286, 287, 361. — V. Barcelona, BIBLIOTECA ALÓS-MONER.

ALSATICUS, Beat Rhenanus. — V. RHENANUS.

ALSTED, Johann Heinrich, 116, 139, 140, 142, 145, 146, 196, 278. — *Architectura et usus artis lullianae* (Francfort, 1612), **169**; 146. — *Clavis artis lullianae et verae logices, id est, solida dilucidatio artis magnae generalis et ultimae quam Raymundus Lullus invenit* (Strasburg, 1609), **163**; (Strasburg, 1633), **207**; (Strasburg, 1652). **234**; 140, 196. — *Criticus de infinito harmonico philosophiae Aristotelicae Lullianae et Rameae* (Herborn, 1610), **165**; 142.

ALVA, Pedro de, 14, 15, 63.

AMAT, Miquel Joàn, **158**.

AMENGUAL, Josep, 369, 370, 377. — *Novena al Beato Raimundo Lulio* (Mallorca, 1846), **404**; 369. — *Resumen de la vida del ínclito balear el Beato Raymundo Lulio* (Mallorca, 1847), **406**, 369, 370.

Amiens, 43, 44.

AMIOT, Pere, **273**; 233.

AMORÓS, Carles, **44**, **46**, **47**; 42, 44-46, 90, 307.

AMORÓS, Miquel, **327-329**, **331**, **332**, **335**, **338**; 307, 308, 312, 315, 321.

Amsterdam, **265**; 214, 225. — SINAGOGA, 214.

Analecta juris pontificii, 409.

Andraitx, 309.

ANDREU, Agustí, 245, 255. — V. GENOVART, Joan.

ANDREU, Josep, versió castellana del *Blanquerna*, 377.

ANGEL, Joàn, 70. — *Carmen super arma redemptoris Jhesu-Christi* (Valencia, 1521), **76**. — *Carmen super artem contemplationum et libellum orationum et contemplationum intellectus in Deum* (Valencia, 1521), **76**.

Anglaterra, 83, 89, 96, 276.

ANNA MARÍA del Santíssim Sagrament, **375**; 350, 351, 377, 378. — *Llibre de càntichs expositats del Beato Ramón Lull*. Versió castellana anònima (Mallorca, 1760), **375**; 351.

Antich de Llorach, Agustí, 296, 315, 332. — *Censura et Approbatio* (Mallorca, 1746), **335**. — *Corto diseño de los... motivos que tuvo la ciudad de Palma para el hacimiento de gracias que hizo a su... patricio el B. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1750), **352**; 332. — *Oración eucharística* (Mallorca, 1750), **352**; 333. — *Parecer* (Mallorca, 1739), **316**. — *Relación de los solemnes, festivos aplausos con que* [la ciutat de Palma] *veneró con magnífica pompa su* [de R. L.] *milagroso sepulcro*, 333.
Antiphona ad Magnificat. Raymundus (Roma, 1657), **238**; 139.
Antolín, Guillermo, 15.
Antoni de Padua, sant, **167**.
Antonio, Nicolau, 12-15, 38, 42, 44, 47, 52, 60, 63-65, 70, 71, 101, 110, 158, 165, 180, 182, 187, 188, 190, 207, 239, 245, 255, 277, 278, 286, 361. — *Bibliotheca Hispana*, 239, 362. — *Catalogus operum a B. Raymundo Lullo scriptorum* (Roma, 1696), **279**; (Mallorca, 1700), **283**; (Anvers, 1708), **291**; (Anvers, 1709), **292**; (Venecia, 1744), **324**; (Madrid, 1788), **389**. — *Raymundus Lullus eiusque vita el scripta* (Roma, 1696), **279**; (Anvers, 1708), **291**; (Anvers, 1709), **292**; (Venecia, 1744), **324**; (Madrid, 1788), **389**.
Anvers, **291**, **292**; 255, 256.
Apologia adversus calumnias, 132.
Aprovació de la doctrina lul·liana per la Universitat de París (Barcelona, 1512), **47**. — Versió francesa (París, 1632), **206**; 175.
Approbationes lullianae doctrinae, 277.
Aracoeli, Convent de. — V. Roma.
Aragó, Consell de, 41, 151, 238, 309.
Aragó, Corona de, **158**.
Arbiol, Antoni, 278.
Arias de Loyola, 286.
Arigone, Cardenal, **175**, **302**; 151.
Aristòtil, 135.
Armengol, Rafael, 300, 301, 377. — *Veritas investigata doctrinae illuminatissimi doctoris Raymundi Lulli* (Mallorca, 1743), **323**.
Armengual, Bartomeu, *Mausoleum postumae ac perennis gloriae Raymundo Lullo erectum...*, 183.
Armengual, Bonaventura, 183, 234, 244, 278, 309, 377. — *Archielogium vitae doctrinae et martyrii Raymundi Lulli* (Mallorca, 1643), **218**; (Mallorca, 1645), **219**; 183, 185.
Armengual, Matíes, 300.
Armengual, Nicolau, 246.
Arnau de Vilanova, **164**.
Arras, 17.
Arrivabene, Jordi, **50**.
Ars aurifera (Basilea, 1572) **118**; (Basilea, 1593), **140**; (Basilea, 1601), **149**; (Basilea 1610), **164**; 101, 107, 127, 141.
Artà, Convent de, 187.
Artal, Jaume, 277.
Artigues, Joàn Antoni, 314. — *Approbatio* (Mallorca, 1746), **334**.
Artigues, Salvador, 305, 307, 312, 314. — *Approbatio* (Mallorca, 1744), **325**; (Mallorca, 1744), **326-328**; (Mallorca, 1745), **332**; (Mallorca, 1746), **334**.
Arxiu Reial de Barcelona. — V. Barcelona.
Assís, Biblioteca del Convent de frares Menors, 286.
Astruch de Cortyelles, Ramón, *Liber conceptionis virginalis* (Sevilla, 1491), **16**; (Valencia, 1518), **66**. Text llatí i versió castellana per Alonso de Zepeda (Brussel·les, 1664), **250**, **251**; 12-15, 63, 203, 209.
Aubry : Aubrius, Jean de, 173, 186, 187, 201, 202, 217, 278. — *Abregé de l'ordre admirable des connaissances et des beaux secrets de Saint Raymond Lulle* (París, 1660), **242**; 202. — *Mirabilia mirabilium, maxime admirandarum doctoris archangelici sancti Raymundi Lulli* (París, 1645), **222**; 186. — *Le Triomphe de l'Archée* (París, 1660), **240**, **241**; 201. — *Le Triomphe de l'amour et l'eschelle de la gloire.* (Versió del *L. de amic e amat*) (París, 1645), **221**; 173, 186, 187. — V. Lull, *Libre de amic e amat.*
Augsburg, **71**, **74**, **84**, **138**; 65, 116, 139.
Avengochea, Domingo, *Approbatio operis et commendatio Raymundi Lulli et authoris* (Tarassona, 1613), **172**; (Tarassona, 1619), **186**.
Avinyó, **337**, **388**, *addenda* **3**; 325, 361.
Aymans, Comte de. — V. Palma de Mallorca, Biblioteca Ayamans.
Ayamans, Comte de. — V. Biblioteca Ayamans.
Aymeric. — V. Eymeric.

Backer, A. de, 245.
Bade, Josse : Badius, Jodocus, **45**, **51**, **57-60**, **62**, **67**, **68**, **75**; 44, 50, 54, 56, 58, 60, 63, 68, 72, 90, 122, 166, 175 217, 255, 275, 277, 305. — *Bernardo Lavinhete Epistola* (París, 1516), **59**; (Maguncia, 1721), **302**; 277. — *Epigramma ad lectorem* (Lió, 1515), **55**; (Lió, 1635), **210**; (Lió, 1635), **211**; (Lió, 1637), **212**. — *Tetrastichon ad lectores* (París, 1516), **62**.
Baland, Esteve, **52**.
Bamberg, 281, 339, 341.
Barceló, Antoni, 245. — *Censura* (Mallorca, 1700), **283**.
Barceló, Mariàn. — V. Palma de Mallorca, Biblioteca Barceló.
Barceló, Rafael, Obres lul·lianes, 377.
Barcelona **3-5**, **8-12**, **17**, **19-21**, **30-32**, **44**, **46**, **47**, **102**, **108**, **113**, **127**, **158**, **160**, **391**, *addenda* **12**; 1-5, 7-11, 13, 16, 18, 19, 29, 32, 35, 36, 39, 42, 44, 45, 83, 90, 94, 98, 107, 121, 130, 135, 160, 175, 216, 276, 278-282, 290, 291, 312, 315, 346, 363, 373. — Arxiu Reial, 107. — Biblioteca Alós-Moner, *addenda* **14**. — Biblioteca Dalmases, 286. — Biblioteca de Catalunya, 9, 37, 70, 82, 94, 110, 135, 136, 151, 157, 168-170, 177, 178, 195, 207, 212, 224, 225, 229, 231, 235, 238, 240, 241, 246, 255, 258-260, 284, 285, 289, 292, 293, 315, 325, 335, 338, 341, 344, 346, 351, 361, *addenda* **2** bis, **7**, **11-13**. — Biblioteca Givanel, 154. — Biblioteca Joaquim Montaner, 29.—Biblioteca Provincial i Universitaria, 3, 5, 10, 15, 18, 19, 22, 23, 28, 30, 32, 33, 36, 42, 46, 47, 52-56, 58, 60, 62, 63, 72, 91, 92, 96, 97, 100, 107, 113, 118, 134, 135, 139, 143, 144, 146, 148, 159, 166, 178-180, 185, 192, 208, 209, 211, 213, 225, 235, 239, 249, 284, 285, 287, 288, 290, 296, 298, 299, 301, 303, 305, 308, 311, 313, 322, 324, 328-331, 336, 338, 342, 347, 362. — Monestir de Sant Pau, 16. — Universitat, 90.
Baró, Joàn, 19, 36.
Barret, Fr., 364. — *Raymond Lully* (Londres, 1815), **394**. — *The Hermetic Mercuries*, 364. — *The lives of alchemystical philosophers*, 364.
Bartolomei, Bernat, bisbe de Città di Castello, 42, 278.
Basile de Poligny : Basilius Poliniacensis, 187. — *Commentaria in Artem atque in Metaphysicam* (París, 1645), **224**; 187.
Basilea, **98-100**, **112**, **114**, **116-118**, **140**, **143**, **147**, **149**, **164**; 83, 88, 119, 124, 127.
Bassa, Sant, 165.
Batista i Roca, Josep M.ª, 97, 128, 131, 145, 216, 252.
Batlle, Jaume. — *Parecer* (Mallorca, 1750), **352**.
Baudouin : Baudovinus de Montarcis, Pierre, 193, 221, 278. — *Traité de la raison* (París, 1668), **261**; 193, 221. — *Traité des fondements de la Science générale et universelle* (París, 1651), **231**; 193, 221.
Baum, Teodor, **111**.
Bayer, Elíes Pere, **362**.
Beck, Baltasar, **91**.
Belarmino, Cardenal, 167, 277.
Belhorado, 110.
Bellver, Antoni, 109, 278, 377-379. — *Apologia lullia-*

nae doctrinae, 109, 379. — *Commentaria in Logicam brevem et novam* (Mallorca, 1684), **129**; 109. — *Commentaria in logica B. R. Lulli*, 109. — *Epistola ad studiosum veritatis* (Mallorca, 1584), **129**.
BELOT, Jean, **289**; 164, 205, 226, 233, 252, 278. — *Apologie de la langue latine*, 164. — *L'œuvre des œuvres ou le plus parfait des sciences steganographiques, paulines, armadelles et lullistes... — La Rhétorique par la quelle on peut discourir de ce qui est propre en l'oraison et disputable par dialectique, selon la subtilité de l'art lulliste et autres arts plus secrets* (París, 1623), **194**; (Rouen, 1640), **215**; (Lió, 1654), **235**; (Rouen, 1662), **245**; (Rouen, 1669), **266**; (Lió, 1672), **267**; (Rouen, 1688), **273**; (Liège, 1704), **289**; 164, 182, 198, 252. — *Traicté de la memoire artificielle ou l'Art de Raymond Lulle* (Rouen, 1640), **215**; (Lió, 1654), **235**; (Rouen, 1662), **245**; (Rouen, 1669), **266**, (Lió, 1672), **267**; (Rouen, 1688), **273**; (Liège, 1704), **289**; 182, 198, 252.
BENAVIDES, Lluís de, 206, 209.
BENET, Sant, **16**.
BENET XIV, 234.
BENNASSER, Pere : BENNAZAR, **274**; 135, 234-236, 244, 278, 309, 377, 379. — Memorial *Al rey nuestro Señor Don Carlos Segundo* (Mallorca, 1691), **276**; 95, 135, 379. — *Compendiosum rescriptum nativitatem vitam martyrium pii heremitae Raymundi Lullii complectens* (Mallorca, 1688), **274**; 234, 235.
BERARD, Huc, *Informe*, 377.
BERING en Jofre i Marcel, **80, 86, 103-105, 125, 148, 157**, *addenda* **5**.
Berlín, **411**.
BERNARDÍ DE MALLORCA, 348, 377. — *La voz de la divina Sabiduría Universal para orar, meditar y predicar* (Mallorca, 1759), **374**; 348.
BERNAT, bisbe de Città di Castello. — V. BARTOLOMEI, Bernat.
BERTHELIN, David, **247, 248, 266**; 207, 208, 226.
BERTHELIN, Joàn, **232**.
BERTHELOT, Robert, **221**.
BESTARD, Guillem, 342.—*Aprovación* (Mallorca, 1753), **364**, *Beyträge zur Mainzer Geschichte*, 275.
BIBILONI, Jeroni, *Discurso en obsequio del Beato Raymundo Lulio* (Mallorca, 1846), **403**; 369.
BIBLIOTECA AMBROSIANA, de Milà. — AYAMANS, de Palma. — BARCELÓ, de Palma. — BODLEIAN LIBRARY, d'Oxford. — BRITISH MUSEUM, de Londres. — CASANATENSE, de Roma. — COLOMBINA, de Sevilla. — D'ALCALÀ. — DALMASES, de Barcelona. — DAMETO, de Palma. — DE CATALUNYA, de Barcelona. — DE DARMSTAD. — DE L'ARSENAL, de París. — DE L'ESCORIAL. — DE LA CIUTAT, de Colonia. — DE L'INSTITUT BALEAR, de Palma. — DE LA CATEDRAL, de Córdoba. — DE LA CATEDRAL, de Sevilla. — DE LA CIUTAT, de Maguncia. — DE LA COLLEGIATA, de Reichesberg. — DE LA SAPIENCIA, de Palma. — DE LA SOCIETAT ARQUEOLÒGICA LUL·LIANA, de Palma. — DE LA SORBONA, de París. — DE LA CIUTAT, de Lió. — DE MONTSERRAT. — DE SANT ISIDOR, de Roma. — DE SANT VÍCTOR, de París. — DE SANTA GENOVEVA, de París. — DEL CONVENT DE FRARES MENORS D'ASSÍS. — DEL CONVENT DE MONT-SIÓ, de Palma. — DEL CONVENT DE SANT FRANCESC, de Palma. — DEL SEMINARI, de Maguncia. — DELS PARES CARTOIXANS, de París. — EPISCOPAL, de Palma. — GIVANEL, de Barcelona. — MARCIANA, de Venecia. — MAZARINA, de París. — MONTANER, de Barcelona. — MUNICIPAL, de Perpinyà. — NACIONAL, de Madrid. — NACIONAL, de París. — PLANES, de Palma. — PROVINCIAL, de Mallorca. — PROVINCIAL I UNIVERSITARIA, de Barcelona. — REIAL, de Madrid. — REIAL, de Munic. — SECRETA DEL COL·LEGI ROMÀ. — SAMPOL, de Palma. — UNIVERSITARIA, d'Evora. — UNIVERSITARIA ,de Gand. — UNIVERSITARIA, de Göttingen. — UNIVERSITARIA, d'Heidelberg. — UNIVERSITARIA, de Strasburg. — VATICANA, de Roma. — V. Milà, Palma de Mallorca, etc.
Biel, 148.
BILLAINE, Pere, **213**; 180.
BINIMELIS, Antoni, 300.
Binisalem, 220.
BIRCKMANN, Arnau, **101, 115**; 89.
BIRCKMANN, Joàn, **106, 109-111, 119**; 89, 94.
Bolonia, **228**; 87.
BLANCA, de Nàpols, muller de Jaume II, 346.
BLANCO SÁNCHEZ, Rufino, 112.
BLANQUER, Joàn, 377.
BLASCO, Dionisio, 278.
Blois, 164.
BOBÍN, Miquel, **236**.
BODONIT, Guillem, 6.
BOHMBARGEN, Nicolau, **124**.
BOLICHER, Gabriel Joàn, 277.
BOL·LANDISTES, 245, 255, 361. — V. *Acta Sanctorum*.
BONA, Joàn, 278.
BONILLA, Alejandro Felipe de, 326. — *Dictamen* (Madrid, 1749), **344**.
BONILLA, Joàn de, 159.
BONLLABI, Joàn, 47, 70, 172, 174, 275, 277, 291, 324, 373, 374. — *Epigramma als lectors* (Valencia, 1521), **76**. — *Epistola proemial contenint la vida del illuminat doctor i màrtir mestre Ramon Lull* (Valencia, 1521), **76**.— Versió castellana anònima de l'*Epistola* (Mallorca, 1749), **342**; 324. — Versió valenciana de *A vos, Dona Verge Sancta Maria* (Mallorca, 1859), **412**, 374. — Versió valenciana del *Blanquerna* (Valencia, 1521), **76**; 70, 174, 324, 373. — Versió valenciana del *L. de oracions e contemplacions del entenimen en Deu* (Valencia, 1521), **76**; 70, 174, 373. — Versió valenciana de *Senyor, ver Deu glorios* (Mallorca, 1859), **412**, 374.
Bonn, **408**.
BORDONUS, Franciscus, 277.
BORDOY, Mariàn, *Respuesta a ... La Verdad sin rebozo*, 377.
BOREL, Pere, 129, 182.
BORNAT, Claudi, **102**; 90, 107, 131.
BORRÀS I RIUS, Miquel, 353.
BORRÀS I ROSSELLÓ, Miquel, 353. — *Juris utriusque theoremmata* (Mallorca, 1760), **378**; 353.
BOTELLAS, Jaume, 246. — *El Prodigio en ambos amores. Vida y hechos del inclito Doctor y Martir Iluminado el Beato Raymundo Lulio* (Mallorca, 1701), **284**; 246, 250.
BOUCHER, Raymond : BOUCHERIUS, Remundus, 255.
BOULANGER, Lluís, **209**.
BOURDIN, Nicolau, **194**; 164, 182, 205.
BOUVELLES, Charles de, 43, 44, 52, 56, 66, 68, 72, 109, 217, 255, 277, 380. — *Commentaria in primordiale evangelium S. Ioannis* (París, 1511), **45**; (París, 1514), **51**; 43.— *Epistola in vitam Raymundi Lulli Eremitae, Vita Raymundi Lulli* (París, 1511), **45**; (París, 1514), **51**; (Lió, 1625), **196**; (Anvers, 1708), **291**; (Anvers, 1709), **292**; (Venecia, 1744), **324**; 43, 44, 56, 166, 255. — *Responsiones ad novem quaesita Nicolai Paxi* (París, 1521), **75**; 44, 68.
BOVÉ, Salvador, 280, 283.
BOVER, Joaquim M.ª, 55, 65, 79, 86, 110, 134, 135, 164, 228, 231, 234-237, 246, 250, 258, 297, 300, 301, 309, 317, 322, 333, 348, 350, 351, 353, 354, 356, 358, 359, 364, 365, 369, 376-380. — *Biblioteca de Escritores Baleares : Ramón Lull* (Mallorca, 1868), 376, 379.
BRACESCO, J., *Lignum vitae* (Basilea, 1572), **116**; (Basilea, 1600), **147**; (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 249.
BRIECIUS, Philippus, 277.
BROCAR, Arnau Guillem, **69, 73**, *addenda* **4**.
BRODHAGEN, **399**.
BRONDO, Domènec, 377.

Brouchvis, Daniel, **152**; 106. — *Secreta alchimiae magnalia* (Colonia, 1579), **124**; (Leiden, 1598), **145**; (Leiden, 1602), **152**; 106, 122, 129.
Brumenn, Tomàs, **132, 133**; 111, 112, 172.
Brun, Pere, 3; 3.
Brunet, J. C., 1, 79, 158, 159.
Brunn, Filibert, **217**.
Bruno, Giordano, **169**; 108, 113, 116, 122, 140, 278, 367.— *De compendiosa architectura et complemento artis Lulli* (París, 1582), **128**; (Stuttgard, 1836), **399**; 108, 113, 367. — *De lampade combinatoria lulliana* (Wittenberg, 1587), **135**; (Praga, 1588), **137**; (Strasburg, 1598), **144**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg, 1651), **233**; (Stuttgard, 1836), **399**; 113, 115, 367. — *De lulliano specierum scrutinio* (Praga, 1588), **137**; (Strasburg, 1598), **144**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg, 1651), **233**; (Stuttgard, 1836), **399**; 115, 367. — *De progressu et lampade venatoria logicorum* (Strasburg, 1598), **144**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg, 1651), **233**. — *De progressu logicae venationis* (Strasburg, 1598), **144**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg, 1651), **233**.
Brussel·les, **243, 244, 246, 249-251, 254, 255**; 203, 206, 209, 211, 214, 255.
Büchels, 256, 257, 261, 262, 276. — *Catalogus omnium librorum magni operis Raymundi Lulli proxime publico communicandi* (Maguncia, 1714), **298**; 261, 262, 275, 277.
Busquets, Antoni, 151, 152, 167, 183, 234, 244, 278, 309, 377. — *Memorial al Rey en nombre de la ciudad de Mallorca y del Principado de Cataluña, acompañado de una demostración de las razones acerca de la virtud y doctrina del Beato Raymundo Lulio*, **176**; 152. — *Memoriale collationis, seu comprobationis centum articulorum lullianorum per F. Nicolaum Eymeric in suo Directorio compilatorum* (Mallorca, 1614), **175**; (Maguncia, 1721), **402**; 151, 152, 167, 277.
Bussieres, Joàn, 277.

Caballero, Diosdado, 1, 12, 13.
Cabaspre, Joàn, 377.
Cabra, 162.
Cabrit, Sant, 165.
Caffin, Joàn, 132, 178.
Cailloüé, Jacques, **215, 245**; 182, 197.
Caimaris, Miquel, *Novenario del Inclito mártir el B. Raymundo Lulio*, 377.
Calatagirone, **37**.
Calatrava, Ordre de, 13.
Carlsburg, 139.
Cambray. — V. Moylin, Joàn.
Campanis, Tomàs de. — V. Cloches.
Campomanes, Comte de, **390**; 327.
Canaries, 109.
Caneves, Mateu, 335, 346. — *Aprobación* (Mallorca, 1755), **370**. — *Approbatio* (Avinyó, 1778), **388**. — *Las nobles condiciones del divino amado en el Augusto Sacramento* (Mallorca, 1750), **355**.
Canoguera, Ferrando, **246**.
Cansoles, Ferràn de, **90**; 79, 212. — *Epistola al lector* (Mallorca, 1540), **90**.
Canyelles, Miquel, 347. — *Aprobación* (Mallorca, 1755), **372**.
Capdebou, Ferràn M., 79, 300.
Capó, Miquel, **278, 280, 282, 283, 294, 296, 297**; 261.
Capó, Pere Antoni, **309, 311-313, 316, 318, 319, 323, 325, 326, 330, 334, 338, 339, 363**; 209-211, 305, 321, 322, 351.
Carazena, Marquès de, **254**.
Carbonel, Hugues, 161, 278. — *Secretum explicitum artis lullianæ seu memoriæ artificialis* (París, 1620), **189, 190**; (París, 1621), **191**; 161.
Carbonell, Francesc, 107. — V. Miquel, Pere.
Cardemiro, 299.
Caresmar, Jaume, 98.
Carles I, d'Espanya, 148.
Carles II, d'Espanya, 236, 379.
Carles Felip, Elector, comte palatí del Rin, **276**.
Carles de Lorena, **225**.
Carleton, Tomàs, 277.
Carme, Ordre del, 190, 278.
Carreras, Llorenç 185. — *Approbatio artis generalis* (Mallorca, 1645), **219**.
Carrió, Jaume, 213. — *Censura dialectici certaminis* (Mallorca, 1666), **253**.
Casas, Luis de las, 31. — *Defensorium tractatus sanctae Conceptionis* (Sevilla, 1504), **33**. — *Libellus quatuor conclusionum* (Sevilla, 1504), **33**; 31. — *Tratado de la Santa Concepción* (Sevilla, 1504), **33**.
Caselles, Guillem, 6, 8, 9, 29.
Cassador, Guillem, bisbe de Barcelona, **90, 94**.
Cassaneus, Bartholomeus, 277.
Castanyeda, Ferràn de, 42.
Castella, 8.
Castelló de la Plana, 230.
Castro, Comte de, **175, 302**; 151.
Catalunya, **230**; 172.
Catarina de Sena, Santa, 18, 350.
Catarina Thomàs, Beata, 165, 292.
Causa Pía Lul·liana. — V. Palma de Mallorca.
Caussin, Nicolas, 217, 277. — *La cour Sainte*, 217.
Caymari, Miquel, 324, 330. — *Aprobación* (Mallorca, 1749), **342**. — *Parecer* (Mallorca, 1750), **348**.
Cefalonia, 6.
Celestins, Ordre dels, 278.
Cenaculo e Villas Boas, Manoel do, *Advertencias criticas e apologéticas* (Valença, 1752), *addenda* **14**.
Centelles, Serafí de, comte d'Oliva, 14, 63, 209.
Cerdà, Miquel, **327-329, 331, 332, 335, 338**; 307, 308, 312, 315, 321.
Certaminis dialectici pars IV cum corollario de cognitione discussiva et rationali misteriorum fidei, 213.
Chalons-sur-Saône, 190.
Champenois, Antoni, **206**.
Chappuys, Gabriel, **133**; 111, 112, 172, 174, 186, 217. — Versió francesa del *L. de amic e amat* (París, 1586), **133**; 112, 121, 186.
Chappuys de la Goutte, **227, 236**.
Chevalier, Ulysse, 177, 218.
Cholin, Gosvin, **139**.
Chouet, **285**, 249.
Christophorus Parisiensis, 278.
Ciruelo, Pedro, 64, 78, 168. — *De Arte Lulli in Metaphysica*, **89**.
Cisneros, Cardenal. — V. Jiménez de Cisneros.
Città di Castello, 42, 130.
Ciudad Rodrigo, Convent de, 327.
Ciutadella, Convent de, 183, 187.
Clapés, Baltasar, 224. — *Approbatio artis brevis* (Mallorca, 1669), **264**.
Clemens, Claudi, 277.
Clément, David, 106, 125.
Clenardus, N., *Consilium*, **165**.
Climent VII, 29.
Climent IX, **259**.
Cloches : Campanis, Tomàs de, *addenda* **3**.
Clouzier, Miquel, **299**.
Coburg, Institut de, 123.
Cointe. — V. Le Cointe.
Colet, Sebastià, **324**.
Col·legi Corpus Christi, d'Oxford. — de Mont-sió, de Palma. — Romà, de Roma. — de Sant Martí, de Palma. — de la Sapiencia, de Palma. — Collegium Salicetanum, de Rouen. — Col·legi de Sara-

GOSSA. — V. Oxford, Roma, Rouen, Palma de Mallorca, Saragossa.
COLL, Lluís, *Parecer* (Mallorca, 1693), **277.**
COLL, Pere Joàn, 377.
COLLETET, Francesc, 190.
COLLETET, Guillem, 189, 190, 217. — *Art poétique*, 190. — *De la condamnation de Raymond Lulle* (Roma, 1857), **409.** — *La vie de Raymond Lulle* (París, 1646), **226;** (París, 1647), **227;** (París, 1655), **236;** 188, 189, 198. — *La vie des hommes illustres*, 190. — *La vie des poètes français*, 190.
COLLETET, Procurador del Châtelet, advocat del rei, 189.
Colonia, **40, 61, 79, 82, 88, 101, 106, 107, 109-111, 115, 119, 124, 139, 141, 154, 168, 286, 358, 360, 361, 376, 380, 385, 386;** 39, 40, 59, 74, 78, 83, 94, 103, 121, 122, 128, 129, 145, 153, 160, 193, 207, 234, 249, 281, 297, 339. 352. — BIBLIOTECA DE LA CIUTAT, 74, 97, 116. — SEMINARI, 334.
COLONIA, Pau de, **13, 14, 16;** 13.
COMPANYÍA DE JESÚS. — V. JESUÏTES.
Condicionibus figurarum et numerorum (De), 65.
Confirmació otorgada per Carles I i Felip II del privilegi de Ferràn el Catòlic (Tarassona, 1613), **172;** (Tarassona, 1619), **186.**
CONGREGACIÓ DEL SANT OFICI. — SACRA DE RITES, de Roma. — V. INQUISICIÓ, Roma.
CONILL, Jaume, 6, 35. — *De operatione et confirmatione Artis metaphisicalis*, (Valencia, 1506), **36;** (Maguncia, 1721), **302;** 277.
CONSELL D'ARAGÓ. — GENERAL BALEAR. — V. ARAGÓ, Palma de Mallorca.
CONVENT D'ALAJOR. — D'ALCUDIA. — ARACOELI, de Roma. — D'ARTÀ. — DE CIUDAD RODRIGO. — DE CIUTADELLA. — DE JESÚS, de Palma. — DE PARES JESUÏTES, de Palma. — DE MONT-SIÓ, de Palma. — D'OBSERVANTS, de Palma. — DE PARES CAPUTXINS, de Palma. — DE SANT DOMÈNECH, de Palma. — DE SANT FRANCESCH, de Palma. — DE SANT ISIDOR, de Roma. — DE SANT JOAN DE LA RIBERA, de Valencia. — DE SANT MARTÍ, de Girona. — V. Alajor, Alcudia, etc.
CORDIER, Honorius, 352. — *Articuli fidei catholicae de angelis ex B. Raymundi Lulli principiis* (Colonia-Francfort, 1769), **385;** 352, 357. — *Articuli fidei catholicae de Deo ad intra et ad extra confidente et operante ex B. Raymundi Lulli principiis* (Colonia, 1760), **376;** 352. — *Articuli fidei catholicae de Deo-Homine ex B. Raymundi Lulli principiis* (Colonia-Francfort, 1762), **380;** 352, 355. — *Vera artis lullianae principia* (Colonia-Francfort, 1771), **386;** 352.
Córdoba, 162. — BIBLIOTECA DE LA CATEDRAL, 286.
CÒRDOBA, Ferràn de, 6.
CÓRDOVA, Didac de, **167,**
CORNEJO, Damián, 36, 230, 380. — *Cronica Serafica*, 230, 347. — *Vida admirable del inclito martir Raymundo Lulio* (Madrid, 1686), **271;** (Madrid, 1734), **307;** (Mallorca, 1755), **372;** 230, 347.
CORNEJO, Diego, 311. — *Approbatio* (Mallorca, 1745), **331.**
CORNELIUS AGRIPPA. — V. AGRIPPA VON NETTESHEIM.
CORTYELLES, Ramón Astruch de. — V. ASTRUCH.
COSTA I LLOBERA, Miquel, 346.
COSTE. — V. LA COSTE.
COSTILLA, Jordi, **48.**
COURANT, Julià, 188.
CRAMER, **285;** 249.
CROMBERGER, J., *addenda* **6.**
CUSA, Nicolau de, Cardenal, 278.
CUSTURER, Jaume, 25, 46, 55, 91, 132, 134, 135, 154, 158, 160, 165, 169, 185-187, 201, 214, 220, 228, 231, 237-239, 244-246, 255-257, 262, 276, 277, 309, 360, 377, 378, 379. — *Disertaciones historicas del culto inmemorial del B. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1700), **283;** 244-246, 255, 261, 262, 361. — *Epistola vitae veteris authentiam probans* (Anvers, 1708), **291;** (Anvers, 1709), **292;** (Venecia, 1744), **324;** 245. — *Vita Raymundi Lulli ab anonymo cooevo scripta* (Anvers, 1708), **291;** (Anvers, 1709), **292;** (Venecia, 1744), **324;** 255, 277.

DAÇA. — V. DAZA.
DAGUI, Pere. — V. GUI, Pere de.
DALMASES, Pau I. — V. Barcelona, BIBLIOTECA DALMASES.
DAMETO, Joàn, *Historia del Reino de Mallorca*, 192.
DAMETO, Nicolau, 284. — V. Palma de Mallorca, BIBLIOTECA DAMETO.
Darmstad, BIBLIOTECA, 142.
Daroca, 78.
DAZA : DAÇA, Antoni, **167;** 144, 278. — *Cuarta parte de la Crónica de San Francisco y su apostólica orden*, 144. — *Vida y milagros del Doctor Iluminado y santo martir Raymundo Lulio de la tercera orden* (Valladolid, 1611), **167;** 143, 148.
Declaració de Ferràn el Catòlic a favor de la doctrina de Ramón Lull (Valencia, 1515), **53.**
DELAULNE, Florentí, **299.**
DELECLUZE, E. J., *Raymond Lulle* (París, 1840), **400.**
DELICIEUX, Bernard, **89.**
DE RUBEIS, Antoni, **279.**
DESCLAPÉS : DEZCLAPÈS, Gabriel, 8, 377.
DEZCALLAR, Miquel Joàn, *Manifiesto en que se demuestra lo bien y justificadamente que se ha obrado...*, 377.
DEZCLAPEZ, Didac, *Super arte combinatoria ad illustrationem Lullianae doctrinae*, 377.
DEZCLAPEZ, Miquel, 377.
DEZCÓS, Arnau, 377, 379. — *Ad Reprehensorem divi Raymundi* (Mallorca, 1868), **415,** 379. — *Defensorium doctrinae B. Raymundi Lulli*, 379. — *Epistola apologética*, 379. — Traducció llatina del *L. de Benedicta Tu*, 379.
DÍAZ, Francesc, 278.
DÍAZ DE LA GUERRA, Joàn, bisbe, 350, 358, 359.
DIDOT, Firmin, *Nouvelle biographie générale*, 255.
Dillingen, UNIVERSITAT DE, 275.
DOMÈNECH, Pere Gaietà, 167, 169. — *Suscinta recopilación de los principales motivos, en que los dominicos fundan su opinión...*, 167.
DOMINICANS, 278.
DOMS, Francesc, 231, 245, 277, 377. — *Aprovación* (Mallorca 1700), **283.** — *Sermon del Iluminado Dotor y gloriosisimo Martyr el B. Raymundo Lullio* (Mallorca, 1688), **272;** 231, 245
DU BAIL, **227, 236.**
DU PELLITIER, **227, 236.**
DU PONT, Alexandre, *Roman de Mahomet*, 365.
DUNS SCOT, 213.
DURAND, Llorenç, **196.**
Düsseldorf, 256, 261, 276.

Eivissa, 250.
ELTZ, Felip Carles de, 282.
Entremés o representació teatral del Beato Ramón Llull. (Mallorca, 1848), *addenda* **15.**
Epila, 26.
Epilogo breve de los piadosos desvelos con que las tres Escuelas del Iluminado Dotor y Mártir el Beato Raymundo Lullio... (Barcelona, 1732), *addenda* **12.**
Epistola ad amicum (Mallorca, 1753), **366;** 344.
Epitome de la fama y virtud del B. Raymundo Lulio, 358, 359.
Erfurt, **290;** 339.
ERILL, familia dels, 276.
ERMENGOL : ERMENGAUDI, Bernat, 29, 278.
ESCOLANO, Gaspar, *Década primera de la historia de Valencia : Vida y hechos de Ramon Lull* (Valencia, 1610), **166;** 143, 277.

Escorial, Biblioteca, **15**, **109**, 286.
Escudero, Lorenzo, **254**; *Carta contra Ramon Lull*. Text castellà i llatí (Brussel·les, 1666), **254**; 214.
Espanya, **158**, **167**, **230**, **246**, **281**, **389**; 25, 35, 72, 152, 164, 262, 282, 287.
Estapoll, Francesc, 235. — *Approbatio* (Mallorca, 1689), **275**.
Estella, Josep, *Aprobación* (Mallorca, 1750), **352**.
Estudi general de Mallorca. — V. Palma de Mallorca.
Evora, 10. — Biblioteca Universitaria, 7, 8, 11, 16.
Evreux, 188.
Exposición al Rey por el Cabildo de la Santa Iglesia Catedral de Palma y la Junta de la causa Pía (Mallorca, 1762), **381**.
Eych, P., 276.
Eymeric, Nicolau, **158**; 17, 22, 28, 29, 41, 42, 46, 60, 107, 114, 115, 130, 132, 134, 144, 151, 167, 168, 296, 378. — *Dialogus contra lullistas*, 29. — *Fascinatio Lullistarum*, 29. — *Directorium Inquisitorum* (Barcelona, 1503), **31**; (Roma, 1578), **123**; (Roma, 1587), **136**; (Venecia, 1595), *addenda* **7**; (Venecia, 1607), **161**; 29, 46, 105, 107, 114, 130, 136. — *Tractatus contra doctrinam Raymundi Lulli*, 29.

Faber Stapulensis, Jacobus. — V. Lefebvre d'Etaples.
Falckenburg, Enric, **141**.
Falqueti, Antonius, 278.
Fano, 6.
Fasciculus aureus (Francfort, 1630), **202**; 171.
Feijóo, Benito Jerónimo, 193, 299, 309, 313, 316, 317, 326-331. — *Carta erudita respuesta al Rmo. P. Mtro. Fr. Raymundo Pasqual en asunto de la doctrina de Raymundo Lulio* (Madrid, 1750), **349**; (Madrid, 1751), **357**. — *Carta erudita sobre la arte de Raymundo Lulio* (Madrid, 1742), **320**; (Madrid, 1748); **340**; 313, 316. — *Carta erudita sobre Raymundo Lulio* (Madrid, 1745), **333**, (Madrid, 1750), **351**; (Madrid, 1751), **359**; 313, 316. — *Cartas eruditas y curiosas*, 299, 313, 317, 323, 326, 329-331, 336, 338. — *Justa repulsa de inicuas acusaciones* (Madrid, 1749), **346**, **347**; (Madrid, 1757), **373**; 326, 328, 329, 347. — *Obras*, 316, 326, 327. — *Suplemento*, 299. — *Teatro crítico*, 299, 316, 326, 327.
Felip II, d'Espanya, 109, 110, 148.
Felip III, d'Espanya, **302**; 151, 152.
Felip IV, de França, 22, 57, 134, 263.
Felip V, d'Espanya, 250.
Femenia, Cosme Josep, 351. — *Parecer* (Mallorca, 1760), **375**.
Fercio: Ferchius, Mathaeus, 277.
Fernández Moreno, Angel Tomàs.— *Aprobación* (Madrid, 1749), **344**.
Ferràn II, d'Espanya, 277.
Ferràn V, d'Espanya, 16, 35, 52, 67, 148.
Ferràn VI, d'Espanya, 328, 331.
Ferrando, Joàn Antoni, 238, 277, 377, 380. — *Sermon panegirico del Illuminado dotor, y martyr insigne el B. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1695), **278**.
Ferrari, Jordi, **136**.
Ferrer, Joàn, [Excomunió contra els autors d'un pasquí injuriós a la memoria de R. Lull] (Mallorca, 1750), *addenda* **13**.
Ferrer, Josep, *Impugnación de la defensa que hizo el Dr. Andrés Oliver, médico, de las conclusiones del Dr. Cristóbal Sarrà*, 300.
Ferrer, Miquel, 363. — *Philosophiae elementa secundum B. Raymundum Lullium* (Barcelona, 1795), **391**; 363.
Fita, Fidel, 9.
Flandes, Luis de, **348**; 293, 296, 298, 330, 380.—*Aprovación*, 295. — *Oración parenética y panegyrica* (Mallorca, 1738), **314**; 293. — *Tratado y Resumen del Caos Luliano* (Mallorca, 1740), **318**. — *Tratado teológico del sistema luliano, con la explicación de las figuras y elementos de que se compone para entender perfectamente las obras del B. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1740), **319**; 298. — Versió castellana del *Felix de les Meravelles del Mon* (Mallorca, 1750), **348**; 330, 351.
Flandre, 203, 206.
Fluxà, Jaume Antoni, 330. — *Recto juicio y justa aprobación* (Mallorca, 1750), **348**.
Fluxà, Pau, 377.
Font, Guillem, 240, 278, 377.—*Disertación histórica sobre la virtud y mérito del B. Raymundo Lulio*, 240. — *Sermon panegirico del Illuminado dotor y gloriosissimo Martyr el B. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1698), **280**; 240.
Font, Joàn, 19.
Fonticheli, Nicolau, 353. — *Theoremmata sacrae theologiae jesuiticae B. Raymundo Lulio...* (Mallorca, 1760), **377**; 353.
Foppens, Francesc, **246**, **249**.
Fornés Bartomeu, 296, 297, 301, 309, 316, 317, 341, 358, 377. — *Epitome de la fama y virtud del B. Raymundo Lulio*, 358, 359. — *Liber apologeticus Artis Magnae B. Raymundi Lulli* (Salamanca, 1746), **336**; 316, 317, 326, 327, 358. — *Libro de oro en que se dan armas defensivas...*, 358. — *Respuesta al libro infamatorio...*, 358. — *Sermón del iluminado doctor y martir el B. Raimundo Lulio* (Mallorca, 1774), **387**; 358. — Vegeu la *Fe d'errades*.
Fornés, Miquel, 280, 291, 299, 339, 378. — *Dialogus moguntinus : Dialogus inter amatorem veritatis et discipulum lullianae doctrinae* (Maguncia, 1740), **317**; 297, 317, 334, 339, 358. — *Versió llatina del L. de Sancta Maria*, 378. — Vegeu la *Fe d'errades*.
Foucault, Hilari, **299**.
Fradin, Constantí, 178.
França, 8, 22, 56, 72, 134, 151, 158, 172-174, 217, 262, 363.
Francesc, sant, **167**.
Francesc, Ordre de Sant, 144, 151, 164, 172. — Ordre terça de Sant, 187, 230.
Francesc, Lotari, 281, 282.
Francfort, **96**, **142**, **146**, **169**, **177**, **188**, **202**, **354**, **380**, **385**, **386**; 83, 121, 129, 146, 153, 160, 171, 334.
Franziskanische Studien, 345.
Frau, Ignasi, **370-372**, **374**, **375**, **377**, **379**; 350, 353.
Frau, hereus d'Ignasi, **379**.
Frau, Jeroni, **300**; 264.
Frau, Josep, 377.
Frau, Pere, **268**, **269**, **272**.
Frau, Vidua, **321**, **338**, **341-343**, **348**, **356**, **364**; 300, 321, 323.
Frau i Lull, Josep, 285. — *El embiado en el espiritu* (Mallorca, 1731), **304**.
Frechilla, marquès de, **178**.
Froehling, Miquel, 297, 337, 339.
Frontera, Antoni. — V. Puig, Joàn.
Fullana, Bartomeu Antoni, 260, 377. — *La Sabiduría Universal del B. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1712), **296**; 260.
Fullana, Pere, *Cantica de amico et amato*, 377. — *Commentaria libri contemplationum B. Raymundi Lulli*, 377.
Fuster, Gabriel, 246.

Gabriel, neòfit cartoixà, 33.
Gaietà de Mallorca, 324, 377. — *Aprobación* (Mallorca, 1749), **342**. — Versió castellana inèdita del *Desconort*, 377.
Gallardo, Bartolomé José, 27.
Galmés, Salvador, 296.
Gand, Biblioteca Universitaria, 63, 64, 74.
Ganeau, Esteve, **299**.
Garau, Antoni, 377. — *Versus in laudem divi Raymundi Lullii Balearici* (Mallorca, 1868), **415**; 379.
Garau, Felip, 311. — *Judicium* (Mallorca, 1745), **331**.

Garau, Francesc, 234. — *Approbatio* (Mallorca, 1688), **274.**
García, Didac, 245. — *Censura* (Mallorca, 1700), **283.**
García, Domènec, **398.**
García Infançon, Joàn, **307, 373**; 288.
García Infançon, hereus de Joàn, **271**; 288.
García de Honorato y San Miguel, Eugeni, **345.**
Garriga, Tomàs, 246.
Garrigan, J., **388**; 361.
Garzoni : Garzon de Bagnacaballo, Tomàs, 154. — *Plaça Universal de todas professiones*, **154.**
Gaultherot, Venanci, **93.**
Gaví, Bernat, *Ars memorativa*, 377.
Gayangos, Pascual de, 42, 45, 79.
Geisa, 225.
Gelabert, Pere Josep, **403, 412, 414, 415**; 376.
Gemma, Cornelius, 278.
Gènova, **35, 41, 47.**
Genovart, Gregori, 47.
Genovart, Joàn, 245, 255, 377.
Genovart, Joàn, i Andreu, Agustí, *Raymundi Lulli tumulus in quo Phoebus et Calliope colloquuntur* (Mallorca, 1700), **283**; (Anvers, 1708), **291**; (Anvers, 1709), **292**; (Venecia, 1744), **324.**
Gentil, Bartomeu, 35, 41.
Gerald, Rafael, **250, 251**; 14, 63, 209. — *Epistola Seraphino de Cintillis* (Valencia, 1518), **66.** Text llatí i versió castellana d'Alonso de Zepeda (Brussel·les, 1664), **250, 251.**
Geraldinus, Antonius. — V. Garau, Antoni.
Gerhard, Johann, 182, 183. — *Analysis partis practicae Raymundi Lulli in Testamento* (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 249. — *Arcanum lullianum* (Ulm, 1640), **216**; 182, 183, 249. — *Commentaria perbrevia in Apertorium Lulli de lapide philosophico & interpretatio Testamenti eius novissimi* (Tubinga, 1648), **229.** — *Comentatio perbrevis et perspicua in Apertorium Raymundi Lulli* (Tubinga, 1641), **217**; 249.
Gil, Pere, 277.
Ginebra, **285**; 216, 249, 250.
Giraldi, Pere, *addenda* **1, 2.**
Girona, 28. — Convent de Sant Martí, 238.
Giunta, Jaume, **85.**
Giunta. — V. Iunta.
Givanel i Mas, Joàn. — V. Barcelona, Biblioteca Givanel.
Godínez de Millis, Joàn, **167.**
Gómez, Alonso, **130**; 203.
Gonon, Benet, 278. — *Vitae et sententiae patrum occidentis*, 166, 255.
González de Apodaca, Juan. — *Aprobación* (Madrid, 1750), **350.**
González, Manuel, **390.**
Gorbin, Egidi, **120-122, 128**; 40, 102, 104, 121, 122, 367.
Gordon, Andreu, 339.
Gosselin, Nicolau, **299.**
Göttingen, Biblioteca Universitaria, 65, 106, 147, 171.
Gottron, Adam, 256, 257, 262, 275, 276, 280-282, 284, 291, 297, 338, 341, 345.
Gracián, Joàn, **192.**
Gradenigo, Pere, dux de Venecia, 33.
Granada, **193**; 162.
Grataroli, Guillem, 87, 88, 95, 101, 128. — *Verae alchemiae doctrina* (Basilea, 1561), **99**; (Basilea, 1572), **117**; 87, 95, 101, 128.
Gregori XI, Papa, 28, 42, 105, 130.
Gregori XV, Papa, 144, 164.
Gregorius Tholosanus, Petrus, **169**; 278.
Grimm, Segimón, **70.**
Gualterio, Marcantonio, *addenda* **7.**
Guardia, J. M., *Le docteur illuminé* (París, 1862), **413.**
Guasp, Felip, **397, 402, 410.**
Guasp, Gabriel, **129, 153, 155, 158, 195, 198, 199, 219, 223, 230**; 132, 165, 168, 185, 187.
Guasp, Joàn, **401.**
Guasp, Josep, **352, 355, 392, 405.**
Guasp, Melcior, **277, 281, 284, 293, 295**; 246, 250, 288.
Guasp, Pere, **260, 262**; 223.
Guasp, Vidua, **274-276, 308, 314, 393**; 364.
Gubernatis, Dominicus, 277.
Guevara, Antonio de, 327.
Guevara, Pedro de, 110, 111, 203, 278. — *Arte general y breve para todas las ciencias en dos instrumentos* (Madrid, 1584,) **130**; (Madrid, 1586), **134**; (Brussel·les, 1661), **243**; 110, 111, 203, 206, 214. — *Breve y sumaria declaración de la Arte general* (Madrid, 1584), **131**; (Madrid, 1586), **134**; (Brussel·les, 1661), **244**; (Brussel·les, 1666), **255**; 203, 214, 215. — *Declaración*, 113.
Gui, Pere de : Daguí, Pere, 3, 4, 6-13, 16, 22, 24, 29, 35, 36, 48, 59, 72, 278, 379, 380. — *Formalitates* (Sevilla, 1500), *addenda* **2** bis; *Ianua artis magistri Raymundi Lulli* (Barcelona, 1482), **4**; (Roma, 1485), **7**; (Barcelona, 1488), **8**; (Sevilla, 1491), **13**; (Valencia?, 1497), **23**; (Valladolid, 1497), *addenda* **1**; (Sevilla, 1500), **27**; (París, 1500), **29**; (Colonia, 1516), **61**; 3, 5-9, 14, 15, 26, 29, 36. — *Opus de formalitatibus, sive Metaphysica* (Barcelona, 1488), **9**; (Sevilla, 1491), **15**; (Sevilla, 1500), **26**; 4, 7-9, 11, 12, 14, 16, 24, 35. — *Tractatus brevis formalitatum, Distinctiones* (Barcelona, 1489), **12**; (Sevilla, 1491), **14**; 11-15. — *Tractatus de differentia* (Sevilla, 1500), **26**; 24.
Guignard, Renat, **259.**
Guillem, Joàn, 256, 261, 276.
Guiot le Marchand, **22, 24, 25.**
Guldinbeck, 7.
Gumiel, Didac de, **53**; 8.
Günzburg, 275.
Gunzin, 275.

Haebler, Konrad, 3-5, 7-13, 16, 18, 24-27, 60.
Haeffner, Joàn Enric, **302, 317**, 272, 274.
Haeffner, Joàn Jordi, **302, 303**; 267-269, 271, 279.
Haeffner, hereus de, **369.**
Hain, Ludovicus, 2, 7, 18, 24, 278.
Halbmaier, Simón, **197**; 166.
Halle, **395**; 123, 160, 282.
Hamar, **42.**
Hauteville, Nicolas de, 216, 278, 286. — *L'art de bien discourir* (París, 1666), **256**; 216. — *L'esprit de Raymond Lulle ou les vrais sentiments de sa pieté et de sa doctrine en forme de discours apologetique* (París, 1666), **256**; 216. — *Recueil des livres du bienheureux docteur Raymond Lulle* (París, 1666), **256.**
Heinrich, Alsted Johann. — V. Alsted.
Heidelberg, Biblioteca Universitaria, 74.
Helfferich, Adolf, 380. — *Raymond Lull und die Anfänge der Catalonischen Literatur* (Berlín, 1858), **411.**
Heras, José de las, 326. — *Censura* (Madrid, 1749), **344.**
Herborn, **165**; 139.
Hernández, Josep, *Obres lul·lianes*, 377.
Herseau-les-Courtrai, 255.
Hierro, hereus de Francisco del, **320, 333, 340, 351, 357, 359**; 299.
Historia General del Reino de Mallorca. — V. Moragues Miquel.
Hoffmann, Nicolau, **177**; 153.
Hogheland, Ewald, 160. — *Historiae aliquot transmutationis metallicae*, 130, 153, 160.
Hontiveros, Cayetano de, *Aprobación* (Madrid, 1750), **350.**
Hornung, Joàn, *Cista medica*, 166.
Hortolanus. — V. Ortolan.
Horst, Joàn Jaume, **376, 380, 385, 386.**
Hulpeau, Carles, 200.
Hutz, Lleonart, **36.**

HUYON, Guillem, 178.
HYP, Sebastià, **257**.

IBARRA, Joaquim, **389**.
Iena, 123.
IMPREMTA DEL REIAL CONVENT DE SANT DOMÈNEC, de Palma. — NACIONAL, de Palma. — «POPULI ROMANI», de Roma. — V. Palma de Mallorca, Roma.
Inca, 164, 246.
Index minoritarum, 286.
Indies, Les, 164.
Informatio super dubio beatificationis et canonizationis Raymundi Lulli (Mallorca, 1753), **367**.
Ingolstad, 275.
INNOCENCI VIII, Papa, 7, 36.
INNOCENCI XII, Papa, 239.
INQUISICIÓ, 29, 151, 169, 187, 264, 292, 333, 335, 378.
INSTITUT BALEAR. — V. Palma de Mallorca, INSTITUT BALEAR, BIBLIOTECA DE L'INSTITUT BALEAR.
IOBIN, Bernat, **126**.
ISAAC, **109**.
Italia, 73, 262, 276.
IU DE PARÍS, 277, 278.
IUNTA, Lluc Antoni, **77**.
IZQUIERDO, Sebastià, 277, 278.

JACOB, Ciríac, **96**.
JACOB, Louis : PÈRE DE SAINT-CHARLES, 190, 278. — *Biblioteca Pontificia*, 190.
JACOB, Paul, *La Clavicule ou la Science de Raymond Lulle* (París, 1646), **226**; (París, 1647), **227**; (París, 1655), **236**; 188, 190, 198.
JACOB, P., 190.
JACOBS, Vidua de Pere, **291**, **292**.
JÄGER, **302**, **338**, **362**; 281, 282, 297. — *Censura et approbatio Censoris Archiepiscopalis Moguntini*, 281.
Jaén, 24.
JANER, Jaume, 6, 9-11, 15, 16, 22, 35, 41, 46, 72, 277, 278. — *Ars metaphisicalis, Arte Metaphisical* (Valencia, 1506), **36**; 6, 35, 41, 277. — *Distinctiones* (Sevilla, s. XVI?), *addenda* **6**. — *Epistola ad Bartholomeum Gentil* (Valencia, 1506), **36**. — *Ingressus facilis rerum intelligibilium* (Barcelona, 1491), **19**; 18, 35. — *Naturae ordo studentium pauperum* (Barcelona, 1491), **17**; (Barcelona, 1512), **47** (Sevilla, s. XVI?); *addenda* **6**; 16, 35, 46.
JANSSON DE WAESBERG, Joàn, **265**.
JAUME II, de Catalunya-Aragó, 315, 346.
JESUÏTES, 131, 192, 277, 357.
JIMÉNEZ DE CISNEROS, 52, 64-67, 278.
JOÀN I, de Catalunya-Aragó, **158**, **167**; 14, 134.
JOÀN BAPTISTA, sant, **92**.
JOÀN DE CAPISTRANO, sant, **167**.
JOÀN DE SAN ANTONIO, Fr., 240, 286, 287. — *Biblioteca franciscana : Opera omnia invicti martyris Raymundi Lulli* (Madrid, 1733), **305**; 240, 286.
JOÀN PAUPERUM, **164**.
JOFRE, Joàn, **42**, **43**, **56**, **76**; 8.
JOLLY, Tomàs, **256**.
JOSEP DE MALLORCA, 289, 378. — *El bien honesto, útil y deleytable de la sabiduria de el Illuminado Doctor y Martyr de Christo Señor Nuestro el B. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1734), **308**; 289.
JOSSE, Georges, **258**.
JOSSE BADE. — V. BADE.
JULLIOT, Francesc, **183**, **187**; 158.
JUNTA DE LA CAUSA PÍA LULLIANA. — V. Palma de Mallorca.
Jura, 187.
JURATS DE MALLORCA. — V. Palma de Mallorca.

KIRCHER, Athanasius, 225, 277, 278. — *Ars magna sciendi* (Amsterdam, 1669), **265**; 225.
KNITEL, Gaspar, 278.
KÖCHLING, Johan J., 291, 334. — *Prodromus christiano-discretus* (Maguncia, 1735), **310**; (Manheim, 1738), **315**; 291, 295, 297, 339.
KRENZER, Sebastià, 291, 297, 339, 341, 346, 352. — *Cursus theologiae scholasticae per principia lulliana* (Maguncia, 1751), **362**; 340, 341, 345. — *Examen cum refutatione libertatis indifferentiae Dei ad extra operantis* (Maguncia, 1754), **369**; 297, 343.
KRIEGSMANN, W. Chr., 278. — *Pantosophiae sacro-profanae a Raymundo Lullio in artem reductae* (Oxford, 1677), *addenda* **10**.
KOPFF, Pere, 153.
KUCKEISEN, J., 369.
Künstliche Eröffnung aller Verborgenseiten (Augsburg, 1532), **81**; (Augsburg, 1533), **84**; 74.
KURHUMMEL, Johann Melchior, 280, 282, 297.

LA COSTE, Nicolau de, 177.
LAFUENTE, Vicens de, 327.
LAGUEHAY, Joàn, **189**; 161.
LALLEMANDET, Joàn, 277.
La Pobla, 263, 292.
LA RIVIÈRE, Claude de, **235**; 227.
LAS HERAS. — V. HERAS.
LASERNA SANTANDER, M. de, 24.
LAURENCÍN, Joàn de, 73, 91.
LAURENTIUS THEOBALDUS, *Epigrammatum ad lectorem* (Lió, 1517), **65**; (Francfort, 1596), **142**; 118.
LAURO, Pietro, **97**; 85, 174. — Versió italiana del *Liber de secretis naturae seu de quinta essentia* (Venecia, 1557), **97**; 85, 174.
LAVAYEN, Carles de, **172**, **186**; 148, 159.
LAVINHETA, Bernard de, 50, 56, 59, 61, 72, 103, 118, 121, 122, 145, 278. — *Annotationes in artem magnam* (Lió, 1517), **65**; (Francfort, 1596), **142**. — *Explanatio compendiosaque aplicatio artis Raymundi Lulli* (Lió, 1523), **78**; (Colonia, 1612), **168**.—*Opera omnia* (Colonia, 1612), **168**; 72, 145.
LECHLER, Joàn, **146**.
LE COINTE, François, **231**, **261**.
LE COMPTE, Joàn, **221**.
LEFEBVRE D'ETAPLES, Jacques : FABER STAPULENSIS, Jacobus, 19, 22, 33, 44, 56, 59, 60, 70, 72, 90, 91, 121, 172, 175 217, 244, 277, 282. — *Benignis lectoribus Epistola* (París, 1499), **24**; París, 1499), **25**; (Barcelona, 1565), **102**; 90. — *Domino Alphonso ab Aragonia, Epistola* (París, 1516), **62**; (Barcelona, 1565), **102**; (Maguncia, 1721), **302**; 277. — *Gabrieli neophito cartusio Epistola* (París, 1505), **35**.
LEIDEN, **145**, **152**; 128. — Vegeu la *Fe d'errades*.
Leipzig, **171**; 147.
LE MYÉSIER, Tomàs, 17.
LEOPOLD I, emperador, **265**.
LEVET, Pere, **29**; 26.
LIBAU : LIBAVIUS, Andreu, **146**; 123, 160, 277. — *Appendix necessaria Syntagmatis arcanorum chimicorum*, 153, 160. — *Expositio fidelis sincera et dilucida Raymundi Lulli* (Francfort, 1599), **146**; 123. — *Selectorum alchimia*, 160.
Libro de oro en que se dan armas defensivas para todo cuanto se objeta al culto immemorial, doctrina y martirio del illuminado Dr. y martir el B. Raymundo Lulio..., 358.
Liège, **289**; 252.
Lignum vitae. — V. *Alchemia Dialogi duo*.
Lió, **18**, **52**, **54**, **55**, **65**, **78**, **80**, **85**, **86**, **103-105**, **125**, **148**, **152**, **156**, **157**, **181**, **185**, **196**, **210-212**, **235**, **237**, **267**, *addenda* **5**; 1, 37, 53, 54, 61, 62, 76, 83, 91, 103, 118, 121, 122, 132, 145, 157, 158, 166, 178, 199, 227, 252, 255, 280, 314. — BIBLIOTECA DE LA CIUTAT, 25, 59, 81, 82, 116, 124, 169, 193, 207, 318. — Vegeu la *Fe d'errades*.
LIZARAZU, Sánchez de. — V. SANCHEZ DE LIZARAZU.

Lleida, 16, 88, 378.
Llinàs, Jaume, *Defensa de la impugnación de las conclusiones del Dr. Andrés Oliver, hecha por D. José Ferrer*, 300.
Llobet, Joàn, 278.
Llorach. — V. Antich de Llorach.
Lloseta, 246.
Lluchmajor, 183, 358.
Lluís XIII, de França, 164.
Loëw, H., *De vita Raymundi Lulli specimen* (Halle 1830), **395**.
Londres, **394**; 71. — British Museum, 71, 74, 88, 178, 282.
López d'Abrizu, 245.
Lortelain : Lortolan. — V. Ortolan.
Lovaina, 278.
Luanco, Josep Ramón de, 96.
Lucas de Sant Isidoro, 278.
Lull, Antoni, 85, 97, 377. — *De oratione libri septem* (Basilea, 1558), **98**; (Basilea, 1568), **112**; 85.
Lull, Lluís, 90.
Lull, Pau, 90.
Lull, Ramón : I. Reculls d'obres. — II. Obres autèntiques. — III. Obres apòcrifes i atribuïdes.

I. Reculls.

De alchimia opuscula (Nuremberg, 1546), **94**; 83, 249.
Le fondement de l'artifice universel (París, 1632), **206**; 174.
Libelli aliquot chemici (Basilea, 1572), **116**; (Basilea, 1600), **147**; 124.
Obras rimadas (Mallorca, 1859), **412**; 373, 374.
Opera (Maguncia, 1721-1742), **302**; 261, 275, 276, 280, 283, 290, 334.
Opera ea quae ad ... artem universalem ... pertinent (Strasburg, 1598), **144**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg, 1651), **233**; 121, 122, 139, 146, 157, 195, 196.
Opera medica (Mallorca, 1752), **363**; 351.
Opera parva (Mallorca, 1744, 1746), **325**, **332**, **334**; 212, 304-308, 311, 312, 314, 351.

II. Obres autèntiques

A vós dona verge santa Maria (part del *Blanquerna*). Text original i versió valenciana (Mallorca, 1859), **412**; 374.
L. de accidente et substantia, L. de accidente et substantia per novum modum, L. de venatione Trinitatis per substantiam et accidens (Valencia, 1510), **42**; (Mallorca, 1744), **325**; 41, 305.
L. de amic e amat, L. amici et amati, Blanquerne de l'amy et de l'aimé, Blanquernae anachoretae interrogationes et responsiones 365 de amico et amato, L. meditationum totius anni, Le triomphe de l'amor et l'eschelle de la gloire, Trois cents soixante cinq demandes et réponses de l'hermite Blanquerne touchant l'amy et l'aimé. Text llatí (París, 1505), **35**; (Alcalà, 1517), *addenda* **4**; (París, 1585), **132**; (Rouen, 1632), **205**. Versions franceses (París, 1586), **133**; (París, 1632), **204**; (París, 1645), **221**. Versió castellana (Mallorca, 1749), **343**; (Mallorca, 1760), **375**; 33, 70, 89, 111, 121, 172-174, 186, 187, 325, 335, 350, 351, 377.
Novell llibre de anima racional, L. de anima rationali. Text llatí (Alcalà, 1519), **73**; (Maguncia, 1737), **302**; 66, 255, 282.
Aplicació de l'art general (Mallorca, 1859), **412**; 374.
Apostrophe. — V. *L. dels articles de la fe.*
Arbre de Filosofia d'amor, Arbor philosophiae amoris. Text llatí (París, 1516), **62**; (Maguncia, 1737), **302**; 59, 60, 90, 282.
Arbre Imperial, Arbor Imperialis (setena part de l'Arbre de Sciencia). Text llatí (Mallorca, 1745), **331**; 308, 310, 311, 351.
Arbre de Philosophia desijada, Arbor philosophiae desideratae. Text llatí (Maguncia 1737), **302**; 93, 282.
Arbre de Sciencia, Arbor Scientiae. Text llatí (Barcelona, 1482), **5**; (Barcelona, 1505), **34**; (Lió, 1515), **55**; (Lió, 1605), **156** (Lió, 1635), **210**, **211**; (Lió, 1637), **212**. Versió castellana (Brussel·les, 1663), **246**; (Brussel·les, 1664), **249**; 5, 32, 53, 54, 132, 178, 179, 203, 206, 275, 311. — V. *Arbre Imperial.*
Ars amativa boni (Maguncia, 1737), **302**; 282.
Ars brevis. — V. *Art breu.*
Ars compendiosa inveniendi veritatem. — V. *Art d'atrobar veritat.*
Ars compendiosa medicinae (Mallorca, 1752), **363**; 279, 341. — V. *Començaments de Medicina.*
Ars demonstrativa (París, 1509), **41**; (Maguncia, 1722), **302**; 40, 279.
Ars generalis ad omnes scientias (París, 1548), **95** (Lió, (?) 1617), **181**; (Mallorca, 1645), **220**; 84, 157, 185. Versió castellana, 84.
Ars generalis ultima (Venecia, 1480), **1**; (Barcelona, 1501), **30**; (Lió, 1517), **65**; (Francfort, 1596), **142**;. (Strasburg, 1598), **144**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg; 1617), **180**; (Mallorca, 1645), **209**; (Strasburg, 1651), **233**. Versió francesa (París, 1634), **209**; 1-3, 28, 30, 32, 46, 53, 61, 62, 83, 84, 110, 118, 121, 122, 129, 157, 177, 183, 185, 187, 213, 275.
Ars intellectiva veri. — V. *Ars inventiva veritatis.*
Ars inveniendi Particularia in Universalibus (Maguncia, 1722), **302**; 280.
Ars inventiva veritatis, seu Ars intellectiva veri (Valencia, 1515), **53**; (Maguncia, 1729), **302**; 52, 283.
Ars juris (Roma, 1516), **63**; (Mallorca, 1745), **331**; 60, 308, 310, 311, 351. — V. *L. principiorum juris.*
Alia Ars juris, 60.
Ars magna et major. — V. *Art d'atrobar veritat.*
Ars praedicativa magnitudinis. — V. *De novo modo demonstrandi.*
Ars universalis seu lectura artis compendiosae inveniendi veritatem (Maguncia, 1721), **302**; 278
Art breu, Artificium sive ars brevis, Art bref. Text llatí (Barcelona, 1485), **6**; (Barcelona, 1489), **10**, **28**; (Barcelona, 1511), **44**; (Avinyó, 1511), *addenda* **3**; (Roma, 1513), **49**; (Lió, 1514), **52**; (Barcelona, 1565), **102**; (París, 1578), **121**; (Strasburg, 1598), **144**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1612), **170**; (Tarassona, 1613), **172**; (Strasburg, 1617), **180**; (Tarassona, 1619), **186**; (Strasburg, 1651), **233**; (Mallorca, 1669), **264**; (Mallorca, 1744), **325**; (Mallorca, 1744), **326**. Traducció francesa (París, 1632) **206**; 3, 5, 6, 10, 11, 26, 33, 42, 44, 48, 50, 61, 62, 73, 90, 91, 94, 103, 107, 121, 122, 131, 133, 147, 148, 153, 158, 160, 174, 180, 224, 305, 307, 351.
Art d'atrobar veritat, Ars compendiosa inveniendi, veritatem seu Ars magna et major. Text llatí (Maguncia, 1721), **302**; 148, 149, 180, 278.
Art de fer e solre questions, Lectura super artem inventivam et tabulam generalem. Textos llatins (Valencia, 1515), **53**; (Maguncia, 1729), **302**; 52, 91, 174, 281.
Artificium. — V. *Art breu.*
Art magna. — V. *Art d'atrobar veritat.*
L. dels articles de la fe, L. de articulis fidei sacrosanctae et salutiferae legis christiane sive liber Apostrophe. Text llatí (Barcelona, 1504), **32**; (Colonia, 1509), **40**; (París, 1578), **122**; (París, 1598), **144**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg, 1651), **233**; (Mallorca, 1688), **274**; (Mallorca, 1689), **275**; (Maguncia, 1729), **302**; 30, 32, 39, 40, 103, 121, 122, 234, 235, 275, 281.
L. de quatordecim articulis sacrosanctae romanae catholicae fidei (Maguncia, 1722), **302**; 40, 279.

Alius liber articulorum. — V. *L. dels articles de la fe; L. de quatordecim articulis.*

L. de ascensu et descensu intellectus. Text llatí (Valencia, 1512), **48**; (Mallorca, 1744), **328**. Versió castellana (Mallorca, 1753), **364**; 47, 308, 311, 342, 351.

Blanquerna, L. Blachernae. Versió valenciana (Valencia, 1521), **76**. Versió castellana (Mallorca, 1749), **342**; 33, 47, 70, 89, 172, 174, 212, 275, 291, 324, 325, 330, 351, 373, 374. Versió castellana inèdita, 377. — V. *L. de amic e amat.*

Cant de Ramon (Mallorca, 1859), **412**; 374.

L. de Cavalleria, 26, 27, 60, 70.

Cent Noms de Deu (Mallorca, 1859), **412**; 374.

L. Chaos (Maguncia, 1722), **302**; 279, 280.

L. de Clerecia, L. Clericorum, Clericus. Text llatí (París, 1499), **24**; (París, 1499), **25**; 22.

Començament de philosophia, 279. — V. *L. principiorum philosophiae; L. lamentationis philosophiae.*

Començaments de Medecina, L. principiorum medicinae. Text llatí (Maguncia, 1721), **302**; 279.

Coment major, Compendium seu commentum artis demonstrativae (— 1721), **301**; (Maguncia, 1722), **302**; 264, 280.

Lo Consili (Mallorca, 1859), **412**; 374.

L. de contemplació en Déu. Text llatí (París, 1505) **35**; frag. (Maguncia, 1740-42), **302**; (Mallorca, 1746-49), **338**; (Mallorca, 1749), **341**; 33, 166, 172, 277, 282, 283, 321, 323, 330, 351.

L. contradictionis, L. de centum syllogismis (Mallorca, 1746), **334**; 314.

L. de convenientia fidei et intellectus in objecto (Maguncia, 1729), **302**; 281.

L. correlativorum innatorum (Valencia, 1512), **48**; (Mallorca, 1744), **325**; 47, 305.

L. de *demonstratione per equiparantiam* (Valencia, 1510), **42**; (Maguncia, 1729), **302**; (Mallorca, 1744), **325**; 41, 281, 305.

L. de demonstracions, L. mirandarum demonstrationum. Versió llatina (Maguncia, 1722), **302**; 279.

Desconort (Mallorca, 1859), **412**. Versions castellanes (Mallorca, 1540), **90**; (Mallorca, 1606), **158**; (Mallorca, 1852), **407**; (Mallorca, 1859), **412**; 79, 121, 133-135, 174, 206, 212, 275, 370, 374, 377.

L. de Deu, Liber de Deo et Jesu Christo. Text llatí (Maguncia, 1737), **302**; 282.

Dialectique ou Logique nouvelle. — V. *Logica brevis et nova.*

Dictat de Ramon (Mallorca, 1859), **412**; 374.

Disputacio dels V savis, Disputatio quinque hominum sapientium. Text llatí (Valencia, 1510), **42**; (Maguncia, 1722), **302**; 41, 279.

Disputatio clerici et Raymundi phantastici, Phantasticus (París, 1499), **24**, **25**; 22, 33.

Disputatio Eremitae et Raymundi super aliquibus dubiis quaestionibus Sententiarum magistri Petri Lombardi (Lió, 1491), **18**; (Venecia, 1507), **38**; (Palerm, 1507), **39**; (Maguncia, 1729), **302**; 17, 280, 314.

Disputatio fidei et intellectus (Barcelona, 1512), **46**; (Maguncia, 1729), **302**; 44, 46, 280, 307.

Disputatio fidelis et infidelis (Maguncia, 1729), **302**; 280.

Disputatio Raymundi Christiani et Hamar Sarraceni (Valencia, 1510), **42**; (Maguncia, 1729), **302**; 41, 280.

Doctrina pueril (Mallorca, 1736), **311**. — Versió castellana (Salamanca, 1742), **322**; 291, 301, 317, 351, 358, 373.

Duodecim principia philosophiae. — V. *L. lamentationis philosophiae.*

L. de efficiente et effectu (Mallorca, 1745), **332**; 312.

L. de ente reali et rationis (Mallorca, 1745), **332**; 312.

Epistolae (París, 1717), **299**; 263.

Expostulatio philosophiae in averroistas. — V. *L. lamentationis philosophiae.*

L. in quo declaratur quod fides sancta catholica est magis probabilis quam improbabilis, 30, 39, 40, 104.

L. exponens figuram elementalem artis demonstrativae (Maguncia, 1729), **302**; 280.

L. facilis scientiae (Maguncia, 1729), **302**; (Mallorca, 1746), **334**; 281, 314.

Felix de les Meravelles del mon. Versió castellana (Mallorca, 1750), **348**; 132, 330, 351. — V. *L. de les Besties.*

Filosofia d'amor. — V. *Arbre de Philosophia d'amor.*

L. de fine (Mallorca, 1665), **252**; 212, 275.

Flors d'amor, Flores amoris et intelligentiae. Text llatí (Maguncia, 1737), **302**; 282.

L. del Gentil e dels tres savis, L. de gentili et tribus sapientibus. Text llatí (Maguncia, 1722), **302**. Versió francesa frag. (París, 1831), **396**; 132, 178, 279, 365.

L. del home, L. de homine. Text llatí (Maguncia, 1737), **302**; 282.

Hores de Nostra Dona Santa Maria (Mallorca, 1859), **412**; 374.

Introductoria Artis Demonstrativae (Maguncia, 1722), **302**; 279.

Introductorium magnae artis generalis (Lió, 1515), **54**; (Lió, 1635), **210**, **211**; (Lió, 1637), **212**. Versió castellana (Brussel·les, 1663), **246**; (Brussel·les, 1664), **249**. — Versió francesa (París, 1634), **209**; 53, 206, 280.

L. lamentationis philosophiae, Duodecim principia philosophiae. Expostulatio philosophiae in Averroistas, (París, 1516), **58**; (París, 1518), **67**; (Strasburg, 1598), **144**; (Mallorca, 1606), **159**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg, 1651), **233**; (Mallorca, 1745), **332**; 57, 58, 122, 135, 312. — V. *Començament de philosophia; L. principiorum philosophiae.*

Lectura artis compendiosae inveniendi veritatem. — V. *Ars universalis.*

Lectura artis quae Brevis practica tabulae generalis intitulata est. — V. *Lectura compendiosa tabulae generalis.*

Lectura compendiosa tabulae generalis (Maguncia, 1729), **302**; 281.

Lectura super artem inventivam et tabulam generalem. — V. *Art de fer e solre questions.*

Lectura super figuras Artis demonstrativae (Maguncia, 1722), **302**; 279.

L. de levitate et ponderositate elementorum (Mallorca, 1752), **363**; 341.

Logica brevis et nova, Logica abbreviata, Dialectique ou Logique nouvelle (Venecia, 1480), **2**; (Barcelona, 1489), **11**; (Valladolid, 1497), *addenda* **2**; (Barcelona, 1512), **47**; (París, 1516), **60**; (París, 1518), **68**; (Sevilla s. XVI?), *addenda* **6**; (Mallorca, 1584), **129**; (Strasburg, 1598), **144**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (París, 1632), **206**; (Strasburg, 1651), **233**. Traducció francesa (París, 1632), **174**; 2, 3, 10, 11, 16, 35, 44, 64, 109, 122, 174.

Logica en rims, 2.

Logica Nova, L. de Nova Logica. Text llatí (Valencia, 1512), **48**; (Mallorca, 1744), **327**; 2, 47, 70, 307, 351.

L. de la Loi au Sarrasin. — V. *L. del Gentil.*

L. de lumine (Mallorca, 1752), **363**; 342.

L. de les Meravelles. — V. *Felix de les Meravelles del mon.*

Medicina de pecat (Mallorca, 1859), **412**; 374.

L. meditationum totius anni. — V. *L. de amic e amat.*

Metaphisica nova et compendiosa (Barcelona, 1512), **46**; (París, 1615) **49**; **44**, 57, 58.

L. mirandarum demonstrationum. — V. *L. de demonstracions.*

L. natalis, De natali pueri parvuli Christi Jesu (París, 1499), **24**, **25**; 22.

L. de Natura. Text llatí (Mallorca, 1744), **327**; 307, 312.

De novo modo demonstrandi, sive Ars praedicativa magnitudinis (Maguncia, 1729), **302**; (Mallorca, 1746), **334**; 281, 314.

L. d'oracions, L. de tredecim orationibus. Versió castellana (Mallorca, 1755), **370**; 346, 351.

L. de Oracions e Contemplacions del enteniment en Déu, L. de orationibus et contemplationibus intellectus. Versió valenciana (Valencia, 1521), **76**; 70, 174, 373.

Lo Peccat de N'Adam (Mallorca, 1859), **412**; 374.

Phantasticus. — V. *Disputatio Clerici et Raymundi phantastici.*

L. novus phisicorum compendiosus (Barcelona, 1512), **46**; (Mallorca, 1745), **332**; 44, 307, 312.

Plant de Nostra Dona Sancta Maria (Mallorca, 1859), **412**, 374.

Brevis practica tabulae generalis (Maguncia, 1729), **302**; 281.

L. de primera e segona intenció, L. de prima et secunda intentione. Text llatí (Maguncia, 1737), **302**; 282.

Duodecim principia philosophiae. — V. *L. lamentationis philosophiae.*

L. principiorum medicinae. — V. *Ars compendiosa medicinae, Començaments de medecina.*

L. principiorum medicinae. — V. *Començaments de medecina.*

L. principiorum philosophiae (Maguncia, 1721), **302**; 279. — V. *Començament de philosophia; L. lamentationis philosophiae.*

L. principiorum theologiae (Barcelona, 1493), **21**; (Maguncia, 1721), **302**; 19, 278.

L. propositionum secundum Artem demonstrativam (Maguncia, 1722), **302**; 280.

L. de Proverbis, L. Proverbiorum. Text llatí (Barcelona, 1493), **20**; (Venecia, 1507), **37**; (Valencia, 1510), **43**; (París, 1516), **62**; (Maguncia, 1737), **302**; (Mallorca, 1735), **309**; (Mallorca, 1738), **313**; 12, 19, 36, 38, 42, 60, 90, 282, 290, 293, 315, 351.

L. de mil Proverbis. Text català i versió llatina (Mallorca, 1746), **335**; 19, 315, 351, 373.

Nou llibre de Proverbis, 315.

Proverbis d'ensenyament, 315.

Quaestiones attrebatenses (Lió, 1491), **18**; (Venecia, 1507) **38**; (Palerm, 1507), **39**; (Mallorca, 1746), **334**; 16, 17, 280, 314.

Quaestiones per Artem demonstrativam seu inventivam solubiles (Maguncia, 1729), **302**; 280.

L. de quaestionibus quas quaesivit magister Thomas Limiesiers de Attrebato. — V. *Quaestiones attrebatenses.*

Quaestiones supra librum facilis scientiae (Maguncia, 1729), **302**; (Mallorca, 1746), **334**; 281, 314.

L. de quinque praedicabilibus et decem praedicamentis (Mallorca, 1744), **327**; 307, 312.

Regles introductories, Regulae introductoriae in practicam artis demonstrative. Text català (Maguncia, 1729), **302**. Textos llatins (Maguncia, 1729), **302**; 280.

L. de regionibus sanitatis et infirmitatis (Mallorca, 1752), **363**; 341.

Rhetorica nova (París, 1638), **214**; 180.

L. de Sancta Maria, L. de Laudibus B. Mariae. Text llatí (París, 1494), **22**; (París, 1499), **24**; (París, 1499), **25**. Versió llatina de Miquel Fornés, 378. Versió castellana (Mallorca, 1755), **371**; 19, 22, 90, 91, 244, 346, 351.

L. de Sancto Spiritu (Maguncia, 1722), **302**; 279.

Senyor, ver Deu gloriós (fragment del *Blanquerna*). Text català i versió valenciana (Mallorca, 1859), **412**; 374.

L. de substantia et accidente, 41. — V. *L. de accidente et substantia.*

L. super Psalmum Quicumque vult sive liber Tartari et christiani (Maguncia, 1729), **302**; 280.

Supplicatio sacrae theologiae professoribus ac baccalaureis studii Parisiensis (Maguncia, 1729), **302**; 281.

De Syllogismis contradictoriis, 314.

L. de centum syllogismis. — V. *L. contradictionis.*

L. Tartari et christiani. — V. *L. super Psalmum quicumque vult.*

Taula general, Tabula generalis. Versió llatina (Valencia, 1515), **53**; (Maguncia, 1729), **302**; 52, 174, 281, 283.

Theologia, 19. — V. *L. principiorum theologiae.*

Tractatus de conversione subjecti et praedicati per medium, L. de conversione subjecti, Traité de la conversion du sujet... (París, 1516), **60**; (París, 1518), **68**; (Strasburg, 1598), **144**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg, 1651), **233**; (Mallorca, 1744), **325**. Traducció francesa (París, 1632), **206**; 58, 122, 174, 305.

Le Triomphe de l'amour et l'eschelle de la gloire. — V. *L. de amic e amat.*

Trois cents soixante cinq demandes et réponses de l'hermite Blanquerne touchant l'amy et l'aimé. — V. *L. de amic e amat.*

L. de venatione Trinitatis per substantiam et accidens. — V. *L. de accidente et substantia.*

III. Obres apòcrifes i atribuïdes

A vós, Déus gloriós (Mallorca, 1859), **412**; 374.

Apertorium (Nurenberg, 1546), **94**; (Basilea, 1561), **99**; (Colonia, 1567), **109**; (Basilea, 1572), **117**; (Colonia, 1579), **124**; (Strasburg, 1582), **126**; (Leiden, 1598), **145**; (Francfort, 1599), **146**; (Ursell, 1602), **151**; (Leiden, 1602), **152**; (Leipzig, 1612), **171**; (Strasburg, 1613), **174**; (Tubinga, 1641), **217**; (Strasburg, 1659), **239**; (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 83, 101, 106, 129, 147, 182, 183, 190. — V. *Clavicula quae et apertorium dicitur.*

Ars cabbalistica, Opusculum de auditu cabbalistico, Le petit oeuvre, Traicté de l'ouyr cabalistique, Introduction a toutes les sciences (Venecia, 1518), **72**; (Venecia, 1533), **83**; (París, 1578), **120**; (Strasburg, 1598), **144**; (— 1601), **150**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg, 1651), **233**. Traducció francesa (París, 1632), **206**; 65, 75, 102, 122, 127, 174.

Ars intellectiva, Magica lapidis philosophorum (Basilea, 1561), **99**; (Colonia, 1567), **109**; (Basilea, 1572), **117**; 87.

Ars operativa medica (Basilea, 1561), **100**; (Basilea, 1571), **114**; (Basilea, 1597), **143**; (Colonia, 1612), **168**; 88, 119, 145.

Art d'alquimia (Mallorca, 1859), **412**; 374.

Art de confessió (Barcelona, 1567), **108**; 94, 291, 373.

Liber tertius super artem alchimiae o *Tertia distinctio quae est de cura metallorum.* — V. *Compendium animae transmutationis metallorum.*

L. artis compendiosae qui Vademecum nuncupatur (Francfort, 1550), **96**; (Basilea, 1572), **116**; (Basilea, 1600), **147**; (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**. Versió francesa (París, 1627), **200**; 84, 100.

Opusculum de audiu cabbalistico. — V. *Ars cabbalistica.*

L. de Benedicta tu in mulieribus. Versió castellana (Mallorca, 1739), **316**. Versió llatina inèdita, 379; 295, 296, 298, 315, 332, 351.

Cantilena, 100. — V. *Codicillus.*

Clausula Testamenti. — V. *Codicillus.*

Clavicula quae et Apertorium dicitur (Colonia, 1579), **124**; (Leiden, 1598), **145**; (Francfort, 1599), **146**; 106, 123. — V. *Apertorium; Clavis.*

Clavis. Versió alemanya (Leipzig, 1612), **171**; 147. — V. *Clavicula.*

Traité de la clef des secrets, 221.

Codicillus, Vademecum, Cantilena, Clausula Testamenti (Colonia, 1563), **101**; (Colonia, 1572), **115**; (Francfort, 1630), **202**; (Rouen, 1651), **232**; (Rouen, 1663), **248**; (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 49, 87, 89, 94, 208.

Compendium animae transmutationis metallorum (Nuremberg, 1546), **94**; (Francfort, 1550), **96**, (Basilea, 1561), **99**; (Colonia, 1566), **106**; (Basilea, 1752); **116**, **117**; (Colonia, 1573), **119**; (Basilea, 1600), **147**; (Basilea, 1601), **149**; (Ursell, 1602), **151**; (Strasburg, 1613), **174**; (Rouen, 1663), **247**; (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 83, 100, 128, 207, 249.

Compendium artis alchimiae et naturalis philosophiae (Basilea, 1572), **118**; (Basilea, 1593), **140**; (Basilea, 1610), **164**; (Francfort, 1630), **202**; (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 101.

Conclusio summaria, Repertorium ad intelligendum testamentum et codicillum (Basilea, 1561), **99**; (Colonia, 1567), **109**; (Basilea, 1572), **117**; 87.

Lo Conquerimen de Maylorcha. Text català i versió castellana (Mallorca, 1859), **412**; 374.

Libellus de conservatione vitae (Roma, 1516), **64**; (Strasburg, 1616), **179**; 60, 155.

Tractatus de duabus nobilissimis aquis (Colonia, 1567), **110**; 96.

Elucidatio testamenti (Basilea, 1572), **116**, **118**; (Basilea, 1593), **140**; (Basilea, 1600), **147**; (Basilea 1601), **149**; (Basilea, 1610), **164**; (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 99.

Epistola accurtationis lapidis benedicti ad dom. Robertum Anglorum regem (Colonia, 1567), **110**; (Basilea, 1572), **116**; (Basilea, 1600), **147**; (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 96, 100.

Epistolae medicae, **197**; 166.

Experimenta (Basilea, 1572), **116**; (Basilea, 1600), **147**; (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 100.

L. de intentione alchimistrarum (Basilea, 1561), **99**; (Basilea, 1572), **117**; 87.

Introduction a toutes les sciences. — V. *Ars cabbalista.*

L. lapidarii (Basilea, 1572), **118**; (Basilea, 1593), **140**; (Basilea, 1601), **149**; (Basilea, 1610), **164**; 101.

L. de lapide et oleo philosophorum (Basilea, 1572), **118**; (Basilea, 1593), **140**; (Basilea, 1601), **149**; (Basilea, 1610), **164**; (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 101.

Logica parva (Alcalà, 1518), **69**; (Mallorca, 1744), **327**; 2, 47, 64, 109, 307.

L. lucis mercuriorum (Basilea, 1572), **116**; (Basilea, 1600), **147**; (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 100.

Magia naturalis (Nurenberg, 1546), **94**; (Colonia, 1567), **109**; 83.

Magica lapidis philosophorum. — V. *Ars intellectiva.*

L. medicinae magnae, L. de medicinis secretissimis (Basilea, 1572), **116**; (Basilea, 1600), **147**; 100.

Libellus de mercurio solo (Basilea, 1561), **99**; (Basilea, 1572), **117**; 87.

L. mercuriorum (Basilea, 1561), **99**; (Colonia, 1567), **109**; (Basilea, 1572), **117**. Versió anglesa (Londres, 1815), **394**; 87, 96, 364.

Modus accipiendi aurum potabile (Basilea, 1572), **118**; (Basilea, 1593), **140**; (Basilea, 1601), **149**; (Basilea, 1610), **164**; 101.

Oratio exemplaris (Paris, 1515), **57**; (Strasburg, 1598), **144**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg, 1651), **233**; 56, 122.

Potestas divitiarum de compositione lapidis philosophici (Basilea, 1572), **118**; (Basilea, 1593), **140**; (Basilea, 1601), **149**; (Basilea, 1610), **164**; (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 101, 229.

Practica (Basilea, 1561), **99**; (Basilea, 1572), **117**; 87.

Practica (segona part del *Testamentum antiquum*), 87, 89, 93. — V. *Testamentum antiquum.*

Praxis universalis magni operis. — V. *L. de secretis naturae.*

Proverbia, 100.

Repertorium ad intelligendum testamentum et codicillum. — V *Conclusio summaria.*

In Rhetoricam isagoge (París, 1515), **87**; (Strasburg, 1598), **144**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg, 1651), **233**; 56, 122.

L. de secretis naturae seu de quinta essentia. Text llatí (Venecia, 1574), **50**; (Venecia, 1518), **70**; (Augsburg, 1518), **71**; (— 1520), **74**; (Venecia, 1521), **77**; (Lió, 1535), **85**; (Strasburg, 1541), **91**; (Venecia, 1542), **92**; (Nurenberg, 1546), **94**; (Colonia, 1567), **110**; (Strasburg, 1616), **179**. Extret [*Praxis universalis magni operis*] : (Basilea, 1561), **99**; (Basilea, 1572), **117**; (Ursell, 1602), **151**; (Strasburg, 1613), **174**; (Strasburg, 1659), **239**. Versió italiana (Venecia, 1557), **97**; 49, 65, 76, 80, 83, 100, 106, 128, 155, 174, 249.

L. secreti secretorum (Colonia, 1592), **139**; 116.

Summaria lapidis consideratio et ejus abbreviationes (Basilea, 1561), **99**; (Basilea, 1572), **117**; 87.

Testamentum, 96, 100, 101, 106, 116.

Testamentum antiquum (Colonia, 1566), **106**; (Colonia, 1573), **119**; (Ursell, 1602), **151**; (Strasburg, 1613), **174**; (Rouen, 1663), **247**; (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 49, 83, 84, 87, 89, 93, 94, 100, 128, 207, 208. — V. *Codicillus; Practica; Theorica.*

Testamentum novissimum o *ultimum* (Colonia, 1566), **107**; (Basilea, 1572), **116**, **118**; (Basilea, 1593), **140**; (Basilea, 1600), **147**; (Basilea, 1601), **149**; (Basilea, 1610), **164**; (Francfort, 1630), **202**; (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 100.

Theorica (primera part del *Testamentum antiquum*), 89, 93. — V. *Testamentum antiquum.*

Vademecum. — V. *L. artis compendiosae qui Vademecum nuncupatur; Codicillus.*

Tractatus de venatione medii inter subjectum et praedicatum, L. de venatione medii... Traicté de la recherche du moyen... (París, 1516), **60**; (París, 1518), **68**; (Strasburg, 1598), **144**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg, 1651), **233**; (Mallorca, 1744), **325**. Traducció francesa (París, 1632), **206**; 58, 122, 174, 305.

Lullius redivivus denudatus oder Neu-belebter und gründlicherklärter Lullius (Nurenberg, 1703), **288**.

Lupis, Antonius de, 277.

Luschner, Joàn, **31**; 46.

Lyra. — V. Nicolau de Lyra.

Macdonald, impressor, **394**.

Madrid, **130**, **131**, **134**, **178**, **208**, **244**, **271**, **305**, **307**, **320**, **333**, **340**, **344**, **346**, **347**, **349-351**, **357**, **359**, **373**, **389**, **390**; 84, 109, 110, 151, 154, 170, 176, 203, 299, 301, 309, 330, 347,

362. — Biblioteca Nacional, 4, 42, 45, 50, 79, 102-104, 111, 116, 203, 215. — Biblioteca Reial, 286. — Tipografía de la Causa de la V. Mare d'Agreda, **305**.
Madrigal, Pere, **131**, **134**.
Maguncia, **298**, **302**, **303**, **310**, **317**, **328**, **338**, **362**, **365**, **362**, **369**; 40, 46, 53, 66, 121, 162, 261, 262, 275, 276, 279, 280, 282, 284, 285, 291, 295-297, 304, 309, 317, 334, 339, 341, 343, 373. — Biblioteca de la ciutat, 251, 291, 297, 334, 337, 338, 341, 343, 345. — Biblioteca del Seminari, 146, 183, 339, 340, 345. — Seminari, 276.
Mahó, 185.
Malaval, François, **262**, **263**; 222. — *Epistolae familiares Francisco Marçal pro Arte generali in B. Lulli obsequium* (Mallorca, 1668), **262**; (Mallorca, 1669), **263**; 223.
Malferit, Mateu, *Additiuncula ad Mattheum Palmerium Florentinum*, 377. — *De temporibus*, 377.
Mallorca, **90**, **129**, **153**, **155**, **158**, **159**, **175**, **195**, **198**, **199**, **218-220**, **223**, **230**, **252**, **253**, **260**, **262-264**, **268**, **269**, **272**, **274-278**, **280-284**, **287**, **293-297**, **300**, **302**, **304**, **308**, **309**, **311-314**, **316**, **318**, **319**, **321**, **323**, **325-332**, **334**, **335**, **338**, **339**, **341-343**, **348**, **352**, **353**, **355**, **356**, **363**, **364**, **366-368**, **370-372**, **374**, **375**, **377-379**, **381-384**, **387**, **392**, **393**, **397**, **398**, **401-407**, **410**, **412**, **414**, **415**; *addenda* **15**; 2, 4, 6, 8, 9, 12, 29, 46, 55, 79, 105, 109, 121, 130, 131, 135, 144, 151, 152, 164, 165, 167, 172, 177, 183, 185, 187, 192, 207, 211, 216, 231, 237, 238, 240, 245, 246, 250, 264, 277, 278, 281-285, 292, 293, 298, 300, 304, 307, 310, 315, 321, 323, 344, 346, 351, 355, 356, 361, 363, 368, 373-376, 379. — V. Palma de Mallorca.
Maló, Pere, **127**; 107.
Manento, Jaume, 246.
Manger, Miquel, **138**; 116.
Manget, Jean-Jacques, 96, 249, 250. — *Bibliotheca chemica curiosa* (Ginebra, 1702), **285**; (Colonia, 1702), **286**; 249, 250.
Manheim, **315**.
Manjarrés de Heredia, **260**.
Manresana, Comtesa de la, 276.
Mans, Martial du, *Annotationes in tractatum Raymundi Lulli de amico et amato* (Rouen, 1632), **205**; 172.
Mañer, Salvador Josep. — *Antiteatro crítico*, 316.
Marc de Lisboa, 144.
Marcal, Francesc, **262**, **263**; 183, 185, 187, 213, 222, 224, 234, 244, 278, 309, 378. — *Annotationes in Artem generalem ultimam* (Mallorca, 1645), **219**. — *Auditoribus atque lectori auctor* (Mallorca, 1669), **264**; 224. — *Author lectori erudito* (Mallorca, 1666), **253**. — *Breve memorial, escuela del divino amor, o Relación compendiosa del fervoroso deseo y afecto grande que el Bienaventurado Martir Raymundo Lulio tuvo al martirio* (Mallorca, 1673), **268**; 228. — *Certamen dialecticum* (Mallorca, 1666), **253**, 213. — *Epistolae familiares Francisco Malaval pro Arte generali in B. Lulli obsequium* (Mallorca, 1668), **262**; (Mallorca, 1669), **263**; 223. — *Memorial selecto para los professores de la Escuela Luliana y devotos de el Beato Raymundo Lulio martyr* (Mallorca, 1673), **269**; 228. — *Nova et connaturalis discurrendi methodus, ex principiis artis lullianae deducta et metamorphosis logica reformata, iure apellata* (Mallorca, 1669), **264**; 224. — *Per illustres regni balearis consules* (Mallorca, 1645), **219**; 185. — *Resolutiones questionum egregii praeceptoris B. Raymundi Lulli super quatuor libris magistri sententiarum* (Mallorca, 1673), **268**; 228. — *Scholia in artem brevem* (Mallorca, 1669), **264**; 224.
Marcialis Cenomanensis. — V. Mans, Martial du.
Marechal, Jaume, **65**.
Marimón, Pere Joàn, 378, 379. — *Perillustri et admodum R. Viro Gregorio a Forteza* (Mallorca, 1868), **415**; 379.
Marmandi, Franciscus, 278.
Marsella, 222.
Martène, E., *Thesaurus novus anecdotorum*, 263.
Masot, Antoni, 378, 379. — *Obra feta ... en laors del reverend mestre Ramon Lull* (Mallorca, 1868), **415**; 379. — *La Resonant fama del compatriota Ramon Lull...* (Mallorca 1868), **415**; 379.
Martí V, Papa, 41.
Martí, María, *addenda* **12**.
Martí, Pere, 257, 378. — *Sermón panegírico del glorioso martir y dotor illuminado el Beato Raymundo Lulio* (Mallorca, 1710), **293**; 258.
Matheu, Josep. — *Parecer* (Mallorca, 1720), **300**.
Matíes de Mallorca, 350. — *Aprobación* (Mallorca, 1740), **318**. — *Respuesta apologética a los reparos del P. José Ramonell, jesuita, a las obras de la V. M. Sor Ana María del Ssmo. Sacramento*, 351.
Mauri Ginard, Francesc, 290, 326. — *Censura* (Avinyó, 1778), **388**. — *Dictamen* (Madrid, 1749), **344**. — *Approbatio* (Mallorca, 1735), **309**.
Mayer, Joan, **298**, **310**; 262, 275, 276, 279, 281.
Mayol, Bonaventura, 290. — *Approbatio* (Mallorca, 1735), **309**.
Mayol, Joan, 336, 342, 346, 378. — *Aprobación* (Mallorca, 1755), **370**. — *Censura y Aprobación* (Mallorca, 1753), **364**. — *Judicium* (Mallorca, 1752), **363**. — *Sermon panegirico en honor del Iluminado Doctor el B. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1751), **356**; 336.
Mayol, Nicolau, 310, 311, 378. — *Por los protectores de la Causa Pía Lulliana de Mallorca* (Mallorca, 1745), **330**.
Mazochi, Jaume, **63**; 60.
Mellinas, Nicolau de, 131, 132, 183, 277, 309, 378, 379.— *Canción a la milagrosa conversión, vida y muerte del egregio Doctor Ramón Lull* (Mallorca, 1605), **155**; (Mallorca, 1868), **415**; 131, 132, 167, 250, 379. — *Epistola al lector* (Mallorca, 1605), **155**; 131.
Mémoires de Trevoux, 256.
Méndez, P., 1, 3, 7, 10, 11, 24, 26.
Menéndez Pelayo, M., 6, 13, 78.
Menorca, 183.
Menorca, Joanot, 378, 379. — *Obra en laor de ... Ramon Lull* (Mallorca, 1868), **415**; 379.
Mesquida, Gabriel, 351, 378. — *Protesta y relación* del *Llibre de càntichs expositats del B. R. Lull*, per sor A. M. del Santíssim Sagrament (Mallorca, 1760), **375**; 351.
Mesquida, Josep. — *Aprovación* (Mallorca, 1673), **268**.
Mesquida, Miquel, 378.
Messina, 41, 307.
Mey, Patrici, **166**.
Michel, 132, 178, 365.
Milà, 13, 87, 239. — Biblioteca Ambrosiana, 13, 279.
Miramar, 374.
Miquel, Pere, i Carbonell, Francesc. — *Relatio autentica multorum monumentorum in defensionem D. Raymundi Lulli* (Barcelona, 1582), **127**.
Miquel, Pere, **17**, **19-21**; 7, 12, 16, 18, 107.
Mojados, Llorenç Francesc, **344**.
Molinas, Nicolau de. — V. Mellinas, Nicolau de.
Monestir de Sant Donnino o de Sant Domènec, de Pisa. — de Sant Víctor, de París. — de Sant Pau, de Barcelona. — V. Pisa, París, Barcelona.
Montaner, Francesc, *Observata a variis auctoribus de B. Raymundo Lull...*, 378.
Montaner, Joaquim. — V. Barcelona, Biblioteca Joaquim Montaner.
Montarcis, Pierre Baudouin de. — V. Baudouin de Montarcis.
Montblanc, 4, 8, 12.
Montpeller, 22, 41, 46, 47, 52, 186, 212, 281, 282, 315.
Montserrat, 3, 10. — Biblioteca del Monestir, 7.
Montserrat, Joàn de, 13.
Mora, Pere Vicens, 378.
Moragues, Andreu, S. J., 85, 151, 277, 378. — *Deffensionis lullianae regestum et chronographia*, 378.

Moragues, Miquel, 365. — Continuació de la *Historia General del Reino de Mallorca*, 365. — *Oración inaugural que comprende un resumen histórico y biográfico de la Real y Pontificia Universidad Literaria de Mallorca* (Mallorca, 1831), **397**. — *Regestum*, 109.
Moreau, Dionís, **204**; 172.
Morel-Fatio, A., 315.
Moreri, Ludovicus, 277.
Morestel, Pierre, 188, 278. — *Encyclopedia sive Artificiosa ratio et via circularis ad Artem Magnam Raymundi Lulli* (Rouen, 1646), **225**; 188.
Moya, Rafael, **252, 253, 263, 264**; 223.
Moylin (a.) Cambray, Joàn, **78**; 145.
Müller, impressor, **290**.
Munic, 52, 65, **66**, 124, 278, 282, 296, 374. — Biblioteca Reial, 48, 60, **74**, 75, 78, 79, 89, 102, 124, 127, 155, 189, 279.
Muntaner, Llorenç, 350, 351.
Muñoz, José, 326. — *Aprobación* (Madrid, 1749), **344**.
Mut, Vicens, 55, 65, 192, 277, 368, 377, 378. — Continuació de la *Historia general del Reino de Mallorca: Vida del Venerable Martir Raymundo Lulio* (Mallorca, 1650), **230**; (Mallorca, 1841), **401**; 192, 368.

Nadal, Jeroni, **277**.
Nàpols, **203**; 52, 83, 158, 282.
Natalis. — V. Nadal.
Navarra, 309.
Navarro, Sebastià, **46**.
Nicolau, Sebastià, 357, 378. — *Sermon del iluminado Doctor B. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1765), **384**; 357.
Nicolau de Lyra, 327.
Nigrinus, Jordi, **137**.
Nobili, Guido de, 16.
Noceras, Joàn Angel, *Opuscula varia super sanctitate et scientia B. Raimundi Lullii*, 378.
Notitiae eclesiasticae, pars tertia, continens omnes haereses a tempore Apostolorum usque ad tempora nostra..., 281, 339.
Nouvelle Biographie générale. — V. Didot, Firmin.
Novenario del glorioso martir y Doctor iluminado el Beato Raymundo Lulio (Mallorca, ...), **392, 393**.
Novenario del glorioso martir Raymundo Lulio (Mallorca...), **405**; 370.
Núñez Delgadillo, Agustí, 162, 278, 380. — *Breve y facil declaración del artificio luliano* (Alcalà, 1622), **192**; (Granada, 1623), **193**; (Madrid, 1633), **208**; 162, 176.
Núñez Losada, Cristóbal, 301. — *Aprobación* (Salamanca, 1742), **322**.
Nuremberg, **94, 197, 288**; 83, 121, 166, 249.
Nyon, Jean Jofre, **299**.

Oberholtzer, Matíes, **315**.
Obrador, Andreu, 347.—*Aprobación* (Mallorca, 1755), **372**.
Obrador, Mateu, 2, 22, 110, 117, 172, 186, 295, 296, 301.
Obrador, Nicolau, 351. — *Parecer* (Mallorca, 1760), **375**.
Ockel, Joàn Lleonard, **365**.
Officium gloriosissimi et beatissimi martyris Raymundi Lulli, **36**; 36.
Olesa, Jaume de, 55, 378. — *Commentaria super arte Raymundi Lulli*, 55. — *Fornax Jacobi Olesiae civis Balearici constructa in examinationem non omnium sed aliquorum errorum Petri Daguini pseudo Lulliste*, 55. — *Liber de lege christiana* (Valencia, 1515), **56**. — *Quatuor mysticae lamentationes de quadruplici peste mundi* (Valencia, 1515), **56**.
Olesa, Mateu de, 219, 378. — [*Carta a un lul·lista sobre la vida, virtuts i progressos de la doctrina de Ramon Lull*] (París, 1668), **259**.
Olesa, Miquel, *De salutari contemplatione*, 378.
Oliva, Comte de. — V. Centelles, Serafí de.
Oliver, Andreu, 300, 342. — *Censura* (Mallorca, 1740), **318**. — *Judicium* (Mallorca, 1752), **363**.
Oliver, Antoni, *Memorial de la provincia seràfica...*, 378.
Oliver Bartomeu, *Manuale theologiae lullianae*, 378.
Oliver, Joaquim, *Disertación*, 300.
Oliver, Rafael, 336. — *Parecer* (Mallorca, 1751), **356**.
Opfermann, Lluc, 339.
Opusculum de ordinatione intellectus (Barcelona, 1512), **47**; 46.
Oratio in festo Beati Raymundi Lulli (Mallorca...), **410**.
Oratiuncula ad Beatum Raymundum Lull (Lió, 1517), **65**.
Oratorium schema pro sacris concionibus, 199.
Orense, 299.
Oriola, Universitat, 258.
Oristà, 378.
Ortolan, 49.
Osca, 26. — Universitat, **148**.
Oviedo, 299, 316.
Oxford, *addenda* **10**; 40, 49. — Bodleian Library, **40**, 49, 84, 88, 97, 119, 122, 127, 129, 131, 145, 180, 182, 183, 216, 252, 257. — Col·legi Corpus Christi, **279**.

Pace : Pacius, Giulio, 157-159, 171, 277. — *Ars lulliana emendata*. Versió francesa (París, 1617), **183**; (Valencia, 1618), **184**; (Lió, 1618), **185**; (París, 1619), **187**; (Nàpols, 1631), **203**; 158, 159, 171.
Pacifique de Provins, 177, 218, 277. — *Apologie du Bienheureux Raymond Lulle martyr*, 177, 218. — *Espitre a Mr. de Vassy* (París, 1634), **209**. — *Transumptum ex relatione itineris de Persia*, 177.
Padua, 33.
Páez, Lupus, 278.
Palerm, **39**; 38.
Palma de Mallorca, 1, 2, 7, 55, 79, 83, 100 152, 168, 183, 187, 209, 220, 231, 234, 237, 240, 244, 245, 250, 257, 263, 264, 279, 280, 282, 284, 285, 289, 292, 293, 296, 307-309, 322, 333, 335, 336, 348, 350, 351, 353, 354, 356-358, 363, 369, 374, 378-380. — Academia de Gramàtica i Filosofía, 110. — Ajuntament, **312**. — Biblioteca Ayamans, 358. — Biblioteca Barceló, 31. — Biblioteca Dameto, 287, 297, 333. — Biblioteca de l'Institut Balear, 3, 209. — Biblioteca de la Sapiencia, 122, 188, 214, 219, 222, 223, 235, 236, 283, 284, 314, 317, 322, 352, 355, 357, 358. — Biblioteca de la Societat Arqueològica Luliana, 352, 355, 357. — Biblioteca del Convent de Montsió, 55, 358. — Biblioteca del Convent de Sant Francesc, 359. — Biblioteca Episcopal, 102, 246. — Biblioteca Planes, 12, 353. — Biblioteca Provincial, 1, 2, 6-9, 17, 18, 40, 50, 57, 65, 67, 89, 109, 116, 130, 132, 165, 214, 217, 220, 228, 235-238, 240, 241, 261, 264, 284, 309, 333, 336, 344, 346, 348, 355, 356, 363. — Biblioteca Sampol, 7, 198, 199, 231, 250, 300, 353. — Causa Pía Lul·liana, 211, 351, 355. — Col·legi i Convent de Mont-sió, 79, 231, 336, 357, 361. — Col·legi de Sant Martí, 336. — Collegi de la Sapiencia, 213, 231, 235, 245, 255, 284, 285, 309. — Consell General Balear, 152, 185. — Convent de Jesús, 152, 183, 187, 358, 369. — Convent d'Observants, 380. — Convent de Pares Caputxins, 348. — Convent de Pares Jesuítes, 192. — Convent de Sant Domènec, 356. — Convent de Sant Francesc, **335**; 167, 183, 185, 187, 240, 292, 296, 317, 322, 358, 378. — Estudi General de Mallorca, 79, 135, 231. — Impremta del Reial Convent de Sant Domènec, 285. — Impremta Nacional, **401**. — Institut Balear, 369. — Jurats de Mallorca, **175, 195, 230, 283, 302**. — Parroquia de Sant Jaume, 379. — Seu de Mallorca, *addenda* **13**; 378. — Universitat Literaria, Universitat Luliana de Mallorca, **314, 352**; 148, 185, 220, 231, 235, 238, 240, 241, 244, 280, 301, 332, 333, 336, 354, 363. — V. Mallorca.
Panzer, G. W., **65, 73**.
Pañellas, Benet, **311**.

PARAMUS, Ludovicus, 278.
París, **22, 24, 25, 29, 35, 41, 45, 51, 57-60, 62, 67, 68, 75, 93, 95, 120-122, 128, 132, 133, 183, 187, 189-191, 194, 200, 204, 206, 209, 213, 214, 221, 222, 224, 226, 227, 231, 236, 240-242, 256, 258, 259, 261, 299, 396, 400, 413**; 17, 22, 33, 39, 40, 43, 44, 46, 47, 56, 57, 59, 70, 76, 83, 90, 104, 108, 121, 122, 132, 157-159, 161, 164, 166, 172, 173, 177, 178, 180, 182, 187, 189, 190, 205, 216, 217, 219, 221, 234, 252, 255, 277, 279, 281, 282, 305, 312, 314, 346, 367, 374, — ACADEMIA FRANCESA, 190. — BIBLIOTECA DE L'ARSENAL, 91, 99, 132, 183, 262. — BIBLIOTECA DE LA SORBONA, 22, 219. — BIBLIOTECA DE SANT VÍCTOR, 216, 219. — BIBLIOTECA DE SANTA GENOVEVA, 132. — BIBLIOTECA DELS PARES CARTOIXANS, 216. — BIBLIOTECA MAZARINA, 76, 80, 85, 87, 111, 132, 150, 169, 198, 200, 279. — BIBLIOTECA NACIONAL, 22, 26, 39, 40, 44, 68, 77, 83, 87, 92, 93, 105, 106, 108, 113, 115, 123, 125, 140-142, 146, 153, 155, 161, 162, 164, 171, 172, 175, 178, 179, 186, 193, 196, 201, 202, 205, 218, 221, 226, 227, 230, 233, 250, 252, 263, 279, 323, 365. — Châtelet, 189. — MONESTIR DE SANT VÍCTOR, 22. — UNIVERSITAT, 22, 46, 151, 175, 216, 263.
PIRISIENSIS. — V. CHRISTOPHORUS.
PARISINUS, Ivo. — V. IU DE PARÍS.
PARROQUIA DE SANT JAUME. — V. Palma de Mallorca.
PAS, Angel de, 277.
PASQUAL, Antoni Ramón, **6**, 55, 56, 65, 66, 98, 135, 154, 158, 201, 212, 280, 299, 309, 312, 327, 331, 360-363, 377, 378. — *De cultu et scientia B. Lulli...*, 363. — *Demostración del origen del sistema Copernicano...*, 363. — *Descubrimiento de la aguja nautica... Disertacion en que se manifiesta que el primer autor de lo expuesto es el Beato Raymundo Lulio...* (Madrid, 1789), **390**; 362. — *Discussio scripti cum hac epigrafe : alique observationes...*, 363. — *Dissertatio praevia*, 361. — *El milagro de la sabiduría del B. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1744), **329**; 309. — *Examen de la crisis del padre don Benito Gerónimo Feijoo sobre del arte luliana* (Madrid, 1749), **344**; (Madrid, 1750), **350**; 326-328, 330, 331. — *In Raymundum Carmen* (Mallorca, 1868), **415**; 380. — *Librorum Raymundi Lulli Chronologia et Catalogus* (Avinyó, 1778), **338**. — *Opúsculos de Raymundo Lulio traducidos...*, 363. — *Papeles varios sobre Lull*, 363. — *Prólogo apologético en satisfacción a la carta 26 del tomo III de las cartas del muy ilustre Señor el Rmo. P. M. Don Benito Geronymo Feyjoo, Benedictino*, 331. — *Respuesta a una carta de D. Manuel Zalvide...*, 363. — *Tratado de varios libros del B. Raymundo Lulio*, 363. — *Vida, virtudes y milagros del B. Raymundo Lulio...*, 363. — *Vindiciae lullianae* (Avinyó, 1778), **388**; 282, 326, 361. — *Vita illuminati doctoris Beati Raymundi Lulli, martyris* (Avinyó, 1778), **388**; 361.
Passau, 275.
PAU, sant, **52, 65**.
PAU IV, Papa, 90.
PAX, Nicolau de, 41, 52, 64-68, 79, 90, 109, 133, 153, 160 206, 212, 277, 282, 307, 370, 380. — *Commentaria, super artem divi Raymundi Lulli*, 65. — *Desconsuelo muy piadoso del iluminado Doctor Raymundo Lulio* (Trad. del *Desconort*) (Mallorca, 1540), **90**; (Mallorca, 1606), **158**; (Mallorca, 1852), **407**; 79, 121, 133-135, 174, 206, 212, 275, 370. — *Dialecticae introductiones*, **65**. — *Divi Raymundi Lulli Doctoris illuminati ad Reverendissimum patrem dominum D. Franciscum Ximenez Cardinalem Hispaniarum Carmen* (Valencia, 1515), **53**. — *Epistola Carolo Bouillo* (París, 1521), **75**. — *Epistola Domino Joanni Ruffo* (Alcalà, 1519), **73**; (Anvers, 1708), **291**; (Anvers, 1709), **292**; (Maguncia, 1721), **302**; (Venecia, 1744), **324**; 255, 277. — *Vita divi Raymundi Lulli* (Alcalà, 1519), **73**; (Anvers, 1708), **291**; (Anvers, 1709), **292**; (Venecia, 1744) **324**; 66, 255.
PAYFRAS, Joàn, 346. — *Aprobación* (Mallorca, 1755), **371**.
PEÑA, Francesc, 105, 107, 114, 131, 277. — *Scholii et annotationes in Directorium Inquisitorum* (Roma, 1578), **123**; (Roma, 1587) **136**; (Venecia, 1607), **161**; 136.
PERACHON, **285**; 249.
PERATALLADA, Joàn de, 87, 278. — *Opusculum de cura morborum vulgo incurabilium*, **145**.
PERE, sant, **52, 65, 131, 134**.
PERE III, de Catalunya-Aragó, 28.
PERARNAU, familia, **201**.
PEREGRIN, S., 217.
PERELLÓ, Antoni, 315. — *Censura et approbatio* (Mallorca, 1746), **335**.
PÉREZ BAYER, Francesc, 362.
PÉREZ DE SOTO, Antoni, **347, 350**.
PÉREZ PASTOR, Cristòfol, 110-112.
PERNA, Pere, **99, 116**; 124.
Perpinyà, **201**; 170 — BIBLIOTECA MUNICIPAL, 24.
PERROQUET, M., 217, 218, 278, 286. — *La vie et le Martyre du docteur illuminé le Bienheureux Raymond Lulle avec une Apologie de sa sainteté et de ses œuvres contre le mensonge, l'envie et la médisance* (Vendôme, 1667), **257**.— Trad. francesa de *Index librorum Raymundi Lulli*, d'Alfons de Proaza (Vendôme, 1667), **257**; 217.
Persia, 177, 218.
PETIT, Joàn, **25, 35**; 19, 23, 60, 70, 91, 111, 172.
Petra, 354, 358.
PETREIUS, Joàn, **94**; 83, 121, 249.
PETRI, Enric, **98, 99**; 86.
PI I ARIMÓN, Andreu, 32.
PICO DE LA MIRANDOLA, Joan, 277.
PICORNELL, Joàn, 354. — *Puerta sagrada que con la celebérrima esposición del P. Nicolas de Lyra, ofrece libre entrada a las postillas evangélicas y a la inteligencia de los sagrados evangelios con variedad de asuntos ideados en el Beato Martir Raymundo Lulio y en el venerable P. Fr. Duns Escoto* (Mallorca, 1760), **379**; 354.
PICOU, H. de, **227, 236**.
PIETRO, Felip di, **1, 2**.
PIFERRER, Joàn Francesc, **391**; 363.
PIJOÀN, Josep, 22, 23.
PILLEHOITE, Joàn, **210-212**; 132, 178, 179.
PINELLE, Pere, **184**.
Pisa, MONESTIR DE SANT DONNINO o de SANT DOMÈNEC, 1, 3, 22, 41.
PLAGIS, Joannes de, 278.
PLAIGNARD, Francesc, 132, 178.
PLANES, Jaume, 12. — V. Palma, BIBLIOTECA PLANES.
PLANES, Jeroni, 164, 165, 231, 278, 378.—*Sermón de la bendita sierva de Dios, Sor Catherina Thomas*, 165. — *Sermón de los valerosos martyres, sant Cabrit y sant Bassa*, 165. — *Sermón del doctor iluminado, martir inclito Raymundo Lulio* (Mallorca, 1624), **195**; 164, 165. — *Sermones varios*, 165.
PLANES, Josep. — *Disticha* (Mallorca, 1745), **331**.
PLANES, Miquel de, *addenda* **1, 2**.
Poligny, 187.
POLIGNY, Basile de. — V. BASILE DE POLIGNY.
Poliniacum. — V. Poligny.
POLONO, Estanislau, *addenda* **2** bis, **15, 26**; 13, 24.
PONS, Antoni, *Iudicium* (Avinyó, 1778), **388**.
PONT, Antoni, *Fragmenta de artibus et facultatibus compilata ex Arbore Scientitiae B. M. Raymundi Lulli*, 378.
PONT. — V. DU PONT.
POPULI ROMANI, impremta. — V. Roma.
PORTER, Francesc, 278.
POSA, Pere, **3-5, 8-11, 30, 32, 34**; 3-5, 7, 9-11, 16, 28, 45, 275.
POSSEVIN, Antoni, **204**; 277.
POU, Bartomeu, 357.
Praga, **137**; 367.

Praefatio ad lectorem benevolum, 281.
Praefatio sive Apologia ad Lectorem Benevolum, 283.
PRATS, Francesc, 378, 380. — Poesía en honor de Ramón Lull (Mallorca, 1868), **415**; 380.
PRÀXEDES, santa, 66.
Privilegi de Ferran II a favor de Jaume Janer (Valencia, 1506), **36**; (Maguncia, 1721), **302**.
Privilegia in favorem doctrinae egregii doctoris Raymundi Lulli, 277.
Pirvilegium Caesareum, 275, 276.
PROAZA, Alfons de, 35, 36, 41, 42, 45, 47, 52, 64, 65, 70, 91, 109, 130, 148, 174, 239, 245, 275, 277, 281, 286, 305. — *Ad lectorem Epigramma* (Valencia, 1506), **36**. — *Ad lectores Epistola* (Valencia, 1515), **53**; (Barcelona, 1565), **102**; (Maguncia, 1721), **302**; 91, 277. — *Bartholomeo Gentili Epistola* (Valencia, 1510), **42**. — *Carmen endecasyllabum in laudem Artis Raymundi Lulli.* (Valencia, 1506), **36**; (Mallorca, 1673), **268**; 228. — *Epistola ad Joannem Martinum Figuerolam* (Valencia, 1512), **48**; 70. — *Epistola ad reverendissimum Franciscum Ximenez* (Valencia, 1515), **53**; 277. — *Index librorum Raymundi Lulli* (Valencia, 1515), **53**. Traducció francesa de l'*Index* per M. Perroquet (Vendôme, 1667), **257**; 217. — *Joanni Bonlabi Epistola* (Valencia, 1512), **48**. — Versió llatina de l'*Art de fer e solre qüestions* (Valencia, 1515), **53**; (Maguncia, 1729), **302**; 52, 91, 174, 281. — Versió llatina de la *Taula General* (Valencia, 1515), **53**; (Maguncia, 1729), **302**; 52, 174, 281.
PROENS, Pere Ignasi, 246.
PROHENS, Jaume Antoni, 246, 350.
Prólogo apologético (Mallorca, 1760), **375**; 350.
PROST, August, 73, 74, 76, 91, 92, 106.
Protesta de los Protectores de la Causa Pía Luliana (Mallorca, 1760), **375**; 351.
Prussia, 139.
PTOLOMEUS, Joannes, 277.
PUIG, Joàn, i FRONTERA, Antoni, *Nonnulle ex Logica et Metaphisica excerptae theses* (Mallorca, 1832), **398**.
Puig de Randa, 8, 9.
PUIGDORFILA, Anna de, 309.

QUENTELL, Fills de, **61**.
Querella super calumnia..., 132.
QUINT, Agnès de, 4, 135.

RAMIS, F., **407**.
RAMONELL, Josep, 350, 351, 378. — *Reparos a la leyenda de la explicación de los cánticos del B. Raymundo Lulio escrita por la Venerable Sor Ana Maria del Santisimo Sacramento*, 350, 351.
RAULI DE ROUEN, D. M., 207.
RAYNALDUS, Odericus, 278.
REAL, Monestir del, **338**.
Reglamento de la Causa Pia del Beato Raymundo Lulio (Mallorca, 1845), **402**.
Reichesberg, 275, 276. — BIBLIOTECA DE LA COL·LEGIATA, 276.
REICHLIND, Dietericus, 5, 7.
REINAUD, 132, 178, 365.
REMY, Joàn, **227**; 188, 198.
Respuesta al libro infamatorio de la Santidad, martirio, doctrina y culto del inclito martir de Cristo y Dr. iluminado el B. Raymundo Lulio..., 358.
REUS, Josep, 378.
Revue des Deux Mondes, **400**.
Revue germanique et française, 374.
REYNÉS, Antoni, 351. — *Parecer* (Mallorca, 1760), **375**.
RHENANUS ALSATICUS, Beatus, 70.—*Epigramma ad lectores* (París, 1505), **35**; (Valencia, 1521), **76**; (Lió, 1625), **196**; 70, 166.
Rhetoricorum Raimundi Lulli nova evulgatio (París, 1638), **213**; 180.
RIANS, Pierre de, **318**. — *Introduction au grand art de Raymond Lulle* (Avinyó, 1746), **337**; 318. — *La Rhétorique de l'Eglise*, 318.
RIBAS, Joàn, 378. — *Advertido entendimiento y ultima voluntad...* (Torí, 1664), *addenda* **9**. — *Su oro á el Cesar* (Mallorca, 1662?), *addenda* **8**.
RIBAS, P., 10.
RIBOT, Gregori, 185. — *Approbatio artis generalis* (Mallorca, 1645), **219**.
RICHER, Wolffang, **169**.
RICHTER, Daniel. — V. SCHUP i RICHTER.
RIERA, Antoni, estudiant del segle XIV, 378.
RIERA, Antoni, rector de la Sapiencia, 235, 378. — *Viginti quatuor textus Apostrophes* (Mallorca, 1689), **275**.
RIERA, Bartomeu, 346. — *Aprobación* (Mallorca, 1755), **371**.
RIERA, Joàn, 167-169, 183, 234, 278, 309, 378. — *Transumptum memorialis in causa pii eremitae et martyris Raymundi Lulli* (Mallorca, 1627), **198**, **199**; **168**, **169**, **244**.
RIERA, Pere Antoni, 322. — *Positiones et articuli ad probandum Raymundo Lulio exhiberi et exhibitum fuisse cultum et venerationem a tempore immemorabili* (Mallorca, 1746), **339**; 322.
RIERA, Sebastià, 378.
RIGAUD, Pierre, 199.
RIGIUS, Ludovicus Cornelius, 278.
RIPOLL, Bartomeu, 283, 284.
RIPOLL, Tomàs, **311**; 292. — *Aprovació* (Mallorca, 1736), **311**.
RISSON, Mariano, Mauro, 258, 260, 380. — *Las missiones divinas ideadas en una persona humana. Sermon del B. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1713) **297**; 258. — *Sermon del glorioso martir y doctor iluminado el B. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1711), **294**.
RITTER, impressor, **285**; 249.
RIUS, Enric, 353.
RIUS, Isabel, 353.
RIVIÈRE. — V. LA RIVIÈRE.
ROBERT III, d'Anglaterra, **96**.
ROBERT D'ANJOU, rei de Nàpols, 83, **101**.
ROBOREUS, Adolf, Canonge, 73.
ROCA, Joàn, 356, 378. — *Comentarios al decreto de 18 de Junio de 1763, dado a favor del culto y doctrina de Raymundo Lulio* (Mallorca, 1763), **383**; 356.
Rocafort de Queralt, 70.
RODRÍGUEZ, Fabián, 301. — *Aprobación* (Salamanca, 1742), **322**.
RODRÍGUEZ, Manuel, **175**; 151.
ROHAN, Gastó de, **299**.
ROIG, Antoni, 234. — *Approbatio* (Mallorca, 1688), 274.
ROLDÁN, Joàn Baptista, 241, 277, 380. — *Sermon apologetico panegirico a honor y en desagravio de el B. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1699), **283**.
Roma, **6**, **7**, **49**, **63**, **64**, **123**, **136**, **175**, **238**, **279**, **409**; 5-9, 30, 39, 40, 48, 60, 66, 104, 130, 151, 152, 155, 167-169, 199, 225, 239, 255, 285, 292, 311, 315, 322, 357, 374, 379. — BIBLIOTECA CASANATENSE, 24 — BIBLIOTECA DE SANT ISIDOR, 216, 255. — BIBLIOTECA SECRETA DEL COL·LEGI ROMÀ, 12. — BIBLIOTECA VATICANA, **6**, 282, 346, 374. — COL·LEGI ROMÀ, 12. — CONGREGACIÓ SACRA DE RITES, 344. — CONVENT D'ARACOELI, 185. — CONVENT DE SANT ISIDOR, 245. — IMPREMTA «POPULI ROMANI», **123**. — TIPOGRAFÍA VATICANA, 199.
RON, Tomàs de. — *Aprobación* (Madrid, 1750), **350**.
RONCALIOLI, Secundí, **203**.
ROSSELL, Jeroni, 378.
ROSSELLÓ, Jeroni, 373-375, 378. — *Lo Conqueriment de Maylorcha*, textos català i castellà (Mallorca, 1859), **412**; 374.
Rosselló, 49.
Rottenburg, 123.
Rouen, **205**, **215**, **225**, **232**, **245**, **247**, **248**, **266**, **273**; 111,

172, 173, 182, 188, 197, 205, 226, 233, 252. — Collegium Salicetanum, **225**.
Roure, Lluís, **201**; 170.
Ruán. — V. Rouen.
Rubí, Bartomeu, 333, 378. — *Las cinco piedras de David, contra el Goliat arrogante o La verdad sin rebozo, en defensa del culto y doctrina del B. Raymundo Lulio*, 333, 378.
Rubí, Sebastià, 333, 378. — *Breve y humilde insinuación de los motivos qua asisten al Real Convento de Santo Domingo para mantenerse en una pura y negativa suspensión respecto de los actos de publico religioso culto que suelen tributarse al V. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1750), **353**, 333. — *La verdad sin rebozo : Manifiesto en que se declaran los motivos que han tenido los religiosos Dominicos de Palma para no asistir a un Tedeum dirigido al V. Raymundo Lulio*, 333, 378.
Rubió i Lluch, A., 40, 279, 282, 307, 374.
Ruffus, Remigius, 277. — *Antonio Bohero Epistola* (París, 1515), **57**; (Strasburg, 1598), **144**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg, 1651), **233**.
Rupescissa, Joannes. — V. Peratallada, Joan de.
Ryff, Valter, 80.

Sabater, Rafael, 336. — *Aprovación* (Mallorca, 1751), **356**.
Sáenz de Aguirre, cardenal, 278.
Saint-Charles, Pere de. — V. Jacob, Louis.
Saint-Jure, J. B., 277.
Saint-Nicolas-de-la-Taille, 188.
Sainte-Hélène, Pierre de, 199, 278. — *Ars inventiva Lulli* (Lió, 1657), **237**; 199. — *Methodum lullianum quam vocat ibi Artem Kabbalisticam* (Lió, 1657), **237**; 199.
Salamanca, **89**, **322**, **336**, **345**; 78, 151, 301, 317. — Universitat, 301.
Salazar, Ferràn Quirino de, 277.
Salazar, Pere Félix de, *Vida y muerte del Iluminado doctor y martir el Beato Ramon Lull* (Mallorca, 1702), **287**; 250.
Salern, 96.
Salelles, Sebastià, 169, 277. — *De materiis Tribunalis Sanctae Inquisitionis*, 169.
Salvá, Vicens, 112.
Salzinger, Iu, 4, 30, 39, 41, 46, 49, 53, 64, 83, 87, 91, 121, 132, 145, 154, 158, 160, 165, 186, 187, 193, 199, 201, 231, 245, 261, 262, 267, 275-281, 283, 284, 291, 296, 297, 304, 309, 312, 314, 317, 334, 341, 350, 361, 373. — *Annotationes discipuli*, 277. — *Ars memorativa*, (?), 283. — *Catalogus librorum magni operis lulliani* (Maguncia, 1721), **302**; 277. — *Exhortatio discipuli ad perillustres et magnificos viros civitatis et regni balearis consules* (Maguncia, 1721), **302**. — *Liber regum et principum* (Maguncia, 1721), **302**; 276. — *Perspicilia lulliana philosophica* (Maguncia, 1721), **302**; 278. — *Praecursor in algebram speciosam universalem* (Maguncia, 1723), **302**; 284. — *Praecursor introductoriae in algebram speciosam universalem vel Artem magnam universalem sciendi & demonstrandi B. Raymundi Lulli* (Maguncia, 1722), **302**; 279. — *Praefatio ad lectorem* (Maguncia, 1714), **298**; 262, 281. — *Praefatio discipuli ad lectorem* (Maguncia, 1722), **302**; 279. — *Revelatio secretorum artis* (Maguncia, 1721), **302**; 278. — *Serenissimo ac potentissimo domino D. Carolo Philippo comiti palatini Rheni* (Maguncia, 1721), **302**. — Versió llatina del *L. de demostracions* (Maguncia, 1722), **302**; 279. — Versió llatina de *Regles introductories* (Maguncia, 1729), 280.
Sampol, Pere, 7. — V. Palma de Mallorca, Biblioteca Sampol.
San Antonio, Juan de. — *Opera omnia invicti martyris Raymundi Lulli* (Madrid, 1733), **305**; 286.
Sánchez, Lluís, **178**; 154, 170.
Sánchez de Arrago, Pere, 278.
Sánchez de Lizarazu, Pedro Gerónimo, 26, 148, **149**, 170, 278. — *Defensa de la doctrina del V. Raymundo Lulio* (.....), **173**; 148, 149. — *Generalis et admirabilis methodus ad omnes scientias facilius et citius addiscendas, in quo explicatur Ars brevis Raymundi Lulli* (Tarassona, 1613), **172**; (Tarassona, 1619), **186**; 148, 149. — *Observatio ad lectorem* (Tarassona, 1613), **172**; (Tarassona, 1619), **186**. — *Vita incliti et admirabilis Doctoris Raymundi Lulli* (Tarassona, 1613), **172**; (Tarassona, 1619), **186**; 148.
Sánchez Muñoz, Gil, 245.
Sancho, Jaume Antoni, 378.
Sanderus, Antonius, 278.
Sanjure. — V. Saint-Jure.
Sanpere i Miquel, Salvador, 3, 5.
Santes Creus, Monestir, 10, 16, 35.
Sant Joàn de Jerusalem, Ordre de, 333.
Sant Víctor, Monestir de. — V. París.
Saragossa, 26, 60, 90, 162. — Col·legi de Saragossa, 357. — Universitat aragonesa, 357.
Sardenya, 378.
Sarrà, Cristòfol, 299, 300, 378. — *Theses Hypocratico-Galenico-Lullisticae* (Mallorca, 1742), **321**; 300, 301, 342.
Sarrà i Frau, Ignasi, **378**, **384**, **387**.
Sastre, Miguel, 220.
Sauer, Joàn, **142**; 121.
Saugrain, Abraham, **190**, **191**; 161, 162.
Saxonia, 123.
Sbaralea : Sbaraglia, Hyacinthus, 26, 40, 83, 185, 279.
Schaeffer, Pere, **92**.
Schmit, V, **369**.
Schunk, Joàn Pere, 275, 276, 340.
Schup, Johann, i Richter, Daniel, *Ars lulliana* (Erfurt, 1706), **290**.
Scientia abscondita elucidata sive theses doctorales ex Raymundi Lulli Arte compendiosa inveniendi veritate extractatae (— 1733), **306**.
Scot. — V. Duns Scot.
Secreta alchimiae magnalia. — V. Brouchvis.
Seguí, Joàn, 133, 134, 144, 183, 234, 244, 278, 309, 360, 378. — *Vida y hechos del admirable Doctor y martir Ramon Lull*, **158**; 134, 167.
Seguier, conseller, 189.
Seguin, Dominique, **337**.
Sententia definitiva in favorem lullianae doctrinae (Valencia, 1510), **42**; (Mallorca, 1604), **153**; (Valladolid, 1611), **167**; (fragm.) (Tarassona, 1613), **172**; (Brussel·les, 1663), **246**; (Maguncia, 1721), **302**; (Madrid, 1749), **344**; 29, 41, 42, 130, 207, 277, 326, 379. — Versió castellana (Mallorca, 1650), **230**; 192.
Serra, Antoni, mestre de l'Estudi General de Mallorca, 79, 292, 378. — *Mistica carroça de Ezequiel, noble sabia Universidad Solemne novenario del doctor iluminado el B. Raymundo Lulio* (Mallorca, 1737), **312**; 292.
Serra, Bonaventura, 213. — *Epigramma* (Mallorca, 1745), **331**.
Serra, Jaume Antoni, 263, 378. — *Sermon panegirico del Bienaventurado Raymundo Lull* (Mallorca, 1720), **300**; 264.
Serra, Joàn de Santa Gertrudis, *Medicina luliana*, 378.
Serra, Martí, *El Belindrago*, 379.—*La Gallina orba...*, 379.
Serra, Pere, 379.
Serralta, Miquel de, 237, 245, 278, 379. — *Parecer* (Mallorca, 1695), **278**. — *Sermon panegirico del iluminado Doctor y gloriosissimo martyr el B. Raymundo Lullo* (Mallorca, 1693), **277**; 245.
Servera, Ramón, *Carta apologética ... en defensa del... B. Raymundo Lulio*, 379.
Sessa, Joàn Baptista, impressor, **97**.
Sessa, Marc, **97**.
Seu de Mallorca. — V. Palma de Mallorca.
Severino, Scipione, *Glosa sopra Raimundo Lullo e sopra la Turba filosofica* (Venecia, 1684), **270**; 229.

Sevilla, **13-16, 26, 27, 33**, *addenda* **2** bis, **6**; 4, 12, 13, 15, 16, 24, 31, 376, 379. — Biblioteca de la Catedral, 286. — Biblioteca Colombina, 18.
Sibiude, Ramón de, 278.
Sierra, A. — V. Serra, Antoni.
Silber, Euchari, **6, 7**; 8, 9.
Silvestre, llibreter, **396**.
Sincera apologia del nacimiento, virtud y letras del Beato Raymundo Lulio (Mallorca, 1762), **382**.
Sineu, 167.
Sixte IV, Papa, **6, 7**.
Solingen, **87**; 78.
Sollier, Joàn Baptista, 46, 239, 245, 255-257, **261**, 262, 276, 277, 303. — *Acta B. Raymundi Lulli* (Anvers, 1708), **291**; (Anvers, 1709), **292**; (Venecia, 1744), **324**; 244, 255-257, 261, 262, 303.
Sorbona. — V. París, Universitat.
Stadbibliothek, de Colonia. — V. Colonia, Biblioteca de la Ciutat.
Sosa, Francesc de, 109.
Soter, Corneli, 118, 129.
Soter, Joàn, **79, 82, 87**; 74.
Soto Marne, Francisco, 299, 316, 327, 328. — *Incidencia apologetica a favor del iluminado doctor y esclarecido martyr el B. Raymundo Lulio* (*Reflexión II*), 328. — *Reflexiones critico-apologeticas sobre las obras del R. R. P. Benito Jerónimo Feijóo en defensa de la constante pureza de fe, admirable sabiduría y utilissima doctrina del B, Raymundo Lulio* (Salamanca, 1749), **345**; 316, 326-328.
Speculum radicalis cognitionis naturae (París, ...), **29**; 26.
Spondanus, Henricus, **278**.
Springer, Julius, **411**.
Stenislas (el Polonès), **15, 26**; 13, 24.
Strasburg, **91, 126, 144, 162, 163, 170, 174, 179, 180, 207, 233, 234, 239**; 2, 65, 80, 83, 85, 94, 116, 121, 128, 139, 157, 177, 195, 196, 207, 275. — Biblioteca Universitaria, 65.
Streel, G. H., **289**.
Struch, Ramón. — V. Astruch.
Stuttgard, **399**.
Suárez de Figuerola, Cristóbal, 154, 277. — *Encomio al arte del ilustrado Doctor Raymundo Lull* (Madrid, 1615), **178**; (Perpinyà, 1629), **201**; 154. — *Plaza universal de todas ciencias y artes*, 154.
Summarium super dubio beatificationis et canonizationis Raymundi Lulli (Mallorca, 1753), **368**.
Sureda, Jaume, *Censura* (Mallorca, 1720), **300**.
Sureda de Sant Martí, Domènec, 240, 379. — *Constituciones, estatutos y privilegios de la Universidad luliana del Reyno de Mallorca* (Mallorca, 1698), **281**; 241, 289.

Tacuino, Joàn, **37-39**.
Talladas, Francesc, 378.
Tarino, Juan Domenico, *addenda* **9**.
Tarassona, **172, 186**; 26, 148, 149.
Tarragona, 63, 257.
Tarrassa, Guillem, 356, 379. — *Las cuatro persecuciones que experimentó el B. Raymundo Lulio*, 379.
Tarrassa : Terrassa, Miquel, **311**; 220, 231, 278, 292, 379. — *Aprovació* (Mallorca, 1736), **311**. — *Sermon al iluminado doctor, invicto martir Raymundo Lull* (Mallorca, 1668), **260**; 292.
Tàrrega, Ramón de, 88.
Testimonia Virorum Illustrium Dignitate, Pietate... quibus Artem et Scientiam B. Raymundi Lulli Doctoris Illuminati depraedicant... (Maguncia, 1721), **302**; 277.
Testimonia Virorum Insignium, partim Discipulorum B. Raymundi Lulli, partim aliorum Litteratorum... (Maguncia, 1721), **302**; 278.
Thadei, Dermicius, 277, 278.
Theatrum chemicum (Ursell, 1602), **151**; (Strasburg, 1613), **174**; (Strasburg, 1659), **239**; 128, 150, 200.
Tiberiades, mar de, **131, 134**.
Tiffi, Mr., **177**.
Tipografía de la Causa de la V. Mare d'Agreda, de Madrid. — Tipografía Vaticana, de Roma. — V. Madrid, Roma.
Tiraquellus, Andreas, 277.
Tholhuys, 203.
Togores, Francesc de, 234, 245. — *Censura* (Mallorca, 1700), **283**. — *Iudicium necnon approbatio* (Mallorca, 1688), **274**. — *Opusculos lulianos*, 234, 245.
Toledo, 230.
Tolosa, 161.
Tomàs Le Myésier. — V. Le Myésier, Tomàs.
Tomaso da Forli, *La luce del mondo, panegirico sacro sopra di S. Raimondo nel quale non v'entra mai la lettera R.* (Bolonia, 1647), **228**.
Torí, *addenda* **9**.
Torreblanca, Rafael de, **317**.
Torrents, Bernat, **63**. — *Epigramma in laudem virginis Mariae* (Valencia, 1518), **66**.
Torres, Ciril, 213. — *Approbatio dialectici certaminis* (Mallorca, 1666), **253**.
Torres, Miquel, 185, 187, 224, 231. — *Approbatio Artis brevis* (Mallorca, 1669), **264**. — *Censura et approbatio Artis generalis ultimae* (Mallorca, 1645), **219**; 224. — *Sermon del B. Raimundo Lulio* (Mallorca, 1645), **223**; 187, 224.
Torres Amat, F., **15, 16, 70, 91, 98**.
Toulouse. — V. Tolosa.
Tournes, G. de, **285**; 249.
Tournes, S. de, **285**; 249.
Tournus, 188.
Toxit, Miquel, **147**.
Transilvania, 140.
Trento, Concili de, 90, 134, 281.
Trías, Esteve, **404, 406**, *addenda* **15**.
Tronchon, Marc, 317.
Tubinga, **217, 229**; 183, 190, 249. — Academia, 182.
Tunis, 52.

Ulm, **216**; 249.
Ulstade, Philippe, 82. — *Liber de secretis naturae collectus ex variis authoribus Ioanne de Rupescissa Raymundo Lullio Arnaldo de Vilanova Albertoque Magno* (París, 1543), **93**.
Ungut, Menardo, 13.
Universitat Aragonesa, de Saragossa. — Complutense, d'Alcalà. — d'Oriola. — d'Osca. — de Barcelona. — de Dillingen. — de Palma. — de París. — de Salamanca. — Literaria lulliana de Mallorca, de Palma. — V. Saragossa, Alcalà, Oriola, Osca, etc.
Urbà VIII, Papa, **196, 198, 251**; **164**.
Ursell, **151**; 128, 207.

Valencia, **23, 36, 42, 43, 48, 53, 56, 66, 76, 166**; **1, 6, 7, 16**, 18, 35, 41, 45, 47, 52, 55, 60, 63-65, 70, 76, 83, 90, 91, 130, 143, 148, 162, 164, 167, 172, 174, 209, 210, 212, 263, 275, 277, 279-282, 291, 296, 305, 307, 324. — Convent de Sant Joàn de la Ribera, **164**.
Valence, **184**; 158.
Valença, *addenda* **14**.
Valeriis, Valerio de, **169**. — *Aureum sane opus, in quo ea omnia breviter explicantur, quae scientiarum omnium parens, Raymundus Lullus, tam in scientiarum arbore, quam arte generali tradit* (Augsburg, 1589), **138**; (Strasburg, 1609), **162**; (Strasburg, 1617), **180**; (Strasburg, 1651), **233**; 115, 116, 139, 278.
Valero, Joàn, *Commentaria super artem Raymundi Lullii*, 379.
Valladolid, **167**, *addenda* **1, 2**; **144, 151**.
Valldemosa, 350. — Cartoixa de, **164**.
Vallejo, general, 309.

VALLESPIR, Llorenç, 350, 351. — *Vida de la Venerable M. Sor Ana del Santissimo Sacramento*, 351. — *Resumen de la vida de la V. madre Sor Ana Maria del Santisimo Sacramento* (Mallorca, 1760), **375**; 351.
VALLOT, Mr., **257**.
VAQUER, Pere, 351. — *Parecer* (Mallorca, 1760), **375**.
VASSY, Mr. de, 174, 175, 177, 206, 217, 278. — *Espitre a Mr. Tiffi* (París, 1634), **209**. — Versió francesa de les obres : *Ars cabbalistica, Art breu, Logica brevis et nova, Tractatus de conversione subjecti et praedicati per medium, Tractatus de venatione medii inter subjectum et praedicatum* (París, 1632), **206**; 174. — *Le grand et dernier art de M. Raymond Lulle* : Versió francesa de l'*Ars generalis ultima* i de l'*Introductorium magnae artis generalis* (París, 1634), **209**; 174, 177. — Versió francesa de l'*Aprovació de la doctrina lul·liana per l'Universitat de París* (París, 1632), **206**; 175.—V. LULL, Ramon, Reculls : *Le fondement de l'artifice universel.*
VÁZQUEZ, Gabriel, **204**; 277.
VELÁZQUEZ COLOMA, Tomàs, 259, 380. *Lulliano laberinto famoso del amor y del saber* (Mallorca, 1711), **295**; 259.
Vendôme, **257**; 217.
Venecia, **1, 2, 37, 38, 50, 70, 72, 77, 83, 92, 97, 161, 270, 309, 324**, *addenda* **7**; 1-3, 33, 37, 65, 77, 80, 102, 109, 127, 239, 257, 280, 282, 290, 315. — BIBLIOTECA MARCIANA, 33, 77, 88, 89, 117, 178, 282, 290, 315.
VERÍ, Gaspar de, 379, 380. — *Obra a honor del irrefragable Dr. Mestre Ramon* (Mallorca, 1868), **415**, 380.
VERNON, Jean Marie de, 217-219, 277, 286, 378. — *Bibliographia Lulliana* (París, 1668), **259**; 219. — *Histoire generale et particuliere du tiers ordre de Saint François d'Assize*, 218, 219. — *L'Histoire veritable du bienheureux Raymond Lulle* (París, 1668), **258, 259**; 177, 218, 219, 378.
VEYN, Miquel, 213. — *Censura dialectici certaminis* (Mallorca, 1666), **253**.
Vic, 15.
Vicenza, 157.
VIDAL, Gaspar, 135, 379. — *Explicatio artificii lulliani* (Barcelona, 1606), **160**; 135.
VIDAL, Pere, 24.
Viena, **302**.
Vienne, 296, 312.
VILANOVA. — V. ARNAU DE VILANOVA.
VILETA, Joàn, 45, 90, 91, 94, 98, 107, 121, 278, 291, 373.— *Appendix defensionis D. Raymundi Lulli eius doctrinae et operum* (Barcelona, 1582), **127**; 107, 130. — *Commentaria in artem lullianam*, 98. — *Commentaria in phisicam et in acromaticam Aristotelis philosophiam* (Barcelona, 1569), **113**; 98. — *Dominis Ludovico et Paulo Lulli Epistola* (Barcelona, 1565), **102**. — *Epistola al Sr. D. Guillem Cassador, Bisbe de Barcelona* (Barcelona, 1567), **108**. — *Lullianae doctrinae multiplex approbatio* (Barcelona, 1565), **102**; (Colonia, 1604), **154**; (Francfort, 1615), **177**; (Francfort, 1619), **188**; 131, 153, 160. — *Vita Raymundi Lulli* (Barcelona, 1565), **102**; (Colonia, 1604), **154**;, (Francfort, 1615), **177**; (Francfort, 1619), **188**; 90, 131, 153, 160.
VILLARGORDO, Nicolau Josep, **336**.
VILLARROEL, Antoni, **322**.
VILLE, Joan Baptista de, **267**.
VILLIERS, Gilbert de, **54, 55**; 53, 132, 178.
VICENT, Simón, **78**.
VINYAU, Joàn, **66**.
Vita Raymundi Lulli ab anonymo coaevo scripta (Mallorca, 1700), **283**; (Anvers, 1708), **291**; (Maguncia, 1721), **302**; 245, 255, 277.
VIVES, Jaume Joàn, 245. — *Censura* (Mallorca, 1700), **283**.
VIVES, P., 358.
VIVIEN, Baltasar, **250, 251, 254**.
VLEUGAERT, Felip, **243, 244, 255**.
VOGEL : VOGELIUS, Ewald, 277. — *Liber de lapidis physici conditionibus quo continetur explicatio Gebri et Raymundi Lulli* (Colonia, 1595), **141**; (Ursell, 1602), **151**; (Strasburg, 1613), **174**; (Strasburg, 1659), **239**; 128.
Vorstudien über das Leben des Raymundus Lullus (Bonn, 1852), **408**.

WADDING, Lluc, 172, 187, 188, 212, 239, 245, 278, 286, 304.
WALDKVICH, Conrad, **143, 147, 149, 164**; 124.
WALESIUS HIBERNUS, Iacobus, **253**.
WALTER, Bernat, **154**.
WALTER, Conrad, 153.
Weissenburg, 140.
WERLINUS, Balthasar, 278.
WEYERSTRAET, Vda. d'Eliseu, **265**.
WEYLER LAVIÑA, Ferràn, 375. — *Raimundo Lulio juzgado por sí mismo* (Mallorca, 1866), **414**; 375.
Wittenberg, **135**; 115, 367.
WOLFF, Franz Philipp, **302, 303**; 276, 277, 279-282, 291, 297, 334, 337, 339, 341, 343, 352. — *Amicabilis compositio famosae litis philosophicae et theologicae motae et pendentis inter R. P. Andream Gordon et R. P. Lucam Opfermann* (Francfort, 1750), **354**; 334, 337, 339, 343. — *Beatus Raymundus Lullus* (Maguncia, 1753), **365**; 343. — *Censura ordinarii*, 276, 279-281. — *Erste gründliche Widerlegung deren offentlichen Falschneiten und Inthumen des Herrn P. Michaelis Froehlings gegen den sceligen Raymundum Lullum* (Colonia, 1751), **360**. — *Justa apologia lulliana et pugna prima pro B. Raymundo Lullo* (Colonia, 1751), **358**; 337-339, 343. — *Theologia demonstrativa universa plena perfecta B. Raymundi Lulli* (Colonia, 1751), **361**; 297, 339, 343.
WÜRBEN, Antoni de, 276.

XIMÉNEZ, Francesc, 183, 185, 245, 255,378. — *Epitafi a la tomba de Ramon Lull* (Mallorca, 1643), **218**; (Mallorca, 1645), **219**. — *Epitaphium in tumulo Raymundi Lulli* (Mallorca, 1700), **283**; (Anvers, 1708), **291**; (Anvers, 1709), **292**; (Venecia, 1744), **324**.
Xipre, 307, 315.

ZAFORTEZA, Gregori, 379.
ZALSINGER. — V. SALZINGER.
ZALTER, Marc Antoni, **161**.
ZANGLADA, Ramón, *Commentaria in Artem magnam illuminati doctoris Raymundi Lulli*, 379.
Zeitschrift für Philosophie und katolische Theologie, 370.
ZEPEDA, Alonso de, **250, 251, 254**; 203, 206, 209, 214, 215, 277, 278, 336. — *Dedicatoria a don Luis de Benavides* (Brussel·les, 1664), **250, 251**. — *Defensa de los términos y doctrina de S. Raimundo Lulio sobre el misterio de la S. S. S. Trinidad, contra cierto Rescribente Judio de la sinagoga de Amsterdam.* Text castellà i llatí (Brussel·les, 1666), **254**; 214. — *Discurso sobre la Inmaculada Concepción de la Virgen Maria compuesto por cierto señor ilustre*, 209. — *Prologo a el lector* (Brussel·les, 1663), **246**; (Brussel·les, 1664), **249-251**; 206, 209. — *Vida del eximio maestro Raymundo Lulio* (Brussel·les, 1663), **246**; (Brussel·les, 1664), **249**; 206. — Versió castellana de l'*Arbre de sciencia* (Brussel·les, 1663), **246**; (Brussel·les, 1664), **249**; 5, 32, 53, 54, 132, 178, 179, 203, 206, 275, 311. — Versió castellana de GERALD, *Epistola Seraphino de Cintillis* (Brussel·les, 1664), **250, 251**. — Versió castellana de ASTRUCH DE CORTYELLES, *Liber conceptionis virginalis* (Brussel·les, 1664) **250, 251**; 209.
ZEROTIN, baró de, **165**.
ZETZNER, Eberard, **239**.
ZETZNER, Llàtzer, **144, 162, 163, 168, 174, 179, 180**; 83, 116, 121, 128, 157, 175, 177, 195, 275, 304, **305**.
ZETZNER, hereus de Llàtzer, **207, 233, 234**; 121.
ZIEGERS, Joàn **288**.
ZÖPFL, J. C., 275.
ZURITA, Jeroni, 277.

FE D'ERRADES

Pàg.	Ratlla	Diu	Ha de dir
1	2	Petio	di Pietro
1	avantp.	»	»
4	16	Petri	Petro
15	19	núm. 2837.	núm. 3937.
22	30	SVARAGLIA : p. 179	WADDING : p. 119
30	19	núm. 28	núm. 27
30	pen.	*Tractatus defensorium sancte Conceptionis*	*Defensorium tractatus sanctae Conceptionis*
31	38	20 d'agost — 1 vol. in fol.	20 d'agost — per Pere Posa — 1 vol. in fol.
32	16	(núm. 33).	(núm. 32).
36	11	Tacuini	Tacuino
36	15	ACCARDI	ACCARDO
36	15	*Fregellanos*	*Fregellano*
36	21	CATALAGYRONI	CALATAGYRONI
36	22	GELLANOS	GELLANO
37	2	Tacuini	Tacuino
39	2	»	»
42	11-12	pp. 170 i 174 —	p. 170 —
44	13	CHEVALIER : vol. II, p. 3891.	CHEVALIER : vol. II, col. 3891.
47	4	*Bonlabii*	*Bonlabi*
47	35	*Logica brevis*	*Logica parva.*
50	16	FABRICIUS : vol. III	FABRICIUS : vol. IV
53	15	*Lullii.*	*Lulli.*
58	11	**praedicatum.**	**praedicatum** (atribuïda?).
58	12	**medium** (atribuïda?).	**medium.**
60	8	vol. I, p. 151; *Arbre*	vol. I, p. 151. — COSTA Y LLOBERA: *Arbre*
61	38	M . cccccxvj.	M.cccccxvij.
63	33	**prædicatum**	**praedicatum** (atribuïda?).
63	34	**medium** (atribuïda?).	**medium.**
71	3	ANDRÉ : p. 213	ANDRÉ : p. 212
75	13	Giunti	Giunta
78	28	p. 322.	p. 332.
87	39	*Codicillum*	*Codicillus*
87	pen.	*Alquimia*, p. 111	*Alquimia*, vol. I, p. 111
91	38	PROST, pp. 519 i 520.	PROST, vol. II, pp. 519 i 520.
95	última	Grattaroli	Grataroli
101	1	*Alchimiæ*	*Alchemiæ*
101	22	»	»
105	36	**dicitur.**	**dicitur** (atribuïda)
108	20	BRUNET : vol. I, p. 1275	BRUNET : vol. I, col. 1299
109	17	*lulliana*	*lullianae*
115	29	VALERIO DE VALERIO	VALERIO DE VALERIIS
115	pen.	Valerio de Valerio	Valerio de Valeriis
116	4	»	»

Pàg.	Ratlla	Diu	Ha de dir
122	17	p. 538	p. 358
127	4	Segona edició	Altra edició
127	5	núm. 118).	núms. 118 i 140).
129	14	núm. 124).	núms. 124 i 145).
132	8	núm. 3892	col. 3892
132	12-13	traducció francesa del *Libre de les Besties* (7.ª part del *Felix de les Meravelles*)	traducció francesa de la 4.ª part del *Libre del Gentil e dels tres savis.*
132	14	1835	1831
132	18	setzena	dissetena
135	18	*Memorial*	memorial
137	25	VALERIO DE VALERIO	VALERIO DE VALERIIS
139	8	Valerio de Valerio	Valerio de Valeriis
141	23	Terça edició	Altra edició
141	23	118 i 149).	118, 140 i 149).
145	28	23	78
148	40	187	167
151	última	SALVÁ : pp. 130 i 131.	SALVÀ : vol. I, pp. 130 i 131.
152	26	»	»
153	20	núm. 153	núm. 154
155	33	VALERIO DE VALERIO	VALERIO DE VALERIIS
178	25	*Libre de les Besties*	*Livre de la loi au sarrazin*
186	26	Joannis	Joannes
207	27	*Testamentuum*	*Testamentum*
209	30	Rafel Vinyau	Joàn Vinyau
213	37	vol. IV	vol. III
220	5-6	l'escut del Bisbe de Mallorca Manjarrés de Heredia	l'escut de Mallorca
227	6	40 paginats (80 pp.) i 12 finals d'index —	80 pp., 432 pp. i 12 finals sense foliar
229	17	*Potestus*	*Potestas*
247	13	*Analysis partis practica Raymundi Lulli in testamento*	*Analysis partis practicae Raymundi Lulli in Testamento*
255	20	*Biographie general*	*Nouvelle Biogräphie générale*
275	37	*Beytragen*	*Beyträge*
278	3	Arroyo	Arrago
282	3	Yaeger	Jaeger
282	14	1483	1493
283	43	escrita pel Salzinger	escrita o transcrita pel Salzinger
288	30	272	271
295	38	*de «Benedicta*	*«De Benedicta*
295	39	pàg. 94).	1902, pàg. 94).
315	27	20) i a Venecia	20), a Venecia
315	28	37) i les	37), etc., i les
322	9	*articulos*	*articuli*
322	10	*exibitum*	*exhibitum*
339	11	*hæreges*	*haereses*
342	[al marge de ratlla 8]		1753
344	[al marge de ratlla pen.]		1754
351	6	Antoni Reynes	Antoni Reynés
357	2, 6, 7	P. Pau	P. Pou
367	26	Gobin	Gorbin
367	27	*convinatoria*	*combinatoria*
371	[al marge de ratlla 2]		1857

— Cal escriure sempre:
Vindiciae (lullianiae) i no *Vinditiae*
CUSTURER (P. Jaume) » COSTURER
COPINGER (W. A.) » COPPINGER

— Del n.º 41 (pàg. 40) esborrar des del mot «Consultat» fins al final del paràgraf.

— Cal esmenar el lloc d'impressió de la major part d'edicions — ben dubtoses sota diferents conceptes — de les obres de Corneli Agrippa; cal llegir, doncs, Lió en lloc de Leiden, en els números 80, 86, 103-105, 125, 148, 157, la qual cosa hem tingut present en fer l'Index.

— Tenim dubtes respecte el nom del monestir de Pisa, en què R. L. escrigué en 1308, entre altres obres, la *Ars Generalis ultima* (vegeu p. 1), el *L. clericorum* (p. 22) i la *Disputatio Raymundi Christiani et Hamar sarraceni* (p. 41). És corrent en les bibliografíes lullianes llegir que foren escrites al monestir de Sant Domènec *(in Monasterio Sancti Dominici)*, però en el vol. 29 de la *Histoire Littéraire de la France* són datades al monestir de Sant Domnino o Donnino.[1] Efectivament, existeix a Pisa, fora dels murs antics, segons ens ha comunicat amablement el professor Pietro Puntoni, d'aquella ciutat, el convent de Sant Donnino, de Caputxins, antigament monestir de monjos del Cistell, fundat en 1240, i en canvi, el convent de Sant Domenico, dintre l'antic recinte, data de 1382. Ara bé, l'afirmació de la *Hist. Litt.* (que tanmateix dóna una solució més difícil) és contrastada, d'una manera palesa, pel P. G. Golubovich.[2] Això és el que ens fa dubtar, sobretot tenint en compte que l'il·lustre historiador franciscà resident a la Toscana sap com és freqüent en aquell país el nom de Donnino, com a nom d'esglésies i de localitats. Així, doncs, creiem que caldria examinar directament els manuscrits més vells (en els que ens recorda d'haver vist, sembla llegir-se *dominici*). El mot *donnini*, sencer o abreujat, no podría haver estat pres com abreviació de *dominici*?

— Una confusió, fàcil d'explicar, es troba en el present llibre, respecte els lul·listes mallorquins contemporanis, fra Bartomeu Fornés i fra Miquel Fornés, tots dos franciscans Observants, tots dos havent anat a Maguncia a escoltar les lliçons d'Iu Salzinger, etc.

Fra Bartomeu Fornés, nat a Mallorca, en 1691, segons Bover *(Bibl. de Escrit. Bal.)*, o en 1695, segons fra Francesc Bordoy *(Crònica Seràfica)*, estudià a Maguncia : així resulta del que ens diu aquest cronista de l'orde, i del llibre d'acords de l'Ajuntament de Mallorca. Obtingué la càtedra de lul·lisme a Mallorca, i passà després de lector a Salamanca. Morí a Palma, en 1788. Les seves obres, ultra les inèdites que cita el mareix Bover, són el conegut *Liber apologeticus*, estampat a Salamanca, en 1746 (n. 336), i un *Sermon del iluminado doctor y martir el B. Raymundo Lulio* (n. 387).

Fra Miquel Fornés, del que tenim menys noticies, ens és conegut principalment per una carta que li dirigí Salzinger en 28 de maig de 1725, donada a conèixer per Estanislau Aguiló[3] i pel susdit llibre d'acords de l'Ajuntament de la ciutat de Mallorca. Una i altra han estat aprofitats, en part, pel doctor Adam Gottron.[4] De l'acord de divendres 16 de gener de 1728[5] i d'altres d'anteriors es desprèn el seu viatge a Maguncia, on anà, sembla, al mateix temps que el seu homònim fra Bartomeu Fornés. Fra Miquel és, segons ens diu Gottron, l'autor del *Dialogus inter amatorem veritatis et discipulum lullianae doctrinae*, publicat anònim a Maguncia, en 1740[6] (n. 317). Demés, per una amable indicació de mossèn Salvador Galmés, sabem l'existencia, a la Biblioteca Provincial de Mallorca, de dos manuscrits seus, inèdits : *Liber de Sancta Maria*, trad. llatina (aquest ja conegut del Bover), i *Introductio ad Lullianam Artem a Deo divinitus traditam illuminato doctori et martyri Beato Raymundo Lullio.*

És comprensible, doncs, que s'hagin barrejat els dos noms, atribuint-se a Bartomeu Fornés el *Dialogus*, i fent-se'l anar a Maguncia, a base, però, del que Gottron diu de Miquel Fornés.

Més amunt, en l'*Index*, hem corregit només l'atribució del *Dialogus*. Respecte els llocs on estàn confosos el nom de l'un amb el de l'altre Fornés, caldrà tenir en compte tot el que acabem d'exposar. Aquests passatges es troben principalment en les pp. 296, 297, 317, 341, 358.

---

1. Núms. 237, 255, 158, respectivament. Vegeu, també, els núms. 143 i 180.
2. *Biblioteca Bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente Francescano*, I, 383, 385.
3. *Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana*, XV (1915), 193.
4. *L'Edició Maguntina de Ramón Lull*, p. 37, etc.
5. Cf. GOTTRON, *op. cit.* 77. Contrariament a la seva opinió, creiem que el relatiu acord de l'Ajuntament correspon a 1728 i no a 1729, per tal com en 1728 el 16 de gener queia en divendres.
6. GOTTRON, *op. cit.*, 37, 98, i *Die mainzer «Lullistenschule» im 18 Jahrundert* en l'*Anuari de la Societat Catalana de Filosofia* (Barcelona, 1923), p. 233.

TAULA

Pàgs.

Proemi V
Llista d'obres consultades XIII
Impressions lullianes 1-380

Any 1480 1
Any 1481 2
Any 1482 4
Any 1485 5
Any 1488 7
Any 1489 8
Any 1491 11
Any 1492 17
Any 1493 18
Any 1494 19
Anys 1497 i 1499 20
Any 1500 23
Any 1501 27
Any 1503 28
Any 1504 29
Any 1505 31
Any 1506 34
Any 1507 36
Any 1509 38
Any 1510 40
Any 1511 42
Any 1512 44
Anys 1513-14 48
Any 1515 51
Any 1516 56
Any 1517 60
Any 1518 62
Any 1519 66
Anys 1520-21 67
Any 1523 71
Any 1531 73
Anys 1532-33 74
Any 1535 75
Any 1538 77
Any 1540 78
Anys 1541-42 80
Any 1543 81
Any 1546 82
Any 1548 83
Anys 1550 i 1557 84
Any 1558 85
Any 1561 86
Any 1563 88
Any 1565 89
Any 1566 93
Any 1567 94
Any 1568 97
Anys 1569 i 1571-72 98
Any 1573 101
Any 1578 102
Any 1579 105
Anys 1580 i 1582 106
Any 1584 108
Anys 1585-86 111
Any 1587 113
Anys 1588-89 115
Any 1592 116
Anys 1593 i 1595-96 117
Any 1597 118
Any 1598 119
Any 1599 122
Any 1600 123
Any 1601 125
Any 1602 127
Any 1604 129
Any 1605 131
Any 1606 133
Any 1607 135
Any 1609 137
Any 1610 140
Any 1611 143
Any 1612 144
Any 1613 147
Any 1614 150
Any 1615 152
Any 1616 154
Any 1617 155
Any 1618 158
Any 1619 159
Any 1620 160
Anys 1621-22 162
Any 1623 163
Any 1624 164
Any 1625 165

	Pàgs.
Any 1627	166
Anys 1629-30	170
Anys 1631-32	171
Any 1633	175
Any 1634	176
Any 1635	177
Anys 1637-38	179
Any 1640	180
Any 1641	182
Any 1643	183
Any 1645	184
Any 1646	188
Any 1647	189
Any 1648	190
Any 1650	191
Any 1651	192
Any 1652	195
Any 1654	196
Anys 1655 i 1657	198
Any 1659	199
Any 1660	200
Any 1661	202
Any 1662	204
Any 1663	205
Any 1664	208
Any 1665	211
Any 1666	212
Any 1667	216
Any 1668	218
Any 1669	222
Any 1672	226
Any 1673	227
Anys 1684 i 1686	229
Any 1688	230
Any 1689	235
Anys 1691 i 1693	236
Any 1695	237
Any 1696	238
Any 1698	239
Anys 1699-1700	241
Anys 1701-02	246
Anys 1703	250
Any 1704	251
Any 1706	252
Any 1708	253
Any 1709	255
Any 1710	257
Any 1711	258
Any 1712	259
Any 1713	260
Any 1714	261
Any 1717	262
Any 1720	263
Any 1721	264
Any 1723	284
Anys 1731 i 1733	285
Any 1734	287
Any 1735	289
Any 1736	291
Anys 1737-38	292
Any 1739	295
Any 1740	296
Any 1742	298
Anys 1743-44	301
Any 1745	309
Any 1746	313
Any 1748	322
Any 1749	323
Any 1750	329
Any 1751	335
Any 1752	341
Any 1753	342
Any 1754	344
Any 1755	345
Any 1757	347
Anys 1759-60	348
Any 1762	354
Anys 1763 i 1765	356
Anys 1769 i 1771	357
Any 1774	358
Any 1778	359
Any 1788	361
Any 1789	362
Any 1795	363
Anys 1815 i 1830	364
Any 1831	365
Anys 1832 i 1836	366
Anys 1840-41	367
Any 1845	368
Any 1846	369
Anys 1847 i 1852	370
Any 1857	371
Any 1858	371
Any 1859	372
Any 1862	374
Anys 1866 i 1868	375

Addenda 381
Índex de noms 383
Fe d'errades 403

UNIVERSITY OF N.C. AT CHAPEL HILL
00006610508